





**AVTONOMIJA V ŠOLI**  
**14. mednarodni simpozij**  
**Črenšovci, 1. in 2. april 2022**

# **AVTONOMNI ODZIVI ZA USTVARJANJE SPODBUDNIH UČNIH OKOLIJ IN KREPITEV KOMPETENC ZA PRIHODNOST**

Zbornik prispevkov 14. mednarodnega simpozija o avtonomiji  
na OŠ Franceta Prešerna Črenšovci

Črenšovci, 1. in 2. april 2022

**AVTONOMIJA V ŠOLI**  
**14. mednarodni simpozij**  
**Črenšovci, 1. in 2. april 2022**



**AVTONOMNI ODZIVI ZA USTVARJANJE SPODBUDNIH UČNIH OKOLIJ  
IN KREPITEV KOMPETENC ZA PRIHODNOST**

Zbornik prispevkov 14. mednarodnega simpozija o avtonomiji  
na OŠ Franceta Prešerna Črenšovci

Uredil: Tomi Bušinoski

Odgovorna oseba: mag. Stanko Čerpnjak

Za prevode in lektoriranje prispevkov odgovarjajo avtorji.

Tehnična ureditev in računalniška obdelava: Tomi Bušinoski, Zdenko Temlin

Izdala in založila: Osnovna šola Franceta Prešerna Črenšovci

Naklada: 250 izvodov

Črenšovci, julij 2022

Fotografija na naslovnici: Licenca CC0, Public Domain, Good Free Photos, 2020, <https://www.goodfreephotos.com/>

Fotografije v zborniku: arhiv šole OŠ Franceta Prešerna Črenšovci, 2022.

Za fotografije v prispevkih odgovarjajo avtorji prispevkov.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji  
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.091.3(082) (086.034.4)

37.014.553(082) (086.034.4)

MEDNARODNI simpozij o avtonomiji (14 ; 2022 ; Črenšovci)

Avtonomni odzivi za ustvarjanje spodbudnih učnih okolij in krepitev kompetenc za prihodnost [Elektronski vir] : zbornik prispevkov 14. mednarodnega simpozija o avtonomiji na OŠ Franceta Prešerna Črenšovci : Črenšovci, 1. in 2. april 2022 / [uredil Tomi Bušinoski]. - Črenšovci : Osnovna šola Franceta Prešerna, 2022

ISBN 978-961-95877-0-6

COBISS.SI-ID 115759619



## KAZALO

<b>ZBORNIKU NA POT .....</b>	<b>7</b>
<b>PRISPEVKI UDELEŽENCEV .....</b>	<b>10</b>
Alba Aguilar, Laura Valencia in Natàlia Rodríguez .....	11
ŠOLSKA KNJIŽNICA: SPODBUDA ZA VSEŽIVLJENJSKO UČENJE.....	11
Rebeka Bajec .....	21
RAČUNALNIŠKO OPISMENJEVANJE V 3. RAZREDU.....	21
Andreja Blazina.....	27
USTVARJALNI IZZIV ZA BRIHTNE GLAVCE .....	27
Valentina Bogdan in Monika Turk .....	33
GLASBENA USTVARJALNOST IN DIGITALNA ORODJA PRI POUKU TUJEGA JEZIKA- DEJAVNOSTI IN PROJEKTI V OŠ SVETI MARTIN NA MURI (NEMŠKI JEZIK) .....	33
Dražen Crnčec.....	38
KAKO RAZVIJATI KOMPETENCE UČENCEV SKOZI OBŠOLSKE DEJAVNOSTI V SKLOPU ŠOLSKEGA SADOVNJAKA.....	38
mag. Andreja Černel.....	43
GLEDALIŠČE- USPEŠEN NAČIN IZOBRAŽEVANJA IN VZGAJANJA TUDI V ČASU MODERNE TEHNOLOGIJE .....	43
Milan Černel .....	48
3 G MATEMATIKA.....	48
Jelena Čoso.....	53
KOMPETENCE ZA CELOSTNO UČENJE, ODGOVOREN ODNOS DO OKOLJA IN SODELOVANJE V DEMOKRATIČNI DRUŽBI, PREKO DELAVNIC O SVOBODI, IZMENJAVI MNENJ IN OBČUTKOV.....	53
Lina Dečman Molan.....	60
SPODBUDNO UČNO OKOLJE V STROKOVNI TEHNIŠKI GIMNAZIJI.....	60
Gabriel Díaz .....	65
ČAS ZA IGRO IN VRTOVI: CELOSTNI RAZVOJ UČENCEV .....	65
dr. Katarina Diklić in Marija Borojević.....	78
VLOGA OSNOVNE ŠOLE "VUK KARADŽIĆ" SURČIN PRI USTVARJANJU SPODBUDNEGA OKOLJA ZA RAZVIJANJE KOMPETENC .....	78
dr. Anna Marie Fisker .....	83
LEARN4EARTH, PROJEKT EU ERASMUS+ ZA OTROKE, KI PROMOVIRA PODNEBJE, OKOLJE IN HRANO .....	83
Renata Gabor.....	84
ANGLEŠČINA ZA NAJMLAJŠE PREKO ZNAKOVNEGA JEZIKA .....	84



mag. Sonja Gjerkeš Ščančar.....	89
KAKO RAZVIJAMO VARNO IN SPODBUDNO UČNO OKOLJE .....	89
Margaret Godec .....	95
RAZVIJANJE VEŠČINE KOMUNICIRANJA S POMOČJO SOCIALNIH IGER .....	95
mag. Katja Golob .....	101
MISELNA AKTIVACIJA UČENCEV IN POVEZOVANJE ZNANJA O SLOVENIJI.....	101
Urška Golob .....	108
MATEMATIČNI VESELI DECEMBER .....	108
Suzana Grah.....	116
UČITELJEV PRISTOP K OBRAVNAVANJU DISCIPLINSKIH PROBLEMOV .....	116
mag. Marija Horvat.....	122
POT DO SPODBUDNEGA OKOLJA NI KRATKA, NI LAHKA IN SE NIKOLI NE KONČA.....	122
Sara Horvat.....	137
SREČEN UČITELJ – SREČEN UČENEC .....	137
Valerija Horvat.....	143
KO ČEBELA POSTANE PRIJATELJICA OTROK.....	143
Nataša Horvatić Dolamič .....	148
RAZVIJANJE LASTNE PRAKSE IN VZPOSTAVLJANJE SPODBUDNIH UČNIH OKOLIJ Z ELEMENTI FORMATIVNEGA SPREMLJANJA .....	148
Mateja Hrastnik.....	153
GLASBENI IDOL .....	153
mag. Klavdija Hrenko Podergajs.....	159
OBLIKOVANJE S + ALI RAP KOT PRILOŽNOST ZA SPREMEMBO POUČEVALNE PRAKSE.....	159
Sandra Ivanuša .....	164
SPREMEMBA V ODNOSU IN KOMUNIKACIJI MED UČENCEM IN UČITELJEM PRED IN PO OBDOBJU IZOBRAŽEVANJA NA DALJAVO.....	164
Lidija Jarc .....	170
UČENEC JE RAZISKOVALEC IN POUČNA LITERATURA JE ZAKON! .....	170
Andreja Jelovčan .....	176
USTVARJALNO UČENJE .....	176
Klavdija Kern.....	181
DIHAJVA SKUPAJ.....	181
dr. Natalija Komljanc .....	187
RAZUMEVANJE RAZVOJA SPOSOBNOSTI Z VIDIKA DIDAKTIKE.....	187
Suzana Kotnjek .....	193
POVEŽIMO NARAVOSLOVJE IN JEZIKOSLOVJE NA DALJAVO IN V UČILNICI – POPESTRITEV, IZZIV IN PRIMER DOBRE PRAKSE.....	193



Valerija Lepener .....	199
VKLJUČEVANJE ELEMENTOV MONTESSORI PEDAGOGIKE IN MONTESSORI MATERIALOV V POUK SLOVENSKEGA JEZIKA .....	199
Monika Leštan .....	207
ČUJEČNOST V VRTCU .....	207
Marina Maksić .....	212
NARAVOSLOVNI MUZEJ IN POUK BIOLOGIJE .....	212
dr. Irena Markovič .....	217
KREPITEV KOMPETENC PRI RAZISKOVANJU LOKALNE ZGODOVINE .....	217
Jelena Markovič .....	224
ZGODOVINA - POUK O PRETEKLOSTI ZA PODJETNOSTNE KOMPETENCE V PRIHODNOSTI .....	224
Maja Mernik .....	229
TO SMO MI (DOBRI MEDSEBOJNI ODNOSI KOT TEMELJ DUŠEVNEGA ZDRAVJA UČENCEV) .....	229
Karmen Mihelčič .....	234
MORALA KOT KOMPETENCA ZA PRIHODNOST .....	234
Jelena Mišič .....	239
DELO V PODALJŠANEM BIVANJU PREKO USTVARJALNO - MOTIVACIJSKIH DELAVNIC .....	239
dr. Renata Močnik .....	240
VEČ ŠPORTNIH AKTIVNOSTI ZA SPODBUJANJE KREATIVNEGA UČNEGA OKOLJA IN ŠE BOLJ ŠPORTNO USMERJENO ORGANIZACIJSKO KULTURO GIMNAZIJE ŠIŠKA .....	240
mag. Mojca Moškon Mešl .....	248
USTVARJALNOST PRI POUKU ANGLEŠČINE KOT DRUGEGA TUJEGA JEZIKA V OSNOVNI ŠOLI .....	248
dr. Jason O'Rourke .....	256
RAZVIJANJE GLASU OTROK ZA SPODBUJANJE PODNEBJA, OKOLJA IN HRANE V OSNOVNI ŠOLI ....	256
mag. Ksenija Perčič in mag. Maja Goričanec .....	275
Z DELOM V VRTU DO ZDRAVEGA TELESA IN UMA .....	275
Boštjan Petučnik .....	279
POSLOVNI MODEL – USTVARJALNOST IN INOVATIVNOST V UČNEM OKOLJU .....	279
mag. Ksenija Plazl .....	286
ŠIVILJSKA DELAVNICA – USTVARJALNO DELOVNO OKOLJE .....	286
Andreja Podgorelec .....	292
USTVARJANJE SPODBUDNEGA UČNEGA OKOLJE V VRTCU ČRENŠOVCI .....	292
Janez Pravdič .....	298
O NASILJU MALO DRUGAČE .....	298
Vibeke Prip Larsen .....	306
NAMENOMA DIVJI .....	306



Tadeja Prša .....	313
UČENJE Z GIBANJEM PRI URAH DODATNE STROKOVNE POMOČI .....	313
Srebrenka Puklavec Trstenjak .....	318
RADIJSKE ODDAJE UČENCEV PRI POUKU HRVAŠKEGA JEZIKA .....	318
Iztok Pungaršek .....	320
UPORABA SPLETNIH APLIKACIJ SKOZI OČI INFORMATIKA .....	320
dr. Philipp Reisner .....	326
DIVIDE ET IMPERA: ŠOLSKA AVTONOMIJA KOT INSTRUMENT IZOBRAŽEVALNE SEGREGACIJE .....	326
izr. prof. dr. Robert Repnik .....	335
KOMPETENCE. RAZVOJ RAZLIČNIH KOMPETENC V IZOBRAŽEVANJU .....	335
mag. Vesna Rižnik .....	347
STRATEGIJE DELA IN OBLIKOVANJE SPODBUDNEGA UČNEGA OKOLJA ZA UČENCE Z MOTNJO POZORNOSTI IN HIPERAKTIVNOSTI .....	347
Nataša Rus .....	356
MATEMATIKA JE LAHKO ZABAVNA .....	356
Aleksandra Savanovič .....	363
VERSKI POUK – KOMPETENCE ZA VSEŽIVLJENJSKO UČENJE SKOZI KRŠČANSKE KREPOSTI IN DEJANJA .....	363
Janja Senekovič .....	366
MOTIVACIJSKI DEJAVNIK DIDAKTIČNIH IGER PRI ZGODNJEM POUČEVANJU NEMŠČINE .....	366
Staša Slapnik .....	373
PRIJETNO S KORISTNIM: VIKEND POSLIKAVA .....	373
Mette Marie Valentin Sørensen .....	379
MLADI SO ZELENi .....	379
Mateja Sukič Kuzma .....	386
IZZIVI IN PRILOŽNOSTI MEDPREDMETNEGA POVEZOVANJA OB PODPORI IKT IN INOVATIVNIH METOD POUKA (ALI KAKO ZDRUŽITI ANGLEŠČINO IN NARAVOSLOVJE NA DALJAVO IN V UČILNICI) .....	386
Petra Šijanec Koren .....	393
OCENA KNJIGE SKOZI OBRNJENO UČENJE .....	393
Ivan Škrlec .....	398
IZOBRAŽEVANJE IN PAMETNO OKOLJE .....	398
Daniela Škrobar .....	404
RAZISKOVALNA NALOGA KOT INOVATIVEN PRISTOP K UČENJU .....	404
Alenka Šrot .....	409
MATEMATIČNA DELAVNICA NA TABORU ZA NADARJENE UČENCE .....	409

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



Jožica Vršič Novoselnik.....	417
MOČ BRANJA IN PRIPOVEDOVANJA.....	417
dr. Tatjana Vučajnk.....	423
ROBOTKI BEE-BOT IN LITERANA BESEDILA.....	423
Marjon Willers in Chandra Pankhania.....	428
VLOGA JEDILNICE PRI USTVARJANJU SPREMEMB NA PODROČJU PODNEBJA IN ZDRAVJA.....	428
Manja Žugman.....	438
KULTURNO OBARVANA BOLNIŠNIČNA ŠOLA .....	438
<b>PROGRAM 14. MEDNARODNEGA SIMPOZIJA 2022.....</b>	<b>443</b>



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



# ZBORNIKU NA POT





Vsi smo se v šoli učili zgodovino in prepričevali so nas, da je zgodovina največja učiteljica človeštva.

Če vzamemo v obzir zadnjih deset let, lahko naštejemo kar nekaj primerov, ko si t.i. razvita zahodna družba zatiska oči pred teptanjem človekovih pravic vse okrog nas, tako v Turčiji, Afriki, Kitajski, Severni Koreji in še kje, pa pogledajmo tudi, kako se že leta obnaša zahodni svet do Kurdov. V Iraku in v Siriji so bili dobrodošli v boju proti islamski državi. Države, ki se poživljajo na demokracijo, jih tretirajo kot teroristične organizacije, zahodni svet pa njihovo ravnanje tolerira. Pa se še enkrat vprašajmo, je zgodovina res tako dobra učiteljica? Želeli bi si, da bi bila, pa žal ni tako. Zelo hitro smo pozabili vdor Rusije v Moldavijo leta 2008, vojno obračunavanje v Rusiji, naslednje vojno obračunavanje leta 2012 v Donbasu v Ukrajini in priključitev Krima. Vse v duhu, da če si velik in imaš energente, lahko delaš, kar hočeš, merila človečnosti pa za takšne države in takšne diktatorje ne veljajo. Svet smo pripeljali na rob katastrofe in njegov obstoj je odvisen od blaznežev, ki so na čelu nekaterih držav, kjer vlada totalna samovolja peščice posameznikov. Pogledajmo še v Afganistan, tam so pred časom želeli red narediti Sovjeti, potem Američani. Vsi so se lahko obrisali pod nosom, danes tam velja šeriatsko pravo, ki ima kaj malo skupnega z demokracijo, še nevladne organizacije, ki bi se morale zavzemati za pravice žensk in otrok so tiho. Slednje se rajši ukvarjajo s politiko in to v upanju, da bo od nekod prišel stari ali novi velecenjeni Marx in se bo na Zemlji začelo deljenje dobrin, ki jih nihče ne bo ustvarjal.

Prebral sem veliko zgodovinskega čtiva. Vedno sem z zanimanjem bral o velikih katastrofah, ki so se pojavljale vsake toliko časa in so zdesetkale človeštvo. Veliko nas je mislilo, da so to pač gola zgodovinska dejstva, ki so se nekoč zgodila, nam se pa to že ne more zgoditi. Res ne? Večina nas je tako mislila, kar je pokazalo tudi dejstvo, kako smo se odzvali na izbruh pandemije. Rabili smo dolgo časa, skoraj eno leto, da smo se znali dobro organizirati in smo pri tem bili tudi sposobni vsaj delno izkoristiti znanost. Bogati zahod je v prvi vrsti poskrbel zase, ostali so bolj vzeli v obzir zakon naravnega izbora. Torej bi v političnem smislu lahko povzeli, da kar nas ne ubije, nas pač ojača!

V tej zmedi in kaosu popolne odsotnosti empatije smo se soočili še z brutalnostjo vojne v Ukrajini, ki je pokazala, da človeštvo ni izgubilo niti malo barbarstva, ki ga razen ljudi in nekaj človeku podobnih opic, druge živali ne premorejo. Res smo v vrhu evolucijske piramide, ker imamo zavest in smo sposobni zahtevnih miselnih operacij ter smo posledično dosegli vrhunski tehnološki napredek. Na področju čustvene inteligence pa kot človeštvo nismo napredovali, še več, smo nazadovali.

V takem okolju, ki temelji na izključevanju in egoizmu, delujemo mi, pedagoški delavci, učiteljice in učitelji. Naše delo ni zgolj poklic, naše delo je poslanstvo in obenem upanje, da bomo pa vendarle enkrat v bližnji prihodnosti napredovali in postali čustveno inteligentna in družbeno čuteča svetovna družba. Izobraževanje je nujno za vse nas. Samo, če se bomo trudili, se učili, nadgrajevali primere dobre prakse in bomo znali poskrbeti, da bo vsak posameznik v družbi doprinesel svoj maksimum, bomo lahko napredovali in postali boljši. Vse naštetje je nujni pogoj za to. Prav je pa tudi, da se vprašamo ali si to zares želimo? Si res želimo, da bo čustvena inteligenca nujni pogoj, ki jo bodo morali imeti vsi svetovni voditelji in tudi vsi učitelji? Po mojem mnenju je osnovni odgovor na to vprašanje, kdaj bo kritična masa ljudi dosegla ta nivo zavedanja in se bo potem zavestno trudila, da bomo vsi kot družba napredovali in bomo pri tem tudi osebno zadovoljni in srečni.

Zakaj je tudi pri naših učencih dandanes toliko najrazličnejših odmikov od pričakovanega? Zakaj nam je epidemija korona virusa prinesla toliko težav? Odgovor je v nas in priznati moramo vsak pri sebi, kaj sem jaz kot posameznik naredil zase, za svojo družino, za svoje učence, da sem stvari izboljšal. Dandanes velika večina ljudi pričakuje, da bo marsikaj namesto njih naredil nekdo drug. Smo res taki lenuhi? Osebno trdim,



da ne! Slednje pa moramo dokazati sebi, drugim, predvsem pa vsemu svetu, da znamo, da zmoremo in smo čuteča družba. Vsi se moramo truditi, mi učitelji, da dvigamo nivo znanja in nivo kreativnosti pri učencih in tudi pri starših. Pri tem se moramo najprej zavedati, da moramo začeti pri sebi. Učitelj je vzgled za učence in kakšen je, koliko vloži in koliko da, se potem kaže v tem, koliko je družba napredovala. Učitelji in učiteljice opravljamo izredno zahtevno nalogo in zato se moramo izobraževati, se družiti, izmenjevati primere dobrih praks, izkušnje, znanja in pristope. Tako bomo jutri še uspešnejši in čez čas bomo dosegli, da bo svet napredoval. Se bo to zgodilo jutri? Zagotovo ne, sem pa prepričan, da še v času mojega bivanja na tem čudovitem planetu. Potrudimo se vsi skupaj, spleča se, tudi z manjšimi koraki bomo prišli na vrh! Zmogli bomo, če bomo ljudje!

mag. Stanko Čerpnjak  
ravnatelj





## PRISPEVKI UDELEŽENCEV



Alba Aguilar, Laura Valencia in Natàlia Rodríguez

biblioteques@escolesgarbi.cat

Fundació Escoles Garbí, Španija

## ŠOLSKA KNJIŽNICA: SPODBUDA ZA VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

### THE SCHOOL LIBRARY: A BOOST TO LIFELONG LEARNING

#### ŽIVLJENJEPIS

V timu sodelujejo Alba Aguilar, Laura Valencia in Natàlia Rodríguez. V skladu s poslanstvom "Escola del Mar" je fundacija trdno verjela v pomen dela knjižničarjev in okrepila njihovo vlogo v izobraževalni skupnosti. Tako že več kot 16 let naši šolski knjižnici Badalona in Esplugues vodijo knjižničarji, ki učence in učitelje povezujejo v različne dejavnosti ali projekte, spodbujajo branje, promovirajo kulturo in spodbujajo raziskovanje. Leta 2017 se je timu pridružila strokovna sodelavka, odgovorna za področje raziskovanja in izbora informacij, usklajevanje medsebojnega sodelovanja in izvedbo skupnega projekta knjižnic obeh šol.

\*\*\*

#### POVZETEK

Šolska knjižnica je naravno okolje za vzpostavljanje stika učencev z informacijami. Knjižnici obeh šol imata pomembno vlogo v vzgojno-izobraževalnem procesu, ne ločeni in samostojni, izven učnega načrta, ampak sta v celoti vključeni v proces učenja in poučevanja, z namenom doseganja izobraževalnih ciljev projekta. Cilji šolske knjižnice Garbí Pere Vergés so osredotočeni na zagotavljanje posodobljenih orodij, ki učencem omogočajo, da se naučijo učiti se in kritično raziskovati ne le v šoli, temveč tudi nasploh v življenju.

Ključne besede: šolska knjižnica, učni načrt, doseganje ciljev, poučevanje, učenje, kritično mišljenje, vseživljenjsko učenje

#### ABSTRACT

The school library is the "natural space" for students to be in contact with information. The two libraries of our schools play a vital role in the educational procedure, not as a separate and isolated entity from the school curriculum, but completely involved in the teaching and learning process to achieve the educational challenges and goals of our Pedagogical Project. Therefore, the core of Garbí Pere Vergés school library community is focused on providing students with updated tools to enable them to learn how to learn and to carry out any type of research with a critical spirit, not only at school but also throughout their lives.

Keywords: school library, curriculum, achieving goals, teaching, learning, critical thinking, lifelong learning

## Šolska knjižnica: spodbuda za vseživljenjsko učenje

### 1. Šole Garbí Pere Vergés



Naše šole

Esplugues

Badalona



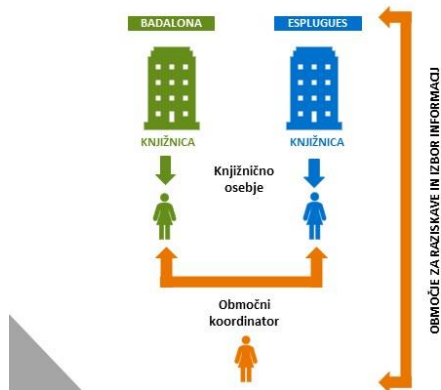
2  
ŠOLE

1 PROJEKT

Vrtec  
Osnovna šola  
Srednja šola

57  
LET  
ZGODOVINE

## 2. Šolska knjižnica v šolah Garbí Pere Vergés



Območje za **Raziskave in izbor informacij** nudi podporo učencem in učiteljem pri različnih aktivnostih ali projektih, ki promovirajo bralne navade, kulturo in raziskovanje.

Koordinator območja za raziskave in izbor informacij je odgovoren za knjižnice, ki jih dnevno vodijo knjižničarji na posameznih šolah.

## 3. La biblioteca escolar i el projecte pedagògic

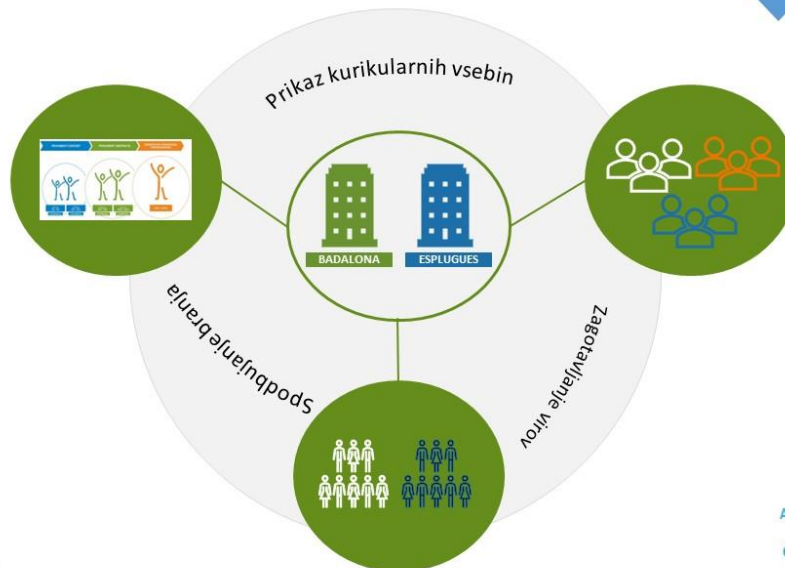
**Knjižnica postane ključno kolesce v kolesju izobraževanja, prečno in vzporedno z učitelji.**

- Prikaz kurikularnih vsebin na vseh področjih, predmetih in izobraževalnih stopnjah.
- Informacijska kompetenca in raziskave
- Bralne navade in razumevanje
- Pridobivanje samostojnega učenja
- Promoviranje kritičnega mišljenja

Zagotavljanje sredstev učeči se skupnosti z raznoliko ponudbo žanrov in tem.

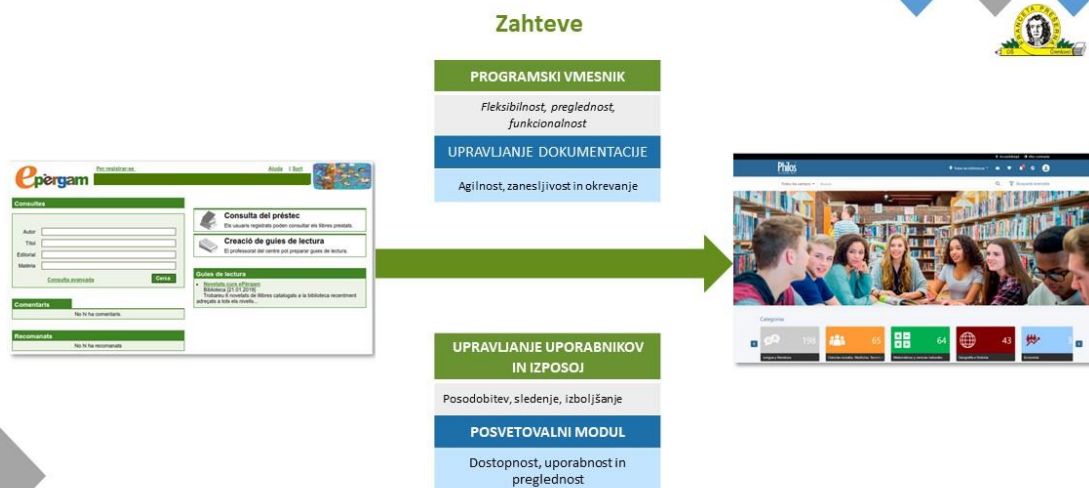


4. Knjižnica in učeča se skupnost



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

5. Projekt 2019-20: Knjižnični katalog



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



## 6. Cilji knjižnice z novim katalogom



Izboljšanje in optimizacija dnevnih procesov upravljanja, ki koristijo knjižnici in izobraževalni skupnosti.



Integracija orodja v šolske procese učenja in poučevanja:

- V učilnici kot potrebno orodje za iskanje informacij kot tudi za učenje strategij iskanja in obdelave informacij.
- V učnem procesu, kot del učne podpore.



Omogočanje dostopnosti knjižnične zbirke na spletnem terminalu SIGB, spletnem katalogu.



Postati osnovni informacijski vir v šolskem bralnem načrtu: Spodbujanje branja in branja za učenje.



### 6.1. Proces upravljanja: izboljšanje in optimizacija

Upravljanje in organizacija gradiva dveh knjižnic in uporabnikov obeh šol sta združena v edinstveno bazo podatkov.



Terminal tehničnih procesov



Terminal za poizvedbo





### 6.1. Branje za učenje in spodbujanje branja



Katalog je orodje, ki omogoča **spodbujanje branja in branje za učenje**:

- Posvetovanje knjižnične zbirke (v papirni digitalni obliki)
- Dostop do najnovejših novic in najbolj prodajanih knjig
- Dostop do fonda znanja po kategorijah različnih predmetov



### 6.3. Proces poučevanja in učenja



#### Projektna pedagogika in znanstvena metoda

Šolski model poučevanja in učenja temelji na projektni metodologiji, ki sledi postopkom znanstvene metode in vključuje **iskanje informacij in zbiranje podatkov**.

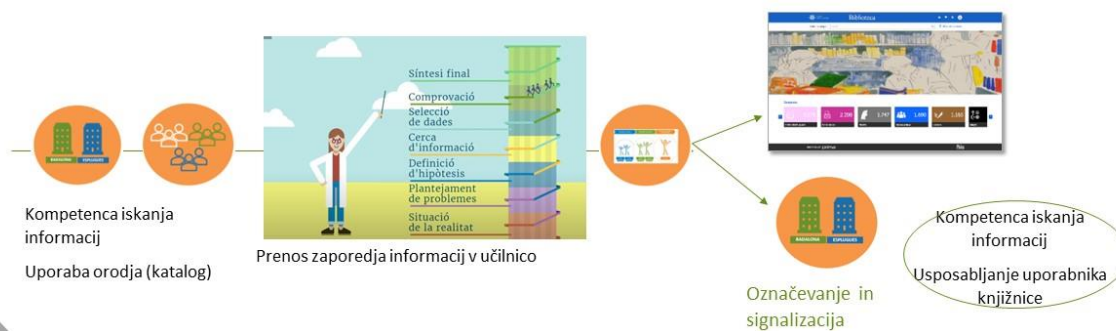
#### Kompetenca učenje učenja

Optimizacija uporabe različnih virov, da se informiramo, učimo, komuniciramo in učinkovito rešujemo realne situacije.

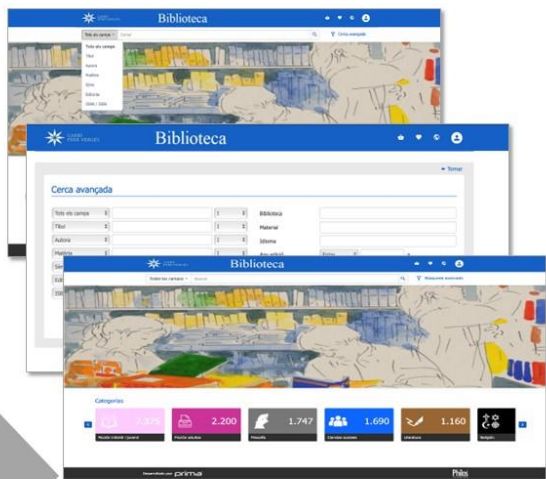


6.3. Proces poučevanja in učenja

Kako delujemo?



6.3.1. Zaporedje informacij v učilnici



6.3.1. Zaporedje informacij v učilnici

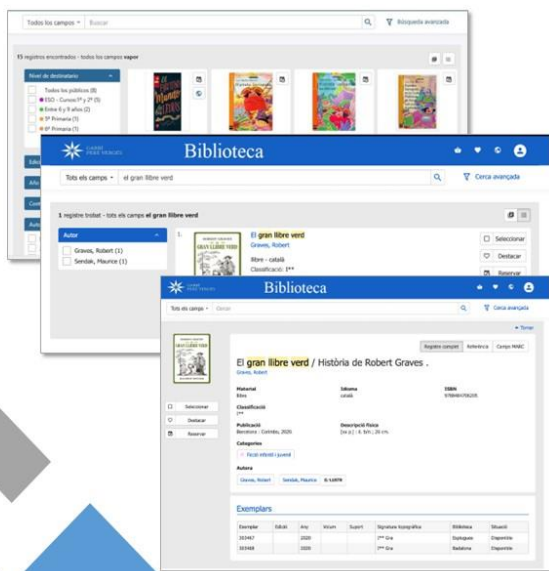
Učenje strategij iskanja

- Prepoznavanje ključnih besede
- Enostavno in napredno iskanje
- Uporaba iskalnih operatorjev ("Boolean operators")
- Uporaba prepoznavnih elementov knjige
- Uporaba filtrov za prilagoditev rezultatov praviim potrebam

Iskanje in lociranje informacij

- Identificiranje različnih virov informacij preko kolesja informacij, ki prikazuje dela organizirana po kategorijah (predmetih).
- Dostop do elektronskih virov in digitalnih vsebin.
- Uporaba informacijskih vrtljakov za dostop do del po kategorijah, novostih in večkrat upodobljenih.

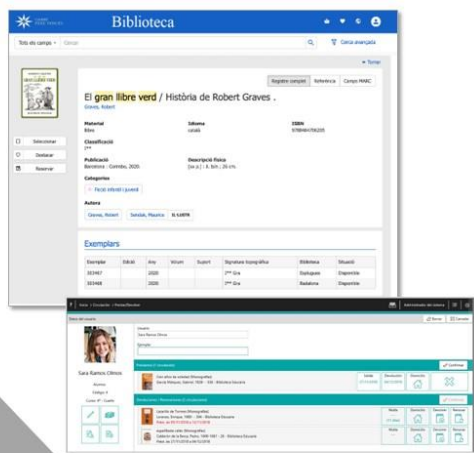
 6.3.1. Zaporedje informacij v učilnici



**Obdelava informacij in evalvacija**

- Podoba platnice dela
- Podrobne in organizirane informacije o vsakem delu
- Izdelava bibliografskih seznamov in seznamov priljubljenih
- Bibliografske reference za odgovorno rabo informacij

 6.3.1. Informacijsko zaporedje v učilnici



**Usposabljanje uporabnika knjižnice**

- Preveri izvode, ki so na voljo v knjižnici.
- Dostop do zasebnega prostora z uporabo šolskega uporabniškega imena in gesla.
- Prolagodite svoj profil.
- Rezervirajte iz svojega zasebnega prostora.
- Preverite zgodovino izposoj.
- Upravljajte s podaljšanji in rezervacijami.
- Naročite se na sezname ali bibliografske vodiče.
- Preverite in upravljajte s seznamom svojih "Priljubljenih" in s svojo "Bibliografijo".

# AVTONOMIJA V ŠOLI

## 14. mednarodni simpozij

### Črenšovci, 1. in 2. april 2022

#### 6.3.1. Zaporedje informacij: iz učilnice v knjižnico

##### Projekt: Označevanje in signaliziranje



Barva kategorije je prepoznavna lastnost v katalogu in tudi v fizični obliki v knjižnici.

<b>EDUCACIÓ</b>	<b>FICCIO ADULTS</b>
ES a ES	Novel·les
EPF a EPF	Novel·les en alemany
EPF a EPF	Novel·les en anglès
EPF a EPF	Novel·les en francès
Novel·la juvenil	Novel·les en italià
Libres de ficció en alemany	Poesia
Libres de ficció en anglès	Teatre
Libres de ficció en francès	Clàssics
Libres de ficció en italià	<b>CLASS GENERALS</b>
	Enciclopèdies generals
	Congressos, jornals, L'Estàt
	Periodicals
	Obres sobre literatura infantil i juvenil
	Obres sobre ètnies
	Clàssics infantils
<b>ENCICLOPÈDIES</b>	<b>RELIGIÓ</b>
Diccionaris i enciclopèdies de filosofia	Religió, litúrgia
Historia de la filosofia	Religions primitives
Historia general d'art	Budisme
Obres de filosofia i filosofia	Mitologia
<b>CIÈNCIES SOCIALS</b>	Judaisme
Sociologia	Cristianisme
Publica	Islam
Economia	Altres religions
Dret	<b>CIÈNCIES FÍSICS, CIÈNCIES NATURALS</b>
Educació	Matemàtica
Religió i espiritualitat	Astronomia
Consum i tradicions	Física
<b>LINGÜÍSTICA</b>	Química
Lingüística i filosofia	Genètica
Ullat	Palaeontologia, Fisiol.
Llengües romàniques	Ciències naturals
Llengües germàniques	Botànica
Llengües eslaviques	Zoologia
Llengües indoeuropees	<b>ARTS I LLETRES</b>
Ullat	Literatura
Abans, Bèlgica	Literatura francesa
<b>ARTS I LLETRES</b>	Literatura catalana
Medicina	Literatura castellana
Enginyeria, Indústria, Energia	Literatura grega i clàssica
Agricultura	Literatures germàniques
La casa	Literatures eslaviques
Organització d'empreses, Comerç	Literatura i premsa
Indústries	Altres literatures
Arts i lletres, Indústries de precisió	<b>ARTS I LLETRES</b>
Construcció de cases	Arts i lletres
<b>ARTS I LLETRES</b>	Arts en general
Arts i lletres	Arquitectura
Arquitectura	Escultura
Arquitectura	Obres d'art publicat
Arquitectura	Arts i esports
Arquitectura	Plena
Arquitectura	Fotografia
Arquitectura	Música

Označevanje v učilnici in knjižnici



Označevanje polic



Prilagajanje označevanja

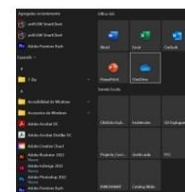
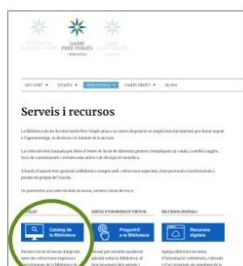
AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



#### 6.4. Dostopnost in preglednost knjižnične zbirke

Zunanja

Notranja



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

## 7. Prednosti spletnega knjižničnega kataloga



Povezava tradicionalnih vsebin z digitalnimi.



Zadovoljitev potreb uporabnikov po informacijah, raziskovanju in usposabljanju.



Učinkovito informiranje učiteljev in učencev, nudenje različnih materialov, ki jih potrebujejo v danih situacijah na različnih področjih učenja.



Sodelovanje z učiteljskim zborom pri razvijanju pedagoškega projekta šole.



Omogočiti dostop do informacij od kjerkoli, kadarkoli, iz katerekoli naprave. Integracija IKT z orodji, ki omogočajo dostop do informacij.



Izboljšanje in optimizacija dnevnega upravljanja procesov v knjižnici.

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



GARBÍ  
PERE VERGÉS

[www.escolesgarbi.cat](http://www.escolesgarbi.cat)  
[erasmus@escolesgarbi.cat](mailto:erasmus@escolesgarbi.cat)



**Rebeka Bajec**

rebeka.bajec1@guest.arnes.si  
OŠ Gabrovka - Dole

## RAČUNALNIŠKO OPISMENJEVANJE V 3. RAZREDU COMPUTER LITERACY EDUCATION IN 3RD GRADE

### ŽIVLJENJEPIS

Rebeka Bajec je profesorica razrednega pouka. Diplomirala je na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Zaposlena je na Osnovni šoli Gabrovka – Dole in poučuje v 1. triletju. Vključuje se v številne šolske in občolske dejavnosti. Z učenci sodeluje na različnih prireditvah, ki šolo povezujejo s krajem.

\*\*\*

### POVZETEK

Informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) je prisotna v življenju odraslih in otrok ter postaja vse pogostejša in pomembnejša sestavina našega vsakdana. Učenci 1. triletja se z uporabo IKT, še posebej v času epidemije in z njo povezanega šolanja na daljavo, vedno pogosteje srečujejo v šoli. Zato je potrebno načrtovati sistematično razvijanje dela s tipkovnico in miško, uporabo orodij in osnovnih programov. V prispevku opisujem, kako z učenci 3. razreda razvijam računalniško opismenjevanje.

Ključne besede: informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT), opismenjevanje, računalniško opismenjevanje, računalniška pismenost

### ABSTRACT

Information and communication technology (ICT) is present in the lives of adults and children and is becoming an increasingly common and important component of our daily lives. Pupils of the 1st triad are more and more often facing the use of ICT at school, especially during the epidemic and related distance learning. Therefore, it is necessary to plan the systematic development of the use of the keyboard, mouse, and tools as well as basic programs. In this article, I describe how I develop computer literacy with 3rd grade pupils.

Keywords: information and communication technology (ICT), literacy, computer literacy education, computer literacy

Lektoriranje prispevka: Anica Resnik

## UVOD

Informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) je v današnjem času prisotna povsod, ne le v življenjih odraslih, temveč tudi otrok. Omenjeni tehnologiji se tako pravzaprav ne moremo izogniti, ravno nasprotno, zaradi njenega razvoja postaja vse pogostejša in pomembnejša sestavina našega vsakdana.

Tudi mlajši otroci, tj. učenci 1. triletja, se, še posebej v času epidemije in z njo povezanega šolanja na daljavo, z uporabo IKT srečujejo v šoli vedno pogosteje. Ne le ob učiteljevem vodenju. Potrebno je načrtovati sistematično razvijanje dela s tipkovnico in miško, uporabo orodij in osnovnih programov.

V prispevku opisujem, kako v zadnjih dveh šolskih letih z učenci 3. razreda razvijam digitalno opismenjevanje. Pri tem izhajam iz veljavnega učnega načrta.

## KAJ JE ZAPISANO V UČNEM NAČRTU?

V učnem načrtu za slovenščino je zapisano, da se razvijanje digitalne zmožnosti povezuje z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku. Digitalna zmožnost vključuje zavestno in kritično rabo informacijske tehnologije pri opravljanju šolskih ter zunajšolskih obveznosti in dejavnosti. Podprta je z rabo informacijske spretnosti v okviru informacijske tehnologije, tj. z rabo računalnika in druge razpoložljive tehnologije, in sicer zato, da bi učenci in učenke pridobili, ovrednotili, shranili, tvorili oz. oblikovali, predstavljali informacije in si jih izmenjevali ter da bi se sporazumevali in sodelovali na spletu (Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta Evrope o ključnih zmožnostih za vseživljenjsko učenje/izobraževanje 2006).

V nadaljevanju je v učnem načrtu za slovenščino zapisano, naj učitelj rabo informacijske tehnologije načrtuje za uresničevanje učnih ciljev pri pouku slovenščine, za spodbujanje aktivnosti učencev in učenk, za njihovo motivacijo ter digitalno opismenjevanje. Če so načini in oblike dela temu prilagojeni, lahko raba informacijske tehnologije bistveno pripomore k učinkovitejšemu doseganju ciljev pouka slovenščine. Učence in učenke naj spodbuja k rabi računalnikov, pametnih telefonov, tablic ipd. tudi pri domačem delu.

## OPISMENJEVANJE IN RAČUNALNIŠKO OPISMENJEVANJE

Opismenjevanje, kot so zapisali v zborniku Zgodnje opismenjevanje – opismenjevanje od vrtca do univerze (2005, 1), je »proces, ki se začne z rojstvom in nadaljuje s pomočjo družine, okolja, vrtca in šole v vseh razvojnih obdobjih vse do zrelosti, odraslosti.« Je torej proces, ki se razvija in poteka celo življenje ter je del celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema, predvsem pa kulturne družbe, ki sprejema različne novosti. Opismenjevanje se iz tega razloga nikoli ne konča, saj se vedno odpirajo nova področja, nove teorije, kot tudi novi kriteriji ugotavljanja, preverjanja, pridobivanja in ocenjevanja pismenosti (računalniške, medijske, državljanske ...).

Prejšnja definicija se navezuje na splošno razlago pojma opismenjevanje. Sedaj pa opredelimo definicijo, ki se nekoliko bolj približa tematiki računalništva. Kaj torej pomeni računalniško opismenjevanje? Boris Volarič (2006, 4) je v svoji diplomski nalogi zapisal, da je računalniško opismenjevanje definirano kot množica različnih ponujenih tečajev, kjer se naučimo uporabe osebnega računalnika in razne programske opreme zanj. Tu je torej poudarek na izobraževanjih, ki nudijo tečaje različnih oblik, kakovosti in cen, s katerimi pomagajo zviševati stopnjo računalniške pismenosti.



Pojem računalniška pismenost je morda bolj znan, a zavedati se moramo, da sta obe besedni zvezi med seboj tesno povezani, saj ravno z računalniškim opismenjevanjem dvigujemo stopnjo računalniške pismenosti.

Pojem računalniška pismenost je definirala tudi Darja Lavtar (2003, 18) v svoji diplomski nalogi. Zapisala je, da pojem opisuje zmožnost, sposobnost ter informacijsko-tehnološko spretnost uporabe računalnikov, različnih programskih paketov s splošnimi pristopi. Dodala je še, da pojem lahko definiramo tudi kot razumevanje in sposobnost za delovanje v okolju, kjer je potreben računalnik, poleg vsega pa naj bi pojem opisoval vse, kar posameznik potrebuje za delo z računalnikom in delovanje v družbi. Pomembno je, da vsak posameznik zaupa vase in ve, kakšne/katere zmogljivosti ima računalnik tako s stališča programske kot tudi strojne opreme.

Računalniška pismenost je torej pojem, ki opisuje temeljna splošna znanja iz računalništva. Vsekakor je to pojem, ki opisuje celotno razumevanje, veščine in navade, ki jih nekdo potrebuje za učinkovito delovanje znotraj določene družbene skupine (Toplišek, 1996).

#### INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

Informacijsko-komunikacijska tehnologija ali s krajšavo IKT je danes vse bolj povezana z vsemi področji našega bivanja. Predvsem v času pandemije je postala nepogrešljiva spremljevalka v vseh fazah vzgojno-izobraževalnega procesa in sestavni del sodobne družbe nasploh.

Kratice pomeni sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in zajema vse naprave ali sisteme, ki omogočajo shranjevanje, priklic, obdelavo, prenos in sprejemanje informacij, torej ne le računalnike, ampak tudi radio, televizijo, telefone ... Združuje naprave in programsko opremo, ki jo na teh napravah uporabljamo.

#### RAČUNALNIŠKO OPISMENJEVANJE

Pri mlajših učencih, tj. pri učencih v 1. triletju, sem se z računalniškim opismenjevanjem v šoli bolj načrtno in sistematično začela ukvarjati v času epidemije. Naša šola sodeluje v poskusu »Uvajanje tujega jezika v obveznem programu in preizkušanje koncepta razširjenega programa v OŠ«. V sklopu tega drugo leto zapored eno uro tedensko izvajam predmet računalniško opismenjevanje z učenci 3. razreda. To uro izvajamo v računalniški učilnici, vsak učenec uporablja svoj računalnik.

V sklopu računalniškega opismenjevanja in pri rednih urah pouka je pomembno, da se redno pogovarjamo o vsebinah, ki jih učenci spremljajo na računalniku, o pasteh svetovnega spleta, o možnih zlorabah, ozaveščanju varovanja svoje zasebnosti ter času, ki ga v svojem prostem času preživijo pred zasloni.

Poleg tega pri urah računalniškega opismenjevanja med uporabo zaslona po 20 minutah naredimo odmor. Takrat prezračimo učilnico, učenci pa približno 30 sekund gledajo v daljavo. S tem preprečujemo razvoj kratkovidnosti in pojav utrujenih oči.

Delo v računalniški učilnici je razdeljeno v sedem sklopov:

1. Računalnik, moj prijatelj.

Učenci spoznajo računalniško učilnico, osnovne informacije o računalniku in njegovo uporabnost. Naučijo se vklopiti računalnik, uporabljati tipkovnico in miško.

Uporabo tipkovnice in miške razvijajo ob interaktivnih igrah na spletni povezavi [https://interaktivne-vaje.si/rac\\_opismenjevanje/r\\_opismenjevanje.html](https://interaktivne-vaje.si/rac_opismenjevanje/r_opismenjevanje.html).

2. Komuniciram prek svoje elektronske pošte.

Učenci spoznajo spletno etiko in pridobijo nasvete za varno rabo elektronske pošte. Vsak učenec pridobi svoj Arnesov elektronski naslov. Nauči se pisati, pošiljati, odpirati in pregledovati elektronska sporočila ter odgovarjati pošiljatelju. V imenik shranijo elektronske naslove sošolcev in sošolk.

3. Na računalniku pišem.

Učenci uporabljajo orodje MS Word. Spoznajo različne vrste pisav, velikosti in barve pisave. Na ustreznem mestu na računalniku oblikujejo svojo mapo, kamor shranjujejo oblikovane dokumente.

4. S klikom v svet.

Učenci spoznajo svetovni splet, njegovo »nevarnost« in uporabnost v vsakdanjem življenju. Izvejo, kako uporabljati iskalnik in kako priti do zelenih informacij. Na spletu poiščejo fotografijo in jo kopirajo v MS Wordov dokument.

5. Spoznam spletno učilnico.

Učenci pridobijo dostop do spletne učilnice. V njej imajo gradiva za vsakodnevno delo pri pouku (pesmice, ki jih prepevajo pri glasbeni umetnosti, navodila za preverjanje znanj, datume ustnih ocenjevanj, povezave do različnih posnetkov, navodila za pripravo na govorni nastop itd.).

6. Uporabljam računalnik in pošiljam dokumente.

Učenci uporabljajo računalnik za vsakodnevno delo. V ta namen imajo v spletni učilnici Wordov dokument. Shranijo ga v svojo mapo izdelkov in rešijo naloge po navodilu. Dokument v priponki pošljejo na učiteljičin elektronski naslov.

7. Pripravim predstavitev. Učenci spoznajo program PowerPoint. Pripravijo kratko predstavitev (življenjskega okolja, živali, rastline, glasbila itd.). Ob predstavitvi v PowerPointu izvedejo nastop za sošolce.

Poleg ur računalniškega opismenjevanja imajo učenci možnost, da vstopajo v računalniško učilnico tudi v jutranjem času (pred pričetkom pouka). Takrat prek spletne učilnice vstopajo do interaktivnih vaj. Občasno izvajamo v računalniški učilnici tudi pouk slovenščine ali matematike. Pogosto imajo domačo nalogo, ki je v spletni učilnici. Vsi tisti, ki imajo doma težave z računalnikom ali povezavo, domačo nalogo naredijo v šolski računalniški učilnici pred poukom ali po njem.

Primeri nalog v spletni učilnici:

V spletni učilnici odprejo dokument, kliknejo na povezavo in si ogledajo posnetek o kolesarjenju iz oddaje Infodrom. Po ogledu posnetka na učiteljičin elektronski naslov pošljejo odgovor na vprašanje, kaj je obvezna oprema kolesarja.

Uganka (poklic, zelenjava, žival, prevozno sredstvo itd.). Učenci Wordov dokument, ki je v spletni učilnici, shranijo in poimenujejo s svojim imenom in datumom. Uganko preberejo in zapišejo rešitev uganke. Na spletu poiščejo sliko rešitve in jo prilepijo v dokument, ki ga pošljejo na učiteljičin elektronski naslov.

Pravilna raba velike začetnice. Učenci Wordov dokument, ki je v spletni učilnici, shranijo in poimenujejo s svojim imenom in datumom. Besedilo, ki je napisano z velikimi tiskanimi črkami, prepíšejo z malimi tiskanimi črkami.

Besede nagajivke (zapis besed s kritičnimi glasovi). Učenci Wordov dokument, ki je v spletni učilnici, shranijo in poimenujejo s svojim imenom in datumom. Besedo nagajivko uporabijo v povedi. Na spletu poiščejo sliko rešitve in jo prilepijo v dokument, ki ga pošljejo na učiteljičin elektronski naslov.

Pravilna raba časovnih prislovov. Učenci Wordov dokument, ki je v spletni učilnici, shranijo in poimenujejo s svojim imenom in datumom. Zapisane povedi ustrezno podčrtajo. Tisto, kar se je zgodilo prejšnji dan (včeraj), podčrtajo s pikicami. Kar se dogaja v sedanosti (danes), podčrtajo z enojno ravno črto. Kar se bo zgodilo naslednji dan (jutri), podčrtajo z odebeljeno črto.

Oblikovanje voščila, vabila, čestitke.

Interaktivne vaje. Povezava do interaktivnih vaj za utrjevanje, na primer poštevanka: [https://interaktivne-vaje.si/matematika/mat\\_100/racunam\\_do\\_100\\_postevanka\\_1.html](https://interaktivne-vaje.si/matematika/mat_100/racunam_do_100_postevanka_1.html).

## ZAKLJUČEK

Učenci imajo delo v računalniški učilnici radi. Na vseh področjih hitro napredujejo, če redno obiskujejo računalniško učilnico in opravljajo naloge. Seveda je pomembna tudi podpora staršev. Vloženo delo in energija sta zagotovo poplačani, saj v času pouka na daljavo učenci samostojno komunicirajo z učiteljico prek elektronske pošte, uporabljajo spletno učilnico in sodelujejo na videokonferenčnih srečanjih.

## VIRI IN LITERATURA

- Interaktivne vaje. Pridobljeno 5. 2. 2022 s svetovnega spleta: <https://interaktivne-vaje.si/>
- Izzivi in dileme osmišljene uporabe IKT pri pouku. Pridobljeno 18. 1. 2022 s svetovnega spleta: [file:///D:/Users/Skrbnik/Downloads/402-Celotna%20knjiga-739-1-10-20190725%20\(1\).pdf](file:///D:/Users/Skrbnik/Downloads/402-Celotna%20knjiga-739-1-10-20190725%20(1).pdf)
- Kaj je IKT. Pridobljeno 20. 2. 2022 s svetovnega spleta: <https://www.portalosv.si/digitalna-pismenost/racunalnik-kot-orodje-za-storitev/>
- Lavtar, D. (2003). Informacijska pismenost. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. Pridobljeno 18. 1. 2022 s svetovnega spleta: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Lavtar-Darja.PDF>
- Učni načrt za slovenščino. Pridobljeno 20. 2. 2022 s svetovnega spleta: [https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN\\_slovenscina.pdf](https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf)
- Volarič, B. (2006). Koncept informacijskega opismenjevanja na primarni ravni izobraževanja. Diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko. Pridobljeno 18. 1. 2022 s svetovnega spleta: <http://dkumdemo.feri.uni-mb.si/dkum2/lzpisGradiva.php?lang=slv&id=192>
- Zgodnje opismenjevanje – opismenjevanje od vrtca do univerze. (2005). Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.
- Toplišek, J. (1996). Informatika in informacijska tehnologija v študijskih programih pravnih fakultet (primerjalni pregled). Pridobljeno 18. 1. 2022 s svetovnega spleta: <http://www2.arnes.si/~rzjtopl/slo/PFIT12.htm>

**Andreja Blazina**  
andrea.blazina@gmail.com  
OŠ Zreče

## USTVARJALNI IZZIV ZA BRIHTNE GLAVCE CREATIVE CHALLENGE FOR CLEVER HEADS

### ŽIVLJENJEPIS

Moje ime je Andreja Blazina. Po končani osnovni šoli sem obiskovala gimnazijo v Celju, študij pa sem nadaljevala na FF v Ljubljani. Študirala sem pedagogiko in geografijo. Zaposlena sem na OŠ Zreče kot šolska pedagoginja, poučujem pa tudi IP iz geografije. V prostem času rada berem knjige, rolam, hodim na sprehode, smučam in drsam, v zadnjem času pa sem se navdušila nad tekom na smučeh in tenisom. Na šoli se intenzivno ukvarjam z nadarjenimi učenci. Za te učence vsako leto pripravljamo popoldanske delavnice, sobotne šole, dvodnevni tabor, priprave na tekmovanja in noči branja.

\*\*\*

### POVZETEK

Nadarjeni učenci mi vseskozi predstavljajo izziv. Medtem ko rešujejo naloge, večkrat razmišljam o tem, kaj se pleče v njihovih glavah in kakšni procesi se odvijajo v njihovih možganih. Poleg vseh dejavnosti, ki za nadarjene učence potekajo na naši šoli, že peto leto organiziramo dvodnevni tabor. Tabora se udeleži okoli 30 učencev. Večino dejavnosti, ki se odvijajo, pripravijo učitelji naše šole, povabimo pa tudi zunanje sodelavce. V prispevku bom na kratko predstavila potek tabora, osredotočila pa se bom na svojo delavnico – Treniranje inteligence.

Ključne besede: nadarjeni učenci, tabor za nadarjene, inteligenca, delavnice

### ABSTRACT

Talented pupils have always been a challenge for me. During they are resolving their tasks, I often think about what is happening in their heads and what processes take place in their brains. In addition to all the activities for gifted students, that take place at our school, we have been organizing a two-day camp for the fifth year. Approximately 30 pupils attend the camp every year. Most of the activities are prepared by our school's teachers, and we also invite external help. In the article, I will briefly outline the course of the camp and focus on my workshop – Intelligence Coaching.

Keywords: talented students, talent camp, intelligence, workshops

Lektoriranje prispevka: Barbara Potnik

## UVOD

*Da bi odkrili nadarjene otroke, zadošča, da vanje verujemo in jih hočemo odkrivati. (M. D. Jenkins)*

Nadarjenost so dolga leta razlagali kot dar neba, kot nadčloveško inspiracijo. Pred dobrimi sto leti pa so začeli pojem nadarjenost znanstveno raziskovati. Skozi obdobje je nastalo veliko definicij. Danes najpogosteje rabljena definicija v svetu je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978 in iz leta 1988. Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so na katerikoli stopnji izobraževanja pokazali visoke dosežke ali potenciale na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično-akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in tisti, ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebne prilagoditve in aktivnosti. Definicija poudarja, da talentirani in nadarjeni učenci poleg učnih programov potrebujejo prilagojen pouk, da bi lahko razvijali svoje sposobnosti. Zavedati se moramo, da so si izjemno nadarjeni ljudje podobni v eni sami točki, in sicer v svoji izjemnosti, drugačnosti in posebnosti.

## NADARJENI UČENCI

Vsakega učenca moramo poznati, razumeti in sprejeti kot posameznika v skupini. Nadarjen učenec je drugačen od drugih in zahteva poseben pristop in delo, ki ustreza samo njemu. To je otrok s posebnimi potrebami, ki ga učitelji ne smemo spregledati. Vemo, da v naših šolah veliko nadarjenih otrok ostane odkritih prepozno ali pa nikoli, ker učitelji nimajo dovolj poslušnosti za njihove potrebe. Velikokrat si pred njimi zatiskajo oči in se delajo, da jih niso opazili. Nadarjeni učenci od njih zahtevajo dodaten napor in trud, motijo ustaljen red in njihove zamisli. Pomembno je, da jih upoštevamo kot osebnosti in jih ne vidimo kot problematične učence. Nadarjenim moramo pomagati, da bodo razvili pozitivno samopodobo, se naučili spoznavati svoja močna področja, talente in jih tudi z veseljem izražali. Potrebno jih je spodbujati, da bodo kos pritiskom povprečnosti. Učitelji jim morajo dajati stalno podporo in jim posvečati pozornost in razumevanje. Navajati jih morajo na sistematično, samostojno, ustvarjalno, eksperimentalno, raziskovalno in projektno delo. Spodbujajo naj jih pri interesnih dejavnostih, ki razvijajo njihovo kreativnost in celovito osebnost. Učencem, ki si to želijo, naj omogočijo dostop do ustreznih informacij in pripomočkov ter jim pomagajo pri iskanju le-teh.

## DELO Z NADARJENIMI UČENCI NA ŠOLI

Na šoli sem koordinatorica dela z nadarjenimi učenci že 15 let in lahko rečem, da nam vsem učiteljem predstavlja delo z njimi velik izziv. Vsi skupaj si prizadevamo, da bi programe in vsebine za nadarjene učence pripravili tako, da bi jim bile v izziv in veselje. Vseskozi se trudimo, da bi ponudili čim več predlaganih oblik dela in dejavnosti za nadarjene učence, ki so zapisane v Konceptu Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. Na šoli smo v teh letih pripravili naslednje dejavnosti: popoldanske delavnice, sobotne šole, taborje za nadarjene, noči in večere branja ter pogovore z zanimivimi gosti. Za njih organiziramo dodatni pouk, jih spodbujamo, da se udeležijo različnih tekmovanj, sodelujejo v projektih v povezavi s srednjimi šolami in občino ter sodelujejo na šolskih in občinskih proslavah. V tem šolskem letu imamo 54 nadarjenih učencev od 4. do 9. razreda, 25 deklet in 29 fantov. To je 15 %. Po izsledkih Eurydicove študije (Eurydice, 2006) je v evropskih državah v povprečju prepoznanih med 3 % in 10 % nadarjenih učencev, po podatkih Nacionalne zveze za nadarjene otroke –NAGC (National Association for Gifted Children) v Združenih državah Amerike med 2 % in 15 % nadarjenih. Za našo državo pa spremljevalne analize Zavoda

Republike Slovenije za šolstvo kažejo bistveno višji odstotek, ki se giblje okrog 25 % identificiranih nadarjenih učencev (Bezič, 2011).

#### TABOR ZA NADARJENE UČENCE

Že peto leto zapored na šoli organiziram dvodnevni tabor za nadarjene učence tretje triade, ki smo ga poimenovali Ustvarjalni izziv za brihtne glavce. Tabor poteka na Centru šolskih in obšolskih dejavnosti na Gorenju zadnji vikend v mesecu januarju. Udeleži se ga največ 30 otrok, ki so spoznani za nadarjene, povabimo pa tudi učence, ki so bili evidentirani, a v postopku identifikacije niso bili prepoznani za nadarjene. Večino dejavnosti, ki se odvijajo, pripravijo učitelji naše šole, povabimo pa tudi strokovnjake z različnih področij. Dejavnosti pripravimo tako, da zajemajo čim več področij, kjer lahko učenci razvijajo svoj potencial. Učenci se urijo in preizkušajo v jezikovnih, logičnih, naravoslovnih, umetnostnih, športnih in socialnih delavnicah. Učenci sodelujejo pri vseh delavnicah, ob tem pa uporabimo sistem kroženja skupin. Pri umetnostni delavnici se lahko odločijo za likovno ali glasbeno delavnico. Zvečer učencem pripravimo socialne in improvizacijske igre, kjer ne manjka veselja, zabave in smeha. Dejavnosti na taboru potekajo po okvirnem urniku, kratke odmore pa učenci izkoristijo za druženje v telovadnici in na igrišču, če vremenske razmere to dopuščajo. Nekaj prostega časa imajo po kosilu in večerji, ki ga izkoristijo za igranje družabnih iger ali branje knjig in revij. V petih letih smo za nadarjene učence pripravili približno 50 delavnic. Na zadnjem taboru smo skupaj z zunanjimi izvajalci izvedli 11 delavnic: kravžljanje možgančkov, treniranje inteligence, delavnica ruščine, varljiva čutila, robotika, delavnica srbskega jezika, narečja, plezanje na plezalno steno, delavnico Ko gre zate, zgodovina Slovencev v angleščini in geocaching. To leto smo zaradi velikega števila delavnic morali izpustiti likovno in glasbeno delavnico, ki pa jo bomo organizirali kot sobotno šolo v spomladanskem času.

#### INTELIGENTNOST

Ameriški razvojni psiholog dr. Howard Gardner je zapisal, da je inteligentnost sposobnost ali vrsta sposobnosti, ki omogočajo posamezniku reševati probleme, pomembne v določenem kulturnem okolju. Leta 1983 je opredelil 8 vrst inteligence.

Jezikovna inteligenca (besedno izražanje, tvorjenje in razumevanje besedil, branje, retorika...).

Logično-matematična inteligenca (logično sklepanje, abstraktno mišljenje, deduktivno in induktivno mišljenje...).

Glasbena inteligenca (prepoznavanje melodij, ustvarjanje in poustvarjanje glasbe, igranje instrumentov, petje, skladanje...).

Telesno-gibalna inteligenca (koordinacija telesnih gibov, šport, ples, ročne spretnosti, spretna uporaba telesa...).

Prostorska inteligenca (risanje, oblikovanje različnih materialov, vidne predstave o poteku in videzu stvari-barvi, obliki, postavitvi).

Medosebna inteligenca (spretnost pri navezovanju stikov, sposobnost razumevanja drugih ljudi, sposobnost razumevanja težav in čustev drugih ljudi).

Osebna, intuitivna inteligenca (poznavanje svojih močnih in šibkih točk, sposobnost zavedanja in razumevanja lastnega doživljanja in vedenja, samokontrola).

Prirodoslovna inteligenca (razvrščanje in kategorizacija, občutek in razumevanje za živo in neživo naravo ter za razvoj človeka v določenem okolju).

#### DELAVNICA TRENIRANJE INTELIGENCE

V okviru že tradicionalnega tabora za nadarjene učence sem pripravila in izvedla delavnico z naslovom Treniranje inteligence. Glede na to, da je večina učencev na šoli spoznanih za nadarjene na intelektualnem področju, so se delavnice udeležili vsi učenci zadnje triade. Svojo inteligenco so urili v osmih področjih. Za vsako področje sem pripravila 10 nalog različne zahtevnosti. Učenci so poljubno izbrali tri naloge iz vsakega sklopa in jih poskusili uspešno rešiti.

##### Logično mišljenje

Logika nas v bistvu spremlja povsod in ne samo pri pouku matematike. V ožjem smislu so logične naloge tiste, pri katerih se morajo na podlagi predstavljenih dejstev povleči logični zaključki. Klasičen primer so naloge, kjer je treba iz množice podobnih likov, obrazov, stvari izbrati tiste, ki ne spadajo zraven. Reševali so naloge: kaj ne spada zraven, kateri simbol sledi, rebus, črkovna vrstica, ugankarsko vprašanje, miselna uganka in jezikovna uganka.

##### S števili povezano mišljenje

Reševali so matematično-logične naloge, za katere je zadoščalo znanje štirih osnovnih matematičnih operacij. Najprej so morali nalogo pravilno razumeti, ločiti pomembne podatke od nepomembnih, pri besedilnih nalogah pa so morali besedilo pretvoriti v račun in ga pravilno rešiti. Izziv je bil velik, saj preproste in prelahke naloge enostavno niso zabavne. Ugotavljali so, katero število manjka, kateri računski znaki manjkajo, kaj ne spada zraven, reševali besedilne in računske naloge ter sudoku.

##### Prostorsko zaznavanje

Prostor so zaznavali tako, da so se gibali tridimenzionalno (naprej, nazaj, levo, desno, navzgor, navzdol). Natančno so opazovali navadne igralne kocke in njihove mreže na papirju. Postavili so si zaporedje več kock, ki so bile na različne načine obrnjene druga k drugi, in ugotavljali, koliko robov in površin se vidi in koliko je skritih. Naloge so na začetku izgledale precej težke, a so se jih lotili zavzeto in vztrajali pri iskanju rešitev. Ugotavljali so, katera kocka ustreza mrežnemu načrtu, kaj ne spada zraven, reševali slikovne uganke, primerjanke in kockarijo.

##### Z jezikom povezano mišljenje

Življenje brez jezika bi bilo puščobno in dolgočasno. Zato je pomembno, da svoj jezik nenehno negujemo. Vsak jezik je logično zgrajen in ko dojamemo njegovo logiko, se ga bistveno lažje in hitreje naučimo. Kadar se z jezikom igraš, zamenjuješ črke, iščeš manjkajoče besede, v bistvu počneš stvari, ki jih srečaš tudi pri matematiki. Učenci so reševali križanke, jezikovne naloge, besedne uganke, dopolnjevali besedila, iskali besede ter ugotavljali pravilne odgovore v besednem obračalniku in črkovni solati.

##### Splošno znanje

Naloge so zajemale vprašanja iz različnih področij (tehnike, zgodovine, športa, umetnosti, geografije, prehrane, fizike, literature, ekologije, znanosti in biologije). Pomembno je, da v šoli dobro poslušajo, so radovedni ter veliko sprašujejo, zato so jim tudi te naloge predstavljale mačji kašelj.



#### Spomin

Dober spomin si lahko učenci izurijo s posebnimi nalogami. Spomin je funkcija možganov, ki se lahko trenira vedno in povsod. Z nalogami so trenirali številski, optični, jezikovni in besedni spomin.

#### Odzivnost

Pri nalogah in problemih je poleg tega, da jih rešijo pravilno, pomembna tudi hitrost reševanja. Pri odzivnosti oziroma hitrosti zaznavanja gre v prvi vrsti zato, da jim postanejo različne oblike vaj in testov čim bolj domače. Najprej so poskušali rešiti naloge na pamet brez pripomočkov. Če jim ni uspelo, pa so uporabili list in svinčnik. Ugotavljali so, koliko napak se je prikradlo na sliko, senčni obris in reševali labirint, črkovno vrstico, številsko vrstico, slikovno uganko ter vrstico simbolov.

#### Zbranost ali koncentracija

Koncentracija ali zbranost pomeni usmeriti vso pozornost le v eno samo stvar. Delno je sposobnost koncentracije prirojena, če pa želimo dobro obvladati bolj zapletene probleme, je potrebno to sposobnost še dodatno uriti. Boljšo koncentracijo so urili z naslednjimi nalogami: skrivalnica, iskalnica, slikovna uganka, slikovni izrez, labirint in primerjanka.

#### ZAKLJUČEK

Biti nadarjen učenec v današnjem času in družbi ne sme biti nekaj, kar je zapisano samo na papirju. Nadarjeni učenci potrebujejo izzive, kompleksne in miselne naloge ter priložnosti, kjer se lahko njihova nadarjenost razvija. Pri tem pa potrebujejo čuteče učitelje, ki jih bodo usmerjali, razumeli, vzpodbujali in jim stali ob strani, tudi ko jim kaj ne uspe. Delo z nadarjenimi učenci mi še vedno predstavlja izziv. Z veseljem opazujem njihove načine razmišljanja, nenavadne ideje, poti reševanja, napredek in vztrajnost. Tradicionalnega tabora se učenci vsako leto izredno veselijo. Eksperimentirajo, trenirajo, na novo spoznavajo, razširjajo in poglobljajo znanje izven šolskih zidov, ob tem pa se zabavajo in družijo s sebi podobnimi. Tabor vedno zaključimo z evalvacijo. Vsakič znova nam njihove pozitivne povratne informacije dajo zagon in motivacijo za naslednji tabor.

VIRI IN LITERATURA

- Bezić, T. in Deutsch, T. (2011). Analiza uresničevanja koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi v osnovni šoli-identificirani nadarjeni v 9. razredu OŠ: Poročilo o anketni raziskavi. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Howard, G. (1995). Razsežnosti uma: teorija o več inteligencah. Ljubljana: Tangram.
- Jurgen, B. in Harald, H. (2009). Treniranje inteligence za otroke. Maribor: Mettis bukvarna.
- Nagel, V. (1987). Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok. Ljubljana: DZS.

**Valentina Bogdan in Monika Turk**

tina.emabog@gmail.com

Osnovna škola Sveti Martin na Muri, Hrvaška

moni.turk@gmail.com

Osnovna škola Sveti Martin na Muri, Hrvaška

## GLASBENA USTVARJALNOST IN DIGITALNA ORODJA PRI POUKU TUJEGA JEZIKA- DEJAVNOSTI IN PROJEKTI V OŠ SVETI MARTIN NA MURI (NEMŠKI JEZIK)

MUSICAL CREATION AND DIGITAL TOOLS IN FOREIGN LANGUAGE  
CLASSES- SCHOOL PROJECTS AND ACTIVITIES AT "SVETI MARTIN NA  
MURI" PRIMARY SCHOOL ( GERMAN)

### ŽIVLJENJEPIS

Moje ime je Valentina Bogdan, živim v Svetem Martinu na Muri in že 22 let delam na OŠ Sveti Martin na Muri. Učence od prvega do osmega razreda poučujem nemščino. V prostem času plešem, pojem, hodim po hribih Ivanščice in svetega Martina. Zanimajo me digitalna orodja in kako jih uporabiti pri poučevanju, zato pogosto preveč časa preživim za računalnikom.

Moje ime je Monika Turk, živim v Sv. Martinu na Muri in že 21 let delam na dveh šolah, v OŠ Sveti Martin na Muri in v I. OŠ Čakovec. V šoli poučujem nemščino učence od prvega do osmega razreda kot prvi tuji jezik in kot drugi tuji jezik. V prostem času igram tenis, aerobiko in pojem. Rada raziskujem in iščem nova digitalna orodja, da bi bilo učenje tujega jezika za učence bolj zanimivo.

\*\*\*

### POVZETEK

V današnjem času, ko se vsi prilagajamo različnim življenjskim in delovnim razmeram, ko se borimo s pandemijo, je pomembno najti pravi motiv za učenje, ne le za učenje tujih jezikov, ampak tudi drugih predmetov. Glasba je pri pouku tujih jezikov vedno spodbudna in se uporablja kot motivacija za učenje tujih besed, slovnice, besednih zvez, s pomočjo digitalnih orodij Wordwall, Padlet, Kahoot in podobnih pa se učenci dodatno motivirajo za pridobivanje novih znanj in razvijanje ustvarjalnosti, bodisi na spletu bodisi v dejanskem okolju.

Ključne besede: glasba, film, motivacija, digitalna orodja

## ABSTRACT

In these days, while fighting the pandemic, motivation for learning all subjects, not just German, has become very important. Music has proved to be a great asset for students' motivation when it comes to learning. In foreign language classes, music is being used as a motivation for learning vocabulary, grammar and phrases. With the help of digital tools such as Wordwall, Padlet, Kahoot etc., students gain additional motivation for gaining knowledge and develop creativity in virtual and real life environment.

Keywords: music, movie, motivation, digital tools

Lektoriranje prispevka: Anđelka Klemenčič  
Prispevek je v hrvaškem jeziku.

Osnovna škola Sveti Martin na Muri smjestila se uz samu granicu s Republikom Slovenijom, rijeka Mura povezuje Općinu Sveti Martin na Muri i Hotizu. Naša škola broji 209 učenika koji uče dva strana jezika, njemački i engleski.

Njemački se jezik u našoj školi uči kao prvi strani jezik. Blizina zemalja njemačkog govornog područja (Austrija, Njemačka, Švicarska) jedan je od čimbenika, zašto učiti njemački jezik već od prvog razreda. Njemački jezik spada u germanske jezike pa samim time i kod nas u svakodnevnom komuniciranju postoji puno germanizama (feringe- Vorhänge, Kinderbet, šrajfinciger- der Schraubenzieher, hamer- der Hammer....).

Procjenjuje se da u hrvatskom jeziku ima između 2000 i 3000 germanizama. Neki od germanizama su toliko udomaćeni u našem kraju da teško pronalazimo hrvatsku inačicu.

## Što su germanizmi?

Germanizmi su riječi koje su nastale, tj. imaju korijene u njemačkom jeziku. „Idem na vrt po grincajg. Zutra idemo na sejem po stori bešteak.“ Ove rečenice često čujemo iz usta naših majki i baka i uopće ne razmišljamo o tome bismo li je mogli izgovoriti na drukčiji način. Moramo priznati da baš nemamo naviku govoriti: „Idem na sajam po pribor za jelo.“ Pojmovi „plac“, „grincajg“ i „bešteak“ su u hrvatski jezik došle iz njemačkog jezika i nazivamo ih germanizmima. Često se ne možemo ni sjetiti prave hrvatske riječi (npr. auspuh, blic, bešteak, borer, bremza, cigla, čušpajz, dinstati, felga, fen, lojtra, fleka, hauba, paradajz, rikverc, špajza, špek, veš, i mnoge druge).

U prilogu se nalazi poveznica na radijsku emisiju koju su napravili naši učenici koristeći germanizme. Često dolazi i do nesporazuma, što se dogodilo i u našoj emisiji.

## AKTIVNOSTI I PROJEKTI

Kroz pjesmu, glazbu, glumu, filmove, učenicima pokušavamo približiti i olakšati usvajanje i komuniciranje na njemačkom jeziku.

Glazba kao sredstvo pomaže pri učenju stranih jezika, ali djeluju motivirajuće i na usvajanje znanja i motiviranost i kod ostalih nastavnih predmeta. Pjesme i brojalice su popularni nastavni materijali u usvajanju riječi kod mlađih uzrasta, koji vole pokret. Glazbeni primjeri koje mi često koristimo u nastavi

pomažu nam kod usvajanja vokabulara vezanog uz dijelove tijela, prostorije u kući, dane u tjednu, godišnja doba...

Glazbeni primjeri mogu se koristiti i kod usvajanja gramatičkih sadržaja, npr. usvajanje glagolskih vremena ( sadašnje, prošlo). Učenici uče na različite načine, neki su vizualni tipovi, drugi auditivni, treći audiovizualni. Koristeći glazbene predloške, učenici bolje i lakše pamte nove riječi, usvajaju gramatičke zakonitosti, praktične fraze. Važno je koristiti aktualne materijale kako bi se učenici mogli poistovjetiti sa situacijom.

Koristeći se glazbom u nastavi nestaje strah od govora i odbijanje govorenja na stranom jeziku, potiče se pozitivna atmosfera i pozitivne emocije. Glazbu treba poticati i kod mlađih i starijih uzrasta. Svaka vrsta glazbe može se metodički pripremiti za nastavni sat, bitno da je pjesma zanimljiva i ugodna, učeniku razumljiva, da je na standardnom jeziku i da nije predugačka, da se bavi temom koja se obrađuje na satu.

U nastavku se nalazi metodička obrada pjesme " Schokolade", njemačke grupe "Deine Freunde" koju učenici s oduševljenjem prihvaćaju, slušaju i pjevaju.

Motivacija:

Zagonetka: Was ist das? Što je to? Braun, süß, bitter, mit Mandeln, Erdbeeren...? Smeđe, slatko, gorko, s bademima, jagodom....? Učenici pogađaju da se radi o čokoladi.

Glavni dio:

Puštam pjesmu Schokolade, You tube i usput prikazujem prezentaciju. Učenici dobivaju prije slušanja zadatak da zapišu u bilježnicu sve riječi koje se mogu " pojesti".

Nakon slušanja slijedi razgovor: Sviđa li ti se pjesma? O čemu govori pjesma? Voliš li čokoladu? Koje " jestive" riječi se još pojavljuju u pjesmi?

Slušamo još jednom pjesmu i gledamo videozapis. Nakon 2. slušanja učenici uz pomoć prezentacije pjevaju i rješavaju Lückentext ( "lukjasti" tekst, tj. dopunjuju riječi koje nedostaju).

Završni dio:

Za ponavljanje vokabulara slijedi i igra u digitalnom alatu Wordwall.

Kreativni zadatak: pripremi izvedbu ove pjesme, snimi se i pošalji na neku od digitalnih platformi, Teams, Gmail, Viber....

## Godišnji projekti

Kroz godišnji projekt Martin sucht den Star, Musik und Geschichten im Deutschunterricht, posjećivanjem filmskog festivala u Čakovcu, prikazivanjem filmova na njemačkom jeziku, organiziranjem Martinsumzuga ( Martinska procesija), izrađivanjem lanterni, organiziranjem festivala na njemačkom jeziku Martin sucht den Star, na koji pozivamo i susjedne škole iz županije, ali i prijateljsku školu OŠ Franceta Prešerna Črenšovci, učenicima pokušavamo pokazati i dokazati da je potrebno učiti strane jezike, u našem slučaju najviše njemački i engleski.

### 1. Martin sucht den Star ( Martin traži zvijezdu)

Martin sucht den Star glazbeni je projekt Njemačkoga jezika u našoj školi. Učenici se tijekom školske godine pripremaju za glazbeni festival koji se održava krajem travnja ili početkom svibnja kao predizbor za nastup na Međunarodnom festivalu u OŠ Cestica Max sucht den Superstar. Pobjednik na festivalu

Martin sucht den Star predstavlja našu školu u Varaždinskoj županiji. U projektu sudjeluju i gosti, djeca iz dječjih vrtića u Općini, susjedne škole iz Međimurske županije, a pridružuje nam se i OŠ Franceta Prešerna Črenšovci.

<https://www.youtube.com/watch?v=1ws0bqL1gKU> online izdanje 2021.

## 2. Martinsumzug (Martinska procesija)

Martinsumzug je projekt koji se provodi od 2016. Zahvaljujući inicijativi učiteljice njemačkog jezika Valentine Bogdan kojoj su pomogle učiteljica Monika Turk te vjeroučiteljica Ljiljana Hozjan, u Osnovnoj školi Sveti Martin na Muri uspješno je spojena njemačka tradicija "Martinsumzug" s legendom o svetom Martinu.

Naime, u zemljama njemačkog govornog područja djeca na Martinje prolaze s lanternama po svojim naseljima pjevajući pjesme. Tako i svetomartinski osnovci pod budnim okom učitelja izrađuju lanterne različitih boja, a na satovima Njemačkog jezika uvježbavaju se pjesme o lanternama koje se tradicionalno pjevaju u Njemačkoj i Austriji. U dogovoru sa župnikom uoči Martinja održava se sv. misa za svu djecu i mještane, gdje se može i čuti nešto više o zaštitniku Župe. Nakon mise djeca i mještani pale svoje lanterne i kreću u pohod selom pjevajući pjesme na hrvatskom i njemačkom jeziku. Procesiju selom predvodi konjanik sveti Martin, a za njim idu djeca sa svojim roditeljima i drugi mještani. Nakon procesije uprizorujemo legendu o podjeli plašta kojeg sveti Martin dijeli prosjaku. Kostimirani likovi članovi su HKUU Sveti Martin s kojima uspješno surađujemo. Na pohodu s lanternama sudjeluju djeca i tete iz dječjih vrtića „Smješko“ i „Ribica“, a sveti Martin na kraju mališanima dijeli i hranu (muffine i ftičekove kolačiće koji su tradicionalni desert u Svetom Martinu). Spomenuti pohod s lanternama "Martinsumzug" tradicionalan je projekt u školi i u Sv. Martinu na Muri. Ove je godine i HRT iskazao želju i snimio dokumentarac na temu Martinje u Svetom Martinu na Muri. Film je obuhvatio sve faze pripreme i proslave Martinja.

## 3. Njemački film

Osim pjevanja na njemačkom jeziku u našoj školi radi se i na filmskoj industriji. Učiteljica Monika Turk sa učenicima viših razreda snima filmove.

Tko sudjeluje u nastanku filma? Učenici koji vole njemački i koji su polaznici viših razreda, od 5. - 8. razreda. Oni su dio njemačke grupe na kojoj nastaje film.

Kako nastaje takav film? Najprije učenici s učiteljicom osmisle temu filma. Neke od tema bile su: Talentshow, Schatzsuche und Apfelstrudel. Nakon odabira teme, učenici koji su podijeljeni u grupe razrade priču, napišu scenarij. Odabere se najbolja priča i počinju se pisati dijalozi, monolozi, odabire se mjesto snimanja, vrijeme snimanja i kostimografija te se podijele uloge. Svaki učenik ima svoju ulogu u filmu. Najzanimljiviji dio učenicima je snimanje samog filma. Neke scene se ponavljaju i po nekoliko puta. Osim učiteljice ulogu kamermana imaju i učenici. Završna faza je montiranje i gledanje filma.

Što je cilj snimanja filma na njemačkom jeziku? Učenici se oslobađaju straha govorenja na njemačkom jeziku, stječu sigurnost u sebe te shvaćaju da pričanje na stranom jeziku nije takav bauk i da su greške normalna stvar, ali nauče slušati i ispravljati sami sebe te jedni druge.

Naša škola filmom sudjeluje i na Filmskom amaterskom festivalu - PAFF (Petrijanec Amateur Film Festival) u OŠ Petrijanec, koji su začetnici tog festivala. Na tom festivalu sudjeluje više škola iz Varaždinske, Međimurske i Zagrebačke županije. Cilj festivala je promocija njemačkog jezika i kulture. Osim filmskih projekcija na festivalu učenici mogu i nešto novo naučiti vezano uz animaciju, montažu ili snimanje dronom.

#### 4. Digitalni alati u nastavi

Svake godine obilježavamo i Europski dan jezika ( 26. rujna). Uz pomoć digitalnih alata, u godinama prije pandemije, organizirali smo kviz. Učenici su podijeljeni u grupe, po jedan učenik iz 5., 6., 7., 8., razreda, natječu se u poznavanju europskih jezika, uče zanimljivosti o zemljama EU, natječu se u poznavanju fraza na europskim jezicima. U goste nam dolaze i susjedne škole iz Hrvatske i Slovenije. Kviz se radi preko interaktivnog web alata Kahoot, koji se također koristi i u nastavi njemačkog jezika.

U pandemijskoj godini 2021. organizirali smo učenje europskih jezika uz pomoć digitalne ploče Padlet, gdje su učenici trebali pronaći, napisati i snimiti kako se izgovaraju osnovne fraze na stranim jezicima po želji i prema interesu.

Učenici se odlično snalaze u korištenju digitalnih alata u nastavi i pokazuju zanimanje i znatiželju. Često i sami predlažu neke od digitalnih alata koje oni poznaju. Vole učenje na takav način, pogotovo kad neki zadatak moraju napraviti u grupi.

#### SAŽETAK

U današnje vrijeme, vrijeme kad se svi prilagođavamo različitim životnim i radnim uvjetima, kad se borimo s pandemijom, bitno je naći pravi motiv za učenje, ne samo za učenje stranih jezika, već i ostalih predmeta. Glazba je uvijek poticajna i u nastavi stranih jezika koristi se kao motivacija za usvajanje stranih riječi, gramatičkih zakonitosti, fraza, a uz pomoć digitalnih alata Wordwall, Padlet, Kahoot i slično, učenici se dodatno motiviraju za usvajanje novih znanja i razvijaju kreativnost, bilo u online ili stvarnom okruženju.

#### VIRI IN LITERATURA

Kurikulum OŠ Sveti Martin na Muri

**Dražen Crnčec**

dcrnec1@gmail.com

Osnovna škola Sveti Martin na Muri, Hrvaška

## KAKO RAZVIJATI KOMPETENCE UČENCEV SKOZI OBŠOLSKE DEJAVNOSTI V SKLOPU ŠOLSKEGA SADOVNJAKA

### HOW TO DEVELOP STUDENTS' COMPETENCIES THROUGH EXTRACURRICULAR ACTIVITIES WITHIN THE SCHOOL ORCHARD

#### ŽIVLJENJEPIS

Crnčec Dražen, magistar nastave i organizacije u školi te profesor biologije i kemije u zvanju savjetnika, iz Svetog Martina na Muri radi u osnovnim školama Međimurske županije 19 godina. U svojem radnom okruženju zadnjih 13 godina u OŠ Sveti Martin na Muri aktivno se bavi proučavanjem utjecaja izvannastavnih aktivnosti na razvoj učeničkih kompetencija. U školi, uz redovitu nastavu prirode, biologije i kemije, vodi dodatnu nastavu iz biologije i kemije, pomladak Crvenog križa te u sklopu Učeničke zadruge „Tinček“ voćarsku grupu.

\*\*\*

#### POVZETEK

Učenci razvijaju svoje kompetence z učnima in tudi obšolskimi dejavnostmi. Namen prispevka je pregled temeljnih dokumentov hrvaškega ministrstva za izobraževanje skozi prizmo prilagajanja spremembam sodobne družbe: prehod kurikulumu iz prenosa znanja na razvoj kompetenc. V prispevku so predstavljeni cilji nacionalnega kurikula glede na šolski učni načrt in cilji obšolskih dejavnosti. Drugi del prispevka izpostavlja vidik pridobivanja kompetenc učencev, ki temelji na podlagi izkušenj pri izvajanju in rezultatov obšolske dejavnosti "sadjarstvo" v osnovni šoli.

Ključne besede: kompetence, obšolske dejavnosti, šolski kurikulum, sadjarstvo, praktično delo

#### ABSTRACT

Students develop their competencies through curricular activities, but also through extra-curricular ones. The aim of this paper is to consider basic curricular documents through the prism of adaptation to the changes of modern society: the shift from knowledge transfer to development of competencies. The second part of the paper aims to observe more closely and based on the experience in execution and results of the extra-curricular activity „fruit growing“ at the primary school, the aspect of students' acquisition of the competencies.

Keywords: competencies, extra-curricular activity, school curriculum, fruit growing, practical work

Prispevek je v hrvaškem jeziku.



## 1. Uvod

Osvremenjvanje kvalitete obrazovanja primarni je cilj odgojno-obrazovnog rada. Ono je moguće kroz poboljšanje kvalitete nastavnika, upravljanja školama, razvijanjem i osmišljavanjem školskog kurikulumu kroz inovacije u izvannastavnim aktivnostima. Sustavni rad na podizanju kvalitete odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj prema dokumentima MZOŠ-a (MZOŠ, 2005, 2006), između ostalog, predviđa poticanje raznovrsnih izvanškolskih i izvannastavnih djelatnosti. Povećanje uključenosti lokalne zajednice u unapređenje sustava, učenje u praksi te inovativni pristup u odgojno-obrazovnom procesu i usklađivanje s programima Europske unije na svim razinama također se smatra važnim elementima tih dokumenata. U temeljnim ciljevima gore spomenutih dokumenata MZOŠ-a navedeno je i stjecanje trajnih i upotrebljivih znanja, sposobnosti i umijeća te socijalnih i moralnih navika, dok nastava mora biti utemeljena na procesu poučavanja koje je usmjereno prema učeniku, uz poštivanje njegovih sposobnosti i sklonosti. Drugim riječima, učitelji nisu više samo oni koji prenose znanje, nego to sad rade uz pomoć aktivnog sudjelovanja učenika u izvođenju nastave. Pomak u kurikulumima s prenošenja znanja na razvoj kompetencija danas je dominantan trend u Europi i u svijetu. Stoga se kroz cijeli rad provlači trend kompetencija, s posebnim osvrtom na očekivana odgojno-obrazovna postignuća u izvannastavnim aktivnostima voćarske grupe.

Temeljne kompetencije predstavljaju paket transfornoga, multifunkcionalnoga znanja, vještina i stavova koje trebaju imati svi pojedinci za svoje samoostvarenje i razvoj, uključenost u društveni život i zaposlenje. One trebaju biti razvijane tijekom obveznog obrazovanja ili usavršavanja i trebaju biti osnovom za daljnje učenje kao dio cjeloživotnog učenja (European Commission, 2003b, 11).

## 2. Vrijednosti i odgojno-obrazovne postavke izvannastavnih aktivnosti

Obrazovanje se u školi ostvaruje na temelju nacionalnog kurikulumu, nastavnih planova i programa, te školskog kurikulumu. Nacionalni kurikulum donosi vrijednosti, načela, općeobrazovne ciljeve, koncepciju učenja i poučavanja, pristupe poučavanju, obrazovne ciljeve po obrazovnim područjima i predmetima definirane ishodima obrazovanja, odnosno kompetencijama te vrjednovanje i ocjenjivanje (NN 87/2008, čl. 26). Dakle, suvremeni kurikulumi zamjenjuju ciljeve definirane postignućima sadržajne usvojenosti znanja ispitivanjem i određivanjem kompetencija koje učenik treba steći (Vican i sur, 2007, 148). Novi nacionalni kurikulum stavlja naglasak na razvoj kreativnosti, socijalnu interakciju, cjeloživotno učenje te kompetencije koje zahtijeva ekonomski i socijalni kontekst u skladu s potrebama pojedinca. Ključna karakteristika novog pristupa jest usmjerenost na učenikova postignuća, dakle kvaliteta obrazovanja kontrolira se kroz proizvod (konkretna znanja, vještine, vrijednosti), a s druge strane ostavlja široku slobodu nastavnicima u planiranju i izvođenju nastave (Baranović, 2006, 38).

Izvannastavne aktivnosti su različiti organizacijski oblici okupljanja učenika u slobodno izvannastavno vrijeme u školama, koji imaju pretežno kulturno-umjetničko, sportsko, tehničko, rekreacijsko i znanstveno (obrazovno) obilježje radi zadovoljavanja različitih potreba i interesa učenika. Novim zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi izvannastavne aktivnosti planiraju se školskim kurikulumom i godišnjim planom i programom rada neposrednih nositelja obrazovne djelatnosti u školskoj ustanovi (NN 87/2008, čl.26 i čl.35). Ciljevi sadržani u okviru nacionalnog kurikulumu služe kao temelj za izradu školskog kurikulumu. Temeljem školskog kurikulumu škola razvija svoj vlastiti identitet, identitet lokalne zajednice i svake najmanje sredine (Vican i sur, 2007, 149). Školskim kurikulumom se utvrđuje sama aktivnost, njeni ciljevi, namjena, nositelji, način realizacije, vremenik, troškovnik te način vrjednovanja rezultata (NN 87/2008, čl.28). Prakticiranje izvannastavnih aktivnosti pretpostavlja samostalnu učeničku odluku o uključivanju. To odražava njihovu želju za većim uspjehom i pokazuje veću motivaciju za učenje u

slobodnijim okruženjima poučavanja/učenja. Važnu ulogu u odabiru aktivnosti imaju roditelji i učitelji, ali i učenici koji pohađaju ili su pohađali neki od oblika izvannastavnih aktivnosti.

### 2. 1. Kompetencije učenika izvannastavne aktivnosti voćarske grupe

Školski kurikulum pretpostavlja izradu izvannastavnih programa i aktivnosti koje će škole provesti vodeći računa o učeničkim sklonostima. Svrha izvannastavnih aktivnosti je poticanje učeničkog stvaralaštva, razvijanje odgovornosti, ali i djelotvoran način sprečavanja društveno neprihvatljivog ponašanja. Naravno da učitelj treba biti inicijator, suradnik, mentor te da o kreativnosti učitelja ovisi angažman učenika (Dimić, 2004). S obzirom na to da su organizacijska obilježja izvannastavnih aktivnosti specifična i mnogostruka, važan je i stupanj motivacije učenika koje vežu zajedničke sklonosti i interesi. Školskim kurikulumom izvannastavne aktivnosti voćarske grupe predviđeno je razvijanje socijalnih kompetencija, praktično – radnih vještina, svijesti o vlastitom zdravlju i zdravlju drugih, informatičke pismenosti te posebice prirodnoznanstvene i poduzetničke kompetencije. Program je interdisciplinarni naravi s posebnim naglaskom na životno iskustvo učenika. Ključni zadatak jest na izravan i praktičan način usvojiti određene odgojne vrijednosti i kompetencije.

### 3. Voćarska grupa OŠ Sveti Martin na Muri – primjer iz prakse

Sveti Martin na Muri smješten je u dolini, između brežuljaka, međimurskih gorica te rijeke Mure. Činjenica da je Sveti Martin na Muri donedavno bio gospodarsko slijepo crijevo Međimurja, pogodovala je očuvanju prirodnog okoliša na visokoj razini. Sve navedene karakteristike dobra su pretpostavka za razvoj turizma, proizvodnju zdrave hrane, voćarstva i vinogradarstva. Upravo zbog toga prepoznati su starinski voćnjaci kao ugrožena kulturna i prirodna baština. Školski voćnjak sastoji se od dva dijela - dio sa starinskim sortama jabuka (tridesetak sorti) i dio u plantažno-intenzivnom uzgoju s otprilike 570 sadnica sa sortama koje daju optimalan prinos s obzirom na podlogu, kompostište, nekoliko pojedinačnih stabala ukrasnog drveća i grmlja, te manji travnjak.

Uz znatna materijalna sredstva i mnogo radnih sati kako bi voćnjak dobio navodnjavanje, okolni prostor dobio mogućnost odvijanja izvanučioničke nastave (uređenje klupica i stolova). Također, treba istaknuti kako se radi na povezivanju odgojno obrazovnih postavki takvog načina rada s učenicima u sklopu sve intenzivnijeg razvoja same općine kao prirodne i turističke destinacije. U radu s učenicima, (voćarska grupa), koja broji ovisno o školskoj godini deset do dvadeset učenika razvijaju se radne navike kao trajne vrijednosti, uči se timski rad i njegovanje tolerantnih odnosa. Pravilnim postupcima u rukovanju alatima razvija se svijest o važnosti očuvanja zdravlja, a praćenjem i evidentiranjem promjena kroz godinu žele se što više njegovati ekološka načela u zaštiti prirode i proizvodnji hrane.

Aktivnosti u školskom voćnjaku započinju obradom tla, zatim slijedi prikraćivanje i formiranje sadnica nakon zimskog mirovanja (u kojem se periodično prate eventualne promjene na biljkama s obzirom na klimatološke promjene, moguće napade određenih štetnika, npr. voluharica, zečeva), te se priprema i uči o aktivnostima koje će biti potrebno raditi u proljetnom razdoblju. U radu u voćnjaku priključuju se i suradnici, i to članovi lokalne Udruge voćara, vinogradara i povrćara i stručnjaci Agromeđimurja d.d. sa svojim savjetima i najnovijim spoznajama u načinu uzgoja. To je posebno važno zbog uzgoja starinskih sorti jabuka. Naime, posebnost školskog vrta, a i njegova najveća vrijednost, je upravo tridesetak starinskih sorti koje se uzgajaju u plantažnom uzgoju. Te biljke se tretiraju isključivo prirodnim gnojivima. Sredstva za suzbijanje štetnika svedena su na minimum, a posebna pažnja pridaje se biološkoj zaštiti pomoću korisnih životinja (kukci i ptice). Naravno, važno je da se sve agrotehničke mjere provedu prije početka vegetacijskog ciklusa (u to vrijeme radi se i kemijska analiza tla). Kroz proljetno i ljetno razdoblje

radi se na održavanju voćnjaka. Jesensko razdoblje najintezivnije je razdoblje radova u školskom voćnjaku, kako zbog branja plodova cjelogodišnjeg rada, tako i pripreme za iduće vegetacijsko razdoblje naredne godine. U tom razdoblju najviše pažnje se posvećuje pravilnom tretmanu biljaka. Ključni dani svake godine su dani berbe jabuka u kojem sudjeluju svi učenici voćarske grupe, pojedini razredi na satovima razrednika, sve učiteljice, učitelji i ostali djelatnici škole. Ovdje treba posebno naglasiti pokrenutu proizvodnju jabučnog soka, koji je uz zrele starinske sorte jabuka i turistički proizvod kojim se škola predstavlja na različitim manifestacijama i događanjima. Ovim potezom omogućeno je da cijeli put od uzgoja jabuka do proizvodnje i prezentacije jabučnog soka učenici vide kroz nastavu, na jednom mjestu, u školi. Drugim riječima, možemo vidjeti sve etape stvaranja turističkog proizvoda, ali i zdrave prehrambene namirnice (sok ne sadrži konzervanse) koja se koristi u školskoj kuhinji. Uz sve navedeno, članovi grupe sudjeluju u aktivnostima škole kroz organiziranje različitih tematskih radionica (npr. „Od jabuke do voćnog soka“, kemijska analiza ploda jabuke, izrada digitalnih materijala i sl.). Osim toga, važno je provoditi i izobrazbu učenika kroz terensku nastavu u voćnjacima stručnjaka i upoznati ih s mogućnostima i tehnološkim rješenjima vezanim uz uzgoj jabuka.

Program je predstavljen kroz lokalne i regionalne medije i na stručnim vijećima (županijske i državne razine).

Izvanastavna aktivnost voćarske grupe nije obavezni dio učenikovog opterećenja, ali se može priznati učenicima kao ispunjavanje obveza u školi. Učenik ima mogućnost da ocjenjuje svoj rad, ali i rad svog učitelja. Time se razvija učenikova samokritičnost i kritičnost, ali i otvorenost učitelja prema mišljenjima i stajalištima svojih učenika. Vrednovanje ima velik utjecaj na učenje i poučavanje, na učenički napredak te na stavove i uvjerenja (Matijević, 2004., 33). U skladu s Pravilnikom o ocjenjivanju te parametrima koji se ocjenjuju u nastavi biologije, moguće je takav način rada nagraditi i potaknuti boljom ocjenom iz područja praktičnog rada ili u sklopu ocjene koju stvara učitelj potaknut aktivnošću i motiviranošću učenika, s napomenom da mjerila vrednovanja moraju biti usklađena s ciljevima učenja, a metode evaluacije višestruke i kao takve stalni dio poučavanja, dok ocjena mora biti poticaj osobnom razvoju učenika (MZOŠ, 2010.).

#### 4. Zaključak

Vrijednosti rada u izvanastavnim aktivnostima važne su ne samo za učenike i školu, već i za lokalnu zajednicu koja bi treba biti otvorena za suradnju sa školom. Učenici sudjeluju i u socijalnom životu lokalne zajednice istražujući, čuvajući i razvijajući vrijednosti koje bi u modernom potrošačkom društvu bile izgubljene.

Izvanastavna aktivnost voćarske grupe ostvarila je kroz svoje djelovanje sljedeće: razvijene radne navike kao trajne vrijednosti; tolerantne odnose među učenicima i učiteljima; razvoj svijesti o važnosti čuvanja svog zdravlja, kao i zdravlja drugih učenika; njegovanje ekoloških načela u zaštiti prirode i proizvodnji hrane (razvoj ekološke svijesti); obogaćivanje i nadopunjavanje nastavnih planova i programa biologije; usmjeravanje i razvoj poduzetničkog duha; razvijanje međuovisnosti i odgovornosti (individualne i grupne); razvijanje znanstvenog svjetonazora; spoznavanje i uočavanje najvažnijih metoda u obradi podataka; suradnju s lokalnom zajednicom i institucijama i realizaciju smjernica zadanih nacionalnim okvirnim kurikulumom.

Upravo zato je potrebno omogućiti izobrazbu učitelja i voditelja izvanastavnih aktivnosti u smislu mentorstva, organizacije i voditeljstva aktivnosti, kako bi ih se što je moguće bolje pripremlilo za rad u ovakvim organizacijskim oblicima. Korist koju učenik ima od pohađanja izvanastavnih aktivnosti je

iznimna i ne smije se zanemariti. Kompetencije koje djeca na ovakav način stječu zapravo su one koje će im sutra biti važne za snalaženje u svijetu aktivnog radnog stanovništva.

#### VIRI IN LITERATURA

- Baranović B. (2006): Društvo znanja i nacionalni kurikulum za obvezno obrazovanje; Baranović B. (ur.): Nacionalni kurikulum za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj: različite perspektive, Zagreb, Institut za društvena istraživanja, str. 15 – 44.
- European Commission (2003b): Working group «Basic Skills, Entrepreneurship and Foreign Languages», Progress Report, Brussels
- Dimić, P., Dimić, D. (2004) : Izvannastavne aktivnosti – odjelotvorenje interesa i stvaralačkih sposobnosti učenika, Škola i razvoj, Zbornik radova, Međunarodni znanstveno-stručni skup, Petrinja, 2004, str. 128 – 134.
- Matijević M. (2004): Ocjenjivanje u osnovnoj školi, Zagreb, Tipex, str.33
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2005) : Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006) : Nastavni plan i program za osnovnu školu
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2007) : Strategije za izradu i razvoj nacionalnog kurikuluma za predškolski odgoj, opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2010) : Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi
- Vican D., Bognar L., Previšić V. (2007): Hrvatski nacionalni kurikulum, Previšić V. (ur.), Kurikulum: teorije, metodologija, sadržaj, struktura, Zagreb, Školska knjiga, str. 137 – 175.
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008), Narodne novine, br. 87.

mag. Andreja Černel  
andreja.cernel@guest.arnes.si  
OŠ Cerkevjak - Vitomarci

## GLEDALIŠČE- USPEŠEN NAČIN IZOBRAŽEVANJA IN VZGAJANJA TUDI V ČASU MODERNE TEHNOLOGIJE

### THEATRE – A SUCCASFULL OPTION OF EDUCATIONAL PROCESS DURING FLOODING OF MODERN TECNOLOGY

#### ŽIVLJENJEPIS

Andreja Černel se je rodila 29.10.1978 v Brežicah. Dne 9. 7. 2002 je zaključila študij na PEF v Ljubljani in si pridobila naziv profesorica razrednega pouka. 12. 6. 2013 pa je na PEF v Ljubljani pridobila naziv magistrica znanosti. Poučuje na OŠ Cerkevjak-Vitomarci. Njena strast je gledališče, brez katerega si ne predstavlja pouka. Prisega na pravljico in na različna področja gibalnega razvoja. Aktivna je na različnih področjih kulturnega življenja (zbor, gledališče, pravljičarstvo, folklor, zgodovinska šola...), kjer v vlogi mentorja vodi različne skupine.

\*\*\*

#### POVZETEK

V prispevku sem predstavila pomen gledališkega ustvarjanja v vzgojno-izobraževalnem procesu. Na osnovi eksperimenta sem potrdila hipotezo, da ukvarjanje z gledališko dejavnostjo pozitivno vpliva na razvoj vzgojnega kot tudi izobraževalnega področja otrokove osebnosti. To pa se skozi izkušnje potrjuje še danes. Gledališče kot igra vlog, je otroku najbližja oblika sprejemanja nekih vrednot, znanj, ki jo pedagoški delavci vse premalo uporabljamo v svoji praksi. Z njo posamezniku ali skupini postavimo »ogledalo«, kar je ena najprimernejših poti za spreminjanje neželenih vzorcev vedenja.

Ključne besede: gledališka igra, glasba in gib kot motivacija, učenje za življenje

#### ABSTRACT

In this article I presented the importance of theatre creation in the educational process. Based on the experiment I have found and confirmed the hypothesis that involvement in theatrical activity has a positive influence on the development of educational and learning field of the child's personality. Through experience this has been proved until today. Theatre as role playing is the child nearest form of accepting values and knowledge, which is scarcely used in the teaching practice. Theatre is like a "mirror", that is the most appropriate way for changing unacceptable pattern of behaviour.

Keywords: theatre play, music and motion as motivation, lifelong learning

Lektoriranje prispevka: Jožica Vršič

## Uvod

V našem šolskem vsakdanu je najpomembnejša relacija srečen učenec- zadovoljen starš- pomirjen učitelj. Staršem je pomembna izobrazba otroka, dosega nekega cilja. Pot do zelenega pa teži k temu, da bi bila pogosto čim bolj prijazna in nedotakljiva. Žal pa prava šola za življenje vedno terja svoj davek, česar pa ključni igralci ne pričakujejo. In tako lahko nezadovoljstvo rojeva vedno nove konflikte, če na realno situacijo nismo dovolj pripravljeni. Vstop otroka v šolo naj bi bil prijazen, čuteč, ljubeč, razumevajoč, empatičen... A kmalu lahko ugotovimo, da se posameznikom v skupini vedno pogosteje dovolimo pahniti v začaran krog, ki je vse prej kot gojenje idiličnega pristopa. Moderna tehnologija, ki je v družinah dandanes nekaj samoumevnega, saj otroka spremlja že od plenic dalje, prinaša neželene učinke na posameznike. Velik delež otrok je tako vzgojen s strani televizijskih in računalniških zaslonov, tablic ter telefonov. Njihovi možgani so navajeni nenehnih dražljajev, ki se precej razlikujejo od delovanja v skupini, v razredu, kjer je potrebno sprejemati in upoštevati določena pravila za ustrezno funkcioniranje tako posameznikov kot skupine. Kljub vsej sodobni tehnologiji, je človek še vedno bitje, ki potrebuje hrano, zavetje, ljubezen in zmožnost gibanja, da bo vse to lahko dosegel. Pretirana zaščitniškost staršev dela otroka »invalida« in slabi njegov sistem »preživetja«. Zmožnost gibanja omogoča človeku premagovanje razdalj, spreminjanje stanj, komuniciranje, ustvarjanje... Vsaka sprememba, ki jo ustvari človek, je posledica njegove fizične aktivnosti. In ta je toliko uspešnejša, če je ustrezno motivirana. Dejavnosti, ki jih izvajajo otroci, so najlažje in najboljše motivirane z različnimi oblikami gibanja. Gibanje pa je vsekakor tudi in predvsem v gledališki dejavnosti. V svetu se je zelo uveljavilo izobraževalno gledališče, katerega namen je bil ustvariti spremembo na določenem področju življenja. V predstavi poteka interakcija med igralci in gledalci, ki »diskutirajo« o igrani tematiki. (Černel, 2013)

Podeželsko okolje, iz katerega prihajam, je priložnost, kjer se učitelji pogosto ukvarjamo tudi s čustvenim in socialnim položajem otrok in družine. Na srečo je v našem kraju že več kot stoletje živa ljubiteljska gledališka dejavnost, kamor so vključeni skoraj vsi otroci in veliko odraslih. Gledališko dejavnost vidijo kot možnost sprostitve, druženja, preživljanja prostega časa. V tem ustvarjalnem krogu se gradijo socialne komunikacijske mreže, ki temeljijo na zaupanju, reševanju težav, iskanju rešitev... Pogoji za dobro gledališko predstavo so gotovo dobri medsebojni odnosi in zmožnost premostitve osebnih zamer, konfliktov, antipatij do oseb s katerimi si v neizogibnem gledališkem dialoškem razmerju. Na ta način si posamezniki, ki sodelujejo v gledališki dejavnosti, gradijo pozitiven sistem vrednot, ki ne obstaja le v omenjeni skupini, pač pa se prenaša na različna področja njihovega delovanja.

## Glasba in ustvarjalni gib

Še pred ugotovitvami o možganskih raziskavah so učitelji in starši poučevali otroke abecedo preko pesmi. Sedaj vemo, da vsaka glasbena komponenta vpliva na drug del možganov (Harman, Music and Movement) ter vpliva na boljšo zapomnitev.

In najbolj se ujame s svojo boljšo polovico, ki je gib/ples. Glasba in gib v otroku budita tisto, česar beseda ni zaznala in prepoznala. Človeku dajeta nov pomen, bogatita njegove misli, dramita čustva, prebujata izkušeno, poglobljata in nadgrajujeta. Ustvarjata pogoje, da smo bolj odprti, predvsem pa občutljivi na dogodke, ki bodo sledili (Černel, 2013). Po glasbeni, gibalno-glasbeni aktivnosti je otrok veliko bolj zbran in motiviran za šolsko delo, njegova koncentracija za aktivnosti se podaljšuje. Glasba in kreativni gib sta vsekakor elementa kreativne drame in pomagata k oblikovanju otrokove samozavesti ter izboljšanju njegove samopodobe. Tak otrok je sproščen in sposoben komunicirati na verbalni in neverbalni ravni razlaga Koroščeva (2007, str. 116). S pomočjo ustvarjalnega giba in glasbe postane pouk zabaven, privlačen in samoumeven. Otroci se lahko skozi gibalne dejavnosti, s pomočjo glasbenega doživljanja učijo

razna predmetna področja. Otroci utrjujejo učno snov in se pri tem zabavajo. Gibalna aktivnost je pomemben dejavnik šolske uspešnosti. Študije dokazujejo (Shephard e tal., 1984; Shephard e tal., 1994; Shephard, 1996; Shephard, 1997 v Zurc, 2008, str. 84), da je prostočasna gibalna aktivnost statistično pomembno povezana s šolsko uspešnostjo. Ugotovitve raziskav veljajo za otroke v obdobju poznega otroštva oz. pred pojavom pubertete. Ti otroci so bolj mirni pri pouku in bolj energični pri učenju (prav tam). Glasba in fizične aktivnosti torej imajo pozitiven vpliv na učenje in spomin, kar pomeni, da delujeta kot motivatorja. V zbranih raziskavah Martinova (2010) ugotavlja, da fizične aktivnosti vzpodbujajo otroke k učenju, hkrati pa povečujejo socialno in duševno zdravje v adolescenci in odrasli dobi.

#### Gledališče kot učenje za življenje

Neformalne oblike izobraževanja vsebujejo tudi in predvsem koncept vseživljenjskega učenja, temelječega na Delorsovih štirih »temeljnih stebrih«(Delors, 1996, str.77):

1. Učiti se, da bi vedeli: dovolj široka splošna izobrazba in možnost za poglobljeno delo z manjšim številom predmetov.
2. Učiti se, da bi znali delati: poklicna usposobljenost in širše sposobnosti (kompetence).
3. Učiti se, da bi znali živeti v skupnosti: razumevanje drugih ljudi, spoštovanje vrednot pluralizma, medsebojnega razumevanja in miru.
4. Učiti se biti: razvoj človekove osebnosti, neodvisno ravnanje, razsodno in odgovorno.

V gledaliških delavnicah, eni izmed oblik neformalnega izobraževanja, otroci pridobivajo različna znanja s področja gradnje medsebojnih odnosov, znanja z različnih predmetnih področij, ki so kot tematika zajeta v gledaliških prizorih, predstavah... V našem gledališkem ustvarjanju smo z otroci večkrat obravnavali področje ekologije, vendar z različnih vidikov. Otroci so spoznavali vrste odlagališč, proces razgradnje različnih vrst odpadkov, ločevanje odpadkov, recikliranje odpadkov, vživljali so se v doživljanja onesnažene zemlje, v občutke onesnaževalcev, iskali so rešitve, kako preprečevati neodgovorna ravnanja do narave...Otroci so igrali vloge odpadkov, rastlin, živali, planeta, izdelovali tovrstne lutke, zabojnike ter se ob tem neskončno zabavali, hkrati pa usvajali informacije, načine ravnanja ter jih vnašali v svoje primarno okolje. Tako so tudi starši postajali radovedni ter nas spraševali, poizvedovali o proučevanih področjih. Skozi gledališko ustvarjanje smo se tako učili, da bi vedeli in znali delati. Predvsem se mi je zdelo pomembno življenje v skupnosti, kar pa šola vsekakor tudi je. Kot posamezniki ali skupina so se vedno manj zatekali k elektronskim napravam, pač pa so zabavo našli predvsem v interakcijah z drugimi posamezniki. Elemente delovanja v manjši t.j. v gledališki skupini, ki so se pokazali kot pozitivni, sem postopoma uvajala tudi v šolsko delo.

#### Metoda

Raziskava, ki jo predstavljamo, je eksperiment. Primerjali smo znanje s področja ekologije v treh skupinah učencev, t.j. v skupini gledališčnikov, gledalcev in nevpletenih (kontrolna skupina); in sicer pred nastajanjem gledališke predstave, neposredno po odigrani oz. ogledani gledališki predstavi in šest mesecev po ogledani gledališki predstavi. S pomočjo preizkusov znanja smo merili raven znanja v treh skupinah ter tako ugotavljali vpliv gledaliških tehnik na usvajanje in zapornitev informacij.

Kvantitativna raziskava je potekala je v kulturno-umetniškem društvu (v nadaljevanju KUD) ter na podružnični OŠ. Skupine so bile naključne, gleda na odločitev otrok in njihovo vključitev v skupino. V sam

eksperiment je bilo vključenih 17 otrok, članov gledališke skupine, 17 učencev gledalcev in 17 učencev, nevpletenih, ki si gledališke predstave niso ogledali in niso sodelovali v njenem nastajanju, t.j. kontrolna skupina.

Pri pripravi in izvajanju raziskave smo upoštevali etična načela za epidemiološko delo. Vsak posameznik je v raziskavi sodeloval prostovoljno in je bil seznanjen z namenom raziskave. V delu raziskave, kjer sodelujejo otroci, smo predhodno pridobili pisno privolitev staršev. O namenu in načinu izvajanja raziskave je bil seznanjen tudi ravnatelj in učitelji, katerih učenci so bili vključeni v vzorec. Vsi pridobljeni podatki so namenjeni izključno v raziskovalne namene, sodelujočim je zagotovljena popolna anonimnost.

Znanje, ki so ga imeli učenci- nevpleteni, t.j. kontrolna skupina, torej tisti, ki si predstave niso ogledali, v času pred gledališko predstavo, je primerljivo z znanjem učencev gledališnikov in gledalcev, ki so si predstavo ogledali. Le ta znaša v povprečju 22 % , t.j. za približno 0,3 do 0,7% boljše kot v ostalih dveh skupinah.

V času nastajanja predstave in šest mesecev po odigrani predstavi, so bili nevpleteni v stiku z informacijami s predstave v sklopu pouka in šolskih dejavnosti. To pomeni, da znanje, ki so ga pridobili, je bilo posredovano med samim poukom in/ ali v sklopu raziskovalnih dejavnosti v okviru eko projekta, v katerega so vključeni na šoli. Resničnost tega podatka smo preverili pri učiteljih in vodji eko projekta. Res pa je, da so bile te informacije pogosto le predstavljene in jih učenci niso utrjevali oz. prišli do njih sami, kot je bilo to v skupini gledališnikov.

Po ogledu predstave se je nivo poznavanja igranega področja precej dvignil. Gledalci so svoje znanje izboljšali kar za 60%, gledališniki za 76%, kontrolna skupina pa je svoje znanje izboljšala za 5% in sicer na račun šolskega vzgojno - izobraževalnega dela. Pri skupini gledališnikov se je znanje poglobljalo na račun nastajanja predstave in aktivnosti, ki so potekale v okviru le te. Gledalci so izboljšali svoje znanje s pomočjo ogleda gledališke predstave. V vseh skupinah pa so gotovo svoj doprinos k raziskovanemu področju dodale tudi aktivnosti v okviru eko projekta, ki poteka na šoli ter morebitnih drugih aktivnosti znotraj ali zunaj šole.

Šest mesecev po predstavi je trajnost usvojenega znanja pri učencih gledalcih bistveno slabša kot pri učencih gledališnikih. V povprečju znaša 65%, kar je v povprečju skoraj 30% slabše kot pri učencih gledališnikih, vendar še vseeno precej visoko, glede na to, da so si predstavo le ogledali in v njej niso aktivno sodelovali. Povprečna vrednost znanja nevpletenih šest mesecev po predstavi oz. prvem preverjanju znanja znaša 30%, kar je bistveno manj od obeh predhodnih skupin.

Tako lahko trdimo, da so učenci v okviru gledaliških dejavnosti pridobili znanja v trajnejšo last v primerjavi z gledalci in kontrolno skupino, ki je znanje pridobivala le bežno in manj kvalitetno.

#### Sklep

S testi znanja v skupinah gledališnikov, gledalcev in nevpletenih smo v raziskavi ugotovili, da z uporabo gledaliških tehnik postaja znanje bolj poglobljeno predvsem pa trajnejše, saj je pridobljeno z aktivnimi načini dela, ki so si jih izbrali učenci sami, pri čemer so se zabavali in tako nevede tudi učili.

Kot mnogim drugim aktivnim načinom vzgojno-izobraževalnega dela tudi uporabi gledaliških tehnik pri pouku pripisujemo premalo pomena, saj uporaba le teh po mnenju učiteljev, uspešnih mentorjev in učencev prinaša dolgotrajne ter vseživljenjske rezultate. S svojimi vsestranskimi aktivnostmi prepriča vse tri elemente pouka; učenca, učitelja in učno snov. Vsi trije elementi se zlijejo v eno in nihče izmed njih ni v ospredju, vendar vseeno zaseda vsak izmed njih svoje pomembno mesto (Černel, 2013).



Ravno šola je pravi kraj, kjer lahko skozi gibalne gledališke aktivnosti enostavneje in trajneje pridobivamo nova znanja, poskušamo spreminjati težavna vedenja ter ustvarjati prijazno klimo v svoji skupini. Nemalokrat se name obrnejo starši starejših učencev, ki pravijo: «Tudi moj fant se včasih naenkrat vstane in z gibi in pesmijo priključuje matematične pojme (poimenovanje členov v računskih operacijah, geometrijskih teles/likov...), ki smo se jih z igrami vlog, plesom in/ali prepevanje naučili pri pouku. In ravno to je zame potrditev, da delam dobro ter da preverjeno v eksperimentu drži in velja še danes.

#### VIRI IN LITERATURA

- Černel, A. (2013). Gledališče kot pomemben dejavnik vzgojno-izobraževalnega procesa. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Delors, J. (1996). Učenje- skriti zaklad: poročilo Mednarodne komisije o izobraževanju za enaindvajseto stoletje, pripravljeno za Unesco. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Harman, M. Music and Movement- Instrumental in language Development, pridobljeno 15. 10. 2011 s [http://www.earlychildhoodnews.com/earlychildhood/article\\_view.aspx?ArticleID=601](http://www.earlychildhoodnews.com/earlychildhood/article_view.aspx?ArticleID=601).
- Korošec, H. (2007). Gledališče – medij za učenje in poučevanje ter otrokov celostni razvoj. *Sodobna pedagogika*, št. 3, str. 110-127.
- Martin, K. (2010). Brain boost: Sport and physical activity enhance children's learning. School of population health, the University of western Australia, pridobljeno s [http://www.dsr.wa.gov.au/assets/files/Research/Brain%20boost\\_emailer.pdf](http://www.dsr.wa.gov.au/assets/files/Research/Brain%20boost_emailer.pdf).
- Zurc, J. (2008). Biti boljši: pomen gibalne aktivnosti za otrokov razvoj in šolsko uspešnost. *Radovljica: Didakta*.

Milan Černel

milan.cernel@mladika.si  
OŠ Mladika, Ptuj

## 3 G MATEMATIKA

### 3 G MATHEMATICS

#### ŽIVLJENJEPIS

Milan Černel se je rodil 13. 8. 1969 na Ptuju. Zaključil je FNM v Mariboru in si pridobil naziv profesor matematike in PTV. Svoje prve izkušnje poučevanja je pridobil na OŠ Breg Ptuj, nato na OŠ Brežice, sedaj pa uči na OŠ Mladika Ptuj. Ves čas se spopada z izzivi psihologije in poučevanja mladostnikov. Zaključil je štiriletni projekt oblikovanja osebnosti Brez megle v glavi. Trenutno sodeluje v mednarodnem projektu FIT4KID, kjer kot Multiplikator Praktik izvaja vzorčne nastope za različne šole po vsej državi. V prostem času je predan kulturnik, amaterski gledališki igralec in režiser.

\*\*\*

#### POVZETEK

S prispevkom 3 G MATEMATIKA želim prikazati, kako lahko na preprost način povežemo tri različna predmetna področja: matematiko, geografijo in šport. 3 G torej pomeni geometrija, geografija in gibanje. V poučevanje vključujem Fit pedagogiko, ki je inovativna, dinamična, predvsem pa pozitivno naravnana celostna strategija poučevanja. V konkretni uri so se učenci poleg uporabe znanja geometrije in geografije gibali ter medsebojno sodelovali. Pri tem so uporabljali tri stile učenja: kinestetičnega, slušnega in vizualnega. Rezultat takega dela je večje zadovoljstvo vseh vpletenih v učno uro. Ključne besede: geometrijski pojmi, medpredmetno povezovanje, Fit pedagogika

#### ABSTRACT

In the article "3 G MATHEMATICS", I would like to show how three different subject areas can easily be connected: mathematics, geography and sports. 3 G means geometry, geography, and movement. FIT pedagogy, which is an innovative, dynamic, and above all, a positively oriented integrated teaching strategy, is often carried out during my lessons. In a certain school period, the students had to move, use the knowledge of geometry and geography, and cooperate with each other. They used three styles of learning: kinetic, auditory and visual. The result of such work is greater satisfaction of everyone involved in the lesson.

Keywords: geometrical concepts, cross-curricular integration, Fit Pedagogy

Lektoriranje prispevka: Karmen Ivančič

## UVOD

Matematika velja v obdobju osnovnošolskega izobraževanja za enega temeljnih, velikokrat pa tudi težjih predmetov oziroma predmet, pri katerem se, pri številnih učencih, pojavijo odpori. »Pri pouku matematike se ne ukvarjamo samo s kognitivnim področjem učenčeve osebnosti, ampak tudi z afektivnim in psihomotoričnim, saj je bistveni razlog za poučevanje in učenje matematike njena pomembnost pri razvoju celovite osebnosti učenca.« (Žakelj, 2011)

Učitelj neprestano prilagaja oblike pouka in metode učencem in na ta način vedno vzpostavlja spodbudno učno okolje s ciljem, da učenec poskuša doseči največ, kar zmore. V današnji sodobni šoli ni več v ospredju tradicionalni razred, pač pa to vedno bolj postaja učeča skupnost, v kateri se učenci učijo eden od drugega, kjer učitelji postajajo predvsem organizatorji poučevanja. Želja vsakega učitelja je, da bi imel visoko motivirane in odgovorne učence, ki bi prevzemali odgovornost za lastno učenje. Da bi to dosegli, moramo organizirati ustrezno učno okolje, takšno, da se učenci bolj aktivno vključujejo (Black in William, 2014).

## MEDSEBOJNO POVEZOVANJE

Medpredmetno povezovanje je celosten didaktični pristop in pomeni horizontalno ter vertikalno povezovanje znanj, vsebin in učnih spretnosti. Cilj povezovanja je samostojno in aktivno pridobivanje učnih izkušenj, ki poteka v celoviti dejavnosti učenca, ob vključevanju njegove spoznavne, čustvene in telesne funkcije. Tako povezovanje je eden ključnih konceptov sodobnih usmeritev razvoja izobraževanja. Učenci veliko vedo o posameznem predmetu, težko pa znanje povezujejo pri reševanju problemov (Žakelj, 2005). Bolj kot znanje posameznih predmetov je pomembno znanje za obvladovanje novih informacij in prepoznavanje povezav med njimi. Če znanja ne povezujemo, obstaja nevarnost za raztrgano mrežo znanja in slabše transferne učinke v šoli (Marentič Požarnik, 2000). Medpredmetno povezovanje je nadgradnja predmetnega pristopa, ki zahteva dobro poznavanje področij povezovanja. To povezovanje bo uspešno in kakovostno le, če se bosta izbrani področji ustrezno prepletali - vsebine, procesi, znanja, spretnosti pa se smiselno vključevali. Učenje naj bo spodbujeno iz različnih zornih kotov posameznih predmetnih področij. Na podlagi vsega tega nastaja transfer spretnosti in znanj, ki omogoča razvijanje sistemskega mišljenja in mreže znanja za ustvarjalno reševanje učnih in življenjskih problemov, kar je osnova vseživljenjskega učenja.

Medpredmetno povezovanje določajo skupni nameni različnih predmetnih področij. Učenci pri takem reševanju učnih situacij razvijajo interes in motivacijo za učenje ter poglobljeno razumevanje in uporabo znanj z različnih področij. Poleg tega ti učenci običajno dosegajo boljše učne uspehe, kažejo bolj kakovostne medsebojne odnose in zavzetost za učenje, pri njih je opaziti tudi večjo spoštovanje in pripravljenost na sodelovanje, imajo boljši priklic in razumevanje učnega gradiva, zmožni so povezati učne spretnosti z različnih predmetnih področij in so tudi bolj samozavestni. Tako poučevanje in učenje je za učence osebno pomembno, saj vodi v spoznavanje globljih odnosov med različnimi pojavi oziroma pojmi, kar ima za posledico razumevanje. Samo razumevanje pa vključuje sposobnost za prenos in uporabo znanja oziroma spretnosti. Povezave se lahko vzpostavijo znotraj ali/in med različnimi predmetnimi področji.

## FIT PEDAGOGIKA

Fit pedagogika je inovativna, dinamična, predvsem pa pestra, zabavna in zdrava pozitivno naravnana celostna strategija poučevanja, ki ne izpostavlja neuspeha posameznika, pač pa poudarja pomembnost

majhnih uspehov. Upošteva razvojne značilnosti učence, njihove fiziološke karakteristike in psihomotorično učenje. Izhaja iz športno gibalne aktivnosti, učenja, fiziologije, nevroznanosti, kritičnem mišljenju in timski harmoniji ter skrbi za psihofizično zdravje vseh vpletenih. Temelji pa na učenju v gibanju, aktivnem, primerjalnem, asociativnem, celostnem, izkušenskem in sodelovalnem učenju ter poučevanju z vprašanji. Torej je Fit pedagogika celostna strategija poučevanja, ki deluje na učence ter mu z množico kompleksnih, aktivnih in problemsko zastavljenih metod omogoča ustrezen razvoj funkcionalnega znanja in psihosomatskega statusa. »Temelj Fit pedagogike je razvijati in ustvarjati učenje skozi telesno dejavnost in gibanje skozi igro.« (Konda, 2017) Preprosto povedano – Fit pedagogika je sodobna učna strategija ki jo lahko poimenujemo tudi učenje v gibanju. Z biološkega vidika gre pri hoji, govorjenju in premikanju telesa za krčenje mišic. Kakršnokoli gibanje pa otroku omogoča visoko stopnjo koncentracije, osredotočenosti, predvsem pa motivacijo za delo oziroma za učenje.

Z naprežanjem telesa se v telesu zvišuje hormon dopamin, ki spodbuja živahnost in dobro voljo, bistri misli in buri domišljijo. S tem pa se zvišuje otrokova notranja motivacija, ki je tudi dolgotrajnejša od zunanje motivacije. Barbara Konda je že pred več kot dvajsetimi leti začela razvoj programov za spodbujanje telesne dejavnosti pri otrocih in mladostnikih ter vsebin za učenje skozi gibanje in gibanje skozi igro, imenovanih Fit didaktične gibalne igre. Gibanje pozitivno vpliva na vseh šest področij razvoja mladostnikov – osebostni, kognitivni, motorični, telesni, socialni in čustveni razvoj. Kar pomeni, da se preko tega pristopa otrok tudi čustveno razvija in stabilizira.

Običajno učenje po Fit pedagogiki poteka tako, da učitelj ne sprašuje klasično (učitelj zastavi vprašanje, učenec dvigne roko ali ga učitelj izzove in nato učenec odgovori), pač pa učenci sami poiščejo vire in ne čakajo, da jim učitelj pove. V primeru, da se pojavi potreba po večji aktivnosti lahko učitelj napove delo v paru in doda navodilo naj bo dvojica oziroma par na osnovi barve oči ali telesno višino ali velikost dlani ... Bolj kot so zahtevna navodila za razvrščanje, večje je osredotočenost, večja percepcija, večja koncentracija in s tem posledično večja motivacija. To pomeni, bolj kot je učenec prisiljen uporabljati čustva, večja bo njegova aktivnost, več si bo zapomnil in njegovo znanje bo dolgotrajnejše. Obliko učenja v gibanju imenujemo Fit aktivna metoda poučevanja, ki vključuje vse aktivne oblike učenja (asociativno, primerjalno, sodelovalno, izkušensko). Uporabljamo jih lahko pri usvajanju novega znanja, utrjevanju in preverjanju. Fit aktivne metode uporabljamo v ciklih in zajemajo vse štiri stopnje, ki si sledijo v naslednjem zaporedju: navodila, reševanje nalog, zapis in preverjanje oziroma evalvacija.

V primeru, da pri učencih pade koncentracija se po Fit pedagogiki uporabi Fit hitra stimulacija, ki je kratkotrajna telesna dejavnost in traja od ene do treh minut. S hitrimi spremembami gibanja se spodbudi mišična koncentracija, ki pripravi telo na nadaljnje psiho-fizične obremenitve in omogoča vzpostavitev čustvenega ravnovesja.

Pri Fit pedagogiki je zelo pomembno kritično učenje, ki spodbuja kritično mišljenje. Od učencev zahteva, da zagovarjajo svoje mišljenje, s tem pa tudi postopno osebno rastejo in se razvijajo. »Pedagog nenehno zastavlja vprašanja, ne da bi učencem podajal usmerjene odgovore. Vpraša jih: Kaj mislite, je to prav? ali Kje bi našli odgovor na to vprašanje? S tem jih spodbuja, da začnejo uporabljati svoje vire.« (Konda, 2017) Na tak način se otrok nauči izražati svoje mišljenje in postane kritičen do vseh odgovorov, s tem pa postane »glavni igralec« učnega procesa, učitelj pa le moderator oziroma režiser tega procesa. Končni rezultat takšnega učnega procesa je funkcionalna raven znanja.

Pri Fit pedagogiki se posledično razvija tudi sodelovalno mišljenje, saj morajo učenci s šibkim znanjem oziroma učenci z nižjimi sposobnostmi poiskati pomoč pri iskanju znanja, tisti učenci, ki znajo več, pa morajo svoje znanje deliti z vsemi ostalimi. S tem se prepreči učencem z nižjimi sposobnostmi, da bi se vdali – kar je pogosta težava pri matematiki. Ob takem pristopu imajo otroci iz družin, v katerih imajo iz

različnih razlogov manjše možnosti za učinkovit in primeren psihosocialni razvoj, možnost ta manko nadomestiti s pomočjo ustreznega učnega programa v šoli ali pa tudi doma.

Fit pedagogika združuje tudi vse tri učne stile:

- kinestetični – uporaba mišičnega gibanja,
- slušni – prenos informacij preko poslušanja,
- vizualni – gledanje in opazovanje.

Potrebno je dodati tudi, da se pri Fit pedagogiki učijo in osebno rastejo tudi učitelji. Če učitelj iz dneva v dan svoj učni proces tvori na isti način, potem vsekakor ni primerno učinkovit in vzdušje v razredu ni tako, kot je bilo načrtovano. Saj ni potrebne dinamike, možgani pa neprestano potrebujejo stimulacijo.

### ZAKAJ IN KAKO?

Prepričan sem, da učenci veliko lažje usvojijo neka abstraktna matematična znanja, če v začetni fazi uporabimo konkretne matematične primere iz vsakdanjega življenja. S tem učenci dobijo občutek, da je matematika dejansko povsod okrog nas.

Menim, da medpredmetnemu povezovanju dajemo premalo pozornosti. Pri samem poučevanju matematike sem opazil, da imajo učenci slabo predstavo o uporabnosti matematike, kakor tudi o povezovanju matematike z drugimi področji. Raziskave so pokazale, da gibanje pozitivno vpliva na razvoj kognitivnih sposobnosti (Drev, 2010). Prav zaradi tega sem svoj prispevek naslovil 3 G MATEMATIKA, saj želim z njim prikazati, kako lahko na preprost način povežemo prav ta tri področja – geometrijo, geografijo in gibanje. Predstavil bom enega od pristopov obravnavanja, ponavljanja in utrjevanja raznih geometrijskih pojmov s pomočjo Fit pedagogike, ki jo vključujem v svoje poučevanje.

### IZVEDBA URE

Izhodišče moje ure utrjevanja znanja je bila matematika v 6. razredu – osnovni geometrijski pojmi (kot, krog, krožnica, premice in pravokotnik). Uporaba teh pojmov je postavljena na področje geografije, konkretno v našo državo Slovenijo.

Vsak učenec je prejel geografsko karto Slovenije, na katero so risali zahtevane geometrijske pojme in s tem reševali dane naloge. Pri tem so se morali gibati, uporabljati znanje geometrije in geografije ter vsekakor medsebojno sodelovati. V primeru, da je vmes med samim učnim procesom padla koncentracija za delo, sem uporabil eno izmed matematičnih Fit hitrih stimulacij.

Med samo uro sem uporabil:

- Fit hitre stimulacije, ki so bile povezane le s tematiko učne ure. Z različnimi kratkimi gibalnimi igrami (obrat za določen kot, prikaz kota z deli telesa, tvorbo likov, dotikanjem daljic ...) sem povečal osredotočenost.
- Fit aktivno metodo, ki se imenuje Kradljivec znanja. Delo poteka v naključno sestavljenih skupinah, po vnaprej pripravljenih kriterijih razvrščanja. Naloge so pritrjene na različnih delih učilnice. Posameznik iz skupine gre do naloge, jo prebere, si jo zapomni in se vrne v skupino. Vsak član skupine nalogo zapiše in jo reši, pri tem pa lahko poišče tudi pomoč. Ko vsi končajo z določeno nalogo, izbere naslednji predstavnik novo nalogo in ponovi celoten postopek. Tako skupine tudi tekmujejo med seboj.
- Zaključni del – evalvacija, ki je nujno potrebna za uspešen zaključek učne ure.

## ZAKLJUČEK

Z vnašanjem novih metod v proces poučevanja se trudim izboljšati znanje učencev, povečati njihovo motivacijo za delo in samostojnost ter preko gibanja tudi boljše zdravje mladostnikov.

Po tako izvedenih urah lahko opazim osebni napredek in zadovoljstvo vsakega posameznika, saj so neprestano in istočasno aktivni vsi člani skupine. Zastavljeni cilji so uspešno doseženi, uspeh je viden na kognitivnem, psihomotoričnem in tudi na socialnem področju. Posledica ugodne delovne klime, sodelovalnega učenja, medpredmetnega povezovanja in ozaveščanja gibalnega razvoja otrok, je večje zadovoljstvo vseh vpletenih v učno uro, učencev in učitelja.

Po tako izvedenih urah lahko opazim osebni napredek in zadovoljstvo vsakega posameznika, saj so neprestano in istočasno aktivni vsi člani skupine. Zastavljeni cilji so uspešno doseženi, uspeh je viden na kognitivnem, psihomotoričnem in tudi na socialnem področju. Posledica ugodne delovne klime, sodelovalnega učenja, medpredmetnega povezovanja in ozaveščanja gibalnega razvoja otrok je večje zadovoljstvo vseh vpletenih v učno uro, učencev in učitelja.

## VIRI IN LITERATURA

Black, P., William, D. (2014): Spreminjanje poučevanja skozi formativno spremljanje: raziskovanje in praksa – projekt formativnega spremljanja znanja Kings-Meadway-Oxfordshire. Vzgoja in izobraževanje, letnik XLV, str. 5-18.

Drev, A. (2010): Zdrav življenjski slog v šoli. Pomen rednega gibanja za otroke in mladostnike.  
[http://www.zdravjevsoli.si/index.php?Itemid=80&catid=36:uvod&id=169:pomen-rednega-gibanja-za-otroke-in-mladostnike&option=com\\_content&view=article](http://www.zdravjevsoli.si/index.php?Itemid=80&catid=36:uvod&id=169:pomen-rednega-gibanja-za-otroke-in-mladostnike&option=com_content&view=article)

Konda, B. (2017): Fit program »Kako motivirati za učenje«  
[http://www.kids-in-motion.eu/userfiles/downloads/programski\\_prirocnik.pdf](http://www.kids-in-motion.eu/userfiles/downloads/programski_prirocnik.pdf)

Konda, B. (2017): Učenje v gibanju: Aktivne igre za aktivne možgane – 3. del

Marentič Požarnik, B. (2000): Psihologija učenja in pouka

Ščuka, V. (2007): Šolar na poti do sebe, Didakta d.o.o., Radovljica

Žakelj, A. in drugi (2011): Program osnovna šola. Učni načrt. Matematika. Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana

Žakelj, A. (2005): Analiza nekaterih posodobljenih učnih načrtov gimnazijskega izobraževanja

Jelena Ćoso

jelenacoso@gmail.com

Osnovna škola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija

## KOMPETENCE ZA CELOSTNO UČENJE, ODGOVOREN ODNOS DO OKOLJA IN SODELOVANJE V DEMOKRATIČNI DRUŽBI, PREKO DELAVNIC O SVOBODI, IZMENJAVI MNENJ IN OBČUTKOV

COMPETENCES FOR INTEGRATED LEARNING, A RESPONSIBLE ATTITUDE  
TOWARDS THE ENVIRONMENT AND PARTICIPATION IN A DEMOCRATIC  
SOCIETY, THROUGH WORKSHOPS ON FREEDOM, EXCHANGE OF VIEWS  
AND FEELINGS

### ŽIVLJENJEPIS

Jelena Ćoso je profesorica razrednega pouka. Diplomirala je 1999. leta in je že v času študija in kasneje napisala veliko strokovnih del in sodelovala v mnogih eksperimetalnih raziskavah. Posebej izpostavljene so njene medpredmetne ure v letih 1998 do 2010, ki so bile objavljene v strokovni publikaciji Prosvetni pregled Republike Srbije. Namesto, da bi se odločila za asistentsko mesto na fakulteti, je raje nadaljevala z neposrednim delom z učenci. Vsaka generacija učencev jo navdihuje in v njej budi nove ideje. Poseben izziv so humanitarne akcije in priprava odrskih predstav.

\*\*\*

### POVZETEK

V prispevku bomo skušali opozoriti na pomen ustvarjalnih šolskih učiteljev, ki lahko s svojim delom, zavzetostjo in izkušnjami izboljšajo učni proces in naredijo šolo v prostor sreče in ljubezni. V prispevku bodo predstavljene vse aktivnosti, ki jih avtorica tega besedila izvaja, da bi izboljšala svoje delo in s tem prispevala k izboljšanju dela svojih učencev, kar nujno vodi v uspeh, srečo in zadovoljstvo. Z analizo posebnih primerov bomo videli, kako deluje njeno delo v sistemu, ki ga je vnaprej določilo ministrstvo za šolstvo, kako s svojo svobodo in ustvarjalnostjo ustvarja razrede, ki prispevajo k razvoju otrok, ne da bi uničili sistem, ampak ga prilagodili sebi in potrebe otrok, s katerimi sodeluje.

Ključne besede: ljubezen, interakcija, svoboda, razvoj, igra, ustvarjalnost

### ABSTRACT

In this article, we will try to draw attention to the importance of creative school teachers who can improve the learning process with their work, commitment and experience and make the school a space of happiness and love. The article will present all the activities that the author of this text carries out in order to improve her work and thus contribute to improving the work of her students, which necessarily leads to success, happiness and satisfaction. By analyzing special cases, we will see how her work works in a system predetermined by the Ministry of Education, how with her freedom and creativity she creates

classes that contribute to the development of children without destroying the system but adapting it to themselves and needs. children he works with.

Keywords: love, interaction, freedom, development, play, creativity

Prispevek je v srbskem jeziku.

## UVOD

Sreća je trajno zadovoljstvo i motiv da svaki dan u učionici bude zanimljiv, drugačiji i interesantniji. Učitelj je gospodar svog vremena. Korisnim i osmišljenim sadržajima ispunjava svoje časove, vodeći računa o potrebama i prioritetima učenika, njihovim afinitetima i željama, usklađuje ih i svoj rad bazira na razvoju kompetencija za celovito učenje, odgovoran odnos prema okolini i demokratskom društvu. Svojim primerom pokazuje koliko su važne obaveze, da one postoje i za velike i za male. Isto tako i odgovornosti za izgovoreno i učinjeno. Igra i zabava je nešto što je važno učenicima, ali im treba reći da nije u životu sve igra i zabava. Uvek treba isticati da je posebno srećan onaj ko oseti zadovoljstvo posle uloženog truda, da lenj i pasivan čovek ne može da bude srećan. Kako naš čuveni nobelovac Ivo Andrić kaže: „Samo aktivni ljudi pokreću život napred.“

## RADIONICE NA ČASOVIMA JELENE ĆOSO

da sagleda sve izazove, da proceni svoje mane i svoje jake strane. Entuzijazam i pozitivna energija je još uvek nisu napustili, jer osmeh na licima njenih đaka i iskrena ljubav, koja se ničim ne može sakriti sa dečijeg lica, njena su pokretačka snaga i njena krila. Veruje da se sreća, gde god da živimo i u kojim god da smo okolnostima, nalazi u našem srcu. Nikakvo blago na svetu ne može zameniti iskrenu ljubav deteta, niti se može kupiti ljubav koju ta mala stvorenja pružaju. Za nju je ljubav sreća i smatra da je biti voljen takođe sreća, a voleti još veća, kao što u svojoj pesmi ističe i čuveni pesnik Gete.

Trudi se da aktivira učenike, da budu vredni. Različitim pristupima nastavnim jedinicama i njihovim mogućnostima obrađuje nastavne sadržaje na zanimljiv i kreativan način, koji decu podstiče da rado učestvuju u svim aktivnostima na času i da uče sa razumevanjem.

Njen rad se bazira na kompetencijama za celovito učenje, odgovoran odnos prema prirodi i pripremanja za učešće u demokratskom društvu.

Radionice koje često realizuje, prilika su za učenike da razmišljaju o sebi, o odnosima s drugima oko sebe, o svojim osobinama i postupcima, da doživljavaju i uvećavaju brojne situacije sa kojima se susreću u svakodnevnom životu. U tom procesu otkriva razne ljudske osobine, vrednosti i veštine koje su temelj za dobar život i saradnju sa drugima.

Svaki čas - radionica je nova prilika da se kroz kreativnost razvijaju međupredmetne kompetencije.

Saradnja, kreativnost, samokontrola, empatija, tolerancija, optimizam, poštenje i zahvalnost smatra ključnim socijalnim i emocionalnim veštinama. Na jačanju istih zasniva svoj rad. One su ključne za skladan život pojedinca i društva. Nijedna od tih veština nije izolovano ostrvo, sve su one međusobno povezane, isprepletane, podržavaju se i prave jedna drugoj temelje za dalji razvoj.



Sama reč radionica znači mesto gde se nešto pravi ili proizvodi. U njenim radionicama „proizvodi“ nastaju aktivnim učestvovanjem, slobodnom razmenom osećanja, mišljenja, doživljaja, podrškom i razumevanjem, istraživanjem, pravilima koja važe za sve i dobrom atmosferom. U radionici su svi aktivni, svi doprinose i učestvuju - nema posmatrača ili pasivnih učesnika.

#### NA ČASU MATEMATIKE

Evo jednog primera radionice u kojoj su učenici aktivnim učešćem na času matematike, saradnjom i praktičnom primenom, naučili MERENJE DUŽINE, ali i razvijali kompetencije za celoživotno učenje, odgovoran odnos prema životnoj sredini, demokratskom društvu, životinjama, komunikaciji, saradnji i preduzetničkim kompetencijama.

Ova nastavna jedinica je u prethodnom iskustvenom radu, prilikom klasičnog načina obrade, bila izuzetno apstraktna i nerazumljiva za decu tog uzrasta.



Slika 1: Merenje dužine na času matematike

U radu posebnu pažnju pridaje razvoju kreativnosti kod dece. Kada govorimo o školskom učenju, uglavnom mislimo na usvajanje znanja koje se zasniva na pamćenju činjenica i logičkom zaključivanju. Stoga se podsticanje i razvoj kreativnog razmišljanja i izražavanja neretko sagledava kao odvojen proces od tog „pravog“ učenja. Kreativnost u školi često zapostavljamo i obično vezujemo za predmete kakvi su likovna i muzička kultura ili za neke segmente u nastavi jezika i književnosti (pisanje, recitovanje, gluma), a posebno za vannastavne oblasti, gde deci dajemo slobodu izražavanja u tzv. slobodnim aktivnostima.

Međutim, znanje ne može biti odvojeno od kreativnosti jer se u tom slučaju krajnji cilj sveukupnog obrazovanja gubi. Čemu znanje ako ono ne vodi novim ostvarenjima, pronalascima, inovacijama koje vode napretku? Zato sva dokumenta na kojima se bazira savremeno obrazovanje u svetu i kod nas govore o neophodnosti razvoja i podsticanja kreativnosti učenika. Kreativnost je jedna od ključnih veština za 21. vek koje se promovisu u celom svetu.

Razvoj i podsticanje kreativnosti neodvojivi su od ostalih ciljeva obrazovanja kakvi su, na primer, razvoj pismenosti, veština komunikacije i sl. Ipak, prepoznato je da škola i dalje neguje tradicionalni pristup obrazovanja, koji ne daje dovoljno podrške originalnom mišljenju, novim i neobičnim idejama učenika.

Kreativnost je imanentna dečijoj prirodi, a igra je osnovna aktivnost u kojoj se ta osobina spontano ispoljava. Na časovima je potrebno integrisati igru u nastavni proces i na taj način omogućiti razvoj kreativnosti i neposrednog dečijeg mišljenja, kao prvih preduslova za učešće u demokratskom društvu.

Kada je reč o vrednostima i vrlinama koje nastavnik treba da razvija kod učenika, možemo uočiti da je razvoj kreativnosti u uskoj vezi s razvojem drugih vrednosti kao što su: radoznalost, samopouzdanje, tolerancija, optimizam i dr.

Svaka situacija u kojoj provociramo, rušimo ustaljene obrasce mišljenja, tražimo neobično, neočekivano i novo od učenika, jeste prva stepenica u stvaranju kreativnosti jer se na taj način budi radoznalost. Dalji put ka razvoju kreativnosti razvijamo podrškom i prihvatanjem novih ideja učenika, a tako im i omogućavamo da izgrađuju samopouzdanje i toleranciju.

Naš entuzijazam i pozitivan stav prema svim rešenjima koja učenici nude, grade njihov optimizam i podstiču ih na dalje aktivnosti. Jasno je da postupci u nastavi kojima stimulišemo kreativnost istovremeno podstiču samopouzdanje, optimizam, entuzijazam i toleranciju, kao vrednosti koje su jednako važne za formiranje karaktera učenika. To samo potvrđuje činjenicu da vrednosti i vrline čine jedan međusobno prožimajući, neraskidiv sklop koji vodi celovitoj i integrisanoj ličnosti.

Dva osnovna psihološka preduslova za razvijanje i izražavanje kreativnosti jesu sigurnost i sloboda. Deca se osećaju sigurno u socijalnom okruženju u kojem su prihvaćena onakva kakva jesu (tolerancija), gde ih drugi ne (pr)ocenjuju stalno i kada se ostali prema njima ponašaju s empatijom. Iz svega ovoga proizilazi da je potrebno da u učionici stvorimo ambijent koji:

- nudi sigurnost i osećanje prihvaćenosti;
- omogućava da se sam proces vrednuje više od proizvoda;
- vremenski ne ograničava aktivnosti;
- ohrabruje i ceni samoizražavanje;
- podstiče razmenu ideja s vršnjacima u odeljenju;
- nudi manje nagrađivanja i takmičenja.

#### NA ČASU PRIRODE I DRUŠTVA

Na času Prirode i društva izvedena je radionica u kojoj su poštovana navedena pravila i čas je izuzetno bio uspešan, kreativan i podsticajan za svakog pojedinca. Obradivala se povezanost sela i grada. Učenici su radili u grupama. Svaka grupa je na svoj način pravila razne životinje, ustanove, proizvode i sve karakteristike naselja koje su izučavali. Trudili su se da što interesantnije i kreativnije prikažu zadatu sredinu, istaknu njen značaj, povežu je sa suprotnom.



Slika 2: Priroda i društvo - povezanost sela i grada

Na ovom zanimljivom kreativnom času učenici su učili jedni od drugih, zajedno radili na ciljevima obrade novog gradiva i primenjivali do tada stečena znanja. Ovo je samo jedan u nizu interaktivnih i multidisciplinarnih časova u njenoj praksi.

Evo još jednog primera i prikaza veoma zanimljivog interaktivnog i kreativnog časa.



Slika 3: Priroda i društvo - život našeg naroda pod turskom vlašću

Na času Prirode i društva u 4. razredu na neobičan način se obrađivala nastavna jedinica „Život našeg naroda pod turskom vlašću“. Učenici su u grupama izučavali zadatu temu, prema svojim afinitetima i željama. Nastavna jedinica je bila u korelaciji sa nastavom Srpskog jezika, Likovnom i Muzičkom kulturom, Građanskim vaspitanjem i Verskom nastavom. Učenici u svojim prikazima nisu samo istakli život srpskog naroda pod turskom vlašću, već i ono što nam je do današnjih dana ostalo iz tog vremena (reči, običaji, građevine, hrana). Cilj ovog časa/radionice nije bio samo upoznavanje sa tim istorijskim periodom, već isticanje sopstvenog jezika za očuvanje jednog naroda, njegove tradicije i običaja. Poseban značaj ovog časa je bio i taj što je na času upućen poziv svim akterima i prisutnima da daju svoj doprinos u izgradnji novog hrama (Sv. Mateja), koji se gradi u blizini naše škole. Tako da je čas, pored svih obrazovno vaspitnih ciljeva, imao i ulogu u razvijanju preduzetničke kompetencije kod učenika.



Slika 4: Priroda i društvo - reči, običaji, građevine, hrana pod turskom vlašću

Na ovakvim časovima samokontrola svakog pojedinca je važna i podrazumeva snagu volje, disciplinu, strpljenje, savestanost, kao prve preduslove za Reč je o svesnom naporu da upravljamo sobom i svojim ponašanjem kako bismo postigli cilj koji je ispred nas. Veoma je važno održati pažnju, uprkos ometanjima, i ostvariti planirano. Učiteljica Jelena veliku pažnju poklanja i tome da učenici osveste taj trenutak i svoju svrhu na času.

#### PSIHOLOGIJA RADA U UČIONICI JELENE ĆOSO

Psihologija rada u učionici Jelene Ćoso se pored ovih pristupa temelji i na učenju putem otkrića. Učenja na taj način počivaju na samostalnom induktivnom dolaženju do saznanja, a rešavanje problema obuhvata druge problemske situacije i vladanje u njima. U ovakvim slučajevima, najbolji oblik učenja putem otkrića jeste učenje uz pomoć ogleda i eksperimenata, takva znanja razvijaju kompetencije za celoživotno učenje, odgovoran odnos prema životnoj sredini, kao i učešće u demokratskom društvu.

Za takve oblike rada najčešće odlazi sa učenicima u Naučno-obrazovni centar u Beogradu, gde uče i uživaju u rezultatima zajedničkog rada. <https://www.youtube.com/embed/dOMCC0HQAL4>

Pažljivo posmatra svoje učenike. Trenutno uočava zadovoljstvo i radost na licima svojih prvaka. Svesna da je svako dete potencijalni naučnik ako mu roditelji i škola omoguće da razvije svoje potencijale. Ona je tu da ga nauči da uživa u svom radu i da pri tome podeli radost sa okolinom. Dete se često ponaša na osnovu pretpostavke šta drugi misle i očekuju od njega. Zbog toga ona čini sve, kako bi deca u njenom razredu izgradila realistično mišljenje o sebi i naučila da cene sebe. Pored toga im stalno ukazuje na važnost uvažavanja različitosti. Na prvo mesto uvek postavlja da je neophodno da dete uživa u svakoj aktivnosti koju realizuje i da radi najbolje što može i ume.

Smatra da je za nastavnika važno da upozna sebe, da suzbija predrasude i gordost u sebi, da voli svoj posao i uživa u vaspitno-obrazovnom procesu svojih učenika.

„Budite radosni kad god vam se za to pruža mogućnost, i kad god za to nalazite snage u sebi, jer trenuci čiste radosti vrede i znače više nego čitavi dani i meseci naših života provedenih u mutnoj igri naših sitnih i krupnih strasti i prohteva”.

## ZAKLJUČAK

Škole su mesto znanja, radosti i ljubavi. Tako funkcioniše psihologija života i rada učionice Jelene Čoso. Kreativost koristi da ostvari svoju misiju, da nekim malim ljudima omogući da pronađu svoj put do ostvarenja velikih ciljeva u životu i to kroz igru, boje, pesme i druženja, kreirajući radionice i prenoseći znanje. Živeći u tehnološki savršenijem okruženju, svedoci smo da to ljude ne čini srećnim. Veliki sistemi uništavaju individualnost, materijalno je postalo važno, takmičenje je postalo normalno, poređenje je sveprisutno. Glad za novinama je prinudna i nametnuta. Svakog dana smo suočeni sa novim fenomenom koji ne umemo ni da imenujemo. Zastrašujuće je i za velike, jer su ubačeni u rolerkoster i neko je dugme pritisnuo na najjaču brzinu. Ta brzina uništava, dovodi do površnosti u odnosima u komunikaciji u obrazovanju. Kreativnost postaje luksuz. Ona taj luksuz poseduje i uživa u njemu. Nesebično ga deli sa učenicima. Stvara mesta krativnog prožimanja. Uči ih da i sami postanu kreativni i slobodni, te da tako razvijaju kompetencije za celoživotno učenje, odgovoran odnos prema okolini i učešće u demokratskom društvu. Da vole sebe i brinu o svom zdravlju, da se bore protiv stereotipa i dosade. Svojim radionicama nastoji da zaustavi vreme i utiša buku. Tek onda kada se čuje fina tišina, tada se može umiriti um i otvoriti srce. Tada se stvara mirna i sigurna oaza u kojoj rastu i razvijaju se buduće zdrave generacije dece.

## VIRI IN LITERATURA

- Andrić Ivo, 1980. „Znakovi pored puta“, Beograd. IP Rad  
Berger Josip, 1995. „Psihološki potporni sistem“, Beograd, Prometej  
Dr Grej Džon, 2004. „Deca su iz raja“, Beograd, Moć knjige  
Milenković Nadežda, 2002. „Kako najlakše upropastiti sopstveno dete“, Beograd, Kreativni centar  
Budalf Stiv, 2009. „Tajna srećne dece“, Novi Sad, Prometej  
De Bondo Edvard, 2000. „Šest šešira za razmišljanje“, Beograd, Finesa  
Kovač-Cerović Tinde, Rosandić Ružica, Popadić Dragan, 2005. „Učionica dobre volje – radionice za osnovce“, Beograd, Grupa Most  
Rajović Ranko, 2018. „Kako stimulisati razvoj inteligencije kroz igru“, Novi Sad, Smart Produktion  
<https://www.youtube.com/embed/dOMCC0HQAL4>

Lina Dečman Molan  
lina.decman.molan@sckr.si  
Šolski center Kranj

## SPODBUDNO UČNO OKOLJE V STROKOVNI TEHNIŠKI GIMNAZIJI

### POSITIVE LEARNING ENVIRONMENT AT TECHNICAL GRAMMAR SCHOOL

#### ŽIVLJENJEPIŠ

Lina Dečman Molan je januarja 2005 diplomirala na Fakulteti za računalništvo in informatiko v Ljubljani ter decembra 2006 diplomirala na podiplomskem študiju Fakultete za organizacijske vede. Od februarja 2005 do avgusta 2020 je bila zaposlena v podjetju Iskraemeco, d. d., kot samostojna sistemska specialistka. V podjetju je bila mentorica dijakom in študentom. Sedem let je bila predsednica društva SPIRSA. Od septembra 2020 je zaposlena v Šolskem centru Kranj, kjer poučuje na Strokovni gimnaziji in predava na Višji šoli. Je avtorica vrste strokovnih člankov.

\*\*\*

#### POVZETEK

V prispevku želimo predstaviti delovanje inovativne skupine Strokovne tehniške gimnazije Šolskega centra Kranj za nadarjene dijake Glave skupaj. Na teoretskih spoznanjih predstavimo, kako v praksi prepoznamo in definiramo nadarjene dijake. Zastavljeni cilji dela z nadarjenimi dijaki so večji poudarki na prepoznavanju mladih talentov in njihovih močnih področij ter razvoj njihovih kompetenc. Na osnovi tega jim ponudimo aktivnosti, krožke iz stroke, mentorje, priprave na tekmovanja. Na koncu podamo kritično mišljenje, da se mora učitelj stalno izobraževati in profesionalno rasti.

Ključne besede: mladi talenti, spodbudno učno okolje, razvoj kompetenc, mentorstvo, inovativnost

#### ABSTRACT

The article deals with the work of the innovative group Heads Together created for talented students of the Technical Grammar School, School Centre Kranj. The practice of discovering and defining the talented students will be presented based on theoretical findings. The goals that we had set while working with talented students were emphasizing the process of discovering of young talents and their strengths as well as developing certain competencies. This is also the base for further activities that are offered to them, such as practical courses, preparing them for various competitions as well as appointing their mentors.

Keywords: young talents, positive learning environment, developing competencies, mentoring, innovativeness

Lektoriranje prispevka: Špela Oman

## UVOD

V sodobnem izobraževanju so naši strokovni delavci del procesa vzgoje in izobraževanja, na katerega vplivajo hitre spremembe v družbi. Pomembno je, da znamo takšne spremembe prepoznati ter se nanje odzvati, in s tem dijakom ponuditi razvoj nujno potrebnih kompetenc. V prispevku želimo predstaviti delovanje inovativne skupine Strokovne tehniške gimnazije za nadarjene dijake Glave skupaj. Najprej bomo pogledali, kdo sploh so nadarjeni dijaki in kakšne cilje pri delu z nadarjenimi dijaki smo si zastavili. Zanimajo nas vodenje nadarjenih dijakov in področja, ki jih vodenje vključuje, ter kako učitelj vodi nadarjene dijake. Želimo izvedeti več o tem, kako naj učitelj dela s takšnimi dijaki, ne da bi se osredotočal zgolj na njihov kognitivni razvoj. Učitelj mora nadarjenemu dijaku omogočiti tudi razvoj na psihološkem in socialnem področju. Učitelj mora njihov potencial nadarjenosti razviti do največje možne mere. Skozi praktično izvedbo dela se v teh skupinah poudarja predvsem medsebojno komuniciranje, reševanje problemov, ustvarjalnost, sodelovanje in ne nazadnje kritično mišljenje. Podrobneje bomo opisali delo z nadarjenimi dijaki izven pouka, kjer bomo na praktičnih primerih prikazali delo z nadarjenimi dijaki. Za uspešno izpeljavo zastavljenih projektov je potrebna motivacija nadarjenih dijakov.

## INOVATIVNI POUK IN KRITIČNO RAZMIŠLJANJE

Kritično razmišljanje je sposobnost in pripravljenost vrednotiti trditve ter objektivno presojati na podlagi dobro podprtih argumentov. Kritično razmišljanje ne pomeni slepega sprejemanja vseh pridobljenih spoznanj, temveč njihovo ustrezno vrednotenje. Kritično razmišljanje je sposobnost, katere vrednosti se pogosto ne zavedamo, in pomembno vpliva na uspešnost v zasebnem in poslovnem življenju. Idealen kritični mislec je dobro poučen, vedoželjen, zaupa v razum, je odprt, fleksibilen, pošten v ocenjevanju in v soočanju z osebnimi zmotami, preudaren v presojanju, pripravljen ponovno premisliti, natančen pri obravnavi tem.

S kritičnim razmišljanjem zavestno rešujemo probleme, za razliko od nekritičnega razmišljanja, ki je rutinsko in sledi že ustaljenim miselnim navadam. Naraščajoča zapletenost zahtev in priložnosti v prihodnosti bo zahtevala še bolj razvito kritično razmišljanje, ki je že in bo v prihodnje še bolj bistvenega pomena za preživetje, uspeh in konkurenčnost.

Zaradi množice podatkov v sodobnem svetu je pomembno, da znamo razlikovati med bistvenim in manj bistvenim in da vsega ne sprejmemo kot absolutne resnice. O vsaki posredovani informaciji je treba razumsko premisliti, jo ovrednotiti in poskušati ugotoviti, ali je resnična. Takšen pristop je značilen za kritično razmišljanje.

Inovativni pouk je proces, ki temelji na:

- ustvarjanju učnih priložnosti, ki postavljajo dijake v aktivno vlogo,
- razvijanju kompetenc, pomembnih za delo in življenje v 21. stoletju,
- učinkoviti rabi tehnologije, kar učitelja postavi v vlogo organizatorja in mentorja.

Aktivno učenje poteka v situacijah, ki so čim bližje realnosti in v katerih glavno vlogo prevzemajo dijaki, kot na primer:

- reševanjem problemov,
- inovativnost,
- raziskovanje,
- razprave,
- argumentiranje.

Cilj takega učenja je razvijati dijakovo mišljenje in sposobnosti za sodelovanje v realnem življenju. Pomembno je tudi, da dijaki sodelujejo ter delijo odgovornost za celoten proces od načrtovanja do rezultatov.

#### KDO SO SPLOH NADARJENI DIJAKI NA NAŠI ŠOLI?

Kdo so nadarjeni dijak na naši šoli:

- To niso nujno odličnjaki.
- Nadarjeni so lahko samo na določenem področju.
- To so najpogosteje inovativni, angažirani, vedoželjni dijaki.

Poleg nadarjenih, ki so bili identificirani kot nadarjeni, pa preko pogovorov z dijakov, s čim se ukvarjajo v prostem času, kaj jih zanima, odkrivamo dijake, ki so vedoželjni, inovativni, angažirani, fleksibilno miselno naravnani.

Za nas so tudi ti dijaki nadarjeni in jih aktivno vključujemo v projekt Glave skupaj.

Ena izmed naših prioritiet je tudi prepoznavanje in vzgajanje mladih talentov, da lahko mladi uresničijo svoje potenciale, ki niso nujno vedno vezani samo na šolski uspeh.

Pogosto je dijak hkrati nadarjen in ima posebne potrebe, velikokrat v kombinaciji z motnjami avtističnega spektra, Aspergerjevim sindromom ali v kombinaciji z disleksijo. Gre za dvojno izjemno nadarjene dijake, se pravi, so nadarjeni in imajo obenem posebne vzgojno-izobraževalne potrebe. Ti otroci so velikokrat spregledani, saj se z njimi ukvarjajo z drugega vidika, ne pustijo pa jim razvijati svojega potenciala. Pri teh otrocih gre predvsem zahvala staršem, ki niso odnehali in vztrajali pri njihovih darovih.

Cilji pri delu z nadarjenimi dijaki:

- večji poudarek na prepoznavanju in vzgajanju mladih talentov,
- ugotoviti, koliko nadarjenih imamo na posameznih predmetnih področjih,
- nadarjenim dijakom ponuditi nabor aktivnosti in jim določiti mentorje,
- nadarjenim dijakom ponuditi priprave na različna tekmovanja, krožke iz področja stroke in druge dejavnosti, npr. matematične urice ali možnost dodatnih izobraževanj, sodelovanje pri projektih, promociji ali mednarodni mobilnosti,
- delovanje skupine inovativnih dijakov (Glave skupaj), tako imenovani dijaški 'think tank', ki generira nove ideje, inovativne rešitve za delo v različnih projektih Strokovne tehniške gimnazije.

Glavni cilj je prepoznavanje in vzgajanje mladih talentov ter ugotavljanje, ali je dijak identificiran kot nadarjen ali ne. Za nas velja nadarjen dijak za tistega, ki je inovativen, angažiran, vedoželjen.

Nadarjenim dijakom ponujamo tekmovanja z različnih področij in priprave nanje, raziskovalne naloge, sodelovanje na natečajih, sodelovanje na prireditvah in dogodkih, delavnice za vedoželjne (Arduino, fotografska delavnica, delavnica javnega nastopanja, urejanje videoposnetkov ...), predstavitev na dogodkih (Robotkov dan, Informativni dnevi, projekt Inženirke in inženirji bomo), sodelovanje z gospodarstvom (projekt Inženir za en dan, projekt Inženirski izziv).



## PRIMERI DOBRE PRAKSE Z NADARJENIMI DIJAKI

### Skupina inovativnih dijakov

Skupina Glave skupaj je skupina sedemnajstih dijakov in dijakinj iz vseh letnikov naše Strokovne tehniške gimnazije. To je zelo pestra skupina dijakov, ki imajo različne hobije, interese, talente. Nekateri so odlični računalničarji, nekatere bolj zanima strojništvo, letala, rakete. V skupini so tudi športniki, fotografi, umetniki, snemalci.

Dijaki iz skupine sodelujejo z učitelji in ravnateljico pri pripravi in izvedbi dogodkov, kot sta bila na primer dogodka Inženirke in inženirji bomo! in Dan odprtih vrat. Sodelujejo tudi pri promociji in informativnih dnevih.

Delovna srečanja, ki največkrat potekajo preko videokonferenc, so vedno pestra. Dijaki imajo veliko idej, pri iskanju rešitev pa med seboj sodelujejo, si pomagajo in se dopolnjujejo. Tako je v letošnjem šolskem letu nastalo že kar nekaj posnetkov, filmčkov, na katerih so se predstavili nekateri med njimi oziroma so predstavili svoje projekte, ki smo jih nato zavrteli na dogodkih. Tako se dijaki lahko predstavijo tudi drugim dijakom, učiteljem, osnovnošolcem in staršem. V primeru dogodka Inženirke in inženirji bomo! so se predstavili tudi inženirjem iz različnih podjetij, ki so bili prisotni na dogodku. Nekateri dijaki so bili prisotni tudi v podjetjih, kjer so spremljali delo inženirja ves delovni dan, nekateri dijaki pa so v podjetju Iskratel sodelovali z njihovimi inženirji pri reševanju konkretnih problemov. Na ta način so dijaki vidni tudi podjetjem, ki so zainteresirana za inovativne mlade bodoče inženirje.

Dijaki v skupini Glave skupaj pridobivajo in razvijajo spretnosti, kot so sodelovanje, komunikacija, nastopanje, kar jim bo tudi kasneje v življenju, pri študiju in v službi koristilo.

### Projekt Inženirke in inženirji bomo

V skupnost Inženirke in inženirji bomo!, ki združuje najboljše slovenske gimnazije, uspešne inženirje, podjetnike direktorje, smo vključeni že tretje leto. Projekt Inženirke in inženirji bomo! združuje priznane inženirke in inženirje, vrhunske managerke in managerje, raziskovalke in raziskovalce na fakultetah, ambiciozne študente iz tehničnih in naravoslovnih fakultet, predstavnike start-up podjetij. Navdušujejo in spodbujajo mlade za inženirstvo, tehniko, naravoslovje in inovativnost, kot tudi ostala znanja in kompetence 21. stoletja. Mlade želijo spodbuditi k razmisleku o tem, v čem so dobri, kaj jih veseli in kaj okolje potrebuje.

Vsako leto organiziramo dogodek, kjer se lahko dijaki pogovarjajo z uspešnimi inženirji in gospodarstveniki. Poleg tega je to za dijake tudi motivacijski dogodek in priložnost, saj se predstavijo s svojimi projekti.

### Projekt Inženir za en dan – senčenje v podjetjih

Projekt Inženir za en dan je projekt, kjer dijak en delovni dan preživi z inženirjem v njegovem podjetju, spremlja njegovo delo in tako pridobiva nove izkušnje. Senčenje je oblika izkustvenega učenja, kjer dijak (senca) opazuje inženirja (senčenec), kako opravlja svoje delo, s čimer pridobi boljše razumevanje inženirjevega dela ter znanja in veščin, ki jih le-ta za svoje delo potrebuje. Pri tem dijak pridobi vpogled v delo inženirja, njegov običajen delovnik, naloge in odgovornosti, ki jih prevzema, in izzive, s katerimi se srečuje v profesionalnem okolju, v katerega bo dijak tudi sam nekega dne vstopil. Senčenje pa je lahko tudi odlična priložnost za mreženje s strokovnjaki na konkretnem strokovnem področju. Kot šola z

možnostjo senčenja želimo nadarjenim dijakom poleg gimnazijske priprave na študij dati nekaj več, kar jim bo posledično širilo obzorja, spodbujalo razvijanje različnih kompetenc in jim bo na nadaljnji poti koristilo.

Dijakom je izkušnja senčenja zelo všeč, saj se naučijo veliko novega in dobijo priložnost videti proizvodne procese in inženirski poklic v živo.

## ZAKLJUČEK

Kakšni so učinki na dijake? Dijaki, ki so smo jih vključili v te aktivnosti, so izboljšali ocene. Zelo radi se vključujejo v projekte in so vedno pripravljene sodelovati.

Strokovna tehniška gimnazija upošteva koncept vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi dijaki v šolstvu. Šola ima s tem namenom skupino inovativnih dijakov. To je posebna projektna skupina za delo z nadarjenimi dijaki. V tej skupini dijaki razvijajo svoje sposobnosti, kjer jim izkušeni in motivirani mentorji odkrivamo dodatna področja. Prav tako dijake spodbujamo, da se udeležijo različnih tekmovanj in natečajev. Sama sem mentorica pri dejavnostih, ki jih na Strokovni tehniški gimnaziji izvajamo za nadarjene dijake.

Oblike in dejavnosti prilagajamo nadarjenim dijakom. Dijakom omogočamo vključevanje v različne interesne dejavnosti, priprave na tekmovanja, natečaje, raziskovalno delo. Učitelji moramo imeti v mislih, da se nadarjeni dijaki ne razvijajo zgolj na kognitivnem področju in da nimajo samo strokovnih nalog, ampak moramo poskrbeti za dijakov celostni razvoj. Ne smemo pozabiti na psihološke in socialne vidike njihovega razvoja. Skozi vključevanje v različne interesne dejavnosti spodbujamo razvoj različnih kompetenc. Skozi projekte velik pomen dajemo kritičnemu mišljenju, sodelovanju, reševanju problemov, ustvarjalnosti in oblikam komuniciranja.

Pogoj za dobro vodenje je poznavanje dela z nadarjenimi dijaki in njihovih značilnosti in potreb. Učitelji se moramo zavedati občutka odgovornosti za njihov razvoj in se moramo zavzeti zanje. Učitelj, ki dela z nadarjenimi dijaki, se mora stalno izobraževati in poskrbeti, da profesionalno raste.

Naša naloga je, da dijaka usmerjamo k aktivnosti in samostojnemu učenju. To pomeni, da imamo do dijaka relativno visoke zahteve, da mu pomagamo, da te zahteve tudi doseže. Pozorni moramo biti na razvoj dijakovih veščin, ker je pri nadarjenih dijakih lahko težava v tem, da se socialno izolirajo.

V šoli se moramo posvetiti nadarjenim dijakom, ker potrebujemo nadarjene, da bodo tvorno prispevali k razvoju naše družbe.

## VIRI IN LITERATURA

Inovativni pouk. Prezeto 23. 2. 2022 s spletne strani: <https://www.inovativna-sola.si/inovativni-pouk/>  
Kritično razmišljanje. Prezeto 23. 2. 2022 s spletne strani: <http://www.drustvo-portret.si/moduli/custvena-inteligenost/>

**Gabriel Díaz**

Gdiaz@escolesgarbi.cat

Fundació Escoles Garbí, Španija

## ČAS ZA IGRO IN VRTOVI: CELOSTNI RAZVOJ UČENCEV PLAY TIME & GARDENS: HOLISTIC DEVELOPMENT OF THE STUDENTS

### ŽIVLJENJEPIS

Gabriel Díaz deluje kot učitelj športa in je član skupine za inovacije (koordinator področja »izraz«) pri fundaciji Garbí Pere Vergés. Je docent na oddelku za uporabno didaktiko na Pedagoški fakulteti Univerze v Barceloni (UB). Gabriel Díaz je dokončal študij razredne pedagogike in magisterij iz nevropsihologije in izobraževanja. Trenutno je doktorski študent v programu "Telesna aktivnost, šport in izobraževanje". Kot raziskovalec se ukvarja z vplivom telesne aktivnosti na kognitivne procese.

\*\*\*

### POVZETEK

Zaradi pandemije (covid-19) smo bili prisiljeni uvesti nekaj sprememb, ko smo se po zaprtju leta 2020 vrnili v šolo. Nedvomno se je takrat izkazalo, da sta glavna cilja zdravje in dobro počutje, ob spodbudah k zdravemu prehranjevanju ter aktivnemu, odgovornemu in etičnemu življenjskemu slogu. Da bi šolske vrtove in zunanje prostore spremenili v učna okolja, smo začeli izvajati projekt z naslovom "Igre in vrtovi". Ta je nastal na pobudo učencev in učiteljev, gre pa za transverzalni in multidisciplinarni projekt, ki ima velik vsakodnevni učinek, saj predstavlja čas učenja v prostem času učencev znotraj šolskega urnika. Ključne besede: zdravje, dobro počutje, šolski vrt, učno okolje, projekt, igra, vseživljenjsko učenje

### ABSTRACT

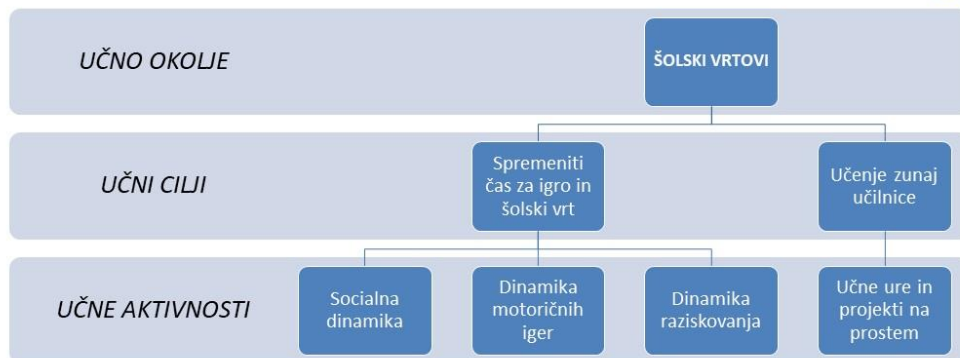
The pandemic (COVID19) forced us to make some changes when we came back to school after the 2020 lockdown. Undoubtedly then, the main goal turned out to be health and well-being, by promoting a healthy diet and an active, responsible, and ethical lifestyle. To turn the school's gardens and outdoor spaces into learning environments, we started a project called "Games and Gardens". This was born from the demand of both, students, and teachers, and it is a transversal and multidisciplinary project which has a great daily impact because it represents the time of learning during the leisure time of the students, within the school schedule.

Keywords: health, well-being, school garden, learning environment, project, play, lifelong learning

## ČAS ZA IGRO & ŠOLSKI VRTOVI: CELOSTEN RAZVOJ UČENCEV



### O ČEM BOMO GOVORILI?



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

ŠOLSKI VRTOVI



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

SCHOOL GARDENS



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



Tekmovalna igralna komponenta je bila le izgovor za dobro sožitje in priprava na svet odraslih.

Učitelj je promoviral družabno življenje, polno trenutkov sodelovanja, prijateljstva, kreativnosti, motivacije in vodenja.

1-IDEOLOŠKE REFERENCE



„ Fantje in dekleta se morajo igrati in priporočljivo je, da se igrajo. Igra je pogosto razburljiva in jim nudi priložnosti, da izmerijo svojo moč, ohranjajo veselje in razvijajo lastnosti, kot so spretnosti, fleksibilnost in vrednote. Vzporedno s prosto igro, ki je odvisna od volje in domišljije učenca, prakticiramo organizirane skupinske igre. "

Pere Vergés, 1925

1- IDEOLOŠKE REFERENCE

FUNDACIÓ  
ESCOLES GARBÍ

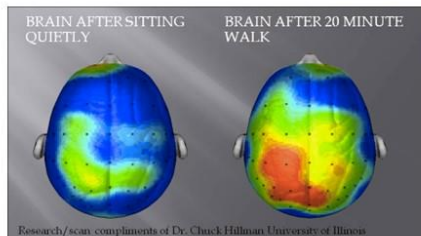
2- ZNANSTVENE REFERENCE

" Skozi igro v kateri koli starosti razvijamo socialno-  
emocionalne veščine, se soočamo z izzivi, krepimo  
ustvarjalnost, se družimo in udeležujemo komunikacijske in  
motorične sposobnosti. Ko se igramo, se stresni hormoni  
zmanjšajo (skrbi) in naši možgani proizvajajo oksitocin  
(užitek), dopamin (motivacija), serotonin (čustvena  
regulacija) in endorfine (sreča) "

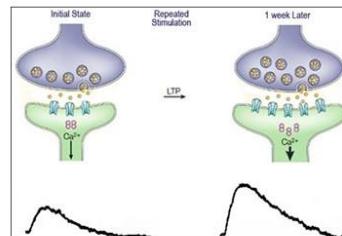
Royes (2018).



2- ZNANSTVENE REFERENCE



Research/scan compliments of Dr. Chuck Hillman University of Illinois

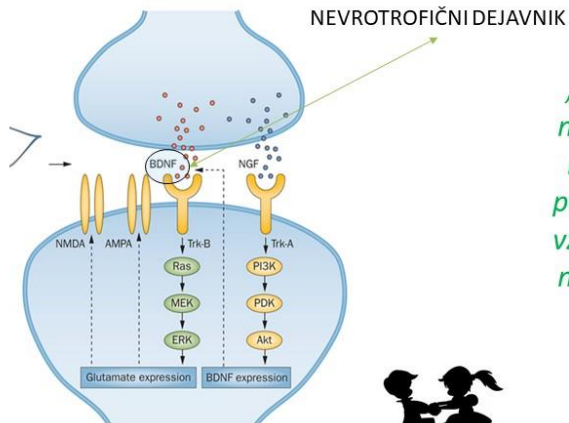


Nedavne študije povezujejo dinamiko gibanja in aktivnosti z miselno zmogljivostjo.

Vpletenost BDNF in nevrotrofičnih dejavnikov (dopamin, serotonin, endorfin).

- *Sproščanje nevrotrofičnih dejavnikov - neurogeneza, plastičnost and sinapse.*
- *Rast možganov –napredek v večjih miselnih sposobnostih.*

2- ZNANSTVENE REFERENCE



„Otrok v šoli vsak dan vzpostavlja nove povezave med nevroni: vsaka matematična operacija, jezikovni proces in znanje, ki ga pridobiva, se vzdržuje s tisočimi povezavami med nevroni, ki se pojavljajo in izginjajo zahvaljujoč sinapsam.“



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

3- Spreminjanje časa za igro in šolski vrtovi



Kakšen bi naj bi vrt?

„Učenci se bodo igrali več ustvarjalnih iger, sodelovali, sprejemali izzive in jih reševali sami, če bodo imeli naravno okolje, več možnosti za različne igre in obvladljive materiale, ki jih lahko preoblikujejo in delijo“.

Wood, et al. 2010.



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



3-Spreminjanje časa za igro in šolski vrtovi



Kot učitelji se želimo osredotočiti na naslednji cilj:

Spodbuditi učence, da odrastejo v odgovorne in svobodne državljane; promovirati učenje, vaditi igre in gibalne aktivnosti, zavezati se k sobivanju in vzpostavitvi medosebnih odnosov, ki omogočajo rast občutka ljubezni in pripadnosti.

3-Spreminjajo časa za igro in šolski vrtovi



NAMENI	KAM ŽELIMO PRITI?	PREDLOGI
1. Državljanji (odgovorni in svobodni)	X X	Uživanje v okolici in gorah. Kuhinjca.
2. Ljubezen in čustva (spoštovanje drugih ljudi)	X	Deljenje predmetov in materialov (gume, hlodi, toboganov, krogov).
3. Sobivanje in predanost (občutek pripadnosti)	X X X	Strukture (gugalnice, zip lines). Plesni kotichek. Namizne igre (notri in na prostem) Tradicionalne igre.
4. Komunikacija (reševanje situacij)	X	Prostor, kjer je možno zunaj sedeti in se v miru pogovarjati (pogovor in glasba na iPad-u). Hiške.
5. Spoštovanje in solidarnost (odločanje)	X	Športi kot odbojka. Alternativne in tradicionalne igre.
6. Avtonomija in pobuda (odgovornost)	X	Tradicionalne igre. Montirane konstrukcije (rampe, mostovi, krogi, veliki tobogani).
7. Učenje učenja (uporaba različnih virov)		Prostor za delo na prostem.
8. Estetika in umetnost (umetnost in osebna lepota)	X	Omogočiti prostor za izražanje (karaoke, ples, kostumi). Prostor za risanje (glina, čopiči, stenske poslikave).
9. Znanstveno in matematično (sklepanje in znanstvena metoda)	X	Raziskovanje (raziskovalci). Igre z eksperimentalnimi materiali (voda, žongliranje, čaranje).
10. Zdravje in dobro počutje (fizična aktivnost in šport)	XX	Zip lines. Plezalna stena. Motorični park. Športno igrišče srednje šole.

3-Spreminjanje časa za igro in šolski vrtovi



DINAMIKA (AKTIVNOSTI) UČENJA V ČASU ZA IGRO

Trije nameni so bili razvrščeni v **tri okolja**, ki so ne glede na starost, bistvena za celosten razvoj.



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

3- Udejanjanje novega projekta: Čas za igro in šolski vrtovi

Vloga UČITELJA

Vodi **pripravo** **prostora**, upoštevajoč standarde, priskrbi dostopnost materialov.

**NE nadzoruje igre**, še več, učencem pusti svobodno raziskovat, karkoli želijo.



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



IZVAJANJE  
SVETOVALEC ZA ŠPORT IN IGRE



IZVAJANJE  
SVETOVALEC ZA ŠPORT IN IGRE

IZVAJANJE: SVETOVALEC ZA ŠPORT IN IGRE



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

# AVTONOMIJA V ŠOLI

## 14. mednarodni simpozij

### Črenšovci, 1. in 2. april 2022

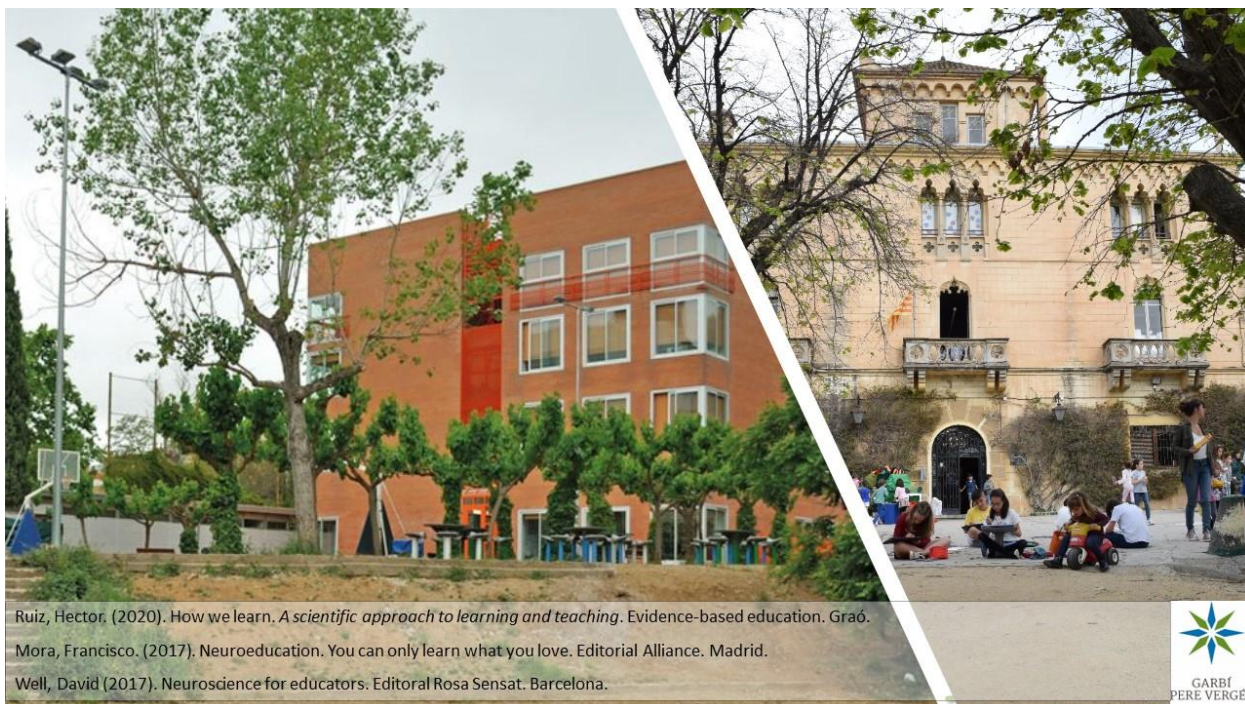
#### 5- Učenje zunaj učilnice

##### Učne ure in projekti na prostem

Zadnje znanstvene ugotovitve na področju izobraževanja kažejo, da se učenci učijo preko konkretnih aktivnosti, z eksperimentiranjem in navdušenjem nad tem kar počnejo. (2020, Hector). Podagogika nas vodi k uporabi vrtov, teras, zunanjih igralnih površin in narave okoli nas, saj so to živa, vsakodnevna in pomembna učna okolja.



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



Ruiz, Hector. (2020). *How we learn. A scientific approach to learning and teaching. Evidence-based education.* Graó.

Mora, Francisco. (2017). *Neuroeducation. You can only learn what you love.* Editorial Alliance. Madrid.

Well, David (2017). *Neuroscience for educators.* Editorial Rosa Sensat. Barcelona.



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



GARBÍ  
PERE VERGÉS

[www.escolesgarbi.cat](http://www.escolesgarbi.cat)  
[erasmus@escolesgarbi.cat](mailto:erasmus@escolesgarbi.cat)



**dr. Katarina Diklić in Marija Borojević**

**katarinadiklic@gmail.com**

**Osnovna škola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija**

**bmarijab@gmail.com**

**Osnovna škola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija**

## VLOGA OSNOVNE ŠOLE "VUK KARADŽIĆ" SURČIN PRI USTVARJANJU SPODBUDNEGA OKOLJA ZA RAZVIJANJE KOMPETENC

### THE ROLE OF THE PRIMARY SCHOOL "VUK KARADŽIĆ" SURČIN IN CREATING AN ENCOURAGING ENVIRONMENT FOR RAISING COMPETENCES

#### ŽIVLJENJEPIS

Katarina Diklić je rojena v Brinju (Hrvaška). Študij pedagogike je zaključila na Pedagoški fakulteti v Reki, v Beogradu pa doktorski študij šolskega menedžmenta. V šolstvu je začela delati kot predavateljica. Za tem je delala v muzeju, knjižnici, dopisništvu Tanjuga kot novinarka in pozneje kot pomočnica ravnatelja šole. Je iniciatorica in snovateljica otroških časopisov, delala je tudi kot urednica in voditeljica oddaje za otroke. Trenutno je pedagoginja in ima naziv pedagoškega svetnika. Organizira razne okrogle mize z mednarodno udeležbo in ureja zbornike le-teh. Za svoje delo je bila velikokrat nagrajena.

Marija Borojević je diplomirala na Oddelku za psihologijo Filozofske fakultete v Beogradu. Od leta 2012 dela kot šolska psihologinja. Od začetka svojega dela na mestu psihologinje se izobražuje in nadgrajuje svoja znanja na seminarjih. Znanja uporablja v vsakodnevem delu z učenci in širjenju razvoja kompetenc učiteljev. Posebno pozornost posveča pedagoškim delavnicam z učenci. Spodbuja dejavnosti, v katerih učenci prihajajo do novih informacij, kritično presojuje, iščejo možnosti za prikazovanje svojega znanja, sodelujejo v debatah, v katerih razvijajo argumentiranje in kritično mišljenje.

\*\*\*

#### POVZETEK

V šoli se trudimo spoštovati individualne potrebe in sposobnosti učencev in učiteljev, tako v učnem procesu kot pri obšolskih dejavnostih. Sodobne metode učenja in poučevanje skušajo spodbujati kritično mišljenje in radovednost. Okolje, ki omogoča vse naštetu, smo spreminjali, spreminjamo in bomo spreminjali tudi v prihodnje, da bi zagotovili, da vsak učenec razvije svoj polni potencial. V prispevku bomo navedli primere, kako poskušamo ustvariti čim bolj spodbudno učno okolje za uspešno učenje in življenje ter s tem dvigniti kompetence in pripravljenost za prihodnost.

Ključne besede: kompetence, osnovna šola, učitelji, učenje, pouk, okolje, učenci, inovacije, humanost, kritično mišljenje, vrstniško izobraževanje



## ABSTRACT

At school, we strive to respect the individual needs and abilities of students and teachers both in the teaching process and in extracurricular activities. Modern methods and teaching seek to encourage critical thinking and curiosity. An environment that enables all of the above, we have changed, are changing and will change in the future to ensure that each student develops his full potential. In this paper, we will give examples that we try to make the environment as stimulating as possible for successful learning and school life, and thus raising competencies and readiness for the future.

Keywords: competencies, primary school, teachers, learning, teaching, environment, students, innovation, humanity, critical thinking, peer education

Lektoriranje prispevka: Andrijana Bondžić  
Prispevek je v srbskem jeziku.

## UVOD

Obrazovanje u našoj zemlji (Srbiji), ali i u svetu uopšte, orjentisano je na podizanje kompetencija. Evropski referentni okvir kompetencija u prošlom veku, temelj je uvođenja kompetencija u obrazovne politike. Srbija nastoji da sledi evropski put obrazovanja, pa je u tom smislu donela više zakona kojima se definiše ova oblast. Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja navodi da ključne kompetencije predstavljaju skup integrisanih znanja, veština i stavova koji su potrebni svakom pojedincu za lično ispunjenje i razvoj, uključivanje u društveni život i zapošljavanje.

## KOMPETENCIJE U OSNOVNIM ŠKOLAMA SRBIJE

Sve više se govori o celoživotnom obrazovanju i njegovim kompetencijama: komunikacija na maternjem jeziku; komunikacija na stranom jeziku; matematičke, naučne i tehnološke kompetencije; digitalna kompetencija; učenje učenja; društvene i građanske kompetencije; osećaj za inicijativu i preduzetništvo; kulturološka osvešćenost i izražavanje. U osnovne škole Srbije uvedene su međupredmetne kompetencije. Komunikacija na maternjem jeziku, komunikacija na stranom jeziku, matematičke, naučne i tehnološke kompetencije povezane su sa tradicionalnim nastavnim predmetima. Međupredmetne kompetencije obuhvataju: digitalne kompetencija, učenje učenja, društvene i građanske kompetencije, osećaj za inicijativu i preduzetništvo, kulturološka osvešćenost i izražavanje. U našem obrazovnom sistemu dugo se zadržala tradicionalna nastava i kompetencije vezane za nastavne predmete. Ona je prisutna i danas u velikoj meri u osnovnim školama Srbije. To je zbog toga što u našem osnovnoobrazovnom sistemu još uvek preovladava razredno-predmetni obrazovno-vaspitni rad. Zakon postavlja pred osnovne škole zahtev da se kompetencije razvijaju kroz nastavu svih predmeta. To znači da predmeti nisu i ne treba da su zatvorene celine već da se povezuju i prepliću. Međupredmetne kompetencije treba da su primenjive u različitim situacijama i kontekstima pri rešavanju različitih problema i zadataka i neophodne svim učenicima za lično ostvarenje i razvoj, uključivanje u društvene tokove i zapošljavanje i čine osnovu za celoživotno učenje. Ovo sve zahteva dodatni trud i stručnost nastavnika. Zato su nastavnici stavljeni u situaciju da se češće edukuju kako bi mogli držati korak s inovacijama koje se veoma često uvode u osnovne škole.

#### PRIMERI DOBRE PRAKSE U OŠ „VUK KARADŽIĆ“ SURČIN

Osnovna škola „Vuk Karadžić“ Surčin ima reputaciju i ugled uspešne škole. Ove godine dobitnici smo Svetosavske nagrade, najvišeg priznanja u zemlji za rezultate ostvarene u oblasti obrazovanja i vaspitanja. To nas obavezuje u našem nastojanju da učenje i podučavanje realizujemo na raznovrsnim metodama. One su usmerene na podsticanje motivacije i samostalnosti u učenju. Uvažavaju i podstiču sopstvene snage učenika, razvoj samopoštovanja i osećaj kompetentnosti. Nastojimo da se savremenim metodama uspostavi veza između životnog iskustva učenika sa aktivnostima i sadržajima učenja u školi.

Nalazimo se u informatičkoj eri pa je u školi stavljen naglasak na informatičko-komunikaciono-tehnološku pismenost. To ne znači samo ovladavanje IKT veštinama i alatima već njihova primena u drugim oblastima učenja. U školi su formirana 2 informatička kabineta, kupljene su multimedijalne table a svaka učionica povezana je sa internetom i ima kompjuter sa svim potrebnim nastavnim sredstvima. Učenici 3.i 4.razreda dobili su tablete, a nastavnici u tim razredima, kompjutere-lap top.Time su se stvorili bolji uslovi za ovu vrstu pismenosti.Pored toga nastavnici su išli na razne obuke; edukacije i seminare kako bi i sami bili informatičko pismeni jer velik broj nastavnika nije imao tu kompetenciju.To je zbog toga što u toku svog školovanja nisu bili edukovani za informatičku pismenost. Naročito, starije generacije. Sve ovo je ubrzala pandemija-korona. Učenici su jedno vreme prešli na nastavu na daljinu-onlajn nastavu. Na početku je bilo dosta problema jer neke škole nisu imale internet-vezu, svi učenici nisu imali kompjutere, svi nastavnici nisu bili osposobljeni za rad na platformama za učenje pa se nastava organizovala tako što su se časovi emitovali na nacionalnoj televiziji. Postepeno se prešlo na gubl-učionice koje su trenutno među najzastupljenijima.

Krovni zakon o osnovnoj školi propisuje u tački 10, jedan od ishoda na kraju osnovnoškolskog obrazovanja i vaspitanja, „ biti odgovorni prema sopstvenom zdravlju i njegovom očuvanju, primenjivati usvojene zdravstvene navike neophodne za aktivan i zdrav životni stil“. U Srbiji je sve veći broj bolesne dece pa u skladu s tim, zdravlje je jedan od prioriteta. U tom kontekstu organizuju se razne aktivnosti za očuvanje i poboljšanje zdravlja.Svake godine u sklopu međunarodnog projekta organizuje se dan zdrave hrane. Učenici sa svojim roditeljima i nastavnicima spremaju zdravu hranu. Ministarstvo prosvete je organizovalo edukaciju za sve škole o zdravlju, a zatim smo radionice o zdravlju uveli kao projekat škole. Svaka odeljenska zajednica u septembru imala 1 čas ili radionicu posvećen ovoj temi.

U poslednjih nekoliko godina u škole je uvedeno preduzetništvo u sklopu nastavnog predmeta tehnika i tehnologija ali ono je značajno i kod međupredmetnih kompetencija. Aktuelne su učeničke zadruge. One su postojale i ranije ali sad je nastojanje da što veći broj škola ima učeničke zadruge kako bi se učenici pripremali za budući rad i tržište. Međutim, učeničke zadruge još nisu zaživele u onolikom broju i intezitetu kako je to zamišljeno. Jedna od aktivnosti usmerena na budući rad , a samim tim i zanimanje je profesionalna orijentacija.

Iako je nastava u školama u Srbiji i dalje velikim delom usmerena na predmete i planirane programe predmeta, nastavnici u sve većoj meri uvažavaju nove trendove koji zahtevaju povezivanje nastavnih sadržaja, međupredmetne kompetncije i razvijanje životih kompetenija kod učenika. Tako je program Profesionalne orijenatacije obogaćen aktivnostima u okviru predmeta Informatika i računarstvo zahtevom da učenici istraže dostupne informacije i sami naprave prezentaciju srednje škole koju žele da upišu. Tokom prethodnih godina, kada je epidemiološka situacija to dozvoljavala, učenici završnog razreda su imali mogućnost da odaberu srednju školu koju bi želeli da posete. Posetu školi su realizovali u pratnji stručne službe i nastavnika. Uz obavezu da pripreme set relevantnih pitanja kojima će doći do važnih i njima potrebnih informacija o školi. Zatim je manja grupa učenika imala zadatak da izradi i prezentaciju posećene škole. Takođe, inicijativa učenika podržana je i kroz mogućnost učenika završnog razreda da

izraze želju vezanu za profesiju koju bi želeli da bolje upoznaju. Zatim je u organizaciji strčne službe škole, odabrani profesionalac predstavio svoju profesiju, potrebno obrazovanje i kvalifikacije, kao i opis svog uobičajenog radnog angažovanja. Tako su predstavljene profesije arhitekta, programera i forenzičara u policiji.

Unapređenje socijalnih veština učenika, njihovih veština prezentovanja i inicijativa, uključene su i isprepletne i tokom zajedničkog časa Srpskog i Engleskog jezika koji je održan u našoj školi. Učenici su sami uočili i potencirali sličnosti u gradivu dva predmeta, zbog čega su nastavnice donele odluku da održe zajednički čas. Tokom ovog časa na deo pitanja se odgovaralo na srpskom a delom na engleskom jeziku. Čas je upotpunjen i prezentacijom koju su pripremili učenici.

Uz angažovanje nastavnika na podsticanju razvoja učeničkih kompetencija i stručna služba škole (pedagog i psiholog) daje svoj kontinuirani doprinos na ovom polju. Pedagog i psiholog kroz svoj svakodnevni rad sa učenicima, realizuju niz edukativnih radionica, čije teme pokrivaju informatičku pismenost, koncept celoživotnog učenja, društvene kompetencije učenika, prevenciju neželjenih oblika ponašanja, afirmaciju zdravih stilova života, kao i razvoj učeničke inicijative. Poseban akcenat se stavlja na podsticanje vršnjačke edukacije. Kroz rad u Učeničkom parlamentu, Vršnjačkom timu i kroz program Profesionalne orijentacije insistira se na vršnjačkoj edukaciji. Stručna služba potencira aktivnosti u kojima učenici dolaze do novih informacija, kritički procenju ispravnost i relevantnost tih informacija, zatim pronalaze najbolji način za prezentovanje stečenog znanja (uređenje panoa u školi, usmene ili digitalne prezentacije, realizacija radionica), prezentuju znanje drugim učenicima i sve to kroz međusobnu saradnju i grupni rad. Posebno kroz rad Učeničkog parlamenta, a delom i kroz program Profesionalne orijentacije, organizuju se i učeničke debate koje su dobar način ne samo da se prodube znanja o zadatoj temi, već i razvije sposobnost argumentovanja, kritičkog mišljenja i parlamentarnog iznošenja kontraargumenata. Vršnjački tim ima niz zaduženja a verovatno najvažnije od njih je posredovanje u rešavanju vršnjačkih sukoba. Stručna služba je pružila odgovarajuću edukaciju učenicima starijih razreda koji su članovi Vršnjačkog tima, te ovi učenici uz dodatak svog ličnog iskustva mogu biti odlični medijatori mlađim učenicima.

OŠ „Vuk Karadžić“ Surčin kontinuirano unapređuje svoj rad i nastoji da prati sve inovacije u oblasti obrazovanja. Inovacije se uvode prvo kroz stručno usvršavanje nastavnika koji kroz rad na sebi dolaze do novih i boljih načina kako obrazovnog tako i vaspitnog rada sa učenicima. Glavni okretač želje za usvršavanjem i unapređenjem rada sa učenicima je ideja da će nove generacije voditi svet napred, zadatak njihovih nastavnika je da ih što bolje „opreme“ za život i zadatke koji ih očekuju. Naša škola svoj rad neprekidno obogaćuje uključivanjem novih vannastavnih programa, sadržaja i akcija. Posebno samo ponosni na humanirane akcije koje se tradicionalno realizuju u našoj školi, a u kojima učešće uzimaju i nastavnici i učenici.

## ZAKLJUČAK

Novo doba traži i novu školu. To je škola koja treba da odgovori zahtevima koje donose sve češće promene. Taj zadatak nije ni malo lak. Pred učenike ali i nastavnike se stavljaju novi izazovi. Oni traže razvoj novih kompetencija. Škola nije više jedino mesto u kojem se uči. Pojava pandemije je bila jedan od testova škole na adaptaciju i promene. Takvog testiranja će u budućnosti biti češće a uspešni će biti oni koji se spremaju za budućnost.

VIRI IN LITERATURA

Godišnji plan rada Osnovne šole »Vuk Karadžić« Surčin, šolska 2021/22.

Hercigonja, Zoran: Kompetencije nastavnika i učenika u postizanju optimalnog obrazovanja, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu 9(1), 22-30, 2018.

Pravilnik o standardima kompetencija za profesiju nastavnika i njihovog profesionalnog razvoja, Sl. glasnik RS-Prosvetni glasnik br. 5/2011.

Lukačević Ana: Učiteljeva uloga u stvaranju podsticajnog okruženja za učenje, Fakultet za pedagogiju, Osijek, 2018.

Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja Republike Srbije, Sl. glasnik RS br.88/2017, 27/2018-dr. zakon, 10/2019, 6/2020, 129/2021.

**dr. Anna Marie Fisker**

amf@civil.aau.dk

Center for Food science, design & Experience, University of Aalborg, Danska

## LEARN4EARTH, PROJEKT EU ERASMUS+ ZA OTROKE, KI PROMOVIRA PODNEBJE, OKOLJE IN HRANO

### LEARN4EARTH, AN EU ERASMUS+ PROJECT FOR CHILDREN THAT PROMOTE CLIMATE, ENVIRONMENT AND FOOD

#### ŽIVLJENJEPIS

Anna Marie Fisker, arhitektka, doktorica znanosti, je profesorica na Oddelku za gradbeništvo Univerze Aalborg na Danskem. Trenutno je direktorica ustanove Center for Food Science, Design & Experience. Njene raziskave se osredotočajo na vprašanja arhitekturne teorije in zgodovine, oblikovanja, hrane in estetike, in sicer z razširitvijo učnih načrtov teh predmetov. Anna Marie Fisker na Univerzi v Aalborgu izvaja številne raziskovalne projekte, financirane iz zunanjih virov, ki so povezani s kulturno dediščino, oblikovanjem, arhitekturo in hrano.

\*\*\*

#### POVZETEK

Learn4Earth je projekt za otroke, ki bodo s praktičnimi dejavnostmi razvijali nova in inovativna orodja in rešitve za podporo podnebjju, okolju in hrani. Cilj je opolnomočiti učence s kompetencami za okoljsko koristnejše ravnanje, podpiranje sprememb vedenja in za bolj trajnostno potrošništvo v sedanjosti in prihodnosti. V prispevku se bom osredotočila na to, kako lahko projekt EU Erasmus+ ozavešča okoljske izzive in izzive podnebnih sprememb ter hkrati razvija kompetence in zelene veščine, ki bolje ustrezajo potrebam učencev. Kako z izobraževanjem in usposabljanjem omogočiti vedenjske spremembe pri otrocih in prednostih na področju prehranjevanja, potrošniških navadah in življenjskem slogu.

Ključne besede: projekt, Learn4Earth, spremembe vedenja, kompetence, zelene veščine, izobraževanje, trajnostni cilji

#### ABSTRACT

Learn4Earth is a project for children that through hands-on activities will develop new and innovative tools and solutions to promote Climate, Environment and Food. It is the goal to empower pupils with competencies to act more environmentally beneficial, supporting behaviour changes and more sustainable consumerism now and in the future. My paper will focus on how an EU Erasmus+ Project can raise awareness about environmental and climate-change challenges and at the same time develop competences and green skills that better meet the needs of pupils. How to enable behavioural changes for children and their food preferences, consumption habits and lifestyles through education and training.

Keywords: project, Learn4Earth, behaviour change, competences, green skills, education, sustainability goals

**Renata Gabor**

[gabor.renata@gmail.com](mailto:gabor.renata@gmail.com)

OŠ Franceta Prešerna Črenšovci

## ANGLEŠČINA ZA NAJMLAJŠE PREKO ZNAKOVNEGA JEZIKA

### LEARNING ENGLISH THROUGH SIGNS

#### ŽIVLJENJEPIS

Sem Renata Gabor, rojena 4.1.1982 v Murski Soboti. Osnovno šolo sem obiskovala v Beltincih, kjer sem obiskovala tudi skavte, pevske zборе, tamburaško skupino, verouk, bila animatorka in še marsikaj. Leta 2000 sem zaključila šolanje na Gimnaziji Murska Sobota ter se vpisala na Pedagoško fakulteto v Ljubljani, smer razredni pouk. Po službah na dveh ljubljanskih šolah sem se nato vrnila v rodno Prekmurje, kjer sem si ustvarila družino. Preden sem se zaposlila na OŠ Franceta Prešerna Črenšovci, sem med drugim eno leto učila tudi angleščino za otroke v franšizi Helen Doron v Murski Soboti.

\*\*\*

#### POVZETEK

Poučevanje angleščine v zgodnjem otroštvu je postalo v zadnjem času zelo razširjeno. Dokazano je namreč, da je za učenje tujega jezika izredno pomembno obdobje do šestega leta starosti, v katerem si otroci najlažje in najhitreje zapomnijo tuje izraze, saj se do takrat možgani najhitreje razvijajo. Učenje angleščine preko znakovnega jezika, ki je predstavljeno v prispevku, je ena izmed manj znanih metod pri nas, ki zagovarja dejstvo, da se otroci lažje naučijo tujih izrazov, če so le – ti podprti z znaki znakovnega jezika.

Ključne besede: angleščina, zgodnje poučevanje, znakovni jezik

#### ABSTRACT

Teaching English at early childhood has become very widespread recently. It has been proven that the life period until the age of six is extremely important for learning a foreign language. Children that age memorize foreign expressions easier and quicker because brain development at that age is the fastest. The article presents in Slovenia until now a fairly unknown way of early teaching of English through sign language.

Keywords: English, early teaching, sign language

Lektoriranje prispevka: Renata Gabor

## UVOD

Poučevanje angleščine v zgodnjem otroškem obdobju je v zadnjih letih v Sloveniji doživelo precejšen razmah. Obvezno učenje prvega tujega jezika se je v osnovni šoli pomaknilo nazaj vse do prvega razreda. Otroci se tako s tujim jezikom večinoma srečajo že v prvem razredu, nekateri celo že v vrtu, saj so svoj razcvet doživele tudi tako imenovane angleške urice v vrtcih. To ni niti tako presenetljivo, saj mnogi znanstveniki zagovarjajo trditev, da so naši možgani najbolj dovzetni za učenje prav v obdobju od rojstva pa tja do šestega leta starosti. Takrat se možgani namreč najhitreje razvijajo in rastejo ter nam omogočajo, da si hitro in trajno zapomnimo večino stvari, ki se jih učimo.

To tezo so tako vzeli za svojo vsi, ki se ukvarjajo z zgodnjim poučevanjem tujih jezikov, pri nas v Sloveniji predvsem angleščine. Ena izmed takih izobraževalnih ustanov je franšiza Helen Doron, v kateri sem tudi sama poučevala. Tu se učenje začne že od 6 meseca naprej, vse učne ure pa potekajo od začetka v angleščini, podprte z didaktičnimi materiali – fotografijami, igračkami, modeli resničnih predmetov, risankami – vse povezano z angleškimi pesmicami, s katerimi se utrjuje besedišče.

Sama sem bila med izobraževanjem za učiteljico v franšizi Helen Doron Slovenija izredno pozitivno presenečena, naučila sem se veliko novega, predvsem pa, kako na inovativen, kreativen in vzpodbuden način poučevati angleščino.

Po tej izkušnji sem dobila priložnost poučevati angleščino v prvi triadi osnovne šole, kjer pouk poteka precej drugače kot v prej omenjeni franšizi. Kljub vsemu so mi nova znanja veliko pomagala pri pripravi in izvajanju klasičnega pouka angleščine v prvih treh razredih. Sama gradiva iz franšize je seveda prepovedano uporabljati, a vseeno sem lahko marsikatero idejo, ki sem jo dobila takrat, lahko vnesla v svoj pouk. Takrat sem mislila, da se kaj veliko novega o poučevanju angleščine ne morem več naučiti.

V jeseni 2019 pa sem se na povabilo Gimnazije Franca Miklošiča pridružila Erasmus + projektu GEM – Through gestures and music into the world of phonics. Vstopila sem v čisto nov svet zgodnjega poučevanja angleščine, ki mi je bil do takrat čisto neznan – poučevanje preko znakovnega jezika.

V projektu sem videla veliko priložnost nadgraditi svoje znanje in preko novega načina poučevanja učencem ponuditi drugačno, vzpodbudno učno okolje, ki jim je bilo do tedaj neznano.

## KAKO SE JE VSE ZAČELO

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer se je v projekt vključila preko slovenke Mojce Polak –Williams, ki večinoma živi v Leedsu, mestu v Angliji. Mojca je tam spoznala Victorio Gilber, direktorico organizacije Tiny singers in se ji pridružila pri njenem delu. Kasneje se je z možem odcepila in odprla svojo organizacijo Language in your hands, ki ima sedež v Leedsu in se ukvarja z izvajanjem programov znakovnega sporazumevanja z dojenčki in malčki. Preko te organizacije je nastal tudi Erasmus + projekt Learn English through signs (LETs), kjer se otroci učijo angleščine preko pesmic in znakovnega jezika.

Erasmus + projekt GEM je nadaljevanje projekta LETs, kjer se prepevanje pesmic z znakovnim jezikom nadgrajuje s opismenjevanjem v angleščini. V projektu smo sodelovale učiteljice in vzgojiteljice iz Prekmurja in Prlekije, ki s(m)o ali že imele izkušnje z zgodnjim poučevanjem angleščine v vrtcu in šoli ali s(m)o se želele naučiti nekaj novega in predajati svoje znanje otrokom in učencem.

Namen projekta je izobraziti kader učiteljic in vzgojiteljic, ki bi na inovativen način ustvarile vzpodbudno učno okolje in v njem na čisto poseben, do sedaj nepoznan način učile angleščino v zgodnjem otroškem obdobju, tja do šestega leta starosti, oz. do tretjega razreda osnovne šole.

Vse se je začelo novembra 2019, ko smo se v okviru projekta podali na izobraževanje v Leeds. V štirih dneh so nam predstavili delovanje same šole Language in your hands, obiskali smo dva vrtca, enega privatnega in enega državnega, v katerem že poteka učenje angleščine preko znakovnega jezika tako pri otrocih, ki jim je angleščina materni jezik kot tudi pri otrocih priseljencev, ki jim je angleščina tuji jezik.

Dopoldne smo obiskovali vrtce in v praksi videli, kako zadeva poteka, popoldne pa nas je čakalo izobraževanje, kjer smo se prvič srečali z znakovnim jezikom. Preko znakov smo se učili pesmic, zgodbic, ki so zbrane v priročniku Learning English through signs with Pixie and Jenkins, song booklet, ki ga lahko najdete tudi na spletu (Learning English through signs with Pixie and Jenkins, song booklet, b.d), spoznali pa smo tudi zanimivega pomočnika, lutko z imenom Sam, ki nam je pri poučevanju lahko v veliko pomoč in sta ga prav za ta namen dali izdelati Mojca in Victoria pri svojem projektu.

V svet znakovnega jezika sta nas vpeljali prav Mojca Polak Williams in Victoria, pomembno vlogo pa je prevzel tudi učitelj Saša Pergar iz Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer, ki na je poučil, na kakšen način bi naj najbolj pravilno uvajali učenje angleških črk in glasov angleškega jezika. Podučil nas je, da je trenutno aktualno poučevanje angleške abecede preko pesmic, kjer se učimo imena angleških črk, ne pa njihovo pravilno fonetično izgovorjavo, napačno, saj precej otežuje učenje branja v angleškem jeziku, ki je, kot vemo, precej zapleteno, saj se večinoma besed prebere precej drugače, kot so dejansko zapisana.

S temi novimi znanji smo se učiteljice in vzgojiteljice, ki sodelujemo pri projektu, ki še traja, vrnil domov v svoje delovno okolje in tam začele spreminjati klasičen pouk angleščine z novimi osvojenimi prijemi.

V pomoč so nam bila že pripravljena gradiva, priročnik Learn English through signs, pesmice, učne kartice in plakati, ki so bili že pripravljene.

Vso znanje, ki smo ga praktično uporabile, pa smo vsaka na svoj način tudi nadgradile in tako prispevale svoj delež k nadgradnji projekta.

#### MOJE DELO, IZKUŠNJE IN PRISPEVEK K PROJEKTU

Nov pristop k zgodnjemu učenju angleščine me je zelo navdušil, zato sem se z veseljem lotila novih tehnik – učenje znakovnega jezika. Ker mi je zelo blizu tudi glasba, sem se hitro našla in usvojila angleške pesmice, ki sem jih podprla z znakovnim jezikom.

V šolskem letu 2019/2020 sem na naši šoli poučevala angleščino v prvem triletju osnovne šole v prvem razredu kot obvezni tuji jezik (na naši šoli smo vključeni v poskus, kjer uvajamo obvezni tuji jezik že v prvem razredu), angleščino v okviru RAP dejavnosti v drugem razredu, kjer so imeli učenci kot prvi tuji jezik nemščino ter obvezni prvi tuji jezik angleščino v tretjem razredu. V tem prvem šolskem letu sem se osredotočila predvsem na podajanje novega znanja, ki sem ga osvojila v Angliji. V prvem razredu sem v pouk angleščine vključila nove pesmice, preko katerih smo se učili prvih znakov znakovnega jezika. Učenci so bili sprva zelo presenečeni nad novo tehniko osvajanja učne snovi, vendar so jo kmalu z navdušenjem sprejeli. Pri učenju smo si pomagali tudi s karticami, na katerih so lahko prepoznali gesto – znak za določeno angleško besedo in zraven tudi narisano in zapisano predstavljeno besedo. Kartice so na voljo na spletni strani LETS in GEM.

Na podoben način sem snov podajala tudi v drugem razredu. V tretjem razredu pa so bili učenci že malo starejši, zato sem se pri njih odločila, da preizkusim predstavljeno metodo poučevanja fonetike, ki nam jo je predstavil profesor Saša Pergar, in sicer preko predstavljenih pesmic.





Slika 1 – delo v prvem razredu

V mesecu februarju 2020 smo začetke svojega dela vse udeleženske predstavile tudi na seminarju v okviru GEM na gimnaziji Franca Miklošiča v Ljutomeru. Tam sem tudi sama predstavila svoje dotedanje učne ure. Za nagrado smo takrat vse udeleženske dobile že omenjeno zelo kvalitetno ročno lutko Sama, ki nam je bil predstavljen na izobraževanju v Leedsu, kar mi je bilo v veliko pomoč pri nadaljnjem delu v razredu.

V šolskem letu 2020/2021 nam je delo že pošteno otežila epidemija, tako da smo morali naš projekt malo prilagoditi. Na začetku tega šolskega leta smo se z našo mentorico Mojco Polak Williams odločili, da bomo nagradili svoje znanje in se še naprej izobraževali. Ker ni bilo možno v živo, smo delo nadaljevali preko video povezave, vsak drug torek. Mojca nam je pripravljala gradivo na različne teme, za katere smo same dale pobudo, tako da je oblikovala nove kartice z novimi izrazi, na vsakič naučila novo pesmico z znaki, ki smo jo lahko uporabile pri nadaljnjem izobraževanju. Me pa smo bile pozvane, da tudi same prispevamo svoj delež k podajanju nove snovi in tako so se rodile nove ideje.

Kot že omenjeno, mi je zelo blizu glasba. Naš načrt je bil, da vsaka udeleženka prispeva kak nov način podajanja nove učne snovi ali novega angleškega fonema ( črke) in pripravi učno uro – lesson plan v angleščini. Sama sem se odločila, da za določen fonem, ki sem ga dobila za usvajanje, napišem angleško pesmico. Tako so nastale pesmi NAT THE CAT, NINA THE NANNY, TED AND HIS FRIENDS, nekaj pa jih je še v pripravi. Pesmice so že objavljene na spletni strani GEM ( povezavo najdete med literaturo).

V vsaki pesmici je bilo potrebno uporabiti besede, ki se začnejo na določen fonem in se rimajo, tako da je bilo delo kar težko, vendar mi je kar dobro uspelo.

Spomladi 2021 sem tako uspešno izvedla nekaj učnih ur v takratnem prvem razredu, kjer sem med drugim poučevala RAP. V predstavitvi svojega dela vam bom predstavila učno uro usvajanja fonema za angleško črko N, za katero sem napisala pesem NAT THE CAT.

Vse uspešne učne ure in delo v šolskem letu 2020/2021 smo meseca junija 2021 udeleženske predstavile tudi v predstavitvenem seminarju GEM preko video povezave, kamor smo povabile svoje sodelavce, da bi jih navdušile nad svojim delom.

Svoje delo nadaljujemo tudi v tem šolskem letu, 2021/2022, v katerem želimo prirediti mednarodno konferenco pri nas v Sloveniji, kamor bi povabili tudi partnerje iz drugih držav, ki so vključeni v projekt.

## ZAKLJUČEK

Dandanes je veliko vredno, da znaš vsaj en tuji jezik, ki ti odpira široka vrata v svet, še posebej pri iskanju zaposlitve. Zato je izrednega pomena, da se učenje tujega jezika začne že zelo zgodaj, ko so naši možgani najbolj dovzetni za nova znanja. Sama sem v prvem planu želela postati učiteljica angleščine, vendar mi je takrat malo zmanjkalo, da bi se vpisala na Filozofsko fakulteto v Ljubljani. Kljub temu želje po poučevanju nisem opustila in sem postala profesorica razrednega pouka. V času študija nam je bilo prav tako na voljo izobraževanje za zgodnje poučevanje angleščine, vendar je na faksu takrat prevladala druga ljubezen, ljubezen do glasbe in tako sem se v času študija dodatno izobraževala v glasbeni smeri. Angleščina pa je bila še vedno moja velika ljubezen in tako mi je po spletu okoliščin, ko v določenem obdobju nisem našla zaposlitve na šoli, prekrižala pot franšiza Helen Doron, kjer sem našla novo strast, poučevanje angleščine otrok, starih med 4 in 10 let. Izobraževanje za učiteljico v jezikovni šoli Helen Doron mi je dalo veliko novega znanja in izkušenj, za katere bom vedno hvaležna. In ko že misliš, da si se naučil vsega, kar moraš vedeti za prenašanje znanja tujega jezika na otroke, se ti odpre čisto nov svet, svet poučevanja s pomočjo znakovnega jezika, ki ti je povsem neznan. Hvaležna sem vsem, ki so mi omogočili, da so se mi odprla vrata v ta svet, za vsa nova prijateljstva in znanja, ki sem jih pridobila na tem potovanju, ki še traja. Želim si, da bi to potovanje tajalo še naprej, da bi se znova in znova naučila kaj novega, da bi lahko znova in znova ustvarjala boljša, inovativnejša in spodbudnejša učna okolja, v katerih bi prenašala svoje znanje na mlajše rodove.

## VIRI IN LITERATURA

Language in your hands. (b.d.) Pridobljeno s <https://www.languageinyourhands.com>

Learning English through signs with Pixie and Jenkins, song booklet. (b.d). Pridobljeno s <http://www.lets-erasmusplus.com>

Through gestures and music into the world of phonics. (b.d.) Pridobljeno s <http://gem-erasmusplus.com>

mag. Sonja Gjerkeš Ščančar

sonja.gjerkes@guest.arnes.si

OŠ Franceta Prešerna Črenšovci

## KAKO RAZVIJAMO VARNO IN SPODBUDNO UČNO OKOLJE HOW WE DEVELOP A SAFE AND STIMULATING LEARNING ENVIRONMENT

### ŽIVLJENJEPIS

Sonja Gjerkeš Ščančar, učiteljica razrednega pouka, z nazivom svetnica poučuje na Osnovni šoli Franceta Prešerna Črenšovci, trenutno v 1. razredu. Leta 1999 je maturirala na Gimnaziji Murska Sobota. Šolanje je nadaljevala na Pedagoški Fakulteti v Mariboru, smer razredni pouk, kjer je leta 2005 uspešno zagovarjala diplomsko nalogo. Leta 2016 je na isti fakulteti zaključila magistrski študij. Sodelovala je v projektu Limpicare. Vrsto let je šolska ekokoordinatorica. Je vodja tima za razvojno nalogo VSUO.

\*\*\*

### POVZETEK

V razredih, kjer se učenci počutijo varne in sprejete, delo poteka lažje. Učence je za uspešno delovanje v družbi potrebno naučiti strategij za spoprijemanje z manj prijetnimi čustvi in situacijami. Za razvijanje pozitivne samopodobe, dobrih odnosov in empatije pri učencih je nujno potrebno sistematično delovanje vseh na šoli. Tako mora biti delo z učenci slehernega strokovnega delavca vpeto v letni delovni načrt šole. V prispevku so predstavljene dejavnosti za razvijanje varnega in spodbudnega učnega okolja na OŠ Franceta Prešerna Črenšovci.

Ključne besede: učno okolje, čustva, klima v razredu, neželjeno vedenje, empatija, občutek lastne vrednosti

### ABSTRACT

In classes where students feel safe and accepted, work is easier. To function successfully in society, students need to be taught strategies for dealing with less pleasant emotion and situations. A systematic approach is needed to develop a positive self-image, good relationships and empathy. The work must be embedded in the LDN and be reflected in the work of each teacher. The article will present activities for developing a safe and stimulating learning environment that we carry out at school.

Keywords: learning environment, emotions, classroom climate, unwanted behaviour, empathy, sense of self-worth

Lektoriranje prispevka: Nataša Litrop

## UVOD

Šola je prostor, kjer se prepletata vzgojna in izobraževalna funkcija. Velikokrat slišimo, da se daje poudarek izobraževalni funkciji (in manj vzgojni), v kar mnoge učitelje sili prenatrpanost učnih načrtov in želja po izkazovanju čim boljših rezultatov učencev. Po mnenju Čačinovič Vogrinčičeve (2008) šola naj ne bo samo za prenašanje znanja. Učencu naj omogoči dovolj dobrih izkušenj, da bo iz nje stopil opolnomočen, ustvarjalen, z zavedanjem o tem, kaj zmore in česa ne ter z zaupanjem v ljudi.

Nikakor ne moremo in tudi ne smemo mimo dejstva, da je v šolah vse bolj pomembno vzgojno področje. Nekateri učitelji se delovanja na tem področju lotevamo načrtno, sistematično, spet drugi spontano, nenačrtno. Prepoznavanje čustev, odzivanje na stresne situacije, prepoznavanje stisk in pomoč otrokom, vse to se je v času dela na daljavo izkazalo za zelo pomemben del učiteljskega poklica. Veliko stisk, ki jih učitelji prepoznamo in rešimo mimogrede, kadar smo z učenci v neposrednem stiku, je tako ostajalo skritih za računalniki in jih je le še poglobljalo. Posledično so bile prenatrpane ambulante za psihološko in pedopsihiatrično obravnavo.

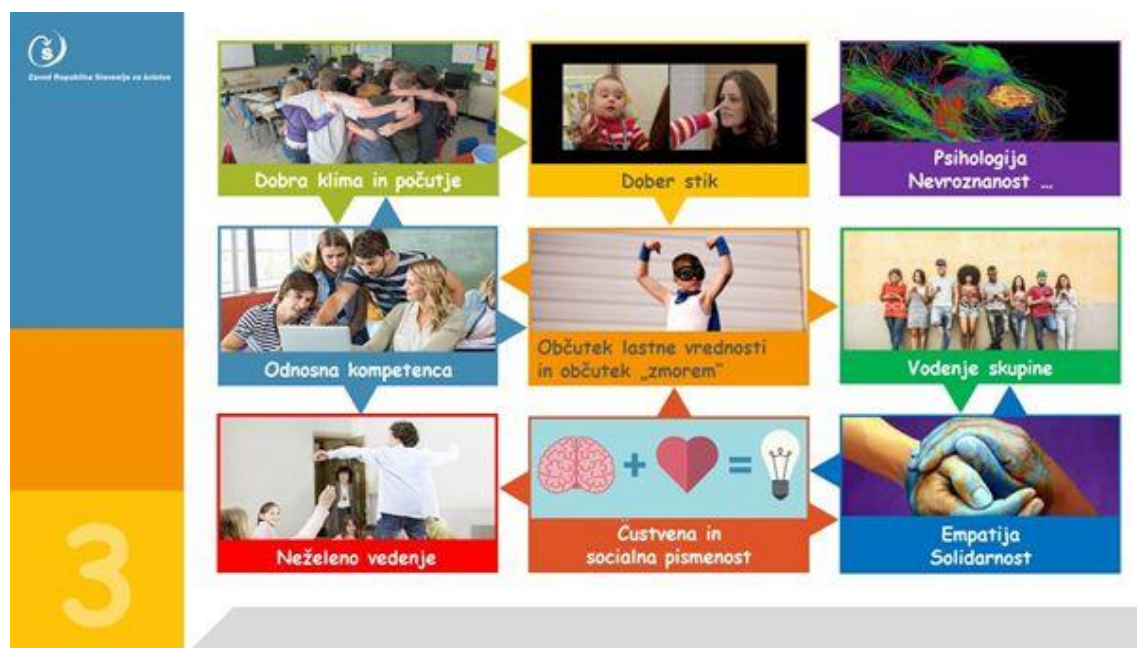
Izkušnje kažejo, da je sistematičen, strateški, trajnostni pristop, ki je del LDN-ja šole, veliko bolj uspešen in učinkovit na vzgojnem področju. Delu na tem področju se morajo posvečati ravnatelj, svetovalna služba, razredniki, učitelji in drugi zaposleni na šoli. Na naši šole že vrsto let daje poudarek vzgojnemu delovanju. S preventivnimi delavnicami se v delo vseh razredov vključuje svetovalna delavka, preventivne delavnice izvajamo v okviru dejavnosti eko- in zdrave šole, šolskega parlamenta in skupnosti učencev šole. Dejavnosti za krepitev osebnosti izvajajo tudi posamezni učitelji in razredniki pri drugih dejavnostih. Šola deluje skladno z vzgojnim načrtom.

## Iskanje novih poti

Ob že obstoječih dejavnostih vedno znova iščemo poti za razvijanje samopodobe učenca, pozitivno vrednotenje ter ustrezno izražanje čustev in mnenj učencev. Tako smo se ob koncu koledarskega leta 2020 odzvali povabilu ZRSŠ k sodelovanju v razvojni nalogi Varno in vzpodbudno učno okolje. Kot pilotni projekt je bila naloga uspešno izvajana v šolskih letih 2018/2019 in 2019/2020 v 25 vzgojnoizobraževalnih ustanovah štajerske regije. Program temelji na usposabljanju timov, ki prenašajo svoje znanje na kolektiv in izvajajo aktivnosti z učenci (Rutar Ilc, 2020).

## Katere izzive smo si zastavili?

Ugotavljali smo, kakšno je stanje na področju dobre klime in počutja v razredu ter načrtovali krepitev obeh področij; skozi nalogo želimo razvijati strategije za vodenje razreda, za dobro vključenost vseh članov, izboljšati želimo odnose, krepiti povezanost, empatijo in solidarnost; prepoznavati, ozavestiti in uravnavati želimo čustva, učence naučiti sproščati in pomiriti se ob stiskah ter povečati njihovo koncentracijo; poiskati in razvijati želimo ustrezne prijeme v primerih neželenega vedenja in nasilja učencev. Prav tako želimo pri učencih razvijati občutek lastne vrednosti in krepiti občutek »zmorem«. Preko strokovnih predavanj, ki smo jih deležni s strani nosilcev razvojne naloge, člani tima pridobivamo znanja s področja psihologije in nevroznanosti. Naš namen je sistematično ter usklajeno delovati na omenjenih področjih tako v vrtcu kot v šoli. Šolski razvojni tim vključuje člane celotne vertikale, od vrtca in razredne stopnje, vse do predmetne stopnje.



Slika 1: Povezanost področij (naši izzivi)

Vir: Rutar Ilc, Z. (2020). Uvodno video predavanje: vodič skozi projekt – usposabljanje in vmesne aktivnosti. Zavod RS za šolstvo.

Člani šolskega razvojnega tima smo se v preteklem šolskem letu izobraževali v sklopu štirih modulov, pridobljeno znanje pa smo nato prenašali na sodelavce v okviru sej vzgojiteljskega in učiteljskega zbora. Ponujene oziroma predlagane dejavnosti smo preizkušali tudi v okviru dejavnosti z učenci. Preden smo dejavnosti izvajali s sodelavci in učenci, smo le-te najprej preizkusili v okviru tima. Zbrane dokaze smo zbirali v spletni učilnici, ki je bila najprej dostopna zgolj vsem članom tima, v letošnjem šolskem letu, ko poteka prenos dejavnosti na kolektiv, pa do nje prosto dostopajo tudi vsi ostali sodelavci in sodelavke.

1. modul: Psihosocialni odnosi in vodenje razreda  
V tem modulu smo pozornost namenili povezanosti počutja, klime in učne zavzetosti ter odnosni kompetenci pedagoškega delavca, spoznavali smo skrivnosti učiteljev, ki pri vodenju razreda nimajo večjih težav.
2. modul: Čustveno in socialno učenje  
Mala šola čustvene pismenosti, čuječnost in interakcijske vaje, programi CASEL. Spoznavali smo čustva in načine razvijanja empatije.
3. modul: Neželeno vedenje in nasilje  
Ravnanje v primerih neželenega vedenja po modelih 4 R in ABC. Obravnava in preprečevanje medvrstniškega nasilja, protokol za ravnanje v primeru nasilja.
4. modul: Podpiranje procesov v kolektivu in načrtovanje na ravni pouka in šole  
Vodenje procesov v kolektivu, reševanje dilem in refleksije. Umeščanje vsebin v pouk, razširjen program in razredništvo ter načrtovanje strategije VSUO na ravni šole.

V začetku šolskega leta je na podlagi (lanskoletnih) novih znanj nastal načrt dela za celotno šolo. Z njim želimo izboljšati čustveno zavedanje, odnose, učencem pokazati, kako se lahko bolj ustrezno odzivajo v stresnih situacijah.

V letošnjem šolskem letu smo izmed šestih ponujenih modulov izbrali dva t. i. izbirna modula. To sta bila modul Občutljive oziroma ranljive skupine otrok in mladostnikov ter modul Psihološka odpornost, duševno zdravje in psihično blagostanje. Na osnovi strategije, ki smo jo izdelali v okviru četrtega modula, tako poteka sistematično izvajanje aktivnosti na matični šoli ter izmenjava izkušenj, primerov in kolegijska podpora v okviru regijskih šol, vse ob pomoči OE ZRSŠ.

## PREDLAGANE DEJAVNOSTI

### Youth start priročniki

V okviru razvojne naloge izvajamo dejavnosti iz priročnikov Youth start, v sklopu katerih učenci s pomočjo žirafe in volka spoznavajo načine komunikacije, prepoznavajo neprimerno izražanje ter iščejo načine, kako svoja čustva pravilno ubesediti. Priročnika vsebujeta učne liste in naloge, ki jih izvajamo posebej z učenci od 3. do 6. razreda ter učenci od 7. do 9. razreda. Vsak izmed priročnikov je dopolnjen s priročnikom za učitelje.

### Zorenje skozi To sem jaz

Med ponujenimi dejavnostmi so tudi take, ki zajemajo razvijanje socialnih in čustvenih veščin ter samopodobe. S pomočjo priročnika Zorenje skozi To sem jaz učenci skozi deset korakov razvijajo samozavedanje, samouravnavanje, odgovorno sprejemanje odločitev, socialno zavedanje ter razvijajo odnosne spretnosti. Priročnik je v prvi vrsti namenjen starejšim učencem, s prilagoditvami pa ga lahko uporabimo tudi pri mlajših.

Ledotalilci in povezovalci so kratke izkustvene aktivnosti za spoznavanje ter krepitev povezanosti in zaupanja.

### Kaj potrebujem za dobro sodelovanje? Kaj me pri tem moti, ovira?

Ključna naloga pri vzpostavljanju delovanja skupine je oblikovanje dobrih odnosov in odprte komunikacije, ki je možna le v primeru (dobrega) občutka varnosti in sprejetosti, kar poudarjata Pečjakova in Peklajeva, izmed tujih raziskovalcev tega področja pa je potrebno omeniti Hattie-ja. Pozitivni odnosi se odražajo v dobrem počutju oziroma občutku pripadnosti, višji samozavesti, večji učni zavzetosti in celo v boljšem učnem uspehu (Pečjak, Peklaj, 2015). Sodelavce smo povprašali o tem, kaj potrebujejo za dobro sodelovanje. Hkrati pa nas je zanimalo tudi, kaj jih ovira pri dobrem sodelovanju. Dobljeni odgovori so nam služili kot osnova za oblikovanje skupnega dogovora, bontona o sodelovanju.

### Predstavitev v treh besedah

Dejavnost zahteva, da se posameznik predstavi tako, da z malo besedami pove veliko o sebi. Naloge sem se lotila z učenci 2. razreda. Učenci so se morali opisati s tremi besedami/sličicami. Pripravila sem učni list, ki je bil razdeljen na tri dele in v vsakega izmed le-teh je posameznik narisal po eno stvar, ki ga najbolje opisuje. Najprej sem jim sama predstavila svoj primer, nato so se dela lotili učenci. Po končanem delu so predstavili svoje učne liste.

### Opis počutja z vremensko kartico

Za delo v katerikoli organizaciji, kolektivu, razredu je dobro počutje izrednega pomena. Na hitro lahko počutje preverimo na igriv način s pomočjo ledotalilca, pri katerem za opis počutja uporabimo metaforo (žival, knjižni junak, vreme...). Pri dejavnostih z učenci in sodelavci smo uporabili kot metaforo vreme. Učenci so svoje odločitve utemeljili. V razgovoru smo ugotavljali, kaj lahko naredimo, če se počutimo slabo, smo žalostni...

### Šaljiva izpoved Moje šolsko leto kot ...

Ob koncu šolskega leta smo v okviru dejavnosti na seji učiteljskega zbora sodelavce pozvali, naj s pomočjo metafor iz filmskih žanrov opišejo iztekajoče se šolsko leto.

### Sedeti pri miru kot žaba

Vajo izvajam pri pouku, kadar so učenci nemirni, vznemirjeni in jih je potrebno umiriti za nadaljnje delo.

Navodilo za vajo narekuje, da se bodo naučili, kako sedeti pri miru kot žaba. Vse, kar morajo narediti je, da najdejo ustrezno mesto, kamor se usedejo z vzravnanim hrbtom in nogami, ki so lahko prekrižane ali iztegnjene ter pozornost usmerijo le nase...« (Snel, 2019).

### Leteča preproga

Je uvodna dejavnost pri športu, ki nam hitro pokaže, kakšni odnosi prevladujejo v skupini, kdo je vodja, kdo ne zna/zmore sodelovati...

### Vodja nagovori učence:

»Najprej povabim vse potnike, da vstopijo na letečo preprogo. (Učenci stopijo na preprogo.) Predstavljajte si, da letite nad puščavo. Opazujte, kaj vse vidite pod seboj: živali, oaze, peščene sipine. Nenadoma opazite, da se vam približuje peščeni vihar. Vaša preproga pa leti kar naprej. Kaj sedaj? Edina rešitev je, da potniki sami obrnete preprogo v drugo smer. Vendar: pozor! Pazite, da pri tem nihče ne stopi s preproge.«

### Drsnik čustev

Skupino sestavljajo štirje člani. Trije izmed njih izžrebajo vsak po eno izmed štirih čustev. Nato poskusijo izbrano čustvo čim močneje izraziti in ga še stopnjevati (mimika, geste). Stopnjevanje poteka počasi in traja približno pol minute.

1. veselje
2. jeza
3. strah
4. presenečenje

Četrty član skupine pri vsakem od ostalih članov z „drsnikom“ (soigralčeva roka, števila 1 do 5), z nižanjem ali višanjem uravnava intenzivnost posameznih čustvenih izrazov.

### Vrvenje

Vaja je preprosta, pokaže, kdo v skupini (pogosto) krši pravila in si jih prilagaja ter kdo ima težave z medsebojnim zaupanjem.

Navodilo in pravila:

- Stojimo v krogu, tako da gledamo v sredino;
- z obema rokama primemo vrv, palca sta spodaj;
- napnemo vrv, da vsak član skupine začuti varno oporo;
- roke iztegnemo, se naslonimo nazaj in vzpostavimo ravnovesje skupine;
- vrvi v nobenem primeru ne smemo izpustiti.

Zahtevnejša različica vaje je, da vsi izpustimo vrv z eno roko in pomahamo, stojimo na eni nogi, se hkrati počepnemo, sedemo, vstanemo...

Vaja Sedeči val: [https://www.youtube.com/watch?v=BiUI7v\\_GZro](https://www.youtube.com/watch?v=BiUI7v_GZro)

Zahtevnejša vaja Krog zaupanja: [https://www.youtube.com/watch?v=2AuZeZd4Z\\_c](https://www.youtube.com/watch?v=2AuZeZd4Z_c)

## ZAKLJUČEK

Delo na sebi, čustveno zorenje, razvijanje socialnih kompetenc, zdrava samopodoba in samoregulacija so področja, ki jim v šolah moramo nameniti več pozornosti, če želimo vzgajati zdrave, samozavestne in odgovorne generacije otrok oziroma učencev. Pomembno je, da vsa področja obravnavamo enakovredno in odgovorno. Šole bi morale imeti izdelan natančen načrt dejavnosti za svoje učence na omenjenih področjih. V prilagoditev (trenutnim) potrebam učencev in razvoj pa mora biti usmerjena tudi strategija šole.

## VIRI IN LITERATURA

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). Soustvarjanje v šoli. Učenje kot pogovor. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Peklaj, C. in Pečjak, S. (2015). Psihosocialni odnosi v šoli. Ljubljana, Znanstvena založba FF.

Rutar Ilc, Z. (2020). Uvodno video predavanje: vodič skozi projekt – usposabljanje in vmesne aktivnosti. Zavod RS za šolstvo.

Rutar Ilc, Z. (2020). Video predavanje 1. 2. Počutje in odnosna kompetenca. Zavod RS za šolstvo.

Snel, E. (2019). Sedeti pri miru kot žaba: Vaje čuječnosti za otroke (in njihove starše). Celje: Zavod Gaia planet.

Tacol, A., Lekić, K., Sedlar Kobe, N., Roškar, C., Juručič Konec, N. (2019). Zorenje skozi To sem jaz. Ljubljana, NIJZ.

Vključujoča šola. Priročnik za učitelje in druge strokovne delavce. (2018). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Youth start – priročnik za učence in učitelje.



**Margaret Godec**

margaret.godec@guest.arnes.si  
OŠ Janka Kersnika Brdo

## RAZVIJANJE VEŠČINE KOMUNICIRANJA S POMOČJO SOCIALNIH IGER

### DEVELOPING COMMUNICATION SKILLS THROUGH SOCIAL GAMES

#### ŽIVLJENJEPIS

Margaret Godec je sprva diplomirala na Filozofski fakulteti in si pridobila naziv uni. dipl. pedagoginja in prof. sociologije. Po končanem študiju je opravljala pripravništvo, tekem katerega je poglobljeje spoznala delo z učenci s posebnimi potrebami. Zaradi želje po pridobitvi dodatnega znanja na tem področju, je nato dokončala še drugostopenjski magistrski študij specialne in rehabilitacijske pedagogike, smer posebne razvojne in učne težave.

\*\*\*

#### POVZETEK

Strokovni delavci imamo pomembno vlogo pri razvijanju ključnih kompetenc 21. stoletja, ki so nujno potrebne, da lahko učenci prevzemajo aktivno vlogo v družbi. V prispevku bomo predstavili ključne kompetence 21. stoletja, pomen izvajanja socialnih iger pri usvajanju le-teh, pravila učinkovite komunikacije in primere socialnih iger s katerimi lahko le-to razvijamo v razredni skupnosti. Vsebina prispevka je lahko v pomoč učiteljem in drugim strokovnim delavcem pri razvijanju veščine učinkovite komunikacije, ki je ena izmed nujno potrebnih življenjskih veščin vsakega učenca.

Ključne besede: kompetence 21. stoletja, komuniciranje, socialne igre

#### ABSTRACT

Professionals play an important role in developing the key competencies of the 21st century, which are essential for students to take an active role in society. In this paper, we will present the key competencies of the 21st century, the importance of implementing social games in their acquisition and the rules of effective communication, and examples of social games with which we can develop it in the classroom. The content of the paper can help teachers and other professional workers how to develop the skill of effective communication, which is one of the essential life skills for all students.

Keywords: communication, social games, 21st century competencies

Lektoriranje prispevka: Vesna Rižnik

## UVOD

Komuniciranje je pomemben in neizogiben del človeškega vsakdanjika, za katerega velja, da je nemogoče ne komunicirati (Počkar, 2008 v Kakovič, 2017).

Veščino komuniciranja uvrščamo med socialne veščine, za katere se pogosto uporablja pojem »življenjske veščine«, ki jih razumemo v kontekstu interakcije med posameznikom in drugimi ljudmi (Collins, 1992 v Rozman, 2006).

V nadaljevanju prispevka bomo na kratko predstavili kompetence 21. stoletja, teoretična izhodišča socialnih iger in praktične primere socialnih iger, s pomočjo katerih pri učencih razvijamo veščino komuniciranja.

## KOMPETENCE 21. STOLETJA

Ključne kompetence so v Priporočilu Evropskega parlamenta opredeljene kot kombinacija znanja, spretnosti in odnosov, ustrežajočih okoliščinam. Kompetence, ki jih je Evropska unija izpostavila kot ključne in ki jih potrebujemo za osebno izpopolnitev, lasten razvoj in aktivno državljanstvo, povezane pa so tudi z družbeno vključenostjo ter zaposlitvijo, so (Kokalj, 2014):

- sporazumevanje v maternem jeziku;
- sporazumevanje v tujih jezikih;
- matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji;
- digitalna pismenost;
- učenje učenja;
- socialne in državljanske kompetence;
- samoiniciativnost in podjetnost;
- kulturna zavest in izražanje.

V 21. stoletju se odpirajo nove poti k iskanju sodelovanja in povezovanja, zato se morajo učenci naučiti sodelovati in delati v različnih in raznolikih skupinah ter se znati prilagoditi družbenim spremembam. Te kompetence so ključne za razvoj učenčevih voditeljskih sposobnosti in prevzemanje odgovornosti za rezultate skupine ter lastnega dela. Zaradi vsega naštetega, je smiselno učenje učinkovite in empatične komunikacije. Jasno izražanje lastnih stališč in mnenj tako v maternem kot različnih tujih jezikih, zmožnost neposrednega pojasnjevanja misli in prepričanj, učenje dialoga ter argumentirane debate so veščine, ki bodo v prihodnosti zagotovo pridobile na pomembnosti in so povezane tudi z iskanjem zaposlitve (Kokalj, 2014).

## SOCIALNE IGRE

Avtorici Virk-Rode in Belak-Ožbolt (1991) poudarjata, da so socialne igre pomembne pri oblikovanju identitete, izboljšanju komunikacije s samim seboj in z drugimi ter pri sprejemanju in dajanju povratnih sporočil. Prav tako avtorici opozarjata na koristnost socialnih iger, saj s pomočjo njih učenci pridejo v medsebojni stik, se povežejo, osamljeni otroci navežejo stik z drugimi, bolj vsiljivi pa se podredijo pravilom igre. Med njimi se razvije solidarnost, medsebojna pomoč in toleriranje različnosti. Otroci se sprostijo, zmanjšajo bojzani, ker lahko izrazijo svoja čustva in stališča, hkrati pa vedo, da bodo naleteli na ustrezen odmev in da bodo sprejeti. Dodajata, da to niso navadne igre, saj ima vsaka svoj komunikacijski namen.

Avtorici poudarjata, da se prek socialnih iger odvija socialno vedenje. Uporabljajo se lahko pri pouku, pri delu s starši, svetovalnem delu z manjšimi skupinami, interesnih dejavnosti itd.

Koboltova (1990 v Cvetko, 2007) navaja štiri temeljne korake za uporabo socialnih iger:

- Analiza skupinske situacije – socialne igre omogočajo posamezniku spoznavanje sebe, svojih občutij in spreminjanje sebe. Vodja mora tako poznati značilnosti svoje skupine in na podlagi teh spoznanj izbirati ustrezne igre.
- Uvod v igro – vodja mora vsako posamezno igro skupini predstaviti in jo seznaniti s potekom, pravili in cilji. Predstavitvev mora biti kratka in jasna.
- Izvedba igre – načrtovano skušamo čim bolj dosledno izvesti. Če je potrebno, poda vodja še dodatna navodila in skrbi za ustrezen časovni okvir.
- Vrednotenje in analiza dogajanja – vsi udeleženci povedo svoja doživljanja in občutja ob izvajanju iger in jih skupaj analizirajo. Pri tem mora vodja spodbuditi člane, da povedo, kako so se počutili.

#### PRIMERI SOCIALNIH IGER S KATERIMI PRI UČENCIH RAZVIJAMO VEŠČINO KOMUNICIRANJA

Z učenci krepimo veščine komuniciranja z različnimi socialnimi igrami, glede na starost otrok in čas, ki ga imamo na voljo. Skozi prakso izvajanja socialnih iger smo naredili izbor različnih iger, glede na različna področja življenjskih veščin, ki jih želimo razvijati pri naših učencih. Pri pripravi nabora socialnih iger smo se oprli na različne dostopne vire in literaturo, nekatere igre pa smo kreirali tudi sami.

Pred izvajanjem socialnih iger na temo komunikacije je pomembno, da se skupaj z učenci pogovorimo, kaj so pravila dobre medsebojne komunikacije. Tako skupaj z učenci oblikujemo naslednja pravila učinkovite komunikacije:

- Jasno izražamo svoje sporočilo, da je le-to razumljivo tistemu, kateremu je namenjeno.
- Sogovornika pozorno poslušamo in smo pri tem aktivni. To pomeni, da mu pokažemo, da nas pogovor zanima, mu sledimo in ko pride ustrezen čas, podamo povratno informacijo (svoj pogled ali pa dodatno vprašanje, če česa nismo razumeli). Aktivno poslušanje pomeni, da resnično slišimo in razumemo, kar nam želi sogovornik sporočiti.
- Smo spoštljivi do mnenja in stališč ostalih, kar pomeni, da mnenja in stališča drugih sprejmemo s spoštovanjem in strpnostjo, da se vsi vključeni v komunikacijo dobro počutijo.
- Komunikacija naj bo dvosmerni proces, kar pomeni, da se vloge oddajnika in sprejemnika sporočil izmenjujejo.
- Trudimo se ohraniti pozitivno naravnost v komunikaciji. To pomeni, da se izogibamo obrekovanja drugih, opisovanja problemov kot nerešljivih, iskanja krivcev ... Pomembno je, da se trudimo v vsaki situaciji iskati dobre stvari in probleme rešujemo z iskanjem rešitev ter razmišljamo o tem v čem smo dobri in enako prepoznavamo tudi pri drugih sogovornikih.

Socialne igre, ki jih najpogosteje igramo, ko z učenci razvijamo veščino komuniciranja, so predstavljene v nadaljevanju.

- Vrstni red

Cilj aktivnosti: Člani skupine z medsebojnim komuniciranjem dosežejo dogovor o razvrstitvi v vrsto.

Navodila za izvedbo: Udeleženci se prosto sprehajajo po prostoru. Vodja udeležencem pove, naj se postavijo v vrsto glede na značilnost, ki jo določi vodja delavnice. Značilnosti bodo: višina, dolžina las, številka obutve, teža.

Smernice za diskusijo: Kako ste dosegli dogovor o razvrstitvi? Kako ste se počutili na svojem mestu ob zadnjem razvrščanju? Kakšen kriterij za razvrščanje bi vi izbrali?

- Pogovor v paru

Cilj aktivnosti: Razvijanje verbalne komunikacije.

Navodila za izvedbo: Učenci se razdelijo v pare in se pogovarjajo o sebi od 2 do 5 minute (interesi, preživljanje prostega časa, doživljanje šole ...). Ko pripovedovanje zaključi prvi v paru, učenca zamenjata vloge in o sebi pripoveduje drugi učenec. Nato vsak predstavi sogovornika celotnemu razredu tako, da se postavi v njegovo vlogo, na primer: »Sem Miha (prevzame ime sogovornika), sem učenec 5. razreda ...«. Če se pri pripovedovanju zatakne in se ta, ki pripoveduje, ne spomni vsega, kar je sogovornik povedal, mu slednji lahko pomaga.

Smernice za diskusijo: Kako ste se počutili, ko ste razlagali o sebi? Ali je bilo težko povedati vse o sogovorniku? Kako ste se počutili, ko ste pripovedovali celotnemu razredu? Je bilo težko govoriti o sebi?

- Končni izlet

Cilj aktivnosti: Skupina s pogajanjem pride do skupne odločitve.

Navodila za izvedbo aktivnosti: Smo v 9. razredu osnovne šole. Vaša naloga je, da se živite v vlogo, ki jo izžrebate in nato s pogajanjem dosežete sporazum o končnem izletu, na katerega morajo oditi vsi. Skupina se lahko sama odloči, za koliko časa in kam bo odšla na končni izlet.

Vloge:

Razrednik: Za končni izlet predlaga tridnevno letovanje na slovenski obali.

Učenec 1: Manca rada potuje. S starši se vsako leto odpravi na potovanje z letalom. Manca želi na izlet za en teden, na otok Korčulo.

Učenec 2: Miha je športnik, ki svoj prosti čas preživlja aktivno. Želi na izlet za teden dni v gore.

Učenec 3: Nataša je zelo navezana na svojo družino in si ne predstavlja, da bi se za več časa ločila od njih. Predlaga enodnevni izlet na Bled.

Učenec 4: Andrej se rad zabava, pleše in poje. Želi si, da bi odšli na končni izlet v kamp Fažana v hrvaški Istri.

Učenec 5: Nina prihaja iz revnejše družine in si želi, da na končni izlet ne bi odšli nikamor.

Smernice za diskusijo: Ste imeli težave z življanjem v svoje vloge? Kako je potekalo pogajanje, kakšna je bila komunikacija? Bi kdo ravnal drugače, če bi bil v vlogi drugega udeleženca? Ste vsi zadovoljni z dogovorom?

- Vodenje slepca

Cilj aktivnosti: Učenci razvijajo neverbalno komunikacijo in zaupanje.

Navodila za izvedbo aktivnosti: Učenci se razdelijo v pare. Prvi v paru si čez oči zaveže šal ali kakšno drugo prevezo, drugi pa ga vodi po učilnici. Po dveh minutah učenca zamenjata vloge. Za dober potek igre je nujna tišina.

Smernice za diskusijo: Kako ste se počutili kot »slepci« in kako kot vodje? Ste zaupali svojemu partnerju? Vas je bilo strah? Kako ste usmerjali sošolca po razredu? Kaj vam je bilo pri igri še posebej zanimivo?

- Risanje slike

Cilj aktivnosti: Učenci dobijo izkušnjo enosmerne in dvosmerne komunikacije.

Navodila za izvedbo aktivnosti: Učence razdelimo v pare. V parih se usedejo drug nasproti drugega, tako da se dotikajo le s hrbti. Igra poteka v dveh delih.

Najprej govori le tisti, ki ima risbo - eden v paru dobi risbo, drugi pa prazen list in pisalo. Tisti, ki ima risbo, jo čim bolj natančno opisuje drugemu, ta pa ne sme ničesar spraševati ali komentirati. Ko končata, pogledata nastalo risbo.

Nato govorita oba v paru - sedaj tisti, ki je prvič risal, dobi narisano novo sliko in jo opisuje, drugi pa jo riše. Novo pravilo je, da lahko govorita oba. Po končani risbi ponovno pogledata, kaj je nastalo. Obe vlogi lahko poizkusita oba v paru.

Smernice za diskusijo: Učence vprašamo v kateri vlogi se je kdo počutil bolje in zakaj. Pogovorimo se o enosmerni in dvosmerni komunikaciji in kako se pri njej počutimo, kaj je potrebno za dobro komunikacijo.

- Skupinsko slikanje

Cilj aktivnosti: Likovno interpretiranje lastnega počutja v skupini in razvijanje skupinske aktivnosti.

Navodila za izvedbo aktivnosti: Skupina se usede okoli velikega kosa papirja. Govorjenje ni zaželeno. Vsak član skupine po svoji presoji prispeva k nastajanju skupinske slike. Člani sodelujejo tako pogosto in s tistimi člani, kot se jim v tistem trenutku zdi primerno. Po končanem slikanju člani skupine še verbalno interpretirajo svojo sliko, če je to mogoče. Pri izvedbi igre je pomembno, da je papir dovolj velik, da lahko vsi člani skupine hkrati rišejo, saj se le tako ustvari skupinsko sodelovanje.

Smernice za diskusijo: Kako ste sodelovali v skupini? Je lahko vsak član skupine prispeval k skupni sliki? Kako ste se počutili pri risanju? Ste bili vsi enakopravni?

- Prenos informacij

Cilj aktivnosti: Učenci pridobijo izkušnjo, kako se informacije prenašajo, kako ljudje razumejo druge in kako lahko preprečimo težave, ki nastanejo pri prenosu informacij.

Navodila za izvedbo aktivnosti: Učitelj izbere 6 prostovoljcev, ki zapustijo učilnico. Učitelj glasno prebere zgodbo, ki ne sme biti daljša od pol tipkane A4 strani in mora vsebovati zanimive podatke. Eden izmed učencev nato pove isto zgodbo prvemu prostovoljcu, ki vstopi v razred. Ta prostovoljec nato ponovno pove to zgodbo naslednjemu, ki pride v razred in tako do konca. Ko so vsi prostovoljci v prostoru, učitelj še enkrat prebere zgodbo vsem, da vidimo kako se je zgodba s pripovedovanjem spreminjala.

Smernice za diskusijo: Kako se je prvotna zgodba spremenila? Kako je prišlo do razlik med začetno in končno zgodbo? Kako poteka izguba, sprememba informacij in kako je možno to preprečiti? Kakšne so vaše podobne izkušnje? Kako lahko takšne izgube preprečimo oziroma kaj lahko naredimo, da do tega ne bi prišlo? Kako odreagirate, ko se o vas pojavi kakšna neresnica? Kaj bi lahko naredili? Kako ste se počutili med igro?

- Vodenje in sodelovanje

Cilj aktivnosti: Učenci pridobijo izkušnjo dogovarjanja v majhni skupini. Razvijajo strategije za usklajevanje med skupinami.

Navodila za izvedbo aktivnosti: Učenci se razdelijo na tri skupine ali več, če je v razredu veliko učencev. Vsaka skupina si sama izbere svoje ime, kot na primer avti, punčke, medvedi, letala ... Vsaka skupina si izmisli neko gesto ali gib, ki je kratek in ponazarja ime njihove skupine. O gibu se morajo strinjati vsi člani skupine. Ko vse skupine najdejo svoj gib, najprej ena skupina, npr. avtomobili, pokažejo svoj gib, nato ostale skupine ponovijo ta gib. Enako storijo še ostale skupine (pokažejo svoj gib, ostale skupine ga

ponovijo). Nato učitelj pove, da se vsaka skupina znotraj sebe dogovori, katerega od pokazanih gibov bodo pokazali. Pokažejo lahko svoj gib ali gib katere od drugih skupin. Igra se konča, ko vse skupine pokažejo isti gib.

Smernice za diskusijo: Kako ste sodelovali? Kako ste se dogovarjali? Kakšna je bila strategija, ki ste jo kot skupina zavzeli, ko ste se odločali, kateri gib boste pokazali? Ste sledili drugim ali vztrajali pri svojem razmišljanju? Se je bilo težko odpovedati svoji strategiji?

#### ZAKLJUČEK

Učenje s pomočjo socialnih iger je učinkovita metoda dela, s katero učenci skoraj nevede usvajajo pomembne življenjske veščine, hkrati pa so dobro motivirani za sodelovanje. Pomembno je, da socialno igro smiselno umestimo v učno uro, da izberemo ustrezno igro glede na starost učencev, ki jih poučujemo in glede na cilj, ki ga želimo doseči. Zelo pomembno je tudi, da v zaključek igre vedno vključimo diskusijo o občutkih, ki smo jih imeli tekom izvajanja igre.

Izvajanje različnih socialnih iger nas je pripeljalo do spoznanja, da učenci s pomočjo le-teh pridobivajo nove izkušnje, ki so pomembne za vključevanje v njihovo socialno sredino in prevzemanje aktivne vloge v družbi.

#### VIRI IN LITERATURA

Cvetko, J. (2007). Socialne igre kot uvod v uspešen pedagoški proces. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Rozman, U. (2006). Trening socialnih veščin. Nova Gorica: Educa.

Kakovič, P. (2017). Opredelitev in pomen komuniciranja. Pridobljeno s <http://ilb-scpo.splet.arnes.si/files/2017/02/Opredelitev-in-pomen-komuniciranja.pdf>

Kokalj, A. (2014). Kompetence 21. stoletja - možni prispevki globalnega učenja. Didakta, 24 (173), 2-3. Pridobljeno s: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-5M2BBV0F/6824f77e-cf78-4e94-a7a5-1f314578a0fb/PDF>

Vir-Rode, J. in Belak-Ožbolt, J. (1991). Razred kot socialna skupina in socialne igre. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

mag. Katja Golob

katja.golob@csgm.si

Center za sluh in govor Maribor

## MISELNA AKTIVACIJA UČENCEV IN POVEZOVANJE ZNAJJA O SLOVENIJI

### DEVELOPING COGNITIVE ACTIVATION OF STUDENTS THROUGH ASSOCIATION OF KNOWLEDGE ABOUT SLOVENIA SUMMARY

#### ŽIVLJENJEPIŠ

Sem Katja Golob, profesorica razrednega pouka.

\*\*\*

#### POVZETEK

Velik izziv je spodbuditi učence z razvojnimi motnjami in težavami k večji pozornosti, divergentnemu razmišljanju in pridobivanju funkcionalnega znanja. Ti učenci potrebujejo dodatno spodbudo in uporabo sodobnih pristopov poučevanja, saj le ti utirajo pot k uspešnejšemu učenju. Učencem 5. razreda sem želela našo domovino Slovenijo približati preko spodbujanja razvoja učenčevih miselnih procesov in funkcionalnega razmišljanja, skozi različne vaje, in jim tako odpreti vrata h kreativnejšemu učenju. Tako bi si učenci svojo domovino in njene značilnosti »trajnostno« zapomnili.

Ključne besede: učenje, razmišljanje, funkcionalno znanje, asociativno povezovanje, motivacija

#### ABSTRACT

Encouraging students with developmental disabilities and learning difficulties to pay more attention, to think divergently and to acquire functional knowledge is a big challenge. These students need additional motivation and the use of modern teaching approaches. I wanted to bring characteristics of our country Slovenia closer to the 5th grade students by encouraging the development of students' cognitive processes and functional thinking through various exercises and thus opening doors to more creative learning. In this manner, students would "permanently" remember their country and its characteristics.

Keywords: learning, thinking, functional knowledge, association, motivation

Lektoriranje prispevka: Simona Sakelšek

## 1 UVOD

Učence z razvojnimi motnjami in težavami, ki imajo po večini tudi težave s koncentracijo in pozornostjo, je potrebno spodbuditi k večji pozornosti. Vendar, kako? Tradicionalni, klasični načini poučevanja – frontalno ne pridejo v poštev. Zato so potrebe po spremenjenem pristopu za te učence nujne.

Spodbujanje učenja učencev s pomočjo sodobnih pristopov poučevanja odpira vrata h kreativnejšemu učenju, hitrejšemu usvajanju znanja in lažjemu razvijanju sposobnosti. Sodobni pristopi učenja morajo vključevati tudi igralne dejavnosti. Učenje, ki poteka preko igre, je nezavedno in spontano. Je najuspešnejše za zagotavljanje dobrega počutja.

Pri učenju na pamet si stvari zapomnimo, ne da bi jih popolnoma razumeli in jih znali povezati že z ostalim znanjem. Učenje na pamet, ki proizvaja reproduktivno znanje, je preživeta oblika učenja. Učence je treba naučiti razmišljati. Današnji učenci potrebujejo funkcionalno znanje, ne reproduktivnega. Funkcionalno znanje prinaša ravno asociativna metoda, ki jo predstavljamo v nadaljevanju.

Z različnimi metodami in pristopi poučevanja je potrebno aktivirati miselne procese, ki ustvarjajo dobro osnovo za hitrejše in trajnostno učenje ter uporabno znanje. V nadaljevanju bodo prikazani različni primeri vaj za poučevanje z metodo spodbujanja miselnih procesov pri učencih, ki smo jo uporabili pri učenju naravnih in družbenih značilnosti Slovenije.

## 2 ASOCIATIVNO UČENJE IN IGRA

Asociativno učenje je naravno učenje. Rajović navaja, da se pri tistih učencih, ki se učijo s pomočjo asociacij, uporablja vsaj 20-30 odstotkov možganov, v primerjavi z reproduktivnim učenjem, kjer se uporablja le 5-10 odstotkov možganov. Možganske povezave (sinapse) so kot mišice. Tiste, ki jih učenci koristijo, se učvrstijo in razvijajo, tiste, ki jih ne koristijo, pa umirajo in zamirajo.

S pristopom asociativnega učenja učence usmerjamo k dejavnostim, ki še posebej spodbujajo razvoj in nastajanje sinaps. Cilj asociativnega učenja je razvijanje funkcionalnega razmišljanja. Učence učimo, da mislijo, in da znajo stvari, ki jih že poznajo, povezovati med seboj in da znajo priti do novih rešitev. S pomočjo te tehnike se učenci lahko osvobodijo težav učenja obsežnih vsebin na pamet, in se naučijo razmišljati ter na drugačen način usvajati znanje. Ravno preko spodbujanja razvoja učenčevih miselnih procesov skozi različne vaje in igre smo učencem 5. razreda približali našo domovino Slovenijo, njene naravne in družbene značilnosti in želeli, da bi si učenci snov »trajnostno« zapomnili.

Tudi igra je pedagoška metoda, ki je zaželjena pri poučevanju. V igrivem stanju je hormonski odziv najbolj ugoden za tvorbo novih povezav v možganih in za razvoj ustvarjalnosti.

## 3 SPODBUJANJE RAZVOJA UČENČEVIH MISELNIH PROCESOV

Številne empirične raziskave so pokazale, da miselna aktivacija otrok prispeva k povečanju znanja, trajnosti in večji uporabnosti usvojenega znanja, uspešnejšemu transfernemu učenju, zmanjševanju napak v mišljenju, boljšemu razumevanju bistva in zakonitosti, večji usposobljenosti za samostojno učenje, razvoju kritičnega in ustvarjalnega mišljenja, motiviranosti otrok in podobno.



### 3.1 ABSTRAKCIJA IN VIZUALIZACIJA

Abstrakcija je miselni proces pri katerem pride do razločevanja med idejami in objekti. Abstrakcija uporablja strategijo poenostavitve podrobnosti. Spodobnost abstrahiranja je osnova za razvoj simbolnega mišljenja pri učencih. Lastna aktivnost pri iskanju slikovnih predstavitev predmetov spodbuja miselne reprezentacije in vizualno razmišljanje. S pomočjo učenja simbolov lahko učence uvedemo v svet abstraktnih klasifikacij, seriacij in asociativnega razmišljanja.

Vaje prepoznavanja abstraktnih pojmov:

Med vaje spadajo igre s simboli, igre ob katerih se učenec uči prepoznavati simbole:

- učenje prepoznavanja simbolov (iz vsakdanjega življenja),
- iskanje slikovnih asociacij.

Primeri uporabljenih vaj abstrakcije in vizualizacije pri učenju in spoznavanju naravnih in družbenih značilnosti Slovenije:

Primer 1. vaje: učencem najprej prikažem delitev Slovenije na pet velikih pokrajin s pomočjo razrezanih oblik teh pokrajin. Te pokrajine so: Alpske pokrajine, Predalpske pokrajine, Obpanonske pokrajine, Dinarskokraške pokrajine in Obsreozemske pokrajine. Pogovarjamo se, na kaj jih spominja oblika posameznih pokrajin.

Ko učenci usvojijo delitev Slovenije na posamezne pokrajine, preidemo na asociacije za te pokrajine. To so značilnosti, ki zaznamujejo posamezno pokrajino.

Primer 2. vaje: učencem pokažem posamezno pokrajino, oni pa nizajo asociacije.



Slika 1: Primeri asociacij učencev na posamezne pokrajine Slovenije (vir: Katja Golob)

Primer 3. vaje: učitelj na mizo položi sličice posameznih pokrajin Slovenije, nato pa jih učenci izvlečejo in s pomočjo vprašanj (Kam si želiš odpotovati? S kom? Kje si že bil? Zakaj bi šel v alpski svet? ipd.) prepoznavajo in se učijo simbole za abstraktne pojme.

Primer 4. vaje: potovanje. Iz stolov v učilnici ali na šolskem dvorišču naredimo »avtomobil«. Učenci se naj spomnijo, kam želijo odpotovati, opišejo značilnosti te pokrajine, znamenitosti ipd.

Primer 5. vaje: sprehod. Med sprehodom po mestu Maribor opazujemo napise ali slike na tablah, prometne znake, registrske tablice avtomobilov in prepoznavamo, katerim občinam pripadajo različni grbi na registrskih tablicah ipd. V mestu Maribor opazujemo značilnosti Obpanonskega sveta.

Primer 6. vaje: igra s pokrajinami Slovenije. Učitelj nalepi na spodnjo stran stola sličice pokrajin in učenci ugibajo, iz katere enote so. Ko ugotovijo, povedo, kaj vedo o tej enoti (Alpski svet – gore, kozolec, smučanje ...).

### 3.2 MISELNA KLASIFIKACIJA IN MISELNA SERIACIJA

Učenje miselnih klasifikacij in seriacij spodbuja intelektualni potencial otrok, konsistentno ugotavljajo raziskovalci (Piciga, 1995). Aktivna udeležba učencev pri klasificiranju s simboli spodbuja logično mišljenje ter razvoj sintetiziranja in analiziranja (Katz in Chard, 2000). S pomočjo asociativnega povezovanja med simboli in abstraktnega razmišljanja učenci razvijajo način mišljenja, ki je osnova za razvoj miselnih klasifikacij in kasneje matematično-logičnega razmišljanja.

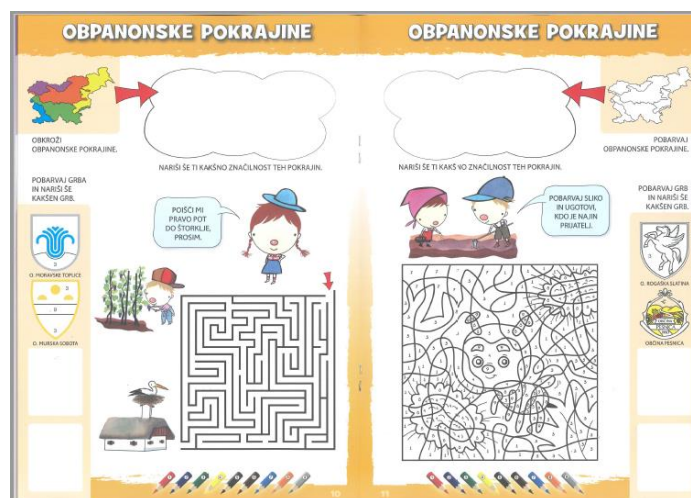
Učenje klasifikacij in seriacij v zgodnjem otroštvu spodbuja matematično in naravoslovno pismenost, logične miselne operacije, funkcionalno mišljenje in hitrejše usvajanje logično-matematičnih pojmov.

Naučeni abstraktni simboli (pokrajine Slovenije) so zelo koristno sredstvo za začetni razvoj funkcionalnega razmišljanja, ko moramo za reševanje problemov poleg inteligentnosti uporabljati predhodno usvojeno znanje.

Vaje predstavljanja, seriacije in klasifikacije:

Med igre spadajo igre spomina, igre, pri katerih učenec pojme oz. simbole, ki jih spoznava med igro, uporablja v klasičnih spominskih ter specifičnih igrah za razvoj ustvarjalnosti in funkcionalnega mišljenja.

Pobarvanka z nalogami, avtorja dr. Ranka Rajovića, pomaga razvijati otrokovo funkcionalno znanje o Sloveniji s pomočjo miselnih klasifikacij, seriacij in asociacij, zato smo se lotili reševanja tudi teh pripravljenih nalog.



Slika 2: Reševanje nalog v Pobarvanki (Rajović, 2017)

Primeri uporabljenih vaj miselne klasifikacije in miselne seriacije pri učenju in spoznavanju naravnih in družbenih značilnosti Slovenije:

- prepoznavanje pokrajin na osnovi njihovega zapisa (npr: V tej pokrajini so naslednji kraji: Bovec, Bohinjska Bistrica, Jesenica, Mežica; V tej pokrajini je glavno mesto Slovenije; V tej pokrajini so

- najnižje nadmorske višine; V tej pokrajini so številni kraški pojavi; V tej pokrajini so najvišje nadmorske višine in najnižje temperature; V tej pokrajini imajo najtoplejše podnebje ...
- iskanje pokrajin po podobnosti (npr. barva, simboli na njih), primerjava pokrajin po podobnostih s pomočjo šolskega zemljevida;
  - primerjava grbov med posameznimi pokrajinskimi enotami;
  - primerjava pokrajin po velikosti in razvrščanje od najmanjše do največje (miselna seriacija).

### 3.3 ASOCIATIVNO POVEZOVANJE IN GLASBENE DEJAVNOSTI

Jansen-Osmann in Heil v svoji raziskavi o asociativnem učenju s slikovnim materialom pri učencih ugotavljata, da obstaja povezava med uspešnostjo asociativnega povezovanja simbolov in dosežki na jezikovnih testih.

Vaje asociacij in glasbe

Med vaje asociacij spadajo spomin, tehnika dvojnih asociacij, sestavljanje puzzle.

Primeri uporabljenih vaj asociacij pri učenju in spoznavanju naravnih in družbenih značilnosti Slovenije:

Sestavljanje zemljevida Slovenije nam je služila kot odličen izobraževalni pripomoček, saj so učenci na igriv način spoznavali kraje, reke, živali, ki živijo na tem področju (jelen, svinja, rjavi medved, srna, rjava veriverica, sokol, štokrlja, kozorog).



Slika 3: Sestavljanje puzzle zemljevid Slovenije

Znanje o Sloveniji smo utrjevali tudi s pomočjo iger Brainbox – Slovenija in Kviz o Sloveniji.

Za spodbujanje asociativnega povezovanja so zelo primerne različne glasbene dejavnosti, pri katerih učenci razvijajo prepoznavanje instrumentov in glasbe, rišejo po glasbi, ustvarjajo simbolne reprezentacije in sličice glasbenih oblik, ritma in dinamike.

Primeri vaj za glasbene dejavnosti:

- prepoznavanje instrumentov po zvoku;
- prepoznavanje in razlikovanje glasbe v načinu (žalostno, veselo, odločno), ritmu, tempu (počasi, zmerno, hitro), in dinamiki (tiho, srednje, glasno);
- pogovori o glasbenem okusu.

Primeri uporabljenih vaj za glasbene dejavnosti pri spoznavanju značilnosti Slovenije:

- usvajanje abstraktnih simbolov pokrajin smo podkrepili s primernimi plesi, ki so značilni za posamezno pokrajino in sledečimi pesmimi:
  - o Alpske pokrajine: Siva pot, Zakrivljeno palico v roki, Kekčeva pesem, Jaz pa pojdem na Gorenjsko (slovenska ljudska), Pa ta šepasta krava (ljudska z Gorenjskega);
  - o Predalpske pokrajine: V Ljubljano, Na vrhu nebotičnika, Čez Šuštarški most;
  - o Obpanonske pokrajine: Trzinka;
  - o Dinarskokraške pokrajine: Tri tičice (Belokranjska ljudska); Igraj kolo jabuko (Belokranjska ljudska), Lepa Anka (slovenska ljudska), notranjski ples: Šuštarpolka;
  - o Obsredozemske pokrajine: Mi gremo pa na morje (Čuki), Gremo na morje (Čuki), Oljke, rožmarin in sol (Marko Vozelj in Mojstri).
- Analizirali smo značaj skladbe/plesa: prepoznavanje različnih tempov, prepoznavanje različnih stopenj dinamike, lastni občutki ob poslušanju itd.
- Med poslušanjem smo spodbujali »aktivno« poslušanje glasbe z vprašanji: kdo so izvajalci (glasbila), razlikovanje videza in barve zvoka posameznih skupin glasbil v orkestru (godala, pihala itd.).

#### 4 VLOGA UČENCEV PRI ZAPISOVANJU SNOVI V ZVEZEK

Učenci si učno snov po večini zapisujejo v zvezek. Sledi učenje na pamet iz zvezkov in učbenikov. To zagotovo ni ena izmed najboljših načinov učenja snovi, zato smo se zapisov v zvezek lotili na drugačen način.

Na podlagi predhodnega učenja s pomočjo vaj abstrakcije, vizualizacije, miselne klasifikacije, miselne seriacije in asociativnega povezovanja smo nato oblikovali univerzalni miselni vzorec s ključnimi besedami za pokrajino Slovenije.

Učenci so miselni vzorec za posamezno pokrajino oblikovali na obeh straneh v zvezku, tako je miselni vzorec skupaj obsegal A3 format, v katerega so samostojno zapisali vse predhodno pridobljene informacije s pomočjo zgoraj opisanih vaj. Nato smo si ogledali posamezne posnetke o Sloveniji, se pogovarjali, urili v sodelovalnem učenju, pri skupinskem delu, kjer so učenci pridobivali še dodatne, nove informacije, predvsem o življenju in delu v posamezni pokrajini ter v miselni vzorec dodali še te značilnosti.

Če strnemo, smo v zvezek celotno snov o značilnostih Slovenije oblikovali samo na petih miselnih vzorcih. Za vsako posamezno pokrajino Slovenije, torej svojega.

Menim, da so učenci imeli dober pregled nad vsemi ključnimi, pomembnimi značilnostmi posamezne pokrajine Slovenije in da so si snov v največji možni meri, tudi dobro zapomnili. Zagotovo bi bil velik izziv primerjati zapomnitev učne snovi paralelni razred, ki je znanje o značilnostih Slovenije pridobil na drugačen način.

#### 5 ZAKLJUČEK

Namen poučevanja je, da v vsakdanje pedagoško delo vnesemo dejavnosti, s katerimi učenci razvijajo kompetence, učinkoviteje pomnijo vsebine, da v čim večji meri dosegaajo t.i. raven funkcionalnega (uporabnega) znanja ter predvsem, da so motivirani za učenje.

Pomembno je, da pri poučevanju upoštevamo temeljni cilj – učenje načina razmišljanja. To pomeni, da učitelji pri načrtovanju dejavnosti upoštevajo, da je pri učencih potrebno spodbujati kompetence za doseganje uporabnega znanja. Dejavnosti, ki jih bodo izvajali naj izhajajo iz učenčevih zanimanj in notranje motivacije za učenje.

Cilj učenja ni učenje na pamet, ampak da učenci mislijo. Učence moramo naučiti razmišljati. Rezultat takšnega učenja-razmišljanja je konstruktivno, ustvarjalno, asociativno, produktivno, torej uporabno znanje. To je pomembna veščina, ki jo bodo učenci v prihodnosti še kako potrebovali. Kvaliteta učenja je namreč odvisna od razmišljanja učenca.

#### VIRI IN LITERATURA

- Jannsen-Osmann, P. in Heil, P. (2007). Primary-School-Aged Children and Spatial Associate Learning. *Experimental Psychology*, 54 (3), 236-242.
- Juriševič, M. (2009). Posebnosti učenja in poučevanja mlajših otrok. V: Vrbovšek B. (ur.), *Učenje v območju bližnjega razvoja otrok* (str. 25-30). Ljubljana: Supra.
- Katz, L G. in Chard, S. (2000). *Engaging children's minds: The project approach* (2 ed.). Stamford, CT: Ablex.
- Marjanovič Umek, L. (1990). *Mišljenje in govor predšolskega otroka*. Ljubljana: DZS.
- Piciga, D. (1995). *Od razvojne psihologije k drugačnemu učenju in poučevanju*. Nova Gorica: Educa.
- Rajović, R. (2015). *Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Rajović, R. (2017). *Slovenija. Pobarvanka z nalogami*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Urška Golob

urska.golob@glazer.si  
OŠ Janka Glazerja Ruše

## MATEMATIČNI VESELI DECEMBER MATHEMATICAL MERRY DECEMBER

### ŽIVLJENJEPIS

Sem Urška Golob, rojena v Mariboru 23. 6. 1980. Na Pedagoški fakulteti v Mariboru sem študirala matematiko in pedagogiko. Študij sem uspešno zaključila in diplomirala 6. 9. 2004. Istega leta sem se 1. 9. 2004 prvič zaposlila na OŠ v Selnici ob Dravi v OPB. Že v naslednjem šolskem letu 2005/06, pa sem se zaposlila na delovno mesto učiteljice matematike na OŠ Janka Glazerja v Rušah, kjer matematiko poučujem še danes. Pri učencih se trudim razvijati pozitiven odnos do matematike v vseh oblikah in s tem prispevati k dvigu priljubljenosti le-te. Izziv mi predstavlja tudi delo z nadarjenimi.

\*\*\*

### POVZETEK

Raziskave kažejo zelo nizko priljubljenost matematike med osnovnošolci. V iskanju načinov, kako to priljubljenost dvigniti, sem posegla po »drugačnih« matematičnih nalogah, ki pri otrocih vzpodbudijo radovednost in jih pritegnejo k reševanju pri tem pa povezujejo različna znanja, vsebine in veščine. V prispevku želim predstaviti, kako v smislu adventnega koledarja z različnimi zabavnimi nalogami približati matematiko vsem. Opisala bom potek matematičnega veselega decembra v času pred epidemijo in v času dela na daljavo.

Ključne besede: matematika, veseli december, drugačne matematične naloge, adventni koledar, priljubljenost matematike

### ABSTRACT

Researches shows a very low popularity of mathematics among primary school children. In search of ways to raise this popularity, I resorted to "different" mathematical tasks that stimulate children's curiosity and attract them to solve, while combining different knowledge, content and skills.

In this article, I want to present how to bring mathematics closer to everyone in terms of the Advent calendar with various fun tasks. I will describe the course of the mathematical merry December in the time before the epidemic and in the time of teleworking.

Keywords: Mathematics, merry december, "different" mathematical tasks, Advent calendar, popularity of mathematics.

Lektoriranje prispevka: Aleksandra Rožič

## UVOD

Sama imam matematiko zelo rada. Pritegnejo me vse vrste številskih ugank in izzivov. Sploh me žene pravilno razvozlati neko novo situacijo. Svoje učence želim navdušiti z zanimivimi in drugačnimi nalogami, ki bi jih tudi zaradi svojega izgleda pritegnile k razmišljanju in reševanju vse do konca. V učencih bi rada prebudila željo po tem, da sami na svoj način pridejo do prave rešitve.

K ukvarjanju s tem me je spodbudil članek novinarko Sonje Merljak z naslovom Rad imam matematiko (poudarjeno), takoj za tem pa stavek: »Ta trditev za slovenske otroke ne velja«. In nato vprašanja:

»Je matematika lahko lepa, zanimiva, preprosta in zabavna? Ali pa je to nemara upravičeno najbolj osovražen šolski predmet?« (Merljak, 2016)

Ob besedi osovražen se res ne počutim dobro, sploh če je v povezavi z matematiko, saj se mi matematika zdi zelo pomemben temelj našega bivanja.

V prispevku bi želela predstaviti enega od načinov, s katerim se trudim učencem približati matematiko ter dvigniti njeno priljubljenost in odnos do predmeta.

Odločila sem se pripraviti privlačne in drugačne naloge v obliki adventnega koledarja, ki sem ga poimenovala matematični veseli december.

## PRILJUBLJENOST MATEMATIKE

Slovenski osmošolci so v raziskavi TIMSS 2015 izkazali visoke dosežke v matematiki, kar jih uvršča v zgornjo tretjino najuspešnejših držav. Po drugi strani pa nam podatki že vrsto let kažejo, da je ena od vztrajnih značilnosti slovenskih učencev pomemben razkorak med njihovimi visokimi dosežki iz znanja in izobraževanju nenaklonjenimi stališči, med katere sodi tudi nepriljubljenost matematike. Manj naklonjena stališča četrtošolcev pri teh vprašanjih se pri osmošolcih še dodatno poslabšajo. To pomeni, da učenci še dodatno izgubijo motiviranost za učenje matematike. V četrtem razredu je 35 odstotkov takšnih, ki se matematiko učijo zelo radi, v osmem razredu pa je takšnih še samo 5 odstotkov.

Vprašanje motiviranosti učencev in povezanosti motivacije z učnimi dosežki je predmet številnih raziskav. Raziskave nakazujejo, da je učno okolje eden od pomembnih dejavnikov vpliva na motivacijo učencev. Prožnejše, inovativnejše metode poučevanja pozitivno vplivajo tako na motivacijo kot na dosežke pri matematiki.

Učenci, ki do učenja matematike čutijo odpor, napredujejo za polovico počasneje kot učenci, ki čutijo vsaj zmerno naklonjenost do učenja, zato sta dvig priljubljenosti matematike in motiviranost nujna. (Rezultati Slovenije v mednarodnem merilu, 2021)

Videti je, da je v Evropi izobraževalna politika skladna z ugotovitvami raziskav in mednarodnih raziskovanj o načinih poučevanja matematike: ni enega samega pravilnega načina poučevanja, mogoče pa je učinkovito uporabljati različne metode v specifičnih kontekstih in za določene izide učenja. Med metodami, ki se spodbujajo, so problemsko učenje, raziskovanje in proučevanje ter uporaba okoliščin iz resničnega življenja, ki omogočajo učencem, da povežejo matematiko s svojimi lastnimi izkušnjami. Gledano na splošno, je treba najti ravnotežje med metodami, ki spodbujajo učence k pridobivanju matematičnega znanja, in med razvojem njihovih matematičnih spretnosti. Dokazano je, da imajo te metode pozitiven vpliv ne le na raven njihovih dosežkov, pač pa tudi na njihov odnos do matematike. (Matematično izobraževanje v Evropi, 2012)

Nekaj bo treba narediti, saj je matematika jezik znanosti in odpira vrata v poklice prihodnosti. (Merljak, 2016)

#### RADOVEDNOST

Človeška radovednost, ustvarjalnost in inovativnost so zaslužne za ključne dosežke človeka v njegovi zgodovini in obenem pomemben pogoj za našo prihodnost, če se želimo učinkovito soočiti s posledicami drugih, manj prijetnih človeških potez, ki jih že čutimo na planetu in v svetu okrog sebe. Težnja po raziskovanju nam je evolucijsko dana. Odrasli lahko to prirojeno zmožnost pri otrocih spodbujamo ali zaviramo.

Otroško radovednost lahko spodbujamo z različnimi izzivi, nalogami, dejavnostmi, igrami. Radovedni otroci se bolje in hitreje učijo. Ko so radovedni, je učenje zabava in veselje, ne pa breme. Tudi zato, ker se v naših možganih v stanju radovednosti zviša raven dopamina, ta pa ne vodi le k občutkom zadovoljstva, pač pa izboljšuje zmožnost opazovanja in pomnjenja. Ko radovednost začne voditi v nastajanje novih idej in rešitev, se rodita ustvarjalnost in inovativnost.

Vemo, da lahko s sistematičnim spodbujanjem radovednosti, divergentnega mišljenja in ustvarjalnosti v šolskem okolju ustvarjamo izjemne pogoje za poznejšo inovativnost v različnih življenjskih okoliščinah in pri različnih izzivih. Obenem pa vemo tudi, da togi šolski sistemi z ukalupljanjem učencev v enotne miselne modele, k enemu samemu odgovoru usmerjene načine razmišljanja in standardizirane postopke reševanja stvari zavirajo ustvarjalnost in inovativnost učencev.

Težnja po raziskovanju, naravna radovednost, ustvarjalnost so tukaj, med nami. Ni jih treba iskati z lupo, dovolj se je odpraviti v katerikoli vrtec ali med mlajše šolarje. Ni se nam treba truditi, da bi jih spodbujali, ker so že tu – vse, kar moramo narediti, je, da jim ne pustimo ugasniti in izzveneti. To dosežemo s tem, da:

- otrokom zastavljamo izzive, ki odpirajo različna vprašanja in različne rešitve, namesto nalog z enim samim možnim odgovorom,
- postavljamo vprašanja, ki spodbujajo razmišljanje izven škatle,
- sprejemamo in spoštujemo otroško radovednost, odzivamo se nanjo in jo nagradujemo,
- spodbujamo kritično razmišljanje pri otrocih,
- prisluhnemo otrokom in njihovim idejam,
- spodbujamo otroško domišljijo in
- smo vzor radovednega učitelja.

(Musek Lešnik, 2020)

#### DRUGAČNE MATEMATIČNE NALOGE

Opazila sem, da učence pritegnejo »drugačne« matematične naloge. Sem sodijo večinoma naloge brez daljšega besedila, ki temeljijo na nekaterih shemah, opremljenih s slikami ali simboli. V ozadju nalog pa se skrivajo pravila logike, številskih ugank, zaporedja, vzorci, kombinatorika, križne vsote, labirinti, koordinatni sistem, liki in podobno. Naloge niso vezane samo na eno vsebino, ampak se vsebine prepletajo. Reševanje nalog zahteva povezovanje različnih znanj in veščin in se jih da rešiti na več načinov.



#### POTEK MATEMATIČNEGA VESELEGA DECEMBRA

Vsi poznamo adventni koledar, ki ima predalček za vsak dan v decembru do božiča. Koledar je poslikan z raznimi motivi, v predalčkih pa so običajno drobna darilca ali sladkarije. Odpiranje novega okenca vsak dan v nas prebudi neko veselje in radovednost o tem, kaj nas čaka v predalčku. Z odpiranjem okenc pa hkrati tudi odštevamo dneve do praznikov in počitnic.

V šoli sem želela s to obliko odštevanja povezati drugačne in privlačne matematične naloge za učence od 6. do 9. razreda. Na steni hodnika med učilnicami matematike sem pripravila toliko okenc, kot je bilo v decembru delovnih dni in jih mešano označila s pripadajočimi številkami datumov.



Slika 1: Adventni "predalčki" na hodniku

Vsak dan sem v predalček nalepila novo nalogo in nato so stvari potekale po navodilih, ki so bila objavljena že v novembru. Pomemben del navodil je bil, da mora poleg rešitve, ki je včasih bila samo številka, biti nakazan ali zapisan tudi kratek postopek reševanja.

Vsak delovni dan v decembru je bila ob 8.00 objavljena nova naloga. Listki s kopirano nalogo so bili na voljo na mizi na hodniku. Na isti mizi je bila pripravljena tudi škatla, v katero so učenci dnevno oddajali rešitve. Učenci so za reševanje naloge imeli čas do 14. ure istega dne. Vsak dan smo škatlo spraznili ob 14.00.

Vsak naslednji dan je bila tudi objavljena pravilna rešitev posamezne naloge in po potrebi smo se učitelji matematike z učenci o nalogi pogovorili pri uri matematike. Nekateri učenci so z veseljem predstavili svoj način razmišljanja in rešitev. S tem smo pritegnili še koga.

Zadnji delovni dan v decembru smo pripravili zaključek veselega matematičnega decembra z razglasitvijo najboljših reševanj. Glede na rešitve, ki smo jih prejeli v celem decembru, smo v aktivu matematikov oblikovali tudi nekaj različnih kategorij, in sicer:

- nagrade za učence, ki so pravilno rešili največ nalog izmed vseh šestošolcev, sedmošolcev, osmošolcev in devetošolcev posebej,
- nagrada za vzorno rešene naloge in
- nagrada za izvirno reševanje.

Rezultate je razglasil g. ravnatelj, ki je priskrbel tudi knjižne nagrade in nekaj reklamnega materiala ter sladkarij. Nagrade oz. darila pa je podaril Božiček. Z drobno pozornostjo so bili nagrajeni tudi vsi sodelujoči učenci.

#### IZVEDBA NA DALJAVO

V času dela na daljavo sem matematični veseli december pripravila v spletni učilnici za matematiko. Vsak delovni dan je bila objavljena nova naloga in pripravljena mapa za oddajo rešitve. Najboljši učenci so kljub delu na daljavo bili nagrajeni na domu in ob tem pozitivno presenečeni. Žal je na daljavo sodelovalo manj učencev kot v šoli. Vseeno pa sem bila zadovoljna z zbranimi rešitvami in visoko motiviranostjo nekaterih učencev.

#### PRAZNIČNE MATEMATIČNE NALOGE

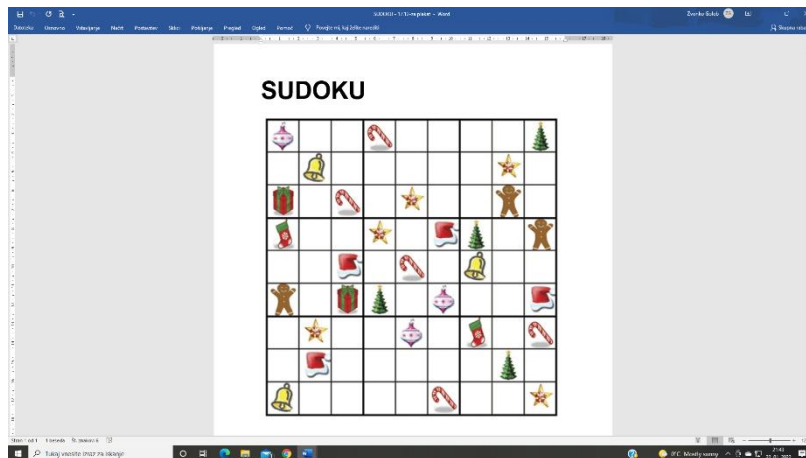
Iskala sem drugačne decembrsko obarvane naloge. Večino nalog in idej za naloge sem našla na spletu s pomočjo naslednjih angleških besed in besednih povezav iz njih: math, puzzles, challenges, christmas, worksheet, riddles in podobno, med iskanjem pa sem se usmerila na slike, saj naloge najprej pritegnejo s svojim videzom. Potrebno jih je bilo prevesti, prilagoditi težavnost, skrajšati ali kako drugače predelati. Spodaj je opisanih nekaj primerov nalog, ki sem jih pripravila.

Naloga »Božični računi« (Slika 3) je tipični primer nalog, ki se zelo pogosto pojavljajo na družbenih omrežjih in otroci pogosto pridejo v stik s takimi nalogami. Situacija se jim zdi znana, zato jih naloga pritegne. Naloge tega tipa so lahko zelo preproste ali pa tudi zahtevnejše. Možnosti je ogromno, obstaja veliko že pripravljenih nalog, učenci jih pa zelo radi rešujejo in se ob tem urijo v hitrem računanju.

$$\begin{array}{r} \text{🐻} + \text{🐻} + \text{🐻} = 6 \\ \text{🐻} + \text{🎄} = 13 \\ \text{🎄} - \text{📦} = 4 \\ \text{🐻} + \text{🎄} + \text{📦} = ? \end{array}$$

Slika 2: Božični računi

Učence zelo privlačijo tudi naloge, ki so podane v obliki kvadrata. Sama oblika izžareva neko pravilnost in urejenost. Kljub podobni osnovni obliki se v nalogah skrivajo zelo različne povezave in postopki reševanja.

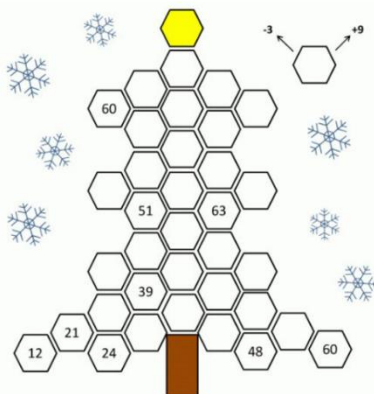


Slika 3: Božični sudoku

Veliko sem našla tudi nalog, ki skrivajo pravilo v trikotni obliki oziroma v obliki smrečice, ki je kot nalašč za naš praznični matematični koledar. Pravilo je opisano ali simbolno prikazano in se ponavlja. Ugotovila sem, da učenci zelo uživajo v tem, ko ponavljajo neke postopke.

#### BOŽIČNO DREVO

Dopolni prazna polja na drevesu.  
Katero število se skriva na vrhu?



Slika 4: Božično drevo

Zelo privlačno je tudi kakršnokoli dekodiranje ali iskanje gesla, čeprav se mi zdi, da je pri teh nalogah hitro preveč besedila, kar mnoge učence odvrne.

#### SKRIVNO SPOROČILO

S pomočjo tabele in tipkovnice dekodiraj sporočilo.

7	777	444	44	2	5	2	5	666

7	777	2	9999	66	444	55	444

1	2 ABC	3 DEF
4 GHI	5 JKL	6 MNO
7 PQRS	8 TUV	9 WXYZ

Slika 5: Skrivno sporočilo

V naslednjo skupino nalog bi združila naloge, kjer je brez navodil treba ugotoviti pravilo in po njem izračunati oziroma ugotoviti manjkajoči del. Takih nalog se je včasih treba lotiti na več različnih načinov. Izbor teh nalog je bil najtežji, saj so hitro lahko pretežke. Zgodilo pa se je tudi, da je naloga izpadla kot prelahka, saj sem jo jaz reševala čisto drugače kot učenci.

Naloge sem izbirala mešano in sledila temu, da je vsak teden bila kakšna lažja in ena težja ter da so bile mešane po načinu reševanja in izgledu. Nekaj nalog sem pripravila tudi sama. Torej vsak dan znova je bila naloga presenečenje.

#### ZAKLJUČEK

Z izvedbo in rezultati matematičnega decembra sem bila zelo zadovoljna. Dosežen je bil glavni cilj. Motivirala sem učence, ki se matematike ne učijo radi in dvignila samozavest tistim, ki pri matematiki niso najbolj uspešni. Učenci so se o nalogah in njihovih rešitvah pogovarjali ter vsak dan komaj čakali na novo nalogo.

Med pripravo nalog sem našla veliko idej za popestritev ur in naslovov, kjer jih najdem ter uživala v reševanju nalog. Sama izvedba, navodila in izbor nalog se stalno spreminjajo, zato je matematični veseli december vsako leto novo presenečenje zame in za učence. Zagotovo pa bom s tem nadaljevala in takšne vrste nalog vključevala v pouk čim pogosteje.

## VIRI IN LITERATURA

- EURYDICE. 2012. Matematično izobraževanje v Evropi: skupni izzivi in nacionalne politike. [online], [citirano 8.1.2022]. Dostopno na spletnem naslovu:  
[https://www.eurydice.si/images/stories/publikacije/slovenske/matematicno\\_izobrazevanje\\_SPLET.pdf](https://www.eurydice.si/images/stories/publikacije/slovenske/matematicno_izobrazevanje_SPLET.pdf)
- MERLJAK, Sonja. 2016. Minuta za vzgojo: Rad imam matematiko. Delo [online]. Marec, 2016 [citirano 8.1.2022]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://old.delo.si/mnenja/blogi/minuta-za-vzgojo-10.html>
- MIZŠ RS. 2021. Rezultati Slovenije v mednarodnem merilu, IEA TIMSS 2015, Mednarodna raziskava trendov znanja matematike in naravoslovja, Osnovna šola, osmi razred. Izvleček nacionalnega poročila o prvih rezultatih [online], [citirano 8.1.2022]. Dostopno na spletnem naslovu:  
<https://www.zrss.si/digitalnahnajznicna/TIMSS2015osmosolci/2/>
- MUSEK LEŠNIK Kristijan. 2020. Radovednost, ustvarjalnost, inovativnost – Kaj lahko predam mojim otrokom in učencem? [online], [citirano 8.1.2022]. Dostopno na spletnem naslovu:  
<https://www.abced.si/post/radovednost-ustvarjalnost-inovativnost-kaj-lahko-predam-mojim-otrokom-in-u%C4%8Dencem>

Povezave do nalog na slikah in skrajšani naslovi pridobljeni s spletno aplikacijo TinyURL.com:

Slika 2:

<https://www.brainfans.com/brain-teaser/number-and-math-puzzle/89/christmas-math-puzzle-for-genius>

<https://tinyurl.com/3rmctfux>

Slika 3:

[https://www.google.com/search?q=christmas+sudoku&tbm=isch&hl=sl&chips=q:christmas+sudoku,online\\_chips:worksheets:0lu2YCCvFrg%3D&rlz=1C1AVFC\\_enSI813SI815&sa=X&ved=2ahUKewjiuOCeTN71AhXXM-wKHaJmAtQQ4IYoBXoECAEQJQ&biw=1903&bih=969#imgrc=zUWewR5qUoYeaM](https://www.google.com/search?q=christmas+sudoku&tbm=isch&hl=sl&chips=q:christmas+sudoku,online_chips:worksheets:0lu2YCCvFrg%3D&rlz=1C1AVFC_enSI813SI815&sa=X&ved=2ahUKewjiuOCeTN71AhXXM-wKHaJmAtQQ4IYoBXoECAEQJQ&biw=1903&bih=969#imgrc=zUWewR5qUoYeaM)

<https://tinyurl.com/25ytzdsr>

Slika 4:

[https://co.pinterest.com/pin/320248223477577394/?amp\\_client\\_id=CLIENT\\_ID\(&#x27;\)&mweb\\_unauth\\_id={default.session}&simplified=true](https://co.pinterest.com/pin/320248223477577394/?amp_client_id=CLIENT_ID(&#x27;)&mweb_unauth_id={default.session}&simplified=true)

<https://tinyurl.com/n7ue7ky6>

**Suzana Grah**

suzana.grah@csgm.si

Center za sluh in govor Maribor

## UČITELJEV PRISTOP K OBRAVNAVANJU DISCIPLINSKIH PROBLEMOV

### TEACHERS APPROACH TO DEALING WITH DISCIPLINARY PROBLEMS

#### ŽIVLJENJEPIS

Suzana Grah je po izobrazbi inkluzivni pedagog. Zaposlena je na Centru za sluh in govor Maribor kot učiteljica otrokom z avtističnimi motnjami v kombiniranem oddelku prvega in drugega razreda. Pri svojem delu se velikokrat preizkuša v različnih sodobnih didaktičnih pristopih. Ves čas išče nova znanja in spoznanja ter jih vnaša v svoje delo, v katerem nedvomno uživa.

\*\*\*

#### POVZETEK

Če učitelj posveti še toliko časa pripravi na učno uro in si močno prizadeva, da bi jo kar najbolje izpeljal, je vse zaman, če v razredu ni discipline. Kot disciplino nikakor ne razumemo samo ukrepanja, ko se pojavi neželjeno vedenje, ampak pozitivne strategije, ki v čim večji meri vključujejo sodelovanje in zavzetost vseh učencev. V prispevku predstavimo vpliv na pojav neželenega vedenja, tehnike in strategije za ustrezno odzivanje na neželjeno vedenje ter kakšen je namen preventivne in korektivne discipline.

Ključne besede: korektivna disciplina, preventivna disciplina, vodenje razreda

#### ABSTRACT

Even if the teacher devotes so much time preparing for the lesson and makes great efforts to make it as good as possible, it is all in vain if there is no discipline in the classroom. By no means do we understand discipline as just a bare action when unwanted behavior occurs, but as positive strategies that involve the participation and commitment of all students as much as possible. In this paper, we present the impact on the occurrence of unwanted behavior, techniques and strategies for appropriate response to unwanted behavior and what is the purpose of preventive and corrective discipline.

Keywords: corrective discipline, preventive discipline, class management.

Lektoriranje prispevka: Natalija Sinkovič

## UVOD

Sodobno pojmovanje vodenja razreda pomeni precej kompleksnejšo dejavnost kot le ukrepanje ob neprimernem vedenju učencev. Vodenje razreda se tesno nanaša na strategije, s katerimi učitelj vzpostavlja pozitivno, produktivno, inkluzivno, podporno, skrbno in harmonično okolje. Takšno okolje preprečuje motnje v učnem procesu, spodbuja učenje in učne dosežke učencev ter tudi pridobivanje pozitivnih socialno-čustvenih izkušenj (Pšunder, 2011).

Če učitelj posveti še toliko časa pripravi na učno uro in si močno prizadeva, da bi jo kar najbolje izpeljal, je vse zaman, če v razredu ni discipline. Ker imata znanje in izobrazba v sodobnem svetu izreden pomen v življenju vsakega posameznika ter za razvoj celotne družbe, šola postavlja pred učitelje in pred učence obsežne izobraževalne cilje, ki jih brez discipline ni mogoče uresničiti (Pšunder, 2004). Kot disciplino nikakor ne razumemo samo ukrepanja, ko se pojavi nezaželeno vedenje (»discipliniranje« učencev), ampak pozitivne strategije, ki v čim večji meri vključujejo sodelovanje in zavzetost vseh učencev. S tem je povezano vodenje razreda. Zastavili smo si vprašanje. S čim lahko učitelj to dosega (Rutar Ilc, 2017)?

## VODENJE RAZREDA

Eden ključnih dejavnikov dobre razredne klime je zagotavljanje discipline z ustreznim vodenjem razreda. Jasna struktura in postopki, dogovorjena pravila in razumne meje omogočajo učencem, da se znajdejo in imajo občutek varnosti, kar jim olajša vključevanje v razredno dogajanje. Učenci cenijo učitelje, ki izražajo ključne vrline in osebnostno moč, kot so modrost in znanje, človeškost, strpnost, spoštljivost, pravičnost in pogum. Učitelj lahko že s svojim nastopom, vodenjem oziroma odnosom do učencev spodbudi konstruktivno vedenje in sodelovanje vseh. Bolj ko učitelj občuti zaupanje v lastno zmožnost vodenja razreda, bolj je prepričljiv tudi za učence. Pri tem ne potrebuje toliko zunanjih, glasnih in razburjenih izrazov, ampak predvsem odločno izražanje svoje navzočnosti in občutka, da je položaju kos. Na ta način si lahko pridobi spoštovanje učencev in njihovo pripravljenost za sodelovanje oziroma njihovo boljšo vključenost, medtem ko z impulzivnim ali celo agresivnim pristopom sicer lahko začasno umiri razred, vendar ne vzbuja zaupanja v to, da ga učinkovito vodi. Med tem, ali se učenci učitelja bojijo ali pa ga spoštujejo, je odločilna razlika (Rutar Ilc, 2017).

Pomemben del vodenja razreda je torej učiteljev nastop in način vzpostavljanja odnosov oziroma stika z učenci in tudi obvladovanje konkretnih strategij in pristopov (Rutar Ilc, 2017).

## VPLIV NA POJAV NEŽELENEGA VEDENJA

Izvorni problemi, s katerimi učenec nase opozarja z izstopajočim in bolj ali manj motečim vedenjem, imajo praviloma (z nekaterimi izjemami) težave, ki sodijo v krog socialnointegracijskih/vedenjskih težav, katerim se pogosto pridružujejo tudi učne težave in temeljijo na:

- v njihovem, praviloma slabem doživljanju samega sebe,
- na njihovi slabi samopodobi,
- v dosedanjih socialnih izkušnjah, ki so praviloma skromnejše,
- v socialnem statusu, ki ga imajo v svojih vrstniških odnosih,
- v dejavnih njihovega družinskega okolja, vse to pa lahko
- šolsko okolje omili ali pa utrjuje in še močneje izriše (Kobolt in Pelc, 2010).

V šolski praksi pogosto prevladuje prepričanje, da so izvor neprimerne vedenja učenci sami in njihove družine. Pogosto se spregleda, da je mnoga neprimerna vedenja v šoli mogoče povezati z ureditvijo in funkcioniranjem šole same, prav tako pa z načinom delovanja učiteljev v njej (Pšunder, 2004).

Vstop otroka v šolo je mogoče opredeliti kot vstop iz družinskega zavetja v širši socialni prostor. V šolo, z določeno ureditvijo in pravili, vstopa otrok z določenimi vrednotami in merili vedenja, ki jih je pridobil v družini. Starši v dobro delujoči družini otroku običajno predstavljajo dober zgled. Spodbudno okolje otroka nauči konstruktivnega reševanja konfliktov ter drugih socialnih spretnosti, ki igrajo pomembno vlogo v odnosih in ravnanju z drugimi ljudmi. Žal danes mnogi učenci vstopajo v šolo z negativnimi izkušnjami, pridobljenimi v družini. Mnogi so čustveno oškodovani zaradi pomanjkanja, zanemarjanja, zlorab, ločitev, drog in zavrnitev. Mnogi niso internalizirali občutka zaupanja do drugih ali razvili socialnih spretnosti, ki so potrebni za interakcijo v skupini ali osebno učenje. Njihovo vedenje obvladujejo socialno-emocionalne potrebe, kar vpliva na pogoste motnje učnega procesa. Težje prilagajanje otroka šolskim zahtevam je mogoče povezati tudi s preveč popustljivo družinsko vzgojo, kjer se izpostavljajo otrokove pravice, ne pa tudi dolžnosti (Pšunder, 2004).

Z zahtevami po prilagajanju otrok strukturi in prilagajanju šole lahko šola (so)ustvarja disciplinske probleme (Pšunder, 2004). V mnogih primerih se učenci v šoli ne znajdejo, ker so postavljeni pred strukturo, pravila in zahteve, ki se razlikujejo od domačih. Včasih k »težavam« prispeva učitelj s preveliko strogostjo ali popuščanjem, s pretirano storilnostjo ali nedoslednostjo, z nezanimivim poukom in premalo dejavno vlogo učencev. K povečanju nediscipline pa lahko pride tudi ob učiteljevem neustreznem ravnanju, ko se težave že pojavijo (Rutar Ilc, 2017).

#### PREVENTIVNA DISCIPLINA

Nepogrešljiva vloga pri obvladovanju disciplinskih problemov se prepisuje preventivnemu delovanju. Namen preventivne discipline je, da naj bi prispevala k izogitvi potencialnih problemov. Z učinkovitim preventivnim delovanjem manjšim že nastalim problemom ne damo priložnosti, da bi prerasli v resne probleme in postajali vedno težji za obvladovanje (Pšunder, 2004). Po mnenju Kounina (1970, v Pšunder, 2004) med učinkovitimi in neučinkovitimi učitelji obstaja le malo razlik v tem, kako se odzivajo na disciplinske probleme. Bistvena razlika med njimi se kaže v tem, kaj storijo preden se ti začnejo stopnjevati.

Charles (1996, v Pšunder, 2004) podaja štiri temeljne predloge preventivne discipline. Učitelj naj:

- bi oblikoval prijetno razredno klimo. Osredotočil naj bi se na koristno znanje in poskrbel za prijetne aktivnosti, pri tem pa naj bi upošteval potrebe učencev po zabavi, pripadnosti, svobodi, moči in dostojanstvu,
- bi bil do učencev prijazen, jim nudil pomoč, jih vključeval v odločanje, končne odločitve in odgovornost zanje pa naj bi vselej prevzemal sam,
- bi skupaj z učenci oblikoval ustrezno število dobrih, kratkih in jasnih razrednih pravil. O njih naj bi z učenci temeljito razpravljal in jih izobesil na vidno mesto v razredu,
- bi pogosto poudarjal dobro vedenje in pomen upoštevanja pravil. Pokazal naj bi, da mu je mar za učence in da od njih pričakuje primerno vedenje. Z učenci naj bi pogosto razpravljal o vedenju in posvečal pozornost izboljšanju njihovega vedenja. Prizadeval naj bi si za to, da bi učencem predstavljal dober model (Pšunder, 2004).

Posebno pozornost pri preventivni disciplini in vključevanju je treba nameniti učencem, ki kažejo nemirno, razdražljivo, agresivno vedenje, tistim, ki jih ovirajo slabša koncentracija in manjša pozornost, manjša



zmožnost odlaganja zadovoljitve, ter tistim, ki so osamljeni in tesnobni (anksiozni, v stiski). V teh primerih učitelj še posebej upošteva njihove potrebe in individualizira ter personalizira pristop, kar zmanjšuje tveganje za pojav neželenega vedenja. Učitelju je pri načrtovanju teh strategij lahko v oporo strokovni tim (Rutar Ilc, 2017).

#### KOREKTIVNA DISCIPLINA

Kljub prizadevanjem za dobro klimo, disciplino in vključevanje se v šoli ne moremo povsem ogniti neželenemu oziroma neprimernemu vedenju (Rutar Ilc, 2017). Nedisciplina ovira ali preprečuje uspešno šolsko delo, zato mora učitelj skrbno načrtovati tudi korektivno disciplino (Pšunder, 2004). Govorimo o vrsti »vzgajanja«, ki je učinkovita predvsem pri vodenju skupine, pri blažjih odstopanjih od pričakovanj (na primer, ko upade pozornost in »razred zajame nemir«, ko začnejo učenci klepetati, vstajati, ne sodelujejo več pri dejavnostih ...) ter pri vzgojno zanemarjenih učencih, ki potrebujejo stalno spremljanje in odločno vodenje (Rutar Ilc, 2017).

Pri pojavu neželenega vedenja je ključna modra presoja »koliko časa kdaj«: kdaj se odzvati, če sploh, kako intenzivno se odzvati, kaj reševati »na samem«, kaj pa javno oziroma pred vsemi učenci v razredu. Po eni strani je pomembno sporočilo učitelja, če se odzove takoj, ko opazi odstopanje od pravil. S tem sporoča, da spremlja dogajanje, da stoji za pravili in »skrbi za disciplino«. Po drugi strani pa ni nujno, da reagira prav na vsako neprimerno vedenje. Dovolj je že, da učitelj pokaže, da je odstopanje zaznal, in da učencem vedeti, da je pozoren na dogajanje. Pri tem je sicer odločen in vztrajen, vendar to naredi čim bolj spontano, brez »prehitre in pretirane drame«, saj to kaže na njegovo zaupanje, da je izzivu kos. Pri tem lahko uporabimo strategijo stopnjevanja signalov:

- Besedni signali: Izgovorimo ime, da pokažemo, da smo opazili neželeno vedenje, učencu postavimo vprašanje.
- Uporaba premora: Prenehamo poučevati. Stopnjujemo kontakt (očesni, približevanje). Usmerim pozornost vseh (»Kaj se tam dogaja?«).
- Razjasnjevanje: Zastavimo vprašanja za razjasnjevanje (»Kaj je razlog za takšno vedenje?«, »Kaj potrebuješ, da se boš lahko vključil?«, »Kako te lahko podprem?«).
- Sklicevanje na odgovornost: Ob sklicevanju na pravila in odgovore ponudimo možnost, da učenec/učenci še lahko spremeni/jo vedenje: podamo predloge in navodila.
- Napoved posledic: Odločno pozovemo, naj preneha/jo, in napovemo posledice (Rutar Ilc, 2017).

O neželenem vedenju se lahko pogovarjamo na licu mesta, če pa menimo, da bi to izzvalo preveč burna čustva na obeh straneh, lahko napovemo, da se bomo o tem pogovarjali pozneje. Učencu, ki je motil pouk, lahko rečemo: »To vedenje moti naše delo. Zdaj se vrni k delu, kasneje se bova v miru pogovorila o tem.« Za pogovor z učencem si lahko v takem položaju pomagamo s tehniko 4 R-jev:

- Razumno se odzovemo: vzdržimo se nepremišljenih in impulzivnih odzivov.
- Razlikujemo vedenje od osebe.
- Razumemo dogajanje in ga ne vzamem osebno (kot napad nase), na primer: razumem čustva, ki so za vedenjem, in to pomagam razumeti tudi učencu.
- Reagiramo odločno, a konstruktivno, usmerjeno v rešitve, in spodbujamo učenčev prevzemanje odgovornosti.

Za ustrezno odzivanje na neželeno vedenje je ključno, da učitelj razume razloge zanj. Različni razlogi namreč terjajo različno ravnanje (Rutar Ilc, 2017).

## PONAVLJAJOČE SE NEPRIMERNO VEDENJE

Strategije za obravnavanje manjših problemov ne delujejo vselej. Neprimerno vedenje učenca lahko postane vztrajno in moteče za druge učence in učitelja. Takšni primeri terjajo uporabo strategij, kjer učitelj prevzema večjo kontrolo nad vedenjem učencev (Pšunder, 2011). V pomoč so naslednje strategije:

- Uporaba vprašanj: učitelj naj uporablja vprašanja tipa »Kaj« (Kaj počneš?). Poudarek je na tem, kaj učenec počne in ne, zakaj to počne. Mnogo bolj so primerna kot vprašanja tipa »Zakaj?« (npr. Zakaj nisi na mestu?). Slednja od učenca zahteva zagovor, s čimer učenca spodbudijo, da išče opravičilo za lastno vedenje.
- Opozorilo in soočanje s posledicami: npr. učitelj reče učencu: »Miha, prenehaj klepetati in izpolnjuj učni list!« Iz sporočila je jasno razpoznavno, komu je namenjeno in kaj se od njega zahteva. Če učenec kljub opozorilu ne bo opustil neprimernega vedenja, ga seznanimo s posledicami. »Če ne boš prenehal klepetati, te bom presedel«.
- Odvzem privilegij ali zelenih aktivnosti: Ukinitev nečesa, kar imamo radi, je dobra motivacija za to, da se z ustreznim vedenjem potrudimo za ponovno pridobitev odvzetega. Npr. biti vodja kolone, sedeti z najboljšim prijateljem, uporabljati računalnik ipd. Pomembno je, da učitelj spozna, kaj imajo njegovi učenci radi in kaj pojmujejo kot privilegij.
- Dodelitev dodatnih nalog: npr. pri športni vzgoji naj učenec naredi nekaj sklec, pri matematiki naj opravi dodatno nalogo. Ne smemo pretiravati s to vrsto discipliniranja, ker dodatne naloge pomenijo kazen in tako negativno vplivajo na učenčev odnos do učitelja ter vsebin.
- Nekateri problemi učencev so tako zapleteni in specifični, da jih ena sama oseba ne more rešiti, zato je treba v njihovo reševanje vključiti druge strokovnjake, tudi iz zunanjih institucij (Pšunder, 2011).

## KAZEN ALI POSLEDICE?

Včasih učenec kljub vsem učiteljevim prizadevanjem ne spremeni vedenja oziroma se ne vključi. V tem primeru se nam zastavlja vprašanje, ali naj ga kaznujemo. Strokovnjaki opozarjajo, da kazen ne krepí želenega vedenja, ampak krepí ogibanje nezaželenemu. Posebej škodljivo in izključujoče pa je naslednje:

- odrekanje naklonjenosti in sprejetosti, kar vodi v tesnoba (anksioznost),
- ignoriranje, cinizem, zaničevanje in zasmehovanje, ker so žaljivi, poniževalni in razdiralni,
- izvajanje moči nad otroki (fizično kaznovanje, grožnje z lastno avtoriteto, odvzem ugodnosti), saj vodi v stisko ali upor in agresivnost, lahko pa otroka tudi trajno psihično poškoduje.

Avtoritaren in agresiven nastop, s katerim sicer najhitreje vzpostavimo red, ne prispeva k razvoju samodiscipline in odgovornosti (Rutar Ilc, 2017).

Za izboljšanje vedenja se namesto kazni priporočajo naravne in logične posledice ter prevzemanje odgovornosti, kot na primer pri pristopu s povračilom (retribucija), pri katerem učenec poravná škodo, ki jo je povzročil ali se oddolži z družbeno koristno dejavnostjo.

## ZAKLJUČEK

Največji potencial za vodenje razreda je v dobrih vsakodnevnih praksah, v učiteljevih vsakokratnih odzivih in odločitvah, v tem, kako se odziva (ali pa ne odziva) na učence, kako se nanje obrača in kakšen odnos vzpostavlja z njimi v najrazličnejših okoliščinah (Rutar Ilc, 2017).

Na vprašanje, kako naj učitelji postopajo v konkretnih primerih, da bodo pri delu resnično uspešni, ni mogoče odgovoriti enoznačno. Treba je namreč izhajati iz dejstva, da učitelj najbolje pozna sebe, učence in okoliščine dogodka, zato lahko sam najbolje razumno odloči, kateri disciplinski pristop je v določenih okoliščinah najustreznejši (Pšunder, 2004).

#### VIRI IN LITERATURA

- Kobolt, A. in Pelc Zupančič, K. (2010). Od individualnih razlik preko drugačnosti do psihosocialnih težav ali uravnoteženega razvoja. V A. Kobolt (ur.), *Izstopajoče vedenje in pedagoški odzivi*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Pšundre, M. (2004). *Disciplina v sodobni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pšundre, M. (2011). *Vodenje razreda*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovenski jezik in književnost, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru.
- Rutar Ilc, Z. (2017). *Vodenje razreda za dobro klimo in vključenost: priročnik za učitelje in strokovne delavce – 3. zvezek*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

mag. Marija Horvat  
marija.horvat@guest.arnes.si

## POT DO SPODBUDNEGA OKOLJA NI KRATKA, NI LAHKA IN SE NIKOLI NE KONČA

THE ROAD TO A SUPPORTIVE ENVIRONMENT IS NOT SHORT, NOT EASY  
AND NEVER-ENDING

### ŽIVLJENJEPIS

Marija Horvat je mag. znanosti s področja pedagogike in spec. šolske pedagogike. Je upokojena. V svoji 39 letni pedagoški praksi je opravljala delo razredne učiteljice, šolske svetovalne delavke in ravnateljice, od tega je bila 13 let ravnateljica na OŠ Franceta Prešerna Črenšovci. Je avtorica člankov v pedagoških publikacijah, zlasti s področja učenja, ki jo še vedno zanima in spodbuja k raziskovanju.

Če želimo razvijati, se učiti in delati v spodbudnem okolju, tega ne bomo dosegli čez noč. Za to so potrebni osnovni pogoji, kot je zaupanje in varnost, ki je osnova in pogoj za spodbudno in ustvarjalno učno okolje.

Na OŠ Franceta Prešerna Črenšovci smo se za to trudili že od vsega začetka. V našo vizijo smo zapisali:

Z znanjem in odgovornim ravnanjem gradimo varno in ustvarjalno šolo.

Varnost je poleg fizioloških potreb po Maslowi hierarhični lestvici osnova za nadaljnje ustvarjalno delo in je pogoj za uresničevanje in doseganje višjih, kognitivnih ciljev. Če so ustrezno dosežene nižje potrebe, kot so fiziološke potrebe, potrebe po varnosti, pripadanju, ljubezni, zaupanju, ugledu in spoštovanju, se lahko usmerjamo k zadovoljevanju višjih potreb kot so potrebe po učenju, znanju, raziskovanju, estetiki, samoaktualizaciji in transcendenci.

Na OŠ Franceta Prešerna Črenšovci smo se že v samem začetku lotili sodelovanja s starši pri doseganju in uresničevanju osnovnih fizioloških potreb, saj so za te v veliki meri odgovorni starši. S predavanji, delavnicami, skupnimi govorilnimi uram itd. smo starše osveščali o pomenu zdrave prehrane, kakovostnem in zadostnem spanju in gibanju otrok... Ugotavljali smo namreč, da otroci premalo spijo, da niso spočiti in pripravljeni za zbrano delo in učenje.

Varnost je za spodbudno učno okolje izrednega pomena, zato je tudi del naše vizije, najsibo fizična ali psihična varnost. Za varnost lahko šola veliko naredi v samem šolskem okolju nasploh, kot tudi v posameznem oddelku oziroma v razredu. Zelo pomembno je kdo dela v šoli, kakšna je kakovost zaposlovanja, vodenja, kakšno je vzdušje na šoli, v katerih projektih šola sodeluje in kakšen je namen projektov! V razredu in razredni skupnosti pa je zelo pomembno kako jo vodimo, kakšne vrednote zasledujemo, kakšna je dinamika razreda, kakšna so pričakovanja in kakšno je učiteljevo vrednotenje dela v razredu.

Pomembno je ničelna toleranca do nasilja in takojšnje ukrepanje v primeru pojava le-tega. Tu ima pomembno vlogo tudi ravnatelj. Zelo pomemben je tudi program, ki si ga šola zastavi za razvijanje varnosti in spodbudnega okolja, ki ga uresničujejo vsi zaposleni. V Črenšovcih že vrsto let poteka program zaščitništva starejših učencev nad mlajšimi, kot tudi posebne skrbi za sprejemanje in pomoč osebam s posebnimi potrebami. Na šoli je namreč zaposlena učiteljica invalidka, ki učencem pomaga pri učenju jezikov, učenci pa njej pomagajo pri osnovnih življenjskih opravilih. Tako se učijo in tudi praktično, vsak uresničujejo zastavljene cilje.

V vseh razredih je potekal tudi program Pozitivno vrednotenje otrok in mladostnikov (Robert W. Reasoner), kot tudi program Etika in vrednote (Jože Trontelj). Veliko pozornosti smo namenjali pripadnosti kolektivu, šoli, razredu, različnim športnim ekipam, delovnim skupinam... Vsak učenec naj bi začutil pripadnost, ljubezen, skrb in podporo v vseh aktivnostih, ki so potekale. Za ugled in spoštovanje smo učencem omogočali doživljanje uspeha na področjih, kjer so izstopali s svojimi sposobnostmi, veščinami, hobiji. Učenci so bili učitelji in so poučevali svoje sošolce ali mlajše učence v procesu formativnega spremljanja. Vse to jim je pomagalo pri graditvi lastne osebnosti, samospoštovanja, ugleda na pozitivni način, zato ni bilo potrebe po dokazovanju na druge, nesprejemljive načine.

Ko so bile zadovoljene nižje potrebe po hierarhični lestvici, smo začeli načrtovati in uresničevati višje potrebe. Med njimi so v šoli zagotovo najbolj pomembne kognitivne potrebe po znanju, raziskovanju, radovednosti, razumevanju ...

Učence smo učili o učenju na sinergičen način, z akcijskim raziskovanjem in strokovnim vodenjem. Zaželeno je, da je ta vodja ravnatelj in da dela s celotnim kolektivom, z vsemi učitelji, učitelji pa potem v okviru pouka procese učenja prenašajo v razred. Poleg pozitivnih učinkov takšnega dela smo se soočali tudi z izzivi. Največji izziv je bilo branje, zato smo začeli uvajati kompleksne bralne učne strategije, kot so: VŽN, Paukova bralna učna strategija, recipročno branje, pojmovne mreže ...Učenec spozna vse načine učenja, potem pa izbere tisto, ki mu najbolj ustreza in pri kateri doseže največji učinek. To vodi do samoregulacije učenja, kar je cilj osnovnošolskega izobraževanja.

Delo na bralnih učnih strategijah in formativnem spremljanju smo nadaljevali v različnih projektih, ki so bili strokovno podprti z ZRSŠ, MIZŠ, ESS projekti. Vsak učitelj je bil nekje vključen, vsak si je zadal enak cilj, vendar je vsak iskal drugačne poti do cilja – učenca naučiti učiti. To so bili projekti: Bralna pismenost, LINPILCARE, formativno spremljanje, ATS 2020, Popestrimo šolo, BRIDGE – glas učenca, most do učenja, OBJEM, POGUM, RaP, romski projekti za integracijo, kulturno ozaveščanje, jezik ter Erasmus+ projekti - Učenje za zdravje in Učenje za zdravje zemlje. Ob tem smo se vključevali tudi v evropski prostor in sodelovali s šestimi evropskimi državami.

Na področju samouresničevanja in transcendence smo za vse tiste, ki zmorejo in želijo nekaj več organizirali MINI UNIVERZO, FESTIVAL TALENTOV, tabore, kolonije...

Za učitelje smo na mednarodni ravni organizirali vsakoletne mednarodne simpozije na temo avtonomije z različnimi temami. Vsakoletna spoznanja smo evalvirali in jih vnašali v svoje letne programe dela. Ob začrtanih visokih ciljih pa nikoli nismo pozabili na sproščenost, doživljanje sreče, zdravje in veselje ob doseženih rezultatih.

Ugotavljamo, da pouk in učenje ne spadata samo v šolo, da pouk lahko poteka tudi izven šolskih prostorov, da so pomembna življenjska znanja, veščine in spretnosti, ki učenje naredijo radostno, participativno, humano na vseh nivojih. To je proces, ki se nikoli ne konča in ki ga nikoli ne smemo zanemariti.

mag. Marija Horvat  
Črenšovci, 1. april 2022

## Pot do spodbudnega okolja ni kratka, ni lahka in se nikoli ne konča



Na OŠ Franceta Prešerna Črenšovci smo na to pot stopili  
z vso odgovornostjo in z zastavljeno

### VIZIJO:

z **znanjem** in **odgovornim ravnanjem** gradimo  
**varno** in **ustvarjalno** šolo.

## Hierarhija potreb po Maslowu:

- fiziološke potrebe (hrana, voda ... počitek, gibanje???)
- potreba po varnosti (psihični, fizični)
- potreba po pripadanju, ljubezni; NIŽJE
- potreba po ugledu, spoštovanju; \_\_\_\_\_
- kognitivne potrebe;
- estetske potrebe; VIŠJE
- samoaktualizacija (uresničevanje lastnih potencialov, samouravnavanje) in
- transcendenca (preseganje).

## Zagotavljanje potreb (najprej nižje)

**Fiziološke potrebe** – velika vloga staršev, zato sodelovanje z njimi (šola za starše, predavanja, delavnice, pogovorne ure za ozaveščanje staršev)



počitek, gibanje??



**Potreba po varnosti** – doma starši, v šoli in vrtcu mi. Tu lahko veliko naredi:

- **šolsko** učno okolje (vzdušje v šoli, opremljenost, kakovost sodelovanja med zaposlenimi, vodenje šole, viri, projekti ...) in
- **razredno** učno okolje (pričakovanja učencev, sodelovanje med njimi, vodenje razreda, učiteljevo vrednotenje dela v razredu).

Nasilje v šoli??? Ničelna toleranca do nasilja!!!! Takojšnje ukrepanje!!!

Starejši pomagajo mlajšim, so njihovi zaščitniki



Odnos in sodelovanje z osebami  
s posebnimi potrebami



Projekti v podporo dobrim odnosom, spoznavanju samega sebe in drugih

- Pozitivno samovrednotenje otrok in mladostnikov



Zmagujemo z vrednotami, Jože Trontelj – Etika in vrednote (znanje in modrost, življenje, narava, zdravje, humanost, skrb za sočloveka, integriteta, pravičnost, univerzalizem, kultura, tradicija, delo in ustvarjalnost)



Sposobnost, smiselnost, pripadnost, identiteta

### Potreba po pripadanju, ljubezni



*Vsi za enega, eden za vse ...*

### Potreba po ugledu, spoštovanju



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

### Kognitivne potrebe

(znanje, raziskovanje, radovednost, razumevanje...)

- Znanje? Učenje učenja – učenci premalo poznajo možgane, njihovo delovanje, potek in načine učenja ... tega znanja ne moremo pričakovati in zahtevati od staršev, to je **naloga šole**.
- Kako? Eden izmed preizkušenih in uspešnih načinov je ta, da se tega lotijo najprej **učitelji v skupini**, pod strokovnim vodstvom svetovalne delavke ali tudi koga drugega (ravnatelja)? Na lastnih izkušnjah preizkusijo različne načine strategij učenja posameznega predmeta in ga nato **z akcijskim raziskovanjem načrtujejo, vnašajo in preizkušajo pri pouku** z učenci. Ugotavljajo tudi različne učne tipe učencev, učence z različnimi inteligencami ...

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

*Več znaš, več veljaš ...*



## Izzivi?

- Največ težav je z branjem – zato **kompleksne bralne učne strategije** – VŽN, Paukova bralna učna strategija, recipročno branje, pojmovne mreže ... Učenec spozna vse, potem pa izbere tisto, ki mu najbolj ustreza.

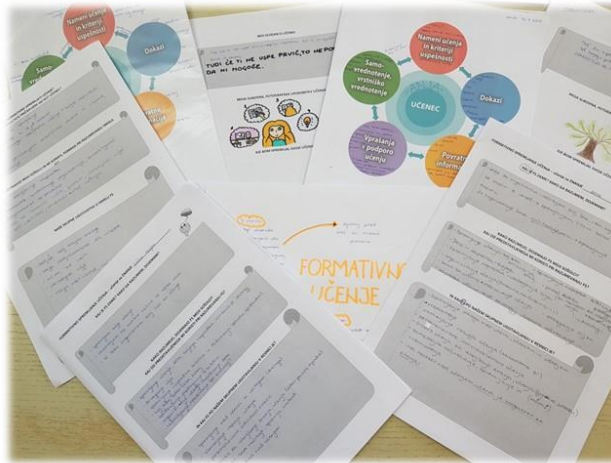
Učenje VEDNO podpirajo tudi projekti (namen???):

- **Bralna pismenost** (osnova za nadaljnje delo)
- **LINPILCARE** (rezultati ped. raziskovanj v pomoč učenju)
- **Formativno spremljanje** kot razvojna naloga na šoli
- **ATS2020** (digitalna pismenost, transverzalne veščine, e-portfolio)
- **Popestrimo šolo**



Diagnostika predznanja, načrtovanje ciljev, oblikovanje kriterijev znanja, učenja, zbiranje dokazov, samoevalvacija in vrednotenje

## Formativno spremljanje



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

Ali sem dosegel svoj cilj?  
Ja, vendar bi morala še izboljšati uporabo oznak in matematičnih znakov

Ali bi moral kaj narediti drugače? KAJ (koraki, cilji...)?  
Da moram si prebrati in se naučiti teorijo  
Zadovoljna bom, ko bom znala pravilno uporabljati matematične znake

Kaj bom naredil, da bom svoje znanje izboljšal, utrdil in nadgradil?  
Večkrat si bom mogla prebrati teorijo in si jo večkrat ponoviti.

Če mi pri tem lahko pomaga?  
lahko učiteljica, vendar mislim, da večino dolžnosti visi na meni in mojem samostojnem učenju, tako da bi se sama mogla več učiti.

## Samovrednotenje učenja in znanja

NALOGA	Kriteriji	Se ni dosegel	Delno dosegel	Dosegel	OPOMBE
1.a,c,d	Znam ugotoviti kateri množici pripada določeno število			✓	
1.b,d,e	Znam nepravilno izjavo o množicah števil popraviti in jo pravilno zapisati			✓	
1.b,e	Poznam odnose med številskimi množicami			✓	
2.a,b,e	Znam določiti absolutno vrednost števila			✓	
2.b,c	Znam racionalnemu številu poiskati nasprotno vrednost			✓	
2.a,b,c,e	Znam primerjati po velikosti dve števili			✓	
3.1	Znam definicijo množice celih števil			✓	
3.2	Znam opredeliti množico celih števil kot unijo	✓			
1.3	Znam uporabljati oznake $N$ , $Z$ , $Z'$ , $Z''$			✓	

Znala si snove, to ti gre zelo dobro. Malce še vidi dalje, pride da se ti ne zatakne. Tvoje slabše področje pa je nasvetovanje. Poskusi se v km. se bolj izuriti, da boš pravi matematik. Če pa potrebuješ pomoč pa me pokliči. ☺  
Doruška

## Povratna informacija kritičnih prijateljev (sošolcev)

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

# AVTONOMIJA V ŠOLI

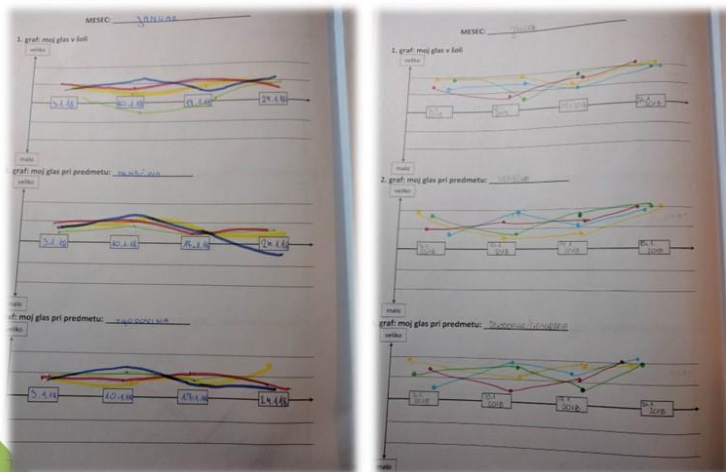
## 14. mednarodni simpozij

### Črenšovci, 1. in 2. april 2022

## BRIDGE – glas učenca, most do učenja



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



Kako se sliši moj glas pri pouku?



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

**OBJEM** (gradniki bralne pismenosti že v vrtcu)

**POGUM** (razvijanje podjetnosti na vseh področjih)

**RaP** (razširjeni program, izbirnost vsebin, skupin, interesov ...)

**Romski projekti za učenje, integracijo, kulturno ozaveščanje, jezik...**



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

**Erasmus + projekt L4H** (Učenje za zdravje) in  
**L4E** (Učenje za zdravje zemlje; Danska, Anglija, Španija,  
Nizozemska, Litva in Slovenija)



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



### Estetske potrebe



Likovne delavnice v RaP-u učencem omogočajo ustvarjalno oblikovanje, sodelovanje, iskanje inovativnih rešitev, komunikacijo, usklajevanje, utemeljevanje, dokazovanje ...  
GLASBA, ZBOR ...

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

### Samoaktualizacija in trenscedenca



### *Radovednost – avtocesta do znanja*



MINI UNIVERZA – za tiste, ki želijo več ... FESTIVAL TALENTOV, KOLONIJE, TABORI ...

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

MEDNARODNI SIMPOZIJI, 21. in 22. februar 2019 –  
UČENJE med odgovornostjo in sproščenostjo



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

#### IZHODIŠČA ZA DELO?

- kakovostno izvajanje in spremljanje obveznega in razširjenega programa šole;
- načrtovanje in doseganje višjih taksonomskih ravni znanja;
- delo z učenci, ki želijo več – MINI UNIVERZA;
- ničelna toleranca do nasilja: etika in vrednote BODI DOBER, BODI KUL!
- formativno spremljanje učencev;
- povezovanje z ožjim in širšim okoljem;
- samoevalvacija in promocija lastnega dela in napredka;
- postavljanje visokih ciljev in odgovorno delo za uresničevanje le-teh ob **sočasni skrbi za sproščenost, zdravje, doživljanje sreče ob uspehih ...**



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



- Pouk v naravi, učni sprehodi, obiski kmetij ...
- Učilnice na prostem...



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



Velik poudarek  
ZDRAVJU, ZDRAVEMU  
NAČINU ŽIVLJENJA in  
HIGIENI,  
SODELOVANJU in  
MEDESEBOJNI POMOČI,  
ETIKI in VREDNOTAM

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



Učenje z radostjo, radovednostjo,  
odkrivanjem novega in  
lastno participacijo  
na vseh nivojih.



AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



V vrtcu in v šoli smo zavezani  
vedno in povsod  
graditi  
spodbudno učno okolje  
na vseh ravneh in vseh področjih!

Hvala za vašo pozornost!

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

Sara Horvat

sara.horvat@suaslj.si

Srednja upravno administrativna šola Ljubljana

## SREČEN UČITELJ – SREČEN UČENEC HAPPY TEACHER – HAPPY STUDENT

### ŽIVLJENJEPIS

Sara Horvat je profesorica slovenskega jezika in univerzitetna diplomirana bibliotekarka. Svojo profesionalno pot je kot knjižničarka začela leta 2010 na osnovni šoli. Od leta 2011 do 2015 je bila zaposlena na Šoli za ravnatelje. To je bilo obdobje povezovanje znanja obeh študijev v praksi. Od leta 2015 je zaposlena na Srednji upravno administrativni šoli Ljubljana kot učiteljica slovenskega jezika. Lani je zaključila program Šola za ravnatelje in uspešno opravila ravnateljski izpit. V prostem času rada skoči na kak manjši hrib. Obzorja si širi na potovanjih. Prepotovala je že 24 držav.

\*\*\*

### POVZETEK

Aktualne družbene razmere pred učitelja postavljajo dodatne izzive. Marsikdo se je znašel v stiski, zato v šoli ogromno časa namenjamo pogovoru. V prispevku opišem, kako sem sama doživljala te nove okoliščine, od kod sem črpala srečo in zadovoljstvo in kako to poskušam prenašati na učence. Ko tudi učenci pogledajo na situacijo z drugega zornega kota, se počutijo bolje in tako vzpostavimo varno in spodbudno učno okolje, ki je osnova za optimalni napredek učencev.

Ključne besede: šola, učitelj, učenec, učno okolje, šolska kultura

### ABSTRACT

Current social conditions pose additional challenges for teachers. Many people find themselves in trouble, so we spend a lot of time talking at school. In this article, I describe how I experienced these new circumstances, where I drew happiness and satisfaction from, and how I try to pass this on to students. When students also look at the situation from a different angle, they feel better and thus create a safe and stimulating learning environment, which is the basis for optimal student progress.

Keywords: school, teacher, student, learning environment, school culture

Lektoriranje prispevka: Maja Ipavec

## UVOD

V življenju, službi, poslu, ljubezni, prijateljstvu ... v različnih odnosih so nekateri principi zelo podobni. Ogromno aktivnosti in posledično rezultatov izhaja iz našega odnosa do sebe in iz tega, kako dojemamo okoliščine. Za nami je (tako upamo) obdobje epidemije, ki smo ga posamezniki dojemali zelo različno. Marsikdo je bil zelo zaskrbljen, prestrašen ali je imel negativno mnenje o širšem družbenem dogajanju. Menim, da je mogoče iz vsake situacije potegniti pozitivno lekcijo in da je lažje, če misli preusmeriš v kaj pozitivnega, kar te osrečuje. Če znaš najti srečo v sebi in v majhnih vsakdanjih dogodkih, potem lahko to srečo izžarevaš, osrečuješ in navdušuješ druge in to je osnova tudi za pozitivno šolsko klimo in posledično za učne dosežke učencev. V prispevku bom najprej predstavila teoretična izhodišča, nato pa kako ustvarjam varno in spodbudno učno okolje, ki omogoča optimalni razvoj posameznika.

## ZAKONSKA PODLAGA

Učitelj kot strokovni delavec v šoli mora uresničevati zakonsko določene cilje vzgoje in izobraževanja iz Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI), ki kot prvega med cilji v 2. členu navaja zagotavljanje optimalnega razvoja posameznika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, rasno, etnično in narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo oziroma invalidnost, v 2. a členu pa govori o tem, da mora šola zagotavljati varno in spodbudno učno okolje.

## VARNO IN SPODBUDNO UČNO OKOLJE

O pomenu varnega okolja piše Plut Pregljeva (2012, 153), ki navaja, da mora učitelj zagotavljati priložnosti za sodelovanje in varno okolje, da bodo učenci mogli in želeli govoriti – izražati svoje misli, tudi take, ki so drugačne od misli drugih učencev in učiteljev. Ta komponenta je bila v obdobju epidemije še bolj pomembna kot sicer. Učenci so pri učiteljih iskali potrditev, da bo vse v redu, da bo epidemija minila, da bomo vsi skupaj spet lahko zaživel bolj sproščeno in brezskrbno življenje, v obdobju šolanja na daljavo so celo iskali optimizem in potrditev, da se bomo spet vrnil v šolo.

Šola naj bi bila prijetno okolje tako za učence kot za učitelje. Za svoje dobro počutje in dobro počutje učencev smo odgovorni vsi deležniki v šoli. Izsledki raziskave TALIS 2018 kažejo, da se tako v državah OECD kot tudi v Sloveniji 96 % učiteljev strinja ali popolnoma strinja, da se v njihovi šoli večini učiteljev zdi pomembno dobro počutje učencev in da se učitelji in učenci običajno dobro razumejo (Japelj Pavešič 2019, 96).

Tudi Juriševičeva idr. (2016, 21) med najpomembnejšimi psihološkimi načeli za poučevanje in učenje navajajo, da bi učitelji morali poskrbeti za varno okolje in skupno razredno kulturo ter da so učitelji odgovorni za vzdrževanje pozitivnega razrednega vzdušja. V zadnjih dveh letih je bil to kar izziv. Tako učitelji kot učenci smo imeli včasih občutek, da smo zaradi epidemije za marsikaj prikrajšani, zato je bilo potrebno pozornost pogosto preusmejati drugam, da smo lahko vsaj približno normalno delovali. Vloga učitelja je tako bila in še vedno je zelo pomembna, saj lahko s svojim optimizmom in pozitivnih pogledom ne glede na okoliščine pripomore k ustvarjanju spodbudnega učnega okolja. Kot navaja Hattie (2018, 34), moramo učitelji sami sebe dojeti kot nosilce pozitivnih sprememb za učence in da imajo med dejavniki, na katere lahko vsaj do neke mere vplivamo, prepričanja in zaveze učiteljev največji vpliv na dosežke učencev.

## ŠOLSKA KULTURA

Odgovor na vprašanje, kako ustvariti in zagotoviti varno in spodbudno učno okolje ter kako v okviru tega zagotoviti optimalen razvoj posameznika, ni enostaven niti enoznačen, zagotovo pa je osnova za vse to primerna šolska kultura, ki temelji na sodelovanju, zaupanju in občutku pripadnosti. Sodelovanje je ena izmed ključnih kompetenc prihodnosti. Učitelji moramo s svojim zgledom spodbujati sodelovanje tudi pri učencih. Polakova navaja (2009, 15), da je sodelovalna kultura poučevanja je prisotna tam, kjer učitelji delajo skupaj, si delijo ideje, učne in delovne pripomočke, so med seboj povezani in se počutijo člane iste delovne skupnosti. O šolski kulturi govori tudi Early (2013, 8), ki pravi, da je kultura, usmerjena v učenje, vzpostavljena tam, kjer obstaja spodbudno in sodelovalno okolje, kjer vlada medsebojno zaupanje in se ideje delijo in kjer se zaposlenim omogoča, da prevzamejo osrednjo vlogo v svojem delu in so informacije prosto dostopne ter jih uporabljajo za gnanje napredka.

## MEDOSEBNI ODNOSI IN POGOVOR

Varno in spodbudno učno okolje temelji na dobrih odnosih. »Medosebni odnosi potekajo kot komunikacijsko dogajanje, v katerem udeleženci dogajanja drug drugemu predstavljajo sami sebe, svoja videnja drug drugega in odnosa drug z drugim.« (Ule 2009, 316) Odnosi med učitelji in učenci naj bodo spoštljivi. Spoštovanje pogosto pričakujemo avtomatično, vendar v današnjem času ni tako samoumevno, menim, da si ga moramo zaslužiti. »Pomena medsebojnega spoštovanja med učitelji in učenci ne smemo niti podcenjevati niti precenjevati. V razpravah o »dobrih učiteljih« angleška inšpekcija pogosto opozarja, kako pomembno je, da učitelji spoštujejo učence, ne le tako, da dobro poučujejo, ampak tudi da izražajo svoje spoštovanje do njihovih pravih interesov, da jih zanima, kaj učenci rečejo, saj se le tako lahko razvije okolje obojestranskega spoštovanja, v katerem bodo učenci lahko uspešni.« (Kyriacou 2010, 48)

Ključ do dobrih odnosov in dobrega počutja vseh deležnikov v šoli je pogovor. Pri učencih opažam še več želje po pogovoru. Poleg ostalih je velikokrat v ospredju tudi naša svetovalna vloga, saj še pogosteje opravljamo svetovalne pogovore. Svetovalni pogovor je pogovor, katerega vsebina so učenčeve težave ali vprašanja, cilj pa je učencu pomagati pri reševanju težav (Ažman 2012, 141). Pogovore opravljamo v vlogi učitelja in v vlogi razrednika. Pogovor bo uspešno izpeljan le, če razrednik zares želi slišati učenca, mu odkrito pomagati, zmore spoštovati njegova čustva in vrednote, zaupa v učenčeve zmožnosti, da bo rešil težavo in se zaveda, da se med pogovorom njegova in učenčeva čustva spreminjajo in da jih obvladuje, ter sprejme, da ima učenec lahko drugačna stališča in mnenja (Ažman 2012, 141).

## PROFESIONALNI RAZVOJ IN OSEBNA RAST

Učitelji se neprestano učimo in skrbimo za lasten profesionalni razvoj. Novo znanje in zadovoljstvo ob napredku nam omogočata, da lahko še bolj uspešno oblikujemo varno in spodbudno učno okolje, v katerem se bodo lahko optimalno razvijali tudi učenci in seveda dosegali zadovoljive učne rezultate. Uspeh učenca je načeloma tudi uspeh učitelja. Early (2013, 7) navaja, da k učnim rezultatom učencev največ prispeva razvoj učiteljev in delovanje vodij šole, kar je bistveno za ustvarjanje »učnega vzdušja« na šoli tako za učence kot za odrasle. Učiteljeva skrb za lasten profesionalni razvoj je obenem tudi dober zgled vseživljenjskega učenja za učence.

Spomnim se začetka epidemije in prvega obdobja popolnega zaprtja države. To je bilo nekaj, na kar nihče ni bil pripravljen. Popolnoma nove okoliščine in omejitve, s katerimi se še nismo srečali. Po eni strani je zame delovalo kot zatišje po nevihti, saj je bilo življenje pred epidemijo zame včasih kar razburkano in

stresno, tako da mi je ideja o popoldnem zaprtju države in delu na daljavo na nek način predstavljala umiritev hitrega tempa življenja. Kljub temu sem kaj kmalu ugotovila, da temu ni tako, da se počutim omejeno in da ne bom mogla početi veliko stvari, ki me osrečujejo. Ugotovila sem, da si bo treba življenje na novo organizirati in tako sem začela razmišljati, katere so tiste stvari, za katere sicer nikoli nisem imela časa in bi me lahko osrečevale. Tako sem zelo hitro našla nove aktivnosti, ki so poleg službe na daljavo zapolnjevale moj dan in me izpopolnjevale, hkrati so bile pa že dalj časa na mojem seznamu želja, ki sem ga hranila za obdobje, ko bom imela več časa. Končno je prišel ta čas in zato sem bila vsak dan hvaležna in srečna. Iz vsega tega sem črpala srečo v obdobju, ko je bilo večina ljudi zaskrbljenih in prestrašenih, kaj bo v prihodnosti.

#### SKRB ZA DOBRO POČUTJE UČENCEV

Če pogledamo v Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ), je sreča razmeroma trajno stanje velikega duševnega ugodja. O sreči lahko preberemo in slišimo veliko pregovorov in ljudskih modrosti, kot na primer: »Vsak je svoje sreče kovač.« Kitajski pregovor pravi: »Če želiš biti srečen vse življenje – pomagaj naslednji generaciji.« Iz tega sledi, da če kdo, potem bi učitelji lahko in morali biti zelo srečni ljudje. Učitelj je nekdo, ki ne samo pomaga, ampak lahko s svojim znanjem in izkušnjami pomembno vpliva na naslednje generacije. In to poslanstvo je treba sprejeti in uresničevati z največjo mero odgovornosti. Sreča je vseeno zelo izmuzljiva in ne glede na to, da si vsi želimo biti srečni, ne moremo vedno biti. Človek včasih celo mora biti nesrečen, da ve, kaj je sreča in jo ceni takrat, ko jo ima. V razmišljanje o sreči me je spodbudila knjiga o sreči, ki jo toplo priporočam v branje (Bagola 2021, 10).

Zdi se mi, da se lahko odrasli bolj zavestno odločimo, da bomo srečni. To še ne pomeni, da se nam v življenju ne bo dogajalo nič takega, kar bi zamajalo našo srečo, ali da nikoli več ne bomo nesrečni, ampak pomeni, da se zavestno odločimo, da ne bomo dovolili, da okoliščine, na katere nimamo neposrednega vpliva, ne bodo negativno vplivale na naše počutje in nas vleklo v vrtinec negativnih občutij. Ob tem seveda ne smemo zanemariti pomena nezavednega.

V šoli je še bolj kot kadarkoli prej v osredje postavljena vzgojna vloga. Še vedno izobražujemo, ampak se na nek način tudi spopadamo z vsemi posledicami epidemije na različnih ravneh in jih poskušamo omiliti. Na eni strani sem sama zaznala, da se pri učencih pojavlja več disciplinskih težav, kar pripisujem posledicam epidemije. Po drugi strani pa učenci sami ugotavljajo, da so v zadnjih dveh letih izgubili delovne navade in da se težko privajajo nazaj na šolski ritem, da se težje skoncentrirajo, da težko zjutraj vstajajo ipd. Vse to moramo učitelji seveda upoštevati, zato več časa namenjamo pogovoru o življenjskih temah, učencem prisluhnemo, jih razumemo in kadar je potrebno, pomirimo. Njihovo pozornost je pogosto treba preusmeriti, več časa namenjamo uvodni motivaciji, da potem vsebina učne ure pade na bolj plodna tla. Še bolj je v ospredju spoštovanje in odnosi ter pomen spoštljive komunikacije ob tem, ko imamo zelo različna mnenja o trenutnem družbenem dogajanju. Ugotavljam, da učenci z navdušenjem sprejemajo več humornih vsebin in igre, kar poskušam vključiti v uvodno motivacijo, saj to potem zelo pozitivno vpliva na nadaljevanje šolske ure.

Opažam, da učenci zelo cenijo, da učitelji priznamo, da tudi nam ni lahko, da imamo tudi mi izzive, ampak jim hkrati damo občutek, da jih čutimo in razumemo ter da je šola prostor, ki ne povečuje naših in njihovih težav, ampak jih poskuša omiliti in da skupaj lahko premagamo ovire. Marsikateri primer iz našega življenja je za njih kot luč na koncu tunela, da vidijo, da se tudi odrasli kdaj znajdemo v težavah ali stiski, hkrati pa jim lahko iz svojih izkušenj povemo, kako se mi soočamo s tem.

Pri pouku slovenščine obstaja veliko načinov, kako lahko učenci izrazijo to, kar čutijo. Moji učenci zelo radi pišejo haikuje, to je kratka pesniška oblika, ki izvira iz Japonske. Opažam, da res cenijo moj trud za dobro vzdušje v razredu. V zadnjem obdobju se je celo zgodilo, da so samoiniciativno napisali kakšen haiku zame, ki me je pričakal na tabli in je bil zelo dobro izhodišče za šolsko uro. Od učencev vedno dobiš nazaj dobro, če dobro daješ.

Dobro počutje izhaja tudi iz občutka hvaležnosti, zato se o tem pogosto pogovarjamo. Za začetek je po navadi dobro, da sama povem, zakaj sem tisti dan hvaležna in s tem spodbudim učence, da razmislijo o tem še sami. Kot koristno se je izkazalo tudi, če se učenci s svojim sošolcem vodeno pogovarjajo o hvaležnosti in drug drugemu povejo, za kaj so si hvaležni. Ugotavljamo, da smo v obdobju epidemije hvaležni za stvari, ki so nam bile prej morda samoumevne.

Na zelo dober odziv je naletela tudi ideja, da se z učenci pogovarjamo tako, da uporabljamo čim več pomanjševalnic. Predvsem smo se veliko nasmejali in s tem smo v šolsko uro vnesli res dobro energijo in stremim k temu, da učenci prihajajo na slovenščino in odhajajo s slovenščine z dobrim občutkom. Pozitivno je tudi, če si učenci izmenjajo nekaj lepih ali ljubkovalnih besed.

Rezultat zgoraj navedenih primerov je občutek sreče, ki omogoča, da je učenec bolj odprt za informacije, ki sledijo. Menim, da moramo učitelji prenesti svoje znanje, izkušnje in srečo na učence in jim s tem olajšati to zahtevno obdobje in jim pokazati, da ima vsak kovanec dve stran in da nobena stvar ni samo slaba ali samo dobra.

## ZAKLJUČEK

Pisanje tega prispevka je bilo zame kot neke vrste refleksija o zelo zahtevnem obdobju tako zasebnega življenja kot poklicnega delovanja. Razmišljala sem o tem, kaj v šoli deluje in kaj ne. Ob pogledu na zadnji dve leti smo sedaj lahko že malo bolj sproščeni in hkrati veseli, da ni bilo hujših žrtev. Posledice je seveda čutiti na različnih področjih, vendar menim, da jih v šoli uspešno blažimo in s srcem in posluhom za vsakega posameznika iščemo najboljše poti, kako naprej, kako ohraniti in okrepiti učno kondicijo. Kako lahko vemo, da smo delali in da delamo dobro? Po rezultatih na maturi. Po moji primerjavi rezultati zadnjih dveh generacij niso bistveno odstopali od rezultatov prejšnjih let. Vesela sem, da smo uspeli ohraniti veselje in optimizem ter dobre odnose in se veselim vsega, kar nam bo prihodnost prinesla. Ne bo lahko, ampak s spoštovanjem in dobrimi odnosi to zmoremo. V vsem tem času se z učenci nismo kregali, ampak da smo uspeli ohraniti in celo nadgraditi dobre odnose.

## VIRI IN LITERATURA

- Ažman, T. 2012. Sodobni razrednik: priročnik za usposabljanje učiteljev za vodenje oddelčne skupnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Bagola, A. 2021. Srečo, prosim. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Early, P. 2013. »V učence usmerjeno vodenje: kako se uresničuje.« Vodenje v vzgoji in izobraževanju, 13 (2): 3–16.
- Hattie, J. 2018. Vidno učenje za učitelje: maksimiranje učinka na učenje. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.
- Japelj Pavešič, B. in ostali. (ur.). 2019. Vseživljenjsko učenje učiteljev in ravnateljev. Izsledki mednarodne raziskave poučevanja in učenja, TALIS 2018. Ljubljana: MIZŠ in Pedagoški inštitut.

- Juriševič, M. (ur.). 2016. Dvajset najpomembnejših psiholoških načel za poučevanje in učenje od vrtca do srednje šole. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, CRSN.
- Kyriacou, C. 2010. »Odnosi z učenci.« Vzgoja in izobraževanje 61 (5): 45–53.
- Plut Pregelj, L. 2012. Poslušanje: način življenja in vir znanja. Ljubljana: DZS.
- Polak, A. 2009. Timsko delo v vzgoji in izobraževanju. Ljubljana: Modrijan.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ). Digitalna izd. 2000. Ljubljana: Založba ZRC. <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>
- Ule, M. 2009. Psihologija komuniciranja in medosebnih odnosov. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). Uradni list Republike Slovenije, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF in 57/12 – ZPCP-2D.



Valerija Horvat

valerija.horvat@ossvj.si  
OŠ Sveti Jurij

## KO ČEBELA POSTANE PRIJATELJICA OTROK WHEN A BEE BECOME CHILDREN'S FRIEND

### ŽIVLJENJEPIS

Sem Valerija Horvat, profesorica razrednega pouka. Rodila sem se v Murski Soboti. Obiskovala sem Osnovno šolo Grad, nato pa sem se vpisala na Škofijsko gimnazijo AMS v Mariboru. Po uspešno opravljeni maturi sem se vpisala v Pedagoško fakulteto v Mariboru. Leta 2011 sem uspešno zagovarjala diplomsko nalogo in se istega leta zaposlila na osnovni šoli. Leta 2015 sem se zaposlila na OŠ Sveti Jurij. V prostem času sem prostovoljna gasilka in mentorica gasilske mladine. Rada berem in raziskujem svet.

\*\*\*

### POVZETEK

Avtonomen učitelj je učitelj, ki se zna prilagoditi. Vsaka generacija učencev je drugačna in zahteva edinstven pristop. Učitelju pri tem pomagajo njegova domiselnost, izvirnost in sposobnost prilagajanja. Že nekaj let na naši šoli uspešno vodim čebelarški krožek, kjer učence različnih starosti učim o čebeli, njenem življenju in čebelarstvu. Veliko časa namenim načrtovanju in pripravi učnih ur, saj so dana gradiva preobsežna in preveč zahtevna za nižje razrede. Menim, da je potrebno že pri najmlajših graditi čut za naravo in sonaravno bivanje.

Ključne besede: čebelarški krožek, čebela, čebelarstvo, aktivnosti

### ABSTRACT

Being an autonomous teacher means being a teacher, who can adopt. They say that each generation of pupils is different and requires a unique approach. A great part in this is the teacher's ingenuity and adaptability. I have been running a successful beekeeping club at our school. I teach pupils of all ages about life of bees and beekeeping. I also spend much time planning and preparing lessons for lower-grade pupils, because lesson plans are too extensive and challenging for them. I believe that we need to build some sense for nature and sustainable living in young children.

Keywords: beekeeping club, beekeeping, activities, sustainable living

Lektoriranje prispevka: Tatjana Grah Marič

## UVOD

Strokovna literatura, kot so enciklopedije, slovarji, leksikoni, nam ponujajo širok nabor razlag. Povzetek je vsem skupen, da bi naj avtonomen učitelj bil samostojen, samosvojev, samoupraven, neodvisen, kritičen, iznajdljiv, vase zaupljiv, itd. (Farič, 2016). Za uspešno, strokovno avtonomno delovanje pa mora biti učitelj odprt in motiviran za spremembe, svoj osebnostni in profesionalni razvoj ter vseživljenjsko učenje. V sodobni, moderni družbi, ko so spremembe v razvoju vsakodnevne in spreminjajo celotni pogled na svet in miselnost, je biti učitelj zahtevno delo. Učitelj ni več samo predavatelj. Učitelj je postal animator, komentator, regulator učnega procesa. Učitelj predstavlja osrednjo figuro v vzgojno-izobraževalnem sistemu. Pri vsem tem pa je zelo pomemben pozitiven odnos med učencem in učiteljem. Učitelj mora biti s svojimi učenci tako povezan, da se zaveda, kaj učenci čutijo in mislijo. Njihovo mišljenje, počutje pa pomembno vpliva na doseganje učnih ciljev. (Farič, 2016).

V predstavitvi bom predstavila delovanje čebelarkega krožka na naši osnovni šoli. Pri tem delu se še kako izkazuje učiteljeva avtonomnost pri ustvarjanju učnega procesa. Najprej bom na kratko predstavila čebelarkega krožek, nato pa primere vsebin, preko katerih učenci spoznavajo naravoslovne vsebine in se zavedajo delovanja sveta okrog sebe. V njih želimo krepiti zavest o trajnostnem razvoju sveta in sonaravnem bivanju.

## ČEBELARSKI KROŽKI

»Eden glavnih pomenov javne svetovalne službe v čebelarstvu je tudi informiranje in oblikovanje pozitivnega odnosa splošne javnosti, zlasti mladih, do kulture čebelarstva, tradicije in ohranjanja narave.

Javna svetovalna služba v čebelarstvu s pomočjo mentorjev organizira čebelarske krožke, na katerih mladim predstavlja mnoge pomembne teme, jih seznanja z osnovami čebelarjenja in motivira za nadaljnje delo v čebelarstvu. V krožkih spoznavajo načine dejavnega varovanja in ohranjanja naravnega okolja ter medsebojno povezanost vpliva okolja in človekovih dejavnosti na njihovo zdravje.« (ČZS, februar 2022).

V Sloveniji je leta 2019 delovalo preko 180 čebelarskih krožkov po vsej Sloveniji. V Pomurju deluje nekaj čez 20 krožkov. (vir: ČZS, leta 2019). V letih 2020, 2021 in 2022 se je izvajanje čebelarskih krožkov nekoliko omejilo zaradi epidemije korona virusa. Nekateri izvajalci so svoje izvajanje ohranili z učenci na daljavo. Nekateri pa se s tem izzivom niso spoprijeli. Izvajalci čebelarskih krožkov – čebelarji – so predvsem priletni možje, ki pa v večini niso večji informacijsko-komunikacijskih tehnologij in se niso posluževali dela na daljavo. Namen čebelarskih krožkov je predstaviti učencem čebelo in spoznavanje človekove odvisnosti od nje. Učenci razvijajo spoštljiv odnos do čebele in čebelarja in usvojeno znanje prenašajo v svojo okolico. Veliko dejavnosti je naravnanih k temu, da učence spodbuja k opazovanju, raziskovanju, eksperimentiranju ter sklepanju. Zanimanje za naravoslovne vede z leti vedno bolj upada. Zato je pomembno čim bolj zgodaj in skozi vsa leta šolanja približevati naravoslovne vsebine na zanimiv način. S tem bo učenec doživel naravoslovne vsebine kot pozitivno izkušnjo. Spoznal bo, da je del narave ter da je od nje odvisen. Ker pa vsak izvajalec želi, da si učenec pridobi novo znanje, je pomembno, da so dejavnosti dobro načrtovane. Pri tem mora biti v ospredju učenčeva aktivna udeležba in da znanje postane uporabno zanje tudi v vsakdanjem življenju. (Skralovnik, 2015).

## ČEBELARSKI KROŽEK NA OŠ SVETI JURIJ

Čebelarski krožek na Osnovni šoli Sveti Jurij deluje že preko 50 let. Na naši šoli je ustvaril že zelo dolgo tradicijo uspešnega delovanja. Šola je v sodelovanju z Občino Rogašovci postavila v bližini šole učni čebeljak, v katerem je celo koledarsko leto naseljenih 6 čebeljih družin. Delovanje krožka ne bi bilo tako uspešno, če ne bi bilo vzajemnega sodelovanja med dvema izvajalcema – mentorjem in somentorjem. Prvi je zunanji izvajalec – čebelar lokalnega čebelarskega društva. Drugi pa strokovni delavec domače osnovne šole. Sama sem prevzela vodenje čebelarskega krožka leta 2015, ko sem pričela z delom na Osnovni šoli Sveti Jurij. Delo je sorazmerno razdeljeno med sodelavcema. Čebelar poskrbi za čebele, njihovo zdravje in organizira spravilo medu. Strokovni delavec – učitelj – pa večino dela opravi z učenci: predstavitev življenja čebele, anatomija čebele, čebelji pridelki ... Čebelarska zveza Slovenije (ČZS) ponudi primer nabora vsebine, vendar so velikokrat preveč strokovne in prezahtevne za učence nižjih razredov. Zato je učitelj tisti, ki sam pripravi vsebine in prilagodi starostni skupini učencev. Kljub temu ne sme pripraviti ure preveč resne in stroge ter nizati zgolj suhoparne podatke. Ura mora biti zanimiva, da učence pritegne in jih motivira, da se prihodnjič zopet udeležijo učne ure. Biti mentor čebelarskega krožka je zahtevno delo, zahteva celostnega človeka in tudi zahteva od njega strokovnost. Sama sem pred prevzemom imela zgolj nekaj skopih izkušenj dela s čebelami. Nekega osnovnega znanja o čebelah, o čebelarstvu nisem imela. V meni je v teh letih izvajanja rasla želja, da bi izpolnila svoje znanje o čebeli in čebelarstvu. Zato sem se leta 2018 udeležila tečaja za čebelarja ter tako pridobila kvalifikacijo čebelar. Zdaj lahko veliko bolj strokovno in nazorno predstavim učencem čebelo in čebelarstvo. Čebelarski krožek obiskujejo učenci od 1. do 9. razreda. Vsako leto se prijavi okrog 10 učencev. Zaradi potrebnega predznanja iz naravoslovja so vsebine najprimernejše za učence 3. vzgojno-izobraževalnega obdobja. Z različnimi inovativnimi pristopi, prilagoditvami vsebin in pripravljenimi aktivnostmi tudi mlajši učenci z veseljem obiskujejo čebelarski krožek.

Učenci so pri delu s čebelami zbrani, pozorni in obzirni. Ne manjka jim radovednosti, so iskreni in nasmejani pri postavljanju najrazličnejših vprašanj o čebelah.

Specifika dela s čebelami je, da je večino dela v pomladnih in poletnih mesecih, največ v času poletnih počitnic. Zato učencem ne moremo vedno ponuditi veliko priložnosti dela v čebelnjaku. Skušamo pa z različnimi aktivnostmi učence motivirati, da vse leto vztrajajo in se njihov trud na koncu izplača z majhnim kozarčkom medu.

## AKTIVNOSTI PRI ČEBELARSKEM KROŽKU

Veliko časa namenimo igranju raznih didaktičnih iger. Ker ima trg skromno ponudbo, sem izdelala kar nekaj didaktičnih iger, ki jih uporabljam pri izvajanju ur čebelarskega krožka. Pri izdelavi iger sem se zgledovala glede na obstoječe, učencem poznane, igre. Tako so v teh letih nastale igre:

- čebela, spoznam te;
- čebelity,
- razni spomini – slikovni in besedni;
- kvizi,
- »čebela box-i ...

Izdelava didaktičnih iger ni samo moje delo. Učenci so igre opremili z otroškimi risbicami o čebeli in kako si predstavljajo njeno življenje. Velikokrat so bili tudi idejni snovalci iger. Učenci se zelo radi igrajo z didaktičnimi igrami. Na ta način utrjujejo znanje o čebeli, gradijo in krepijo medsebojne odnose, se spoznavajo in tekmujejo.

Pri urah čebelarkega krožka je potrebno pripraviti in uporabiti veliko slikovnega gradivo. Čebelarska zveza Slovenije je v ta namen izdala kar nekaj kratkih filmčkov o življenju čebele, o delu čebelarja ipd. Sama sem za učence pripravila veliko kratkih predstavitev, učnih, delovnih listov in drugih aplikacij, ki jih uporabljam pri razlagi snovi. Da učenci razumejo delo s čebelami, morajo tudi dobro spoznati njeno življenje, anatomijo in vedenje.

Ena najljubših dejavnosti za učence je pokušanje medu in drugih čebeljih pridelkov. Imamo veliko srečo, da je ravno naš čebelar terenski svetovalec in ocenjevalec medu na sejnih, tako da se večkrat lahko razveselimo različnih vrst medu. Učenci se pri pouku srečajo z vsaj 5 različnimi vrstami medu, in sicer: cvetličnim, lipovim, kostanjevim, gozdnim, akacijevim, hojevim in ajdovim medu. Učencem so najbolj všeč blage vrste medu (cvetlični, akacijev, lipov), saj so le-ti bolj sladki. Z veseljem poskusijo tudi druge vrste medu. Predvsem v zimskih mesecih otrokom pripravim domač čaj iz mete, melise in dodam med. Tista učna ura je veliko bolj sladka in prijetna. Učenci pri urah dobijo možnost poskusiti še cvetni prah in propolis. Na ta način spoznajo tudi druge čebelje pridelke.

V predprazničnem času z učenci radi izdelujemo sveče iz voščenenih plošč ali pa stalimo koščke pravega čebeljega voska in vlivamo v za to pripravljene kalupe. Izdelano svečko tudi prižgemo in učenci ugotovijo, da v učilnici vedno diši po medu in čebelah.

Večina učencev je že imela priložnost se srečati s čebeljim strupom, ko jih piči čebela. Pri čebelarstvu, kadar delamo v čebelnjaku s čebelami, vedno poskrbimo za najboljšo varnost otrok. Šola je za ta namen nabavila čebelarsko zaščitno opremo – čebelarski klobuk in usnjene rokavice. Prav tako morajo imeti učenci pri delu s čebelami oblečena oblačila z dolgimi rokavi in hlačnicami. Vedno imamo v čebelnjaku pripravljen set prve pomoči ob piku. Na začetku vsakega šolskega leta, in pred vsakim delom v čebelnjaku, o tveganju obvestimo starše. V kolikor je kateri od učencev alergičen na čebelji pik oz. strup, učenec načeloma lahko obiskuje čebelarski krožek, vendar se ne udeleži dela v čebelnjaku.

V prazničnem času z učenci velikokrat preizkušamo različne recepte z medom. Nikoli še ni ostal kakšen meden piškot. Učenci vse do zadnje mrvice tudi pojedjo. Učenci recepte poiščejo pri domačih kuharicah, na spletu ali v raznih kuharskih knjigah. Nato se skupaj odločimo, katerega bomo pripravili. Vedno gledam na to, da je priprava primerna težavnosti obiskujočih učencem. Na peko piškotov tudi povabimo našega čebelarja, ki se zelo rad odzove vabilu in tudi skoraj vedno prinese kakšno škatlo medenih piškotov, ki jih za učence pripravi njegova žena.

Večkrat med letom povabim čebelarja k uri, da učencem na praktičen način prikaže delo čebelarja, npr. izdelava novih satnic. Vsako leto nam ČZS nameni nekaj materiala za vzdrževanje šolskih čebelnjakov. Učenci zelo uživajo, ko lahko zabijajo žeblje in izdelajo izdelek, ki ga čebelar tudi kasneje uporabi v čebelnjaku. Čebelarska zveza Slovenije v svojem paketu materiala vedno doda lesene osnove za izdelavo panjskih končnic. V zimskih mesecih si vzamemo vsaj dober mesec časa in panjske končnice tudi poslikamo. Učencem vedno predstavim zgodovino končnic, nato sami izdelajo svoje, s svojimi zgodbami. Pred leti je ČZS organizirala likovni natečaj in izbirala najlepše izdelano panjsko končnico. Nekateri naši učenci so se uvrstili med 10 najboljših v celotni državi. Vrhunec čebelarkega krožka je spravilo lastnega medu. V mesecu maju se srečamo s prvim točenjem medu. Učenci so vključeni tudi v ta del, vendar brez pomoči čebelarja, hišnika, mene in še koga drugega, ne bi šlo. Učenci lahko sami poskusijo odpirati s posebnimi vilicami voščene pokrove s satnic, polnih medu. Nato zložijo satnice v stroj, ki mu pravimo točilo. Sledi poganjanje ročice in s pomočjo centrifugalne sile se med izloči iz satnic, pri tem pa se sama satnica ne poškoduje. Učenci so navdušeni nad spravilom medu, saj se ta dan lahko do sitega najedo medu. Po točenju učenci nalivajo med v pripravljene kozarčke. Izdelajo pa tudi svoje lastne nalepke. Vsak, ki pomaga pri točenju medu, gre domov z enim kozarčkom medu.

Letno tako v našem čebelnjaku izvedemo 2 do 3 točenja medu in tako pridelamo okrog 100 kilogramov medu (cvetličnega in lipov-kostanjevega). Med večinoma zadosti potrebam šole in ga skoraj do pomladi ni potrebno kupiti. Mladi čebelarji se vsako leto v mesecu maju pomerijo med seboj na državnem tekmovanju Mladi čebelar. Vsako leto se z ekipo 6 učencev odpravimo po celotni Sloveniji in se udeležimo državnega tekmovanja Mladi čebelarji. Tekmovanje je sestavljeno iz teoretičnega dela in iz praktičnega dela. Učenci morajo izkazati veliko znanja o čebeli in čebelarstvu.

Mladi čebelarji pa ne bi bili pravi čebelarji, če ne bi poskrbeli za zasaditev medovitih rastlin. V ta namen vsako leto zasadimo v okolici čebelnjaka sončnice. V okolici šole pa smo pred leti zasadili 6 lip, ki že pridno rastejo in ob cvetenju vabijo naše čebele na pašo. Naš čebelarski krožek smo predstavili tudi v tujini. Na povabilo slovenskega veleposlanika na Češkem smo izdelali 30-minutni film in predstavili naše delo čez leto. Film so predvajali na tamkajšnjih šolah na dan slovenske hrane – 3. petek v mesecu novembru.

#### GRADIVA, KI JIH UPORABLJAM PRI IZVAJANJU ČEBELARSKEGA KROŽKA

Pri izvajanju uporabljam:

- učbenik Čebela se predstavi,
- delovni zvezek Čebela se predstavi,
- virtualni panji,
- razno slikovno in video gradivo ...

Največ pa je lastno izdelanega gradiva (igre, predstavitve ...).

#### ZAKLJUČEK

Če želiš biti dober mentor čebelarskega krožka, moraš biti pri svojem delu avtonomen. Ponujena ti je zgolj majhna košarica stvari(ciljev), iz katere pa lahko sam ustvariš celo paleto aktivnosti. Pri vsem tem te morajo voditi učenčeve potrebe, interesi in njihove želje. Ko na koncu šolskega leta vidim, kako se pri učencih razvija čut za naravo, čebelo, vem, da sem na dobri poti za dosego glavnega cilja – gojiti zavest, da je človek močno odvisen od narave in si želi sonaravnega življenja.

#### VIRI IN LITERATURA

Čebelarski krožki. Pridobljeno 2. 2. 2022 s <https://www.czs.si/content/B3>.

Farič, T. (2016): Strokovna avtonomija učitelja v osnovni šoli, magistrsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.

Likar, T. (2016): Med in čebele v življenju človeka – učenje z raziskovanjem v vrtcu, Diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.

Mlaker Šumenjak, M. (2011). Čebela se predstavi. Učbenik za ljubitelje čebel. Lukovica: Čebelarska zveza Slovenije.

Skarlovnik, R. (2015): Spoznavanje čebele v predšolskem obdobju, Diplomsko delo. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.

Nataša Horvatić Dolamič

natasahorvatic-dolamic@os-strocjvas.si  
OŠ Stročja vas

## RAZVIJANJE LASTNE PRAKSE IN VZPOSTAVLJANJE SPODBUDNIH UČNIH OKOLIJ Z ELEMENTI FORMATIVNEGA SPREMLJANJA

### DEVELOPING OWN PRACTICE AND ESTABLISHING STIMULATING LEARNING ENVIRONMENTS WITH ELEMENTS OF FORMATIVE ASSESSMENT

#### ŽIVLJENJEPIS

Nataša Horvatić Dolamič, po poklicu profesorica biologije, je zaposlena na OŠ Stročja vas. Kot učiteljica biologije vodi mlade raziskovalce skozi odkrivanje bioloških konceptov in zakonitosti narave. Njeno delo v šoli se prepleta tudi z mlajšimi učenci v okviru podaljšanega bivanja. Tam nikoli ne zmanjka vprašalnic zakaj, kako, kdaj, kdo, kaj pa če ... Že vrsto let je mentorica čebelarskega krožka, kjer se odpirajo skrivnosti iz življenja čebel. Letos je tudi razredničarka devetošolcev, ki jih spremlja že četrto leto.

\*\*\*

#### POVZETEK

Želja po trajnem in učinkovitem znanju mladih učitelja nenehno spodbuja k razvijanju lastne prakse. Eno izmed orodij za vzpostavljanje spodbudnega in varnega učnega okolja je formativno spremljanje, ki mu sledi tudi pouk biologije na OŠ Stročja vas. V prispevku je predstavljeno uresničevanje elementov formativnega spremljanja pri sklopu Izločala. Predstavljeni so koraki, ki učencu omogočajo, da k učenju pristopi glede na svoje zmožnosti, razvija veščine sodelovanja in se uči prevzemanja odgovornosti za lasten napredek.

Ključne besede: formativno spremljanje, aktivna vloga učenca, biologija

#### ABSTRACT

The desire for lasting and effective knowledge of young teachers constantly encourages them to develop their own practice. One of the tools for creating a stimulating and safe learning environment is formative assessment, which is also followed by biology lessons at the Stročja vas primary school. The paper presents the implementation of the elements of formative assessment in the Secretary organs section. Presented are steps that enable the student to approach learning according to their abilities, develop cooperation skills and learn to take responsibility for their own progress.

Keywords: formative assessment, active student role, biology

Lektoriranje prispevka: Bernardka Marinič

## RAZVIJANJE LASTNE PEDAGOŠKE PRAKSE

Razvijanje lastne prakse lahko izvira iz smernic, ki jih narekujejo za to pristojni organi na nacionalni ravni ali pa iz notranje motivacije z željo po raziskovanju novega. Učitelj mora dandanes slediti hitremu spreminjanju družbe, interesom in načinom razmišljanja mladih, če hoče, da mladi sledijo njemu. Ker tradicionalni pristopi pri vzgojno-izobraževalnem delu ne omogočajo željenih dosežkov učencev, jih že dalj časa zamenjujejo sodelovalno učenje, raziskovalni in problemski pristopi, učenje z modeli ter diferenciacija in individualizacija učnega procesa. Sodobni pristopi učenja in poučevanja omogočajo večjo aktivnost učenca, pri čemer le-ta poleg znanja razvija tudi druge, za življenje pomembne spretnosti in veščine.

Eno izmed orodij za vzpostavljanje varnega in spodbudnega okolja, ki omogoča napredek vsakemu posameznemu učencu, je tudi formativno spremljanje. Z integracijo formativnega spremljanja v šolski prostor se v ospredje postavlja aktivna vloga učenca, kar je ključno za izgradnjo kakovostnega in trajnega znanja. Tovrsten pouk je individualiziran, saj se učenec lahko uči glede na lastne zmožnosti in stile učenja, interese in s tempom, ki si ga znotraj dogovorjenega časovnega okvirja določa sam.

Vpeljevanje formativnega spremljanja v šolski prostor lahko za učitelja pomeni korak od ustaljene pedagoške prakse, saj je potrebno narediti prostor za nekaj novega, manj znanega. Pri tem je pomembno, da občutke dvomov in zadržkov nadomesti prepričanje, da je potrebno vzpostavljati sodobna učna okolja, ki bodo mlade rodove pripravila na življenje v hitro spreminjajoči se družbi.

## FORMATIVNO SPREMLJANJE

Formativno spremljanje zajema pet elementov, ki jih učitelj v pouk vključuje glede na cilje, vsebine in dejavnosti. Pri vseh korakih je pomembna kakovostna povratna informacija o vrednotenju dela in napredka ter prilagajanje nadaljnjega učnega procesa. Elementi formativnega spremljanja so:

### 1. Opredelitev namenov učenja in kriterijev uspešnosti

Načrtovanje učno-vzgojnega procesa izhaja iz ciljev, ki jih določa učni načrt. Le-ti so zapisani v strokovnem jeziku in zato učencem pogosto nerazumljivi. Potrebno jih je preoblikovati v namene učenja, ki učencu pomagajo razumeti, katere naloge in dejavnosti mora opraviti ter katera znanja, spretnosti in stališča bo ob tem razvijal. Oblikuje jih lahko učitelj sam ali skupaj z učenci. Biti morajo jasni, osredotočeni na učenje, razumljivi, ves čas učnega procesa na vidnem mestu in učencu v podporo pri učenju.

Pomemben smerokaz učenja so tudi kriteriji uspešnosti. Izhajajo iz ciljev, namenov učenja in standardov znanja. Na njih temelji vrednotenje dokazov o učenju, preverjajo uspešnost učenja in doseganje zastavljenega. Pomembno je, da so razumljivi, konkretni, zapisani v prvi osebi ednine in učencem jasno povedo, kdaj bodo uspešni.

### 2. Dokazi

Zbiranje dokazov o učenju tako učitelju kot učencu omogoča vpogled v stopnjo doseganja željenih učnih dosežkov in napredek učenca. Zbirajo se v vseh fazah učnega procesa in so izhodišče za nadaljnje načrtovanje učenja in poučevanja. Lahko izhajajo iz pogovorov med poukom (vprašanja, odgovori, intervju, samovrednotenje ...), iz opazovanj (avdio in video posnetki, prispevek k skupinskemu dosežku ...), lahko pa so to izdelki (projekcija, poročilo, plakat, skica ...). Zbiranje dokazov in njihovo vrednotenje delujejo motivacijsko, saj učenec pridobi informacijo, kaj že zna in zmore ter kaj se mora še naučiti.

### 3. Povratna informacija

Povratna informacija poteka v vseh fazah učnega procesa in učencu sporoča doseganje cilja ter hkrati pomanjkljivosti, ki jih mora še odpraviti. Podaja jo lahko učitelj učencu, učenec učencu in učenec učitelju. Biti mora pravočasna, da bo usmerjala učenca v prihodnje delo, in dana v pravem trenutku, da procesa učenja ne moti. Naj bo razumljiva, povezana z nameni učenja, konkretna in naj vsebuje smernice za doseg cilja ali izboljšavo izdelka.

### 4. Vprašanja v podporo učenju

Vprašanja spremljajo učni proces ves čas. Uporabljajo se za preverjanje predznanja, napredka pri učenju in doseganja željenih rezultatov. Z njimi ugotavljamo, kako učenci razmišljajo in kako se učijo. Naj bodo premišljena in načrtovana, da bodo dala natančen vpogled v doseganje namenov učenja. Z ustrezno izbiro glagolov lahko zagotovimo, da ne preverjajo le poznavanje dejstev in pojmov, temveč tudi razumevanje in uporabo na novih primerih in v novih situacijah. Spodbujajo naj k analizi, primerjanju, sklepanju in posledično povezovanju naučenega. Omogočajo naj razvijanje lastnih vrednot, stališč in kritičnega mišljenja. Čim več naj bo odprtih vprašanj, ki vodijo k razpravi, sodelovanju in inovativnosti učencev.

### 5. Samovrednotenje in vrstniško vrednotenje

Samovrednotenje od učenca zahteva presojo lastne uspešnosti in doseganje namenov učenja. Temelji na pregledu dokazov, ki so nastali med učnim procesom. Vključuje oceno kakovosti učenja, spremembe v učenju in nadaljnje korake. Da učenec to lahko izvede, se mora ves čas vračati k namenu učenja in kriterijem uspešnosti. Že v začetku načrtovanja učenja se mora vprašati, kako bo vedel, da je dosegel določeni namen učenja. S samovrednotenjem se učenec uči realno oceniti izzive, ki so pred njim, samostojnega odločanja in prevzemanja odgovornosti za svoja dejanja in odločitve. Uči se poslušanja, sprejemanja mnenj drugih in zavedanja, da tudi sam s povratno informacijo vpliva na druge. Vrstniško vrednotenje za razliko od samovrednotenja v analizo dosežkov vključuje učenčeve sošolce. Učenci, ki vrednotijo, morajo natančno vedeti, kaj se od njih pričakuje. Povratne informacije naj bodo informativne in spodbudne, pomemben je tudi očesni stik.

## URESNIČEVANJE ELEMENTOV FORMATIVNEGA SPREMLJANJA PRI SKLOPU IZLOČALA

Učenje biologije v 8. razredu zajema spoznavanje zgradbe in delovanje človeškega telesa. Za povezovanje bioloških konceptov potrebujejo učenci najprej temeljna znanja, ki jih pridobijo ob spoznavanju posameznih sklopov. Kot prvi sklop, pri katerem sem začela načrtno in sistematično vključevati elemente formativnega spremljanja, je bil sklop Izločala.

Uvodna motivacija in najava sklopa sta potekala z ledolomilcem. Učenci so v parih sestavili sliko, razrezano v sestavljanke. Vsak učenec je prejel polovico sličic, pri čemer je bila ena sličica zamenjana. Da sta lahko sestavila celotno sliko, sta se morala pričeti pogovarjati in iskati skupno pot do rešitve. Namen je bil vzbuditi interes za vsebine ter spodbuditi sodelovanje in povezanost med učenci.

Preverjanje predznanja je potekalo po korakih bralno učne strategije VŽN. Vsak učenec je najprej zapisal, kaj je o novih vsebinah že vedel in kaj bi se želel še naučiti. Sledili so poročanje, diskusija in dopolnjevanje zapiskov.

Pri opredelitvi namenov učenja in kriterijev uspešnosti so učenci izhajali iz ciljev in standardov znanj, ki so jih prejeli. Sprva precej splošne namene učenja so ob skupni in vodeni analizi ciljev in standardov znanja dopolnili, saj so ugotovili, da bo za globlje razumevanje biološkega koncepta potrebno tudi poglobljeno



poznavanje vsebin. Nameni učenja so bili zapisani tudi na plakatu, ki je bil ves čas učnega procesa na vidnem mestu v učilnici. Standardi znanja so bili zbrani v tabeli tako, da so učencu dopuščali označevanje napredka in zapis smernic za nadaljnje delo.

Naslednji korak pri načrtovanju procesa učenja je bil razmislek o tem, kako se najraje učijo in so ob tem tudi najbolj uspešni. V pomoč so jim bili dani opisi načinov učenja, seveda so lahko dodali svoje. Za učinkovitejše povezovanje pojmov in iskanje odnosov med njimi jim je bilo predstavljenih nekaj grafičnih organizatorjev, kot so tabela, miselni vzorec in pojmovna mreža. Ponovili so uporabnost Paukove bralno učne strategije in pogledali nekaj izdelanih modelov izločal.

Pri uresničevanju namenov učenja so uporabljali različne vire. Delali so v skupinah. Ves čas procesa učenja je potekala komunikacija med učenci ter učenci in učiteljico. Na podlagi sprotnega preverjanja znanja in danih povratnih informacij je sledilo načrtovanje nadaljnjega dela. Zapiske in skice so naredili v zvezke, kot končni izdelek pa plakat. Za izdelavo modela se ni odločil noben učenec.

Pri predstavitvi plakatov je potekalo tudi vrstniško vrednotenje. Učenci so bili pozorni predvsem na strokovno pravilnost in razumevanje naučenega. Pri tem so morali biti prijazni in spoštljivi kritični prijatelji. Ker so oceno oziroma povratno informacijo podajali ustno, so pazili tudi na očesni stik s sošolcem, ki mu je bila informacija namenjena. Ob koncu sklopa je potekalo pisno preverjanje znanja, ki ga je ovrednotila učiteljica.

Vsak od učencev je zapisal vtise oziroma opisal svoje doživljanje ob tovrstnem učenju. Njihovi odzivi so bili večinoma pozitivni. Zapisali so, da jim je bilo takšno učenje zanimivo, da so jim bili v veliko pomoč standardi znanja ter da so si veliko zapomnili, ker so sami izdelali zapiske. Zanimivo jim je bilo, kako različno so pristopali k učenju in raziskovanju bioloških vsebin. Všeč jim je bilo učenje z modeli in možnost uporabe drugih virov, ne samo učbenika. Kot velik motivacijski element so izpostavili še možnost dela z računalnikom in iskanje informacij po spletu. Povezave do uporabnih virov na spletu so imeli že pripravljene.

## ZAKLJUČEK

Pri učiteljih vsako preizkušanje novega spremlja misel, kakšni bodo rezultati. Ali bo učinek res enak pričakovanemu? Rezultati končnega preverjanja znanja so bili boljši pri učencih, ki so že med učenjem kazali več zanimanja in v zapiskih pokazali poglobljeno razumevanje. Delo posameznika je določala dinamika skupine, prav vsi pa so bili ves čas aktivni in ustvarjalci lastnega znanja in napredka. Sodelovanje med njimi je bilo izjemno, trudili so se za napredek vseh. Pri nekaterih so v ospredje stopila prej neopazna močna področja, na primer likovne sposobnosti, saj so nastale natančne skice.

Primer prakse prikazuje prve korake vpeljevanja formativnega spremljanja v mojo pedagoško prakso in dopušča prostor za izboljšave in nadgradnjo. Večji poudarek želim nameniti kvalitetni povratni informaciji, ki bo tudi zapisana. Pomembno se mi zdi tudi vrstniško vrednotenje, vendar bi to pomenilo še kakšno dodatno uro pouka, ki bi jo bilo potrebno odvzeti pri katerem drugem sklopu. Korak od ustaljenega k novemu je lažji, če učitelj spremlja in vrednoti svoje delo. Ob načrtovanju novih pristopov bom izhajala iz zbranih dokazov, izkušenj in odzivov učencev. Slednji so še kako pomembna motivacija za premik k ustvarjanju spodbudnega učnega okolja, ki učencu omogoča optimalne dosežke.

## VIRI IN LITERATURA

- Grah, J., Rogič, Ožek, S. in Žarkovič Adlešič, B. (2017). Vključujoča šola: priročnik za učitelje in strokovne delavce. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Cotič Pajntar, J., Borstner, M., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S. in Zore, N. (2016). Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce (2. dopolnjena izdaja). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Krapše, T., Rupnik Vec, T., Čop, J., Jerman, O., Likon, B., Majkus, D., Stadler, L., Strmšek, A., Vulič I. in Zule E. (2019). Profesionalno učenje in delovanje učiteljev. Šola za ravnatelje.  
<http://solazaravnatelje.si/ISBN/978-961-6989-30-5.pdf>
- Lesničar, B., Peeters, W., Rutar Ilc, Z., Založnik, P., Bola Zupančič, K., Arh Šmuc, A., Stoklasa Drečnik, M., Pahor, M., Oder, B., Mravlje, F., Petek, L., Sinkovič, T., Wozniak, I., Žigart, M., Nuth, G., Kranjc, T., Maurits, W., Kärner, A., Vanderhauwaert, R., ... Teixeira J. (2017). Učitelji, raziskovalci lastne prakse: poučevanje in učenje s pomočjo dokazov iz pedagoške prakse in znanstvenih raziskav. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pavšar, H. in Pustoslemšek, P. O pravilni in varni rabi zdravil. Ledvice in zdravila. Slovensko farmacevtsko društvo, Sekcija farmacevtov javnih lekarn. <https://www.sfd.si/wp-content/uploads/2021/06/knjizica2014www.pdf>

**Mateja Hrastnik**

[mateja.hrastnik@guest.arnes.si](mailto:mateja.hrastnik@guest.arnes.si)  
OŠ Hudinja

## GLASBENI IDOL THE MUSICAL IDOL

### ŽIVLJENJEPIS

Mateja Hrastnik je profesorica slovenščine in zgodovine, že od vsega svojega začetka poučevanja pa je zaposlena na Osnovni šoli Hudinja v Celju. Vsa ta leta je tudi razredničarka, od dodatnih dejavnosti pa so njeno najmočnejše področje prireditve. Poleg tega je urednica šolskega radia in mentorica številnim učencem pri izdelovanju raziskovalnih nalog. Vse to so področja, na katerih se z učenci dodatno in bližje spoznava, jim pomaga pri razvijanju močnih področij, jih usmerja in vodi. Na mednarodnem simpoziju sodeluje že tretjič.

\*\*\*

### POVZETEK

V svojem prispevku predstavljam kulturno prireditev, pri kateri učenci nadgrajujejo svoje znanje in razvijajo številne veščine. Gre za talentirane učence, ki radi pojejo in se v tej prireditvi preizkusijo v javnem nastopanju. Njihov nastop je seveda ocenjen, tako od učencev kot tudi strokovne žirije, ki jo sestavljajo strokovnjaki s področja glasbe. Glasbeni idol je ena izmed tistih dejavnosti, v kateri učenci razvijejo svoje talente, hkrati pa postajajo bogatejši, rastejo in se pripravljajo za prihodnost.

Ključne besede: kulturna prireditev, glasbeni talent, javno nastopanje

### ABSTRACT

In my article I am presenting a cultural event, at which the pupils upgrade their knowledge and develop many skills. The event is about talented individuals, who like to sing and test themselves at performing publicly. Their performance is rated by other pupils and also by the expert jury, which consists of the experts from the field of music. If a teacher wants to offer pupils an encouraging learning environment, in which they develop their talents, The Musical idol is without a doubt one of those activities, which offers all of that. Such environment also offers pupils a chance to personally grow and prepares them for the future.

Keywords: cultural event, musical talent, public performance

Lektoriranje prispevka: Olga Kožel

## ZNAČILNOSTI SPODBUDNEGA IN VARNEGA UČNEGA OKOLJA

Najprej se pojavi vprašanje, kaj je za spodbudno in varno učno okolje dejansko značilno. Učenci pri šolskih in obšolskih dejavnostih sodelujejo in izražajo manj neželenega vedenja, ko:

- vedo, kaj se od njih pričakuje, kako si sledijo dejavnosti in dobijo jasna navodila,
- so jim jasna pravila in posledice,
- se počutijo varno, ker se lahko zanesejo, da jih bo učitelj pravočasno zaščitil oz. omogočil mirno reševanje nesporazumov,
- občutijo, da so sprejeti in spoštljivo ter pravično obravnavani,
- občutijo pozitivna realna pričakovanja in dobijo dovolj ustreznih spodbud in pohval,
- prepoznajo svoja močna področja in zaupajo v lastne zmožnosti, hkrati pa dobijo podporo učitelja na šibkih področjih,
- čutijo, da so sprejeti in razumljeni v svojih posebnostih, da ima učitelj dober stik z njimi in jim zaupa,
- občutijo smiselnost in koristnost tega, kar se učijo,
- občutijo, da lahko imajo vpliv na pomembne zadeve,
- občutijo sodelovalno vzdušje v razredu.

Praviloma k boljšemu sodelovanju učencev pri pouku prispeva vnaprejšnja pozitivna naravnost ter spodbuden odnos učitelja.

## KAKO VZPOSTAVITI DOBER STIK Z UČENCI?

Dober stik si učitelj dolgoročno zgradi s tem, da je spoštljiv, spodbuden, odprt, odziven na potrebe učencev, pravičen, da izraža pozitivna pričakovanja do učencev, jih podpira in kaže, da mu je mar zanje.

Pri tem je odločen in zna jasno postaviti meje, ki so učencem osmišljene in pojasnjene. Dober stik temelji na vzajemnem zaupanju in soudeležbi učencev – učitelj jim zaupa in spodbuja njihovo vključevanje v dejavnosti in odločitve. Učenci najbolj cenijo učitelje, ki izražajo vrline in osebnostno moč, kot so modrost in znanje, človečnost in empatija, sproščenost, strpnost in prožnost, spoštljivost ter pravičnost. Učitelj že s svojim nastopom, komunikacijo oz. odnosom lahko ugodno vpliva na konstruktivno vedenje in sodelovanje učencev. Bolj ko občuti zaupanje v svojo zmožnost vodenja razreda, bolj je prepričljiv tudi za učence. Pri tem ne potrebuje zunanjih, celo razburjenih izrazov, ampak predvsem odločno izražanje svoje prisotnosti (»prezence«) in občutka, da je položaju kos. S tem si pridobi spoštovanje učencev in njihovo pripravljenost za sodelovanje, medtem ko s prehitrim impulzivnim pristopom sicer lahko začasno utiša razred, vendar ne vzbuja zaupanja v to, da ga učinkovito vodi.

(<https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2021/03/2019-05-10-kako-do-spodbudnega-in-varnega-ucnega-okolja.pdf>)

## POMEN KULTURNIH PRIREDITEV ZA UČENCE

Na naši šoli se trudimo, da bi učencem zagotovili kar najboljše možnosti za njihov razvoj. Vizija naše šole je: "Od vsakega učenca, ki se bo vpisal na našo šolo, pričakujemo, da bo kar najboljše izkoristil svoje sposobnosti. Prepričani smo, da upravičeno. Smo šola kvalitetnega pouka, številnih uspešnih obšolskih ter pristočasnih aktivnosti in urejenega, za učenje spodbudnega okolja." Učencem nudimo številne aktivnosti, v katerih bogatijo svoja znanja in se dokazujejo na svojih močnih področjih. Šola namreč

učencem ponuja številne interesne dejavnosti, priprave na razna športna tekmovanja in tekmovanja iz znanja, zelo močni pa smo tudi na področju raziskovalnega dela - vsako leto smo namreč prav mi tisti, ki na področju Celja izdelamo največje število raziskovalnih nalog.

Zelo velik poudarek pa dajemo tudi področju kulturnega izobraževanja učencev. Tekom šolskega leta se namreč zvrsti okrog dvajset različnih kulturnih prireditev, kjer lahko učenci nastopajo in se tako pokažejo, kakšne so njihove kvalitete in sposobnosti.

Kulturna prireditev je nekaj, kar nas bogati in opominja na pomembne kulturne in zgodovinske dogodke. Seveda se učenci teh prireditev najbolj veselijo zato, ker jim odpade pouk, a prepričana sem, da imajo prireditve zelo velik pomen tako za tiste učence, ki nastopajo, kot tudi za tiste učence, ki prireditev zgolj spremljajo.

#### PRIREDITEV GLASBENI IDOL

Prireditev na šoli pripravljamo že več kot deset let in prepričana sem, da je vsako leto boljša, kvalitetnejša. In kako pravzaprav vse skupaj izgleda? Opisala bom prireditev, kot jo poznamo iz časa pred epidemijo. Zadnji dve leti je bilo sicer precej podobno, a je bila prireditev posneta, prepričana pa sem, da jo bomo lahko že letos spet spremljali v takšni obliki, kot jo poznamo od prej.

#### KONCEPT PRIREDITVE IN PRIPRAVA NANJO

Takoj po jesenskih počitnicah na šolskem radiu objavimo reklamo za ta veliki dogodek, ki se odvije v mesecu decembru. Učence, pevce, pozovemo, naj se prijavijo na avdicijo. Že kar nekje na sredini novembra to avdicijo tudi izpeljemo, seveda s pomočjo dveh učiteljev, glasbenikov. Večinoma se na avdicijo prijavi kar veliko učencev, nekje med deset in petnajst, a naredi avdicija kar veliko selekcijo. Izmed vseh prijavljenih se jih prireditve udeleži okrog sedem, je pa število odvisno od generacije do generacije. Bila so obdobja, ko je na prireditvi nastopalo tudi enajst pevcev, zadnja leta pa se učenci vse težje odločajo za nastop pred tako številno publiko.

Ko imamo izbrane učence, pevce, ki se bodo predstavili na prireditvi, začnemo s pripravami. Najprej je z vsakim učencem posebej potrebno poiskati pesem, ki jo bo zapel. Ta del je precej težak, saj si učenci na prireditvi zelo želijo nastopiti, je pa seveda velik zalogaj, da najdejo primerno pesem zase. Potrebni je veliko pogojev, da pesem "leži" učencu. Ko po številnih predlogih učencev končno najdemo ustrezno pesem, sledijo vaje. Žal (ali pa na srečo) si učenci v večini izberejo tuje pesmi, zato iskanje matric - glasbenih podlag - ni tako zahtevno opravilo. Večja težava so slovenske pesmi, saj zanje na internetu ni kaj dosti tega. V tem primeru se obrnemo na razne producente, menedžerje in jih prosimo za glasbene podlage. Ko nam uspe vse te podlage dobiti, se pravo delo šele začne. Z učenci, pevci, se sestajamo najprej individualno, kjer dobijo vse potrebne napotke za sam nastop. Učenci pred mano pojejo, da jih slišim, jih popravljam, kjer in ko je to potrebno. Seveda je treba te nastope obogatiti tudi gibalno. Učenec, ki poje, na odru ne more kar stati, pač pa se mora primerno glasbi gibati. Tako da se torej s temi učenci pripravlja tako pevska kot tudi delno plesna točka. Nato se začnem dobivati z vsemi pevci skupaj, da se tudi oni vidijo in slišijo in si še sami med seboj dajejo ustrezne pripombe, pohvale in seveda predloge za izboljšavo nastopa. To timsko delo je v vsej aktivnosti nekaj najlepšega. Učenci pokažejo zelo velik interes, da pomagajo drug drugemu, si predlagajo, kako bi lahko kdo svoj nastop še izboljšal. Čutiti je pravi skupinski duh, učenci delujejo kot ekipa, ki tekmuje skupaj in ne vsak zase.

S pevci pa se za samo prireditev vnaprej posname nekakšen napovednik, ki se predvaja na prireditvi. Kaj to pravzaprav pomeni? Pred samim pevskim nastopom na prireditvi se na velikem platnu predvaja posnetek, ki se posname prej. Vsak učenec se v tem posnetku predstavi, napove pesem, ki jo bo zapel, pove kaj spodbudnega, kakšno lepo misel ter seveda vse gledalce nagovori k temu, da glasujejo zanj. Te napovednike posnamemo v zadnjem tednu pred kulturno prireditvijo, da ima potem računalničar čas, da si pripravi vse potrebno za prireditev.

Vzporedno s temi pripravami pa je seveda kaj kmalu potrebno napisati scenarij za celotno prireditev. Vezne tekste vedno napišem sama, ker se zelo rada poglabljam v osebnosti otrok, z njimi čutim in doživljam, pišem o njihovih občutkih ob zaljubljenosti, najstniških težavah in podobno. Še preden začnem s pisanjem veznega teksta, se odločim za učence, voditelje. Ta izbira ni tako zelo lahko, saj je potrebno vsebino veznega teksta, ki mora biti povezan tudi z vsebino pesmi, ki jih nastopajoči učenci pojejo, prilagoditi osebnosti voditeljev. A ko odločitev vendarle pade, se tudi vezni tekst hitreje in lažje napiše. Izbira voditeljev je vsako leto drugačna - enkrat prireditev vodi par, torej dekle in fant, drugič dva fanta in tretjič dve dekleti. Letošnjo prireditev so na primer vodila tri dekleta, saj je bil scenarij tako zamišljen in je v končni fazi odlično izpadel. Tako torej do nekje enega tedna pred samo prireditvijo potekajo vaje ločeno s pevci posebej in seveda z voditelji posebej. Tako kot je na posamezne pomanjkljivosti potrebno opozarjati nastopajoče pevce, tako je tudi z voditelji potrebno veliko vaj, da se v vodenju znajdejo, da se uživajo v svojo vlogo in da se jim vcepi kar največja mera odločnosti in samozavesti, saj je nastop v živo pred celotnim občinstvom zelo zahtevna naloga.

#### POTEK IN IZVEDBA PRIREDITVE

Prireditev Glasbeni idol Hudinje je tako večkomponentna. Voditelji s svojim veznim tekstom vodijo program in prireditev popeljejo z neko rdečo nitjo od začetka do konca. Skozi ta scenarij se predstavijo pevci s svojimi pevsкими nastopi, zaključek tega dela prireditve pa predstavlja nastop znanega slovenskega glasbenega gosta. Gostili smo že številne znane pevce, kot na primer Niko Zorjan, Challeta Salleta, Nipke in druge. Izbrani pevec je namreč eden izmed treh članov strokovne žirije, ki nastope pevcev tudi ocenjujejo. Prireditev ima namreč tudi strokovno žirijo, ki jo poleg znanega slovenskega glasbenika sestavljata še dva člana s področja glasbe, navadno sta to naša profesorja glasbe. Glasbenih nastopov pa ne ocenjujejo samo oni, pač pa tudi gledalci. Prireditev si namreč ogledajo vsi učenci od 5. do 9. razreda in vsak razred glasuje za - po njihovem mnenju - tri najboljše nastope. Učenec, ki so mu dodelili tretje mesto, dobi eno točko, učenec na drugem mestu dve točki in najboljši učenec tri točke. Na velikem platnu se kar sproti te točke beležijo in seštevajo in gledalci lahko vidijo, kakšen je trenutni vrstni red nastopajočih. Ko glasove oddajo vsi razredi, sledi nastop glasbenega gosta. Vsi nastopajoči učenci seveda medtem čakajo v zaodrju in to je čas največje napetosti, pričakovanja, ugibanja, kdo bo zmagovalec. Ko glasbenik odpoje svoje pesmi, pove, kako so točke razdelili člani strokovne žirije. Teža glasov je enakovredna. Točkovanje torej poteka tako, da polovico glasov predstavljajo točke učencev, druga polovica pa točke strokovne žirije. In ko prištejemo torej še te točke, dobimo dokončen vrstni red vseh nastopajočih.

Glasovnica - žirija:

**GLASBENI IDOL HUDINJE**  
(žirija)

Izvajalka/Izvajalec; naslov pesmi
1. U. F.: Something I need
2. Ž. H.: To mi je všeč
3. N. B.: Ex's & Oh's
4. M. P.: Svet je tvoj
5. M. V.: Love yourself
6. A. R.: My heart will go on
7. L. U.: All of me
8. L. K.: When we were young
9. E. M.: Cup song
10. T. S.: Rolling in the deep

Sistem točkovanja:	
1. mesto:	10 točk
2. mesto:	9 točk
3. mesto:	8 točk
4. mesto:	7 točk
5. mesto:	6 točk
6. mesto:	5 točk
7. mesto:	4 točke
8. mesto:	3 točke
9. mesto:	2 točki
10. mesto:	1 točka

Glasovnica - učenci:

**GLASBENI IDOL HUDINJE**

Razred: \_\_\_\_\_

Izvajalka/Izvajalec; naslov pesmi
1. U. F.: Something I need
2. Ž. H.: To mi je všeč
3. N. B.: Ex's & Oh's
4. M. P.: Svet je tvoj
5. M. V.: Love yourself
6. A. R.: My heart will go on
7. L. U.: All of me
8. L. K.: When we were young
9. E. M.: Cup song
10. T. S.: Rolling in the deep

3. mesto, _____ (izvajalec) : 1 točka
2. mesto, _____ (izvajalec) : 2 točki
1. mesto, _____ (izvajalec) : 3 točke

Prireditev, o kateri pišem, je po mnenju zaposlenih in učencev najboljša prireditev na šoli, a hkrati najzahtevnejša. Že pri sami pripravi sodeluje več učiteljev, ki pripravljajo vse potrebno, da lahko potek teče brez težav. Tudi pri izvedbi je prisotnih več učiteljev, zelo pomembno vlogo ima predvsem tonski mojster, ki predvaja glasbene podlage, skrbi za celotno ozvočenje, osvetlitev prostora, da glasovanje poteka nemoteno ... Je pa prireditev po mnenju nekaterih tako vrhunska, da bi jo lahko primerjali s televizijsko oddajo Slovenija ima talent, zato sem zelo ponosna, da imam možnost pripravljati tako vrhunske prireditve. Med vsemi učenci, ki pri prireditvi sodelujejo, se v času priprav nanjo razvije poseben odnos. Med sabo sodelujejo, se podpirajo, si svetujejo, doživetje z njimi bogati tudi mene. Čutiti je, kako si učenci privoščijo zmago, čutiti je, kako trepetajo pred nastopom in čutiti je, kako jim pade kamen s srca, ko je nastop za njimi. Še posebej pa imajo težko nalogo voditelji v tistem delu, ko poteka glasovanje. Vse poteka namreč v živo in za ta del prireditve scenarija ni mogoče napisati, tako da se voditelji morajo preprosto znajti po svojih najboljših močeh. Tukaj pridejo do izraza sposobnosti vodenja, ki jih imajo določeni učenci, sposobnost iznajdljivosti in spretnosti v določenem trenutku. Da pa seveda sploh ne govorim, koliko spretnosti morajo imeti učenci, ki se predstavijo s pevskimi nastopi ob vedenju, da jih ocenjujejo sošolci in vsi ostali učenci ter še posebej - strokovna žirija. Težko je za vse, ki pri prireditvi kakorkoli sodelujejo, a je vredno truda, časa in energije, saj so odzivi vseh, ki prireditev spremljajo, neopisljivi. Vse čestitke, ki jih dobimo po končani prireditvi, so vredne zlata.

## ZAKLJUČEK

Zmagovalcu posvetimo res veliko pozornosti, saj dobi pokal v obliki zvezde in z napisom "Glasbeni idol Hudinje". To učencem ogromno pomeni. Nagrajeni so seveda tudi vsi ostali nastopajoči, naslednji dan še enkrat vsem javno po šolskem ozvočenju čestitamo za tako odlične nastope in se jim zahvalimo, da so nam polepšali večer. V prvi številki našega šolskega glasila je nastopajočim v tej prireditvi namenjenih kar nekaj strani. Poleg fotografij prireditve se najboljši trije še predstavijo in povedo, kaj jim je ta prireditev prinesla, kakšna je njihova izkušnja v zvezi s tem. In kakšni so odzivi najboljših treh? Prav vsi povedo, da je to izkušnja, ki je nikoli v življenju ne bodo pozabili in da jim ogromno pomeni. In nam ogromno pomenijo vsi učenci, ki prireditev praviloma profesionalno izpeljejo od začetka do konca.

Dejstvo, da od te prireditve odnesejo nepozabno življenjsko izkušnjo, na katero se bodo vedno radi spominjali, meni osebo pomeni največ. Nastopajoči so se tam pokazali v svoji najboljši luči in s svojim nastopom vsem prisotnim resnično polepšali dan. In to je danes še kako potrebno in pomembno.

#### VIRI IN LITERATURA

Kako do spodbudnega in varnega učnega okolja? Odgovori na vprašanja in dileme iz prakse (bistveni podatki iz priložnice Vključujoča šola), dostopno na spletni strani <https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2021/03/2019-05-10-kako-do-spodbudnega-in-varnega-ucnega-okolja.pdf>.



mag. Klavdija Hrenko Podergajs  
klavdija.hrenko-podergajs@guest.arnes.si  
OŠ Starše

## OBLIKOVANJE S + ALI RAP KOT PRILOŽNOST ZA SPREMEMBO POUČEVALNE PRAKSE

### DESIGN S + OR EXTENSION PROGRAMME AS AN OPPORTUNITY TO CHANGE THE TEACHING PRACTICE

#### ŽIVLJENJEPIŠ

Sem Klavdija Hrenko Podergajs. Rodila sem se 27. 7. 1974 na Ptuju. 5 let sem živela v Nemčiji. Obiskovala sem OŠ Olge Meglič na Ptuju in Gimnazijo Ptuj. Leta 1999 sem diplomirala na germanistiki v Mariboru, leta 2005 zaključila znanstveni magistrski študij s področja literarne teorije. Leta 2015 sem zaključila magistrski študij Inkluzije v vzgoji in izobraževanju v Mariboru. Delala sem kot učiteljica nemščine na različnih šolah ter kot lektorica in menedžerka programov na zasebni fakulteti. Sedaj delam kot učiteljica za dodatno strokovno pomoč na OŠ Starše.

\*\*\*

#### POVZETEK

Vzpodbudno učno okolje omogoča aktivno vlogo učenca pri učnem procesu, ustvarja učne situacije, kjer učenec išče svoje lastne cilje, poti do ciljev, s tem pa ohranja radovednost, uri fleksibilnost in se uči na napakah. Razširjeni program, ki ga je OŠ Starše v celoti uvedla v šolskem letu 2021/22, delno pa že v šolskem letu 2017/18, daje veliko priložnosti za prav tak način izvedbe pouka. Znotraj RaP-a se izvaja aktivnost Oblikovanje s +, ki sledi načelom formativnega spremljanja in gradi vzpodbudno učno okolje, hkrati pa krepi zavedanje okoljske problematike.

Ključne besede: veščine, ustvarjalnost, formativno spremljanje, nadcikliranje, razširjeni program

#### ABSTRACT

An encouraging learning environment enables an active role of students in the learning process, creates learning situations, in which students search for their own goals, and ways to the goals as well as maintain curiosity, practise flexibility and learn from their own mistakes. The extension programme, which Primary School Starše has fully introduced in 2021/22 and partially in 2017, gives many opportunities for performing such lessons. One of the extension programme activities is Design S+, which follows the rules of formative assessment and builds an encouraging learning environment as well as builds up awareness of environmental problems.

Keywords: skills, creativity, formative assessment, upcycling, extension programme

Lektoriranje prispevka: Monika Šauperl

## Uvod

Spremembe poučevalne prakse v zadnjih letih vzbujajo veliko zanimanja in povzročajo premike v šolskem prostoru. Iščejo se poti za uspešnejše učenje, za pridobivanje in učenje veščin, kompetenc in ne samo vsebin. Ustvarjanje učencem prijaznih učnih okolij, pozitivnih čustev in izzivov prinašajo v šolsko okolje nove pristope, orodja in priložnosti za spremembe.

Ena izmed teh novosti je formativno spremljanje, ki v ospredje postavlja učenca. Daje mu možnost sodelovanja pri vseh korakih pouka: načrtovanje, vključevanje že znanega, izgradnja znanja oz. poti do znanja ter ugotavljanje napredovanja. S tem ko v ospredje stopi učenec, postane učitelj moderator, ki pouk načrtuje z vidika učenčevih aktivnosti in ne lastnih.

Priložnost za uvajanje elementov formativnega spremljanja ponuja tudi razširjeni program (v nadaljevanju RaP). Po eni strani namreč izhaja iz obstoječega programa osnovne šole, po drugi strani pa ga dopolnjuje z vidika interesov in potreb učencev ter razvija prečne veščine (Razširjeni program osnovne šole, 2018), s tem pa omogoča premik od vsebin k izgrajevanju osebnosti posameznika na podlagi pozitivnih izkušenj.

Zgoraj omenjenim načelom in ciljem sledi tudi aktivnost Oblikovanje s +, ki smo jo na Osnovni šoli Starše začeli izvajati v šolskem letu 2021/22.

## RaP – priložnost za spremembo poučevalne prakse

RaP dopolnjuje osnovnošolsko izobraževanje z aktualnimi mednarodnimi trendi in usmeritvami, saj naj bi dejavnosti omogočale razvoj prečnih veščin, kompetenc in spodbujale učenčev psiho-fizični in osebni razvoj. Z aktivnostmi želimo namreč razvijati spodbudno, inkluzivno, kreativno in varno učno okolje za učenje, igro, druženje, sprostitve ali počitek v času pred, med ali po pouku, pri tem pa učenca vključevati v vseh fazah učnega procesa (Razširjeni program osnovne šole, 2018). Pomembno vlogo pri izgradnji vzpodbudnega učnega okolja igrajo tudi vrednote in načela, kot so medsebojno sodelovanje, odgovornost, fleksibilnost, dejavno državljanstvo, kultura, zdravje in gibanje ipd. – vse to, kar si v proaktivni sodobni družbi želimo.

Na Osnovni šoli Starše smo se priključili izvajanju RaP-a že v šolskem letu 2017/18, vendar smo ponudili aktivnosti le iz enega vsebinskega sklopa, tj. gibanje in zdravje za dobro psihično in fizično počutje. V šolskem letu 2021/22 pa smo se priključili šolam, ki RaP izvajajo v celoti, tj. na vseh treh področjih (drugo področje: kultura in tradicija, tretje področje: vsebine iz življenja in dela osnovne šole).

Ponudili smo 43 dejavnosti, ki se izvajajo v štirih oblikah. Prvi sklop RaP dejavnosti se izvaja v jutranjem in popoldanskem času: predhodno jutranje varstvo in popoldansko podaljšano bivanje ali dejavnosti, ki zaradi svoje narave dela potrebujejo drugačno dinamiko, to so npr. Treniram s KOBi-jem, Pešbus, Tamburica ipd. Drugi sklop aktivnosti (Odprimo učilnice znanju) se izvaja 3-krat na teden v času daljšega odmora (1. odmor za oddelke od 6. do 9. razreda, 2. odmor za oddelke od 1. do 5. razreda). Znotraj tega sklopa se izvajajo vsebine iz življenja in dela šole, kamor sodijo predvsem učna pomoč, aktivnosti dopolnilnega pouka in delo z nadarjenimi, kot npr. Matematična delavnica, Vrtiljak domišljije, Učim se, da znam, ipd. Tretji sklop, ki se izvaja 2-krat na teden (prav tako v času daljšega odmora), se imenuje Aktivni odmor. V tem času učenci gredo na sprehod ali se igrajo športne igre v telovadnici, na igrišču, v atriju šole ali v fitnesu na prostem. Četrty sklop (RaP mix) se izvaja v času pouka (na OŠ Starše v četrtek 4. uro, na POŠ Marjeta pa v ponedeljek 5. uro). Pouk se prekine in izvajamo aktivnosti kot npr. Naš mali oder, Ustvarjalne roke, Prva pomoč ipd. Zaradi upoštevanja ukrepov za preprečevanje širjenja coronavirusa se aktivnosti izvajajo v mehurčkih. Organizacijsko smo se morali prilagoditi tako, da mehurčkom (paralelcam)

ponudimo 3 do 5 aktivnosti, ki se izmenjujejo vsak teden. Pozitiven učinek te rotacije je ta, da lahko učenci spoznajo različne aktivnosti in s tem iščejo svoja močna ali interesna področja. Slaba stran tega pa je, da je vsebinsko težko izpeljati bogat program, saj razred pride na vrsto za neko aktivnost približno enkrat na mesec, veliko je tudi vsebinskega in organizacijskega prilagajanja.

Na OŠ Starše želimo z RaP-om vsakemu učencu omogočiti razvoj, ki je usklajen z njegovimi pričakovanji, zmožnostmi, interesi, s talenti in potrebami, hkrati pa želimo vplivati na zavedanje možnosti izbire in uravnavanje lastnega prostega časa (Razširjeni program osnovne šole, 2018).

#### Oblikovanje s +

Dejavnost RaP-a Oblikovanje s + posega v sklop kultura in tradicija oz. kultura sobivanja, saj želimo razvijati ročne spretnosti, interese, ustvarjalnost, krepiti odgovornost do sebe, drugih in okolja ter razvijati empatijo, solidarnost in vrstniško pomoč. Ključni motiv aktivnosti je ozaveščanje okoljske problematike, skrb za zdravo okolje ter vpliv onesnaževanja kot globalen problem človeštva. Zaradi tega dejavnost Oblikovanje s + posega tudi na vsebinsko področje gibanje in zdravje oz. moje zdravo okolje.

Pri Oblikovanju s + želimo predvsem krepiti zavedanje okoljske problematike, prepoznavanje negativnih dejanj na okolje in pokazati poti do iskanja rešitev. V okviru tega želimo prikazati t. i. proces nadcikliranja oz. »upcyclinga«. Nadcikliranje označuje proces, ko odpadni izdelek ali material obdelamo ali predelamo tako, da nastane nov izdelek. Tak izdelek je lahko boljše kakovosti od izhodiščnega, s tem mu tudi podaljšamo življenjsko dobo (Moj mozaik, 2012). Prevod pojma upcycling še ni tako razširjen. V virih najdemo prevod nadcikliranja, ki je tvorjen neposredno iz angleškega poimenovanja in je nastal po vzoru recikliranja. V strokovnih slovarjih pa najdemo tudi prevod večvrednostno recikliranje, ki je definiran kot izdelava česa novega, uporabnega iz odpadnega materiala oz. ponovna uporaba deloma dotrajanega izdelka z dodatno dodelavo (ZRC SAZU, 2020). V večini primerov se uporablja kar angleška različica upcycling.

V šolskem letu 2021/2022 so v dejavnost vključeni učenci od 6. do 9. razreda Osnovne šole Starše. Za izvajanje je namenjenih 35 ur na šolsko leto in poteka ob četrtek 4. uro (sklop RaP mix). Zaradi zgoraj opisane rotacije aktivnosti ni stalnega oz. končnega števila učencev. Do sedaj je 8 učencev, ki aktivno sodelujejo in obiskujejo aktivnost redno (t. j. na 4 tedne), 15 učencev pa občasno obiše aktivnost in sodeluje samo pri konkretni dejavnosti, ki jo pripravimo učitelji.

Vsebine Oblikovanja s + smo načrtovali tako, da učenci okrepijo ročne spretnosti, spoznavajo strategije in razvijajo sposobnost samostojnega in sodelovalnega učenja, razvijajo ustvarjalnost, krepijo radovednost in proaktivnost, samostojno iščejo po virih, načrtujejo in izdelujejo nove predmete, ki jih bodo lahko doma uporabljali na drugačen, aktualen in uporaben način. Pri načrtovanju vsebin in aktivnosti smo izhajali iz načel formativnega spremljanja, želimo namreč, da učenci postanejo aktivni oblikovalci učnega procesa (Holcar Brunauer, 2016), da razumejo aktivno vloge posameznika ter da začitijo vrednost lastnega izdelka in s tem pomembnost lastne vloge v okviru okoljske problematike.

Aktivnosti se izvajajo v treh ključnih sklopih. Prvi sklop je namenjen aktiviranju predznanja, spoznavanju okoljske problematike ter procesa upcyclinga. Z učenci smo si ogledali razne oddaje o onesnaževanju na spletu, npr. Infodrom (Onesnaževanje okolja, Planet plastike, Okoljska aktivistka Greta (Infodrom, 2022)), Lepši svet: odpadki (Trajnostna energija, 2022); Hitra moda: resnična cena poceni mode (Bovon, G., Perrin, E., 2021), iskali informacije o upcyclingu na spletu (Zeleni obnovljivi viri, 2022), predstavili konkretne predmete, ki so nastali v procesu upcyclinga in primere dobrih praks (Pinterest, 2022). Učenci so

pripovedovali o svojih izkušnjah recikliranja, predlagali ideje in rešitve za bolj odgovorno ravnanje z odpadki.

V drugem sklopu smo učencem na konkretnem primeru prikazali, kako se načrtovano lotiti projekta upcyclinga in vodeno izvedli cel postopek: iskanje idej, načrtovanje in izdelava izdelka. Izvajanje tega sklopa je sovpadalo s praznikom dneva mrtvih, zato smo izbrali sveče, ki jih prinašamo na grobove. Učencem smo prikazali problematiko odpadnih sveč, prikazali možne rešitve in izbrali poslikavo kamenčkov, ki smo jo izvedli v šoli. Učenci so kamenčke odnesli na grobove, hkrati pa doma izpostavili problematiko odpadnih sveč.

Sledilo je iskanje močnih področij, interesov, znanj in zmožnosti – kot izhodišče za lasten projekt upcyclinga. Učenci so dobili delovni list, kjer so zapisali: kaj že znajo, kaj že zmorejo, katere talente imajo in kaj imajo radi oz. kaj radi delajo v prostem času.

Nato so učenci izbrali še področje, na katerem bi lahko prispevali k reševanju okoljske problematike. Na svetovnem spletu so začeli iskati ideje izdelkov, ki bi jih želeli narediti.

V naslednjem koraku smo učence usmerili v samostojno načrtovanje procesa priprave in izdelave izbranega predmeta:

- kaj potrebujem za pripravo (materiali, orodja),
- kje jih najdem (želeli smo, da se uporabijo izključno že obstoječi materiali in da učencem ni potrebno ničesar kupiti),
- ali potrebujem pomoč in kdo mi lahko pomaga,
- kateri so vmesni koraki izdelave (moram predhodno izdelati npr. kroj),
- do kdaj bom poiskal vse materiale, ipd.

Zadnji korak drugega sklopa je sama izdelava predmetov, ki je deloma potekala v šoli, deloma pa doma. Učenci so do sedaj izdelali torbice za telefon, mazilo za roke iz naravnih materialov, igrače za kužka, garažno hišo za avtomobilčke. Pri delu so uporabljali različne materiale, urili različne postopke dela (lepljenje, šivanje, kvačkanje, barvanje), uporabljali različne pripomočke in orodja (igla, šivalni stroj). Težave, ki so nastale tekom procesa izdelave, so reševali tako, da so iskali rešitve na svetovnem spletu ali si med seboj pomagali in svetovali. Učenci so bili sproščeni, povedali so, da jih dejavnosti sproščajo in da uživajo, ves čas nastajajo nove ideje in predmeti.

V zadnjem sklopu načrtujemo vrednotenje procesa in izdelka. Učenci bodo predstavili izdelek, opisali potek in izpostavili novo vrednost izdelka. S tem bodo spoznavali estetsko vrednost lastnih izdelkov, kritično vrednotili izdelke drugih učencev in predlagali nove ideje ali izboljšave za podobne izdelke.

Učenci radi prihajajo k aktivnosti in povedo, da jim je zanimivo, da se sprostijo in so si doma izdelali že veliko predmetov. Pri delu si med seboj pomagajo, dajejo predloge, hkrati pa sklepajo nova prijateljstva in odkrivajo skupne interese. Načrtujemo tudi obisk trgovine brez plastične embalaže.

Če pomeni vključujoča šola to, da ustvarimo okolje, kjer se počutijo učenci vključeni, sprejeti, kjer lahko razvijajo svoje interese (Grah, 2017), potem so aktivnosti RaP-a prava pot do vzpodbudnega učnega okolja. Pravzaprav lahko pomeni še več, saj učitelji prenašamo svoje konjičke in interesna področja v šolski prostor, hkrati pa nam omogoča refleksijo in spreminjanje lastne poučevalne prakse ter prenos dobrih praks v redni osnovnošolski program.

#### Za zaključek

Družbenoekonomske spremembe, do katerih nas je (morda posredno) pripeljala tudi coronaska kriza, narekujejo potrebo po ključnih spremembah vzgojno-izobraževalnega sistema. Želimo si odgovorne, empatične, fleksibilne, srečne in uspešne odrasle pripadnike družbe, zato je potrebno najprej prenoviti poučevalne prakse, vsebinske prioritete in omogočiti usvajanje kompetenc. Z uvedbo RaP-a omogočamo prav to: vključevanje učencev v učni proces, poglobljanje prečnih kompetenc, avtonomno delovanje in vrednotenje lastnega učenja in doseženega cilja. Pri tem imajo pomembno vlogo tudi elementi formativnega spremljanja, ki procesno uvajajo zgoraj navedena načela. Vse to želimo združiti in izvajati na Osnovni šoli Starše z raznolikimi dejavnostmi RaP-a, kot npr. pri dejavnosti Oblikovanje s +.

#### VIRI IN LITERATURA

- Bovon, G., Perrin, E. (2021). Hitra moda: resnična cena poceni mode. [Video]. Dostopno na: <https://365.rtv slo.si/arhiv/tuji-dokumentarni-filmi-in-oddaje/174832844> [17. 2. 2022].
- Grah, J. idr. (2017): Vključujoča šola. Priročnik za učitelje in strokovne delavce, ZRSŠ, Ljubljana.
- Holcar Brunauer, A. idr. (2016): Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce, ZRSŠ, Ljubljana.
- Infodrom. (n. d.). Dostopno na: <https://otroski.rtv slo.si/> [17. 2. 2022].
- Moj mozaik. (2012). Varujmo naravo in varčujmo. Dostopno na: <https://www.moj-mozai k.si/clanek/Reciklaza-Upcycling> [17. 2. 2022].
- Pinterest. (n. d.). Dostopno na: <https://www.pinterest.com/> [19. 2. 2022].
- Razširjeni program osnovne šole. Delovno gradivo (2018), ZRSŠ, Ljubljana.
- Trajnostna energija. Lepši svet: odpadki. [Video]. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=vbM6nY6lvbY> [17. 2. 2022].
- Zeleni obnovljivi viri. (n. d.). Upcycling. Dostopno na: <https://www.renovablesverdes.com/sl/upcycling/> [17. 2. 2022].
- ZRC SAZU. Inštitut za slovenski jezik Franeta Ramovša. (2020). Terminološka svetovalnica: Recikliranje, večvredno recikliranje, manjvredno recikliranje. Dostopno na: <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/svetovanje/recikliranje-vecvrednostno-recikliranje-manjvrednostno-recikliranje> [17. 2. 2022].

**Sandra Ivanuša**

sandra.ivanusa@gmail.com

OŠ Franceta Prešerna Maribor

## SPREMEMBA V ODNOSU IN KOMUNIKACIJI MED UČENCEM IN UČITELJEM PRED IN PO OBDOBJU IZOBRAŽEVANJA NA DALJAVO

A CHANGE IN A RELATION AND COMMUNICATION BETWEEN A STUDENT  
AND A TEACHER BEFORE AND AFTER DISTANCE EDUCATION PERIOD

### ŽIVLJENJEPIS

Sem Sandra Ivanuša, po izobrazbi univerzitetna diplomirana pedagoginja. Študij pedagogike sem zaključila na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Prve delovne izkušnje sem si pridobivala na OŠ Franceta Prešerna v Črenšovcih, kjer sem pričela delati z nadarjenimi otroki, ki se niso znali učiti. Nekaj izkušenj sem si pridobila tudi kot šolska svetovalna delavka. V glavnem pa je moje poslanstvo delo z otroki s posebnimi potrebami. Z njimi delam že vrsto let na OŠ Franceta Prešerna v Mariboru. Izvajam delavnice o vrstniškem nasilju po metodi NEON, sem tudi usposobljena šolska mediatorka.

\*\*\*

### POVZETEK

Čas epidemije koronavirusa in izobraževanja na daljavo je od vseh deležnikov v izobraževanju zahteval velika prilagajanja in spremembe. Pred veliko izkušnjo v tej novi situaciji so bili otroci s posebnimi potrebami, ki so potrebovali posebno obravnavo in pozornost. Odnos in komunikacija med učiteljem in učencem je bila ključnega pomena. Zaradi spremenjenih okoliščin je prišlo do sprememb v samem odnosu in komunikaciji med njima. Te spremembe so v nekaterih primerih ostale prisotne tudi po vrnitvi v šolske klopi.

Ključne besede: odnos učenec – učitelj, komunikacija med učencem in učiteljem, komunikacija v času izobraževanja na daljavo, otroci s posebnimi potrebami

### ABSTRACT

For all of us who were involved in the process of education the time of the coronavirus epidemic and distance education required significant adaptations and changes. Children with special needs were facing a huge know-how period. They needed special handling and attention. Relation and communication between a student and a teacher were crucial. The changed circumstances led to changes in the relationship and communication between them. In some cases, these changes remained even after returning to school.

Keywords: student - teacher relation, communication between a student and a teacher, communication during distance education period, children with special needs

Lektoriranje prispevka: Nataša Želježič

## MEDOSEBNI ODNOS

Odnos je nekaj, kar nas povezuje - lahko s stvarmi, rastlinami, živalmi in ljudmi. Ker bom govorila o medosebnem odnosu učitelja in učenca, bo zame pomemben odnos med posamezniki.

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (<https://fran.si/iskanje?View=1&Query=odnos&hs=1>) je pojem odnos razložen v različnih pomenih. Zame sta pomembni druga in tretja razlaga pojma odnos. Odnos je nekaj, kar obstaja med posamezniki in skupinami ob skupni dejavnosti, ob sodelovanju in v osebnem življenju ter nekaj, kar se izraža in kaže v ravnanju z nekom in vedenjem do njega.

Medosebni odnosi so zmeraj kompleksni, večplastni, lahko tudi zapleteni. Obnašanje ene osebe je zaradi odnosa odvisno od obnašanja druge osebe ali skupine. V življenju vsakodnevno vstopamo v različne odnose, ki nas določajo. Zaradi njih smo takšni, kot smo, se spreminjamo, rastemo in oblikujemo. Medosebni odnosi so lahko dobri ali slabi. Ljudje smo si različni in odnose vzpostavljamo na različne načine.

## VRSTE MEDOSEBNIH ODNOSOV

Ljudje smo vpeti v najrazličnejše odnose. Glede na osebo imamo lahko partnerski, starševski, prijateljski odnos, odnos s sodelavci itd. Lahko bi jih opredelili tudi glede na globino in trajanje. Nekateri odnosi so površni in kratkotrajni, saj v njih vstopamo predvsem za doseg nekega cilja. Spet drugi so lahko globlji, nas določajo in so lahko dolgotrajni. (<https://www.pravljicna.si/medsebojni-odnosi>)

Bratanić (1993, str. 34 – 35) deli odnose med ljudmi na osebne in profesionalno-družbene.

Osebni odnosi:

- temeljijo na osebni naklonjenosti in osebni izbiri,
- pomembo vlogo imajo čustva,
- trajanje odnosa je odvisno od medsebojne privlačnosti,
- v teh odnosih ni hierarhije,
- v odnosu ne vztrajamo zaradi nekega cilja ali namena,
- so prijateljski, partnerski ...

Profesionalno – družbeni odnosi:

- imajo opredeljen cilj in namen,
- so preiščeni in predvsem objektivni, brez čustev,
- so hierarhični,
- trajanje odnosa je odvisno od cilja,
- so javni odnosi,
- to so odnosi med pacientom in zdravnikom, učencem in učiteljem ...

## ODNOS UČITELJ – UČENEC

Učitelj vstopa v otrokovo življenje v njegovi sekundarni socializaciji, ko postane pomembna oseba v njegovem razvoju in pri oblikovanju osebnosti. Pod okriljem učitelja poteka velika večina organiziranega učenja. Šola je prostor za učenje in življenje hkrati. Dobri odnosi, ki temeljijo na sproščenosti, urejenosti in na sožitju so ključni za kakovostno učenje. Po mnenju Marentič Požarnikove (2003, str. 222) je učenje interaktiven, socialen proces. Kakovostna socialna interakcija pa spodbuja višje miselne procese sklepanja,

primerjanja in vrednotenja. Učiteljev način vodenja, klima v oddelku, način reševanja konfliktov, komunikacija itd. vplivajo na počutje učencev, na povezanost in s tem uspešnost učenja.

Po definiciji Brataničeve (1993) naj bi bil odnos med učencem in učiteljem profesionalno-družbeni odnos. V profesionalno-družbenih odnosih poskušamo minimalizirati vpliv lastnih preferenc in čustev ter skušamo ohraniti korekten strokoven odnos. Pričakuje se bolj uraden jezik, vljudna distanca in bonton.

Odnos učitelj – učenec pa ni samo profesionalno-družbeni. Medsebojni odnos med učiteljem in učencem je pomemben element in temelj pedagoškega procesa. Simsova (1999) pravi, da ni pomembno, kaj učitelj otroke uči, če pred tem z njimi ne vzpostavi odnosa, ki izraža skrb zanje in jih čustveno podpira. Po mnenju avtorice je dober učitelj tisti, ki poučuje učno snov, odličen učitelj pa tisti, ki ljubi. Odličen učitelj vzpostavi odnos z učencem s celovito osebnostjo. Vsi, ki delamo z otroki, se tega zelo dobro zavedamo.

### KOMUNIKACIJA IN ODNOS

Komunikacija je v odnosih ključnega pomena. Marentič Požarnikova (2003, str. 223) navaja, da ima vsaka komunikacija vsebinski in odnosni vidik in da je nemogoče ne komunicirati. S tem ko sporočimo neko vsebino, izrazimo tudi svoj odnos do osebe, kateri nekaj sporočamo. Če učiteljica učencu reče, naj gre iz razreda, mu s tem hkrati tudi pokaže, da ni zadovoljna z njegovim obnašanjem in da tega ne bo dopuščala. Če učitelj ignorira klepet dveh učencev in ne reagira, s tem njima in razredu sporoča, da je morda nemočen, morda ga ta klepet sploh ne moti in ga tolerira, morda je snov pomembnejša in se s tem klepetom ne bo ukvarjal.

Marentič Požarnikova (2003, str. 223) prav tako omenja »hamburški komunikacijski kvadrat«. Dobra komunikacija naj bi bil tista, pri kateri prejemnik razume sporočilo tako, kot ga razume sporočevalec. Po »hamburškem komunikacijskem kvadratu« ima vsaka komunikacija štiri vidike, na katere moramo biti pozorni in jih razumeti, da bo komunikacija dobra.

1. VSEBINA: Kaj sporočam? Gre za sporočanje stvarne informacije.
2. ODNOS: Kakšen je najin odnos? S tem, ko nekaj sporočam, izražam tudi odnos do prejemnika sporočila.
3. SAMORAZKRIVANJE: Kdo sem? Kakšen sem? S sporočanjem dajem namerno ali nenamerno vtis o samem sebi.
4. VPLIV: Kaj želim od tebe? Kakšen vpliv imam nate? S sporočilom želimo doseči nek namen. Skušamo vplivati, kar lahko delamo odkrito ali pa prikrito.

### POSEBNOSTI INDIVIDUALNEGA DELA Z UČENCI

Ker delam z učenci s posebnimi potrebami, poteka moje delo večinoma individualno, lahko tudi v majhnih skupinah in redkeje v razredu. Zaradi individualnega dela imam privilegij, da z učenci vzpostavim bolj osebni odnos, kot ga ima možnost vzpostaviti učitelj v oddelku.

V preteklosti delo z učenci ni bilo usmerjeno tako široko. Danes pa se pri delu z učenci upoštevajo učenceva celovita osebnost, njegove vsakdanje življenjske razmere v šoli in doma. Učitelj se trudi vzpostavljati tako okolje, ki bo pri učencu spodbudilo njegovo sodelovanje, izražanje misli in idej, razvijalo njegove interese, krepilo njegova šibka področja in razvijalo nadarjenost in njegova močna področja. Pri individualnem delu je to še toliko bolj v ospredju, saj je učitelj lahko osredotočen samo na enega učenca in se mu lahko toliko bolj posveti in prilagodi.



#### OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI V ČASU IZOBRAŽEVANJA NA DALJAVO

Izobraževanje na daljavo v času epidemije koronavirusa je spremenilo dnevno rutino učencev, omejilo socialne stike, postavilo izobraževalne pogoje v domače okolje in omejilo možnosti preživetja prostega časa. Vse to je predstavljalo učencem velik izziv in stres. Otroci s posebnimi potrebami so se s tem soočali na različne načine. Strokovni delavci s področja dela otrok s posebnimi potrebami predstavljamo tem otrokom pomembne osebe, na katere se lahko obrnejo po pomoč in nam zaupajo. Ohranjanje stika in občutka, da smo v podporo in pomoč, je bilo v času izobraževanja na daljavo še toliko bolj pomembno tako za otroke kot tudi za njihove starše.

Specifika dela z otroki s posebnimi potrebami je bila v času izobraževanja na daljavo zelo pereča. Po mnenju nekaterih je bilo izvajanje dodatne strokovne pomoči na daljavo pedagoško neustrezno. Po prvem valu epidemije so bili zato na mestu predlogi, da bi se morala dodatna strokovna pomoč za otroke s posebnimi potrebami, ki spadajo med ranljivo skupino, izvajati osebno na šoli.

#### KOMUNIKACIJA Z OTROKI S POSEBNIMI POTREBAMI V ČASU IZOBRAŽEVANJA NA DALJAVO

V času epidemije in izobraževanja na daljavo smo bili učitelji in ostali strokovni delavci primorani poiskati najprimernejše načine komunikacije z učenci, da smo z njimi ostali v stiku. V času karantene in dela na daljavo so se vzpostavile različne prakse pouka na daljavo. Splošno navodilo je bilo, da se je bilo potrebno na nivoju šole odločiti, katere tehnologije in komunikacijske kanale bomo uporabljali učitelji in učenci. Na naši šoli imamo vzpostavljen informacijski sistem eAsistent. Zato smo se dogovorili, da bomo v času izobraževanja na daljavo kot komunikacijsko sredstvo s starši in učenci uporabljali individualna sporočila in sporočila v kanalih preko eAsistenta. Za oddajanje nalog, navodil itd. smo uporabljali spletne učilnice, prav tako preko eAsistenta. Za učne ure na daljavo pa smo uporabljali videokonferenčni sistem Zoom.

Kljub temu, da smo imeli na ravni šole dogovor, katerih komunikacijskih in učnih orodij se bomo posluževali, sem hitro zaznala, da bo to za podporo mojim učencem s posebnimi potrebami, premalo. Kar nekaj se jih je že na samem začetku soočalo z velikimi težavami pri samem dostopanju do komunikacijskih kanalov in orodij za poučevanje na daljavo. V soglasju z njihovimi starši sem se z učenci dogovorila za komunikacijo preko aplikacije Viber, Messenger in osebnih telefonov. Vsi omenjeni načini pa predstavljajo kanale komunikacije, ki so tipične za zasebno komunikacijo in osebne odnose, ne pa profesionalne odnose in službeno okolje. Kot sem že zapisala zgoraj, pa odnos učenec – učitelj ni samo profesionalno – družbeni, v času izobraževanja na daljavo pa so se bistveno spremenile tudi okoliščine šolskega in službenega okolja, ki je postalo hkrati tudi domače okolje in obratno. Meja med službenim in profesionalnim ter zasebnim se je pri učiteljevem delu še bolj zbrisala.

Moji učenci s posebnimi potrebami in njihovi starši so imeli mojo telefonsko številko, jaz pa telefonske številke učencev in staršev. Z večino od njih sem imela vzpostavljene stike tudi v aplikacijah Viber in Messenger. Na ta način sem bila s svojimi učenci v stiku vsak dan, tudi večkrat na dan.

#### PREDNOSTI IN POMANJKLIVOSTI ALTERNATIVNIH KANALOV V KOMUNIKACIJI UČENEC – UČITELJ

Aplikaciji Messenger in Viber omogočata uporabnikom pošiljanje besedilnih sporočil, ustvarjanje skupinskih pogovorov, pošiljanje datotek, slik ter posnetkov. Omogočata pa tudi zvočne in video klice. Aplikaciji sta se pokazali kot zelo koristni, saj sta omogočali enostaven, neposreden in takojšen stik z učencem. S pomočjo teh dveh aplikacij sem videla, kdaj so bili učenci nazadnje aktivni, ali so prebrali moje sporočilo ali so morda celo trenutno dosegljivi.

Ko so učenci imeli tehnične težave ali ko se niso znašli v sistemu eAsistent in so imeli težave s pošiljanjem sporočila učitelju preko eAsistenta, smo se slišali preko osebnega telefona. Večkrat so tako učenci z mojo pomočjo reševali naloge, pri katerih so imeli težave. Na ta način pa smo se tudi dogovarjali za srečanja preko videokonferenčnega sistema Zoom.

V drugem valu epidemije, ko smo ponovno imeli izobraževanje na daljavo, je velika večina otrok že obvladala komunikacijo preko eAsistenta in uporabo spletnih učilnic. V tem obdobju se je komunikacija preko Viberja, Messengerja in osebnih telefonov nekoliko zmanjšala, kljub temu pa je ostala. Sama sem se je posluževala v primerih, ko sem videla, da učenci niso pravočasno oddajali nalog v spletnih učilnicah, ali pa se niso dovolj ažurno odzivali. Učenci pa so jo uporabljali, ko so se pri reševanju kakšne naloge znašli pred težavo.

Nekateri moji učenci s posebnimi potrebami izhajajo iz nespodbudnih domačih okolij. Starši jim niso zmogli pomagati, ker niso znali ali pa so bili v tistem času v službi. Nekateri med njimi niso imeli mirnega kotička, kjer bi lahko opravljali šolske naloge ali spremljali pouk na daljavo. Nekateri so si morali računalnik deliti še z enim ali celo dvema sorojencema. Svoj mobilni telefon pa so imeli vsi zmeraj pri roki. Zaradi tega vidim glavno prednost teh kanalov komunikacije v tem, da so učenci imeli občutek dostopnosti, bližine in s tem tudi varnosti, kar je bilo v tistem času zelo pomembno; občutek, da pri učenju in opravljanju šolskih obveznosti niso ostali sami, da so imeli podporo in pomoč.

Slabosti takšnega načina komuniciranja so verjetno očitne. Učencem in posledično tudi njihovim staršem sem bila dosegljiva, kadar so to potrebovali, to pomeni tudi v poznih večernih urah, ko tega ne bi več pričakovala. V enem primeru sem zato morala jasno postaviti mejo, do kdaj sem še dosegljiva, kdaj pa se prične moj zasebni čas.

#### ODNOS IN KOMUNIKACIJA MED UČITELJEM IN UČENCEM PO VRNITVI V ŠOLE

Če se izognemu dejstvu, da je bila učna snov v času izobraževanja na daljavo slabše usvojena in utrjena pri večini učencev, še toliko bolj pa pri učencih s posebnimi potrebami, in ostanemo na osebni ravni in ravni odnosov ter komunikacije, lahko rečemo, da smo se v šolske klopi vrnili spremenjeni. Epidemija in izobraževanje na daljavo je predvsem otroke prikrajšala za številne varovalne in pozitivne izkušnje, ki so del odraščanja. Niso bili deležni šolske rutine, strukturiranega dela, druženja z vrstniki, rednih obrokov in nenazadnje tudi telesne aktivnosti.

Učitelji smo učence v času izobraževanja na daljavo spoznali še v drugi luči. Spoznali smo tudi del njihovega domačega okolja, družino, navade itd.. Vse to je vplivalo na spremembo v odnosu in komunikaciji med mano in učencem. Odnosi so nevede postali bolj osebni. Sama sem opazila, da so učenci večkrat načeli teme, ki so bile bolj osebne in zaupne narave.

Z nekaterimi učenci še danes ostajam v stiku preko Messengerja, Viberja in osebnega telefona. Z njihove strani je to običajno takrat, ko ne znajo rešiti kakšne naloge, ali ko potrebujejo kakšno informacijo. Sama pa jim na ta način sporočim mojo odsotnost, da me po nepotrebem ne iščejo ali čakajo.

## ZAKLJUČEK

Odnos med učiteljem in učencem ni le profesionalno-družbeni, vsebuje tudi elemente osebnega odnosa. Za dober odnos in komunikacijo je potrebno medsebojno spoštovanje in sprejemanje. Dober odnos pa je tudi pomemben dejavnik pri učnem uspehu. V času epidemije koronavirusa in izobraževanja na daljavo sta bila odnos in komunikacija med učenci in učitelji ključnega pomena, sploh pa pri otrocih s posebnimi potrebami. Čas izobraževanja na daljavo je od nas vseh zahteval veliko prilagajanj in sprememb v načinu dela. Spremembe so se zgodile tudi v odnosu in komunikaciji med posameznim učencem in učiteljem. Ta sprememba je ostala prisotna tudi v času po vrnitvi v šolske klopi. Z učenci smo vzpostavili bolj osebne odnose, komunikacija je postala bolj osebna, spremenili pa so se tudi kanali komuniciranja.

## VIRI IN LITERATURA

Bratanić, M. (1993): Mikropedagogija. Zagreb. Školska knjiga.

Marentič Požarnik, B. (2003): Psihologija učenja in pouka. Ljubljana. DZS.

Sims, P. (1999): Spodbujanje odličnosti: vsak otrok je lahko odličen učenec. Tržič. Učila.

Slokar Čevdek, M. (2010): Dejavniki odnosa med učiteljem in učenci v osnovni šoli. Magistrsko delo. Maribor. Fakulteta za organizacijske vede.

Fran. Elektronski vir, dostopen na naslovu: <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=odnos&hs=1> (12. 1. 2022)

Izobraževanje na daljavo: Kako podpirati učence s posebnimi potrebami? Elektronski vir, dostopen na naslovu: <https://resitve.sio.si/izobrazevanje-na-daljavo-kako-podpirati-ucence-s-posebnimi-potrebami/> (17. 1. 2022)

Medsebojni odnosi. Elektronski vir, dostopen na naslovu: <https://www.pravljicna.si/medsebojni-odnosi> (12. 1. 2022)

Priporočila vladi glede izobraževanja otrok s posebnimi potrebami na daljavo v času izrednih okoliščin. Elektronski vir, dostopen na naslovu: <https://www.varuh-rs.si/sporocila-za-javnost/novica/priporocila-vladi-glede-izobrazevanja-otrok-s-posebnimi-potrebami-na-daljavo-v-casu-izrednih-okolisc/> (18. 1. 2022)

Priporočila za šole in učitelje pri izobraževanju na daljavo – varnostni vidik. Elektronski vir, dostopen na naslovu: <https://safe.si/ucitelji/priporocila-za-sole-in-ucitelje-pri-izobrazevanju-na-daljavo-varnostni-vidik> (17. 1. 2022)

Profesionalnost = strokovnost + ustrezen odnos do sebe in drugih. Elektronski vir, dostopen na naslovu: [http://egoforma.si/pdf/profesionalnost-strokovnost-ustrezen-odnos-do-sebe-in-drugih\\_hrm\\_september\\_2011.pdf](http://egoforma.si/pdf/profesionalnost-strokovnost-ustrezen-odnos-do-sebe-in-drugih_hrm_september_2011.pdf) (13. 1. 2022)

Lidija Jarc

jarc.lidija@gmail.com

OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici

## UČENEC JE RAZISKOVALEC IN POUČNA LITERATURA JE ZAKON!

THE PUPIL IS A RESEARCHER AND EDUCATIONAL LITERATURE RULES!

### ŽIVLJENJEPIS

Lidija Jarc je po izobrazbi profesorica slovenskega jezika s književnostjo. Diplomirala je leta 2001 na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Sprva je nekaj let poučevala na srednji šoli, sedaj pa je že skoraj 18 let zaposlena kot učiteljica slovenščine na OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici. Leta 2013 je zaključila študijski program za izpopolnjevanje iz bibliotekarstva na Filozofski fakulteti v Ljubljani in od takrat je na OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici zaposlena tudi kot šolska knjižničarka.

\*\*\*

### POVZETEK

Knjižničar z izvajanjem ur knjižnično informacijskih znanj pripomore k temu, da učenci spoznajo različne informacijske vire, raziskujejo, berejo ter poizvedujejo in svoja znanja, spretnosti ter sposobnosti razvijejo že v osnovni šoli za vseživljenjsko obdobje. V prispevku bo tako predstavljeno spoznavanje poučne literature pri petošolcih v okviru krovne teme na razredni stopnji od 1. do 5. razreda Branje nas povezuje ter v okviru knjižnično informacijskih znanj s pomočjo samostojnega raziskovanja knjig o živalih.

Ključne besede: knjižnično informacijsko znanje, poučna literatura, Branje nas povezuje, pozitiven odnos do knjige

### ABSTRACT

The librarian's library information skills lessons help pupils to learn about different information sources, to research, read and enquire. In this way, a lifelong knowledge, skills and competences are developed as early as in a primary school. This paper will present the exploration of educational literature by the fifth-grade pupils in the context of the umbrella topic Reading connects us and in the context of library information skills through independent research on books about animals.

Keywords: library information skills, educational literature, Reading connects us, positive attitude towards books

Lektoriranje prispevka: Maja Strah

## 1 O ŠOLSKIH KNJIŽNICAH

Šolske knjižnice so kulturna, učna in informacijska središča tako osnovnih kakor tudi srednjih šol in fakultet. Zato morajo biti dostopna in odprta za ljudi, ideje, pogovor in kulturo. Predstavljajo torej »živ organizem«, ki nenehno raste in se razvija skupaj s šolskimi knjižničarji, katerih temeljni cilj je privzgojiti pozitiven odnos do branja in knjige, da bi dovolj zgodaj spoznali in ozavestili, da se človek uči vse življenje in da je branje z razumevanjem tisto, ki človeku omogoča dostop do najrazličnejših informacij. Ena od poti je vzpodbujati k branju literature s poučno tematiko in s tem prispevati k razvoju splošnega izobraževanja. Vsako poglobljeno analiziranje knjige s tovrstno tematiko namreč prinaša učencem dolgoročne pozitivne učinke in je pomemben življenjski gradnik pri ozaveščanju otrok o pomembnosti sveta v širšem pomenu.

### 1.1 Knjižnica na OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici

Knjižnica na Osnovni šoli Sv. Jurij ob Ščavnici je sestavni del celotnega vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjena je vzgojno-izobraževalnemu procesu, potrebam učencev in učiteljev šole. S svojim gradivom in programom dela se enakovredno vključuje v učno-vzgojni proces. Njene naloge so oskrbovati učence in učitelje s knjižničnim gradivom, ki je potrebno za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov in drugih dejavnosti šole. Knjižnica s svojim poslanstvom tudi vzgaja in oblikuje učenca v bralca na vseh stopnjah njegovega razvoja, prav tako pa tudi v uporabnika knjižničnega gradiva, informacijskih virov in knjižničnih pomagal. Vključenost vseh učencev v šolsko knjižnico je za našo šolo bistvenega pomena. Knjižnica je sodobno opremljena. V njej je več kot 8000 enot knjižnega in neknjižnega gradiva, 12 različnih revij za otroke in mladino ter 15 različnih revij za učitelje. Obiskovalci knjižnice so večinoma učenci, pogosto pa v knjižnico prihajajo tudi otroci vrtca, ki gostujejo na šoli, ter zaposleni. Strokovna literatura je razvrščena po UDK sistemu, leposlovna pa po starostnih stopnjah: C (cicibanova stopnja), P (pionirska stopnja), M (mladinska stopnja).

Ob vpisu v šolo vsak učenec postane član šolske knjižnice in mu je gradivo v knjižnici brezplačno dostopno.

Cilji so:

- doseči čim večjo bralno pismenost;
- pripomoči k informacijskemu opismenjevanju učencev;
- nabaviti bralne vire za učence vseh treh vzgojno-izobraževalnih obdobj;
- razvijati znanje, inovativnost, iskanja katere koli informacije;
- dvigovati izobrazbo in kulturno raven mladega človeka;
- spoštovati kulturno in naravno dediščino;
- navajati učence na samostojno rabo vseh vrst knjižničnega gradiva in drugih pripomočkov;
- razvijati pozitiven odnos do knjige;
- razvijati učence v samostojne in aktivne osebnosti;
- vključevati se v neposreden vzgojno-izobraževalni proces s svojim programom dela;
- razvijati medknjižnično vzgojo in pretok informacij;
- razvijati bralne navade in sposobnosti.

V knjižnici se izvajajo različne dejavnosti, kot so: občasne razstave, bralna značka, izvajanje projektov, knjižne uganke, ure knjižnično informacijskih znanj, pravljčne ure ...

### 1.2 Knjižnično informacijska znanja v osnovni šoli

Predmet knjižnično informacijska znanja poteka kot medpredmetna povezava z drugimi predmetnimi področji in zajema vse elemente informacijske pismenosti s poudarkom na uporabi knjižnice in z njeno pomočjo dosegljivih znanj. Pri skupinskem delu v okviru knjižnično informacijskih znanj učence usposabljam za skupne vzgojno-izobraževalne cilje, kjer spoznavajo knjižnično zbirko (knjižno in neknjižno gradivo). Na predmetni stopnji se seznanjajo z bibliografskimi podatki knjižničnega gradiva, spoznavajo primarne in sekundarne informacijske vire in se jih učijo uporabljati za reševanje informacijskih problemov v okviru njihovih individualnih zmožnosti. Na razredni stopnji v okviru teh ur izvajam predvsem igralne ure s knjigo in pravljicne ure, za katere menim, da so zelo potrebne, saj je dogajanje v pravljicah preprosto in ponavljajoče, učenci zgodbi lahko sledijo in si jo zapomnijo. V 4. in 5. razredu pa ure namenim spoznavanju poučnih knjig. Namen tega je ozavestiti učence o okoljski problematiki in živalski tematiki, ki sta jim blizu in poznani.

Izhodišče za izvajanje ur knjižnično informacijskih znanj so cilji in vsebine knjižnično informacijskih znanj v osnovni šoli. Glede na te cilje skupaj z učitelji izberem primerne vsebine. V okviru teh povezav učenci pridobivajo znanja, komunikacijske, informacijske in raziskovalne spretnosti ter navade za vseživljenjsko učenje.

### 1.3 Knjižnica kot informacijsko in učno središče šole

Med učnim procesom, ko so učenci načrtno v stiku z izobraževalnimi informacijami, je učno okolje zelo pomembno. Eden najpomembnejših elementov učnega okolja na šoli je poleg učitelja vsekakor tudi šolska knjižnica. Knjižnica kot informacijsko in učno središče predstavlja optimalno okolje za kakovostno učenje, kjer učenec z uporabo različnih informacijskih virov raziskuje svet okrog sebe, rešuje probleme, sprašuje, analizira dobljene podatke, jih vrednoti in uporablja, skratka, se informacijsko opismenjuje.

## 2 POUČNE KNJIGE V KNJIŽNICI

Postavlja se vprašanje, kaj je dobra poučna literatura, kako si lahko z njo pomagamo pri pouku, kako si z njo širimo obzorja in zakaj je med osnovnošolci premalo izposojena. Sama menim, da je pomembno, da je otroška in mladinska poučna literatura motivacijsko in didaktično prilagojena učenčevemu pogledu, da mu ponuja pravilne podatke, da je pregledna, da vsebuje kakovostne ilustracije ali drugo slikovno gradivo in da je kratkočasna.

Dejstvo je, da je, tako v naši šolski knjižnici kakor tudi v večini ostalih knjižnic, delež poučnih knjig v primerjavi z leposlovjem bistveno manjši. Pa vendar tudi le-te učenci potrebujejo. Zakaj? Ker jim ponujajo kompleksna nova znanja ter jim na preprost in zabaven način odpirajo povsem nove svetove. Dobra poučna knjiga se namreč odlikuje po tem, da je pregledna, smiselno urejena, ponuja verodostojne podatke, nudi kakovostne ilustracije ali drugo slikovno gradivo, obenem pa učence vzgaja o tem, kakšne so povezave med podatki, kako se lotiti njihovega iskanja in kako dostopati do informacij. Ob tem je treba upoštevati dejstvo, da živimo v času različnih informacij, dostopnih na svetovnem spletu, in moramo učence naučiti kritičnosti do le-teh. Najpomembnejše pa je, da je poučna literatura motivacijsko in didaktično prilagojena učenčevemu pogledu.

### 3 SPOZNAVANJE ŽIVALSKÉ TEMATIKE S POMOČJO POUČNE LITERATURE V 5. RAZREDU

S petošolci vsako leto spoznavamo živalsko tematiko v literaturi. Poudarek dajem aktivnemu učenčevemu sodelovanju, soustvarjanju in spremljanju ter na koncu vrednotenju izdelkov. V izvedbo vključujem različne aktivnosti in dejavnosti ter tudi nekatere elemente, ki jih uporabljamo pri formativnem spremljanju ter s poudarkom na varnem in spodbudnem učnem okolju. Temo obravnavamo v sklopu štirih šolskih ur in zasledujemo naslednje cilje: učenec vzpostavi odnos do knjige in dojame pomembnost le-te, razume vrednost informacije za vsakdanje življenje, uporablja poučno literaturo.

#### 3.1 Kako si?

Prvo uro smo začeli s pogovorom o počutju učencev. Vsak izmed njih je povedal, kako se je tisti dan počutil, in po želji tudi pojasnil, zakaj. Pričela sem kar sama, nato pa izbrala prvega učenca. Ta je izbral naslednjega in tako naprej. Ta nekajminutna dejavnost je trajala, dokler niso prišli na vrsto vsi učenci. S tem sem poskrbela, da so bili že na začetku v dejavnost vključeni vsi učenci in jih tako motivirala za nadaljnje aktivnosti.

#### 3.2 Pogovor o domačih živalih in poznavanju živali nasploh

Sledilo je preverjanje predznanja o živalih. Z učenci smo se pogovarjali o živalih, ki jih imajo doma, in o tistih, ki jih še poznajo. Na tabli je sproti nastajal miselni vzorec o živalih, saj je vsak učenec predstavil bodisi hišne ljubljence bodisi ostale živali, ki jih imajo doma.

#### 3.3 »Raziskovanje« poučne knjige

Osnovna tema ur knjižnično informacijskega znanja je bila spoznavanje živalske tematike v literaturi. Učencem sem najprej predstavila 20 različnih poučnih knjig. Vsak si je izbral eno izmed njih. Skupaj s knjigo je vsak učenec dobil tudi učni list za »raziskovanje« vsebine knjige. S pomočjo nalog in vprašanj so se tako seznanili s kataložnim zapisom v knjigi, z njeno vsebino ter s slikovnim gradivom. Učenci so napisali naslov knjige, poiskali podatke o založbi, kraju in letu izdaje knjige, o številu strani v knjigi, se opredelili do slikovnega gradiva v knjigi ter v približno 15 povedih predstavili vsebino knjige. Slednjemu so namenili največ časa, saj so se s tem pripravili na krajše predstavitve v obliki govornih nastopov pred razredom.

#### 3.4 Predstavitve knjige kot kratek govorni nastop

Sledile so predstavitve, v katerih so učenci, kljub začetnim zadržkom, uživali. Večina učencev si je knjige izposodila na dom, saj so jih predstavitve njihovih sošolk in sošolcev tako navdušile, da so še sami želeli prebrati predstavljeno knjigo.

#### 3.5 Samovrednotenje učencev

Po opravljenih govornih nastopih je vsak učenec izpolnil tudi obrazec samovrednotenja. Odgovarjali so na pet splošnih vprašanj, in sicer:

- Kaj sem se naučil/-a?
- V katerih dejavnostih sem najbolj užival/-a? Zakaj?

- Kaj mi je predstavljalo največji izziv?
- Kaj bi pri svoji predstavitvi najbolj pohvalil/-a?
- Kaj bi rad/-a izboljšal/-a, naredila/-a drugače?

Njihovi odgovori so bili pričakovano zelo različni.

Pri prvem vprašanju so učenci odgovorili, da so izvedeli veliko več o različnih živalih, naučili so se iskati podatke o knjigi (založbo, kraj in leto izdaje) ter kaj je treba upoštevati pri nastopanju pred sošolci v razredu.

Najbolj so uživali, ko so se pogovarjali o živalih, ker so izvedeli, katere živali imajo njihovi prijatelji doma; v branju knjige, ker je bila zanimiva; ko so imeli govorni nastop, ker radi predstavljajo in nastopajo; ko so se pogovarjali s knjižničarko, ker jim je vse razložila; pri iskanju podatkov, ker so izvedeli zelo zanimive in poučne stvari o knjigi; v risanju, ker radi rišejo; ob gledanju predstavitev, ker so se sošolci zelo potrudili; ko so brali knjige, ker so bile zanimive; pri govornem nastopu, ker jih je knjižničarka pohvalila.

Pričakovano je bil večini učencem največji izziv priprava na govorni nastop in izvedba le-tega. Nekaterim je predstavljalo velik izziv tudi risanje, pisanje 15 povedi, branje ter spopadanje s tremo.

Pri svojih predstavitvah so učenci najbolj pohvalili svoje priprave na govorne nastope, risbe, ki so jih narisali, ter pravilen in razločen govor med predstavitvami.

Najbolj pa so uživali med pogovorom s knjižničarko, pri iskanju podatkov, pri risanju in ko sami predstavili knjigo v obliki govornega nastopa.

### 3.6 Škatla pozitivnih misli

Sklop štirih ur smo zaključili s škatlo pozitivnih misli, v katero so učenci dali lističe z zapisi o tem, kako so se počutili ob koncu vseh dejavnosti sklopa. Svoja počutja so izrazili s kratkimi povedmi.

## 4 ZAKLJUČEK

Takšen način dela je pomemben v procesu ugotavljanja, kaj učenci znajo, kako dobro snov razumejo in kaj znajo narediti. Živalska tematika je učencem všeč in o njej vedo veliko povedati. Zanimivo jih je bilo opazovati, kako raziskujejo knjigo, iščejo podatke v njej in se tudi likovno izražajo. Kljub začetnim zadržkom so bili ob koncu zelo ponosni na svoje predstavitve. Ves čas pouka so bili aktivni, saj sem jih spodbujala k iskanju informacij, pogovoru o že znani temi in na novo naučenem, predvsem pa sem jim želela omogočiti izkušnjo, da samostojno raziščejo določene podatke. Tako se je delo, ki je potekalo v obliki formativnega spremljanja, odlično dopolnjevalo s pomenom varnega in spodbudnega učnega okolja. Formativno spremljanje je bilo zgolj sestavni del procesa učenja, zato je pomembno, da učenčevo delo v tem procesu ni bilo ocenjeno. Moj namen je namreč bil pri učencih doseči, da z veseljem posežejo po knjigi, ob tem pa odkrivajo svet in se oblikujejo v humane osebe, s pozitivnimi vzorci komunikacije ter odnosa do sočloveka, živali in življenja kot takega. S takšnim načinom poučevanja nameravam nadaljevati tudi v prihodnje, saj se je v vseh dosedanjih letih izkazalo, da so rezultat le-tega aktivni in zadovoljni učenci, ki želijo pokazati, kaj so usvojili in se naučili.



VIRI IN LITERATURA

- Bilban, T. (2014). Opredelitev poučne knjige za otroke in mladino in lastnosti dobre poučne knjige. Šolska knjižnica, 24(3/4), 181–189.
- Bilban, T. (2020). Zakaj je dobro brati kakovostne poučne knjige? Otrok in knjiga, 107/47, 36–47.
- Dežman, S. (1998). Bralna značka v osnovni šoli: aktivnosti spodbujanja branja in preverjanja prebranih knjig: Priročnik za mentorje bralne značke. Radovljica, Skriptorij KA.
- Grah, J. idr. (2017). Vključujoča šola: Priročnik za učitelje in druge strokovne delavce. Ljubljana, ZRSŠ.
- Holcar Brunauer, A. idr. (2016). Formativno spremljanje v podporo učenju. Ljubljana, ZRSŠ.
- Stružnik, E. (2002). Učenje in poučevanje s knjižnico v osnovni šoli (1. natis). Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Zwitter, S. (2012). Pedagoško delo v šolski knjižnici (1. izd.). Ljubljana, Modrijan.

**Andreja Jelovčan**

andreja.jelovcan@stanislav.si  
Zavod sv. Stanislava, Ljubljana

## USTVARJALNO UČENJE CREATIVE LEARNING

### ŽIVLJENJEPIS

Andreja Jelovčan je diplomirala na Fakulteti za matematiko in fiziko v Ljubljani. Matematiko je učila na različnih šolah, srednjih in osnovnih. Zadnja leta je zaposlena v Zavodu sv. Stanislava v Ljubljani. Najprej je poučevala matematiko na Osnovni šoli Alojzija Šuštarja, sedaj pa uči dijake na Škofijski klasični gimnaziji.

\*\*\*

### POVZETEK

Učenci se zelo radi učijo tako, da sploh ne opazijo. Najbolj so uspešni v aktivnostih, ki jih prepoznajo za svoje in v njih uživajo. Takrat se v njih prebudijo sposobnosti, ki jih niti sami ne poznajo. Kot učiteljica matematike poskušam nekaj časa nameniti temu, da v učencih prebudim željo po raziskovanju novega z uporabo njihovega znanja. V prispevku bo predstavljenih nekaj spletnih orodij, ki smo jih uporabili z učenci in so se izkazala za uspešna. To pomeni, da so učenci sodelovali z navdušenjem in na koncu dosegli cilj, ki je bil višji od pričakovanega.

Ključne besede: avtonomnost, matematika, spletna orodja, ustvarjalnost

### ABSTRACT

Students like learning in a way they do not really realize it. They are most successful at the activities they enjoy and recognise as their own. Such activities stimulate students' abilities that they even do not know they have. As a mathematics teacher I try to dedicate some time to awake in students the wish to explore something new by using their knowledge. In this article I will present some online tools that I have used with the students and that have turned out as successful. The students enjoyed while they used them and at the end they have reached a higher goal than expected.

Keywords: autonomy, creativity, mathematics, online tools

Lektoriranje prispevka: Anja Košir

## 1. UVOD

Učitelji smo zelo veseli, kadar z učenci odkrijemo še neraziskana ozemlja, kadar se pred nami odpre pot skozi goščavo, kadar nas presenetijo razsvetljujoči prebliski uma ... Takrat se nam zdi, da je poučevanje najlepši poklic. (Palmer, 2001)

Hkrati pa je ta poklic tudi zelo zahteven, saj biti strokovno avtonomen učitelj pomeni vložiti veliko truda in se vsakodnevno izobraževati. Zato je strokovna avtonomija učitelja ena izmed učiteljevih vrednot in ena izmed dimenzij njegove profesionalnosti. V današnji sodobni šoli se vse bolj uveljavlja mnenje, da učenci potrebujejo učitelja, ki ne bo le predavatelj, ampak tudi animator, komentator in regulator učnega procesa ter hkrati oseba, ki se bo ves čas razvijala in tudi osebno rasla. Učitelj namreč predstavlja osrednjo figuro v vzgojno-izobraževalnem sistemu, zato je zelo pomemben tudi odnos med učiteljem in učencem. Učitelj mora biti s svojimi učenci tako povezan, da se zaveda, kaj učenci čutijo in mislijo; da so zanj pomembni ter da jih spodbuja pri doseganju ciljev. (Farič, 2016)

Učitelj naj bi pri učencih spodbujal ustvarjalnost, kar pa pomeni, da v razredu ustvari vzdušje, ki spodbuja ustvarjalne ideje in odgovore. Na postavljena vprašanja ne pričakuje vnaprej določenih odgovorov, ampak spodbuja izražanje divjih in včasih tudi neumnih idej, da učenci izgubijo strah pred nepravilnimi odgovori. (Marentič Požarnik, 2000)

Avtonomni učitelj v svoje ure pogumno vključuje tudi druge vsebine, ki učencem pomagajo do uporabnega znanja in povezovanja vseh predmetov. Tako razvija njihovo ustvarjalnost in omogoča, da si učenci oblikujejo kritično mišljenje.

V članku bo najprej predstavljeno, kakšen je učitelj, ki učence uči za prihodnost, in kako v razredu deluje, potem pa bo predstavljena uporaba nekaj spletnih orodij in načinov, kako popestriti ure in spremeniti klasični način poučevanja.

## 2. UČENJE ZA PRIHODNOST

Učenje nekdaj je bilo usmerjeno v frontalno podajanje snovi, učenci pa so znanje samo sprejemali in se naučili dejstev, podanih s strani učitelja. Toda današnji čas zahteva mnogo več. Pridobljena znanja so samo osnova, ki nam daje ideje, kako bi lahko raziskovali in rešili nov problem. V službah si želijo zaposlenih, ki so spretni, ustvarjalni, neustrašni, vztrajni in predvsem pripravljeni na reševanje kakršnegakoli problema. Zato učenci potrebujejo učitelje, ki so pogumni, ustvarjalni in avtonomni. Potrebujejo učitelje, ki so strokovnjaki na svojem področju, dobro poznajo učni načrt in imajo pogum za preizkušanje novih orodij in metod v razredu in niso v stalnem strahu, da jim bo zmanjkalo časa. Taki učitelji se zavedajo, da je vnašanje drugačnih pristopov učenja v svoje ure nujno potrebno za dobro pripravljenost učencev na življenje, ki jih čaka v prihodnosti. In taki učitelji sestavljajo avtonomno šolo, ki je šola prihodnosti.

Ustvarjalnost, pogum, vedoželjnost pa v učencih lahko prebudi le ustvarjalni učitelj. To je učitelj, ki obvlada tehnike spodbujanja ustvarjalnih idej, ki predstavlja učencem model odprtosti za novosti in preizkušanje idej, ki se je še vedno pripravljen učiti in to tudi kaže, ki učencem večkrat postavlja uganke in paradokse, ki učencem ne odgovarja neposredno na njihova vprašanja, ampak vprašanje vrne (Kaj pa vi mislite?), ki je odprt za ideje učencev in ne bo rekel »to je dobro, to je nemogoče«, ampak »tu ste upoštevali vsa dejstva, tu pa še nekaj manjka«, ki ima smisel za humor, ki rad skupaj z učenci raziskuje in odkriva stvari, ki jih sam še ne pozna.

Za razvijanje ustvarjalnega mišljenja učitelj v razredu občasno spodbuja izražanje divjih in nerealnih idej, uporablja odprta vprašanja, spodbuja, da učenci sami sestavljajo vprašanja, pozitivno ovrednoti pozitivne

odgovore, dopušča in spodbuja različne poti in načine reševanja nalog, daje učencem priložnost za kreativno izražanje, učencem omogoča preizkušanje novih stvari, ne da bi se bali neuspeha, dopušča deževanje idej. (Marentič Požarnik, 2000)

Eden od načinov, kako učence spodbuditi k drugačnemu učenju, je uporaba različnih spletnih orodij, ki so predstavljena v nadaljevanju članka. Z uporabo teh orodij se učenci učijo snovi, različnih pristopov, širijo nabor idej in dobivajo občutek, da je neskončno načinov, kako lahko usvojijo določena znanja.

### 3. SPLETNA ORODJA IN NJIHOVA UPORABA

#### 3.1 Quizlet

Uporaba Quizleta v razredu v učencih prebudi veselje in razigranost.

Quizlet je spletno orodje, s katerim lahko pripravite kviz, ki ga učenci rešujejo v razredu. Kartice se pripravijo tako, da na prvi del pripraviš začetek stavka, na drugi pa nadaljevanje. Kartice se pomešajo in potrebno je prepoznati nadaljevanje pojma na prvi kartici. Zelo uporaben je tudi za učenje besed in angleško razlago. Na prvem delu je beseda, na drugem delu pa angleška razlaga.

Učitelji se prijavimo tako, da na spletni strani <https://quizlet.com/> izberemo »Sign up« in se prijavimo z Googlovim računom. Naslednjič pa se prijavimo z »Log in«. Kviz ustvarimo tako, da izberemo »Create« in potem »Study set«. Izberemo naslov kviza in začnemo ustvarjati. Na levi strani zapišemo besedo, na desni definicijo. Za zapis imamo možnost izbrati različen jezik, matematične simbole ... kar nam zelo olajša zapis. Ko naredimo želeno število kartic, izberemo »Create«. In tako smo ustvarili kviz.

Učenec se lahko samostojno uči iz teh kartic tako, da pri vsaki kartici vidi začetek in potem definicijo. Naslednja možnost je, da z miško povezuje pojme, ki jih računalnik naključno izbere.

V razredu pa je za učitelje zelo uporaben »Quizlet live«. Učitelj to izbere in nadaljuje »Classic Quizlet Live«, potem »Random Teams« in »Term and definition«. Učenci se potem prijavijo s svojimi telefoni ali tablicami. Kdor nima telefona, se priključi k sošolcu. Učenci vpišejo v Googlov iskalnik »quizlet live«, s table preberejo kodo in jo vtikajo ali poskenirajo QR kodo ter vpišejo svoje ime. Ko se prijavijo vsi učenci, učitelj nadaljuje in računalnik naključno ustvari skupine. Učenci se v razredu poiščejo in kviz se lahko začne. Učencem iz iste skupine se na telefonu pokaže isto vprašanje in na vsakem telefonu en odgovor. Izbrati morajo pravilnega, ki ga ima samo en učenec iz skupine. Če odgovorijo pravilno, napredujejo, če pa odgovorijo napačno, dobijo nič točk in zopet začnejo znova. Na učiteljevem računalniku, ki ga poveže s projektorjem, se izpisujejo rezultati skupin, kar je zelo zanimivo. Ko skupina odgovori napačno, zdrsne na začetek, kar je zelo dramatično. Učenci se pri tem zares zabavajo in hkrati učijo. Za igranje takega kviza je dovolj 10 minut ure, če tak kviz igrajo večkrat in poznajo že vsa osnovna navodila.

Druga možnost pa je, da pri »Quizlet live« izberemo »Individuals«, kjer učenci igrajo kviz samostojno na svojih mestih. Tudi to je eden od načinov za hitro ponovitev snovi.

Učenci pa lahko kviz ustvarjajo tudi samostojno. Razdelimo jih v skupine, vsaki skupini določimo del predelane snovi, iz katere morajo pripraviti ustrezna vprašanja in odgovore. Vsaka skupina potem kviz objavi v skupni razredni spletni učilnici in ti kvizi služijo kot učni pripomoček.

### 3.2 Quizizz

Na spletni strani <https://quizizz.com/> lahko ustvarjamo kvize ali pa uporabljamo že narejene kvize, kar je velika prednost. Kvizi so razporejeni po področjih: matematika, jeziki, angleščina, znanost računalništvo, umetnost ... Enako kot pri Quizletu se lahko prijavimo z Googlovim računom.

Poglejmo si razporeditev že ustvarjenih kvizov pri matematiki. Najprej računalnik ponudi kvize v slovenščini, ker prepozna, da je tvoj osnovni jezik slovenščina. Potem ti ponudi različne kvize v angleščini. Teme so: naravna števila, trigonometrija do dvojnih kotov, izrazi s spremenljivkami, polinomi, praštevila ...

Izberemo si ustrezní kviz. Če ga želimo igrati v razredu, si izberemo »Start a live quiz«, »Classic«, »Continue«.

Na ekranu, ki ga projiciramo s projektorjem na tablo, se izpiše, da za igranje tega kviza učenci napišejo v Googlov iskalnik v svoji mobilni napravi ali tablici »joinmyquiz.com« in izberejo prvo ponudbo, lahko pa delimo povezavo v skupno učilnico. Potem učenci vpišejo svoje ime in priimek ter kodo. Ko učitelj izbere »Start«, lahko učenci začnejo z reševanjem. Za vsakega učenca se izpiše, kako je reševal in kje je naredil napake. To poročilo si učitelj lahko shrani in uporabi za formativno spremljanje učencev.

### 3.3 Google Classroom

Na spletni strani <https://classroom.google.com/> se učitelji prijavimo z Googlovim računom in vstopimo v Googlov spletni prostor, kjer si lahko ustvarimo več spletnih učilnic za različne razrede. To naredimo tako, da na desni strani izberemo plus in možnost ustvari razred. Ta razred potem lahko preimenujemo. Vsak razred ima svojo kodo, ki jo potrebujejo učenci za prijavo v razred.

Učenci v te razrede vstopijo tako, da se najprej na spletni strani <https://classroom.google.com/> vpišejo z Googlovim računom, potem pa na desni izberejo plus in možnost pridruži se razredu ter vpišejo kodo, ki jo posreduje učitelj. Tako se učenci znajdejo v spletnem razredu, kjer učitelj lahko objavlja različne stvari, med njimi tudi povezave do kvizov.

Google Classroom si lahko tudi naložite kot aplikacijo na telefon in razrede upravljate na ta način.

To spletno orodje je predvsem aktualno za srednje šole, ker imajo že vsi dijaki svoje Googlove račune. Res pa je, da so v koronskem času šole na različne načine reševale, da je pouk na daljavo tekel čimbolj nemoteno in so uporabljale ali Teamse ali Arnesove spletne učilnice ali ... In tako učitelj že ima prostor, kjer lahko objavlja datoteke, povezave, naloge za učence in drugo.

Prednost Googlovih učilnic pa je predvsem v tem, da predstavljajo neko posebno urejenost in praktičnost, ki vam postane všeč, ko te učilnice uporabljate dalj časa.

### 3.4 Canva

Na spletni strani <https://www.canva.com/> imamo možnost lepega grafičnega oblikovanja. Tudi tukaj se prijavimo z Googlovim računom. Orodje Canva omogoča enostavno pripravo grafike za različne dokumente, predstavitve, infografike in številne druge zadeve, pri katerih potrebujete hitro in enostavno oblikovanje. Canva vsebuje številne vnaprej pripravljene predloge in motive, ki jih je lahko sestaviti v zanimivo oblikovanje.

Spletno orodje Canva je v veliko pomoč vsem tistim, ki niso strokovnjaki za oblikovanje, vendar jim pri delu vseeno pride prav, če lahko na hiter in enostaven način pripravijo vsaj nekaj osnovnih grafičnih elementov. Vsi izdelki, narejeni v tem spletnem orodju, so vam neposredno po koncu oblikovanja dostopni v pdf oz. png obliki in pripravljeni za objavo.

Canva je mladim v marsičem bolj zanimiva kot na primer Power Point. Tisti, ki spremljajo svet družbenih medijev, lahko povedo, da se na veliko poudarja pomembnost vizualne predstavitve. Da video in vizualizacija podob še posebej pri mlajši populaciji kažeta na večjo angažiranost. Na kratko povedano, če želimo pritegniti pozornost, moramo svoje sporočilo predstaviti čim bolj vizualno mamljivo in Canva nam pri tem zagotovo pomaga. (Avsec, 2014)

Učencem to spletno okolje predstavimo in v njem izdelujemo predstavitve, plakate, vabila, infografike. Njihove najboljše izdelke natisnemo in razstavimo v razredu.

#### 4. ZAKLJUČEK

Vsak učitelj mora prisluhniti glasu notranjega učitelja, ki ga vabi, naj spoštuje naravo svojega resničnega jaza. Notranji učitelj je glas identitete in integritete. Ne govori nam, kaj bi moralo biti, ampak kaj je realno za nas, kaj je resnično. Govori nam, kaj ustreza tvoji osebi in kaj ne. (Palmer, 2001)

Torej je zelo pomembno, da učitelj v današnji poplavi vseh novih tehnik poučevanja, novih spletnih orodij, nasvetov sodelavcev, različnih knjig in predavanj zna izbrati, kaj je tisto, kar bo njegovo poučevanje v razredu izboljšalo in učencem prineslo več veselja do vseživljenjskega učenja. Pri tem ni nobenega splošnega recepta, ampak samo pogum, da poskušaš nove stvari in opazuješ, katere se pri tvojem poučevanju obnesejo in katere ne. Samo učitelj, ki posluša svojega notranjega učitelja in išče ter izboljšuje svojo pot poučevanja, skrbi za kakovost celotne šole in njeno avtonomijo.

»Od vseh stvari je najbolj vredno prizadevanje to, da se česa naučiš. To je edino, kar te nikoli ne razočara.« (T. H. White) To naj naši učenci prejmejo kot popotnico za življenje.

#### VIRI IN LITERATURA

Avsec, L. (2014) Že poznate orodje za oblikovanje – Canva?

<https://www.domenca.com/blog/2014/01/15/ze-poznate-orodje-za-oblikovanje-canva/>

Farič, T. (2016). Strokovna avtonomija učitelja v osnovni šoli. Pridobljeno 30. 1. 2022 s

<https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=60093&lang=slv>

Marentič Požarnik, B. (2000). Ustvarjalnost in pouk. Psihologija učenja in pouka (str. 93). Ljubljana: DZS.

Palmer, Parker J. (2001). Poučevati s srcem. (str. 1, str. 28) Ljubljana: Educy.

**Klavdija Kern**

klavdija.kern@viskivrtci.si  
Viški vrtci

## DIHAJVA SKUPAJ BREATHE TOGETHER

### ŽIVLJENJEPIS

Sem diplomirana vzgojiteljica in se vsakodnevno srečujem z različnimi izzivi, ki so moja notranja motivacija za stalno strokovno izpopolnjevanje ter spoznavanje novih metod in pristopov. Kot bodoča inkluzivna pedagoginja se zavedam, da je poznavanje različnih metod dela in pristopov izrednega pomena, saj z uporabo le-teh omogočimo otrokom napredek v skladu z njihovimi sposobnostmi.

\*\*\*

### POVZETEK

Dihanje je samodejni proces, ki nam ne omogoča le fizičnega preživetja. Z zavednim dihanjem si pomagamo tudi pri obvladovanju in izražanju različnih čustev. Prav tako lahko okrepiamo koncentracijo in pozornost. Učenje teh spretnosti se začne že v zgodnjem otroštvu, saj so otroci vse bolj vpeti v zapletene stresne situacije in obremenitve, med katerimi morajo krmariti. Pogosteje pa se težave pri usvajanju teh spretnosti pojavljajo pri otrocih s posebnimi potrebami. S čuječnostjo in dihalnimi vajami otrokom pomagamo predelovati stres in okrepiti življenjske kompetence.

Ključne besede: posebne potrebe, čustva, koncentracija, pozornost, čuječnost, dihalne vaje

### ABSTRACT

Breathing is an automatic process that allows us not only to physically survive. Conscious breathing also helps us to control and express different emotions. We can also strengthen our concentration and attention. Learning these skills begins early in childhood as children become increasingly involved in complex stressful situations and burdens during which they have to navigate. More often problems arise in children with special needs. With mindfulness and breathing exercises, we help children process stress and strengthen life competencies.

Keywords: special needs, emotions, concentration, attention, mindfulness, breathing exercises

Lektoriranje prispevka: Petra Kunc

## UVOD

Čustva organizirajo in uravnavajo posameznikove izkušnje na vse področjih razvoja. Vplivajo na posameznikovo procesiranje informacij, pomagajo strukturirati dogodke v okolju, smiselno povzemanje dogajanje zunaj in znotraj sebe (Campos, 2000, v Zupančič, 2009). Pridobivanje nadzora nad čustvenim doživljanjem v različnih situacijah predstavlja eno izmed glavnih razvojnih nalog otroka v zgodnjem otroštvu. Če ne vlagamo v prva leta otrokovega življenja, posebno še, če otrokov razvoj poteka rizično, lahko pričakujemo njegov skromnejši razvojni napredek v otroštvu in ob prehodu v odraslost.

## ČUSTVENI RAZVOJ V ZGODNJEM OTROŠTVU

Že novorojenčki so sposobni posnemati različne enostavne čustvene izraze na obrazih drugih ljudi. Otroci do konca drugega leta zelo težko zadržijo svoje čustvene izraze, zato do takrat svoje čustveno stanje izražajo neposredno.

V zgodnjem otroštvu se nadaljuje razvoj prepoznavanja in razumevanja tako temeljnih kot tudi sestavljenih čustev.

Različni avtorji različno navajajo število temeljnih čustev. Zato bomo izpostavili le določena, ki so v našem primeru vsakodnevno najpogostejša in se izražajo intenzivneje v primerjavi s sovrstniki.

### Veselje

Čustvo veselja pri otrocih vzbudijo različni dražljaji. Najpogosteje se pojavijo, ko sodelujejo v različnih dejavnostih z drugimi ljudmi, predvsem z vrstniki. Intenzivnejše doživljanje veselja pa občutijo, kadar so uspešnejši od drugih otrok. Ob veselju in smehu se sprosti tudi celo telo, otroci pa veselje pogosto izražajo prek gibalnih dejavnosti, kot so skakanje, valjanje po tleh, ploskanje, objemanje ipd.

Oddelku se je pred dvema letoma pridružil triletni deček. Kmalu po njegovi vključitvi smo opazili posebnosti v razvoju. V sodelovanju s starši smo takoj začeli s postopkom zgodnje obravnave. V dveh letih je deček na posameznih področjih razvoja izrazil napredoval. Je družaben in dobrovoljen petletnik, ki se rad vključuje v skupinske igre. Je sprejet s strani vrstnikov, kar pogosto izraža z veseljem in z uporabo visokega tona glasu. Ob tem se izrazilo poslabša, že predhodno slabše kakovostna, komunikacija. Govor postane nerazumljiv. Svoje veselje izraža tudi prek gibanja – s tekom v krogih. Ker pa ne zmora ustrezno koordinirati gibov rok in nog, se vse konča z močnim padcem na tla ali pa to vedenje prekinemo odrasli.

### Radovednost

Radovednost je prijetno čustveno stanje, ki otroka vodi k raziskovanju, učenju in vključenosti v dejavnost (Kidd in Hayden, 2015, v Kavčič in Fekonja, 2020). Z govornim razvojem otroci radovednost kažejo z intenzivnostjo postavljanja vprašanj, a hkrati tudi z iskanjem odgovorov nanje. Čeprav Bonawitz idr. (2011) pravijo, da v zgodnjem otroštvu otroci izražajo več radovednosti v nejasnih in neznanih situacijah ter dlje časa rokujejo z igračami, katerih delovanje ne razumejo povsem, je v našem primeru zaradi slabšega govorno-jezikovnega razvoja ravno obratno.

Radovednost se pri dečku izraža pogosteje kot pri vrstnikih. A kljub njegovi radovednosti in izkazovanju širokega poznavanja določenih tem, tega znanja ne zmora prenesti v aktivni besednjak, ne zmora



kakovostne pripovedi ali opisovanja. Pogosto odide, še preden dobi odgovor na svoje vprašanje. Njegov obstanek pri posamezni igri ali igrači je kratek.

#### Jeza

Čustvo jeze izvira iz frustracije. Frustracija pa se pojavi takrat, ko otrok ugotovi razhajanje med tem, kar bi se moralo zgoditi in tem, kar se dejansko dogaja. Jeza ima dvojni pomen, lahko pozitivno vpliva na otroka in mu predstavlja motivacijo za premagovanje ovir (se postavi zase), lahko pa vpliva negativno in vodi do konflikta ali nasilja. Na splošno otrok jezo izraža zaradi omejevanja. Najpogosteje se pojavi takrat, če se nekdo vmeša v njegovo igro, mu poskuša vzeti igračo, ali pa kadar od otroka zahtevamo oziroma želimo nekaj, česar ne želi storiti (Smrtnik Vitulić, 2007). Na čustvo jeze se otrok lahko odzove na impulziven način z agresijo ali na inhibiran način z umikom.

Deček izkazuje izrazite težave, ki zajemajo vse segmente motoričnega razvoja – koordinacijo, telesno shemo, motorično planiranje, ravnotežje, moč, hitrost in tekočnost gibanja. Zato se pri vodenih gibalnih dejavnostih pogosto upira, odklanja sodelovanje in pove »da ne more, da ne zna«. Tudi ob naglih spremembah in nepričakovanih situacijah zelo burno odreagira – z jezo, jokom in kričanjem.

Ob konfliktu z vrstnikom hitro zajoče in se razjezi, ne zmore ga rešiti samostojno, saj ima na področju praksijske govornice vidna odstopanja, ki vplivajo na artikulacijo in uhajanje slin med govorom. Se ne pogaja ali postavi zase. Zmore pa poklicati odraslega na pomoč.

Ima slabše prilagoditvene sposobnosti in težave pri sprejemanju odstopanj od lastnih miselnih načrtov oziroma predstav. Najpogosteje se to izraža pri prehajanju med dejavnostmi in pri dnevni obrokih.

#### Strah

Ko posameznik zazna ogroženost ali grožnjo ogroženosti, se odzove s strahom. Le-ta velja za prilagojen odziv, če se pojavi na primernem mestu ob primernem času (Gullone, 2000, v Kavčič in Fekonja, 2020). Z razvojem so povezani intenzivnost, število in vsebina strahov, hkrati pa se povečujejo tudi dražljaji, ki ga lahko sprožijo. Nekatere strahove lahko vzbudijo otrokove resnične izkušnje z dražljaji, ki naravno vzbujajo strah, ali z neprijetnimi dogodki. Lahko so posledica posnemanja vedenja oseb v otrokovi bližini, ali pa so posledica poslušanja in gledanja grozljivih vsebin. Lahko je izvor strahov tudi bujna domišljija v zgodnjem otroštvu, ker se ločevanje resničnosti od domišljije v tem obdobju še razvija.

V našem primeru gre za izrazit strah, ki ga deček doživlja ob dražljajih, ki naravno vzbujajo strah, kot so glasni zvoki ter resnični neprijetni dogodki. Opazili smo, da deček, poleg slušne občutljivosti, strah povezuje z bolečino, ki jo pogosto občuti ob ponavljajočih se vnetjih srednjega ušesa.

#### Prepoznavanje in razumevanje čustev

Sposobnost prepoznavanja čustev vodi k poznejšemu razumevanju vzrokov in posledic doživljanja določenega čustva. Odrasli pomembno pripevamo k usvajanju teh dveh veščin. Pogosteje, kot bomo njihova čustva poimenovali in verbalizirali situacije, ki so ta čustva izzvale, hitreje jih bodo otroci prepoznali in razumeli.

## Nadzor in izražanje čustev

Nadzor in izražanje čustev se krepi s pridobivanjem izkušenj v čedalje bolj raznolikih socialnih kontekstih, še posebej vse pogostejše interakcije z vrstniki. Prav tako pa se otroci strategij uravnavanja čustev učijo tudi z opazovanjem in posnemanjem odraslih.

Čeprav so vsa čustva sprejemljiva, pa vso obnašanje ni. Vseh svojih čustev ne moremo izbirati, lahko pa izberemo, kako jih bomo izrazili.

## DIHALNE VAJE

Zavedati se, da dihamo, je izjemna sposobnost. Dihamo, vse dokler živimo, ne moremo ga pozabiti, ga zapustiti ali odložiti. Dihanje in človekovo duševno stanje sta neposredno povezana. Vsaka čustvena reakcija se izrazi tudi v spremembi dihanja. Ko pozornost zavestno usmerimo na naš dih, okrepimo um in izboljšamo koncentracijo.

V oddelku smo v sklopu spoznavanja dihalnih vaj začeli spodbujati otroke, da so pozorni na njihovo dihanje ob različnih situacijah, med igro, na sprehodu, ob plesu itd. Hitro so ugotovili, da ob gibalnih dejavnostih dihanje hitreje kot med pogovorom v jutranjem krogu ali med umirjenimi dejavnostmi. Zaradi lažje predstave smo tempo dihanja pri prvi vaji spremljali z roko, položeno na trebuh, kajti otroci v zgodnjem otroštvu izključno (še) dihanje s trebušno prepono, in opazovali njeno premikanje.

V našem primeru omenjeni deček izrazito diha skozi odprta usta in slina ne požira. Kot poudarja Hosta (2020), pa je dihanje skozi nos pri otrocih še pomembnejše, saj predihajo dvakrat več zraka kot odrasli, ker so manjši in bližje tloraju, pa vdihnejo več prašnih delcev. Nos skupaj s sinusnimi votlinami deluje kot prva obrambna linija telesa. Hkrati pa zaprta usta in s tem jezik na nebu držita lobanjsko dno, kar omogoča pravilen razvoj čeljusti in vpliva na rast zob. Zato smo še toliko več pozornosti namenili dihanju skozi nos in tudi dečku je časoma postajalo lažje, čeprav dihanje skozi odprta usta pri njem še ni izvenelo.

Z otroki smo spoznali različne dihalne vaje:

- izmenično dihanje skozi nosnice (izmenično s prstom prekrivamo nosnice);
- štetje dihanja (dihamo v normalnem ritmu in štejemo: vdih, izdih 1, vdih, izdih 2 ... do 5);
- pihanje (dolžina vdiha je 2 sekundi, našobimo ustnice, kot bi pihali svečo – dolžina pihanja 4 sekunde);
- opičje dihanje (zamahnemo z rokama naprej, do višine ramen, zgornji del rok se ustavi, spodnji del roke nadaljuje pot navzgor do 90 stopinj);
- dihanje s komolci (roke so sklenjene na zatilju, vdih – komolce povlečemo nazaj, med izdihom pa komolce potisnemo naprej in sklonimo glavo);
- prsno dihanje (dlani položimo na spodnji del reber, med vdihom dlani popustimo, med izdihom pa jih pritisnemo).

Najbolj priljubljena igra je bila izdihnimno abecedo – med izdihni skozi usta smo spuščali glasove posameznih črk abecede. Nato smo ugotavljali, katero črko je lažje izdihniti in katero težje. Predvsem pa smo se na dihanje osredotočili z namenom sprostitve, umiritve in urjenju koncentracije ter pozornosti.

## TIBETANČKI

Otroci v zgodnjem otroštvu so radovedni in vse, kar jih obdaja, želijo spoznati. Prepolni so vtisov, ki jih v hitrem tempu življenja nimajo časa predelati. Posledica tega je nemirnost, zdlgočasnost, znižana

koncentracija, v medsebojnih odnosih pa velikokrat izkazuje jezo ali agresivnost. Otrokom primanjkuje umirjenosti in tišine.

Tibetančki so sklop petih vaj, znanih kot »5 tibetanskih vaj« ali »Vrelec mladosti«, ki omogočajo telesu prost pretok energije, povežejo telo, um in duh, hkrati pa sprostijo otroke (Schmidt, 2003).

Vse vaje, ki smo jih izvajali, so povzete iz knjižne zbirke Zate, avtorice Gordane Schmidt, z naslovom »Tibetančki« za otroke. Vaje so preproste, a z dodelanim načinom združujejo vadbo za moč, gibljivost in dihanje. Pomembno nam je bilo, da so otroci združili vaje s pravilnim načinom dihanja. Najprej smo jih spodbujali pri pravilnem gibalnem delu izvajanja vaj, pozneje pa smo bili pozorni še na usklajeno dihanje.

Vadba je potekala počasi in je trajala toliko časa, kolikor so želeli otroci. Preveliko navdušenje ali premočna osredotočenost na rezultat lahko otroke namreč upočasnita ali celo popolnoma odvrneta od izvajanja vaj. Vaje smo vedno začeli z ogrevanjem – »Gora« in zaključili s sprostitvijo – »Počivalček«. Postopoma pa smo dodajali tibetanske vaje – posamezne obrede.

Ker deček izkazuje težave na področju slušne pozornosti, jo težko vzpostavi in vzdržuje, v skupinski situaciji pa potrebuje dalj časa, da se usmeri na odraslega. Med posredovanjem navodil pa njegova pozornost vidno niha, pogleduje po prostoru, opazuje druge otroke, nato pa se spet usmeri na odraslega. Zato smo vaje na začetku izvajali v majhnih skupinah.

## ČUJEČNOST

Bistvo čuječnosti je v pozornosti in zavedanju, ki izhaja iz namernega usmerjanja pozornosti na sedanji trenutek. S tem, ko čuječo pozornost prenesemo na dihanje, smo prisotni v tem trenutku. Osredotočenost na dihanje vedno deluje pri otrocih ali odraslih. To pa je prvi in hkrati najpomembnejši korak k čuječnemu odzivu, kadar smo postavljeni pred težko oviro ali situacijo. Namesto da nemudoma odreagiramo, se najprej osredotočimo na dihanje in na nekaj načrtnih vdihov in izdihov (Snel, 2019).

Z otroki smo izvajali vajo »Sedeti pri miru kot žaba«, ki je podrobno zapisana v knjigi avtorice Eline Snel z istoimenskim naslovom. Gre za meditacijsko vajo, ki z urjenjem s pozornostjo žabe otrokom na razumljiv način prikaže, kako se osredotočiti na dihanje.

Za motivacijo pred seznanitvijo z vajo smo z otroki najprej ponazorili gibanje žabe. Kot že omenjeno, zaradi slabega motoričnega razvoja, je deček ob tej vaji (žabji poskoki) spet doživel frustracijo, ki jo je izrazil z jokom, kričanjem in nesodelovanjem. Njegovo reakcijo in negativno prepričanje smo preusmerili v nadaljevanje, da naj poskusi sedeti pri miru kot žaba. Slednje je pri dečku zaradi uspešnosti vzbudilo veselje.

Z izvajanjem »žabje vaje« se dečku izboljšuje sposobnost koncentracije in pozornosti – biti manj impulziven ter pridobiti določeno stopnjo nadzora nad svojim notranjim svetom, zlasti pri občutenju in izražanju čustev.

Naša cilja sta, da dečku pomagamo znižati občutke jeze in frustracije, ki jih doživlja ob različnih situacijah ter da skrajšamo čas burnih odzivov na različne dražljaje.

Trenutno o popolnoma samostojnem prepoznavanju, obvladovanju in izražanju čustev pri dečku ne moremo govoriti. Imamo pa ob burnih reakcijah na različne situacije že natančno razdelane strategije umirjanja, to so preusmerjanje, verbalizacija in sproščanje z dihanjem, na katere se deček zelo dobro odziva.

## DIHAJVA SKUPAJ

Ne moremo natančno vedeti, kakšna znanja bodo naši otroci potrebovali čez deset, dvajset ali petdeset let, saj bosta njihov svet in njihovo delo popolnoma drugačna od našega. Vemo pa, da bodo pri svojem delu potrebovali pozornost in znanje, kako se osredotočiti, zbrati, poslušati, se učiti in imeti dober odnos s seboj, kar vključuje predvsem njihove misli in čustva, ter z drugimi ljudmi. S temi veščinami si bodo okrepili življenjsko sposobnost, ki jim bo služila kot globok notranji mir, pa naj bo to v zgodnjem otroštvu, najstniškem obdobju ali pozneje v življenju.

## VIRI IN LITERATURA

- Bonawitz, E., Shafto, P., Gweon, H., Goodman, N. D., Spelke, E. in Schulz, L. (2011). The double-edged sword of pedagogy: instruction limits spontaneous exploration and discovery. *Cognition*, 120(3), 322–330.
- Hosta, M. (2020). Ne zadržujte diha. Vse bo: v redu. Pridobljeno 1. 2. 2022 s <https://vsebovredu.triglav.si/zdravje/pravilno-dihanje>.
- Kavčič, T. in Fekonja, U. (2020). Čustveni razvoj v zgodnjem otroštvu. V L. Marjanovič Umek in M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija* (str. 393–412). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Schmidt, G. (2003). *Tibetančki za otroke*. Ljubljana: Schlamberger P&J.
- Smrtnik Vitulić, H. (2007). *Čustva in razvoj čustev*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Snel, E. (2019). *Sedeti pri miru kot žaba* (prevod Mateja Ropas). Celje: Zavod Gaia planet.
- Zupančič, M. (2009). Razvoj čustev in temperament ter osebnost v obdobjih dojenčka in malčka. V L. Marjanovič in M. Zupančič (ur.), *Razvojna psihologija* (str. 232–254). Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

dr. Natalija Komljanc  
natalija.komljanc@zrss.si  
Zavod RS za šolstvo

## RAZUMEVANJE RAZVOJA SPOSOBNOSTI Z VIDIKA DIDAKTIKE

### UNDERSTANDING THE DEVELOPMENT OF SKILLS FROM A DIDACTIC PERSPECTIVE

#### ŽIVLJENJEPIS

Dr. Natalija Komljanc je strokovnjakinja za ocenjevanje znanja, promovira vizijo Zavoda za šolstvo, ki je Sodelovanje za razvoj učnih načrtov. Je vodja inovacijskih projektov v Sloveniji, spodbujevalka sistema "od spodaj navzgor", in povezuje izobraževalno prakso s teorijo in zakonodajo s strokovnimi organi, kar je danes zelo aktualna tema. Vodi raziskovalno-aplikativne projekte za ocenjevanja znanja, zlasti konstruktivistično znanje formativnega ocenjevanja. Znanje o ocenjevanju ima najpomembnejšo ključno vlogo pri spodbujanju ustvarjalnosti.

\*\*\*



## ŠE ODGOVOR NA NASLOV SIMPOZIJA IN PREDAVANJA

ČLOVEK RAZVIJA AVTONOMIJO Z RAZUMEVANJEM SVOJEGA NOTRANJEGA GLASU V INTERAKCIJI Z DRUGIMI.

VSAK JE SVOJ SVET. VSAK SVET PIŠE SVOJO ZGODBO.

ZAKAJ?

## KAKO SE RAZVIJA KAKOVOST RAZUMEVANJA?

Z DOJEMANJEM ČASA MED PRETEKLOSTJO IN SEDANJOSTJO S PRE(I)HODI SPREMEMB. TAKO SE  
ČLOVEK KREPI = RAZVIJA KOMPETENCE; Z IZMENJEVANJEM ZNANOSTI IN UMETNOSTI =  
PREMISLEKOMKAJ IN KAKO IZMENJANJE.

PREHAJANJE MED RAZDOBJI OBDOBIJ DOBE ČASA DOJEMAMO KOT NAŠ NOTRANJI  
UNIVERZALNI JEZIK: GLAS S PREDSTAVO V NAS, KI NAS VODI NA POTI DO VRHA HRIBA  
INTELEKTUALNIH ZMOŽNOSTI.

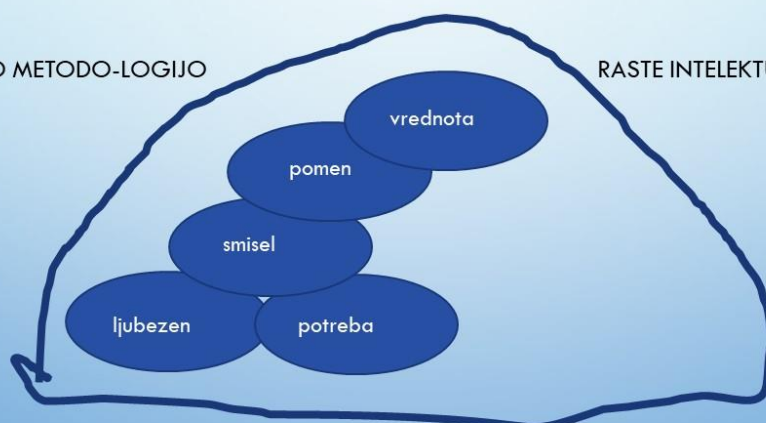
## PRINCIPI DELOVANJA

- LJUBEZEN PRITEGUJE S PODOBNOSTJO – DOMIŠLJIJO.
- POTREBA (RAZ)LOČUJE ZA PREOBLIKOVANJE PROBLEMA V IZZIV.
- SMISEL POVEZUJE, USKLAJUJE, ENAČI.
- POMEN JE ZAVEDANJE VZROKA IN POSLEDICE.
- VREDNOTA JE VERJETJE PRESOJI NAPREDKA MED ŽELJO IN DOŽIVETIM.

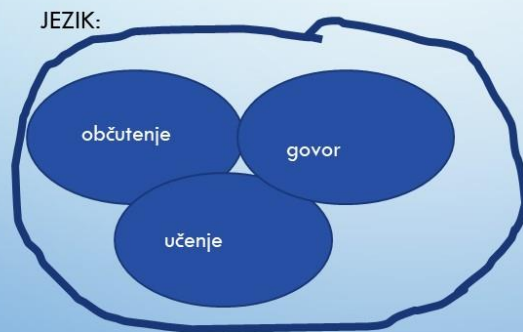
## KAKO SPOSOBNOSTI PREBUJAJO KAKOVOST?

S 5-DELNO METODO-LOGIJO

RASTE INTELEKTUALNA VZPETINA



## ČLOVEKOVE **SPOSOBNOSTI** DELUJEJO KOT UIGRANI TROJČEK



Naravno učno okolje deluje tako, da se sposobnosti prosto pretakajo, izmenjujejo.

## SINTEZA NASLOVOV:

**RAZUMEVANJE RAZVOJA SPOSOBNOSTI KOT SPEČE KAKOVOSTI**

Z VIDIKA UČITELJA, KI

OBLIKUJE UČNO OKOLJE KOT OBDOBJE PRILAGAJANJA UČENCA

ZA NJEGOVO MENTALNO OKREPITEV

(OSEBNO AVTONOMIJO OZ. KOMPETENTNOST)



## PREVOD NASLOVA PREDAVANJA:

UPORABA INTELEKTUALNIH SPOSOBNOSTI ZAVEDANJA (ZNANOST) OSEBNEGA RAZVOJA ZA DOJEMANJE RAZDOBIJ V OBDOBJU DOBE (ČLOVEKOVEGA RAZVOJA JEZIKA) KOT SPREJEMANJE IN IZRAŽANJE POMENA (UMETNOSTI) S POGLEDA VODENJA IZKUŠENEJŠEGA.

## RAZČLEMBASLOVA PREDAVANJA

### RAZUMEVANJE RAZVOJA SPOSOBNOSTI Z VIDIKA DIDAKTIKE

Uporaba intelektualnih sposobnosti zavedanja

za dojetanje razdobja obdobja dobe časa

s sprejemanjem in dajanjem pomena

s pogleda

vodenja manj izkušenega.

## POENOSTAVIMO:

SAMONIKLE REAKCIJE UČITELJA ZA OBLIKOVANJE OBDOBJA UČENJA S PREBUJANJEM LATENTNIH SPOSOBNOSTI ZA INOVACIJE RAZVOJA KAKOVOSTI; DA SE UČENEC LAHKO MENTALNO OKREPI = DA RAZVIJE KOMPETENCE (TO POMENI SPOSOBNOSTI, ZNANJE, SPRETNOSTI) DO MERE, DA SE OSAMOSVOJI, POSTANE AVTONOMEN V SVOJSTVENEM DELOVANJU.

## RAZČLEMLJA NASLOVA SIMPOZIJA

AVTONOMNI ODZIVI ZA USTVARJANJE SPODBUDNIH UČNIH OKOLIJ IN KREPITEV KOMPETENC ZA PRIHODNOST =  
SAMONIKLE REAKCIJE UČITELJA ↓  
ZA PREBUJANJE LATENTNIH SPOSOBNOSTI  
V OBDOBJU PRILAGAJANJA UVIDA, ↓  
DA SE UČENEC MENTALNO OKREPI =  
RAZVIJE SPOSOBNOSTI, ZNANJE IN SPRETNOSTI

**Suzana Kotnjek**

suzana.kotnjek@os-velikapolana.si  
OŠ Miška Kranjca Velika Polana

## POVEŽIMO NARAVOSLOVJE IN JEZIKOSLOVJE NA DALJAVO IN V UČILNICI – POPESTRITEV, IZZIV IN PRIMER DOBRE PRAKSE

### LET'S CONNECT SCIENCE AND LINGUISTICS AT DISTANCE AND IN THE CLASSROOM - ENHANCEMENT, CHALLENGE AND AN EXAMPLE OF GOOD PRACTICE

#### ŽIVLJENJEPIS

Profesorica biologije in kemije. 25 let uči biologijo, kemijo in naravoslovje na OŠ Miška Kranjca Velika Polana. Z učenci vpeljuje inovativne metode učenja in poučevanja z uporabo IKT. Sodeluje v medpredmetnih povezovanjih z različnimi predmetnimi področji, predvsem z angleškim jezikom. Je mentorica učencem pri raziskovalnem delu in izdelavi raziskovalnih nalog predvsem s področja biologije.

\*\*\*

#### POVZETEK

Pouk na daljavo nas je vzpodbudil, da smo se lotili prilagoditev v poučevanju, pri čemer smo si želeli, da so učenci motivirani, aktivni in usvojijo čim več zastavljenih ciljev. V prihodnosti bosta zaradi globalizacije uporaba IKT in vsaj enega tujega jezika pomembna člena učenja in poučevanja tudi v šolskih klopeh. Uporaba spletnih aplikacij (Liveworksheets, Edpuzzle, WordItOut, Wordwall ...), razvijanje bralnega razumevanja in ustvarjalnosti, praktičnega dela ter izdelava videoposnetkov je uspešen primer medpredmetne povezave naravoslovja (kemije, biologije) in jezikoslovja (angleščine).

Ključne besede: biologija, kemija, angleščina, medpredmetno povezovanje, IKT, bralno razumevanje

#### ABSTRACT

Distance learning encouraged us to make adjustments in teaching, and we wanted students to be motivated, active and reach as many goals as possible. In the future, due to globalization, the use of ICT and at least one foreign language will be important elements of learning and teaching. Using web applications (Liveworksheets, Edpuzzle, WordItOut, Wordwall...), developing reading comprehension and creativity, practical work and making videos is a successful example of the cross – curricular connection between science (chemistry, biology) and linguistics (English).

Keywords: biology, chemistry, English, cross - curricular integration, ICT, reading comprehension

Lektoriranje prispevka: Martina Ternar Gabor

Ko so nas v mesecu oktobru 2020 poslali na delo na daljavo, sem bila postavljena pred dilemo, kako bi učencem popestrila pouk. Videokonference v kombinaciji s samostojnim delom doma so postale učencem že enolične in motivacija je počasi pojemala. Moje razmišljanje je zajemalo dvig motivacije učencev z njihovo aktivnostjo in z vpeljevanjem novosti, s katerimi bi pri učencih razbili občutek rutine. Porodila se je ideja, da bi bilo učencem mogoče zanimivo, če bi poslušali predavanje nekoga drugega (drugega učitelja/učiteljico), s čimer bi pritegnila njihovo pozornost.

### Kemija in angleščina

Odločila sem se, da se tega poskusno lotim pri kemiji v 8. razredu.

Na spletu sem želela poiskati videoposnetek z razlago snovi Atom in zgradba atoma. Učenci bi na osnovi te razlage usvajali novo snov. Sem pa zelo hitro naletela na veliko težavo – nisem našla nobenega ustreznega posnetka v slovenskem jeziku. Našla pa sem vsebinsko ustrezen posnetek, ki se je pokrival s slovenskim učnim načrtom, vendar ni imel slovenskih podnapisov. Zaradi angleščine, se mi je zdel pretežak, da bi ga uporabila za usvajanje nove snovi.

Odločila sem se, da ga bom uporabila za utrjevanje že obravnavane učne vsebine. S posnetkom bi učencem podala še dodatno razlago. S kemijskega vidika je bil posnetek ustrezen, nisem pa bila čisto prepričana ali je primeren za osmošolce še z vidika tujega jezika. Posnetek sem poslala kolegici anglistki, ki poučuje angleški jezik v tem razredu.

In to je bil popolnoma spontan začetek medpredmetnega povezovanja, ki se je potem razvijal in nadgrajeval skozi celo šolsko leto.

Posnetek sem po temeljitem razmisleku uporabila za utrjevanje znanja. Usvajanje učnega sklopa Atom in zgradba atoma smo začeli z mojo razlago. Dve šolski uri smo porabili za usvajanje in sprotno utrjevanje preko videokonference, nekaj nalog so učenci rešili za domačo nalogo.

Potem so si ogledali še razlago v angleškem jeziku.

Ko sem dobila potrditev, da je posnetek z jezikovnega vidika primeren, sem za utrjevanje uporabila spletno aplikacijo Edpuzzle. Učenci so ob poslušanju besedila in gledanju posnetka odgovarjali na vprašanja.

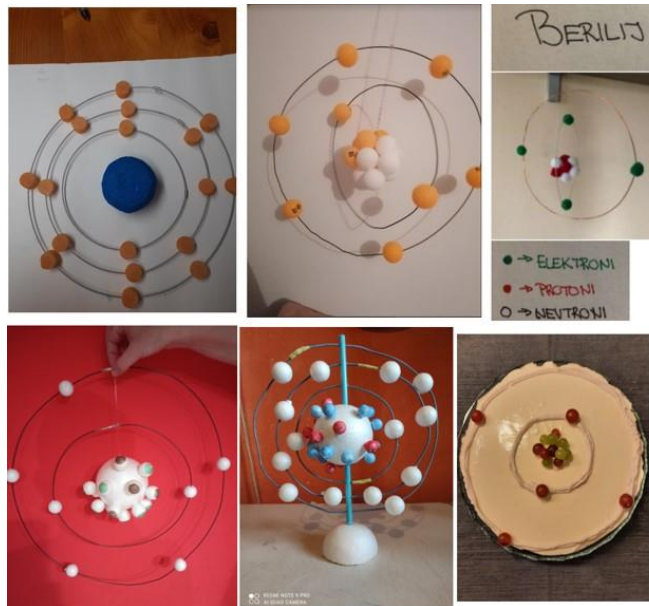


Slika 1: Naloga v spletni aplikaciji Edpuzzle

Za delo v aplikaciji Edpuzzle sem se odločila, ker morajo spremljati razlago tako slušno kot vizualno. Na ta način sem dobila povratno informacijo o znanju učencev, istočasno pa sem tudi sama podala povratno informacijo učencem. Po evalvaciji sem glede na ugotovljene pomanjkljivosti snov še enkrat pojasnila in razložila, kjer je to bilo potrebno.

V naslednjem koraku so učenci dobili navodila za izdelavo modela atoma. Na takšen način so uporabili znanje, ki so ga pridobili o atomu (elektroni, protoni, nevtroni, zunanji elektroni, lupine, jedro...). Uporabili so material, ki so ga imeli doma, saj so bile trgovine zaprte. Vsak učenec je izdelal model svojega atoma. S pomočjo aplikacije Wordwall smo določili, kdo bo izdelal model katerega atoma.

Nastali so zelo različni modeli, učenci so pri izdelavi uporabili različne materiale.



Slika 2: Modeli atomov

Podobno kot pri vsebinskem sklopu Atom in zgradba atoma, sem izpeljala še vsebinski sklop Ioni.

V nadaljevanju so pri kemiji učenci spoznali in usvojili zapise ionskih spojin s pomočjo kationov in anionov. Vsebina je bila utrjena z nalogami v delovnem zvezku, prav tako pa so ponovili in utrdili tudi poimenovanja spojin. Izdelala sem dva oblaka besed v spletni aplikaciji WordItOut. Učenci so poiskali ustrezne pare. Aplikacija je v angleškem jeziku, vendar podpira tudi šumnike č, š in ž ter omogoča pisanje formul.

Učenci so dobili videoposnetek v angleškem jeziku, Nastanek in zapis večatomarnih molekul.

Odločila sem se, da bo učenje potekalo na način obratnega učenja. Učenci so samostojno podajali ugotovitve, razlage, analize, sinteze drug drugemu, učitelj je bil samo mentor in usmerjevalec. Delo je v celoti potekalo v skupinah (pet heterogenih skupin po štiri učence). Razdelitev je bila dobro načrtovana, tako na kemijskem kot tudi na področju angleščine. Na osnovi videoposnetka so predelali učno snov.

Potem so učenci znotraj skupine na osnovi usvojenega znanja posneli razlago te učne vsebine v slovenskem jeziku. Samostojno so se odločili, na kakšen način bodo pripravili predstavitev. Vsaka skupina je na osnovi svojega videoposnetka pripravila še naloge za utrjevanje za sošolce preko aplikacije Wordwall. Na ta način so se čisto vsi učenci iz posameznih skupin lotili ogleda razlage in posnetkov vseh ostalih skupin, na koncu pa še rešili izziv v angleškem jeziku v Wordwallu.

Ko smo se vrnil v šolo, je potekalo ocenjevanje pridobljenega znanja. Skupaj smo oblikovali navodila za izdelavo videoposnetka ter ključne besede, ki so jih morali uporabiti. Skupaj smo zapisali tudi kriterije ocenjevanja. Vsak učenec je posnel videoposnetek, v katerem je predstavil atom, katerega model je izdelal, in sintezo vsega znanja, pridobljenega v medpredmetnem povezovanju. Rezultati učencev so bili zelo dobri.

#### Biologija in angleščina

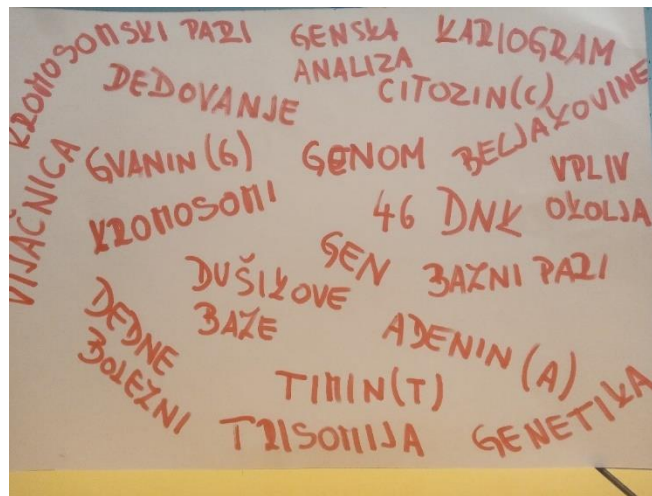
Šolsko leto 2021/2022 smo začeli v šolskih klopih in ideja o nadaljevanju medpredmetnega povezovanja je ponovno vzplamtela. Padla je odločitev, da nadaljujemo z istimi učenci, ki pa so bili v novem šolskem letu devetošolci. Ker so v lanskem šolskem letu pridobili veliko novih veščin in znanj z medpredmetnim povezovanjem kemije in angleščine, sva se s sodelavko dogovorili, da bova poskusili z medpredmetnim povezovanjem biologije in angleščine. Po temeljitem premisleku sva se odločili za genetiko. Tema je aktualna in zanimiva, a učencem, glede na izkušnje iz prejšnjih let, zaradi svoje abstraktnosti, pogosto predstavlja težavo, učitelju pa izziv.

Zaradi zahtevnosti učne vsebine, so učenci najprej usvojili posamezne učne enote in predpisane učne cilje. Spoznali so genetike, gene, DNK, kromosome, mutacije, mitozo, mejozo, Gregorja Mendla, dedovanje, načine prenašanja lastnosti s staršev na potomce... Pri teh učnih urah so bile uporabljene različne metode in oblike dela. Učenci so prisostovali frontalnemu pouku, delali samostojno ali v skupini, zastopano je bilo tudi delo v tandemu. Veliko je bilo animacij in video predstavitev, kar je bilo učencem v veliko pomoč pri razumevanju in usvajanju učnih ciljev.

S kolegico anglistko sva se odločili, da medpredmetno povezovanje izpeljeva kot utrjevanje pred preverjanjem in ocenjevanjem pri biologiji. Poudarek je bil na bralnem razumevanju in uporabi predhodno pridobljenega znanja pri urah biologije s pomočjo IKT in spletnih aplikacij, ki so jih učenci že poznali.

Najprej so učenci pri urah angleščine dobili besedilo, ob katerem so usvajali in usvojili strokovne termine s področja genetike in dedovanja. S kolegico sva besedilo pripravili skupaj, tako, da je vsaka pokrila svoje področje poučevanja. Potrebno je bilo upoštevati primerno zahtevnost strokovnega besedila za devetošolce, njihovo predznanje in cilje, ki smo jih želeli usvojiti. S pomočjo spletne aplikacije Edpuzzle so si ogledali dva videoposnetka v angleškem jeziku in rešili zahtevane naloge.

Po končanem delu pri urah angleščine se je nadaljevalo delo pri urah biologije. Zasedila sem zanimivo oddajo Ugriznimo znanost, ki se navezuje na vsebino medpredmetnega povezovanja, Kaj je v naši DNK?. Pri uri so si oddajo ogledali in izpisali ključne besede, ki so jih zapisali na list papirja (uporabljali so lahko papir po želji, prav tako različne barve in pisala). Tako so nastali t. i. oblaki besed. Pri uri smo se pogovorili o videnem, učenci so podajali svoja mnenja in ugotovitve. Predstavili so besede, ki so jih izluščili iz ogledanega posnetka in izdelali skupni oblak besed, ki jih že poznajo (spoznali so jih pri urah biologije).



Slika 3: Oblak besed

Naslednji korak je bil posneti video razlago v slovenskem jeziku na osnovi znanja o genetiki in dedovanju, ki so ga pridobili pri urah biologije in angleščine. Razdeljeni v iste heterogene skupine kot pri medpredmetnem povezovanju v 8. razredu (kemija in angleščina), so samostojno izdelali scenarij, razdelili so si delo, določili način predstavitve in izdelali pripomočke. Vsaka skupina je dobila vnaprej določeno temo (Genetiki in njihov doprinos, Kromosomi, DNK in geni, Gregor Mendel, Dedovanje – splošno, Dedovanje pri človeku). Pred skupinskim delom smo pri uri skupaj določili pravila, ki jih morajo učenci upoštevati pri izdelavi videoposnetka. Določili smo časovna omejitve (do 2 minuti), se dogovorili, da mora biti videoposnetek nazoren in predvsem razumljiv razvojni stopnji slušateljev (učenci 9. razreda) ter določili rok, do katerega je bilo potrebno nalogo opraviti. Na ta način so učenci povzeli celotno učno vsebino in jo še dodatno utrdili.

Sledil je še zadnji korak pred ocenjevanjem znanja, tj. preverjanje. Preverjanje znanja je potekalo tako, da so učenci videoposnetke naložili v spletno aplikacijo Edpuzzle in pripravili vprašanja izbirnega tipa (10 vprašanj). Kot domače delo so si učenci iz ene skupine ogledali videoposnetke ostalih štirih skupin in rešili naloge. Pri uri biologije smo frontalno izpeljali analizo rezultatov. Spletna aplikacija Edpuzzle omogoča dober vpogled v analizo reševanja nalog, razvidno je, katere naloge so učenci uspešno reševali, katere naloge so jim delale težave. Kot učiteljica sem tudi sama dobila povratno informacijo o znanju učencev. Še enkrat sem razložila pojme in dejstva, kjer sem na podlagi analize rešenih nalog ugotovila, da so imeli učenci še težave. So pa rezultati pokazali, da učenci učno vsebino o genetiki in dedovanju obvladajo.

#### Ugotovitve

Medpredmetno povezovanje kemije in biologije ter angleščine je potekalo na daljavo in v šolskih učilnicah, pri čemer so učenci uporabljali računalnike, tablice, pametne telefone, različne spletne aplikacije in seveda tudi klasične učne pripomočke (samostojni delovni zvezek, zvezek, pisala...). Lahko se izvaja tudi kombinirano – delno v šoli, delno pa z delom od doma preko spletnih učilnic. Komunikacija med učiteljicama in učenci je potekala na višjem nivoju, saj je bila učiteljica hkrati tudi mentorica, saj je učence usmerjala in jim pomagala pri morebitnih težavah, učenci pa so bili izvajalci dela učnega procesa.

Kot učiteljici kemije in biologije se mi zdi zelo pomembno poznavanje naravoslovnih strokovnih terminov v angleščini. Učence, predvsem 8. in 9. razreda, vzpodbujam, da pri izdelavi referatov, seminarskih in

raziskovalnih nalog, uporabljajo tuje vire. In zato se mi zdi takšno medpredmetno povezovanje zelo pomembno in učinkovito. Povratne informacije učencev so bile pozitivne, saj so bili mnenja, da je takšen način dela zanimivejši, bolj so aktivni, heterogene skupine pa jim omogočajo medsebojno pomoč. Tudi učenci, ki imajo učne težave, so v nekaterih dejavnostih našli svoja močna področja in naloge dobro opravili. Menim, da kombinirana raba IKT in spletnih aplikacij, uporaba bolj klasičnih metod in oblik dela v kombinaciji z delom na daljavo in z delom preko spletnih učilnic ter večjezičnost predstavljajo pomemben korak k šoli prihodnosti.

#### VIRI IN LITERATURA

- Dewitt, T. (4. 11. 2020). Basic Atomic Structure: A Look Inside the Atom [video]. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=h6LPAwAmnCQ>.
- Dewitt, T. (3. 12. 2020). What's an Ion? [video]. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=WWc3k2723IM&t=202s>
- Dewitt, T. (13. 1. 2021). Writing Formulas with Polyatomic Ions [video]. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=p9iQ5Qn42DM>
- Rudolf, G., Bitenc, M. Ugriznimo znanost, Kaj je v naši DNK? [televizijski posnetek]. Ljubljana: RTV Slovenija. Predvajano na TV Slovenija 7. 2. 2011.  
[http://videlectures.net/ugriznimo\\_znanost\\_nasa\\_dnk/](http://videlectures.net/ugriznimo_znanost_nasa_dnk/)



Valerija Lepener

valerija.lepener@gmail.com

OŠ Franceta Prešerna Maribor

## VKLJUČEVANJE ELEMENTOV MONTESSORI PEDAGOGIKE IN MONTESSORI MATERIALOV V POUK SLOVENSKEGA JEZIKA

### INCLUSION OF MONTESSORI PEDAGOGY ELEMENTS AND MATERIALS IN SLOVENIAN LANGUAGE CLASS

#### ŽIVLJENJEPIS

Sem Valerija Lepener, po izobrazbi sem zdravstveni tehnik (usmerjeno izobraževanje), profesorica razrednega pouka in diplomirana Montessori pedagoginja (3 – 12 let). Živim v Mariboru. Študij sem zaključila na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Poučujem na Osnovni šoli Franceta Prešerna v Mariboru. Montessori pedagogiko sem študirala na Montessori – Österreich Bundesverband, ki je izvajala predavanja tudi v Zagrebu na Udruga roditelja »Maria Montessori« Zagreb. V svoje delo rada vključujem Montessori elemente in materiale.

\*\*\*

#### POVZETEK

Slovenščina je lep, a zahteven jezik. Pri pouku slovenščine se veliko učencev sooča s težavami. Najpogostejše med njimi so težave z razumevanjem in učenjem slovnice. Otrokom jo je težko približati. Zato pri pouku slovenščine rada vključujem elemente in materiale Montessori pedagogike. Na ta način se slovenščine lažje naučijo tudi učenci priseljenci, katerih je v mojem razredu večina. Ljudje se najbolje učimo, kadar smo v učni proces aktivno vpleteni. "Če hočemo vplivati na neko družbo ali jo spremeniti, se moramo obrniti k otrokom." Maria Montessori

Ključne besede: Montessori pedagogika, Montessori materiali, besedne vrste, stavčna analiza

#### ABSTRACT

Slovenian is a beautiful but difficult language. Many students face difficulties in Slovenian language class. The most common are struggles with understanding and learning grammar. It is demanding to make it approachable for children. That is why I like to include elements and materials of Montessori pedagogy. This way, Slovenian is also easier for immigrant students to learn, which make up the majority of my class. People learn best when they are actively involved in the learning process. "If we want to influence or change a society, we need to turn to children." Maria Montessori

Keywords: Montessori pedagogy, Montessori materials, word types, sentence analysis

Lektoriranje prispevka: Irena Gradišnik

## MONTESSORI PRISTOP

Marija Montessori poudarja, da prevajanje črk v glasove samo po sebi še ni branje. Kar lahko razumemo kot branje, je razumevanje pomena, ki ga besede nosijo. Učenec pomen besed spoznava tudi preko besednih vrst. Z njimi se seznanijo s pomočjo gibanja in zaznavanja ob tridimenzionalnih geometrijskih telesih, ki jih kasneje nadomestijo pripadajoči dvodimenzionalni simboli.

Vse besedne vrste so zastopane z geometrijskimi simboli, ki se glede na svojo sporočilnost razlikujejo v velikosti, obliki in barvi.

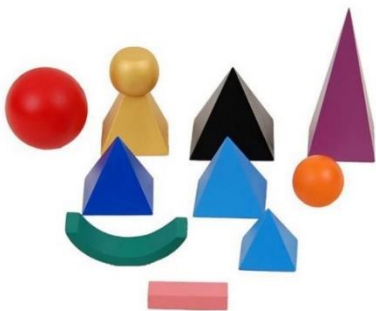
Učenci spoznajo, da imajo besede posebne naloge oziroma vloge. Priimek nam pove, kateri družini pripadamo. Tudi druge besede nam posredujejo določene podatke in imajo s tem določen pomen. K besedam (besednim vrstam) polagamo njihove simbole.

Učenci si pomagajo z vprašanji: »Katera beseda ti pove...?« ali »Kaj ti te besede povedo?«

### 1. MONTESSORI MATERIALI ZA UVAJANJE BESEDNIH VRST

Tridimenzionalni simboli za besedne vrste:

- samostalnik: velika črna štiristrana piramida,
- pridevnik: srednje velika temno modra štiristrana piramida,
- števniki: mala svetlo modra štiristrana piramida,
- zaimek: vijolična štiristrana piramida,
- glagol: velika rdeča krogla,
- prislov: mala oranžna krogla,
- predlog: zelena lunica
- veznik: roza kvader,
- medmet: zlata figura



Dvodimenzionalni simboli za besedne vrste

- samostalnik: velik črn trikotnik,
- pridevnik: srednje velik temno moder trikotnik,
- števniki: mali svetlo modri trikotnik,
- zaimek: vijolični trikotnik
- glagol: velik rdeč krog,
- prislov: mali oranžni krog
- predlog: zelena lunica,
- veznik: roza pravokotnik,

- medmet: zlata oblika podobna ključavnici.



#### Razlaga

Simbol za samostalniki je velik črn trikotnik. Od vseh oblik je največji simbol, ki izraža stalnost in negibljevost. Črna barva poudarja njegovo ekspanzivno funkcijo. Kot kontrast statičnemu samostalniku učencem predstavimo glagol, ki je samostalniku v pomembnosti enakovreden, a nasproten partner. Rdeč krog simbolizira aktivnost, ki jo predhodno ponazorimo s kotalečo kroglico.

Brez obeh besednih vrst stavek ne obstaja.

Simboli, ki jih je M. Montessori priredila posameznim besednim vrstam, prebujajo asociacije. Tako simboli omogočajo grafično predstavitev vrstnega reda besed, ki nudi otroku vizualno oporo. Simbolika omogoča intuitivno razumevanje pomena, naloge in pomembnosti besed v stavku.

Montessori s svojim pristopom učenja besednih vrst ponuja možnost asociativnega učenja z razumevanjem.

Vaje z geometrijskimi telesi in pripadajočimi liki predstavljajo pripravo na stavčno analizo, slovnico in zgradbo stavka, kot tudi neposredno učenje o funkcijah besed. Cilj M. Montessori je učenje z razumevanjem, ki otroka vodi do poglobljenega raziskovanja strukture jezika in bralnega razumevanja. Pri teh vajah še ne uvajamo vseh besednih vrst podrobno z njihovimi posebnostmi, kot bi bilo to v skladu s slovnico.

## 2. PRIMER UČNE URE

Priprava učnega okolja in Montessori materialov (didaktičnih pripomočkov)

Na tla položim preprogo. Nanjo položim grad, ki smo ga izdelali pri likovni umetnosti, globus, puzzle (sestavljanko) kontinentov v okvirju, majhne figure princa in njegovih služabnikov (mi smo pri likovni umetnosti narisali na karton in jih izrezali (recikliranje), tridimenzionalna geometrijska telesa, ki jih med pripovedovanjem polagam k pripadajočim figuricam in pripadajoče dvodimenzionalne simbole in na listke zapisane vprašalnice.

## 2.1. Pripovedovanje zgodbe o besednih vrstah

Med pripovedovanjem zgodbe polagam na tla puzzle celin in jih poimenujem.

Pri posamezni besedni vrsti položim na tla figuro in pripadajoč tridimenzionalni in dvodimenzionalni simbol za besedno vrsto in vprašalnico.

## 2.2. Uvod v besedne vrste skozi zgodbo

Zgodba o besednih vrstah:

Pred milijoni let je na zemeljski obli nastalo 7 celin:

Afrika, Avstralija, Severna Amerika, Južna Amerika, Azija, Evropa in Antartika.

Ljudje na teh celinah se sporazumevajo z govorom. Čez čas so se v posameznih državah razvili različni jeziki.

Tako je še danes.

Mnogi ne vedo, da v povsem neobičajni deželi, ki se imenuje Dežela besednih vrst vlada močan in čisto poseben princ, ki mu je ime samostalnik.

Vse kar na nebu in na zemlji lahko vidimo, občutimo in slutimo pripada samostalniku.

Princ ima dva služabnika. Ko je dobre volje, vzame s seboj za spremstvo svojega prvega velikega služabnika. Prvi, veliki služabnik, se imenuje pridevnik.

Pridevnik naredi v svetu princa samostalnika vse bolj pisano, bleščeče in zanimivo. Točno ve, kako se kaj imenuje. Vedno najde pravo besedo za točen opis tega, kar vidi. Tudi z zavezanimi očmi si zna samostalnik predstavljati, kako nekaj izgleda, iz česa je narejeno in čigavo je kaj. Zato so vsi ljudje zelo zadovoljni s princem.

D drugega velikega služabnika pokliče, ko se druži z ostalimi princi. Naloga drugega služabnika je, da pove, koliko princev se je zbralo. Ta služabnik je zelo radoven in hoče vedeti čisto vse. Vse, kar mu pride na pot, prešteje, da bi lahko princu podal natančne informacije. Vedno točno ve, koliko je česa. Imenuje se števnik.

Včasih princ nima volje ali časa, da bi se prikazal v javnosti. Takrat preprosto pošlje svojega namestnika, ki se imenuje zaimek. Zaimek mora iti naokrog čisto sam. Vse si zapisuje in o vsem vodi evidenco. Zvečer gre do princa in mu ima vedno veliko povedati. Da princu ne bi vzel preveč časa s pripovedovanjem zgodb, se poslužuje besed kot na primer: ona, ono, nekaj, ta, tisti, tisto, tista ...

V Deželi besednih vrst postane vse prečudovito šele takrat, ko vzide rdeče sonce, ki mu je ime glagol. Princ in vsi njegovi spremljevalci, bi se spremenili v kamen, če ne bi bilo velikega rdečega sonca, po imenu glagol, ki se kotali preko neba in oživlja vse, ampak samo za določen čas.

S svojo energijo glagol vsemu vdahne življenje in vse premika. Princ samostalniku in vsem njegovim podanikom ustvari vse kot čarovnijo, ko naenkrat: ogenj gori, avtomobil vozi, ptice čivkajo, mlin melje, potok žubori...(glagol vse premika, usmerja delo, stanje in dogajanje. Obstaja veliko glagolov in obstaja veliko besed, ki pomagajo pri razlagi in izražanju nekega dogajanja, ki je bilo (se je že zgodilo), ki bo (se bo zgodilo). To so pomožni glagoli.

Kot ima v vesolju sonce svoj mesec, ima tudi glagol svoj prislov. Soncu se včasih pridruži mali mesec prislov, ki ga obsije in takrat postane vse bolj jasno: kako sonce sije, zakaj sonce sije, kje se pravzaprav nahaja ali, če bi moral ponovno zaiti. Prislov omogoča, da izvemo, kako se stvari gibljejo, zakaj, kje in kdaj se kaj dogaja.

Včasih dobi princ samostalnik obisk iz tujine. Kot je dežela Besednih vrst zelo nenavadna in čudežna dežela, je po vsej deželi postavil predloge.

Ko sem pripotovala v to deželo, nikakor nisem našla poti do gradu. Takrat sem ob poti zagledala zelene polmesece. Znaki v obliki polmeseca kažejo tujcem pot. Ko jih obiskovalci dobro pogledajo, lahko ugotovijo, kako najti pot do cilja ali kam morajo iti. Predlog stoji pred ali med člani prinčeve družine in jim kaže, kam gredo ali kje so.

V prinčevi deželi je vse zelo dobro organizirano. To je velika dežela, v kateri se lahko marsikaj vidi in tudi doživi. Princ samostalnik ima veliko dela. Tam nihče ne dela samo zase. Vsi se srečujejo, družijo in razpravljajo. Da bi prišli hitreje iz enega dela mesta do drugega, je princ dal zgraditi roza ulice in železniške proge, ki med seboj povezujejo vsa mesta, vasi in kraje. Poimenoval jih je vezniki. Tako se lahko vsi hitro zberejo. Vkrcati se morajo samo na vlak. Roza ceste potekajo čez celo deželo in povezujejo vse v eno celoto.

Ne mislite si, da je v tej deželi tišina. Včasih so stanovalci te dežele zelo navdušeni in glasno vzklikajo številne glasove. „Ooo! Aaa!“ se razlega po deželi, kadar se čudijo. Kadar se veselijo, pa se sliši: „Super! Ah!“

Včasih so žalostni ali otožni, saj se občasno dogajajo tudi neprijetne stvari. Takrat lahko slišimo: „Bljak! Fuj! Joj!“ Za to poskrbi medmet.

Sedaj smo spoznali vse prebivalce te zanimive dežele. Dlje kot boste na obisku v njej, bolj boste te prebivalce spoznali. Pogosto se ne boste mogli načuditi, ko boste dognali, da ena besedna vrsta opravlja nalogo druge besedne vrste. To so skrivnosti, ki jih boste s časom počasi odkrivali.

Učencem preberem zgodbo in jim predstavim simbole.



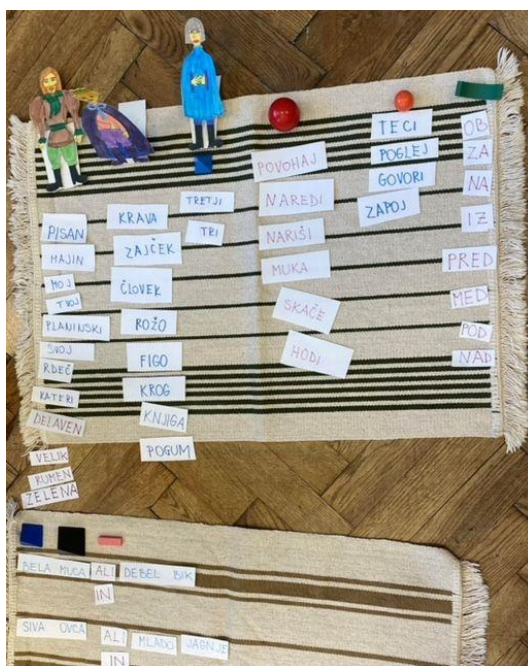
Zgodba o besednih vrstah



Simboli

### 3. VAJE

Po delu s simboli ponudimo pisemske ovojnice z različnimi vajami.



#### 3. 1. O samostalniški besedi

Poimenuje predmete, osebe, živali in rastline pa tudi čustva in misli.

#### 3. 2. O pridevniški besedi

Pridevnik nam pove lastnost nekega samostalnika. Vprašamo se: "Kakšen? Kateri? Čigav?"

Uvedemo simbola za obe besedni vrsti, da lahko učenci prepoznajo, da ti dve besedni vrsti spadata skupaj.

### 3. 3. Vezniki:

Pri vezniku izhajamo najprej iz povezave dveh predmetov, dveh oseb. Zato govorimo o vezniku. To pa je samo en pomen veznika. Zanj uporabljamo veznik 'in'.

Nasprotje povezave je ločitev. Zato je drugi pomen veznika ločitev. Zanj uporabljam besedo 'ali'.

Ločimo različne veznike:

- priredni: in, ter, ali, toda, kajti.
- podredni: ki, ko, ker, da, če, čeprav.

### 3. 4. Predlog:

Predlog nam pove odnos med dvema predmetoma ali osebama. Govorimo tudi o prostorskem položaju predmetov ali oseb.

### 3. 5. Glagol

Sam glagol izraža: dejanje, dogajanje, obstajanje, stanje, zaznavanje ... Izraža neko dejavnost, ki se lahko dogaja v različnih časih ter različnemu številu oseb.

Glagol stoji v osnovni obliki (nedoločnik) na primer.: hoditi, peti ...

### 3. 6. Prislov

Prislov opisuje dejavnost.

## 4. EVALVACIJA IZVEDENEGA PRISTOPA

Uvajanje besednih vrst po Montessori pristopu je učence zelo pritegnilo. Radi so izvajali vaje. Predvsem so tak način dela dobro sprejeli tudi učenci, ki jim slovenščina ni materni jezik. Na tak način so se učili novih besed. Med seboj so si učenci pomagali.

## 5. ZAKLJUČEK

Montessori pristop, ki sem ga uporabila pri uvajanju besednih vrst, je pokazal, da so učenci željni novih, drugačnih načinov dela. Zelo radi delajo v gibanju, radi si pomagajo med seboj in dobro sodelujejo. Učenje besednih vrst jim je bilo zanimivo.

#### VIRI IN LITERATURA

Hrvatsko Montessori društvo ([http:// www.hrmdrustvo.hr/jezik.html](http://www.hrmdrustvo.hr/jezik.html))

Kordeš Demšar, M. (2007). Pedagogika Montessori. *Sodobna pedagogika*, 80 – 81

Montessori, M. (1974). *Grundgedanken der Montessori Padagogik*. Freiburg: Herder

Nienhuis Montessori B.V, 2014: *Sprache in Kinderhaus und Schule*, 41 – 141

Lepener. V, *Zgodba o besednih vrstah*



**Monika Leštan**

monikalestan@gmail.com  
OŠ Stročja vas

## ČUJEČNOST V VRTCU MINDFULNESS IN KINDERGARTEN?

### ŽIVLJENJEPIS

Sem Monika Leštan, rojena 24. 7. 1979, mama treh otrok (starih 6, 13 in 16 let), diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok (Pedagoška fakulteta Maribor). Zaposlena sem v vrtcu Stročja vas na delovnem mestu vzgojiteljice. To funkcijo opravljam osemnajst let. V predšolskem obdobju se razvija otrokov duševni razvoj. Kdaj, če ne zdaj, je pravi čas, da iščemo nove izzive in pristope, da otroci svojo pozornost usmerijo vase in v druge – zato čuječnost v vrtcu, ker jim svet zaslonov povezanih s številnimi zunanjimi dražljaji in napete situacije iz okolja zmanjšujejo koncentracijo pri delu.

\*\*\*

### POVZETEK

Zakaj čuječnost v vrtcu? Z vajami umirjanja in usmerjanja pozornosti otroci slišijo, opazijo, razumejo informacijo, katero jim želimo posredovati. Če razumejo, se aktivno vključijo v samo dejavnost, ker so notranje motivirani. Takrat pozornost usmerijo v samo dejavnost in so bolj zbrani pri samem delu ter tudi bolj uspešni. Pozornost in aktivnost otrok se je v času karantene zmanjšala, zato sva iskali strategije, da jo otroci zopet pridobijo.

Ključne besede: Ključne besede: čuječnost, spoznavanje samega sebe, podporne dejavnosti v krepitvi osredotočenja, vrednote, učenje drug od drugega, aktivnost otrok.

### ABSTRACT

Why mindfulness in kindergarten? Through calming and attention exercises, children hear, notice, and understand the information we want to convey. If they understand it, they get actively involved in the activity itself because they are internally motivated. Then they put all of their attention on the activity itself, are more focused on the work, and are also more successful. Children's attention and activity decreased during quarantine, so we looked for strategies for children to gain it again.

Keywords: Keywords: mindfulness, self-knowledge, support activities to strengthen focus, values, learning from each other, children's activity.

Lektoriranje prispevka: Bernardka Marinič

## ČUJEČNOST V VRTCU

Izhodišče projekta – Čuječnost v vrtcu – usmerjanje otrokove pozornosti na tukaj in zdaj (aktivna vključenost).

V času korone je vsak dobil možnost, da se spoprime z novimi situacijami in se dokaže, koliko se je sposoben prilagajati novim izzivom ter iz takšnih situacij potegniti le najboljše. S sodelavko sva tako izbrali delo na sebi, kar se je izkazalo kot dobra naložba ter priložnost, da to znanje preneseva na otroke, saj sva si pridobili veliko teoretičnega znanja, ki sva ga prenesli v svoje osebno življenje, predvsem pa v delo z otroki v vrtcu. Otroci so v času korone doživeli veliko sprememb in zato sva krepili njihovo pozornost ter sposobnost prilagajati se vedno novim situacijam in izzivom.

Podporne dejavnosti v krepitvi osredotočanja:

- zbrano poslušanje zvokov v gozdu, igra z naravnimi materiali;
- učenje drug od drugega (spremljali smo, kako dihamo);
- vzpostavljanje prijateljskih vezi s podajanjem svečke;
- vaje fine motorike (ščipalke, palice);
- glasba za pospravljanje (Radetzky marš);
- igra vlog (dramske uprizoritve);
- utrjevanje barv s pomočjo poskusov,
- družabne igre v korelaciji učenja vrednot.

Namen, načela in cilji projekta

Namen projekta je usmeriti otrokovo pozornost v komunikaciji tako, da sliši, opazi in se aktivno vključi v delo.

Načelo razvojno-procesnega pristopa:

- otrokov vsesplošni (duševni in telesni) razvoj in v tem temeljnem okviru usvajanje znanj posebnih ved;
- cilj učenja v predšolski dobi je sam proces učenja.

Načelo kritičnega vrednotenja (evalvacije):

– na ravni vsakodnevnih medosebnih interakcij v oddelku.

Cilji:

- Otrok ima možnost razvijati sposobnosti in načine za vzpostavljanje, vzdrževanje in uživanje v prijateljskih odnosih, kar vključuje reševanje problemov, vljudnost v medsebojnem komuniciranju, vedenja in občutja drugih.
- Spoznavanje samega sebe in drugih ljudi.

Cilji formativnega učenja:

- podpora otroku pri osredotočanju na prejete in podane informacije.

#### VSEBINA PRISPEVKA

V zadnjih dveh letih smo vsi bili skoraj vsak dan izpostavljeni novim izzivom, prilagoditvam ... Vsak teden smo dobivali nova navodila, otroci so bili veliko doma zaradi karanten, ki so bile predpisane z namenom, da bi zajezile širjenje koronavirusa.

Otroci so bili veliko časa tudi na socialnih omrežjih in manj v socialnih interakcijah s svojimi vrstniki. Posledično so bili izpostavljeni dražljajem, ki vplivajo tudi na nevrone v njihovih možganih. Ti dražljaji samo pozornost razpršijo na vse strani, zato se njihova koncentracija zmanjšuje, posledično so tudi bolj razdraženi, niso tako skoncentrirani in zbrani pri sami igri, delu, učenju ter se hitro naveličajo in ne dokončajo same aktivnosti.

Z vajami čuječnosti otrok se pozornost usmeri najprej vase, se umiri, prisluhne.

Zato sva v samo rutino vključevali naslednje dejavnosti, s katerimi sva pripomogli h krepitvi osredotočenja.

#### GOZD

Zaradi strogih ukrepov v lanskem februarju, ko smo se morali omejiti in prilagoditi bivanje otrok na delo v mehurčkih, sva se v tandemu odločili, da bova med bivanjem na prostem čim večkrat obiskali gozdno igralnico v bližnjem gozdu. Ob prihodu v gozd smo se najprej ustavili, dvignili roke v zrak in zadihali svež zrak ter pogledali navzgor. Tako so otroci zadihali svež zrak, vključili svoja čutila in ob pogledu navzgor videli krošnje ter slišali zvoke v gozdu. Nato smo se odpravili do gozdne igralnice, kjer imamo leseno kuhinjo, stolčke, gugalnico. Seveda je v gozdu na voljo še veliko naravnega materiala, s katerim so se otroci spontano igrali. Včasih smo si vzeli še vrvi, da so otroci lahko pletli mreže, ribarili, delali hiške za gozdne škratke. Tako sva jim omogočile, da se sprostijo, igrajo, izživijo.

#### UČENJE DRUG OD DRUGEGA

Spremljali smo, kako dihamo in pri tem spoznavali samega sebe. Nekateri so bili v začetku zadržani, vendar se je pozneje izkazalo, da so ravno ti najbolj vztrajni in dosledni pri spremljanju svojega dihanja.

To metodo uporabljamo sedaj že rutinsko v jutranjem krogu, in sicer priložnostno, ko opaziva, da so bolj razpršenih misli. Otroci položijo roko na trebuh in vdihnejo skozi nos ter izdihnejo skozi usta. Učinek vdiha je takojšnji. Ne uporabljava nobenih strategij, ampak dihamo naravno, le pozornost avtomatično usmerijo vase. Da je bolj zanimivo, sva vključili v učenje raztegljivo žogo in tako mora otrok koordinirati dihanje z gibanjem rok. Ko vdihnemo skozi nos, raztegnemo žogo, ko izdihnejo zrak skozi usta, žogo potisnejo v prvotni položaj. Otroci so to metodo takoj vzeli za svojo in učinek umirjenosti vnesli vsepovsod.

#### VZPOSTAVLJANJE PRIJATELJSKIH VEZI S PODAJANJEM SVEČKE

V jutranjem krogu v majhno stekleno posodico nalijeva nekaj vode in prižgeva čajno svečko, ki potuje v krogu. Otroci so takoj na začetku uživali pri potovanju svečke, kot da spoštujejo ta trenutek tišine. Nato smo še dodali besedo hvala. Takoj so usmerili svojo pozornost na to, kdaj bo posodica s svečko pripotovala v njihove roke in ustvaril se je trenutek tišine pri samem potovanju. Vedno so previdni, da jim ne spolzi iz rok in da svečka ne ugasne. Tako brez dodatnih besed in navodil pridobiva pozornost otrok. Z besedo hvala smo dosegli še prijetno vzdušje.

#### VAJE FINE MOTORIKE (ščipalke, palice)

Način za krepitev spretnosti in razvoj fine motorike, hkrati pa tudi za umirjeno in zbrano delo je postala vaja, ko si otroci s pomočjo lesenih ščipalk in brez rokovanja v krogu podajajo papirnati krožnik. Pozorni morajo biti na odpiranje in zapiranje ščipalk, ker jim drugače papirnati krožnik pade na tla.

Športni rekvizit (plastične palice) sva vključili po metodi štafetnega prijema in tako palice potujejo v krogu, dokler vsak otrok nima svoje palice. Nato si podajamo barvne tančice iz blaga (til) brez neposredne uporabe rok, saj uporabimo samo palice, da tančica potuje. Otroci se morajo zbrati, umiriti, pozornost usmeriti na pravilno rokovanje s palico, da jim tančica ne pade na tla. Če pade, jo morajo znova pobrati s palico. Tako se preko igre znova učijo zbranosti in si pridobivajo ročne spretnosti pri rokovanju s predmeti.

#### GLASBA ZA POSPRAVLJANJE – Radetzky marš

Že več kot dve leti uporabljamo glasbo za pospravljanje igrač in otroci so jo že tako vnesli v rutino, da jih nikoli ni potrebno usmerjati, da je čas za pospravljanje, ampak samo prižgeva omenjeno glasbo in ob koncu predvajanja le-te je igralnica pospravljena. To metodo sem predstavila tudi staršem na roditeljskem sestanku in mnogi jo uporabljajo tudi doma, saj se je obnesla kot zelo učinkovita.

#### IGRA VLOG

Vsebina zgodb, ki nosijo sporočilo vrednot, empatije, sočutja. Preko zgodb otroci spoznavajo, da bistvo ni v materialnem svetu, ampak v odnosih. Na božični predstavi smo vzgojiteljice otrokm vrtca uprizorile zgodbo, ki je nosila sporočilo, da so največje bogatsvo prijatelji in ne darila. Otroci so jo hitro vzeli za svojo in se spontano igrali.

#### UTRJEVANJE BARV PREKO POSKUSOV

Nekaterim otrokm je poimenovanj osnovnih barve še vedno povzročalo težave, zato sem otrokom nudila različne dejavnosti, da bi jih prej osvojili. Otroci so najprej naredili barvni spekter. Tri osnovne barve (modra, rdeča, rumena) so mešali v smeri urinega kazalca, da so iz primarnih barv dobili sekundarne, nato terciarne barve (bravni krog). Nato smo poskušali še z jedinimi barvami. Igrali smo se na različne načine. Mešali smo jih v epruveh, kam smo jih nanašali s pomočjo kapalk ter po vrstnem redu barvenga spektra. Tako so otroci sami prišli do izkušnje in ugotovitev zakonitosti mešanja barv. Naredili smo poskus mavrica z bonboni. Otroci so opazili lomljenje svetlobe na hodniku (se tudi ustvari mavrica). Tako smo skupaj iskali različne strategije da pridemo do cilja, poimenovanje barv in barvne zakonitosti

#### DRUŽABNE IGRE V KORELACIJI UČENJA VREDNOT

Z otroki smo v dveh tednih vsak dan obravnavali vrednoto, ki sva jo izpostavili za krepitev socialnih interakcij (odgovornost, skrbnost, opravičilo, sprejemanje/vključevanje, hvaležnost, sočutje, dobrot). Otroke sva fotografirali pri učenju teh vrednot. Na fotografijah so otroci uprizorili, kako so lahko odgovorni in kako niso odgovorni. Tako smo naredili za vsako vrednoto, za katero sva želeli, da jo otroci v interakciji s sovrstniki vnesejo v vsakdanje življenje. Izdelali smo plakat, ki nam je služil kot legenda za vključevanje pri družabnih igrah, ki jih imajo otroci radi. S tem sva dosegli večplastno učenje, združili smo prijetno s koristnim. Izbrali smo igro spomin, odkrivanje sličic in mavrico vrednot po metodi družabne igre človek ne

jezi se. Tako so otroci preko iger spoznali, da se lahko vzpenjajo, če so stvari opravili tudi v prid drugim (mavrica). Če pa fotografija prikazuje, da otroci niso opravili svojih dolžnosti, niso bili sočutni, spoštljivi...gredo po streli navzdol. Tako so otroci preko igre prišli do lastnih izkušenj. Če so njihova dejanja empatična, lahko hitreje pridejo do cilja saj v nasprotnem primeru spet padajo. Tako bodo vsebino lahko prinesli v interakcije s svojimi vrstniki in pozneje v svoja delovna okolja in življenje nasploh. Tako povežemo tudi matematiko, učenje na večih nivojih, saj otrok mora šteti pike, upoštevati smer puščic ter upoštevanje simbolnih znakov (fotografije vrednot).

Otroci so bolj zbrani, umirjeni, osredotočeni na delo. Nove strategije dela nam omogočajo trajnostno učenje, ki je prilagojeno vsem spremembam, ki nam jih narekuje vsakdan.

V življenju se vsepovsod srečujemo s pravili. Otroci se jih učijo doma, še bolj dosledno se z njimi srečujejo v vrtcu, kjer se morajo prilagajati in prevzemati odgovornost ob kršitvi le-teh. Če otroci nimajo občutka odgovornosti in vesti, bodo težko dosegli srečo v svojem življenju kot odrasli, zato jih moramo naučiti mi odrasli s svojim vzgledom in lastnim prevzemanjem odgovornosti. Tako sva v tandemu učile odgovornosti otrok preko usvajanja rutine in izgradnje odnosov.

Za nas je pomembno, da otroke ulovimo, kadar so nad črto. Takrat jim je še posebej potrebno dati priznanje, saj s tem utrjujejo, katera vedenja so sprejemljiva in v pomoč njim samim ter vsem okrog njih.

#### VIRI IN LITERATURA

- Formativno spremljanje v vrtcu. Priročnik. (2016). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.  
Kurikulum za vrtce. (2004). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.  
Škobalj, E. (2017). Čuječnost in vzgoja. Ekološko-kulturo društvo za boljši svet.

**Marina Maksić**

marinapegi@outlook.com

Osnovna škola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija

## NARAVOSLOVNI MUZEJ IN POUK BIOLOGIJE NATURAL HISTORY MUSEUM AND BIOLOGY CLASSES

### ŽIVLJENJEPIS

Marina Maksić, profesorica biologije na OŠ "Vuk Karadžić" Surčin, rojena 3.6.1965. v Gornjem Milanovcu, Republika Srbija. Diplomirala je na Biološki fakulteti v Beogradu, od leta 1996 je zaposlena na Osnovni šoli Vuk Karadžić. Je koordinatorka mednarodnega programa Ekošola na šoli, vodi pa tudi okoljevarstveno sekcijo. Je član Planinskega društva "Zmaga", obožuje naravo in potovanja. Živi v Beogradu.

\*\*\*

### POVZETEK

Sodobno razumevanje muzejev je, da to niso več prostori, kjer se hranijo in razstavljajo predmeti, temveč prostori za učenje in preživljanje prostega časa. S tem prispevkom želim pokazati, kako lahko muzeji prispevajo k formalnemu izobraževanju v osnovni šoli.

Ključne besede: formalno izobraževanje, muzej, izvenučilni pouk, biologija

### ABSTRACT

The modern understanding of museums is that these are no longer places where objects are stored and exhibited, but places for learning and spending free time. With this paper I want to show how museums can contribute to formal education in primary school .

Keywords: formal education, museum, out-of-classroom teaching, biology

Lektoriranje prispevka: Milena Stanojević

Prispevek je v srbskem jeziku.

## Uvod – muzej

Po svoji definiciji muzej je ustanova u kojoj se čuvaju, proučavaju, izlažu hronološki ili tematski zbirke starina ili umetničkih dela, prirodnjačkih, tehničkih ili sličnih predmeta. To je neprofitna ustanova u službi društva i njegovog razvoja i otvorena javnosti koja sakuplja, čuva, istražuje, komunicira i izlaže materijalna sredstva čoveka i njegove okoline radi proučavanja, obrazovanja i zabave.

Prvi zapisi o umetničkim zbirkama potiču iz 1176. pre nove ere. U helenizmu nastaju prvi muzeji uz biblioteke. Antički Rim ne poznaje današnji tip muzeja. Današnji tip muzeja javlja se prvi put u vreme renesanse u Italiji. U 18. veku grade se prve muzejske zgrade otvorene za javnost. U 19. veku dolazi do prvih specijalističkih razvrstavanja muzeja. Prvi prirodnjački muzeji: Narodni prirodnjački muzej u Parizu iz 1793, Nacionalni prirodnjački muzej u okviru Smitsonijanske institucije u Vašingtonu iz 1846, Američki prirodnjački muzej u Njujorku iz 1869. Prirodnjački muzej spada u naučni tip muzeja.

U 20. veku muzeji definišu različite tipove izlaganja, metodološki ih oblikuju kako bi komunicirali sa javnošću. Objavljuju se katalogi izložbe, izrađuju se i prodaju suveniri, organizuju se obrazovne radionice za decu.

Muzeji više nisu mesta gde se čuvaju i izlažu predmeti. To su mesta gde se uči, provodi slobodno vreme i gde na drugi način možemo sagledati svet koji nas okružuje. Obrazovno-vaspitna uloga muzeja ostvaruje se preko muzejskih pedagoga koji mogu imati važnu ulogu u alternativnim oblicima učenja.

Prirodnjački muzej u Beogradu osnovan je 19. decembra 1895. godine. Prva je specijalizovana ustanova za naučno proučavanje, zaštitu i prezentaciju nacionalne prirodne baštine. Posедуje više od dva miliona vrednih primeraka i jedini je muzej ove vrste u Srbiji sa najvećom i najvažnijom prirodnjačkom kolekcijom u zemlji.

Naša planeta se ubrzano i nezaustavljivo menja. Prirodnjački muzej čuva dragoceni deo našeg naučnog znanja koje nam omogućava da shvatimo promene i damo svoj doprinos očuvanju sklada prirode.

## Obrazovanje

U najširem smislu reči obrazovanje obuhvata sve postupke koji dovode do sticanja iskustva i njegovog uobličavanja u saznanje koje vodi ka formiranju ličnosti. Obrazovanje je proces u kojem se stiče, uobličava, usavršava, proširuje iskustvo dece i dolazi do prenošenja odabranih saznanja koje je čovečanstvo tokom svog razvoja prikupilo i strukturiralo. To je organizovana saznajna aktivnost koja je povezana sa procesom proučavanja i učenja i dovodi do sticanja znanja. Krajnji ishod formativnog obrazovanja je sticanje odgovarajuće diplome. U toku procesa formativnog obrazovanja možemo razlikovati dva pristupa krajnjem ishodu, pristup klasičan koji se najčešće svodi na reprodukciju, gotovi odgovori i objašnjenja. Ovakav pristup ne unapređuje dečje intelektualne funkcije. Drugi pristup je savremen, u ovakvom obrazovanju ide se ka unapređivanju intelektualnih funkcija ovladavanjem tehnikama koje se prenose kulturom. Deci se na ovaj način omogućava da ono što su naučili prenesu na nove situacije. Ove dve strane se međusobno dopunjuju, formativna koja unapređuje dečje sposobnosti, i informativna koja proširuje obim i kvalitet iskustva. Glavni predmet obrazovanja je razvijanje snalažljivosti kod dece u situacijama u kojima nisu imali priliku da se ranije upoznaju da pronalaze originalna i nova rešenja za neočekivane okolnosti u kojima se nalaze. Obrazovanje bi trebalo da se osloni na zainteresovanost dece za pravi život, za socijalnu i prirodnu sredinu koja ih okružuje, na njihovu radoznalost i potrebu za stvaralaštvom. Obrazovanjem se kod dece razvijaju kritičnost, sazajni motivi, poverenje u sopstvene mogućnosti, provera odgovora i traganje za odgovorima, spremnost za razmenu iskustva sa drugima,

spremnost da se uči od drugih. Mogli bismo reći da je krajnja svrha obrazovanja da se dete osposobi da proživi osmišljen, sadržajan i plodotvoran ljudski život. U širem smislu, obrazovanje pored inteligencije obuhvata i razvoj motivacije, razvoj društvenih odnosa, empatije, kreativnosti, zdravlja, slike o sebi, autonomije.

Uslov uspešnog obrazovanja je strukturirana sredina tj. obrazovna sredina koja je razumljiva i privlačna u kojoj će deca moći da pronađu svrhu učešća kroz mnoštvo odabranog materijala.

#### Obrazovanje – nastava biologije i Prirodnjački muzej

Cilj učenja biologije je da učenik, izučavanjem bioloških procesa i živih bića u interakciji sa životnom sredinom, razvije odgovoran odnos prema sebi i prirodi i razumevanje značaja biološke raznovrsnosti i potrebe za održivim razvojem. Razvijaju se kompetencije za celoživotno učenje, komunikaciju, saradnju, rešavanje problema, odgovoran odnos prema zdravlju, rad sa podacima i informacijama, odgovoran odnos prema okolini, odgovorno učešće u demokratskom društvu i dr.

Realizacija nastavnih sadržaja u osnovnoj školi odvija se na osnovu strukturiranih planova koje prosleđuje Ministarstvo prosvete. Nastavnik je realizator sadržaja programa. Uspešnost realizacije zavisi od stručne osposobljenosti nastavnika, opremljenosti ustanove i sposobnosti nastavnika da razvije motivaciju kod učenika.

Da bi došlo do razvoja veće motivacije za učenje i zainteresovanosti za predmet, nastavu možemo obogatiti dodatnim sadržajima, učenjem izvan učionice u vidu posete muzejima, botaničkoj bašti i slično, uviđajući dobrobit izvanučioničkog učenja. Edukativna uloga muzeja predstavlja skup vrednosti, znanja i praksi koje se prenose posetiocima. To bi bio oblik učenja, a učenje dovodi do promene u ponašanju pojedinca koje nastaje kao posledica iskustva pojedinca. Kao ustanova imamo srećnu okolnost da smo deo grada Beograda, tako da su nam sadržaji koje nudi prestonica dostupni. Nastavu biologije proširujemo odlaskom u Prirodnjački muzej. Muzej posetiocima omogućava stvaranje znanja na koja utiču brojni faktori: prethodno iskustvo i znanje, motivacija, kulturno-ističarski značaj, ljudski faktor koji prezentuje sadržaj.

Prirodnjački muzej ima tematske izložbe i najčešći model saradnje je model davalac-primalac. Davalac je muzej koji nas vodi predavanjem kroz postavku izložbe, a primalac čine učenici i nastavnik. Škole i muzeji imaju obrazovno – vaspitnu ulogu. Razlika je u tome što su u školama nastavnici realizatori sadržaja, a u muzejima kustosi ili muzejski pedagozi.

Rad u školi je deo formalnog obrazovanja čija je osnovna karakteristika strukturirano učenje koje prate unapred postavljeni ciljevi i zadaci. Muzejsko učenje spada u kategoriju informativnog učenja, učenja u svakodnevnom životu u periodu slobodnog vremena. Pri poseti muzeju posetilac je uslovljen ličnim, fizičkim i društvenim kontekstom. Lični kontekst zavisi od prethodnog znanja i iskustva, motivacije, sposobnosti za učenje. Društveni kontekst je određen time da li se dolazi pojedinačno, u grupi, paru i sl. Fizički kontekst je orijentisan na sam prostor. Sva tri konteksta formiraju takozvano muzejsko iskustvo.

Zajedničko za muzeje i škole gde se ostvaruje njihova korelacija je prenošenje obrazovno-vaspitnih poruka koje su namenjene i osnovcima kao posetiocima muzeja. Negovanje saradničkog odnosa je ostavljanje dobrih osnova za buduće odnose posetioca prema muzeju i približavanje muzejskih sadržaja učenicima, senzibilizacija muzeja kao ustanova za potrebe mladih.



#### Primeri prakse

##### Poseta izložbi – Evolucija

U osmom razredu osnovne škole izučava se oblast biologije Evolucija živog sveta, što se odlično nadovezuje na aktuelnu postavku u galeriji Prirodnjačkog muzeja. Kao nastavnik organizovala sam posetu muzeju. U muzeju smo imali stručno vođenje kroz postavku od strane kustosa muzeja. To je bilo učenje na nov način, informativno. Učenici su imali priliku da čuju informacije koje ne bi mogli čuti na redovnom času. Takođe su mogli da vide dragoceni materijal postavke koji ne bi bio dostupan na redovnoj nastavi, materijal koji se odnosi na prve oblike života na Zemlji, teorije evolucije, prikaz prve biljke cvetnice, model biljne ćelije koji je zauzimao centralno mesto, prikaz značaja biljne ćelije i fotosinteze za život na Zemlji. Da nema biljaka, ne bi bilo ni drugih živih bića. Mogli su videti replike najčuvenijih fosilnih nalaza koji govore o postanku čoveka. Muzej se potrudio da približi ključna otkrića, da ukaže da je evolucija činjenica, da smo deo drveta života. Saznanja do kojih smo došli približavaju nam koje je naše mesto u kosmosu, u Sunčevom sistemu, na Zemlji. Sve to proizvodi dodatne implikacije na ljudsko društvo. Tu smo imali priliku i da se zagledamo i sami u sebe i razmislimo kako koristimo resurse, energiju, stvaranje otpada, vode. Evolucija i prirodno odabiranje su slepe prirodne sile, ne postoji dugoročno planiranje. Evolutivno stabilna strategija je ona koja je najbolja za datu vrstu. To znači da im ona omogućava da ostavljaju najveći broj potomaka i širenje. Svaku jedinku koja odstupa od ove strategije prirodna selekcija će kažnjavati. Jedina mogućnost je da naša vrsta iskoristi svoju svest i znanje i ponudi prirodi i evoluciji drugačiji ugovor i prilagodi se. Učenici su imali zadatak da napišu izveštaj sa posete izložbi. Tu su dali svoje impresije. Izveštaje su pisali u školskoj svesci. Pojedini učenici su radili i pp-prezentacije u vidu fotografskog izveštaja.

##### Izložba – Kafa

S obzirom na to da duži niz godina odvodim decu na izložbe u Prirodnjački muzej, muzej me uvek nagrađuje svečanom pozivnicom za svaku novu izložbu. Ovog puta to je bila uzbudljiva priča o kafi, biljci koja je zaslužna za dobijanje omiljenog napitka. Na svečano otvaranje pošla sam sa malim brojem učenika. Autorka izložbe nas je uvela u sadržaj izložbe nadahnuta pričom o svakom detalju, objašnjavajući da je u svemu imala i značajnu podršku porodice koja je trpela njeno odsustvo iz kuće i porodičnih obaveza. To je bila cena za jednu fantastičnu priču koju nam je autorka pružila. Saznali smo poreklo biljke kafe, da se u svetu popije 2,5 milijardi šoljica kafe iako kafa ima malu nutritivnu vrednost, da kafa ima, pored prirodne i biodiverzitetne vrednosti, kulturološku vrednost. Priča o kafi je priča o migracijama, religiji, ropstvu, osvajanju, revolucijama, krijumčarenju, ratovima, druženju, ali i o ljubavi. Kafu su prihvatili ljudi različitih podneblja i prilagođavali je svojim običajima. Na času svakako ne bismo saznali za kafu kopi-luvak ili lokalni naziv cibet – kafa. Kopi luvak se proizvodi u jugoistočnoj Aziji na ostrvima Sumatra, Indonezija, Java i na Filipinima na kojima živi azijska palmina cibetka. One su svaštojedi koji se hrane zrelim plodovima kafe. Zrno kafe prolazi kroz njihov digestivni trakt i pod uticajem želudačnih enzima dobija specifičan ukus. Polusvarena zrna se sakupljaju iz njihovog izmeta, peru, suše na suncu i prerađuju. Od njih se dobija kafa blago slatkastog ukusa, jake i bogate arome. Najcenjenija su ona zrna kod kojih je ostala cela opna. Šoljica ove kafe može da dostigne cenu i do 600 dolara koliko je zabeležena vrednost u jednom od hotela u Njujorku ili 15 evra u Milanu. Najviša zabeležena cena po kilogramu je bila 6000 dolara. Godišnje se proizvede oko tri tone ove kafe. To su saznanja do kojih nikada ne bismo došli na redovnom času. U petom razredu osnovne škole proučavamo raznovrsnost biljnog sveta i značaj biljka u ishrani ljudi. Učenici su imali zadatak da urade foto-esej sa izložbe u pp-prezentaciji. Na jednom od slajdova je trebalo da napišu šta je na njih ostavilo najjači utis.

### Izložba – Šumovi mora

Ne mogu kao nastavnik da ocenim koja je od izložbi bila fantastičnija ili poučnija, ali izložba „Šumovi mora“ trajno se urezala u pamćenje. Autori izložbe napravili su nesvakidašnju priču o mekušcima koji imaju ljušturu. Najveću raznovrsnost imaju predstavnici koji žive u moru. Postavkom zbirke ljuštura koje su brižljivo čuvane u našem muzeju, prošetalimo morskim dubinama i osetili talase morske vode i šumove mora koji se mogu naslutiti iz nekih ljuštura. Imali smo priliku da vidimo ljušturu najveće školjke (medveđa šapa), takođe i ljušturu najveće školjke Jadranskog mora (pina), starosnu dominaciju nautilusa, živog fosila, sve ispraćeno brižljivom pričom kustosa. Učenici su imali zadatak da posle posete izložbi donesu svoje kućne zbirke ljuštura školjki i puževa i napravili smo izložbu istih u holu škole. Tako smo učvrstili korelaciju. Mekušci se izučavaju u šestom razredu osnovne škole.

### Zaključak

Može se zaključiti da posete muzejima imaju pozitivan uticaj, da podstiču kreativnost. Približava se kultura, umetnost, nauka, razvija se odnos prema sopstvenoj prirodnoj i kulturnoj baštini. Sve to dovodi do razvijanja znanja i veština potrebnih za dalje obrazovanje ili tržište rada. Saradnja između muzeja i škola najviše zavisi od entuzijazma nastavnika, njegove motivisanosti jer je on taj koji vodi decu u muzej ili prenosi informacije, motiviše. Najčešći oblik saradnje je model davatelj-primatelj koji takođe može da se unapredi radom obe strane.

### VIRI IN LITERATURA

Alavanja, K. (2015) Mogućnosti suradnje muzeja i škola u Zadru. U: Đilas, M. (ur.) Partnerstvo – zbornik radova VII. Skupa muzejskih pedagoga s međunarodnim sudjelovanjem. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo.

Gardner, H. (2005) Disciplinirani um. Zagreb: Educa.

dr. Irena Marković  
irena.markovic@t-2.net  
OŠ Rače

## KREPITEV KOMPETENC PRI RAZISKOVANJU LOKALNE ZGODOVINE

### STRENGTHENING COMPETENCES IN LOCAL HISTORY RESEARCH

#### ŽIVLJENJEPIS

Irena Marković je doktorica znanosti s področja zgodovine. Leta 2017 je pri Mohorjevi družbi v Celovcu izdala znanstveno monografijo z naslovom Irenej Friderik Baraga – misijonar in škof med Otavci in Očipvejci. Zaposlena je na Osnovni šoli Rače, kjer poučuje zgodovino in izvaja dejavnosti v razširjenem programu. Posebno pozornost namenja raziskovanju lokalne zgodovine in ustvarjanju inovativnih učnih okolij, ki omogočajo razvoj kakovostne šole. V inovativnih pedagoških pristopih daje poudarek notranji motivaciji učencev in zadovoljevanju njihovih potreb.

\*\*\*

#### POVZETEK

Pri raziskovanju zgodovinskih virov lokalne zgodovine so učenci krepili kompetence za prihodnost na primeru dela s primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri. Učne situacije pri raziskovanju vrste zgodovinskih virov iz lokalne zgodovine so odsevale kompleksnost in probleme vsakdanjega življenja. Učni pristopi z razvijanjem veščin sodelovanja, komuniciranja, argumentiranja, kritičnega mišljenja, reševanja problemov in ustvarjalnosti v resničnih življenjskih situacijah so omogočali gradnjo znanja in razvijanje veščin na avtentični način.

Ključne besede: avtentično učenje zgodovine, teorija izbire, kompetence, lokalna zgodovina, veščine

#### ABSTRACT

In researching the historical sources of local history, the students strengthened their competencies for the future in the case of working with primary and secondary historical sources. Learning situations in researching a range of historical sources from local history reflected the complexity and problems of everyday life. Learning approaches by developing the skills of cooperation, communication, argumentation, critical thinking, problem solving and creativity in real life situations have enabled the building of knowledge and the development of skills in an authentic way.

Keywords: authentic learning of history, choice theory, competencies, local history, skills

Lektoriranje prispevka: Martina Brodej

## 1. Uvod

V osnovnih šolah je v okviru razširjenega programa dana priložnost za oblikovanja inovativnih učnih okolij in krepitev kompetenc 21. stoletja. V razširjenem programu lahko zelo učinkovito razvijamo veščine dela z zgodovinskimi viri z raziskovanjem primarnih in sekundarnih virov iz lokalne zgodovine. Z razvijanjem veščin kritičnega mišljenja v povezavi z veščinami dela z zgodovinskimi viri učence spodbujamo in navajamo na samostojno učenje in spodbujamo višje miselne procese. Ta pristop prispeva k trajnejšemu in poglobljenemu vsebinskemu znanju in obvladovanju veščin, ki jih bodo učenci potrebovali v nadaljnjem izobraževanju.

Pri načrtovanju razvijanja veščin dela z zgodovinskimi viri smo upoštevali učni načrt za zgodovino v 6. razredu. Veščine dela z zgodovinskimi viri so vključene v učni načrt in so zapisane v okviru proceduralno/procesnih učnih ciljev in ključnih kompetenc:

- z uporabo in učenjem ob raznovrstnih zgodovinskih virih razvijati spretnosti preproste uporabe zgodovinskih raziskovalnih metod, prilagojenih starosti in zmožnostim učencev,
- razvijati zmožnosti preproste analize, sinteze in interpretacije uporabnih in verodostojnih podatkov in dokazov iz zgodovinskih virov in literature iz različnih medijev, za raziskovanje in poznavanje življenja ljudi v preteklosti,
- razvijati zmožnosti oblikovanja samostojnih utemeljenih zaključkov, pogledov, mnenj in stališč, vživljanja v različne perspektive in snovanja izvirnih predlogov in rešitev,
- po svojih zmožnostih razvijati spretnosti uporabe zgodovinskih virov in informacij z uporabo informacijske tehnologije,
- z učenjem ob raznovrstnih in večperspektivnih zgodovinskih virih razvijati zmožnosti kritične presoje in razlage zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov v preteklosti in sodobnosti.

V ospredju razvijanja veščine dela z zgodovinskimi viri je iskanje in izbiranje verodostojnih zgodovinskih informacij, dejstev in dokazov v različnih zgodovinskih virih z uporabo informacijske tehnologije, njihova analiza, kritična presoja, pogled z več perspektiv in vrednotenje ter oblikovanje odgovorov, sklepov, razlag, interpretacij, mnenj in stališč o zgodovinskem dogajanju. S tem pristopom razvijamo tudi ključne elemente veščin kritičnega mišljenja in formativnega spremljanja.

## 2. Krepitev veščin dela z zgodovinskimi viri

Zgodovinski viri so pričevalci človekovega življenja in delovanja v preteklosti. Zgodovinar na temelju ohranjenih zgodovinskih virov sklepa, kako so ljudje živeli v preteklosti. Zanesljivost in objektivnost interpretacije zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov je odvisna od ohranjenosti in dostopnosti zgodovinskih virov ter njihove verodostojnosti in zanesljivosti. Zgodovinski viri so edini dokazi, s pomočjo katerih zgodovinarji dokazujejo in potrjujejo svoja spoznanja in interpretacijo zgodovinskega dogajanja.

Človekovo delovanje in ustvarjanje v preteklosti in sedanosti je raznoliko, zato so tudi zgodovinski viri raznoliki. Pri pouku zgodovine v 6. razredu delimo zgodovinske vire okvirno na materialne, pisne, ustne, avdiovizualne in spletne vire. Zgodovinske vire delimo na primarne in sekundarne. Pri raziskovalnem delu imajo primarni zgodovinski viri večjo pričevalno vrednost, saj izhajajo od udeležencev dogodkov in očividcev, medtem ko so sekundarni pisani na temelju primarnih virov. Slednji prinašajo celovitejšo interpretacijo zgodovinskega dogajanja.

V sodelovanju s Pokrajinskim arhivom v Mariboru smo za uvajanje dela z zgodovinskimi viri izvedli delavnico »Arhiv v kovčku«. Pred samim obiskom arhivske sodelavke so učenci tri šolske ure spoznavali

vrste zgodovinskih virov, ustanove, ki jih hranijo, ter spoznali nekatere pomožne zgodovinske vede. V učnem načrtu za 6. razred so pri obvezni učni temi Ostanki preteklosti (Spoznavajmo zgodovino) zapisani naslednji operativni cilji:

- naštejejo vrste zgodovinskih virov in opišejo njihove značilnosti,
- pojasnijo pomen zgodovinskih virov za zgodovino,
- razložijo, katere ustanove hranijo zgodovinske vire.

Ogledali so si stalne razstave v šolski avli: Ogledalo časa v hramu učenosti, Rače na razglednicah in Zbirka rimskih predmetov v Račah, kjer so spoznavali različne vrste zgodovinskih virov.



Slika 1: Ogledalo časa v hramu učenosti (Vir: Zasebni arhiv OŠ Rače, 2019).



Slika 2: Rače na razglednicah (Vir: Zasebni arhiv OŠ Rače, 2018).



Slika 3: Zbirka rimskih predmetov v Račah (Vir: Zasebni arhiv OŠ Rače, 2012).

Učenci so bili na izvedbo delavnice pripravljani. Od doma so prinesli različne zgodovinske vire (stare fotografije, razglednice, gasilsko čelado, pisma, knjige, zdravstvene knjižice, vojaške knjižice, spričevala, potne liste, zemljiški posestni list).



Slika 4: Zgodovinski viri (Vir: Zasebni arhiv Irena Marković, 2020).

Na osnovi šolskega arhiva smo pripravili šolsko dokumentacijo iz 19. in 20. stoletja (stare redovalnice, šolske kronike, poročila razrednikov, slike šolske zgradbe, šolske imenike) in predmete iz lokalne zgodovine.

Za obisk smo načrtovali dve šolski uri. Pred izvedbo delavnice je strokovna sodelavka iz Pokrajinskega arhiva predstavila delovanje arhiva in dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo. V ta namen so si učenci tudi ogledali krajši film o delovanju arhiva. Učencem je pokazala še replike najpomembnejših arhivskih dokumentov, ki jih hranijo v arhivu, ter primere arhivskega gradiva iz zgodovine Rač. Na koncu so si lahko ogledali ter potipali košček pergamenta.

Učenci so si v skupinah ogledali primere starih redovalnic, tednike šolskega dela, šolske kronike iz Osnovne šole Rače in Podružnične šole Podova. Seznanili so se z načinom popisa arhivskih dokumentov, ki so jih prinesli od doma. Najprej so poskusili skupaj poimenovati dokumente iz šolskega arhiva, ki so jih imeli pred seboj: redovalnica, katalog, tednik šolskega dela in imenik. Ugotovili so, da je poleg poimenovanja zelo pomembno ugotoviti tudi leto, v katerem je dokument nastal. Učenci so spoznali, da

ni vsaka letnica, zapisana na dokumentu, tudi letnica nastanka dokumenta (na spričevalu sta letnica rojstva učenca in tudi letnica izdaje spričevala). Sledil je še kratek opis dokumenta, ki je lahko vseboval podrobnosti o fizičnem izgledu (velikost, število strani, pisava) in vsebini.

Vsak učenec je nato sam popisal arhivsko gradivo, ki ga je prinesel od doma. Učenci so se zelo dobro znašli in naredili popise svojih gradiv, ki so bila z arhivskega strokovnega stališča povsem korektna. Gradivo, ki so ga prinesli je bilo zelo raznovrstno: osebni identifikacijski dokumenti, fotografije, šolski dokumenti in rodoslovne knjižice. Vso arhivsko gradivo so popisali na način, ki so ga spoznali in utrdili. Nekateri so prinesli tudi stare knjige in tako smo lahko spregovorili tudi o tem, kje se arhivska dejavnost stika s knjižničarsko. Opisi gradiv, ki so jih učenci prinesli s seboj, so se med seboj razlikovali glede na vrsto vira (fotografija, razglednice, knjige, denar, petrolejka).

Pri raziskovanju lokalne zgodovine smo obiskovali Grilovo etnografsko zbirko v Račah, da bi učenci pridobili praktično izkušnjo spoznavanja različnih zgodovinskih virov na terenu. Zbirka vsebuje eksponate iz 19. in prve polovice 20. stoletja in prikazuje način življenja, dela in bivalno kulturo prebivalcev Rač in okoliških kmetij. Zbirka z okrog 5.000 eksponati obsega kmečke in rokodelske predmete iz vsakdanje rabe, različne kose notranje opreme (skrinje, ure, posodo, glasbene instrumente, vojaške čelade) in različna orodja. Vse to dopolnjujejo stare fotografije in njihove povečave. Na razstavi so učenci med zgodovinskimi viri izbrali določen vir o zgodovini domačega kraja in ga poslikali z informacijsko tehnologijo. Izbrani vir je bil osnova za pripravo predstavitve na osnovi informacijske tehnologije s pomočjo kriterijev uspešnosti, ki smo jih oblikovali pri učni uri. Ob tem so spoznavali, da v zgodovinopisju ločimo zgodovinske vire in literaturo, ki je napisana na temelju zgodovinskih virov. Ko so učenci poiskali in izbrali zgodovinske vire za predstavitev določene zgodovinske teme, je sledila analiza in kritično presojanje informacij in dejstev iz zgodovinskih virov, na podlagi dela z viri prve in druge roke.

Na osnovi poslikanih zgodovinskih virov z informacijsko tehnologijo v Grilovi etnografski zbirki in zgodovinskih virov, ki so jih učenci prinesli od doma, smo spoznavali in razvrščali vire prve in druge roke.

Viri prve roke so:

- osebna pričevanja, kamor uvrščamo spomine, dnevnike in pisma. Vključujejo le dele o posameznih dogodkih, a prinašajo tudi veliko podrobnosti, podatke o avtorjevem značaju, izobrazbi, položaju v povezavi z dogodkom, o katerem pričajo,
- preostanki praktičnega življenja, ki niso imeli namena poročati o preteklosti (urbarji, listine, razni akti, poslovne knjige),
- literarna dela z zgodovinskim ozadjem, če se lahko loči literatova fantazija od resničnega dogajanja. Viri prve roke imajo večjo pričevalno vrednost in so zanesljivejši kot viri druge roke, ki so se ohranjali prek posrednikov.

Glede na razmerje zgodovinarja do zgodovinskega vira je uveljavljena delitev virov na primarne in sekundarne vire. Primarni izvirajo od očividcev, sekundarni so pisani na temelju ohranjenih primarnih virov. Glede na to delitev ločimo v zgodovinopisju vire in literaturo, pri čemer se slednje uvršča med sekundarne vire, saj je bila napisana na temelju primarnih virov. Sekundarni viri so pogosto verodostojnejši, saj so lahko avtorji vključili v svoje poznavanje nekega dogodka še druge vire, ki so razširili vedenje o nekem dogodku.

Glede na razmerje zgodovinskega vira do dogodka vire delimo na preostanke in poročila.

Med preostanke spadajo:

- materialni preostanki, kot so stavbe, umetnine, predmeti za vsakdanjo rabo (orodje, oblačila, pohištvo),
- abstraktni preostanki, kot so različne institucije, pravne, državne in ustavne oblike, jezik, krajevna, osebna in ledinska imena,
- pisni zgodovinski viri, ki so nastali kot rezultat javnega in zasebnega življenja in dela ter jih hranijo arhivi. Sem spadajo različne listine, zakoni in pogodbe, zasebna in javna korespondenca, zapisniki, finančne in različne upravne knjige, literarna dela z zgodovinskim ozadjem.

### 3. Krepitev veščin kritičnega mišljenja

Za vrednotenje primarnih in sekundarnih zgodovinskih virih smo uporabili naslednje kriterije:

- ustreznost (vir zagotavlja eksplicitne in implicitne informacije o lokalni zgodovini),
- natančnost (informacije iz vira so preverljive z drugimi zanesljivimi viri o zgodovini domačega kraja),
- zanesljivost (informacije iz vira so preverjene in sprejete v strokovni javnosti),
- reprezentativnost (izraža značilnosti časa).

Na temelju predstavljenih kriterijev za vrednotenje smo zasnovali splošna vprašanja, ki so si jih učenci zastavljali pri vrednotenju primarnih in sekundarnih virov za izdelavo predstavitev z informacijsko tehnologijo:

- Kakšen je predstavljen vir?
- Katere pomembne informacije o dogodku lahko izberemo iz vira?
- Ali so vse informacije v viru razvidne ali lahko o njih sklepamo posredno?
- Katerim informacijam lahko verjamemo in katerim ne moremo verjeti?
- Izpišite verodostojna dejstva in jih razložite.
- Pojasnite, če so informacije iz vira preverljive z drugimi viri.
- Izpišite mnenje in ga pojasnite.
- Kaj lahko na temelju dejstev, informacij sklepate o dogodku in pojavu?

Naloge smo zasnovali tako, da so učenci razvijali veščine kritičnega mišljenja, kot so iskanje in vrednotenje virov, ločevanje dejstev od mnenj, sklepov, razlag, deduktivno in induktivno sklepanje, argumentiranje, vrednotenje in ločevanje. Na osnovi kriterijev uspešnosti so učenci izdelali predstavitev s pomočjo informacijske tehnologije izbranega zgodovinskega vira. Za učinkovito razvijanje veščin dela z zgodovinskimi viri smo oblikovali kriterije uspešnosti. Učenci so na osnovi teh kriterijev samovrednotili obvladovanje veščin dela z zgodovinskimi viri in svoje predstavitve pri pouku. Kriteriji uspešnosti spremljanja in vrednotenja veščin dela z viri so:

- izberem ključne informacije in pomembne podrobnosti iz virov,
- oblikujem samostojne odgovore, sklepe, razlage,
- pripravim svoja mnenja ter jih utemeljim,
- znam citirati vire.

Avtentično učenje smo formativno spremljali in vrednotili s pomočjo semaforja. Pri tem smo kriterije uspešnosti izpeljali iz veščin dela z zgodovinskimi viri in z veščinami kritičnega mišljenja. S tem načinom dela lažje nadgradimo procesne in odnosne učne cilje iz učnega načrta. Znanje pa je poglobljeno,



osmišljeno in povezano v eno celoto. S tem so učenci dobili praktično izkušnjo dela z različnimi zgodovinskimi viri iz lokalnega okolja.

#### 4. Zaključek

Raziskovanje lokalne zgodovine z raznolikimi zgodovinskimi viri omogoča učencem razviti in izkazati veščine dela z zgodovinskimi viri. Predstavljene so možne aktivnosti in ključna vprašanja za izbrane zgodovinske vire ter orodja za formativno spremljanje in vrednotenje dela z zgodovinskimi viri. Samostojno učenje zgodovine z zgodovinskimi viri prispeva k razvijanju vseživljenjskih veščin dela z viri v povezavi z veščinami kritičnega mišljenja in raziskovanja.

#### VIRI IN LITERATURA

- Brodnik, Vilma (2019). Avtentično učenje zgodovine. V: Zgodovina v šoli, letnik 27/1, str. 3 –18.
- Brodnik, Vilma (2018). Spodbujanje kritičnega mišljenja pri delu z zgodovinskimi viri. V: Zgodovina v šoli, letnik 26/1, str. 18 –38.
- Brodnik, Vilma, Krajnc, Radovan, Bregač, Špela, Sirnik, Mateja, Polšak, Anton (2018) Spodbujanje razvoja veščin dela z viri s formativnim spremljanjem. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 44–54.
- Digitalni učni načrt: <https://dun.zrss.augmentech.si/#/>, pridobljeno, 25. 2. 2022.
- Glasser, William (2000). Vsak učenec je lahko uspešen. Radovljica, Didakta.
- Glasser, William (2019). Dobra šola. Vodenje učencev brez prisile. Radovljica, Radovljica, Regionalni izobraževalni center.
- Kocuvan, Kristina, Horvat, Mojca (2017). Arhiv v kovčku na obisku v osnovni šoli. V: Zgodovina v šoli, letnik 25, številka 1, str. 78–85
- Rupnik Vec, Tanja (2018). Učenje veščin kritičnega mišljenja – ne le vzgojno-izobraževalna. možnost, temveč temeljna pravica vsakega učenca. V: Zgodovina v šoli, letnik 26/1, str. 3 –17.

**Jelena Marković**

jelena0302@gmail.com

Osnovna škola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija

## ZGODOVINA - POUK O PRETEKLOSTI ZA PODJETNOSTNE KOMPETENCE V PRIHODNOSTI

### HISTORY - LESSONS FROM THE PAST FOR FUTURE ENTREPRENEURIAL COMPETENCES

#### ŽIVLJENJEPIŠ

Jelena Marković je diplomirala na Filozofski fakulteti v Prištini. Na OŠ Vuk Karadžić v Surčinu poučuje zgodovino. Z velikim veseljem pripravlja tematske dneve in pouk. V šoli z nestrpnostjo pričakujejo modne revije, ki jih organizira in ki podpirajo pozitivno atmosfero in sodelovanje. Učencem in sebi skuša omogočiti miren ambient za učenje in neoviran pretok pozitivne energije in s tem povečati motivacijo za delo. Udeležuje se seminarjev, saj meni, da človek živi, dokler usvaja novo znanja in veščine. S svojim zgledom promovira zdravo življenje v šoli in izven nje.

\*\*\*

#### POVZETEK

Podjetniška sposobnost je zelo pomembna za življenje. Države Evropske unije so to priznale, pri nas v Srbiji pa temu ni tako. Razvoj te kompetence lahko spodbujamo pri pouku zgodovine. To zahteva večjo zavzetost učiteljev in učencev ter drugačen pristop k poučevanju, kot je tradicionalno zastopan na naših šolah. Nujno je, da ima učitelj pozitiven odnos do podjetništva, učenci pa mu sledijo pri ustvarjanju idej. Kot idealno priložnost za izgradnjo te kompetence je izpostavila v 8. razredu v okviru učne teme: EVROPA IN SVET IN SRBSKI NAROD V JUGOSLOVANSKI KRALJEVINI in učnih enotah: Družbeno-ekonomske in kulturne razmere v Kraljevini Jugoslaviji.

Ključne besede: podjetniška kompetenca, poučevanje, študenti, zgodovina

#### ABSTRACT

Entrepreneurial competence is very important for life. The countries of the European Union have recognized that, while this is not the case here in Serbia. The development of this competence can be encouraged in history classes. This requires greater commitment from teachers and students and a different approach to teaching than what is traditionally represented in our schools. It is necessary that the teacher has a positive attitude towards entrepreneurship and students follow him in creating ideas. As an ideal opportunity for building this competence, she pointed out in the 8th grade within the teaching topic: EUROPE AND THE WORLD AND THE SERBIAN PEOPLE IN THE YUGOSLAV KINGDOM and teaching units: Socio-economic and cultural conditions in the Kingdom of Yugoslavia.

Keywords: entrepreneurial competence, teaching, students, history

Prispevek je v srbskem jeziku.

## UVOD

Živimo u periodu stalnih promena i sve više se javlja potreba za promenama u obrazovnom sistemu i u načinu na koji se odvija obrazovni proces. Brojni su faktori koji utiču na promene, a najuticajni su: nove tehnologije, socijalna mobilnost, kao i konkurencija na tržištu. Generacije učenika sa kojima sada radimo u školama odrastaju u drugačijem okruženju od nas nastavnika, zato je potreban drugačiji pristup u obrazovanju mladih naraštaja. Dinamika promena koje donose nove tehnologije u svetu rada postavlja pred obrazovni sistem zahtev da se razvijaju kompetencije za nove i promenljive poslove, ali i kompetencije za prilagođavanje promenama. Za život u budućnosti kod učenika je potrebno razvijati preduzetničku kompetenciju, jer je značajna za posao kojim će se baviti. Ovu kompetenciju je moguće razvijati u okviru svih nastavnih predmeta, pa i na časovima istorije. Ona zahteva drugačiji pristup nastavi od tradicionalnog koji je načešće zastupljen u školama. Ova kompetencija pomaže učenicima da kreiraju i ostvare vlastite ideje. Na taj način doprinosi da se učenici afirmišu, istaknu i da se razviju njihovi lični kvaliteti. Za podsticanje preduzetničkog duha kod učenika neophodno je da i sam nastavnik poseduje pozitivan stav prema preduzetništvu. Idealna prilika za ravijanje ove kompetencije se ukazala u nastavi kod učenika 8. razreda u okviru nastavne teme Evropa i svet i srpski narod u Jugoslovenskoj kraljevini.

## ULOGA NASTAVNIKA I EKSPERTA

U okviru same lekcije u udžbeniku je predložen projektni zadatak, koji je podrazumevao podelu učenika u tri grupe koje bi istraživale i na kraju istraživanja predstavile položaj žena u Kraljevini Jugoslaviji, modu u Kraljevini i život umetnika, naučnika i književnika koji su živeli i stvarali u Kraljevini.

Za razvijanje preduzetničke kompetencije uloga nastavnika je veoma važna jer je on organizator i motivator u nastavnom procesu. On je taj koji vodi učenike na pravi način i pomaže im da ostvare svoj zadatak. Znala sam da želim i mogu ovo da ostvarim sa učenicima. Bila sam svesna da će biti potrebno dosta vremena za pripreme i samu realizaciju ovakvog načina rada. Od priprema sve zavisi, a planiranje je ključni segment ovakvog rada. Nastavnik mora da planira svoje aktivnosti i osmišljava materijale kojima podstiče kreativnost, istrajnost, odgovornost i samostalnost kod učenika, a isto tako da planira i aktivnosti učenika. Od nastavnika se očekuje i izvesna fleksibilnost i sposobnost predviđanja u kom pravcu će se odvijati aktivnosti učenika, odnosno koja vrsta pomoći i podrške će im biti potrebna. Za to je pored nastavnika veoma važna i uloga eksperta. Ekspert je osoba koja učenicima takođe pomaže u ostvarivanju zadatka. Nastavnik je neko koga su oni dobili, ali eksperta učenici sami biraju. Zato moraju imati dobru procenu kada i zašto koriste eksperta u ostvarivanju svojih ideja. Ekspert ne mora da bude visokokvalifikovana osoba, ne mora da drži predavanje i da dolazi u školu. Ta osoba može, ali ne mora da radi u školi. Može da bude bilo koja osoba za koju oni procene da im može pomoći, ali je isto tako važno da i ona to želi. Na primer, u jednom timu se kao ekspert javila mama jednog učenika koja je trebala da napravi pitu sa sirom. Taj tim je izabrao da predstavi pisca Ivu Andrića na jedan drugačiji način. Umesto uobičajene priče o Višegradu i Nobelovoj nagradi, učenici su osmislili prezentaciju kroz slike o gradovima i termalnim banjama koje je posećivao i kroz priču i degustaciji jela koje je voleo. Omiljena banja Ive Andrića u Srbiji je bila Sokobanja, a njegovo omiljeno jelo je pita sa ovčijim sirom koju je ta mama napravila, a kasnije su je oni poslužili na svojoj prezentaciji. Još jedna grupa učenika je imala sličnu prezentaciju i eksperta istih sposobnosti. Tetka jedne učenice se bavi izradom torti. Ona je bila ekspert za priču o kraljici Mariji i kneginji Olgi Karađorđević. Prezentacija istraživačkog rada se odvijala u trpezariji škole, jer je zamišljena kao priča o omiljenim tortama i slatkišima ove dve žene. Tu je od izuzetne pomoći bio ekspert koja je napravila Moskva šnit tortu, omiljenu tortu kneginje Olge, koju je prvi put probala u čuvenom

beogradskom hotelu „Moskva“. Relevantnost, zanimljivost i intrigantnost teme važni su motivacioni faktori, ne samo za učenike, već i za eksperte.

#### VREME I PROSTOR U PREDUZETNIŠTVU

Za sam predmet istorije su prostor i vreme vrlo bitni. Učenici su dobili mesec dana za istraživanje svog zadatka. Naglašeno je da se moraju poštovati rokovi radi efikasnosti i efektivnosti. Naravno da je bilo dozvoljeno produženje rokova, ali su to učenici morali da dokumentuju i da navedu razloge. Istraživanje se uglavnom odvijalo nakon časova redovne nastave, dok su sve ostale aktivnosti, diskusije, analize, osmišljavanje i kreiranje same prezentacije obavljali na časovima sekcije Mladi istoričari.

Prostor za prezentovanje je takođe bitan. U preduzetništvu se velika pažnja pridaje ambijentu u kojem se odvija određena akcija. To je posebno istaknuto učenicima kada su dobili informaciju da biraju sami mesto i način prezentacije svog istraživačkog rada. Za istraživanje su koristili biblioteke, arhiv grada i različite internet sajtove i portale.

#### KOMUNIKACIJA

Projektni zadatak je objavljen i formulisan i svi koraci u radu su predstavljeni i na gubl učionicama.

Zadatak:

- istražiti i predstaviti položaj žena u Kraljevini Jugoslaviji,
- modu u Kraljevini
- život umetnika, naučnika i književnika koji su živeli i stvarali u Kraljevini.

Prvi korak:

Formirati timove, imenovati vođu tima, izabrati temu, izvršiti podelu aktivnosti unutar članova tima u skladu sa interesovanjima i sposobnostima.

Drugi korak:

Prikupljanje podataka i informacija (koristiti školsku biblioteku, gradsku biblioteku, ponuđene sajtove, istražiti u lokalnoj zajednici ili u sopstvenoj biblioteci, pregledati ormane u kući.)

Treći korak :

Napraviti plan i redosled aktivnosti (prikupiti informacije, okupiti članove, uraditi analizu prikupljenih informacija, ponuditi ideje za način prezentovanja izabrane teme, sve dokumentovati.)

Četvrti korak: Prezentovanje

Komunikacija sa učenicima se odvijala uživo na časovima i preko strima na gubl učionici kao i putem mejlova koje smo jedni drugima slali. Učenici su na taj način imali mogućnost da u toku zadatka u samom procesu istraživanja traže podršku u svakoj fazi istraživanja i rada na zadatku. Nastavnik je u ovom slučaju saradnik i podrška u procesu učenja, koordinator i kritički prijatelj koji ih usmerava, upućuje, ali ne nudi gotova rešenja. Ovakvim radom se promenila i moja, ali i uloga učenika. Umesto da samo slušaju moje instrukcije i predavanja, učenici su sada imali bezbroj pitanja, aktivno su tražili odgovore i koristili različite izvore znanja. Zapanjile su me njihove istraživačke aktivnosti. Uglavnom su učili i radili u manjim grupama, međusobno sarađujući. Umesto samog reprodukovanja informacija, fokus je bio pomeren na rad sa tim informacijama, njihovo biranje, analiziranje i oblikovanje u vidu prezentacije.

## PREZENTACIJE

U ovom delu zadatka su do izražaja došli svi ishodi koji su na početku bili predviđeni. Učenici su unapredili i proširili saznanja koja su već posedovali, naučili su da se organizuju, planiraju, upravljaju i delegiraju. Pokazali su da umeju da rade u paru i timu, ali da se njihove individualne karakteristike jasno mogu uočiti. Umeli su da naprave dobre podele aktivnosti unutar grupe, da izaberu vođu. Naučili su da uvažavaju i slušaju jedni druge. Takođe se u ovom delu zadatka pokazalo da su se pored preduzetničke kompetencije razvile i saradnička i estetska kompetencija. Grupe koje su istraživale položaj žena u Kraljevini Jugoslaviji svoje radove su uglavnom prezentovale u svečanoj sali škole na pozornici. Prezentacije su bile osmišljene u vidu malih predstava, modnih revija i izložbi.

Za prezentacije umetnika iz Kraljevine Jugoslavije učenici su pravili kostime i namestili scenu tako verno da su Milena Pavlović Barili i Sava Šumanović oživeli pred publikom i vodili duge razgovore o svom životu i školovanju. Ekspert je u ovoj grupi bila nastavnica likovne kulture. Ona im je pozajmila svoje knjige i sa njima birala slike za izložbu. Takođe je monolog o Milunki Savić i izložba njenih fotografija prezentovala ženu-vojnika, učesnika Prvo svetskog rata. U ovoj grupi je ekspert bio tata jednog od učenika koji im je nabavio uniformu za učenicu koja je glumila Milunku Savić. Jedna učenica je na sceni oživela čuvenu glumicu Žanku Stokić, dok su iz publike aplaudirali pisac Branislav Nušić, geograf Jovan Cvijić i i matematičar Mihajlo Petrović Alas. Ovi naučnici su bili deo prezentacije koju su studiozno i dugo spremali učenici istražujući kuće Mike Alasa i Jovana Cvijića koje i danas postoje u Beogradu. Odela za samu predstavu o njima pozajmili su iz tatinog ormara.

Grupa učenika Milenu Pavlović Barili predstavila je kroz izložbu njenih slika iz privatnog života, dok su Savu Šumanovića predstavili organizujući izložbu njegovih slika u holu škole.

Najviše pažnje je privukla grupa koja je istraživala modu, jer su učenice prezentovale svoje modele haljina, šešira, nakita izvodeći reviju u holu škole. Modnu reviju je pratila i izložba nakita i odeće i ručnih radova.

## PRAĆENJE I VREDNOVANJE RADA UČENIKA

Nastava podrazumeva praćenje i vrednovanje učenika. Pratila sam i proces izrade i rezultate. U nekim slučajevima je rezultat bio nešto što je vidljivo i opipljivo kao što su: izložbe slika monodrame i predstava, izložbe vrednih predmeta ili degustacija jela i slušanje muzike.

Takođe sam pratila i vrednovala i iskustveni proces koji je doveo do rezultata. Same prezentacije su bile rezultat jednomesečnog istraživanja. Ali je velike ocene svakoj grupi donosilo uspostavljanje boljih međuljudskih odnosa, razvijanje socijalnih, oranzacionih i komunikacionih veština učenika. Veće ocene su se dobijale i ukoliko su ispoštovani svi rokovi. Ukoliko je sve uredno dokumentovano i na zajedničkim sastancima analizirano. Odlične ocene su se dobijale i ako su članovi podelili aktivnosti na jednake delove i u skladu sa interesovanjima i sposobnostima. Za kraj, aplauz je uvek bio jedan od presudnih faktora za bolju ocenu tima. Prezentacija koja završava gromoglasnim apluzom pokazuje da se veliko angažovanje, posvećenost i pozitivna energija tima isplatila. Slušala sam i impresije učenika o prikazanom i o tome šta su tokom istraživanja naučili i sa kojim su se sve izazovima susretali.

Razvijajući preduzetništvo kod učenika nenamerno sam ih naterala da prikažu i sve pozitivne i skrivene talente, koje ponekad nisu u prilici da pokažu na časovima redovne tradicionalne nastave.

## ZAKLJUČAK

Od pojave prvog čoveka pa sve do sada ljudi su uvek bili u pokretu i preduzimali su različite aktivnosti i tako unapređivali sebi život. Još od praistorije kada je prvi čovek sebi napravio nadstrešnicu ili kada je otkrio vatru i iskoristio je da se ugrije i osvetli pećinu, on je razvijao preduzetničke kompetencije, samo toga nije bio svestan. Sada kada se o tome govori sve više, nužno je posvetiti pažnju razvijanju kompetencija. Preduzetnička kompetencija je oduvek postojala u čoveku. Sada je samo je treba osvestiti i kroz nastavu razvijati. Ukoliko se nastavnici budu posvetili tome u okviru svojih predmeta, učenici će u budućnosti biti u stanju da se prilagođavaju promenama i da sami budu nosioci istih.

## VIRI IN LITERATURA

Slavica Maksić, Podsticanje kreativnosti u školi, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd, 2006.

Milan Ratković, Uspešna škola, Stilos, Novi Sad, 2007.

Vlasta Vizek Vidović, Majda Rijavec, Vesna Vlahović-Štetić, Dubravka Miljković, Kako ostvariti pozitivno okruženje za učenje, Klett, Beograd, 2014.

Džere Brofi, „Kako motivisati učenike da uče“, Klio, 2015, Beograd

Anita Todorović, „Kreativnost - priča koju pričamo sami sebi“, IP Jovan, 2012, Beograd

Marija Montesori, „Upijajući um“, DN Centar, 2006, Beograd

Žana Poliakov, „Kako zračiš - tako privlačiš“, Soulfud pablišing, 2018, Beograd

**Maja Mernik**

maja.mernik@ludvik.si

OŠ Ludvika Pliberška Maribor

## TO SMO MI (DOBRI MEDSEBOJNI ODNOSI KOT TEMELJ DUŠEVNEGA ZDRAVJA UČENCEV)

THIS IS US (GOOD INTERPERSONAL RELATIONSHIPS AS THE  
FOUNDATION OF MENTAL HEALT OF THE STUDENTS)

### ŽIVLJENJEPIS

Maja Mernik, prof. ped. in soc., svetnica. 32 let izkušenj s svetovalnim delom v osnovni šoli. 28 let mentorica skupnosti učencev in šolskemu parlamentu, sodelovala v različnih projektih v organizaciji ZRSŠ, Šole za ravnatelje (Nadarjeni, Medvrstniško nasilje, Ali znamo komunicirati s starši, Varno in spodbudno učno okolje, Projekt To sem jaz ...), koordinatorica dela z nadarjenimi učenci, 13 let mentorica šolskega poročevalca Ludvik poroča, mentorica učencem pri raziskovalnih nalogah, mentorica študentom in pripravnikom. Izvajalka različnih izobraževanj za učence, strokovne delavce ter starše.

\*\*\*

### POVZETEK

Varno in spodbudno učno okolje omogoča sodelovanje in vključenost, dobri medsebojni odnosi pa so temelj duševnega zdravja. V prispevku predstavljamo različne preventivne dejavnosti, ki jih izvajamo s sedmošolci. Namenjene so krepitvi spoštovanja, prepoznavanja in razumevanja čustev, učenju komunikacije in sprejemanju osebne odgovornosti. Z različnimi modeli in metodami dela učenci spoznavajo lastnosti na področju samozavedanja, se urijo v odnosnih kompetencah ter spoznavajo pomen spoštljive komunikacije.

Ključne besede: medsebojni odnos, krepitev socialnih in čustvenih veščin, komunikacija, čustvo

### ABSTRACT

Safe and encouraging study environment enables cooperation and inclusivity. In this article, we present various preventive activities that we are carrying out with seventh-grade pupils. They are aimed at strengthening respect, recognizing and understanding emotions, teaching communication, and accepting personal responsibility. Using different models and working methods, the pupils discover various characteristics of self-awareness; they practice relationship competences and discover the importance of respectful communication.

Keywords: interpersonal relationship, strengthening social and emotional skill, communication, emotion

Lektoriranje prispevka: Valentina Barišič

## LJUDJE SE RAZLIKUJEMO

Pogovor, sodelovanje in odnosi so temelj vsakega skupnega življenja. »Znanstveniki ugotavljajo, da imajo ljudje večjo sposobnost za vseživljenjsko učenje in razvoj možganov, kot so domnevali doslej. Ljudje se razlikujemo, imamo različne gene, temperamente in talente. Na poti življenja je zelo veliko odvisno od izkušenj, učenja in osebnega truda. Dr. Carol S. Dweck pravi, da njene raziskave že vrsto let kažejo, da prepričanje, ki si ga oblikujete o sebi, globoko vpliva na način, kako ravnate v svojem življenju. Govori o pomenu prožne miselnosti. Ta prožna miselnost temelji na prepričanju, da so posameznikove osnovne lastnosti nekaj, kar lahko s svojimi prizadevanji uspešno gojimo. Z marljivostjo in z izkušnjami se vsak lahko spremeni in raste (Dweck, 2016).

## KAKO ZELO POMEMBNI SO MEDSEBOJNI ODNOSI

Osnovne potrebe so skupne vsem ljudem. Ne glede na kulturno, družbeno ali ekonomsko okolje v katerem se nahaja posameznik. Posameznik v Evropi ima enake temeljne potrebe kot tisti v Aziji, Afriki ali kje drugje na svetu. Kljub družbenim razlikam smo v biološkem smislu vsi enaki.

Psihosocialne potrebe so povezane s človekovim življenjem v skupini. Potreba po pripadnosti je temeljna potreba človeštva. Nezadostna količina kvalitetnih socialnih stikov vodi v socialno osamljenost in posledično v čustveno osamljenost. Z zadovoljeno potrebo po pripadnosti se povezujejo tudi pozitivna čustvena stanja (sreča, veselje, zadovoljstvo, osebni mir). Izguba socialnih stikov se povezuje z negativnimi občutki, kot so tesnoba, depresivnost, ljubosumje, žalovanje. Baumeister in Leary (1995) v Košir predpostavljata, da predstavlja socialna izključenost najobičajnejši in najpomembnejši vzrok tesnobe. Nezadovoljenost potreb po pripadnosti se povezuje s psihičnimi težavami, večjo stopnjo samomorilnosti, antisocialnim vedenjem ipd. (Košir, 2013).

Šola predstavlja učencem možnosti zadovoljevanja potrebe po pripadnosti, še zlasti v odnosih z vrstniki. Priljubljenost, sprejetost, druženje in pripadnost so temeljne postavke za srečno preživljanje šolskih dni. Učencem, ki imajo težave v vrstniških odnosih, predstavlja šola neprijetno izkušnjo. Učenci, ki imajo kronične, globoke in ponovljive težave z vrstniki, se le redko naučijo uporabnih spretnosti. Otroci, ki imajo resne težave v medvrstniških odnosih, imajo tudi v kasnejšem življenju pogosto veliko problemov (izostajanje od pouka, čustvene motnje, antisocialno vedenje, agresija, zlorabe substanc). Ob tem imajo pogosto še izrazito nizko samopodobo, slabšo motiviranost za različne aktivnosti in slabšo učno uspešnost. Krog nezadovoljstva je sklenjen na vseh področjih življenja.

## OSEBNO ZDRAVJE IN VEDENJE OTROK

Pomembno je, da poznamo vedenjske in druge dejavnike, ki so povezani z zdravjem otrok in mladostnikov. Rezultate nam daje raziskava Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju 2018 (HBSC), ki jo je že petič izvedel Nacionalni inštitut za javno zdravje. Podatki kažejo, da se je povečal odstotek mladostnikov, ki doživljajo vsaj dva psihosomatska simptoma, da se je zvišal odstotek mladostnikov, ki so trpinčili vrstnike, in da je vsak tretji mladostnik poročal o občutku žalosti ali obupanosti. Vsak peti 15 in 17 letnik je resno razmišljal o tem, da bi skušal narediti samomor. V obdobju 2002 do 2014 je ocena podpore sošolcev pomembno naraščala, v letu 2018 pa je pomembno upadla glede na prejšnje leto pri obeh spolih in v vseh starostnih skupinah (11, 13 in 15 let). Dekleta ocenjujejo podporo prijateljev pomembno višje kot fantje.



## OPTIMISTIČNO NAPREJ

Optimizem je nekaterim dan. Samozavest sama po sebi ne pomeni veliko. Kadar gre posamezniku v šoli dobro in je v medvrstniških odnosih zadovoljen, je srečen, kadar pa se števec obrne v nasprotno smer, upade tudi samozavest. Dobra strategija je, da je potrebno otroke učiti optimizma pred puberteto, vendar dovolj pozno v otroštvu, da imajo metakognitivne sposobnosti (zmožni razmišljati v mislih). Učenje strategij je pomembno, saj kaže, da postajajo spretnejši v odnosih. Analiza kaže, da je sprememba iz pesimizma v optimizem vsaj delno razlog za preprečevanje depresivnih simptomov (Seligman, 2009).

Obstajajo znanstveni dokazi, da lahko psihološke poteze, posebej optimizem, prinesejo dobro zdravje. Optimisti so boljšega zdravja. Pesimizem se trajno vtisne v otroka kot način razumevanja sveta. Otroški pesimizem je zametek odraslega pesimizma. Ob posamezniku pa je pomembna tudi optimistična organizacija in delovno okolje, ki je varno in spodbudno. Otroci z dobrimi družabnimi spretnostmi in spretnostmi reševanja problemov sklepajo nova prijateljstva. Kadar so soočeni z novimi situacijami, so sproščeni, znajo razumeti, poslušati in sklepati kompromise. Znajo zaupati drugim in drugi zaupajo njim. Dobro se soočajo s spori in ne zahtevajo popolne podpore. Jasno izražajo svoje želje in upoštevajo razlike. Znajo se opravičiti, priznajo svojo zmoto, ne obsojajo in razumejo čustvena stanja drugih. So empatični, a ne popuščajo, kadar imajo prav. Vseh teh spretnosti otroci, ki jih krepí občutek manjvrednosti ali pesimizma, nimajo (Seligman 2011).

## ŠOLA BI NAJ BILA VARNO IN SPODBUDNO UČNO OKOLJE

Vemo, da so učenci bolje vključeni, ko doživljajo pouk kot smiseln in povezan z njihovim življenjem, ko so v šoli cenjeni in spoštovani. Da so lahko vsi posamezniki v skupini spoštovani, je poleg znanja nujna tudi kultura pogovora (Rutar 2017). To je spretnost sporazumevanja, ki jo želimo doseči med učenci pri vseh vrstah pogovora, ne samo med poukom, pač pa tudi pri vseh neformalnih druženjih. Učenci potrebujejo različne izkušnje, sprejemanje drugačnih stališč in znanj. Kako se naj odzovejo pri temah, ki so neprijetne, morda osebne ali konfliktne za posameznika. Strokovni delavci lahko učimo, smo vzgled, moremo pa ves čas zagotavljati popolnega okolja. Lahko se potrudimo načrtno vpeljevati dejavnosti, ki vplivajo na dinamiko odnosov oddelku, razredu, šoli. Želimo si, da učenci sprejmejo in živijo družbeno odgovornost. Prav zaradi vsega naštetega na šoli načrtno že vrsto let vpeljujemo različne oblike učenja komunikacijskih veščin, sodelovanja, poslušanja, sprejemanja drugačnosti, ob tem pa zavedanja osebne odgovornosti vsakega posameznika za osebno in splošno dobro. Dejavnosti izvajamo v vseh razredih z različnimi oblikami in pri različnih dejavnostih znotraj samega pouka ali pri drugih dejavnostih v sklopu šole (razredne ure, dnevi dejavnosti, ekskurzije, tabori, interesne dejavnosti, skupnost učencev, šolska mediacija ...).

## PRIMER PREVENTIVNIH DEJAVNOSTI, KI JIH IZVAJAM V 7. RAZREDU

Kot svetovalna delavka v dolgoletni praksi sem začutila, da je potrebno v preventivno dejavnost krepitve socialnih in čustvenih kompetenc zajeti celotno generacijo otrok 7. 8. in 9. razreda in, da je te dejavnosti potrebno načrtno vpeljevati v sam pouk in razredne ure. To načrtno počnemo že vrsto let.

Dejavnost 1: Kako se ljudje med seboj razlikujemo?

Učenci so ob pogovoru razmišljali o razlikah med sošolci, prijatelji, mladostniki v ožjem in širšem okolju. Povzemali so, kaj je za posameznika pomembno in kaj ne, kako se spoštujemo in zakaj na podlagi zunanega videza ne moremo sprejeti lastnih prepričanj o človeku.

#### Dejavnost 2: Kakšne so dobre človeške lastnosti?

Ob naboru postavljenih lastnosti so se učenci odločali o pozitivnih in negativnih lastnostih, razmišljali, zakaj nekatere slabe lastnosti prihajajo pri posamezniku bolj do izraza, se učili veččin, kako lahko svoje vedenje nadzorujemo in kdo nam je lahko v podporo. Učenci so ocenjevali lastne pozitivne in negativne lastnosti. Pogovarjali smo se o nas samih, o oddelku, o počutju, razumevanju in povezovanju.

#### Dejavnost 3: Kdaj se v šoli, v razredu počutim dobro, vključeno?

Učenci so na lističe zapisali svoja razmišljanja. Nato smo jih zalepili na tablo, učenci so si prebrali zapisano. Iz zbranega gradiva smo naredili plakat, ki ga imamo zalepljenega na steni vso šolsko leto. Zbrano je dokaz in hkrati opomnik za učence, česa si želijo, na katerih področjih moramo delati bolje, se spreminjati, se učiti in vaditi. Učenci si želijo povezan oddenek, želijo si zaupanja, da bi jih sošolci poslušali, da v oddelku ne bi bili osamljeni, da se lahko s sošolcem pogovorijo, kadar dobijo dobro ali slabo oceno, da bi sošolci posodili zvezke, kadar si bolan, da bi se vsi v oddelku družili in ne izolirali posameznikov, da se ne žalijo, da se fantje ne tepejo, da si ne skačejo v besedo in poslušajo drug drugega.

#### Dejavnost 4: Moč besede!

Je aktivnost, ki učence v različnih skupinah zmeraj znova preseneti. Vsak učenec je iz škatle izžrebal listič, na katerem je bilo zapisano sporočilo. Število lističev v škatli je bilo enako številu učencev v razredu. Vsak učenec je prejel le en listič. Ob opazovanju učencev sta se mimika in izraz na njihovih obrazih spreminjala. Moč besede je prav v tem, kakšno sporočilo si izžrebal, pozitivno ali negativno. Na lističih so bila zapisana različna pozitivna sporočila (všeč si mi, res dobro poješ, rad sem v tvoji družbi, pameten si, dobro pripoveduješ, všeč mi je tvoja obleka ...) ali različna negativna sporočila (bedak si, s tabo se ne želim družiti, danes imaš res smešno frizuro, neumen si, zabit si, daj poglej se v ogledalo, piflar, ki ne zna govoriti, neumen si...). Vsak učenec je nato na glas prebral, kar je bilo zapisano na lističu in komentiral svoje počutje ob prebrani oznaki. Temu je sledil pogovor o tem, kakšno moč ima izrečena beseda na nas. Ob tem smo se pogovarjali tudi o čustvih. Učenci so imeli možnost spoznavati sebe in druge, ko so pojasnjevali svoja spoznanja, argumentirali svoja stališča, ko so se prilagajali drugim ali jim nasprotovali. Učenje o čustvih je pomembno in učenci, ne glede na spol so se o temi radi pogovarjali. Ko so izražali čustva, so stopali v svoj osebni prostor, v dialog z drugimi, upoštevali so drug drugega. Sistematično in še bolj poglobljeno se o čustvih učimo v 8. razredu v sklopu projekta To sem jaz.

#### Dejavnost 5: Kaj lahko ti osebno spremeniš v svojem vedenju za boljše medsebojne odnose v razredu?

Dejavnost s katero so imeli učenci, predvsem fantje, nekaj težav. So manj samokritični in z bolj skromnim naborom idej za spremembe. S skupnim pogovorom, vodenjem razprave in branjem predlaganih vsebin in idej smo prišli do skupnih rešitev. Pri takih dejavnostih so dekleta po navadi hitrejša, z bogatejšimi in realnimi idejami za spremembe. So bolj kritična, in kot je pričakovano, izkazujejo višjo socialno zrelost.

#### Dejavnost 6: Kultura pogovora

Izvajali smo dejavnosti o nenasilni komunikaciji (gradivo s seminarja za spodbujanje čustvene inteligentnosti, 2018, dr. Tanje Rupnik Vec, iz Zavoda Republike Slovenije za šolstvo). Izhodišče je predstavljal model komunikacije poimenovan »jezik volkov« in »jezik žiraf«. Učenci so najprej v dvojicah prebrali zgodbo o konfliktu 1 in nato še zgodbo o konfliktu 2. Opazili so razlike med dvema načinoma pogovora. Spoznali so nova izraza "jezik volka" in "jezik žirafe". Spoznali so, da če govorimo kot žirafa, povemo, kar vidimo, slišimo. Če govorimo kot žirafa, povemo, kar čutimo, izrazimo svoja občutja, ne kritiziramo, ne obsojamo, prosimo. Kadar govorimo kot volk, obsojamo, kritiziramo, zahtevamo, obtožujemo, grozimo. V dvojicah smo vadili jezik volkov in žiraf in se učili veččin komunikacije. Nato so

učenci na listih individualno zapisovali svoja mnenja ob različnih predpostavkah. Odločali so se, ali v zapisanem govoru volk ali žirafa. Tovrstne veščine je potrebno vaditi znova in znova in enourna delavnica zagotovo ni dovolj. Način sporazumevanja in kultura pogovora morata postati način vsakdanjega skupnega življenja.

#### ZA KONEC

Varna šola pomeni, da se vsak posameznik v njej počuti prijetno, sproščeno, zaželeno, je prostor, kjer bo vsak posameznik lahko živel v kvalitetnih medsebojnih odnosih, ki so steber zdravega duševnega razvoja otroka ali mladostnika. Učenci v šoli preživijo polovico dneva, zato je zdravo in stabilno okolje nujno za uspešno delo in počutje. Strokovni delavci moramo upoštevati osebne, socialne, kognitivne in čustvene posebnosti otrok, kakor tudi kulturno okolje, iz katerega izhajajo. Pomembno je, da opazimo vse učence, še posebej tiste, ki nikoli ne izstopajo in se ne želijo izpostavljati. Ti učenci pogosto ostajajo v ozadju, skriti s svojimi težavami. Naloga nas vseh je, da jih vključimo v skupino in najdemo močna področja, kjer se bodo lahko izkazali. Raziskava Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju 2018 (HBSC) kaže, da je šola vseč manj kot četrtini mladostnikov (23,5 %). To je podatek, ki nas skrbi. Zato so vse preventivne dejavnosti, ki jih izvajamo v šoli take, da krepijo duševno zdravje otrok, medsebojno komunikacijo, samopodobo, medsebojne odnose in optimizem, in so še kako potrebne, nujne in obvezne. Učenci menijo, da so preobremenjeni, a šolo imajo radi prav zaradi druženja z vrstniki, želijo si podpore prijateljev, zato je dolžnost nas vseh, da kvalitetno negujemo prav vse medsebojne odnose in komunikacijo na nivoju celotne šole.

#### VIRI IN LITERATURA

- Dweck, C., S. (2016). Moč miselnosti: Kako uresničiti svoje zmožnosti. Učila International, 16–17
- Košir, K. (2013). Socialni odnosi v šoli. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta Maribor, 22–23
- Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji: Izsledki mednarodne raziskave HBSC 2018. (2018). Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje, 24–25
- Seligman, M. E. (2009). Naučimo se optimizma. Ljubljana: Mladinska knjiga, 14–15, 211–212
- Seligman, M. E., Reivich, K., Jaycox, L., Gillham, J. (2011). Optimističen otrok. Ljubljana: Modrijan založba, 241–245
- Rutar, Z., Rogič, S., Gramc, J. (2017). Socialno in čustveno opismenjevanje za dobro vključenost. Vključujoča šola. 4. zvezek. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 4–14

**Karmen Mihelčič**

karmen.mihelcic@yahoo.com  
Strokovni center Višnja Gora

## MORALA KOT KOMPETENCA ZA PRIHODNOST

### MORALITY AS COMPETENCY FOR THE FUTURE

#### ŽIVLJENJEPIS

Karmen Mihelčič je diplomirana socialna pedagoginja. Svojo poklicno pot je začela v Mladinski knjigi Založbi, d. d., kot strokovna svetovalka za revije Mladinske knjige, nato pa je postala vodja svetovalk. Svojo pot je nadaljevala v osnovni šoli kot učiteljica dodatne strokovne pomoči. Zadnja leta je zaposlena v strokovnem centru Višnja Gora kot vzgojiteljica.

\*\*\*

#### POVZETEK

Prispevek razkriva, na kak način v strokovnem centru Višnja Gora v popoldanskem programu omogočajo razvoj veščin. To med drugim storijo prek treh naslednjih dejavnosti: popoldanski sestanki, popoldanska dejavnost ter uresničevanje kratkoročnih in dolgoročni ciljev mladostnikov, ki so nastanjeni v strokovnem centru. Razkrije tudi zagato okrog zagotavljanja varnosti in spodbudnega učnega okolja v njihovem centru, predvsem pa pridobivanje veščin zaokroži z moralnim odločanjem, zaradi česar lahko veščine postanejo humana dejanja.

Ključne besede: veščine, mladostniki, moralno odločanje, napredek

#### ABSTRACT

The article before us reveals in what ways skills development, this symposium topic, is enabled in the afternoon program in professional centre Višnja Gora. It is done through three activities: afternoon meetings, afternoon activity and realisation of short and long term goals of youngsters situated in the professional centre. It also reveals the issue around ensuring safety and encouraging learning environment in their centre. But most of all skill acquisition is rounded up with moral decision making, due to which skills can become humane actions.

Keywords: skills, youngsters, moral decision making, progress

Lektoriranje prispevka: Tomaž Petek

## UVOD

Besedna zveza hitre spremembe v družbi počasi postaja že izrabljena fraza. Hitre spremembe v družbi pogosto povežemo s tehnološkim razvojem. Migles (2018, str. 542) pravi, da »/v/ družbenem kontekstu celo obstaja široko prisotno zmotno prepričanje, da je pravi razvoj mogoč, le če že razviti posameznik postane bolj tehnološko razvit.« Ali nam bo tehnološki napredek res prinesel vsesplošno dobrobit za vsakega posameznika? Kadar govorimo o hitrih spremembah v družbi, imamo v mislih nestabilna delovna mesta, rast cen nepremičnin, pojav novih tehnologij na trgu, boj proti novim boleznim, raziskovanje možnosti življenja na Marsu, pridelavo zadostne količine hrane za naraščajočo svetovno populacijo, migracije in vojne ... Da bomo kot družba kos izzivom, ki so pred nami, je nujno, da že v najzgodnejšem obdobju življenja začnemo pridobivati veščine, ki so tokratno izhodišče za 14. mednarodni simpozij Avtonomije v šoli v Črenšovcih. Na tem mestu se sprašujemo, ali so te veščine res dovolj za ustrezne odzive na hitre spremembe v družbi. Odgovor na vprašanje bomo iskali v morali in moralnem kodeksu, saj menimo, da šele morala družbe in posameznika v prepletu z ustreznimi veščinami ponudi tisto, po čemer v resnici hrepenimo – napredek.

Doseči ta cilj si prizadevamo tudi v strokovnem centru Višnja Gora. Zato bomo v prvem poglavju pogledali tri dejavnosti, ki jih med drugimi izvajamo v našem centru in v katerih si pri mladostnikih prizadevamo razvijati nuno potrebne veščine. Te dejavnosti so: popoldanski sestanki s skupino, popoldanske dejavnosti ter kratkoročni in dolgoročni cilji v individualiziranem programu posameznega mladostnika. Sledilo bo kratko poglavje o zagotavljanju varnosti, spodbudnega učnega okolja in napredka ter predstavitev zagate, s katero se srečujemo pri zagotavljanju zadnjega. Zadnje poglavje je namenjeno razkrivanju morale kot veščine.

## UPORABA VEŠČIN PRI OBRAVNAVI MLADOSTNIKOV V STROKOVNEM CENTRU

V naš center prihajajo mladostniki s težavami v čustvovanju in vedenju. Pri nas obiskujejo šolo in so pri nas tudi nastanjeni. Tako kot v dijaških domovih tudi tu izvajamo vzgojni program, le da je ta še intenzivnejši; v skupino je vključenih bistveno manj mladostnikov. Trenutni normativ je osem mladostnikov na skupino, ki je nastanjena v samostojni hiši ali stanovanju. Imamo tudi posebne skupine, v katerih je normativ dva mladostnika. V vsaki izmed skupin se izvaja popoldanski in večerni program, ki mora biti oblikovan tako, da zagotavlja razvoj nujno potrebnih veščin, ki so predmet tokratnega simpozija. Začne se že pri prvem popoldanskem opravilu, to je sestanek, na katerem se vsi člani skupine usedemo za mizo in se pogovorimo o tem, kaj se je dogajalo v dopoldanskem času v šoli, in načrtujemo potek popoldneva. Glede na primanjkljaje, ki jih imajo naši mladostniki, se redko zgodi, da je šlo vse gladko. Vzgojitelj si nikakor ne more privoščiti, da ne bi obravnaval vsebin, ki se tisti dan razgrnejo pred skupino skozi prizmo sodelovanja in vključevanja vseh mladostnikov. Vsak izmed posameznikov mora dobiti prostor, da poda svoj pogled. Ker imajo mladostniki pogosto težave s primerno komunikacijo, so pozvani, da se izrazijo na primeren in spoštljiv način. Vzgojitelj jim nudi pomoč, da svoje mnenje ali videnje situacije izrazijo. Pri tem so pozvani, da navedejo tudi argumente, in če le opravičujejo neko neprimerno vedenje, jih je vzgojitelj dolžen zavrniti in pozvati skupino h kritičnemu mišljenju. Zgodi se, da ima posameznik zagato, in zato je spodbujen, da razmisli, kako bi lahko svoj problem rešil. Prepogosto se zgodi, da naši mladostniki realizirajo svoje želje in potrebe na neprimeren način; tako rešujejo tudi spore, ki nastanejo med njimi. Reševanje problemov je pri nas najosnovnejša veščina, ki jo morajo mladostniki usvojiti. Za običajno situacijo običajnih mladostnikov ustvarjalnost pomeni presežek, medtem ko ustvarjalnost v skupini naših mladostnikov lahko pomeni tudi to, da pri svojem vedenju ne storiš škode drugemu.

Množica nujno potrebnih veščin se ponovno odvrti, ko začnemo popoldansko dejavnost, ki je lahko ustvarjanje iz materialov, pogovor o določeni temi z vnaprej pripravljenimi materiali, lahko je družabna igra, lahko je izlet ali obisk zavetišča za živali ... Brez veščin komuniciranja, ustvarjalnega argumentiranja, vzpodbujanja h kritičnemu mišljenju, naravnosti k reševanju problemov vzgojitelj ne bi pridobil vseh članov k skupni dejavnosti. Z drugimi besedami, zgodi se, da je potrebna velika količina energije vzgojitelja, da res vsi člani skupine sodelujejo. Zgodi se tudi, da neki član le sedi zraven in ne zmore uporabiti katere koli svoje veščine, da bi se z njo vključil v popoldanski program.

Velik poudarek v našem centru je na individualiziranem programu mladostnika. Ta se pripravlja tudi v sodelovanju z njim samim. V tem programu so posebno poudarjeni kratkoročni in dolgoročni cilji, ki jih je treba skupaj z mladostnikom med nastanitvijo in obravnavo večkrat pregledati in poiskati načine, kako doseči zastavljene cilje. Tudi pri tem opravilu morajo naši mladostniki skozi pogovor in odnos razvijati ter krepiti omenjene veščine veliko intenzivneje v primerjavi z normalno delujočim mladostnikom.

#### ZAGOTOVITEV VARNOSTI, SPODBUDNEGA UČNEGA OKOLJA IN NAPREDKA V STROKOVNEM CENTRU

Zagotavljanje varnosti, spodbudnega učnega okolja in napredka je v našem centru lahko tudi izziv. Mladostniki, ki so vključeni v našo obravnavo, imajo veliko primanjkljajev. Dogaja se, da bi morali biti – glede na razloge, zakaj so vključeni k nam, ali pa glede na to, katere razloge za vključenost so že presegli – obravnavani ločeno. Ločenost mladostnikov glede na primanjkljaje bi lahko na eni strani pomenila več varnosti, spodbudnejše okolje in več možnosti za napredek tistih, ki imajo manj primanjkljajev. Na drugi strani pa bi se zgodila koncentracija posameznikov z večjimi primanjkljaji na drugi strani, na kateri bi se v enem prostoru zbralo več posameznikov s slabše razvitimi veščinami, s čimer bi ogrozili varnost, spodbudno učno okolje in s tem tudi svoj napredek. Tu opozarjamo na dvorezen meč, ki ga moramo upoštevati pri odločitvah, kaj je za posameznika in kaj je za skupino najbolje. Zgodi se tudi, da je v skupini prisoten mladostnik z več primanjkljaji; s svojimi zahtevami zelo poslabša napredek celotne skupine.

Kakor koli, tu se lahko vprašamo, ali načrtni razvoj nujno potrebnih veščin v varnem okolju res prispeva k ustreznemu odzivu posameznika na hitre spremembe v družbi. Po našem mnenju so veščine res nujno potrebne, vendar je v tem kontekstu nujno treba vključiti tudi moralo posameznika. V nadaljevanju si bomo ogledali, kaj pripelje do moralnih dejanj in katera področja človekovega udejstvovanja so pri tem aktivirana. Drašček, Mesner Andolšek in Rejc Buhovac (2020) pravijo, da je, da se nekdo odloči na moralen način, predhodno potrebna poštena, zrela in razumska oseba, ne pa taka, ki samo sledi določenim pravilom. Morala je celo postavljena pred tistim, kar se nam zdi logično. Pokaže nam, kaj je dobro v dejanju, logika pa se ukvarja s tem, kaj je dobro v mislih, ki so predpogoj dejanja.

#### MORALA KOT VEŠČINA

Moralo na tem mestu predstavljamo kot veščino, ki jo je mogoče pridobiti v procesu zorenja. Morala posameznika je tista, zaradi katere veščine postanejo humana dejanja, kot so npr. pogajanja diplomatov za nenasilno reševanje sporov ali pa razvoj cepiva proti boleznim z namenom, da se ta preneha širiti, in ne za to, da bi ljudem samo cepivo škodilo. Morala je tista, ki naredi človeka sočutnega in ga spodbudi da »/.../ v moralnosti vseskozi išče ravnotežje, kar ga prisili v kreativnost, iskanje kompromisov med spremembami in tradicijo ter v iskanje rešitev, ki mu bodo pomagale pri osebnem razvoju« (prav tam, str. 76). Moralna naravnost posameznika torej deluje spodbudno, da pri moralnem odločanju uporabi vse svoje pridobljene veščine, o katerih je bil govor v zgornjem poglavju.

Pri obravnavi mladostnikov v našem strokovnem centru se zavedamo, da živimo v času številnih možnosti interakcij in dialoga, kar omogoča razvoj identitete, življenjskega sloga in izbiro vrednot. »Izbira življenjskega sloga in vrednostnega sistema ni lahka naloga« (Migles, str. 540). Strokovni delavci se zavedamo, da vrednostni sistem mladostniki v prvi vrsti črpajo iz svojih družin in nato iz družbe vrstnikov. Vrednostni sistem vzgojitelja je skoraj drugotnega pomena, ko izbirajo določeno vedenje. Da bi se izognili nemoralnemu odločanju, morajo rešitve, pravi Migles (prav tam), priti skozi aktivno, fleksibilno in dinamično participacijo vseh članov skupnosti. To je mogoče v okoljih, v katerih je dovolj prostora za vsakega posameznika in v katerih si vsi posamezniki prizadevajo k vsesplošnemu dobremu.

Če nadaljujemo v smeri moralnih vrednot kot veščine, jih je Musek (2000) definiral kot vrednote, ki se vežejo na dolžnosti in odgovornosti. Na to, ali bomo izbrali moralno vedenje ali ne, je v glavnem odvisno od posameznika in njegove moralne razsodnosti. V tem primeru je moralnost odvisna od posameznikovih lastnosti in temperamenta pa tudi od drugih vrednot.

Lasley in Narvaez (2004, v Lalić, 2018) temu dodajata, da sčasoma razvijamo boljše in višje moralno ekspertizo, kar je dokaz za to, da moralo lahko treniramo kot veščino. S pridobitvijo moralnih veščin posameznik prilagodi svoje cilje in vrednote moralnemu bistvu. V nadaljevanju posameznik išče načine, kako biti bolj moralen, in postopoma razvije vedenjske vzorce, ki mu omogočijo postati moralna oseba. Rest je šel leta 1983 (prav tam) po korakih in prepoznal štiri komponente pri posamezniku, ki morajo biti usklajene, da pride do moralnega vedenja. Prva komponenta je moralna občutljivost, ki ima funkcijo opazovanja in interpretiranja nekega dogajanja v okolici posameznika. Sledi komponenta moralnega razsojanja o izboru naslednjega koraka, ki ga posameznik stori, ter ocenjevanje izbora možnosti za vedenje v nadaljevanju. Tretja komponenta je motiviranost za moralno delovanje ter zadnja, izvedba moralnega vedenja. Slišati je zapleteno; ravno zato je tako težko moralo priučiti.

Potem pa so tu še raziskovalci moralnih emocij (prav tam), ki v moralno odločanje vpletejo empatijo in občutek krivde; ta čustva so pozneje razširili na jezo, sram, gnus, strah in na vzvišenost. V praksi gre po njihovem takole: če posameznik deluje na nizki stopnji emocij in čustvuje k sebi usmerjeno, npr. je žalosten, moralno dejanje ni verjetno. Če posameznik deluje na visoki stopnji emocij in je usmerjen navzven, pa je verjetnost za moralno dejanje velika.

Z dodajanjem teorij in dognanj o moralnem odločanju lahko poglavje o morali kot veščini le še zapletemo. Sklenemo lahko, da navedene teorije govorijo v prid morali kot veščini, saj posameznik, ki jo uporablja pri odločanju in vedenju, postaja v njej vedno večji strokovnjak, poleg tega pa je pri prakticiranju morale primoran uporabljati in nadgrajevati tudi druge svoje veščine, kot so: ustvarjalnost, argumentiranje, komuniciranje, sodelovanje, kritično mišljenje; ne nazadnje je usmerjen k rešitvi problemov, da moralno dejanje sploh lahko izpelje.

## ZAKLJUČEK

V uvodu je bilo zastavljeno vprašanje glede tehnološkega napredka, ali bo res prinesel vsesplošno dobrobit za vsakega posameznika. Naš odgovor je mogoče. Odvisno je od tega, koliko bodo veščine, ki so potrebne za tehnološki napredek, prežete z moralnim odločanjem. Moralno odločanje, kot je bilo prikazano v prispevku, je mogoče trenirati. V okoljih, v katerih prihajamo v stik z mladimi, je naša dolžnost ne le ponuditi jim možnosti za razvoj veščin, ampak tudi možnosti, pri čemer se bodo preizkušali v moralnem odločanju oziroma bodo vse veščine podrejene morali in dobrobiti za vse vpletene.

Ker se naša družba hitro spreminja in zahteva vedno večje sposobnosti posameznika za spoprijemanje z njimi, menimo, da je res treba pridobiti nove veščine. Pri mladostnikih moramo vztrajati, da jih v varnem okolju čim več preizkusijo. Drašček idr. (2020, str. 61) pa misel nadgradijo z besedami, da moramo »... imeti tudi željo po nenehnem raziskovanju elementov v vsakem moralnem kontekstu in pridobivanju informacij iz različnih znanstvenih disciplin, z namenom, da oblikujemo nove intelektualne navade«.

#### VIRI IN LITERATURA

- Drašček, M., Mesner Andolšek, D., Rejc Buhovac, A. (2020). Moralni pragmatizem pri etičnem odločanju managerjev. Družboslovne razprave, 4/2020, 36, 93. Pridobljeno 7. 2. 2022 s spletne strani <https://www.druzboslovne-razprave.org/pdf/stevilke/DR93-WEB.pdf>
- Lalić, B. (2018). Moralna kompetentnost slovenskih mladostnikov (magistrsko delo). Maribor. Pridobljeno 7. 2. 2022 s spletne strani <https://dk.um.si/Dokument.php?id=124668>
- Migles, S. (2018). Social evil threatens the integral development of the human person and of the human society. Nova prisutnost, 16, 3, 531–543. Pridobljeno 5. 2. 2022 s spletne strani <https://hrcak.srce.hr/file/306896>
- Musek, J. (2000). Nova psihološka teorija vrednot. Ljubljana: Educy



Jelena Mišić

misic.jelena80@gmail.com

Osnovna škola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija

## DELO V PODALJŠANEM BIVANJU PREKO USTVARJALNO - MOTIVACIJSKIH DELAVNIC

### WORK IN EXTENDED STAY THROUGH CREATIVE - MOTIVATIONAL WORKSHOPS

#### ŽIVLJENJEPIŠ

Jelena Mišić je zaključila Pedagoško fakulteto v Beogradu kot profesorica razrednega pouka. Že zelo dolgo se ukvarja s folkloro in plesom. Ustanovila je tudi lastno kulturno društvo. Dve leti je delovala v izobraževalnem sistemu "Ruđer Bošković", kjer je pridobila veliko izkušenj. Kot licencirana master trenerka mentalne aritmetike je že 6 let del tima šole mentalne aritmetike "Malac Genijalac". Mladim rodovom poskuša biti zgled in pozitiven primer v kaotičnem svetu, v katerem živimo. Redno se udeležuje izobraževanj in usposabljanj.

\*\*\*

#### POVZETEK

V prispevku bodo predstavljeni človeški viri kot temeljni potencial vsake organizacije, tudi šole. Izpostavljen bo pomen obstoja pogumnega in ustvarjalnega posameznika v šoli, ki s svojim delom, predanostjo in pobudami izboljšuje učni proces in spreminja šolo v kraj sreče. Predstavljene bodo dejavnosti, ki jih je avtorica izvajala, da bi izboljšala svoje delo in s tem prispevala k izboljšanju dela svojih učencev. Skozi analizo posebnih primerov bomo videli, kako se njeno delo odstira v vzgojno-izobraževalnem sistemu, in kako izkorišča svojo avtonomijo.

Ključne besede: ustvarjalna delavnica, svoboda, motivacija, razvoj, igra, sreča, življenje

#### ABSTRACT

The paper will present human resources as the basic potential of every organization, including schools. The importance of the existence of a brave and creative individual in school will be shown, who with his work, commitment and initiative can improve the learning process and turn the school into a place of happiness. The article will present the activities that the author of this text carries out in order to improve her work and thus contribute to improving the work of her students. By analyzing special cases, we will see how her work works in a system set in advance by the Ministry of Education, how she exploits her autonomy.

Keywords: creative workshop, freedom, motivation, development, play, happiness, living

dr. Renata Močnik  
renatamocnik11@gmail.com  
Gimnazija Šiška

## VEČ ŠPORTNIH AKTIVNOSTI ZA SPODBUJANJE KREATIVNEGA UČNEGA OKOLJA IN ŠE BOLJ ŠPORTNO USMERJENO ORGANIZACIJSKO KULTURO GIMNAZIJE ŠIŠKA

MORE SPORT ACTIVITIES FOR PROMOTING A CREATIVE LEARNING  
ENVIRONMENT AND MORE SPORTS-ORIENTED ORGANIZATIONAL  
CULTURE OF GYMNASIUM ŠIŠKA

### ŽIVLJENJEPIS

Dr. Renata Močnik je svojo kariero začela kot učiteljica športne vzgoje na osnovni in v srednji šoli, potem pa je nadaljevala kot mlada raziskovalka na Fakulteti za šport, kjer je pridobila naziv doktorica kinezioloških znanosti. Po zaposlitvi na Centru za univerzitetni šport Univerze v Ljubljani je deset let delala kot univerzitetna diplomirana ekonomistka v zasebnem sektorju. Trenutno je zaposlena v Dijaškem domu Gimnazije Šiška kot vzgojiteljica 1. letnika nogometašev. V zadnjem času je njeno interesno področje šport in zdravje.

\*\*\*

### POVZETEK

Organizacijska kultura je kombinacija neke predpisane kulture (ki zajema odnose med člani organizacije) in individualnih kultur posameznikov (vrednot, pogledov, stališč) ter okolja v katerem le-ti delujejo. Raziskava je pokazala, da večina dijakov Dijaškega doma Gimnazije Šiška doma v prostem času ne igra računalniških igrar, ampak se raje udeležuje aktivnosti v naravi. Med bivanjem v dijaškem domu si želijo več športnih aktivnosti in več druženja s sostanovalci. Raziskava nam lahko pomaga bolje razumeti športne potrebe dijakov in počasi razvijati še bolj športno kulturo Gimnazije Šiška

Ključne besede: dejavnosti v prostem času, dijaški dom, Gimnazija Šiška, nogometni oddelek, organizacijska kultura

### ABSTRACT

Organizational culture is a combination of some prescribed culture (which covers the relationships among the members of the organization) and the personal cultures of the individual members (their values, views, motivation) as well as the environment. The research shows that most students in Dormitory of Gymnasium Šiška did not play computer games in their free time at home, but wanted enjoy in outdoor activities. In students dormitory they wanted to have more sport activities and spend more time talking with roommates. The results obtained can help us to understand students sport orientation better and change a culture in Gymnasium Šiška.

Keywords: football class, Gymnasium Šiška, leisure time activities, organizational culture, students dormitory

Lektoriranje prispevka: Aleksandra Hafner

## UVOD

Šola predstavlja otrokom okolje, kjer s pomočjo odnosov med akterji (učitelji, dijaki in vsemi drugimi zaposlenimi), ki v šoli delujejo, ves čas poteka proces socializacije. Proces socializacije v bistvu pomeni proces oblikovanja kulture.

Že Whiting (1968) je socializacijo definiral kot proces prenašanja kulture iz generacije v generacijo. Funkcionalna teorija razlaga socializacijo s pomočjo internalizacijskega modela, kar pomeni, da ljudje prevzemajo pravila in vloge od družbe in okolja, kjer živijo. Počasi se začnejo zavedati, kaj se od njih v določenih družbenih vlogah pričakuje in te vloge internalizirajo, tako da le-te postanejo del njih. (povzeto po Močnik, 2003). Po Coackleyu (1997) internalizacijski model tvorijo tri bistvene sestavine in sicer značilnosti tistih, ki se nahajajo v procesu socializacije, ljudje in socialne institucije, ki vplivajo na proces socializacije ter specifični outputi (osebna stališča, vrednote, sposobnosti).

S selekcijo in socializacijo članov ter njihovo kulturo, se oblikuje organizacijska kultura (Schein, 1992). Organizacijsko kulturo lahko gledamo kot organizacijski proces in izraz vedenja posameznikov (Dennison, 1990, Schein, 1992). Organizacije prevzemajo osnovne družbene vrednote, njeni člani pa v njih oblikujejo skupni sistem simbolov in pomenov, ki je posledica skupnih izkušenj iz preteklosti – oblikujejo torej skupno organizacijsko kulturo. Podobne vrednote članov neke organizacije vodijo do organizacijske kulture s pozitivnim predznakom, pripadnostjo članov in produktivnostjo (Chatman, 1989; Connor & Becker, 1975; Gelfand, Kuhn & Radhakrishnan, 1996; Graves, 1970; Huges & Flowers, 1975).

Organizacijsko kulturo šole bi lahko poimenovali tudi kulturo šole. Pozitivna šolska kultura temelji na medsebojnem zaupanju (Bryk & Schneider, 2002) in je ključ uspešnega oblikovanja in izvajanja srednješolskih programov (Rhodes, Stevens & Hemmings, 2011). Različni avtorji razlagajo organizacijsko kulturo nekoliko na svoj način. Vsi pa govorijo o vrednotah posameznikov znotraj organizacije. Vrednote so po Musku in Pečjaku (1992) splošne kategorije pojavov, ki jih ocenjujemo kot dobre in zaželeno. Vrednote morajo članom skupine pokazati, kako naj bi se vedli v določeni skupini. Vedenje posameznikov je odraz kulture in pomeni tudi krepitev, oblikovanje in preoblikovanje kulture Adler, 1991).

## PREDMET IN PROBLEM

Gimnazija Šiška (v nadaljevanju GŠ) dijakom ponuja splošni gimnazijski program in gimnazijski program z dodatnimi urami športne vzgoje. Večina dijakov je športnikov in ima po kategorizaciji panožnih športnih zvez status A, B ali C. Oddelki so sestavljeni tako, da so v razredu skupaj dijaki, ki trenirajo isti šport. V A oddelkih so športniki individualnih športov, v B oddelkih so rokometarji in tudi nekateri drugi športniki individualnih športnih panog, ki v času rokometnih treningov lahko opravljajo svoje treninge v klubih (npr. plavalci, tenisači, ritmičarke, ...). V C oddelkih so nogometarji, ki stanujejo v dijaškem domu Gimnazije Šiška in po pogodbi z Nogometno zvezo Slovenije opravijo med tednom 7 treningov s trenerji Nogometne zveze Slovenije. D oddelke obiskujejo dijaki drugih skupinskih športov. V E oddelkih so dekleta dekliškega nogometnega oddelka, ki trenirajo po pogodbi pod vodstvom trenerk Nogometne zveze Slovenije. Poleg

njih so v E oddelkih tudi dijaki individualnih športnih panog in tisti, ki ne trenirajo. V F oddelkih pa so tisti, ki se ukvarjajo predvsem s skupinskimi športi, ampak nimajo statusa kategoriziranega športnika.

Gimnazija Šiška kot športnikom prijazna šola

Vsi dijaki imajo napovedano preverjanje in ocenjevanje znanja. Glede na številne obveznosti v klubih in tudi odsotnosti od pouka zaradi športnih obveznosti, je pomembno, da dijaki lahko uskladijo svoj prosti čas s šolskimi obveznostmi. Pri tem jim pomagata športni in pedagoški koordinator. Športni koordinator komunicira s trenerji, pedagoški pa dijakom pomaga pri planiranju pridobivanja ocen. Dijaki, ki imajo veliko izostankov, imajo možnost koriščenja dodatnih ur s profesorji. Hkrati pa se jim svetuje tudi s katerimi sošolci bi se lahko povezali, da bi znanje čim prej osvojili.

GŠ lahko skupaj z dijaškim domom (DD), vsemi športnimi objekti in kuhinjo, ki pripravlja vsak dan veliko različnih vrst obrokov, da lahko ugotovi potrebam športnikov tako kalorično kot vsebinsko, obravnavamo kot organizacijo.

Medsebojni odnosi med učitelji, dijaki in vsemi drugimi zaposlenimi oblikujejo organizacijsko kulturo. Dijaki z različnimi vrednotnimi sistemi prihajajo iz različnih okolij cele Slovenije in tujine in prinašajo v organizacijo svojo kulturo. Skupno vsem pa je, da imajo radi šport in da se večina s športom ukvarja več kot povprečna populacija.

Z vidika organizacijske kulture je pomembno, kakšen je odnos učiteljev do dijakov, kako učitelji vidijo šport in razvoj športne poti dijakov GŠ, kako vzgojitelji vidijo dijakove potrebe, njihove morebitne težave pri učenju in treniranju, kako doživljajo njihove šolske in športne uspehe in neuspehe. Pomembno je tudi, kako dijaki delujejo znotraj skupine. S skupnim življenjem se namreč skupinski duh in enotnost ekipe še povečuje. Pri športnem razvoju imajo popolno podporo profesionalnih trenerjev, psihologa in fizioterapevta, v šoli koordinatorje, in dodatne ure športne vzgoje, v DD pa C oddelki (nogometni fantovski oddelki) tudi vzgojitelje, ki so po izobrazbi športni pedagogi in so tudi sami včasih bili aktivni športniki, tako da lahko njihove težave še bolj razumejo. Glede na raziskavo, ki je bila opravljena na slovenskih vrhunskih športnikih najvišjega ranga, večje število članov strokovnega teama pozitivno vpliva na tekmovalnost, orientacijo k zmagi in pozitivno tekmovalno motivacijo športnikov (Močnik, 2003). Prav tako se je tudi izkazalo, da ima redno sodelovanje s člani strokovnega teama večji vpliv na motivacijo.

Skupno vsem zaposlenim na GŠ je, da nam ni vseeno za dijake in da vsakemu dijaku želimo, da postane uspešen športnik in dijak.

Zadovoljen posameznik, ki ve, da ima podporo učiteljev, staršev in vzgojiteljev ter celega kolektiva, je lahko sproščen in neobremenjen. V celoti se lahko posveča treningu in da na športnem področju vse od sebe. Uspešen in zadovoljen športnik, ki čuti, da ga učitelji in vzgojitelji razumejo, se lažje osredotoči na učenje in planira svoje obveznosti. Zaradi načrtovanja in doslednega držanja svojih planov, pa je bolj učinkovit pri učenju in manj časa izgubi za priprave na učenje ter mu tako ostane več prostega časa. Svoj prosti čas lahko izkoristi glede na svoje želje in zaradi vsega tega njegovo zadovoljstvo narašča. Več kot imamo zadovoljnih posameznikov, bolj zadovoljna je skupina in posledično je boljša tudi klima v okolici, kjer posamezniki bivajo oziroma delujejo. Na ta način se počasi oblikuje nova, še bolj pozitivna organizacijska kultura, ki je še bolj usmerjena k športu.

## CILJI

Cilj naše raziskave je bil ugotoviti, kakšne interese poleg igranja nogometa še imajo dijaki DD Gimnazija Šiška in jim v skladu z njihovimi željami ponuditi programe, ki bi skupino še bolj povezale. S skupinsko vodenimi aktivnostmi bi jih odvrnili od pretirane uporabe računalnikov in telefonov in še dodatno okrepili povezanost skupine.

Ker bi dijaki lahko sami odločali o programih, bi se povečalo tudi njihovo zadovoljstvo z bivanjem v DD in na ta način bi gradili pozitivno klimo in sooblikovali pozitivno organizacijsko kulturo tako GŠ kot tudi samega dijaškega doma.

## HIPOTEZE

H01: Večina dijakov v svojem prostem času doma najbolj pogosto igra računalniške igrice.

H02: Večina dijakov se ne bi dodatno ukvarjala s športom v svojem prostem času v DD.

H03: Večina dijakov, bi se želela z vzgojitelji pogovarjati o zanimivih temah.

## METODE

Vzorec merjencev

V raziskavo je bilo zajeto vseh 32 dijakov 1. letnika nogometnega oddelka, ki so bili v dijaški dom GŠ vpisani v šolskem letu 2021/2022. Anketiranje je bilo opravljeno v 4. tednu septembra 2021 (25 dijakov) in v začetku 5. tedna za ostale, ki so bili v 4. tednu odsotni.

Opis izvedbe meritev

Dijakom smo razdelili vprašalnik po sobah. Anketo so izpolnjevali v sobi istočasno največ trije dijaki, ki se med sabo niso smeli pogovarjati, da ne bi vplivali na odgovore drugih. Vzgojiteljica je bila pri anketiranju ves čas prisotna. V primeru nerazumljivosti vprašanja, so dobili dodatna pojasnila. Dijaki so bili seznanjeni, da je njihova anketa anonimna in da se njihovih odgovorov ne bo posredovalo staršem, ker je edini cilj ugotoviti realno stanje skupine in potem v dijaškem domu v skladu s temi rezultati ponuditi programe, ki bi bili zanje koristni in zanimivi.

Metode obdelave podatkov

Opravljene so bile osnovne statistične analize.

Uporabili smo deskriptivni pristop in v okviru tega metodo deskripcije, komparativno metodo in metodo kompilacije. Poleg deskriptivnega pristopa smo uporabili tudi analitični pristop.

## REZULTATI IN INTERPRETACIJA

Rezultati si sledijo v skladu s postavljenimi cilji in hipotezami.

Kaj delajo v prostem času DOMA (možen je samo 1 odgovor)	Št. odg. (%)
Grem ven na igrišče igrat nogomet ali košarko, ..., na sprehod, se peljem kolesom, tečem, grem na bazen, ... (aktivno športno udejstvovanje).	17 (58,6 %)
Se grem družiti (pogovarjat) s prijatelji.	7 (24,1 %)
Sem doma in igram igrice na računalniku.	1 (3,4 %)
Sem doma in igram igrice na telefonu.	1 (3,4 %)
Grem k prijatelju, da skupaj igrava igrice ali pa pokličem prijatelja, da pride do mene in skupaj igrava igrice.	0
Berem.	0
Pospravljam.	2 (6,9 %)
Ker sem utrujen zaradi treningov, počivam (brez telefona) ali spim.	1 (3,4 %)
Drugo (napiši kaj) (* delo na kmetiji, trenira)	2 *

Tabela 1: Preživljanje prostega časa doma

Opombe:

3 dijaki označili več dejavnosti, zato smo jih izločili.

\* - 2 dijaka sta poleg enega odgovora, dopisala svojo aktivnost in sicer je eden pomagal na kmetiji, drugi pa je, ko je imel čas, še dodatno treniral.

Iz Tabele 1 je razvidno, da se je večina dijakov (58,6 %), ko so bili doma in niso imeli nobenih športnih in šolskih obveznosti, najraje ukvarjala z zunanjimi športnimi aktivnostmi. Malo manj kot četrtina (24,1 %) se je rada tudi družila s prijatelji. Žal nihče ni bral. 2 sta odgovorila, da v takem primeru pospravljata, 1 pa je odgovoril, da je zaradi treningov utrujen in zato počiva brez telefona ali spi. Samo 2 dijaka sta odgovorila, da v svojem prostem času najbolj pogosto igrata igrice, zato hipoteze H01, ki pravi, da dijaki doma v svojem prostem času najbolj pogosto igrajo računalniške igrice, ne moremo sprejeti.

Kaj bi rad delal v DD v prostem času?	Št. odg. (%)
Se družil in pogovarjal s »cimri«.	25 (78,1 %)
Se pogovarjal z vzgojitelji.	2 (6,3 %)
Se s celo skupino in vzgojiteljem pogovarjal o zanimivih temah (ljubezen, odnosi s straši, odraščanje in težave mladostnikov, potovanja, novosti s spleta, treniranje preko spleta, prehrana športnika, nogometaji in drugi vrhunski športniki, masaža in samomasaža ... Napiši še vsaj 1 svojo temo!	8 (25 %)
Šel v telovadnico igrat košarko ali odbojko (obkroži). Dodaš lahko svoj predlog s področja športa.	29 (90,6 %)
Bi se pod vodstvom vzgojiteljev raztezal (stretching, pilates, joga).	5 (15,6 %)
Pod vodstvom vzgojiteljev bi se sproščal.	6 (18,8 %)
Šel 1 x tedensko na lahkoten tek s skupino.	7 (21,9 %)
Drugo (napiši svoj predlog)	

Tabela 2: Preživljanje prostega časa v DD

Iz Tabele 2 je razvidno, da bi 90,6 % dijakov prostem času v DD najraje šla v telovadnico igrat košarko ali odbojko oziroma kateri drug šport. 78,1 % bi se rada družila s svojimi sostanovci, 1/4 pa bi se z vzgojitelji pogovarjala o zanimivih temah. Zanimivo je tudi, da so dijaki pokazali kar velik interes za različne oblike regeneracije telesa. Največ 21,9 % jih je odgovorilo, da bi šli s skupino na lahkoten tek, 18,8 % bi se jih sproščalo, 15,6 % pa raztezalo. Hipoteze H02, ki pravi, da se večina dijakov v prostem času v DD ne bi

ukvarjala s športom ne moremo sprejeti. Prav tako ne moremo sprejeti hipoteze H03, ki pravi, da bi se večina dijakov prostem času rada z vzgojitelji pogovarjala o zanimivih temah.

Predlog s področja športa	Št. odg. (%)
nogomet	12 (37,5 %)
odbojka	12 (37,5 %)
košarka	4 (12,5 %)
rokomet	1 (3,1 %)
namizni tenis	7 (21,9 %)
fitnes	10 (31,3 %)
spikeball	1 (3,1 %)
sprehod	3 (9,4 %)
regeneracija	2 (6,3 %)

Tabela 3: Predlogi dijakov s področja športa

Iz Tabele 3 je razvidno, da bi več kot 1/3 dijakov (37,5 %) v prostem času v DD najraje igrala odbojko in še več nogometa. Visok (31,3 %) je tudi delež tistih, ki bi radi šli v fitnes. Pri fitnesu številka ni realna, saj dijaki 1. letnika po navodilih trenerjev ne smejo opravljati samostojnih treningov v fitnesu. Ker dijaki to vedo, jih v anketi verjetno nekaj fitnesa sploh ni omenilo. Poleg tega obstaja dokaj velik interes tudi za igranje namiznega tenisa, saj je 21,9 % dijakov odgovorilo, da bi radi igrali namizni tenis.

Drugi predlogi preživljanja prostega časa v DD	Št. odg.
TV - liga prvakov	2
TV - film	1
spanje	1
druženje z drugimi in prijatelji	2

Tabela 4: Drugi predlogi preživljanja prostega časa dijakov v DD

Iz Tabele 4 je razvidno, kaj poleg športa, so dijaki predlagali, da bi radi delali v prostem času. Interesi za druge dejavnosti so bili majhni.

Če povzamemo vse rezultate lahko rečemo, da bi bili dijaki 1. letnika nogometnega oddelka DD Gimnazije Šiška poleg svojih treningov, ki jih imajo z nogometnim oddelkom in dodatnih klubskih treningov, radi še bolj športno aktivni. Čeprav smo opazili, da dijaki veliko igrajo računalniške igrice, pa bi na osnovi rezultatov lahko sklepali, da je bil to njihov izhod v sili. Zaradi preprečevanja širjenja korona virusa, so veljali v DD zelo strogi pogoji glede druženj. Da so bili lahko omogočeni zahtevani »mehurčki«, žal dijakom nismo ponujali dodatnih aktivnosti, kar so dijaki, kot je razvidno iz raziskave, zelo pogrešali.

Ker je bila anketa opravljena konec septembra, ko še niso dobro poznali svoje vzgojiteljice, se je izkazalo tudi manj interesa, da bi se z njo pogovarjali. Vzgojitelj je sicer oseba, ki ji dijak lahko zaupa in na katerega se lahko zanese v primeru težav. Ker ni učitelj, ki bi ocenjeval šolsko znanje, ne trener, da bi lahko ocenjeval športni napredek, poleg tega pa niti ni v sorodu z nobenim od dijakov, lažje oblikuje osebni odnos z dijaki. Res pa je, da si mora tudi vzgojitelj zaupanje dijakov pridobiti, za kar pa je potreben čas.

## ZAKLJUČEK

Glede na rezultate naše raziskave, se nam zdi smiselno, da bi dijakom ponudili več športnih aktivnosti, saj imajo radi šport. Če bi jim prisluhnilo, bi zadovoljili njihove potrebe, osebno zadovoljstvo bi bilo večje in čutili bi tudi večje zadovoljstvo, ker so se odločili za sodelovanje v nogometnem oddelku in bivanje v DD Gimnazije Šiška. Ker so vzgojitelji, ki delajo z nogometnimi skupinami, profesionalno usposobljeni, lahko nalogo strokovno izvajajo. Na ta način bi vzgojitelji v očeh športnikov pridobili na ugledu, hkrati bi jim športniki še bolj zaupali. Prisotnost osebe, ki ji športniki lahko zaupajo, se je poleg prisotnosti športnega zdravnika, na vzorcu vrhunskih športnikov, izkazala pomembno povezana s samomotivacijo športnikov (Močnik, 2003).

Zadovoljni in visoko motivirani dijaki bi svoje zadovoljstvo prenesli naprej na starše in Gimnazija Šiška bi še dodatno pridobila na pozitivnem ugledu. Na tak način bi lahko začeli spreminjati organizacijsko kulturo Gimnazije Šiška, ki bi bila še bolj pozitivno usmerjena k športu. Večji pozitivni ugled Gimnazije Šiška, bi pomenil še večji interes za vpis in s tem večjo konkurenco med dijaki, kar pa na koncu pomeni, da bi dobili učno bolj uspešne dijake. Učno uspešnejši dijaki pa bi bili manj obremenjeni in bi lahko bolj zavzeto in sproščeno trenirali, kar bi na dolgi rok pomenilo tudi boljše športne uspehe.



VIRI IN LITERATURA

- Adler, N. J. (1991). International dimensions of organizational behaviour (2nd ed.). Boston: PWS-Kent.
- Bryk, A. & Schneider, B. (2002). Trust in Schools: A Core Resource for Improvement. New York: Russell Sage Foundation.
- Chatman, J. A. (1989). Improving interactional organizational research: A model of person-organization fit. *Academy of Management Review*, 14, 333-349.
- Coakley, J. J. (1997). Sport in society (Issues and controversis). Colorado Springs: University of Colorado.
- Connor, P. E. & Becker, B.W. (1975). Value and the organizations: Suggestions for research. *Academy of Management Journal*, 18 (3), 550-561.
- Dennison, D. (1990). Corporate culture and organizational effectiveness. New York: Wiley.
- Gelfand, M. J., Kuhn, K. M. & Radhakrishnan, P. (1996). The effect of value differences on social interaction processes anj job outcomes: Implications for managing diversity. V M. N. Ruderman, M. W. Huges – James & S. E. Jackson (Eds.). *Selected research on work team diversity* (pp. 155-180). Washington, DC: American Psychological Association.
- Graves, C. W. (1970). Levels of existence: an open system theory of values. *Journal of Humanistic Psychology*, X (2), 131-155.
- Huges, C. L. & Flowers, V. S.(1975). Towards existentialism in management. *The conference Board Record*, 12, 60-64.
- Močnik, R. (2003). Nekatere značilnosti organizacijske kulture vrhunskih športnikov v Sloveniji. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Rhodes, V.; Stevens, D. & Hemmings, A. (2011) . Creating Positive Culture in a New Urban High School. *High School Journal*, p. 82-94. Pridobljena s:  
file:///C:/Users/Uporabnik/Downloads/Rhodes\_Stevens\_Hemmings\_CreatingPositiveCulture.PDF
- Schein, E.H. (1992). *Organizational culture and leadership* (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Whiting, J. W. M. (1968). Socialization: Antropological Aspects. V D. Sils (ed.), *International Encyclopedia of the Social Sciences*, Vol. 14, p. 545.

mag. Mojca Moškon Mešl  
mojca.moskon@guest.arnes.si  
OŠ Rače

## USTVARJALNOST PRI POUKU ANGLEŠČINE KOT DRUGEGA TUJEGA JEZIKA V OSNOVNI ŠOLI

### CREATIVITY IN TEACHING ENGLISH AS A SECOND FOREIGN LANGUAGE IN PRIMARY SCHOOL

#### ŽIVLJENJEPIŠ

Mojca Moškon Mešl je profesorica zgodovine in angleščine ter magistrica znanosti s področja ameriških študij. Kot učiteljica angleščine je bila najprej zaposlena na Srednji šoli za gostinstvo in turizem Maribor, med leti 2001 in 2013 pa na Škofijski gimnaziji Maribor. Od leta 2019 je zaposlena na OŠ Rače, kjer poučuje angleščino in dela na poskusnem projektu uvajanja RAP v osnovne šole. Je tudi pomočnica glavne ocenjevalke za NPZ angleščine ter zunanja ocenjevalka za predmet angleščina na splošni maturi. Posebno pozornost namenja inovativnim in ustvarjalnim pristopom k pouku tujega jezika.

\*\*\*

#### POVZETEK

Ustvarjalnost je eden tistih pojmov, ki nam je sicer samoumeven, a ga težko definiramo. Večinoma ga povezujemo z umetnostjo, glasbo, plesom. Je veččina, ki učitelja postavlja v negotovost: se držati ustaljenih in preverjenih načinov poučevanja, seveda s pomočjo nepogrešljivega učbenika, delovnega zvezka in učnih listov, ali dati priložnost ustvarjalni domišljiji. Soustvarjati pouk skupaj z učenci, zaupati njihovi (in svoji) ustvarjalnosti in ob tem slediti učnim ciljem in standardom znanj je vsekakor izziv, s katerim se srečuje učitelj sodobnega pouka. Učitelji angleščine pri tem nismo izjema.

Ključne besede: ustvarjalnost, prečne veščine, motivacija

#### ABSTRACT

Creativity is one of those concepts that is often taken for granted, but is difficult to define. We mostly associate it with art, music and/or dance. It is a skill that puts the teacher in uncertainty: to stick to established and proven ways of teaching, of course by means of a textbook, workbook and worksheets, or to give a chance to the creative imagination. Co-creating lessons with students, trusting their creativity and at the same time following learning goals and standards of knowledge is definitely a challenge that a modern teacher faces. And the ESL teachers are in this case no exception at all.

Keywords: creativity, transversal skills, motivation

Lektoriranje prispevka: Martina Brodej

## 1 Uvod

Pri pouku angleščine kot drugega tujega jezika v osnovni šoli je potrebno upoštevati smernice in navodila različnih dokumentov. Kot osnova nam seveda služi Učni načrt za drugi tuji jezik kot neobvezni izbirni predmet v osnovni šoli, šole, ki so vključene v triletni poskus Uvajanja tujega jezika v obveznem programu in preizkušanja koncepta razširjenega programa v osnovni šoli (v nadaljevanju RAP), pa so zavezane delovati še v skladu s Kurikularnim dokumentom razširjenega programa osnovne šole in Pravilnikom o postopnem uvajanju drugega tujega jezika v osnovni šoli. Če ob tem upoštevamo še smernice Zavoda RS za šolstvo za ustvarjanje varnega in spodbudnega učnega okolja kot učnega okolja 21. stoletja, dobimo učitelji široko paleto usmerjevalnikov, ki nas lahko na prvi pogled omejujejo, a nam ob poglobljeni preučitvi ponujajo neverjetno ustvarjalno svobodo in možnost pedagoškega, didaktičnega, strokovnega in osebnostnega razvoja ter doprinosa k pouku tujega jezika.

Pri načrtovanju pouka angleščine kot drugega tujega jezika smo tako upoštevali predvsem cilje in vsebine iz učnega načrta za drugo in tretje izobraževalno obdobje. Predvsem slednje so jasno zastavljene in se ne razlikujejo od vsebin, ki so priporočene v Kurikularnem dokumentu RAP. Tudi didaktična priporočila so v obeh dokumentih primerljiva. Medpredmetno povezovanje, razvijanje medkulturne zmožnosti, kritično mišljenje, smiselna vpeljava IKT, uporaba avtentičnih gradiv, učenje z raziskovanjem in reševanje problemov so vse prvine, ki gredo z roko v roki z ustvarjalnostjo in skupaj gradijo varno in spodbudno učno okolje. Pri tem smo vsekakor upoštevali še formativno spremljanje učenčevega napredka in učence navajali na samovrednotenje kot pogoj za uspešen napredek pri razvijanju in uporabi jezikovnih veščin ter spretnosti, kar je tudi v skladu s priporočili učnega načrta, v katerem lahko preberemo: » Pri pouku tujih jezikov, še zlasti pri pouku drugega tujega jezika priporočamo, da učenec svoj napredek v znanju katerega koli jezika tako v šoli kot tudi zunaj nje spremlja kot samovrednotenje in samospremljavo.«

Pri pouku tujega jezika si učitelji velikokrat postavimo vprašanja, v koliki meri se držati učbenika. Kurikularni dokument RAP jasno opredeli, da se učbenik pri tujem jeziku ne uporablja. Na drugi strani pa v dokumentu Zavoda RS za šolstvo z naslovom Drugi tuji jezik kot neobvezni izbirni predmet v 2020/2021 lahko preberemo, da uporaba učbenikov (vsaj v 4. in 5. razredu) ni predvidena in prav tako ni s tem namenom potrjen noben učbenik in da učitelj učna gradiva pripravlja sam. Nadalje lahko preberemo, da pa se učitelj sicer lahko opredeli za uporabo učbenika, a da mora predhodno pridobiti soglasja in finančno podporo staršev. Poleg navedenih navodil smo izhajali iz teze, da je odstopanje od učbenika za učitelja sicer izziv, a da slepo sledenje učbeniku pri tujem jeziku nasploh zlahka postane učencem dolgočasno in duhamorno. In ne nazadnje, da ob slepem sledenju učbeniku dosežemo ravno nasprotno od želenega: zatremo ustvarjalnost in s tem zanikamo primarni cilj pouka tujega jezika – to je zmožnost in sposobnost komuniciranja kot človekove osnovne potrebe. Osnovna misel tega prispevka je tako prepričanje, da obstaja povezava med ustvarjalnostjo in učenjem tujih jezikov, saj sta oba pojma v uspešnem učnem procesu medsebojno prepletena in se vzajemno dopolnjujeta.

## 2 Kaj je ustvarjalnost?

O tem, kaj je ustvarjalnost, obstaja več teorij. Če v slovar SSKJ pogledamo, kaj piše pod besedo »ustvarjalnost«, oziroma pod sopomenko »kreativnost« najdemo naslednjo definicijo: kreativnost -i ž (i) knjiž. lastnost, značilnost kreativnega, ustvarjalnost: režijska kreativnost; poglobljena umetniška kreativnost / ustvarjalnost igralca / v svojih modelih je pokazal precej kreativnosti.

Seveda je ustvarjalnost pojem, ki je veliko bolj kompleksen od same definicije v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. Ustvarjalnost pomeni, da ustvarimo nekaj, česar še ni bilo, a ima ta stvaritev na koncu

uporabno vrednost. Tako nismo ustvarjalni zaradi ustvarjalnosti same, ampak zaradi končnega rezultata. Ustvarjalnost je tako neločljivo povezana z motivacijo. Če smo motivirani, smo hkrati tudi ustvarjalni, kar z drugimi besedami pomeni, da iščemo nove ideje, načine za doseg ciljev – v našem primeru učnih ciljev. In seveda tudi obratno: kadar so naši učenci ustvarjalni, so tudi bolj motivirani. Ustvarjalnost je namreč multidisciplinarna in kot taka omogoča našim učencem, da v razredu uporabljajo tudi svoje druge veščine, kar omogoča tudi sicer jezikovno šibkejšim učencem, da se uveljavijo na področju, kjer bi sicer počasneje napredovali. Še več, ustvarjalnost jim daje občutek dosežka in občutek, da je pouk jezika namenjen njim samim in ni samemu sebi namen.

3 Krepitev veščine ustvarjalnosti pri pouku angleščine kot drugega tujega jezika. Primeri dobre prakse.

Ob učenju tujega jezika (bodisi kot prvi ali drugi tuji jezik), učenec ne usvaja zgolj njemu povsem nove vsebinske in slovnične jezikovne prvine, ampak prihaja v stik tudi s tujo kulturo – kulturo ljudi, ki jim je ta jezik materinščina. Na tem zavedanju lahko gradimo ustvarjalnost in tako vključimo v pouk naslednje dejavnosti, ki učencem omogočajo, da izrazijo, krepijo in uporabljajo svojo ustvarjalnost:

- uporaba pesmi,
- uporaba avtentičnih besedil,
- vzpodbujanje razprav na določeno temo,
- igranje družabnih iger (Bingo, Človek ne jezi se, Enka ipd.),
- možganska nevihta (ang. brainstorming),
- izdelava lutk in izvedba lutkovne predstave (za mlade učence),
- sestavljanje ugank in kvizov,
- Pokaži, kaj znaš / Naš razred ima talent,
- likovno ustvarjanje, kolaž,
- učenci napišejo in ilustrirajo svojo zgodbo,
- igre vlog,
- avtentično učenje,
- obrnjeno učenje (ang. flipped learning) itd.

V naslednjem podpoglavju vam bomo na konkretnih primerih prikazali tri primere, pri katerih so bili učenci pri usvajanju tujega jezika ustvarjalni.

a) Ustvarjalnost s pomočjo medpredmetnega povezovanja (multidisciplinarnost)

V okviru RAP smo na področju Kultura in tradicija znotraj sklopa tuji jeziki obravnavali vsebino Moje šolsko in domače okolje. Za to smo porabili 20 šolskih ur, ki smo jih razdelili med naslednja poglavja: 1. "My world – Let's take some photos", 2. "My world now and then – Let's make a postcard", 3. "My world – Let's build a town" in 4. "My world – Let's introduce it to the others".

1. V prvem poglavju smo si zastavili naslednje jezikovne cilje:

- Razvijanje sporazumevalnih spretnosti.
- Spoznavanje, utrjevanje in raba novega besedišča: Poimenovanje zgradb in institucij.
- Spoznavanje, utrjevanje in uporaba slovničnih struktur: "There is / There are" in ~ "Have / Has got".

Dejavnosti učencev so bile naslednje:

- Učenci so na terenu fotografirali zgradbe;
- Uredili so fotografije in s pomočjo slovarjev poimenovali zgradbe v angleškem jeziku.

Medpredmetno smo se povezali z obveznim učnim predmetom geografija in predmetom v okviru RAP – turizem domačega kraja.



Slika 1: Poštna poslovalnica v Račah (Vir: Zasebni arhiv Mojca Moškon Mešl, 2022).

2. V drugem poglavju so učenci opravili naslednje dejavnosti:

- s pomočjo elektronskih slovarjev so iskali pridevnike za opis zgradb, mest in krajev;
- ob uporabi tezavrov so iskali sopomenke;
- izdelali so razglednico in jo napisano v angleškem jeziku poslali vodstvu šole, županu in na svoje domače naslove;
- primerjali so stare razglednice Rač z njihovo razglednico;
- primerjali so življenje v Račah nekoč in danes.

Jezikovni cilji, katerim smo pri tej vsebini sledili, so bili naslednji:

- razvijanje sporazumevalnih spretnosti;
- spoznavanje, utrjevanje in uporaba novega besedišča (spoznavanje in uporaba pridevnikov za opis krajev, mest in zgradb.);
- spoznavanje, utrjevanje in uporaba slovničnih struktur (postavitev pridevnika v povedi.).

Medpredmetno smo se v okviru teh ur povezali z obveznima učnima predmetoma geografija in zgodovina ter predmetom v okviru RAP – turizem domačega kraja, ponovno pa smo spodbujali razvoj digitalnih kompetenc in kritičnega mišljenja.



Slika 2: Razglednica o kraju Rače (Vir: Zasebni arhiv Mojca Moškon Mešl, 2022).

3. V tretjem poglavju so učenci s pomočjo lesenih kock Eichorn® zgradili mesto. Poimenovali so zgradbe (neznane besede so poiskali v slovarjih) in v angleškem jeziku svoje mesto in zgradbe predstavili učencem 1. triade. Pri tem so utrjevali jezikovne zmožnosti, govorne spretnosti in uporabljali novo besedišče. Medpredmetno smo se povezovali s predmetoma tehnika in tehnologija ter nemščina. Ob tvorjenju dialogov v angleškem jeziku, ustni predstavitvi mesta iz kock (v homogeni in nato še v heterogeni skupini), sodelovanju v skupini in aktivnem prevzemanju vlog znotraj skupine so učenci razvijali miselno in praktično ustvarjalnost.



Slika 3: Mesto iz kock (Vir: Zasebni arhiv Mojca Moškon Mešl, 2022).

4. V četrtem poglavju smo z učenci obiskali turistično kmetijo in raziskali ponudbo. Preučili so jedilni list in ga prevedli najprej v nemški in nato s pomočjo slovarjev še v angleški jezik. Jedilni list so zatem predstavili svojim sošolcem. Pri tem so ponovno utrjevali besedišče in razvijali jezikovne ter sporazumevalne spretnosti.

Ob aktivnem sodelovanju pri pripravi gradiva in prevajanju jedilnega lista smo spodbujali tako miselno in praktično ustvarjalnost kot kritično mišljenje.

Učenci so na konkretnih primerih ugotavljali razlike med kakovostjo slovarjev.

Slika 4: Prevodi jedilnih listov (Vir: Zasebni arhiv Mojca Moškon Mešl, 2022).

Kakor je razvidno s fotografije, smo medpredmetno sodelovali z obveznima predmetoma nemščina (kot prvi tuji jezik) in gospodinjstvo ter predmetom RAP – turizem domačega kraja.

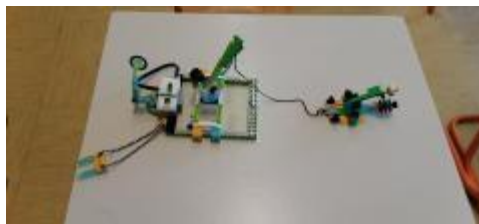
Pri svojem delu so učenci uporabljali sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (tablice, računalnike, elektronske slovarje in tezavre), pri čemer smo enakomerno spodbujali tako razvoj digitalnih kakor tudi jezikovnih kompetenc in sodelovanja.

#### b) Ustvarjalnost pri pouku angleščine s pomočjo Lego robotike

Ideja za spoznavanje novih besed na temo »prevozna sredstva« (ang. means of travel) je prišla s strani učencev. Na naši šoli imamo komplete za izdelavo in programiranje Lego robotov serij Lego We-Do (robotika za mlajše učence), Lego Mindstorms in Lego Spike Prime (oba namenjena starejšim učencem). Kompleti vsebujejo programsko in strojno opremo za ustvarjanje prilagodljivih robotov, ki jih lahko programiramo. Za projekt smo potrebovali dve šolski uri, učenci pa so zatem, ko smo po klasični metodi s pomočjo učbenika in delovnih listov spoznali osnovna prevozna sredstva, izdelali in programirali svoj nabor prevoznih sredstev. Pri tem so uporabljali zgoraj navedene komplete za starejše učence, tablične računalnike, s katerim so prevozna sredstva aktivirali in s pomočjo katerih so preverjali svoje besedišče.

Delo smo zasnovali tako, da so učenci poleg ustvarjalnosti (»Sestavi prevozno sredstvo, ga programiraj in poimenuj v angleščini.«) in uporabe IKT razvijali še veščine sodelovanja (delo v dvojicah ali skupine po trije učenci), kritičnega mišljenja (»Kaj boš storil, če se tvoj avtomobilček ne premika?«, »Kateri izraz za poimenovanje reševalnega vozila boš uporabil: a) ambulance ali b) rescue vehicle? Preveri na spletu pogostost uporabe enega ali drugega izraza.«), deduktivnega in induktivnega sklepanja, argumentiranja in vrednotenja. Kot učiteljica sem vzpodbujala komunikacijo v angleškem jeziku, a jih ob uporabi slovenskega jezika nisem opozarjala.

Jezikovni cilji, ki smo jim tako sledili, so bili utrjevanje in uporaba besedišča, razvijanje sporazumevalne zmožnosti in razvijanje govornih spretnosti.



Slika 5: Reševalno vozilo (Vir: Zasebni arhiv Mojca Moškon Mešl, 2022).

#### 4. Zaključek

Ustvarjalen učitelj spodbuja učence, da so tudi sami ustvarjalni. V sodobnem učnem okolju, kakor tudi na današnjem trgu dela je ustvarjalnost ključnega pomena za uspeh. Reševanje problemov, kritično razmišljanje, (vseživljenjsko) učenje z raziskovanjem in inovativnost so ob sposobnosti komuniciranja v tujem jeziku ključni za profesionalni in osebni razvoj mladega človeka. Vnašanje ustvarjalnosti v razred bo pomagalo našim učencem postati bolj ustvarjalni misleci tudi izven učilnice. S tem, ko učencem omogočamo, da so ustvarjalni, jih ne učimo le jezika, ampak jim pomagamo, da se pripravijo na prihodnost.



## VIRI IN LITERATURA

- Council of Europe (2001). Common European Framework of Reference: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge University Press.
- DRUGI TUJI JEZIK kot neobvezni izbirni predmet v 2020/2021:  
[http://osoplotnica.splet.arnes.si/files/2020/03/nip\\_nemscina-converted.pdf](http://osoplotnica.splet.arnes.si/files/2020/03/nip_nemscina-converted.pdf), pridobljeno 21. 2. 2022.
- 8 Flipped Classroom Examples:  
<https://www.viewsonic.com/library/education/8-flipped-classroom-examples/>, pridobljeno 21. 2. 2022.
- MALEY, Alan (2010) Creativity in the English language classroom:  
[file:///D:/Users/Pouk/Desktop/%C4%8CLANEK%20-%20%C4%8CREN%C5%A0OVCI/LITERATURA/pub\\_F004\\_ELT\\_Creativity\\_FINAL\\_v2%20WEB.pdf](file:///D:/Users/Pouk/Desktop/%C4%8CLANEK%20-%20%C4%8CREN%C5%A0OVCI/LITERATURA/pub_F004_ELT_Creativity_FINAL_v2%20WEB.pdf), pridobljeno 22. 2. 2022.
- Morano, Alina. (2019) Spodbujanje kritičnega in kreativnega mišljenja pri pouku angleščine:  
<https://repozitorij.uni-lj.si/lzpisGradiva.php?lang=slv&id=109840>, pridobljeno 16. 2. 2022.
- Obrnjeno učenje: <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/svetovanje/obrnjeno-ucenje>, pridobljeno 18. 2. 2022.
- Orković, Dijana (2016). The use of the mother tongue in teaching English and French: magistrsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. <https://repozitorij.uni-lj.si/lzpisGradiva.php?lang=slv&id=101387>, pridobljeno 16. 2. 2022.
- Pravilnik o postopnem uvajanju drugega tujega jezika v osnovni šoli:  
<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV8850>, pridobljeno 16. 2. 2022.
- Program osnovna šola DRUGI TUJI JEZIK v 4. do 9. razredu NEOBVEZNI IZBIRNI PREDMET Učni načrt:  
[http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program\\_razsirjeni/Drug\\_i\\_TJ\\_izbirni\\_neobvezni.pdf](http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_razsirjeni/Drug_i_TJ_izbirni_neobvezni.pdf), pridobljeno 16. 2. 2022.
- RAZŠIRJENI PROGRAM OSNOVNE ŠOLE:  
[https://skupnost.sio.si/pluginfile.php/693888/mod\\_resource/content/1/Kurikularni%20dokument%2011\\_6.pdf](https://skupnost.sio.si/pluginfile.php/693888/mod_resource/content/1/Kurikularni%20dokument%2011_6.pdf), pridobljeno 16. 2. 2022.
- F. Michelle (2021). Uporaba pesmi pri pouku TEFL: <https://mycoolclass.com/sl/uporabo-pesmi-v-tefl-razredih/>, pridobljeno 18. 2. 2022.
- Ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje: <https://www.zrss.si/stiki-s-prakso/aktualno/varno-spodbudno-ucno-okolje/ustvarjanje-ucnih-okolij-za-21-stoletje/>, pridobljeno 21. 2. 2022.

**dr. Jason O'Rourke**

jasonorourke@yahoo.com

Washingborough Academy, Velika Britanija

## RAZVIJANJE GLASU OTROK ZA SPODBUJANJE PODNEBJA, OKOLJA IN HRANE V OSNOVNI ŠOLI

### DEVELOPING CHILDREN'S VOICE TO PROMOTE CLIMATE, ENVIRONMENT AND FOOD WITHIN A PRIMARY SCHOOL SETTING

#### ŽIVLJENJEPIŠ

Dr. Jason O'Rourke je ravnatelj akademije Washingborough v Združenem kraljestvu. V času njegovega vodenja je šola pridobila nacionalno in mednarodno priznanje za učni načrt, ki ga je razvila in v ospredje otrokovega učenja postavlja zdravo življenje in izobraževanje o hrani. Je predstavnik Združenega kraljestva v mednarodnem odboru SAPERE, soustanovitelj in skrbnik dobrodelne organizacije za izobraževanje o hrani TastEd, član parlamentarne skupine za šolsko prehrano, sodeluje pri posvetovanju ministrstva za zdravje. Na nacionalni in mednarodni ravni redno govori o vplivu, ki ga imajo lahko šole na poučevanje naslednje generacije o trajnostni prehrani in širjenje prehranske pismenosti otrok.

\*\*\*

#### POVZETEK

Razvijamo inovativne metodologije, pristope in praktične dejavnosti za ozaveščanje evropskih šol o trenutnih izzivih podnebnih sprememb ter opolnomočenje učencev in zagotavljanje ključnih kompetenc na področju podnebja, okolja in hrane. V sodelovanju z organizacijo Health Education trust razvijamo učne priložnosti in vire v okviru učnega načrta, ki bodo otrokom pomagali pri učenju o trajnostnih prehranskih navadah. Za udejanjanje tega izziva smo ustanovili akcijsko skupino otrok, imenovano varuhi zemlje, ki pomaga pri razvoju virov in njihovem širjenju med člani naše šolske skupnosti. S tem se ustvarja sinergija med našim šolskim vrtom in šolsko kuhinjo ter spodbujanjem otrok, da uživajo bolj zdravo hrano in se bolj zavedajo problema zavržene hrane.

Ključne besede: šola, ozaveščanje, podnebje, kompetence, hrana, učni načrt, šolski vrt, šolska kuhinja, zdrava prehrana

#### ABSTRACT

We are developing innovative methodologies, approaches and hands on activities to raise awareness in European schools about the current climate change challenges and empower and provide pupils with key competences within the fields of climate, environment and food. In partnership with the Health Education trust we are developing learning opportunities and resources within the school curriculum that will support children learning about sustainable food practises. To meet this challenge we have set up a child focused Action Group called guardians of the earth who are helping develop the resource is and disseminate them to the members of our school community. This in turn is creating a synergy between our school kitchen garden, our school kitchen and supporting children eating healthier food and being more aware of food waste.

Keywords: school, awareness raising, climate, competences, food, curriculum, school garden, school kitchen, healthy eating

Learn4Earth

## Varuhi Zemlje



## Naša srečanja:

- Zbiramo se na srečanjih.
- Odločili smo se, da morajo posamezna področja na naši šoli postati bolj trajnostno naravnana in da so naša prioriteta čas kosila in odpadki, tako v kuhinji kot v koših.
- Drugi področji, kjer smo želeli spremembe, sta bili uporaba deževnice in zmanjšanje smeti na igriščih.



## Mednarodni projekt




- Šola je del velikega mednarodnega projekta, ki se imenuje 'Learn4Earth' in vključuje še Slovenijo, Dansko, Italijo in Španijo.
- Sestali smo se z znanstveniki v Italiji, kjer smo jim zaupali našo težavo z odpadki v kuhinji in na hodnikih.
- Kuhar je zbral vse zelenjavne odpadke in največji delež so predstavljali olupki krompirja.
- Znanstveniki so nam poslali nekaj fantastičnih dejstev o krompirju in zakaj bi naj jedli tudi olupke krompirja.



## Dejstva o krompirju

- 1 krompir (200 g) vsebuje 40% vseh dnevnih potreb po vitaminu C
- Krompirjeve olupke lahko jemo, če je krompir star manj kot 5 mesecev, če ni poškodovan in če nima zelenih delov
- V nobenem primeru ne zavržite krompirjevih olupkov, saj se lahko uporabijo za dezinfekcijo ran, kot razkužilo in gnojilo prsti in tudi kot seme, iz katerega se lahko vzgoji nova sadika krompirja.

Purple/Blue potatoes <i>Anthocyanins - water soluble</i>	Yellow/Red Potatoes <i>Carotenoids - fat soluble</i>
White – Yellow – Red – Purple – Blue	
Starchy dough <i>Tend to flake = good for puree/mashed Idaho / Russet</i>	Waxy paste <i>Keep the shape = good for salads/roasted Yukon Gold</i>

## Naša šola in krompir

- Kuhar v šolski kuhinji se je poglobil v to in pripravlja nove, razburljive recepte za jedi, ki bodo vsebovale krompirjeve olupke.
- V naših učilnicah bomo imeli priložnost opraviti nekatere eksperimente, ki nam jih bodo poslali znanstveniki iz Italije.
- Na našem vrtu bomo posadili več v sort krompirja.



# AVTONOMIJA V ŠOLI

## 14. mednarodni simpozij

### Črenšovci, 1. in 2. april 2022

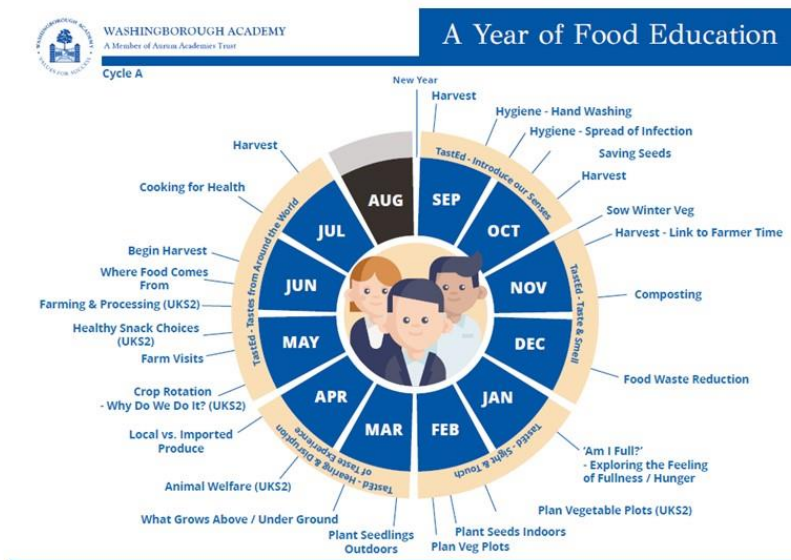


## VI STE LAHKO SPREMEMBA NA NAŠI ŠOLI IN V SVETU!

- Ko imaš za kosilo pečen krompir PROSIM poskusi tudi olupek
- Če bomo jedli več toplih obrokov v šoli, bo manj odpadne embalaže in bomo bolj trajnostno naravnani.
- Bodimo navdušeni nad krompirjem!



## Leto učenja o hrani, prvi krog

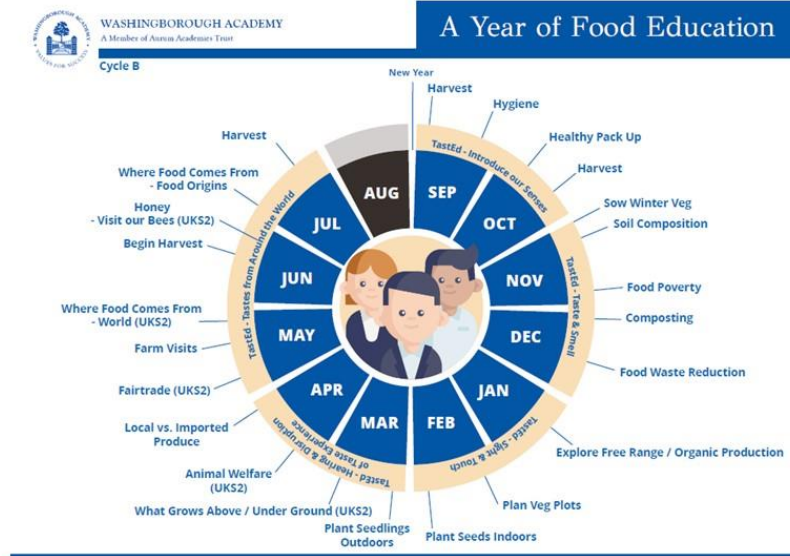


# AVTONOMIJA V ŠOLI

## 14. mednarodni simpozij

### Črenšovci, 1. in 2. april 2022

## Leto učenja o hrani, drugi krog



## Nabava – lokalne/regionalne oskrbovalne verige



## Šolski vrt



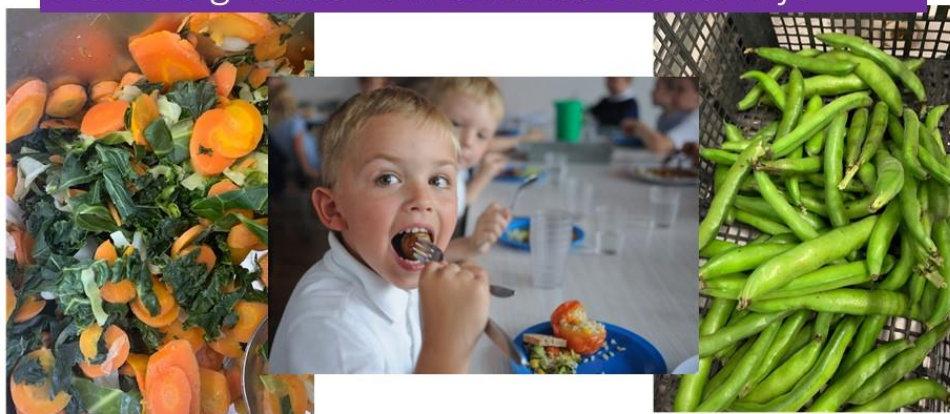
## Šolski vrt







Iz šolske gredice na krožnik šolske kuhinje



## Šolski vrt

w/c 01/02/21 (wk 4 costings)			
Produce	Unit/Qty	Price	Total
Swede (kg)	1.5	2.25	3.375
Parsnips (kg)	1	3.57	3.57
		<b>Total</b>	<b>6.945</b>

w/c 08/02/21 (week 6 costings)			
Produce	Unit/Qty	Price	Total
Onions (kg)	2	3.15	6.3
Green Cabbage (unit)	4	2.2	8.8
Carrots	2	2.49	4.98
Parsnips (kg)	1	3.57	3.57
		<b>Total</b>	<b>23.65</b>

w/c 22/02/21 (wk 8 costings)			
Produce	Unit/Qty	Price	Total
Green Cabbage (unit)	4	2.2	8.8
Carrots (kg)	2	2.49	4.98
Parsnips (kg)	1	3.57	3.57
Potatos (kg)	4	2.15	8.6
		<b>Total</b>	<b>25.95</b>

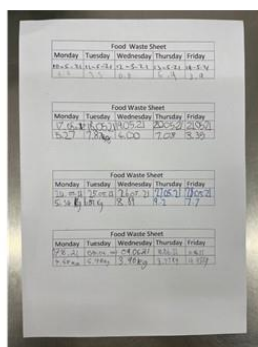
## Lokalni med



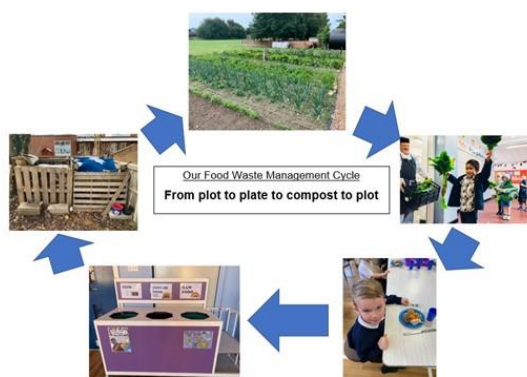
## Akcija!



## Zbiranje & tehtanje zavržene hrane



Naš krog zavržene hrane: gredica – krožnik –  
kompost - gredica



Glas otrok



Socialni vidik hrane  
Zdravje v družini in v skupnosti



Socialni vidik hrane  
Zdravje v družini in v skupnosti

Priložnosti za učenje v družini

Učenci v sklopu kurikulumu, ki se izvaja v zvezi z zdravo hrano v šoli, domov prinašajo mnoga pozitivna sporočila o hrani. Poleg tega so mnogi ravnatelji razvili dodatne domače naloge in delavnice za starše, kjer še dodatno krepijo zavedanje o pomembnosti zdravega prehranjevanja in socialnih prednosti, ki jih prinašajo razmere, ko družina skupaj je.



## Socialni vidik hrane

### Podpiranje kulturne zavesti in medgeneracijskih odnosov

Šole v bolj kulturno pestrih okoljih so osredotočenost na hrano uporabile kot orodje za poudarjanje in sprejemanje raznolikosti različnih kultur na šoli. To jim je omogočilo, da podpirajo razumevanje in spoštovanje kultur drug drugega v svojih skupnostih, praznujejo razlike in skupne značilnosti z delitvijo prehranskih tradicij in obrokov ter podpirajo vključujočo, kohezivno naravo šolskega etosa.



## Socialni vidik hrane Zdravje v družini in v skupnosti

### Razvijanje povezav v skupnosti

Uporaba celotnega šolskega pristopa do hrane za podporo skupnosti, da se bolj vključi v življenje šole, s ciljem, da bo to pozitivno vplivalo na izobraževanje otrok, saj so starši vključeni v njihovo šolsko življenje – razvijanje povezanosti šole.



Podpiramo našo lokalno skupnost s pripravo obrokov



Hrano, ki jo pridelamo, podarjamo "bankam hrane"



## Konzerviranje



## Konzerviranje





## Konzerviranje



## Prodajanje naših pridelkov



## Prodajanje sadik



## Pobiranje pridelkov



## Pobiranje pridelkov



## Pobiranje pridelkov



## Pridobivanje semen



## Pridobivanje semen



mag. Ksenija Perčić in mag. Maja Goričanec

ksenijar4@gmail.com

Osnovna škola Sveti Martin na Muri, Hrvaška

maja1goricanec@gmail.com

Osnovna škola Sveti Martin na Muri, Hrvaška

## Z DELOM V VRTU DO ZDRAVEGA TELESA IN UMA THE BENEFITS OF GARDENING FOR PHYSICAL AND MENTAL HEALTH

### ŽIVLJENJEPIS

Ksenija Perčić je učiteljica razrednega pouka na OŠ Sveti Martin na Muri. V šolski zadrugi Tinček je voditeljica sekcije "Mali ekolozi", ki skrbi za šolski vrt zdravilnega rastlinja in začimb in nedavno zasajen nasad gozdnih sadežev.

Maja Goričanec je učiteljica razrednega pouka na OŠ Sveti Martin na Muri. V šolski zadrugi Tinček je voditeljica sekcije „Mali cvječari“, ki skrbi za nasad gozdnih sadežev.

\*\*\*

### POVZETEK

Osnovna šola Sveti Martin na Muri šteje 209 učencev in 34 delavcev šole. Leta 2006 nam je bil dodeljen status Mednarodne eko-šole. Leta 2013 smo ustanovili dijaško zadrugo „Tinček“. Učenci z učitelji uresničujejo vzgojno-izobraževalne in društveno-gospodarske cilje skozi delo v šolskem sadovnjaku. Učenci se v „Zadrugi“ vključujejo v številne aktivnosti in manifestacije. Bivanje v šolskem nasadu gozdnih sadežev, sadovnjaku in vrtu z zdravilnimi zelišči vpliva na njihovo koncentracijo, ustvarjalnost, pomiritev, fizično in duševno zdravje.

Ključne besede: šolska zadruga, sadovnjak, narava, učenje, zdravje, kreativnost, stresni hormon, komunikativnost, podjetništvo

### ABSTRACT

St Martin na Muri Elementary school is attending 209 pupils and is employed 34 employees in this school year. In 2006 school was granted Green flag and certificate as International Eco-school. Main aim of the School cooperative Tinček is to educate students in healthy ways of living, developing their entrepreneurship and ecological awareness and training them to be responsible participants in their environment.

Keywords: school cooperative, orchard, nature, learn, health, creativity, stress hormone, communicativeness, entrepreneurship

Lektoriranje prispevka: Maja Goričanec

Prispevek je v hrvaškem jeziku.

## UVOD

Pandemija koronavirusa snažno utječe na sve aspekte društva. Aktualna zdravstvena kriza te njezine psihološke posljedice predstavljaju izazov za cjelokupno društvo, a posebice za najosjetljivije skupine kao što su djeca. Naravno, nije zaobišla ni našu školu pa smo u zadnje dvije godine svakodnevno propitivali načine i postupke u radu s djecom kako bi posljedice po zdravlje učenika bile što manje kad sve ovo završi.

Osnovna škola Sveti Martin na Muri smještena među brežuljcima Gornjeg Međimurja ima 209 učenika i 34 djelatnika. Svoju prirodnu lokaciju nastojimo maksimalno iskoristiti tako da smo na oranici iza škole zasadili najprije 500-tinjak sadnica jabuka sorte idared, jonagold i zlatni delišes, a kasnije smo voćnjak proširili i starinskim sortama jabuka. 2013. godine osnovali smo školsku zadrugu „Tinček“ s ciljem proširenja djelatnosti, razvijanja ekološke svijesti kod učenika, promoviranjem zdravog načina života i prehrane kroz školsku kuhinju. Danas na toj parceli imamo i vrt ljekovitog bilja, bobičnjak, 10-ak grmova lijeske i ukrasno drvenasto bilje zasađeno u projektu Park prijateljstva.

## PSIHOFIZIČKO ZDRAVLJE UČENIKA

Djeca se svakodnevno suočavaju s neizvjesnim događajima koji mogu doprinijeti osjećaju straha i neizvjesnosti, ali i pojavi drugih emocionalnih stanja i reakcija. Svi smo ovih dana u potrazi za resursima koji će nam olakšati nošenje sa zahtjevima prilagodbe na nove okolnosti života s Covid-19 pandemijom. Stres je prvi odgovor na prijetnju na koju svi reagiramo na različite načine. Svjesni smo rizika od dugoročnih posljedica na mentalno zdravlje koji mogu uslijediti. Promatrajući ponašanje učenika u radu Zadruge zaključili smo da radom na otvorenom, u druženju s prijateljima, međusobnom komunikacijom i interakcijom, fizičkim naporom, razvijanjem ekološke svijesti i mnogim drugim čimbenicima, možemo smanjiti negativne učinke pandemije i pomoći vratiti nadu i sigurnost djeci koja su pogođena krizom.

Iskustvo rada s djecom ispunjeno je nizom izazova, ali i brojnim uvidima. Jedan od njih je osvještavanje kapaciteta za oporavak. U pružanju podrške djeci nerijetko smo iznenađeni njihovom unutarnjom snagom. Svjedoci smo, u radu i u svakodnevnom životu, da neki pojedinci uspijevaju u relativno kratkom periodu prevladati značajne životne izazove dok kod nekih pojedinaca nakon suočavanja sa stresom oporavak traje puno dulje i sporije. Na nama učiteljima je da taj oporavak traje kraće i brže.

Otpornost se definira kao način dobrog prilagođavanja kad se suočimo s nekom teškoćom, traumom ili tragedijom. Međutim, moramo znati da otpornost nije osobina, nego treba raditi na njezinom razvoju. Postupak razvoja otpornosti uključuje suodnos pojedinca tj. naših učenika i njihove okoline.

Osobna obilježja koja doprinose većem kapacitetu za otpornost uključuju pojedine stabilne osobine, ali i niz sposobnosti i vještina koje je moguće osnaživati osobnim djelovanjem i kroz podršku okoline. Individualni čimbenici razvoja otpornosti između ostalog uključuju: inteligenciju, kognitivnu fleksibilnost, vještine rješavanja problema, temperament, smisao za humor, učinkovitu samokontrolu ili samoregulaciju, optimizam, samopouzdanje, kreativno razmišljanje...

Promjene izazvane pandemijom u kojoj se nalazimo izvor su stresa za brojnu djecu. Na nama, odgojno – obrazovnim djelatnicima je odgovornost da radimo na prevenciji, tj. da nastojimo ublažiti posljedice krize na mentalno zdravlje djece. Moramo intervenirati, tj. pružiti primjerenu podršku djeci te utjecati na to da djecu osnažimo da vode brigu o sebi, odnosno da nauče brinuti o vlastitim potrebama i mentalnom zdravlju.

Tjelesno zdravlje od velike je važnosti za emocionalno zdravlje i otpornost. Istovremeno, izloženost stresu često je povezana s narušavanjem rutina, kao i kvalitete i količine sna, čiji je manjak sam po sebi stresor i

može ugroziti emocionalno zdravlje. Boravak u prirodi smanjuje prisutnost hormona stresa „kortizola“. Priroda koja nas okružuje djeluje umirujuće te pozitivno djeluje na psihi, ublažava emocije te anksiozna i depresivna stanja. U aktualnoj situaciji briga o tjelesnom zdravlju pod dodatnim je pritiskom jer nam brojne epidemiološke mjere ograničavaju mogućnost kretanja na otvorenom.

#### NACIONALNO PRAĆENJE UČINAKA PANDEMIJE BOLESTI COVID-19 NA SUSTAV ODGOJA I OBRAZOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Naša škola je u 2021. godini sudjelovala u znanstveno istraživačkom projektu Nacionalno praćenje učinka pandemije bolesti Covid-19 na sustav odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Cilj projekta je bilo uspostaviti znanstveno praćenje učinaka pandemije i potresa na organizaciju odgojno-obrazovnih ustanova. Rezultati projekta bili su osnova za osmišljavanje i uvođenje mjera koje mogu ublažiti poremećaje odgojno-obrazovnih procesa nastale kao posljedica promjena uzrokovanih pandemijom bolesti COVID-19 te osnažiti učenike, odgojno-obrazovne djelatnike i roditelje za uspješno ovladavanje kriznim situacijama u budućnosti. U istraživanju je sudjelovala 161 škola – 76 osnovnih, 75 srednjih i 10 škola pogođenih potresom. Ukupno je sudjelovalo 27 023 učenika. Iz naše škole je bilo uključeno 76 učenika. Istraživao se utjecaj pandemije Covid-19 na život učenika, utjecaj pandemije Covid-19 na pojedine aspekte života učenika, doživljaj promjena u školi tijekom pandemije, utjecaj epidemioloških mjera na učeničko iskustvo nastave, utjecaj promjena u nastavi i organizaciji škole na čimbenike u obrazovnom procesu, nastavničke prakse u nastavi na daljinu, usporedba nastave na daljinu i nastave u školi, usporedba učenja kod nastave na daljinu i nastave u školi.

Analizom prikupljenih podataka došlo se do rezultata da učenici 4. razreda naše škole smatraju da su se boravak u školi i nastava tijekom pandemije COVID-19 dosta promijenili u odnosu na prethodne godine (65,5%). Učenici negativno procjenjuju nošenje maski na nastavi (57,1%). Učenici zatim negativno procjenjuju utjecaj na razumijevanje školskog gradiva (52,4%), dok je pozitivno procijenjen utjecaj na razvijenost vještina rada s računalom/tabletom (80,0%). Učenici 8. razreda pak na većini tvrdnji navode da preferiraju nastavu u školi u odnosu na nastavu na daljinu. Posebice se to odnosi na to da su im u školi sadržaji koji uče predstavljeni na zanimljiv i razumljiv način (83,4%), da im nastavnici daju jasne upute i pojašnjenja za izvršavanje zadataka (79,2%) te da u školi mogu od nastavnika dobiti pojašnjenja ako im nešto nije jasno (70,9%). Vrlo je zanimljiv zaključak da prema procjenama utjecaja pandemije na pojedine aspekte života učenici naše škole negativno procjenjuju utjecaj na bavljenje izvanškolskim aktivnostima i hobijima, bavljenje tjelesnim aktivnostima i sportom, raspoloženje (4. i 6. razredi) i psihičko zdravlje (8.razredi).

#### UČENIČKA ZADRUGA TINČEK

Kroz sekcije Mali ekolozi i Mali cvjećari učenici puno vremena provode u školskom voćnjaku, bobičnjaku i vrtu ljekovitim biljem. Aktivnosti se održavaju kroz dva sata tjedno. Učenici vole sudjelovati u svim aktivnostima. Mnoge od njih zahtijevaju i fizički napor. U razgovoru s učenicima i njihovim roditeljima dobili smo povratnu informaciju da im se ta vrta aktivnosti najviše sviđa. Spominju da nakon boravka u prirodi imaju više energije za rad i učenje, osjećaju se fizički snažniji, lakše obavljaju daljnje zadatke, kreativniji su, otvara im se apetit...

Aktivnosti koje provodimo započinju svake godine u rujnu kada ubiremo plodove našeg rada: jabuke, aroniju, borovnice, kupine, ribizl, začinsko bilje... Većinu toga iskoristimo za proizvodnju novih proizvoda (čaj ljekovitim biljem, pekmez od jabuke, pekmez od šumskog voća, mirisni začini, sok od jabuke, sok od

aronije, čips od jabuke...) koje kasnije kroz brojne sajmove izlažemo i prodajemo u sklopu Zadruga, a jabuke najčešće koristimo u školskoj kuhinji svakodnevnim konzumiranjem tijekom zimskih mjeseci.

U radu surađujemo s roditeljima, našom općinom te brojnim Udrugama kroz radionice priređene za učenike i djelatnike u svrhu poboljšanja našeg rada. „Dani kruha“, „Martinje“, „Božićni sajam“, „U kraljevom vrtu“, „Međunarodni sajam jabuka“... neke su od manifestacija na kojima smo sudjelovali. Učenici izlaganjem razvijaju samopouzdanje, retoričke vještine, kreativnost, poduzetništvo, stječu nova prijateljstva te uče kako reagirati u novim situacijama u kojima se inače nikada ne bi našli.

Također smo i nekoliko godina zaredom sudjelovali na „Državnom natjecanju Učeničkih zadruga“ svojim istraživačkim radovima. Osvojili smo nekoliko zavidnih rezultata od kojih nam je najbolji bio prva nagrada. Također se bavimo i humanitarnim radom. Skupljanjem osnovnih namirnica, suradnjom sa Crvenim križem pomažemo svake godine potrebitim mještanima i šire. U 2021. godini uključili smo se u akciju sakupljanja pomoći u područjima oštećenim potresom. Razvijamo ekološku svijest svakodnevnim sortiranjem smeća, pomažemo Udruzi oboljelih od leukemije i limfoma, Čakovec u skupljanju starih plastičnih čepova, a najveća želja nam je da suradnjom s Rotary klubom Čakovec te općinom Sveti Martin na Muri sakupimo sredstva kojima želimo izgraditi „učionicu na otvorenom“ kojom ćemo povećati vrijeme boravka, rada, učenja i sažimanja znanja u prirodi.

Socijalni kontakt naših učenika s drugim učenicima, mještanima, prijateljima iz drugih škola s kojima također surađujemo posjećujući jedni druge prilikom obilježavanja važnih datuma (Fašnik, suradnja OŠ Gornji Mihaljevec, Humanitarni božićni sajam u OŠ Črenšovec...) doprinosi tjelesnom i emocionalnom zdravlju. Mjere fizičkog distanciranja kojima kao društvo pokušavamo usporiti tijek pandemije u potpunosti su izmijenile način na koji ispunjavamo temeljnu ljudsku potrebu za bliskošću i povezanošću. Naš kontakt s drugima u zadnje vrijeme se u značajnoj mjeri odvija putem digitalnih tehnologija, a čak i kontakt licem u lice odvija se uz ograničenja. Usprkos tome sudjelovali smo u mnogim manifestacijama (gore navedenima) brinući se i štiteći svoje zdravlje i zdravlje drugih poštivanjem epidemioloških mjera.

#### ZAVRŠETAK

„Vrijeme u kojem živimo ispunjeno je neizvjesnošću. Svakodnevno smo suočeni s nizom pitanja na koje nemamo odgovor, a mnoge su stvari potpuno izvan naše kontrole. Ne znamo koliko će ovo trajati, ne znamo što nas još očekuje kao društvo i zajednicu, ne znamo što budućnost nosi nama i našim obiteljima. No, u tri stvari možemo biti sigurni. Prvo, znamo što nas čini snažnima u jeku krize. Drugo, znamo da svojim namjernim djelovanjem možemo postati još snažnijima. I treće, možda najvažnije, znamo da je taj proces u našim rukama.“(Povezani, Buljan Flander, Bogdan i suradnici, str.195.).

#### VIRI IN LITERATURA

[https://www.poliklinika-djeca.hr/wp-content/uploads/2020/06/Povezani\\_Telefonsko-i-e-savjetovanje-u-suo%C4%8Davanju-s-pandemijom-COVID-19.pdf](https://www.poliklinika-djeca.hr/wp-content/uploads/2020/06/Povezani_Telefonsko-i-e-savjetovanje-u-suo%C4%8Davanju-s-pandemijom-COVID-19.pdf)



**Boštjan Petučnik**

bostjan.petucnik@ssom.si

Srednja šola za oblikovanje Maribor

## POSLOVNI MODEL – USTVARJALNOST IN INOVATIVNOST V UČNEM OKOLJU

### BUSINESS MODEL – CREATIVITY AND INNOVATION IN THE LEARNING ENVIRONMENT

#### ŽIVLJENJEPIS

Boštjan Petučnik je po izobrazbi diplomirani ekonomist in magister managementa znanja. Diplomiral je leta 2009 na Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru z naslovom diplomskega dela Prenova izobraževalnih programov na ekonomski šoli in njen vpliv na kakovost izobraževanja. Nekaj let je poučeval strokovne predmete na Ekonomski šoli na Ptuju in vodil inovacijske projekte, od leta 2015 pa je zaposlen na Srednji šoli za oblikovanje Maribor, kjer poučuje strokovne predmete s področja ekonomije v vseh izobraževalnih programih, za katere izobražuje Srednja šola za oblikovanje Maribor.

\*\*\*

#### POVZETEK

Pouk pri strokovnih predmetih v izobraževalnih programih sicer vključuje osnove poučevanja veščin podjetnosti, vendar je za krepitev kompetenc za 21. stoletje to le delček tistega, za kar bi si želeli, da dijaki prinesejo iz šolskega okolja, ko vstopajo na trg delovne sile. Predmeti, kot so podjetništvo, kakovost in trženje ter podjetništvo in komuniciranje so umeščeni v kurikulum šole v zadnjih letnikih izobraževanja, zato je bistvenega pomena, da se na šoli trudimo in dijakom ponudimo usvajanje veščin podjetnosti v nekoliko zgodnejši fazi njihovega izobraževanja.

Ključne besede: podjetništvo, poslovna ideja, kreativnost, iskanje idej, formativno spremljanje

#### ABSTRACT

While teaching vocational subjects in educational programs includes the basics of teaching entrepreneurship skills, to strengthen 21st century competencies, this is only a fraction of what we would like students to bring from the school environment when entering the labor market. Subjects such as entrepreneurship, quality and marketing, and entrepreneurship and communication are included in the curriculum only in the last years of education, so it is essential that the school strives and offers students the acquisition of entrepreneurship skills at a slightly earlier stage of their education.

Keywords: entrepreneurship, business idea, creativity, search for ideas, formative monitoring

Lektoriranje prispevka: Irena Labaš

## 1. KOMPETENCE ZA 21. STOLETJE

Leta 2006 sta Evropski parlament in Svet o ključnih kompetencah izdala priporočila za krepitev kompetenc za 21. stoletje. Kompetenca je sicer izraz, ki smo ga v pogostejšo in vsakdanjo rabo vpeljali v 80. letih na področju psihologije vodenja, kasneje pa tudi v ekonomiji in managementu v smislu drugačnega pogleda na organizacijo. Na polju upravljanja človeških virov so tako kompetence postale eno ključnih področij (Kohont, 2011).

Evropski referenčni okvir, ki je bil sprejet leta 2006, šteje osem temeljnih kompetenc, kot so sporazumevanje v maternem jeziku, sporazumevanje v tujih jezikih, matematična kompetenca, digitalna pismenost, učenje učenja, socialne in državljske kompetence, samoiniciativnost in podjetnost, kulturna zavest in izražanje. Uveljavljanje ključnih kompetenc pod okriljem Evropske komisije tako obsega številne podukrepe, kot so:

- vključenost vseh učencev v pouk
- zmanjševanje osipa
- splošna predšolska vzgoja
- podpora učiteljem, vodstvom šol in drugim.

([http://ec.europa.eu/education/policy/school/competences\\_sl](http://ec.europa.eu/education/policy/school/competences_sl))

Še preden pa se osredotočimo na opredelitev krepitev kompetence podjetnosti v šolskem prostoru, je morda modro pojasniti, kako RS v svojih strateških dokumentih naslavlja kompetence oz. katero pojmovanje uporablja. Tako v strateških dokumentih RS najdemo naslednja poimenovanja:

- poklicna kvalifikacija – razumljena v smislu strokovne usposobljenosti posameznika, kjer gre za jasno opredelitev znanj, ki jih naj posameznik premore. Pojem se pogosto uporablja v poklicnih standardih;
- poklicna kompetenca – razumljena kot posameznikova zmožnost uporabe znanj, spretnosti in veščin za opravljanje poklica;
- ključne kvalifikacije – so generične zmožnosti kot osnova vsake poklicne izobrazbe;
- ključne kompetence – razumemo kot ključne zmožnosti, na podlagi katerih je delovanje posameznika učinkovito in ustvarjalno, predvsem pa etično, ko gre za nepredvidljive okoliščine poklicnega in družbenega življenja nasploh.

Podjetnost kot kompetenca je ena od osrednjih determinant pri opredelitvi kompetenc za 21. stoletje. Znotraj evropskega referenčnega okvirja ključnih kompetenc 21. stoletja, ki je bil sprejet leta 2006 in opredeljuje osem ključnih kompetenc razumljenih kot kombiniranje znanja, veščin in odnosov najdemo kot pomembnejšo z vidika našega strokovnega področja reševanje problemov, sodelovanje in ustvarjalnost, vse pa podprto z veščinami digitalne pismenosti.

Evropski referenčni okvir za podjetnost v izobraževanju je bil sprejet leta 2016. Podjetnost opredeljuje kot eno prečnih kompetenc, ki je povezana s praktično vsemi področji človekovega življenja in razvoja, odkriva pa znanje o sinergiji vloge posameznika pri aktivni participaciji v družbi, vstopu na trg delovne sile ter krepitevi socialnih, kulturnih in drugih veščin.



Slika 1: Kompetence 21. stoletja

### 1.1. Podjetnost

Podjetnost kot kompetenca je ena od osrednjih determinant pri opredelitvi kompetenc za 21. stoletje. Evropski referenčni okvir za podjetnost v izobraževanju je bil sprejet leta 2016 in podjetnost opredeljuje kot eno prečnih kompetenc, ki je povezana s praktično vsemi področji človekovega življenja in razvoja. Odkriva pa znanje o sinergiji vloge posameznika pri aktivni participaciji v družbi, vstopu na trg delovne sile ter krepitvi socialnih, kulturnih in drugih veščin.

V grobem bi lahko rekli, da podjetnost opredeljuje sposobnosti posameznika, da uresničuje lastne zamisli. Vključuje ustvarjalnost, inovativnost, kreativno razmišljanje in veščino sprejemanja tveganja. Podlaga za uspešno pridobivanje, predvsem pa razvijanje teh kompetenc je dober izobraževalni sistem, znotraj katerega poučujejo učitelji, ki imajo te kompetence dobro razvite. Šola je tako razumljena kot eden od stebrov družbe na poti do inovativnosti in podjetnosti ter drugih ključnih kompetenc mladine.

### 1.2 Podjetnost in medpredmetno povezovanje

Znotraj podjetnosti je bistvenega pomena poznavanje gospodarstva in njegovih zakonitosti, pri tem pa je potrebno poudarjati etično ravnanje in družbeno odgovornost podjetij. Ker razvoj podjetniške ideje in njena analiza temeljita na poznavanju tako lastnih prednosti kakor tudi pomanjkljivosti v odnosu do konkurentov, podjetnost povezujemo z zmožnostjo sprejemanja tveganja.

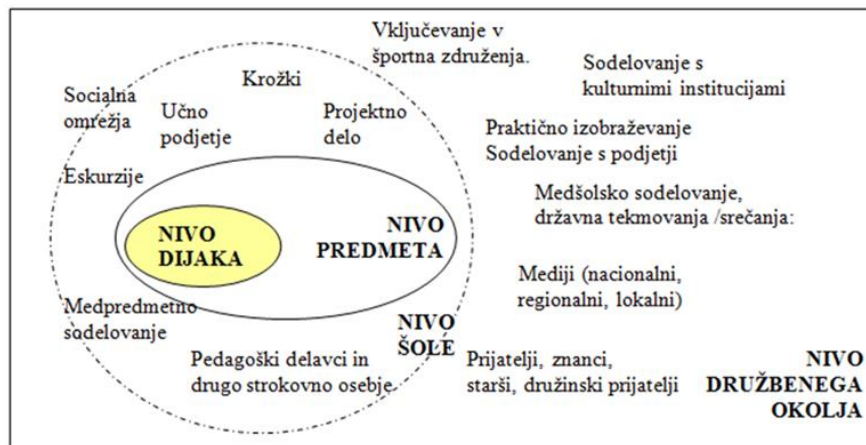
Na naši šoli je podjetništvo del rednega programa, drugod imajo na voljo le ure za krožke ali kot del odprtega kurikulumu. Vsekakor je to veščina, ki jo je potrebno utemeljevati na podlagi medpredmetnega povezovanja, saj so ključni elementi podjetnosti znanja, ki jih dijaki dobijo na drugih predmetnih področjih, kot so psihologija, sociologija, računalništvo itd. Delo modnega oblikovalca je zelo dinamično, kreativno, zahteva veliko znanja z drugih področij, timskega dela, hitrih odločitev ter logičnega in vizualnega sklepanja. Zahteva veliko mero ročnih spretnosti in strokovnega znanja.

Zaradi navedenega je ključno, da so dijaki že v srednješolskem strokovnem izobraževanju izpostavljeni interakcijam med različnimi predmeti in medpredmetnim povezovanjem znanj. Tovrstno pridobivanje znanja nudi dijakom kompleksno znanje, saj korelacije med predmeti in različnimi znanji dajejo večji smisel in možnosti, da dijaki pridobljeno znanje uporabijo tudi v praktičnih situacijah in na različnih področjih.

Da lahko podjetnost kot večino uspešno integriramo v različna strokovna področja in ga medpredmetno povežemo s strokovnim predmetom Podjetništvo, je ključnega pomena, da so cilji posameznega predmetnega področja učiteljem dobro poznani, hkrati pa jih morajo biti sposobni ustrezno povezovati med seboj.

### 1.2.1 Nadgradnja kurikulumuma srednje šole

Medpredmetno povezovanje postaja in je splošno sprejeto kot usvajanje veščin timskega dela in komunikacije med sodelavci v srednješolskem strokovnem izobraževanju. V luči medpredmetnega povezovanja in nadgrajevanja znanja je nujno, da se med seboj povežejo učitelji strokovnih predmetov in na polju motiviranja dijakov ustvarjajo pogoje za integracijo podjetnosti v še večjem obsegu. Ustvariti je potrebno spodbudno okolje, ki bo zmoglo vključiti prav vsakega posameznika, mu ponuditi aktivno vlogo, ki bo vključevala hitrejši prenos kompetence podjetnosti in samoiniciativnosti od izobraževalcev na izobraževance oz. na celotno populacijo.



Slika 2: Dinamični model ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti v SŠ

## 2. VREDNOTENJE ZNANJA IN FORMATIVNO SPREMLJANJE

Ne glede na pravne podlage in nacionalne ter evropske dokumente pa si mora učitelj, ki ima voljo in želi v svoje delovanje integrirati ključne kompetence, odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Kakšna je vloga načrtovanja?
- Kaj želimo z načrtovanimi cilji in dejavnostmi doseči?
- Katere cilje je smiselno postaviti kot informativne, formativne in socializacijske?
- Katere vloge (učiteljevo in dijakov) načrtovani cilji in dejavnosti predpostavljajo?
- Kako spremljati uresničevanje ciljev?

Iz zapisanega lahko razberemo, da je kompetenčni pristop oz. uspešnost neposredno povezana z dojemanjem vloge učitelja, predvsem pa njegovim dojemanjem uvajanja sprememb, kakor tudi vrednotenja sprememb.

Za spremljanje in vrednotenje tako prepletajočih se znanj predmeta podjetništvo in kompetence podjetnosti je formativno spremljanje znanja primerno. S takšnimi oblikami spremljanja spodbudno vplivamo na samostojnost dijaka, krepimo logično razmišljanje in ustvarjamo pogoje za iskanje rešitev ipd.

Posredno takšna oblika spremljanja krepi še kompetenco sporazumevanja in ugodno vpliva na socializacijo posameznega dijaka. Spodbudi ga k vključitvi v proces spremljanja, v katerem sam dijak prevzame aktivno vlogo in se odpre, tudi če je nekoliko bolj introvertiran oz. je dijak z določenimi primanjkljaji na specifičnih področjih. Takšni dijaki se pogosto odprejo pri neformalnih oblikah usvajanja znanja in krepitve kompetenc, kar bomo pojasnili v nadaljevanju.

### 3. PODJETNOST IN INOVATIVNOST MLADIH

Na Srednji šoli za oblikovanje Maribor že nekaj let izvajamo program Z ustvarjalnostjo in inovativnostjo do podjetnosti, katerega večšine se nanašajo na:

- pomen in razvijanje ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti pri mladih
- pregled stanja in načini spodbujanja razvoja ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti v svetu in pri nas
- predstavitev dobrih praks
- sodobni način spodbujanja ustvarjalnosti, inovativnosti in podjetnosti v šoli
- predstavitev projekta Razvoj, implementacija in evalvacija modela za spodbujanje inovativnosti učencev slovenskih šol
- usposabljanje učiteljev za izpeljavo posameznih faz inovativnega procesa.

Cilji, ki jih pri tem zasledujemo, so:

- zagotoviti spodbujanje razvoja osebnostnih lastnosti, ki so pomembne za podjetnost: ustvarjalnost, samoiniciativnost, sprejemanje tveganja in odgovornosti ...
- oblikovati osnovna znanja in stike s poslovnim svetom in s tem razumevanje vloge ustvarjalnosti, podjetnosti in inovativnosti ter podjetništva za družbo
- spodbuditi razvijanje zavesti o podjetništvu kot družbeni kategoriji
- zagotoviti sodelovanje vseh deležnikov in celotne družbe, kar pomeni vključevanje osnovnošolcev in dijakov (v nadaljevanju mladih), staršev, učiteljev, podjetij, subjektov podpornega okolja za podjetništvo in lokalne skupnosti.

Program izvajamo kot obšolsko dejavnost in je namenjena tako krepitvi kakor tudi nadgradnji usvojenega znanja s področja podjetnosti, pri čemer gre za učenje oz. interaktiven proces na ravni skupine in pridobivanje skupinskih in avtentičnih izkušenj. Posamezen dijak tako s svojo aktivnostjo vpliva na usvajanje znanja skupine in drugih posameznikov. Tako zagotovimo več interakcije med posameznimi dijaki, ki sicer lahko prihajajo iz različnih letnikov in programov izobraževanja. Ker pa v dejavnosti sodeluje tudi strokovnjak iz prakse, ki se z učiteljem – mentorjem na šoli ustrezno dopolnjuje, se tako še dodatno krepi socialni kapital tako na ravni dijakov kakor tudi na ravni učiteljev oz. mentorjev krožka oz. se zagotavlja kontinuiran prenos znanja na neformalen ali formalen način med samimi mentorji in dalje prenos izkušenj na dijake in med dijaki samimi.

#### 3.1 Motivacija za vključitev v krožek

Dijaki so za vključitev v obšolsko dejavnost motivirani, saj se zavedajo, da bodo lahko svoje ideje s področja oblikovanja še dodelali, s tem pa bodo tako dobile še uporabno in ekonomsko vrednost oz. bodo osvojili dovolj znanja oz. pridobili dovolj izkušenj, da bodo kasneje lahko konkurirali pri zbiranju sredstev za razvoj lastne poslovne ideje na trgu.

Poseben izziv jim predstavlja možnost priti v stik s podjetnikom, ki jih skupaj z mentorjem na šoli spodbuja in usmerja pri razvoju lastnih idej in je enkratna vez med njihovo kreativnostjo ter svetom investitorjev, ki podpirajo kreativne ideje. Ob tem jih navduši tudi možnost predstaviti se na regijskem in državnem tekmovanju POPRI za najboljše podjetniške ideje, kjer lahko z dobro uvrstitvijo pridobijo zagonska sredstva za zagon lastne poslovne dejavnosti.

### 3.2 Aktivna vloga dijakov

Dijaki so pri rednem pouku podjetništva sicer aktivni, kljub temu pa je ta pouk zastavljen nekoliko bolj teoretično, saj se v začetni fazi seznanijo z osnovnimi pojmi področja. Nekateri dijaki, vključeni v obšolsko dejavnost, še sploh niso poslušali osnov predmeta podjetništvo. Tako pri teh dijakih dosežemo izvajanje procesa učenja z delom na lastnem projektu oz. learning by doing. Njihova aktivna vloga se tako kaže pri krepitvi različnih kompetenc, saj se urijo v veščinah socializacije, timskega dela, komunikacije, inovativnosti, digitalne pismenosti, matematike itd.

### 3.3 Načrt izvedbe obšolskih dejavnosti

Delo načrtujem po principu prijav h krožku, pri čemer mentor na šoli ponudi dijaku možnost razvijati podjetnost na neformalen način. V dejavnost se vključi do 40 dijakov v šolskem letu in se le-ta izvede v obliki srečanj po 3 šolske ure, skupaj pa to zneso 50 šolskih ur v šolskem letu. Na prvih srečanjih se tako dijaki seznanijo z generiranjem podjetniških idej, s principi inoviranja ter spoznajo pomen in načine timskega dela. Predstavljena jim je podjetniška izkušnja strokovnjaka iz prakse (podjetnik iz okolja) oz. mentorja iz prakse.

V kasnejših fazah delajo dijaki na lastnem projektu po poslovnem modelu Canvas, ki ga v celoti izpolnijo in tako ustvarijo vso potrebno materijo za formalni zapis poslovnega načrta. Usmerjeni so v jasen cilj, v načrtovanje poslovne ideje, ki jo morajo tudi preveriti na trgu, kar pomeni, da se pri tem seznanijo tudi z analizo trga in osnovami statistične analize in obdelave podatkov. Razdelijo si vloge, naučijo se prevzemati tveganje in odgovornosti do nalog v skupini. V fazi načrtovanja financiranja lastnega projekta tako krepijo finančno pismenost posameznika in s predstavitvijo lastne poslovne ideje usvajajo veščine digitalne pismenosti.

## 4. ZAKLJUČEK

S preučevanjem in osmišljanjem kompetenc za 21. stoletje se na Srednji šoli za oblikovanje Maribor odzivamo na potrebe okolja in izobražujemo dijake, katerih znanja bodo raznolika in predvsem podkrepjena z avtentičnimi izkušnjami. Na podlagi detektiranja potreb po specifičnih znanjih, ki nam jih sporočajo delodajalci, ki naše dijake sprejemajo na praktično usposabljanje, za dijake pripravimo nabor obšolskih dejavnosti, ki jih kasneje lahko nadgradimo in vgradimo v kontinuiran učni proces na šoli. Skozi kontinuiteto izvajanja obšolske dejavnosti na področju podjetnosti se je pokazalo, da so dijaki tudi pri ostalih predmetih bolj samostojni, bolj organizirani, lažje načrtujejo svoje učne obveznosti in so nasploh uspešnejši pri izkazovanju znanja. Dijaki so bili postavljeni v vlogo glavnega akterja trženjske aktivnosti, s čimer so pridobili na samozavesti, kar jih je navdušilo za ustanovitev lastnega podjetja. Izkazalo se je, da tako lažje in z večjim zanimanjem sledijo predmetu podjetništvo, saj si želijo usvojiti temeljna znanja o ustanovitvi podjetja in teoretične ter zakonske podlage za to. Dodana vrednost obšolskih dejavnosti se

kaže v zavedanju pomena podjetnika v družbi in želji po novih znanjih, zaradi česar šole to tematiko integriramo v kurikulum na najrazličnejše možne načine.

#### VIRI IN LITERATURA

Glas, M. in drugi (2006). Predlog strategije uvajanja podjetništva v redni srednješolski sistem. Ljubljana: Univerza v Ljubljani

Holcar Brunauer, A. (2018). Formativno spremljanje v podporo učenju vsakega učenca. Ljubljana, ZRSŠ.

Kohont, A. (2005). Razvrščanje kompetenc. V: Pezdirc, M. S. (ur.), Kompetence v kadrovski praksi. Ljubljana: GV Izobraževanje.

Muršak, J. (2001). Kompetence kot osnova razvoja sodobnih sistemov poklicnega izobraževanja. V: Sodobna pedagogika

mag. Ksenija Plazl

ksenija.plazl@ssom.si

Srednja šola za oblikovanje Maribor

## ŠIVILJSKA DELAVNICA – USTVARJALNO DELOVNO OKOLJE

### SEWING WORKSHOP - CREATIVE WORK ENVIRONMENT

#### ŽIVLJENJEPIS

Ksenija Plazl je po izobrazbi magistrica znanosti s področja tekstilne tehnologije. Magistrirala je leta 2004 na Fakulteti za strojništvo Univerze v Mariboru. Sprva je nekaj let delala v gospodarskem sektorju, od leta 2016 pa je zaposlena na Srednji šoli za oblikovanje Maribor, kjer poučuje strokovna predmeta modno oblikovanje – praktični del ter krojno oblikovanje in modeliranje. Leta 2017 je uspešno zaključila pedagoško-andragoško izobraževanje na Pedagoški fakulteti v Mariboru in leta 2018 opravila še strokovni izpit za strokovne delavce na področju vzgoje in izobraževanja.

\*\*\*

#### POVZETEK

Praktični pouk pri predmetu modno oblikovanje pripomore k temu, da dijaki na praktičnih primerih osvojijo izdelavo osnovnih tipov oblačil in modnih izpeljank. Pri delu dijaki izražajo svojo ustvarjalnost in samoizraznost. Prispevek prikazuje del učnega procesa pri praktičnem pouku, kjer dijaki prvega letnika na nekoliko drugačen način spoznavajo tekstilije in njihove lastnosti, ki so bistveno uporabne za oblačilne namene. Bistveno pri tem je, da je proces dela postavljen v dinamično, varno in spodbudno okolje. Vrednotenje dela se formativno spremlja, kar dijakom omogoča samostojno delo.

Ključne besede: modno oblikovanje, praktični pouk, kreativnost, samostojno delo, formativno spremljanje, varno in spodbudno učno okolje

#### ABSTRACT

Practical lessons in the subject of Fashion Design help students to master the production of basic types of clothing and fashion derivatives on practical examples. In their work, students show their creativity and self-expression. The article presents a part of the learning process in practical classes where the first-year students learn about textiles and their properties that are significantly useful for clothing purposes in a slightly different way. It is essential that the work process is set in a dynamic, safe and stimulating environment. The work evaluation is formatively monitored, which enables students' independent work. Keywords: fashion design, practical lessons, creativity, independent work, formative monitoring, safe and stimulating learning environment

Lektoriranje prispevka: Irena Labaš



## 1. MODNO OBLIKOVANJE

Modno oblikovanje je področje oblikovanja in kreiranja oblačil ter modnih dodatkov. Oblikovanje oblačil je večplastno in ima več namenov.

Modno oblikovanje temelji na zgodovini oblačenja in izhaja iz različnih zgodovinskih obdobjih. Razvoj oblačil in njihovih slogov preučuje stroka, pa tudi specifične stroke (npr. narodne noše – etnologija).

Modno oblikovanje ima različne pristope. Modni oblikovalci se pri oblikovanju orientirajo glede na trenutne modne smernice. K oblikovanju pristopajo individualno ter tako na svojstven način sooblikujejo nove trende. Modne smernice se razlikujejo glede na letne čase. Modno oblikovanje je lahko usmerjeno v unikatno oblikovanje – individualno ali serijsko.

### 1.1. Modno oblikovanje kot temeljni strokovni predmet

Modno oblikovanje kot temeljni strokovni predmet v modulu modno oblikovanje je skupek teoretičnega in praktičnega dela. Teoretični del daje dijakom osnovna znanja na področjih, kot so:

- osnovni oblikovalski elementi
- osnove likovnih elementov
- tekstilije
- moda in kultura oblačenja skozi zgodovino
- modna skica in modna ilustracija.

Področja se pri teoretičnem delu dopolnjujejo in povezujejo.

Praktičen del modnega oblikovanja je poglobljeno spoznavanje posameznih oblačilnih detajlov (ovratnikov, zapestnikov, žepov ...) in tipov posameznih oblačil (krila, hlače, obleke ...) v praktični izvedbi in s samostojnim delom. Pri tovrstnem delu se razvija kreativno razmišljanje, pogloblja se individualni pristop in razvija pomen vseživljenjskega učenja, ki je zelo pomemben razvojni faktor in kompetenca za nadaljnje vseživljenjsko delo in razvoj. Pri tovrstnem delu se pri dijakih spodbujajo:

- oblikovalsko mišljenje in ustvarjalnost
- kreativno razmišljanje in kritično vrednotenje lastnih del
- uporaba modnih smernic
- inovativnost v oblikovanju.

Pri tem še posebno sledimo zastavljenim ciljem, kot so:

- osvajanje navad za samostojnost, sistematičnost in urejenost
- osvajanje temeljne strokovne terminologije
- razvijanje občutka za tekstilije in njihovo uporabo
- razvijanje spretnosti za praktično delo
- spoznavanje tehnoloških postopkov
- varčno in skrbno uporabljanje materialov
- razvijanje celostnega procesa dela od ideje do realizacije.

## 1.2 Ključni pomen medpredmetnega povezovanja

Delo modnega oblikovalca je zelo dinamično, kreativno, zahteva veliko znanja z drugih področij, timskega dela, hitrih odločitev ter logičnega in vizualnega sklepanja. Zahteva veliko mero ročnih spretnosti in strokovnega znanja.

Zaradi navedenega je ključno, da so dijaki že v srednješolskem strokovnem izobraževanju izpostavljeni interakcijam med različnimi predmeti in medpredmetnim povezovanjem znanj. Tovrstno pridobivanje znanja nudi dijakom kompleksno znanje, saj korelacije med predmeti in različnimi znanji dajejo večji smisel in možnosti, da dijaki pridobljeno znanje uporabijo tudi v praktičnih situacijah in na različnih področjih.

Pri tovrstnem delu je zelo pomembno, da učitelji dobro poznajo cilje predmetov, s katerimi se povezujejo. Delo mora biti prepleteno, interaktivno in dinamično, kajti le na tak način bosta dosežena cilj medpredmetnega povezovanja in sposobnost podajanja kompetentnega znanja dijakom.

### 1.2.1 Medpredmetno povezovanje premeta krojno risanje in modeliranje s praktičnim poukom modnega oblikovanja

Medpredmetno povezovanje je ključnega pomena pri srednješolskem strokovnem izobraževanju. Še posebej je to nujno na področju strokovnih predmetov, kjer se posamezna znanja tesno povezujejo in je nujno, da dijaki za kvalitetno znanje osvojijo interakcijo dela, razvijejo sposobnosti povezovanja različnih znanj in razvijejo analitično in praktično sposobnost razmišljanja ter prenosa in implementacije različnih znanj v prakso in izdelek.

Krojno risanje in oblikovanje ter praktičen pouk pri modnem oblikovanju sta tesno povezana. Oba temeljita na oblikovanju in izdelavi osnovnih tipov oblačil kakor tudi na njihovih modnih izpeljankah. Pri obeh je v osnovi prisotno matematično znanje, ki je temelj za pravilnost izdelave konstrukcije osnovnega oblačila. Oba predmeta temeljita na oblikovanju in preoblikovanju osnovnih tipov oblačil, le da je pri konstrukciji oblačil in oblikovanju to izraženo na papirju. Pomembno je, da se pri tovrstnem strokovnem povezovanju razvija analitično mišljenje dijakov pri reševanju modnih skic, konstruiranju in modeliranju krojev, ki se nato prenesejo v praktično izvedbo izdelka.

## 2. FORMATIVNO SPREMLJANJE ZNANJA

Ena od oblik spremljanja znanja je formativno spremljanje znanja. Posebej pri oblikah praktičnega pouka je tovrstno spremljanje zelo dobrodošlo in primerno, saj spodbuja dijakovo samostojnost, logično razmišljanje, iskanje rešitev ipd.

Prednost tovrstnega spremljanja je tudi aktivno vključevanje dijakov, ki so bolj introvertirani, se ne izpostavljajo, so lahko pogosto prezrti ali pa dijaki s specifičnimi posebnimi potrebami in primanjkljaji na posameznih učnih področjih. Predvsem ti pogosto predstavljajo presenečenje pri strokovnih predmetih, saj se tam lahko izkažejo, dokažejo in neopazno izpostavijo. Običajno pri strokovnih predmetih izkazujejo tudi veliko boljše učne rezultate kot pri splošnih predmetih.

Tovrstno spremljanje daje učitelju v prvi vrsti informacijo o predznanju posameznih dijakov. Učitelju daje tudi informacijo, kako zastaviti učno uro v skladu z zastavljenimi cilji ter tako pripomoči k izboljšanju učenja in znanja dijakov. Takšen način dela je dobrodošel predvsem zato, ker gre za interakcijo med učiteljem in vsakim posameznim dijakom. Usmerjeno je v spremljanje, kontroliranje, usmerjanje posameznikov v izboljšave pri procesu dela. Po drugi strani pa dijake s tem postavimo v položaj samostojnih akterjev in ne le v vlogo pasivnih poslušalcev. Dijaki morajo delati samostojno, razmišljati, iskati rešitve, spraševati ...To

sicer ne pomeni, da jih učitelj pri tem ne vodi in usmerja. Dijaki postopno prevzemajo samokontrolo nad izvajanjem določenih nalog. Pri tem nenehno izkazujejo svoje pridobljeno znanje in napredek, učitelj pa jih konstruktivno vodi, usmerja, podaja kritične povratne informacije in predloge za izboljšanje znanja in izdelka.

### 3. POZNAVANJE TEKSTILIJ PRI PRAKTIČNEM POUKU NA NEKOLIKO DRUGAČEN IN ZANIMIVEJŠI NAČIN V 1. LETNIKU

Poznavanje tekstilij, njihov namen, uporabo in lastnosti dijaki v 1. letniku spoznavajo v obliki laboratorijskih vaj, kjer izvajajo gorilne preizkuse, topljenje tkanin, barvanje. Vsekakor ima poznavanje lastnosti in obnašanje posameznih vrst vlaken svoj namen, ki ga dijaki morajo poznati.

Vsa leta sem pri praktičnem pouku ob doslednem spremljanju ciljev razmišljala tudi o tem, kako bi lahko dijaki na zanimiv oblikovalski način preizkusili različne vrste tekstilij, njihovo obnašanje, padanje, voljnost ..., nenazadnje primernost za določen namen oblačila. Pogrešala sem tudi tisto »iskrico« v očeh dijakov, zaradi katere so prišli na našo šolo, in to je modno oblikovanje, moda, kreativnost. Zelo pomembno se mi zdi, da zna učitelj v določenih okoliščinah in v določenih trenutkih dvigniti motivacijo pri dijakih. Še posebej je to pomembno, kadar je zaradi zasledovanja ciljev učnega načrta opazen upad motivacije in interesa, ker so morda pričakovanja dijakov pri predmetu drugačna. Zato sem se odločila, da dijakom podam izziv za motivacijo in ustvarjalnost brez posebno velikih pričakovanj. Želela sem le formativno spremljati njihov odziv, spoprijem z izzivom in rezultat izziva.

#### 3.1 Izziv in motivacija

Za izziv in posredno tudi spoznavanje lastnosti različnih vrst tekstilij sem izbrala izdelavo večerne obleke iz poljubnega kosa blaga na miniaturno krojaško lutko.

Izziv je še toliko večji, ker je delo postavljeno v zelo dinamično in spodbudno okolje, in sicer v šiviljsko delavnico. To je prostor, ki daje dijakom zanos, spodbudi njihovo razmišljanje, kreativnost in ideje. Okolje je spodbudno in ni omejeno le na klopi, stole in tablo kot v klasičnih učilnicah. Opremljeno je z različnimi stroji, različnimi tekstilnimi materiali, barvnimi sukanci. Dijaki se v takšnem okolju počutijo sproščeno, dijaki se pogovarjajo med seboj, izmenjujejo ideje, načine dela, nasvete ..., tudi kritična razmišljanja in mnenja.

#### 3.2 Aktivna vključitev dijakov v proces dela

Čeprav so dijaki pri praktičnem delu pouka modnega oblikovanja vedno aktivno vključeni v proces dela, je bilo tokrat malo drugače. Aktivno vključevanje je v tem primeru pomenilo, da so dijaki dobili samo ustna navodila s strani učitelja, kar pomeni, da jim je aktivnost bila samo razložena in so morali sami pričeti delati, posledično pa takoj začeti kreativno razmišljati in načrtovati potek dela.

Kot sem že omenila, je bila zastavljena naloga narediti večerno obleko na miniaturno krojaško lutko. Na razpolago so imeli različne tekstilije, izmed katerih so lahko poljubno izbrali eno. Pogoji pri izdelavi oblačila je bil, da izbrane tekstilije ne smejo rezati ali kakorkoli prikrojiti; tudi šivanje ni bilo dovoljeno. Za pritrditev na lutke so lahko uporabili izključno bucike.

### 3.3 Načrtovanje dela

Načrtovanje dela se je pričelo kot možganska nevihta. Dijaki so imeli pred seboj kos blaga, lutko in bucike.

Sledil je pogovor med dijaki in učiteljem o tem, kaj razumejo pod pojmom večerna obleka. Čemu je namenjena? Za katere priložnosti? Dijaki so bili sproščeni. Pogovor je bil zelo dinamičen. Dijaki so v mislih oblikovali osnovno obliko oblačila. Miselne vzorce so prenesli na papir v obliki idejnih modnih skic. Nekateri dijaki so bili že pri risanju modnih skic zelo natančni in detajlno izdelali tudi podrobnosti, drugim so skice služile kot osnovno ogrodje za nadaljnjo praktično izvedbo.

O skicah so se dijaki pogovorili z učiteljem in dobili povratno informacijo o morebitnih manjših korekturah in dopolnitvah kot nasvet in predlog.

Dela na lutki so se lotili premišljeno, z večkratnim poskusnim zlaganjem in nabiranjem tekstilije v različne oblike in na različna mesta. Prvič so se spoznali s t. i. drapiranjem tkanine oz. gubanjem tkanine v določeno obliko. Nekateri so bili pozorni tudi na to, da so uporabljali bucike enake barve oz. da so jih zabadali tako, da so s tem dobili še modni detajl. Naloga se je končala s končnim izdelkom – večerno kreacijo.

### 3.4 Medvrstniško učenje

Večinoma so pogovor vodili dijaki sami. Dijaki so med sabo debatirali in izmenjavali mnenja. Vloga učitelja je bila v tem primeru le poslušanje in spodbujanje k nadaljnjemu razmišljanju o morebitnih izboljšavah ali minimalnih spremembah, ki bi omogočile boljši končni izdelek.

Zelo pomembno pri tovrstnem delu je bilo to, da so imeli dijaki možnost aktivnega načrtovanja, da je bilo učno okolje vzpodbudno in kreativno, takšno, da je dajalo dijakom možnost svobodnega razmišljanja, sodelovanja z drugimi dijaki, dopolnjevanja z idejami in sprejemanja nasvetov med dijaki samimi. Takšno okolje pozitivno spodbuja medsebojno sodelovanje, učenje drug od drugega, predvsem pa spodbuja in krepi socialno mrežo, komunikacijo, timsko delo ter kritično sprejemanje in upoštevanje mnenja drugih.

### 3.5 Rezultati

Rezultati dela so prikazani v obliki trinajstih modnih kreacij na temo večerna obleka. Izdelki so navdih mladih, ki dokazujejo, da spodbudno učno okolje, možnost samoizražanja, dopuščanje samostojnega dela in prevzemanje odgovornosti za delo pri mladih vzpodbudi visoko mero kritičnega razmišljanja, ustvarjanja, prevzemanja odgovornosti in razvoj timskega dela.

Rezultati dela so bili več kot je bilo pričakovano, zato se je zaradi tega porodila še ideja o postavitvi razstave z naslovom Mladostna kreativnost, ki je trenutno na ogled postavljena v prostorih Srednje šole za oblikovanje Maribor. Sledilo je še snemanje kratkega filma o razstavi, ki je bil objavljen tudi na facebook strani Srednje šole za oblikovanje Maribor.

### 3.6 Vrednotenje

Vrednotenje izdelkov je bilo že od vsega začetka formativne narave. Pri spremljanju in vrednotenju izdelkov je bilo v ospredje postavljeno pridobivanje povratnih informacij o predznanju, ki ga imajo dijaki, kako se znajo spopasti z zastavljeno nalogo, koliko jim pomeni lastno razvijanje ideje in kako sprejemajo nasvete, predloge učitelja in drugih dijakov.

Pri tovrstnem vrednotenju dela sem lahko dobila drugačen vpogled v vsakega posameznega dijaka. Spoznala sem njihova šibka in močna področja. Tako sem lahko še podrobneje spremljala napredek posameznika ob upoštevanju njegovih sposobnosti, predznanja in interesa do dela.

Ključni del vrednotenja je bilo tudi samovrednotenje dijakov. Le-ti so bili pri ocenjevanju svojega lastnega dela zelo strokovni in kritični. Izpostavili so težave, ki so se pojavile, kako so jih reševali, kaj bi spremenili. Predvsem je bilo zelo pozitivno, da so samooceno brez zadržkov povedali tudi dijaki, ki se običajno ne izpostavljajo, imajo morda kakšne učne težave ali pa se preprosto težko socialno vključujejo.

#### 4. ZAKLJUČEK

Spontana aktivnost, ki je bila mišljena kot popestritev učnega procesa, spodbuda pri delu, motivacija za ustvarjalno mišljenje je nazadnje pripeljala do resnega samostojnega dela dijakov. V veliki meri je k temu doprineslo tudi spodbudno učno okolje, ki spodbuja h kreativnosti in včasih predstavlja tudi oviro, ko misli in ideje pobegnejo in si morajo dijaki postaviti jasen cilj in mejo.

Dijaki so bili aktivno vključeni v proces. Postavljeni so bili v vlogo akterja in ne nemega opazovalca, saj so prevzeli glavni del vodenja in izvajanja procesa dela. Upoštevala sem njihovo predznanje in prednosti ter jih spodbujala k razmišljanju.

Opazno je bilo učenje dijaka od dijaka, sprejemanje kritik, upoštevanje nasvetov. Nihče od dijakov na nobeni stopnji dela ni bil kakorkoli izključen ali zapostavljen. Dijaki so se tudi kritično samoovrednotili. Poudariti je treba, da pri tem nista bila prisotna in pomembna samo strokovna plat in strokovno delo, ampak so dijaki svoje kompetence krepili tudi na socialnem in čustvenem področju, kar da tovrstnemu pristopu k poučevanju še dodatno razsežnost in dodano vrednost.

#### VIRI IN LITERATURA

- Holcar Brunauer, A. (2018). *Formativno spremljanje v podporo učenju vsakega učenca*. Ljubljana, ZRSŠ.
- Kop, M. (2014). *Formativno spremljanje znanja učencev v osnovni šoli*. Magistrsko delo, Maribor.
- Krašovec Pogorelčnik, M. (1997). *Estetika oblačenja*. Velenje, Pozoj.

Andreja Podgorelec  
antolinandreja@gmail.com  
OŠ Franceta Prešerna Črenšovci

## USTVARJANJE SPODBUDNEGA UČNEGA OKOLJE V VRTCU ČRENŠOVCI

### CREATING STIMULATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN ČRENŠOVCI KINDERGARTEN

#### ŽIVLJENJEPIŠ

Andreja Podgorelec, diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok, je zaposlena v vrtcu Črenšovci. Petnajstletne delovne izkušnje je pridobivala v različnih vrtcih in v šoli, v oddelku podaljšanega bivanja. Svoj poklic rada opravlja, se neprestano izobražuje in sodeluje v številnih projektih, ki jih izvajajo v vrtcu. Je mama dveh otrok in v prostem času rada vrtnari.

\*\*\*

#### POVZETEK

V prispevku je predstavljeno sodelovanje v razvojni nalogi Varno in spodbudno učno okolje, ki jo izvaja ZRSŠ in temelji na izvedbi vaj v vrtčevskem oddelku otrok starosti 4–5 let. Razvojna naloga preko vseh sodelujočih pogloblja pomen dobre klime in počutja, (dobre) vključenosti in zmanjšanja neželenega vedenja pri otrocih, krepi zaposlene v komunikacijskih veščinah ter uravnavanju čustev v konfliktnih situacijah. Predstavljene so vaje, s katerimi smo predšolskim otrokom pomagali, da so prepoznali svoja čustva, misli in vedenje ter odkrili bolj ustrezne načine medsebojnega sodelovanja in ravnanja. Ključne besede: predšolski otroci, varno in spodbudno učno okolje, odnosi v oddelku, empatija

#### ABSTRACT

In this article, the cooperation in project Safe and Stimulative Educational Environment, organized by National Education Institute Slovenia, is presented and it is based on performed exercises in kindergarten's group from 4-5 years old children. With the help of the participants, the project has deepened the meaning of good climate and well-being, good inclusion and reduction of unwanted behaviour in children and substantiated the employees in communicative skills and emotion regulations in conflict situations. Exercises, which helped the preschool children to recognize their emotions, thoughts and behaviour and which helped them to discover more appropriate ways of mutual cooperation and behaviour have also been presented here.

Keywords: preeschool children, safe and stimulating learning environment, departmental relationships, empathy

Lektoriranje prispevka: Nataša Litrop

## UVOD

Ustvarjanje pozitivnega, varnega, spodbudnega učnega okolja predstavlja pedagoškim delavcem izziv, saj se srečujemo z vse večjim številom otrok, ki imajo primanjkljaje na čustvenem, vedenjskem ali katerem drugem področju. Razmere v zadnjih letih, predvsem pojav pandemije, so precej doprinesle k porastu primanjkljajev na področju medvrstniških odnosov in le čas bo pokazal, kolikšni so in bodo ti primanjkljaji. Sodobni svet in razmere v njem zahtevajo nove odnose, nove načine komuniciranja, poučevanja in vzgajanja za življenje.

Znano je, da varno in spodbudno učno okolje pomembno vpliva na otrokov kognitivni, socialni, emocionalni in fizični razvoj. Cilj in naloga vsakega učitelja oziroma vzgojitelja je, da v razredu ali vrtčevskem oddelku deluje tako, da omogoča dobro počutje, sprejemanje in rast slehernega otroka oziroma učenca. Različne raziskave poročajo o pozitivnih učinkih, kadar je delovanje na ravni vrtca/šole sistematično in poteka od posameznika preko oddelka/razreda do celotne skupnosti usklajeno in z jasno izdelano strategijo preventivnega ravnanja. Ključnega pomena je sodelovanje šole z vrtcem, kjer se izgrajujejo osnove ravnanja in sodelovanja v skupini.

Prav zato smo se v našem zavodu odločili za sodelovanje v razvojni nalogi Zavoda Republike Slovenije za šolstvo pod naslovom Varo in spodbudno učno okolje (v nadaljevanju VSUO), ki smo ga izvedbeno načrtovali od predšolskega obdobja pa vse do zadnjega razreda osnovne šole. Tim sestavljamo strokovne delavke vrtca in šole, ki smo dejavnosti izvajale individualno, v strokovnem timu ali v vrtčevskih oddelkih oziroma razredih, nekatere dejavnosti pa smo izvedli v okviru učiteljskih in vzgojiteljskih zborov. Razvojni naloga je načrtovana za obdobje treh let in poteka v sklopu šestih modulov. Skozi posredovane vsebine smo tako spoznavali psihosocialne odnose in vodenje razreda oziroma oddelka, čustveno in socialno učenje, neželeno vedenje in nasilje. Spoznali smo, kako dobra klima in počutje vplivata na udeležence, da je dober stik osnova vsega in da sta ključnega pomena čustveno in socialno opismenjevanje.

Namen projekta VSUO je sistematično delovanje na področju razvijanja nenasilnega ravnanja, usklajeno na ravni vrtca in šole. Končni cilj projekta je, da na ravni VIZ oblikujemo sistematičen pristop k izgradnji varnega in spodbudnega učnega okolja. V ta namen smo v povezanem vrtčevskem in šolskem timu začeli prenašati vsebine s seminarjev tako med strokovne delavce kot med vrtčevske ter šolske otroke.

## VSEBINE, KI SMO JIH PREKO MODULOV SPOZNAVALI, SO BILE NASLEDNJE:

### 1. MODUL: ODNOSTI, POČUTJE IN SPODBUDNA ODLOČNOST

Modul je zasnovan na odnosih in dobrem stiku, počutju, vzgojni slogi »spodbudna odločnost« in na odnosnih kompetencah. Dilema, s katero se strokovni delavci srečujemo pri svojem delu »Ali naj se učenci dobro počutijo ali dobro znajo?«, je enako absurda kot podobno vprašanje »A naj imamo dobro klimo ali naj učinkovito delamo?«. Večino aktivnosti lažje opravljamo, če se pri tem dobro počutimo, če nas aktivnost zanima, se nam zdi smiselna, če smo dejavni in čutimo, da imamo vpliv. Dobro počutje ni lenoba, pasivnost in čutno ugodje, ampak dober stik (z drugimi in s seboj), vključenost v smiselno dejavnost ter v skupino oziroma oddelek.

### 2. MODUL: ČUSTVENO IN SOCIALNO UČENJE TER EMPATIJA

Vso odgovornost za dobre odnose ne moremo vedno pripisovati učiteljem oziroma vzgojiteljem, za dober odnos sta vedno potrebna dva, strokovni delavec in otrok oziroma učenec. Modul je usmerjen na čustveno in socialno pismenost učencev, temelji na empatičnem poslušanju v teoriji nenasilne oziroma sočutne komunikacije, pri čemer smo osredotočeni tako na procese, ki tečejo

v nas, kot tudi na procese v drugem. V sklopu modula smo spoznali jezik volkov in žiraf, ki se je v praksi našega oddelka pokazal za izjemno priljubljeno metodo.

### 3. MODUL: NEZAŽELENO VEDENJE: RAZLOGI, PREPREČEVANJE IN UKREPANJE

Pri neželenem vedenju razlikujemo med občasnim, še obvladljivim in ponavljajočim se, težje dostopnim neželenim vedenjem. Za ustrezno odzivanje je potrebno:

- 1) presoditi resnost in zahtevnost pojava ter temu prilagoditi ukrepe;
- 2) razumeti neželeno vedenje (kar ne pomeni odobravanja vedenja):
  - razloge zanj (npr. utrujenost, dolgčas, pomanjkanje interesa, slabe učne navade, motnje pozornosti, čustvene stiske ...),
  - sprožilne situacije in okoliščine v katerih se pojavlja.

Glede neželenega vedenja, ki smo ga prepoznali na podlagi pogovora, se z učencem dogovorimo, kako ga bo lahko izboljšal, katere nadomestne oblike vedenja bo razvil in kako mu lahko učitelji pri tem pomagamo (pomembno je, da celoten razredni učiteljski zbor deluje usklajeno).

### 4. MODUL: PODPIRANJE PROCESOV V KONFLIKTU IN NAČRTOVANJE NA RAVNI POUKA IN ŠOLE

Namenjen je povezovanju znanj, veščin, pristopov, vaj in orodij, ki smo jih pridobili v prejšnjih treh modulih. Aktivnosti so usmerjene v reflektiranje in načrtovanje na ravni šole in vrtca. V dejavnosti smo vključili večino zaposlenih na šoli in v oddelkih vrtca od 3. leta naprej.

### SPODBUDNO UČNO OKOLJE V VRTCU

Mag. Mojca Pušnik (2000) meni, da je spodbudno učno okolje varno, vključujoče in tako okolje, v katerem:

- si učenci upajo tvegati;
- je opazna skrb za prijetno fizično okolje (plakati, slike, risbe, rože, glasba ...);
- se namenja pozornost tudi rutini (kje je kaj, pravila);
- omogoča sodelovanje in učenje iz izkušenj;
- učence spodbuja k samostojnosti in aktivnosti.

Za otroka je igra primarna, spontana in ustvarjalna dejavnost ter osnova za proces učenja. Učenje skozi igro je še posebej za najmlajše najbolj uspešno. Preko igre otrok spoznava sebe, svet in se uči, razvija svoje sposobnosti in spretnosti. Igra vpliva na razvoj mišljenja, na pridobivanje izkušenj in znanja, na otrokovo čustveno in socialno življenje ter prispeva k vsesplošnemu razvoju (Otrok v vrtcu, 2001).

V uvajalnem obdobju šolskega leta 2020/21 sva se s sodelavko v tandemu odločili, da preizkusiva aktivnosti, ki sem jih spoznala kot aktivna članica šolskega tima za razvojno nalogo VSUO. Preko ledotalilcev, povezovalcev in različnih vaj sva tako spoznavali otroke v oddelku, odnose med njimi in njihovo počutje. Poleg prednostne naloge s področja gibanja sva si kot izziv zadali, da bova več časa namenili področju družbe, še posebej odnosom v oddelku, reševanju konfliktnih situacij, razvoju in spoznavanju čustev in empatije, ustvarjanju prijetnega fizičnega okolja v oddelku ter rutini.

Kurikulum za vrtce pod področjem družbe navaja, da je v vrtcu potrebno ustvariti demokratično vzdušje, ki spodbuja pozitivne procese v skupini in se postavlja po robu negativnim procesom. Dejavnosti v vrtcu naj bi bile načrtovane preko vseh tematskih sklopov tako, da otroke spodbujajo k sodelovanju, ki naj ne vodi v skupinsko rutino, prisilno prilagajanje ter negiranje avtonomnosti individua. Otroci naj imajo



možnost izbire in sodelovanja pri načrtovanju, oblikovanju in sprejemanju odločitev ter pri delitvi odgovornosti za skupno sprejete odločitve in dogovore v skupini (Kurikulum, 1999).

#### DEJAVNOSTI ZA RAZVIJANJE SPODBUDNEGA UČNEGA OKOLJA V ODDELKU 4–5 LET

Za uresničitev cilja razvijanja spodbudnega učnega okolja v našem oddelku sva s sodelavko najprej uredili igralnico, in sicer tako da bo otrokom predstavljala fizično lepo učno okolje. Obogatili sva ga s plakati, didaktičnimi igrami, napisi, knjigami in revijami, pisali, šablonami, materiali, števili in abecedo. V uvajalnem mesecu smo skupaj z otroki oblikovali in sprejeli dogovore o pravilih v oddelku ter vnesli nekaj stalnic v dnevno rutino – dnevno branje pri počitku, izposoja knjig v šolski knjižnici, tedenska vadbeni ura v telovadnici šole, dnevno gibanje na svežem zraku.

Primeri izvedenih vaj, s katerimi smo ustvarjali VSUO v oddelku vrtca

#### GORDIJSKI VOZEL

**NAMEN:** Povezati člane skupine pri reševanju skupnega problema, tako da vsak prispeva svoj delež h končni rešitvi.

**NALOGA:** Udeleženci stopijo v krog, tako da gledajo proti središču. Vsi dvignejo levo roko, jo iztegnejo in jo podajo nekemu na nasprotni strani kroga. Enako ponovijo še z desno roko. Edini pogoj je, da roke ne podajo levemu ali desnemu sosеду.

**REZULTAT IZVEDBE V ODDELKU:** Z otroki smo dosegli najboljše rezultate, ko je bilo v skupino vključenih do osem otrok. Izredno pomembno pri tem je bilo, da so bili v skupino vključeni otroci, ki nasploh kažejo zanimanje za reševanje problemov. Pri vaji, izvedeni s pomočjo rutic, se je izkazalo, je dolžina otroških rok pomemben dejavnik pri reševanju le-te.

#### VRVENJE

**NAMEN:** Povezati člane skupine in doživeti izkušnjo, kako pomembno je medsebojno zaupanje.

**NALOGA:** V krogu stojimo, tako da gledamo v središče. Z obema rokama primemo vrv, palca sta spodaj, napnemo vrv, da vsak član skupine pri tem začuti varno oporo. Roke iztegnemo, vzpostavimo ravnovesje. Vrvi v nobenem primeru ne smemo izpustiti.

**REZULTAT IZVEDBE V ODDELKU:** Otroci so z napeto vrvjo dokazali, da si zaupajo. Hitro smo prepoznali posameznike, ki niso bili povezani, v harmoniji s skupino (želeli so biti prvi, vodilni). Vaja nam ni uspela v celoti, saj otroci niso bili zmožni istočasne reakcije, nekatere je bilo strah in tako niso vzpostavili popolnega zaupanja s skupino.

#### LETEČA PREPROGA

Je igra, ki sproži pogovor in smeh, otroke navdihuje, da prispevajo k rešitvi skupnega, na prvi pogled sicer nerešljivega problema.

**NAMEN:** Povezati člane skupine in doživeti izkušnjo, kako pomembna sta medsebojno zaupanje in povezovalna energija.

**NALOGA:** Skupina obrne preprogo z zgornjo stranjo navzdol ali v nasprotno smer, tako da nihče od potnikov ne stopi s preproge.

**REZULTAT IZVEDBE V ODDELKU:** Vaja je bila za otroke oddelka 4–5 let zelo zahtevna. Kljub temu da so bili izredno osredotočeni na nalogo, dosledno upoštevali vsa podana navodila in v reševanje

vkjučili več različnih načinov reševanja, do končne rešitve niso prišli. Vsi otroci so stopili na preprogo in en otrok jo je obrnil, nato so prestopili na drugo preprogo in obrnili še tisto. Rešitev problema smo skupno oblikovali na podlagi odprtih vprašanjih vzgojiteljice.

#### JEZIK VOLKOV IN ŽIRAF

NAMEN: Je empatično poslušanje v teoriji nenasilne komunikacije.

NALOGA: Prepoznati volčje stavke in jih spremeniti v jezik žiraf.

REZULTAT IZVEDBE V ODDELKU: Večina otrok je prepoznala, kateri izmed jezikov (volčji ali žirafji) je uporabljen v stavku. Sposobni so bili tudi spreminjati volčje stavke v žirafje in obratno. Simbola volka in žirafe smo izdelali kot papirnati lutki, ki smo ju uporabili vsakič, ko smo opazili konfliktno situacijo med otroki. Otrokom sta bili lutki ves čas na doseg roka. Medsebojno so si izmenjevali vtise o občutkih v pogovoru z lutkama.

#### PRI MIRU KOT ŽABICE

NAMEN: Izboljšati sposobnost koncentracije (lažje si kaj zapomniti), biti manj impulziven (ne takoj odreagirati na svoje misli in čustva), imeti določeno stopnjo nadzora nad svojim notranjim svetom (ne pri tem karkoli zavračati ali zatirati).

NALOGA: Naučiti se, kako sedeti pri miru »kot žaba«. Vse, kar morajo otroci narediti je, da si najdejo ustrezno mesto, sedejo z vzravnanim hrbtom, pri tem imajo noge prekrižane ali iztegnjene, in usmerijo pozornost le nase.

REZULTAT IZVEDBE V ODDELKU: Otroci so se sede poljubno razporedili po igralnici in prisluhnili vodeni vizualizaciji. Kar nekaj jih je imelo težave z zapiranjem oči in umiritvijo. Drugi so povedali, da jim je bila dejavnost všeč, da so se sprostiti in umirili, da si takšnih vaj še želijo.

#### ZAKLJUČEK

Z izvedenimi dejavnostmi v vrtcu smo učinkovito vplivali na umirjenost, povezanost in dobro počutje, medsebojne odnose, ozaveščenost čustev in empatijo otrok v skupini. Z nastalimi zbirkami dejavnosti, ki smo jih soustvarili v kolektivu in so postali naša zakladnica idej za delo z otroki, sem kot članica šolskega tima zelo zadovoljna. Plakati, kartončki z vajami, ocenjevalne lestvice, strategije reševanja neželenega vedenja, strokovna literatura oziroma raznoliko gradivo nam je vsem tako vedno dostopno in predstavlja preizkušene oblike dela z otroki in učenci. Člani tima vidimo velik doprinos razvojne naloge na področju čustvenega in socialnega razvoja posebej otrok v vrtcu ter ravnanja in dela z ranljivimi skupinami učencev in z učenci v stiski v šoli. Omenjena področja dandanes namreč predstavljajo za strokovne delavce v vzgojnoizobraževalnih ustanovah še posebej velik izziv.

VIRI IN LITERATURA

Kakovost v vrtcih in šolah (2019). Ljubljana: ZRSŠ in ŠR.

Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Otrok v vrtcu: priročnik h Kurikulu za vrtce. (2001). Maribor: Obzorja.

Pušnik, M. (2000). Spodbudno vzgojno-učno okolje – temelj razvoja. V: Zbornik prispevkov 2000. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Snel, E. (2019). Sedeti pri miru kot žaba: Vaje čuječnosti za otroke (in njihove starše). Celje: Zavod Gaia planet.

Vključujoča šola. Priročnik za učitelje in druge strokovne delavce (2017). Ljubljana: ZRSŠ.

Youth start. Družine izzivov: Izziv A1: Empatija. Dostopno na: <http://www.youthstart.eu/sl/challenges/> (Pridobljeno 1. 3. 2022)

Janez Pravdič

janez.pravdic@gmail.com

## O NASILJU MALO DRUGAČE ON VIOLENCE IN A DIFFERENT WAY

### ŽIVLJENJEPIS

Janez Pravdič je zaposlen v PU Celje - Policijska postaja Velenje. Je policist in vodja policijskega okoliša, tako ima za seboj že več kot 30 let delovnih izkušenj na področju reševanja medosebnih sporov in nasilnih dejanj in problematike povezane z drogami. Ima dodatno specializacijo za opravljanje policijske preventive z otroki, mladostniki in odraslimi na področju varnosti. Je tudi član medobčinske lokalne akcijske skupine Velenje za preprečevanje odvisnosti od drog. Deluje kot lokalni koordinator Unicef v projektu Varne točke za otroke in mladostnike v MO Velenje. Od leta 2015 je samostojni izvajalec preventivnih programov na področju nenasilja in problematike drog za učence osnovnih in srednjih šol, ter njihove starše. Redno se udeležuje konferenc NIJZ za zmanjševanje razširjenosti prepovedanih drog.

\*\*\*

## POT OD POLICISTA DO IZVAJALCA PREVENTIVNIH PROGRAMOV ZA UČENCE, DIJAKE IN STARŠE

„O nasilju malo drugače“

Janez Pravdič

Pogovori z otroci in mladostniki ter usmerjanje na življenjsko pot, tlakovano s poštenjem in prijaznostjo do ljudi ter do živali, brez nasilja in brez drog.



**Vrtec na obisku na Policijski postaji Velenje;**  
Prvo spoznavanje s policistom in policijskim delom.



**Pikin otroški festival**  
Delavnica za otroke – nagradni kviz „Kaj veš o prometu?“



## Sodelovanje v različnih oddajah na regionalni televiziji VTV ( Miš maš, Dobro jutro)



## Delavnica za dijake „Varna vožnja s kolesi z motorjem in motornimi kolesi“



# AVTONOMIJA V ŠOLI

## 14. mednarodni simpozij

### Črenšovci, 1. in 2. april 2022

### Priznanje za izreden prispevek k družbeni vzgoji otrok



### Samostojna preventivna pot Gimnazija Velenje





## Od zdaj naprej pa po celotni Sloveniji

Predavanje občanom v Knjižnica  
Dravograd



Pogovorna delavnica za dijake Šolski  
center Škofja Loka



Predavanje staršem na OŠ Gornja  
Radgona



Predavanje učencem na OŠ bratov Letonja  
Šmartno ob Paki



## Reference ...

### Policist

- 20 – letno delo na področju preventivnega dela s predšolskimi otroci, z učenci osnovnih šol, z dijaki Šolskega centra Velenje in z odraslimi
- Lokalni koordinator UNICEF-a v projektu Varne točke za otroke in mladostnike v Velenju
- Član Medobčinske LAS Velenje za preprečevanje odvisnosti od drog in sodelovanje z NIJZ

### Izvajalec preventivnih programov

- Predavanje in pogovorne delavnice za učence od 4. do 9. razreda osnovnih šol
- Predavanje za starše učencev osnovnih šol
- Pogovorne delavnice za dijake srednjih šol
- Predavanje za starše dijakov srednjih šol

## Programi

### Osnovne šole

- „O nasilju malo drugače“ od 4. do 6. razreda
- „Ne nasilju“ od 7. do 9. razreda
- „Ne drogam“ od 8. do 9. razreda
- „Ne nasilju“ za starše
- „Zakaj Ne drogam?“ za starše

### Srednje šole

- „Mladi, varnost, nasilje in droge“ za dijake od 1. do 4. letnika
- „Zakaj Ne drogam?“ za starše

### „O nasilju malo drugače“

Skozi zgodbi o dveh uspešnih mladeničih ugotavljamo, da ne potrebujemo nasilja zato, da bi bili uspešni in obkroženi s prijatelji

Darko Đurić – plavalec in paraolimpijec



Jani Pravdič - podjetnik



### Skupno „geslo“ mojih programov

- **Živite življenje**, ki vam je bilo dano na planetu Zemlja, brez nasilja in brez drog!
- Sledite svojim „ciljem“!

Hvala in lep pozdrav,

Janez Pravdič. ( [janez.pravdic@gmail.com](mailto:janez.pravdic@gmail.com) )

**Vibeke Prip Larsen**  
vibe1488@mfkskole.dk  
Arden Skole, Danska

## NAMENOMA DIVJI WILD ON PURPOSE

### ŽIVLJENJEPIS

Vibeke Prip Larsen je učiteljica danščine, biologije, naravoslovja in tehnologije od leta 2005. Od leta 2009 je svetovalka za branje, od leta 2012 svetovalka za naravoslovje in od leta 2019 občinski koordinator za naravoslovje v občini Mariager Fjord.

\*\*\*

### POVZETEK

Šola Arden, lokalna združenja in občina si skupaj prizadevajo za povečanje biotske raznovrstnosti. Učenci so odgovorni za to, da veliko področje postane čim bolj ustrezno območje za divje živali in rastline. Namen je navdihniti druge za spodbujanje biotske raznovrstnosti.

Ključne besede: šola, biotska raznovrstnost, divje živali, rastline

### ABSTRACT

Arden school, local associations, and the commune are working together to increase biodiversity. The school students are coresponsible for making a large area an exemplary area for wild animals and plants. The purpose is to inspire others to promote biodiversity.

Keywords: school, biodiversity, wildlife, plants



Learn4Earth  
Funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union



arden SKOLE

Namenoma [VILD [MED  
divji- [VILJE]  
Biodiverziteteta

Predstavljata: Vibeke in  
Mette Marie

## Globalni problem



## Ozadje – Šola v Arden-u

- Šolski gozd ustanovljen leta 2013
- Cilj: šola kot vzor
- Spremembe
- Učni načrt - pomembno
- Teorija udejanjanja učenja
- V učilnici – zunaj učilnice
- Problemski pouk
- Erasmus + projekti Learn4health Learn4earth and Respect, reuse, recycle
- Certificirane Unesco šole 2022

How to increase biodiversity?

Learn4Earth



## Divji z namenom

- Poudarek na državni ravni
- Danska: 98 neodvisnih občin
- Vsaka se je zavezala, da bo naravo naredila bolj "divjo"
- Lokalne šole, mesta, podjetja

VILD  
MED  
VILJE



## Lokalno sodelovanje

- ?? Občina Mariagerfjord
- ?? Šola v Arden-u
- ?? Različna lokalna združenja
- ?? Državljeni
- ?? Sosed



## Kurikulum naravoslovnih predmetov

### 4 kompetence:

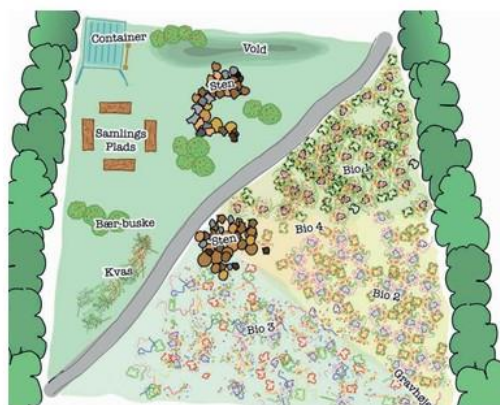
- Raziskovanje
- Modeliranje
- Komunikacija
- Sklepanje/prenos/uporaba



## Primeri različnih nalog

- Raziskava: Kartiranje lokalnih območij, določanje stopnje biodiverzitete
- Raziskava: Vzorci prsti iz različnih območij
- Komunikacija: Letaki in posnetki z idejami:
  - Za ljudi, ki živijo v hišah z vrtom,
  - Za ljudi, ki živijo v stanovanjih brez vrta,
  - Za lokalne trgovine
  - Za lokalna podjetja
- Prenos in modeliranje: Izdelava načrtov za povečanje biodiverzitete
- Prenos / Uporaba: Vzpostavitev območij biodiverzitete v Cirkusgrunden-u

## Biodiverziteta - območje





## Priprava na biodiverziteteto 2020



## 2021- 2. leto



## 2022: 3. leto - pomlad



## Povezave:

- <https://ardenskole.aula.dk/>
- <https://dkvild.dk/>
- <https://www.mariagerfjord.dk/biodiversitet>
- <https://www.mariagerfjord.dk/Biodiversitet/Pilotprojekter/Cirkusplads-i-Arden-omdannes-til-naturparadis>
- <https://unesco-asp.dk/english-2/>
- <https://www.unesco.dk/english>
- <http://learn4earth.eu/learn4earth/>

Tadeja Prša

prsa.tadeja@gmail.com

OŠ Franceta Prešerna Črenšovci

## UČENJE Z GIBANJEM PRI URAH DODATNE STROKOVNE POMOČI

### LEARNING THROUGH MOVEMENT AT CLASSES OF ADDITIONAL PROFESSIONAL ASSISTANCE

#### ŽIVLJENJEPIŠ

Tadeja Prša, mag. prof. sociologije in pedagogike, sem učiteljica dodatne strokovne pomoči v šoli in svetovalna delavka v vrtcu OŠ Franceta Prešerna Črenšovci. Zaposlena sem bila na projektu Popestrimo šolo. Sodelujem v različnih projektih v okviru šole, iz katerih črпам znanje za opravljanje svojega poklica in le tega nadgrajujem. Zanima me, kako čim bolj vključiti učence v svoje delo, da bodo ustvarjalci lastnega znanja, zato se udeležujem različnih izobraževanj. Strmim k izkustvenemu učenju, saj sem prepričana, da se učenci tako največ naučijo.

\*\*\*

#### POVZETEK

Gibanje pozitivno deluje na naše motorične spretnosti, sposobnosti, zdravje, čustveno in socialno področje. Še posebej pomembno pa je za področje kognitivnega delovanja. Gibanje za učence predstavlja vir zadovoljstva in sprostitve. Gibalne aktivnosti lahko v pouk vnašamo na različne načine, kot je npr. minuta za zdravje, sproščanje med učenjem ali kot obliko poučevanja. V prispevku so prikazane različne oblike gibanja pri individualnih urah dodatne strokovne pomoči. Delimo jih na hitre stimulacijske in aktivne metode, ki učencem pomagajo pri učenju in koncentraciji.

Ključne besede: fit pedagogika, motivacija, gibanje, koncentracija, učenje

#### ABSTRACT

Movement has a positive effect on our motor skills, abilities, health, emotional and social areas. It is especially important for the field of cognitive functioning. Movement is a source of satisfaction and relaxation for pupils, so it is very important to include it into the lesson hours. Physical activities can be integrated into the lessons in different ways, such as minute for health, relaxation while learning or as a form of teaching. The article presents various forms of movement at individual hours of additional professional assistance. We divide them into quick stimulation and active methods that help pupils to learn and concentrate.

Keywords: fit pedagogy, motivation, movement, concentration, learning

Lektoriranje prispevka: Andreja Sever

## UVOD

Učenci se razvijajo in učijo s pomočjo čutil, lastne aktivnosti in povratnih informacij, ki jih dobijo od ljudi okoli sebe. Gibanje je pomemben del učenja, ki vpliva na celostni razvoj učenca na telesnem, duševnem in socialnem področju (Ayres, 2008). Z igro učenca spodbudimo k spontanemu gibanju in razvoju gibalnih vzorcev. Igra učencem predstavlja razvedrilo in zabavo. Z gibanjem učenec izrazi svoja doživetja, čustva, spoznanja in razvija mišljenje (Geršak, 2006). Spremenjen življenjski slog družin, ki je vse hitrejši, je zmanjšal količino časa, ko so učenci gibalno aktivni. Vse več je sedenja za elektronskimi napravami, popoldneve preživljajo na strukturiranih dejavnostih, vse manj so aktivni. Učenci zato razvijajo slabše lastne kompetence, agilnost, samopodobo, sposobnosti vodenja, vzdržljivosti in kreativnosti. Težave se pojavljajo pri obvladovanju lastnega telesa (Bergant 2015).

Sodobna šola bi morala temeljiti na transformacijskem pristopu, ki učencu pri pouku omogoča aktivno vlogo (Štefanc, 2005). Šola učence na več načinov spodbuja k zdravemu načinu življenja. Raziskave kažejo, da je učenje najbolj učinkovito, če je poleg vida, sluha in govora vključeno tudi gibanje (Geršak, 2016). Ko otrok ustvarja in se izraža z gibanjem, pogloblja doživljanje, kar pa poveča njegovo motivacijo za spoznavanje vsebin, olajša razumevanje in izboljša zapomnitev (Kroflič in Gobec, 1995).

Šola je eden izmed pomembnejših socialnih sistemov, ki vplivajo na oblikovanje življenjskega sloga otrok in mladostnikov. Učitelji se moramo zavedati, da je potrebno v sam učni proces vključevati gibanje in učence spodbujati h gibanju. Učenci so velik del dneva v šoli, zato je smiselno, da šolsko okolje oblikujemo tako, da so učenci čim bolj aktivni. V prispevku so opisane glavne značilnosti Fit pedagogike in nekatere metode poučevanja z njo. Predstavljeni so primeri, ki jih uporabljamo pri individualnih urah dodatne strokovne pomoči. Z gibanjem popestrimo pouk, učence razbremenimo, sprostim in jih motiviramo za delo. Vključevanje gibanja v pouk prispeva k boljši koncentraciji in motivaciji za delo. Učenci pogosto opravijo naloge bolje, obenem pa poskrbimo za dobro vzdušje in krepimo gibalne sposobnosti.

## FIT PEDAGOGIKA

Je sodobna učna strategija oz. učenje v gibanju, pri katerem gre z biološkega vidika za kakršnokoli krčenje mišic, ki se zgodi nad stopnjo bazalnega metabolizma. Tukaj ne gre za vadbo v klasičnem pomenu besede. Lahko gre za hojo, govorjenje, premikanje telesa in drugo. Pri Fit pedagogiki je v ospredje postavljeno učenje v gibanju, gibanje skozi igro in funkcionalna raven znanja. Kakršnokoli gibanje otroku zagotavlja visoko stopnjo koncentracije, osredotočenosti in motivacije za učenje. Z naprežanjem telesa se zvišuje raven hormona dopamina v telesu, obenem pa se zvišuje učenčeva notranja motivacija, ki je dolgotrajnejša od zunanje. Pri tej učni strategiji je pomembno kritično učenje, ki spodbuja kritično mišljenje. Od učenca zahteva, da zagovarja svoje mnenje in tako osebno raste. Tako se učenec nauči izražati svoje mišljenje in postane kritičen do svojih odgovorov. Učenec postane glavni igralec učnega procesa, učitelj pa moderator. Rezultat je funkcionalna raven znanja. Pri Fit pedagogiki se razvija tudi sodelovalno mišljenje. Tisti učenci, ki več znajo, morajo svoje znanje deliti s tistimi, ki znajo manj oz. morajo učenci, ki imajo nižje učne sposobnosti, znati poiskati pomoč. Na tak način preprečimo, da bi se učenci s slabšimi učnimi sposobnostmi vdali (Konda, 2020).

Fit pedagogika se deli na fit hitro stimulacijo in fit aktivno metodo.

Fit hitra stimulacija je kratkotrajna gibalna dejavnost, ki traja od 1 do 3 minut. S hitrimi spremembami gibanja spodbudimo mišično kontrakcijo. Omogoči psiho-fizično sprostitev, spodbudi srčno-žilni in dihalni sistem ter pripravi telo na nadaljnje psiho-fizične obremenitve. Obenem pa poveča notranjo motivacijo za učenje in delo, osredotočenost in koncentracijo, zmanjša pa možnost za nastanek negativnih čustvenih

stanj (Konda, 2020). Primeri Fit hitre stimulacije so: menjava sedišč, hitrostni drsalec, menih, sumo borec, štorcklja (Konda, 2016).

Fit aktivna metoda je oblika učenja v gibanju, ki učečemu zagotavlja visoko stopnjo koncentracije, osredotočenosti in motivacije za učenje. Vključuje oblike asociativnega, primerjalnega, sodelovalnega, izkustvenega in druge aktivne oblike učenja. Uporabljamo jo lahko v namene usvajanja novega znanja, utrjevanja in preverjanja. Fit aktivna metoda zajema 3 stopnje, ki si sledijo v naslednjem vrstnem redu: navodila, naloge, preverjanje. Primeri Fit aktivne metode so: dvominutni sprehod, aktivno branje, aktivni listi, teci kot nor (Konda, 2016).

#### PRIMERI DOBRE PRAKSE UPORABE METODE PRI INDIVIDUALNIH URAH

V času epidemije učenci več časa preživijo pred računalnikom, tudi njihov način učenja in pridobivanja znanja se je spremenil. Zmanjšale so se tudi gibalne aktivnosti tako učencev kot učiteljev. Pri urah dodatne strokovne pomoči za učence sem pogosto postavljena pred izziv, kako motivirati učenca, da bo želel delati in bo obravnavano snov tudi usvojil. Želela sem, da bi pri učencih spodbudila aktivno učenje. Ob prebiranju različne literature sem naletela na Fit pedagogiko, ki jo v obliki projekta izvajajo na različnih šolah po Sloveniji. Nekatere dejavnosti sem tudi sama vključila v svoje delo in jih bom v predstavlja nadaljevanju.

#### PRIMERI FIT HITRE STIMULACIJE

Hitro stimulacijo uporabim z učenci na začetku ure, če pridejo k moji uri nezainteresirani, slabe volje ali utrujeni. Pogosto dejavnost uporabim tudi med uro, ko opazim, da je učencu padala koncentracija in postane nezainteresiran za snov. Dejavnost lahko uporabimo tudi ob koncu ure, da sprostimo misli in telo.

Sumo počep – učenec rahlo počepne v raznožnem položaju. Pozorni smo na to, da kolena ne gledajo preko prstov na stopalih. Izmenično, počasi dviguje peto ene noge, nato druge noge. Položaj zadržujemo 1 minuto.

Sumo borec – učenec se postavi v položaj sumo borca in ga drži vsaj dvajset sekund. Noge ima v razkoraku, prsti na nogah so obrnjeni navzven, enako kolena, ki ne smejo iti preko prstov. Zadnjica je v višini kolen, popek potegne vase. V takšnem položaju se premika po razredu ali dela poskoke v zrak.

Hitrostni drsalec – učenec rahlo počepne, popek povleče vase, eno roko ima na hrbtu, z drugo pa zamahuje levo in desno in tako oponaša hitrostnega drsalca.

Menih – učenec stoji v rahlem razkoraku, popek povleče vase. Dlani močno stisne skupaj pred prsi, kot bi molili. Dlani drži skupaj trideset sekund, nato se sprost in ponovi vajo še trikrat.

Štorcklja – učenec stoji na eni nogi in lovi ribe tako, da se priklanja. Noga, na kateri stoji, se ne sme upogniti. Vajo ponavlja eno minuto.

#### PRIMERI FIT AKTIVNE METODE

Kokice – aktivna metoda: Metodo uporabljam z učenci šestega in devetega razreda. Učenec si pripravi vprašanja oziroma naloge. Vprašanja oziroma naloge si zapiše na list. Nato si učenec pripravi stol, okoli katerega bo hodil. Na stol položi zvezek, v katerega bo zapisoval odgovore oziroma račune ali rešitve nalog. Na moj znak začne s ponavljanjem, ki je časovno omejeno. Učenec drži list z vprašanji in hodi okoli stola ter ob tem glasno prebere vprašanje oziroma nalogo. Na vprašanje glasno odgovori oziroma izračuna

račun ali reši nalogo. Priporočljivo je, da je tempo hoje skladen z govorom. Ko učenec odgovori na vprašanje oziroma reši nalogo, jo po spominu zapiše v zvezek, ki je na stolu. 1. krog: učenec hodi okoli stola in glasno prebere vprašanje ter nanj odgovori – odgovor zapiše v zvezek. 2. krog – trening spomina: učenec hodi okoli stola in glasno prebere vprašanje ter nanj odgovori. To ponovi z drugim in tretjim vprašanjem ter šele nato zapiše vse tri odgovore. Metoda se lahko uporabi tudi v paru z učiteljem. Primer za slovenščino: učitelj pove samostalnik, učenec samostalniku določi spol, število in samostalnik sklanja. Nato vlogi zamenjata.

Tekmovanje črk – aktivna metoda. Metodo uporabljam pri učencih v drugem in tretjem razredu. Za tekmovanje s črkami potrebujemo paket kartončkov s črkami slovenske abecede, ki si jih lahko izdelamo sami. Sama pri delu uporabljam črke iz stavnice. Uporabim več kartončkov iste črke. Učencu pripravim učni list. Učenec si pripravi zvezek, v katerega bo zapisoval besede oziroma besedilo. Določi si časovni okvir, v katerem predvideva, da mu bo uspelo sestaviti vse besede oziroma pojme, jih razložiti ali uporabiti v povedi. Na oddaljeno mizo razvrstiva paket kartončkov s črkami. Kartončke obrneva tako, da črke niso vidne. Na moj znak učenec steče po en kartonček s črko in ga prinese na svojo delovno površino, nato gre po drugega, tretjega in tako naprej, dokler mu s črkami, ki jih ima na voljo, ne uspe sestaviti ene izmed besed, ki je zapisana na učnem listu. Sestavljeno besedo zapiše v svoj zvezek in jo razloži ali uporabi v povedi (odvisno od teme).

Primer za slovenščino: sestavi besedo in jo zapiši v zvezek, besedo zapiši s pisanimi črkami in jo uporabi v povedi. Poved zapiši s pisanimi črkami. Besede, ki jih ima učenec na voljo: ravnilo, zvezek, torba, malica, jesen, učilnica, sošolci.

Primer za matematiko: sestavi besedo in jo zapiši v zvezek. Besedo razloži in nariši primer. Besede, ki jih ima učenec na voljo: premica, daljica, ogljišče, poltrak, vzporednica.

Tekmovanje števil – aktivna metoda. Metodo uporabljam pri učencih v drugem in tretjem razredu. Z učencem pripraviva paket kartončkov s števki in paket kartončkov z dvomestnimi števili. Kartončki števk so drugačne barve kot kartončki dvomestnih števil. V nadaljevanju si učenec pripravi zvezek, v katerega bo zapisoval račune, ki jih bo sestavil in izračunal. Določiva časovni okvir, v katerem mu bo uspelo sestaviti in pravilno izračunati čim več računov. Na eno mizo razvrstiva paket kartončkov s števki, na drugo pa paket kartončkov z dvomestnimi števili. Na moj znak učenec steče po en kartonček s števkami in en kartonček z dvomestnim številom ter ju prinese na svojo delovno površino. Učenec z dobljenima številoma tvori račun seštevanja in odštevanja, ju zapiše v zvezek in izračuna. V nadaljevanju znova odide po drugi kartonček z dvomestnim številom in števkami. Učenec tvori nov račun seštevanja in odštevanja in ju izračuna. Istočasno tvori več računov s števki, ki jih ima na voljo, jih zapiše v zvezek in izračuna. Na višjem nivoju lahko uporabljamo le kartončke z dvomestnimi števili in z njimi seštevamo ali odštevamo, lahko uporabimo le kartončke s števki in sestavljamo račune množenja, potek tekmovanja s števili pa je enak.

Tekmovanje s števili bi lahko uporabili tudi učenci višjih razredov in si s kartončki sestavili račune pisnega seštevanja, množenja in deljenja, račune z neznanim členom idr.

Aktivno branje – aktivna metoda. Metodo uporabljam pri učencih v tretjem razredu, ki imajo težave z branjem, pisanjem in razumevanjem prebranega. Učenec pripravi besedilo, ki ga bo bral in ga skupaj razdeliva na dele oz. odstavke. Med branjem se učenec sprehaja po razredu in besedilo bere na glas. Skupaj določiva časovni okvir za branje izbranega besedila. Po prebranem prvem delu besedila se učenec ustavi in glasno ponovi prebrano besedilo ne da bi si pri tem pomagal z besedilom. To stori pri vseh delih besedila. V nadaljevanju učenec zapiše besedilo, ki si ga je zapomnil med branjem. Oblika zapisa je lahko

različna, npr. miselni vzorec, linearni zapis, krajša obnova ipd. Sama pri delu izmenjujem oblike zapisa, da je delo bolj razgibano.

Aktivno branje lahko uporabljajo tudi učenci višjih razredov in na tak način ponavljajo snov. Primeri: besedne vrste, geometrijski pojmi, poštevanka, živalske in rastlinske vrste ipd.

#### ZAKLJUČEK:

Gibanje je zelo pomembno za otrokov celostni razvoj in učenje. Pomembno je, da v šolskem kontekstu gibanja ne razvijamo in spodbujamo le pri urah športa, ampak tudi pri ostalih predmetih in aktivnostih. Učitelj lahko gibanje vsakodnevno vključuje v poučevanje, z njim pa lahko pri učencih spodbuja razvoj motoričnih spretnosti in sposobnosti, pozitivno vpliva na zdravje učencev, omogoča učinkovitejše učenje učne snovi, z izvajanjem skupinskih gibalnih dejavnosti pa lahko izboljša sodelovanje med učenci. Najbolje je, če sledimo motu »Zdrav duh v zdravem telesu«.

#### VIRI IN LITERATURA

- Ayres, A. J. (2008). *Sensory integration and the child: Understanding hidden sensory challenges*. Los Angeles: Western Psychological Services.
- Bregant T (2015). Pomen igre za otrokov razvoj. *Didakta* 25(183): 25-8.
- Geršak, V. (2006). Plesno-gibalna ustvarjalnost. V *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk* (str. 53–93). Koper: Univerza na primorskem, Pedagoška fakulteta
- Geršak, V. (2016). Utelesenost in čuječnost – kaj imata skupnega tako pri učencih kot pri učiteljih? V Orel, M. (ur.), *Mednarodna konferenca Mindfulness* (str. 187-198). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Konda, B. (2020). *Fit4Kid*, Seminarsko gradivo aktiva družboslovje in svetovalne službe na OŠ Lava v Celju.
- Konda, B. (2016). *Fit4Kid*, Seminarsko gradivo Fit aktivne metode iz izobraževanja na OŠ Loče.
- Konda, B. (2016). *Fit4Kid*, Seminarsko gradivo Kako motivirati za učenje iz izobraževanja na OŠ Loče.
- Konda, B. (2020). *Fit4Kid*, Seminarsko gradivo Učenje na domu.
- Kroflič, B. in Gobec, D. (1995). *Igra-gib-ustvarjanje-učenje: metodični priročnik za usmerjene ustvarjalne gibno-plesne dejavnosti*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- Štefanc, D. (2005). *Pouk, učenje in aktivnost učencev: razgradnja pedagoških fantazem*. *Sodobna pedagogika* 1:34-57.

Srebranka Puklavec Trstenjak  
srebrankapt@gmail.com  
Osnovna škola Mursko Središče, Hrvaška

## RADIJSKE ODDAJE UČENCEV PRI POUKU HRVAŠKEGA JEZIKA

### RADIO BROADCASTS BY PUPILS IN CROATIAN LESSONS

#### ŽIVLJENJEPIŠ

Srebranka Puklavec Trstenjak je rojena v Čakovcu ter živi in dela v Međimurju. Trudi se, da bi skozi vsakodnevno delo učencem OŠ Mursko Središče vzbujala ljubezen do jezika in branja. Uporablja različna digitalna orodja, snema radijske oddaje in filme o prebranih knjigah. Redno se udeležuje nadaljnjih izobraževanj, ki so vezana na osnovnošolsko izobraževanje. Hkrati je doktorantka na podiplomskem študiju jezikoslovja v Osijeku.

\*\*\*

#### POVZETEK

Digitalna pismenost in uporaba tehnologije pomagata učencem raziskati zanimive teme, lastno ustvarjeno gradivo pa deliti z velikim številom uporabnikov na različnih družbenih omrežjih, ter s tem razvijati kritičen odnos do tehnologije. Delavnice so zasnovane tako, da povezujejo heterogene skupine učencev s skupnimi interesi pri izdelavi Zvočne čitanke Ezopovih basni v štirih jezikih (učenci različnih maternih jezikov prevajajo basni, snemajo zvočne posnetke, montirajo in pripravljajo za objavo). V delavnicah učenci snemajo radijska poročila in reportaže o temah, ki so jim blizu in pripravljajo multimedijski priročnik za izbor čtiva.

Ključne besede: digitalna pismenost, tehnologija, socialna omrežja, delavnice, jezik, mediji, radio, kritično mišljenje

#### ABSTRACT

Digital literacy and the use of technology help students to explore interesting topics and share their own material with a large number of users on different social networks, thus developing a critical attitude towards technology. The workshops are designed to bring together heterogeneous groups of students with common interests to produce an Aesop's Fables audio book in four languages (students from different mother tongues translate the fables, record the audio, edit and prepare for publication). In the workshops, students record radio reports and reports on topics close to their hearts and prepare a multimedia guide to a selection of readings.

Keywords: digital literacy, technology, social networks, workshops, language, media, radio, critical thinking

Prispevek je v hrvaškem jeziku.



Brzim razvojem digitalne tehnologije, digitalna se pismenost sve više podrazumijeva, ali se nedovoljno poučava te se pravodobno ne usmjerava učenike. Škole su nedovoljno opremljene te ne mogu pružiti valjan i kritički usmjeravan pristup informacijama. Nerijetko djeca nesvjesno pristupaju sadržajima, ne znaju kako iskoristiti svoje digitalno znanje, kako se usmjeriti, kako pisati na društvenim mrežama, kako kreativno koristiti digitalnu tehnologiju. Potrebe današnjih učenika su drugačije nego tradicionalni sustav školovanja pruža. Digitalna pismenost i korištenje tehnologijom pomaže učenicima istraživati teme svoga interesa, podijeliti vlastite stvorene materijale širokom broju korisnika na različitim društvenim mrežama te razvijati učnički kritički stav prema tehnologiji. Osmišljavaju se radionice kojima je cilj međusobno povezivanje heterogenih skupina učenika zajedničkim interesima na izradi Zvučne čitanke Ezopovih basni na četiri jezika (učenici različitih materinskih jezika prevode Ezopove basne, snimaju zvučne zapise, montiraju i pripremaju za objavljivanje), snimaju radijske priloge i radijske reportaže o njima bliskim temama, izrađuju multimedijalni učnički savjetnik za odabir lektire objavljen na uređaju dostupnom u knjižnici neposredno uz susret s knjigom (nakon čitanja knjige, snimaju različite multimedijalne materijale kojima će drugim učenicima pomoći u odabiru knjige za čitanje).

#### VIRI IN LITERATURA

Ni navedena.

Iztok Pungaršek

iztok.pungarsek@egss.si

Ekonomski gimnazij in srednja šola Radovljica

## UPORABA SPLETNIH APLIKACIJ SKOZI OČI INFORMATIKA

### USING WEB APPLICATIONS THROUGH THE EYES OF INFORMATICIAN

#### ŽIVLJENJEPIS

Rojen 12. 1. 1985 v Kranju, poročen, oče dveh otrok. Leta 2010 sem diplomiral na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, smer matematika in računalništvo. Trenutno zaposlen kot učitelj strokovnih predmetov in urednik šolske spletne strani na Ekonomski gimnaziji in srednji šoli Radovljica. Svoje pedagoške, vodstvene, organizacijske in ostale izkušnje sem pridobil na različnih šolah: Osnovna šola Žirovnica, Srednja šola tehniških strok Šiška in Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, kjer sem se vzporedno naučil še kretnje.

\*\*\*

#### POVZETEK

Učinkovita uporaba spletnih aplikacij med epidemijo korona virusa je bila nujnost za izvedbo pouka. Prilagoditev šolskega urnika in razpored učnih ur pa osnovni pogoj in avtonomna odločitev šole. V veliko pomoč so mi bile spletna učilnica Moodle, aplikacija za srečanja na enem mestu Microsoft Teams in sistem za upravljanje vsebin Wordpress. Prva predvsem zaradi kvizov, druga za videokonference, dodeljene naloge in takojšnjo komunikacijo, tretja pa za objavo novic in obvestil na uradni šolski spletni strani.

Ključne besede: Moodle, Teams, Wordpress, odprta, koda, sodelovanje, kviz, naloga

#### ABSTRACT

Effective use of online applications during the coronavirus epidemic was a necessity to conduct lessons. Adjustment of the school schedule and schedule of lessons was the basic condition and autonomous decision of the school. The Moodle online classroom, the Microsoft Teams communication platform, and the Wordpress content management system were very helpful. The first app mainly for quizzes, the second app for video conferencing, assigned tasks and instant communication, and the third app for publishing news and announcements on the official school website.

Keywords: Moodle, Teams, Wordpress, open, source, collaboration, quiz, assignment

Lektoriranje prispevka: Špela Pungaršek

## UVOD

V članku bom predstavil delo pri strokovnih predmetih Poslovna informatika, Informacijsko komunikacijska tehnologija in Medijsko oblikovanje, v času šolanja na daljavo. Najprej bom razložil osnovne pojme, ki so potrebni za razumevanje procesa učenja, nato pa bom predstavil, kako sem pouk organiziral sam.

## PREDSTAVITEV MOODLA

Moodle je spletna učilnica oziroma sistem za izobraževanje na daljavo, ki organizacijam med drugim omogoča prilagodljivo usposabljanje oziroma izobraževanje za vse uporabnike. Je najbolj popularen odprtokodni LMS (angl. learning management system) sistem za e-izobraževanje na svetu, ki ga trenutno uporablja preko 300 milijonov uporabnikov v več kot 240 državah po svetu in je preveden v 100 jezikov, tudi slovenščino. Moodle uporabljajo tako majhne kot velike organizacije. Poleg izobraževalnega sektorja, Moodle najpogosteje uporabljajo podjetja, velike korporacije, državna podjetja in neprofitne organizacije. Poleg tega, da je sistem odprtokoden, je hkrati tudi brezplačen. Za namestitev potrebujemo nekaj tehničnega znanja ali pa si pri tem pomagamo s spletnimi vodiči in ga preizkusimo na svojem računalniku. Za uporabo v šolah po Sloveniji (namestitev na strežnik, domeno, domenski prostor, podatkovno bazo in osnovno konfiguracijo) poskrbi javni zavod ARNES v sodelovanju s šolskim informatikom.

## ODPRTA KODA

Izraz odprta koda (angl. open source) pomeni kodo, ki je ustvarjena za prosti dostop različnim uporabnikom in jo je možno spreminjati in ponovno spremenjeno razširjati. Izdelki odprte kode dovoljujejo uporabo izvorne kode, oblikovnih dokumentov in vsebine izdelka. Najbolj znani primeri odprte kode so npr. svetovna enciklopedija Wikipedija, operacijski sistem Linux in 3D grafična aplikacija Blender.

## ODPRTO SODELOVANJE

Model odprte kode, ki je decentraliziran aplikacijsko razvojni model, spodbuja tudi odprto sodelovanje (angl. open collaboration). Odprto sodelovanje je kakršenkoli sistem inovacije ali izdelka ali projekta množičnega prostovoljnega sodelovanja ljudi različnih profilov in znanj, ki so ciljno usmerjeni v izdelavo storitve, izdelka z določeno ekonomsko vrednostjo, prosto dostopen na spletu. Svetovno gledano popularen in razširjen model so TED govori (angl. technology, entertainment, design). Organizira jih neodvisna in neprofitna organizacija, ki vsako leto deli ideje vredne širjenja v obliki kratkih do 18 minut in manj dolgih govornih nastopih svetovno znanih mislecev in ostalih akterjev. Po dogodku so njihovi govori brezplačno dostopni na uradni strani projekta ali YouTube TED kanalu. V duhu širjenja idej je nastal tudi TEDx, neodvisno organiziran dogodek po licenci TED. To je program lokalnih dogodkov, na katerem se izmenjujejo TED govori in živi nastopi z željo zanetiti poglobljeno razpravo znotraj prisotne skupine ter med širšo publiko. Prvi TEDxLjubljana dogodek se je zgodil spomladi leta 2009, zadnji pa leta 2020. Drugi lep primer je projekt COVID-19 Sledilnik, ki zbira, analizira in objavlja podatke o širjenju virusa SARS-CoV-2 v Sloveniji. Javnosti želijo omogočiti čim boljši pregled nad razsežnostjo korona virusa in pravilno oceno tveganja.

## FUNKCIONALNOSTI MOODLA

Sistem Moodle omogoča mnoge funkcionalnosti in integracije. Možno ga je prilagoditi glede na potrebe posamezne organizacije. Možna je tudi prilagoditev izgleda oziroma prilagoditev grafične podobe v skladu s celotno podobo organizacije. V Moodle vstopimo s primernim uporabniškim imenom in geslom, ki ga dodeli računalnikar oziroma informatik na šoli. Informatik odgovorno določi uporabniško ime in geslo vsakemu novemu uporabniku za prvi vpis, hkrati pa ob prvem vpisu vsili uporabniku, da določi novo in dovolj močno alfa numerično geslo. Ob tem se dijakom razloži, kaj pomeni alfa numerično geslo, dolžina gesla, redna menjava gesla in zasebnost gesla. Ob tem se uporabnike opozori tudi, da so sami odgovorni za svoje novo geslo, ki ga ne delijo z nikomur.

Navigacijo po sistemu omogoča pregledna plošča, kjer vidimo vse predmete, v katere smo vpisani. V zgornjem desnem kotu naslovne vrstice je dostop do našega profila. V profilu dijaki nastavijo svojo fotografijo, kratek opis sebe in nekaj osebnih podatkov. Poleg tega vidijo zadnje ocene, ki so jih dobili znotraj učilnice in vsa sporočila.

Velika prednost sistema Moodle je omogočanje vlog in zamenjava vlog, ki je omogočena samo skrbniku. Zamenjava vlog je koristna takrat, ko želimo videti, kakšen pogled na predmet in vsebine ima gost ali udeleženec predmeta. Najbolj uporabne vloge v sistemu so: skrbnik, izvajalec in udeleženec. Izvajalci lahko ustvarijo in vodijo svoje predmete, imajo pravice ustvarjanja in brisanja vsebin, skrivanja vsebine, pisanja v forumu in klepeta z dijaki. Vsak izvajalec ima pravico do svoje grafične podobe predmeta, po svoje lahko razdeli snov na učne sklope in teme. Skrbnik lahko dela vse, kar je omogočeno vlogi izvajalec, poleg tega pa lahko še dodaja nove uporabnike, deli razred na skupine, skrbi za sistemske nadgraditve, celotno grafično podobo, varnostne kopije in dovolj strežniškega prostora. Udeleženec lahko gleda in sname vsebino, ne more pa je spreminjati, razen v rubriki Forum, kjer lahko sodelujejo vsi.

Na Ekonomski gimnaziji in srednji šoli Radovljica (EGŠŠ) sistem Moodle uporabljamo že mnogo let. V Moodle sva 2 šolska skrbnika, izvajalci so učitelji, udeleženci pa so dijaki. Vsak predmet uporabnikom omogoča, da pišejo avtorsko vsebino ali dodajajo zunanje povezave in dodatno gradivo v drugih formatih. Ob desni strani je privzeto viden Koledar, ki ima označene pomembne datume, nedavne dejavnosti in seznam prisotnih uporabnikov. Sam na začetku predmeta objavim načrt ocenjevanja znanja in letni delovni načrt, potem pa vsebine logično razdelim na učne enote, dodam dodatna gradiva in povezave ter povezave do kvizov, ki omogočajo preverjanje in preizkus znanja.

Kvizi so po mojem mnenju najmočnejše orodje Moodla. Pred objavo kviza sestaviš bazo vprašanj, ki jih lahko razdeliš v učne enote. Ločeno sestaviš še seznam vprašanj, ki so samo za preizkuse znanj. Vprašanja so različnih taksonomskih stopenj. Prevladujejo vprašanja izbirnega tipa z enim ali več odgovori, vprašanja vrste »ustrezno poveži«, dopolnilna vprašanja, vprašanja s fotografijo in »napiši dele fotografije« itd. Kviz lahko zakleneš z geslom, nastaviš datum in čas reševanja, število točk (ker so dovoljene tudi negativne točke, dijake predhodno opozoriš naj ne ugibajo odgovorov), izbranim dijakom lahko podaljšaš čas reševanja (predvsem za dijake s posebnimi potrebami), lahko spremeniš vrstni red vprašanj in zaporedno obnašanje vprašanj tako, da ni možno vračanje nazaj.

Koristno orodje so tudi dodeljene naloge, ki jih določi dijakom z določenim časovnim rokom. Spodbujajo sprotno delo in hkrati preverjajo osvojeno znanje. Težje pa preverjajo avtentičnost nalog, a za to mora poskrbeti vsak učitelj sam ali pa se pri tem posluži orodij za pregled podobnih vsebin.

## PREDSTAVITEV MICROSOFT TEAMS

V prvem letu epidemije je bil vsak učitelj prepuščen lastni iznajdljivosti glede uporabe programov, ki omogočajo video klice, npr. Webex ali Zoom. Po enem letu smo vsi enotno uporabljali program Microsoft Teams. MS Teams je aplikacija za namizne računalnike ali pametne telefone, ki omogoča srečanja, klepete, klice in sodelovanje na enem mestu.

## FUNKCIONALNOSTI MICROSOFT TEAMS

V aplikacijo se vpišemo s pomočjo AAI računa, ki ga priskrbi ARNES. Aplikacija vsebuje podobne elemente kot Moodle. Namesto predmetov so Ekipe, ki so zaprte skupine z enim ali več lastnikov, ostali dijaki so člani. Vsaka ekipa ima privzete zavihke:

- Zvezek za predavanja, kjer lahko vsem ali samo izbranim dijakom objavljamo naše zapiske,
- Dodeljene naloge, podobne tistim v Moodlu (dodatna možnost je, da ne dovolimo prepozne oddaje in jo zaklenimo),
- Ocene in
- Splošno, prostor, kjer lahko vsi pišemo.

Način komunikacije je povzet po drugih orodjih za takojšnjo komunikacijo, saj lahko s predpono @ in imenom dijaka, učitelja ali skupine neposredno nagovorimo posameznika ali celotno skupino.

Osnovni namen MS Teams so (video) klici oziroma videokonference. V času dela na daljavo se je šola avtonomno odločila za spremembo urnika in določila manj predmetov na dan z večjim številom ur. Npr. 3 predmeti na dan, vsakemu je bila namenjena blok ura. Seje videokonferenc sem lahko določil za cel teden vnaprej s ponovitvami za celo leto, vsakič so dijaki čakali v t.i. čakalnici, da sem jih lahko potrdil in so vstopili v sejo, kjer sem vodil pouk tako, da sem delil zaslon z vso mojo vsebino (možnost zaslon) ali samo posamezen program (izbira aplikacije ob delitvi). Dijaki imajo v seji video klica možnost postavljati vprašanja, bodisi z govorno ali pisno komunikacijo. Nekateri so se posluževali Klepeta, kjer so lahko zasebno komunicirali samo z učiteljem. Dijakom lahko v seji video klica onemogočimo govor in sliko, če tako želimo. Zelo uporabno je bilo, da so tudi oni lahko delili vsebino svojega zaslona in sem takoj rešil njihove težave. Vmesno razumevanje učiteljeve razlage lahko na hitro preverimo s kviz vprašanjem in dijake prisilimo v aktivnost. To nam lahko da dobro povratno informacijo glede razumevanja in vpogleda prisotnosti, ne samo tiste navidezne. Ob koncu seje imamo možnost prenosa liste prisotnosti, tj. seznama vseh udeležencev, njihovega prihoda in odhoda.

Posebnost aplikacije Teams je tudi prostor za sodelovanje, kjer lahko vsi dijaki pišejo v zvezek in skupaj ustvarjamo vsebino. Meni je koristilo vsakokrat, ko smo delali na projektih ali seminarskih nalogah, da so se dijaki sami vpisali v preglednico s svojo temo in predvidenimi viri, saj nisem dovolil, da se ista tema ponovi. Hkrati pa so ostali videli, kaj so izbrali njihovi sošolci.

Aplikacija omogoča dodajanje velike palete razširitev in programov, npr. obrazcev, podobno kot kvizi v Moodlu. Posebnost programa Teams je OneNote, prostor v oblaku, ki ga lahko povežemo z mapami na računalniku in tistimi v oblaku, da se avtomatsko sinhronizirajo. Najbolj uporabno se mi je zdelo orodje Vpogledi, ki omogoča pregled aktivnosti posameznega dijaka v ekipi, naredi časovno preglednico kje, kdaj in koliko časa je bil v posameznem zavihku znotraj ekipe.

#### PREDSTAVITEV WORDPRESSA

Wordpress je odprtokodni CMS (angl. content management system) sistem ali v prevodu Sistem za upravljanje vsebin, ki omogoča dinamično urejanje vsebin na spletni strani. S pomočjo urejevalnika vsebin po principu WYSIWYG (angl. what you see is what you get) so tako narejene spremembe na strani takoj vidne.

Wordpress je na samem začetku služil kot sistem za postavitve in pisanje bloga, danes pa je še mnogo več. Njegova priljubljenost se skriva v preprostosti namestitve in hitri postavitvi lične spletne strani, tako rekoč v trenutku z nekaj kliki in brez naprednega programskega znanja. (WP Splet)

Uradna spletna stran naše šole je postavljena z uporabo Wordpressa, uporablja celostno grafično razširitev Avada, ki omogoča lepo vizualno podobo. Grafična oblikovalka je oblikovala podobo spletne strani, jaz pa sem kot glavni urednik skrbel za primerno implementacijo in ostale vtičnike, to so dodatne razširitve spletnega mesta, npr. Loco prevode, Google analitiko, itd.

#### ZAKLJUČNA MATURITETNA NALOGA

Trenutno veliko časa namenim posodobitvam, menjavi vstopne slike ali videa na šolski spletni strani, odpravi drugih napak in objavi šolskih novic. Med bolj pomembnimi so tiste, ki zadevajo (izredne) izpitne roke mature. Dijaki zaključnih letnikov morajo za poklicno maturo izdelati zaključno nalogo, to je seminarska naloga in izdelek (brošura, koledar, avdio ali video izdelek, spletna stran). V času epidemije sem o terminu oddaje zaključne naloge objavil novico na šolski uradni strani. Navedel sem usmeritve, kako in kdaj naj dijaki oddajo zaključno nalogo. Dijaki so naloge oddali v MS Teams v posebno ekipo, v katero so bili vključeni samo dijaki zaključnih letnikov. Njihova odgovornost je bila, da so celotno nalogo oddali pravočasno na točno določeno mesto. Za dodatna vprašanja so bili dijakom na voljo njihovi mentorji - učitelji strokovnih predmetov.

#### ZAKLJUČEK

Omenjena spletna orodja sem uporabljal pred, med in po epidemiji, le pogostost uporabe se je spreminjala. Največja prednost so dodeljene naloge, saj pokažejo sprotno delo dijakov in prostor za zapiske. Zelo pogosto uporabljam Klepet za komunikacijo s sodelavci in dijaki, v posebni ekipi E-zbornica pa izvajamo seje učiteljskega zbora in ostale sestanke. Velika pomanjkljivost spletnih orodij pa ostaja nenadomestljiv osebni stik med učiteljem in dijaki ter med sošolci.

VIRI IN LITERATURA

Samer Faraj, Sirkka L. Jarvenpaa, Ann Majchrzak, (2011) Knowledge Collaboration in Online Communities. Organization Science 22(5):1224-1239. <http://dx.doi.org/10.1287/orsc.1100.0614> (ogledano 7. 2. 2022)

Moodle. <https://www.moodle.si/moodle/> (ogledano 7. 2. 2022)

TED. Ideas worth spreading. <https://www.ted.com/> (ogledano 7. 2. 2022)

TEDxLjubljana. <https://www.tedxljubljana.com/> (ogledano 7. 2. 2022)

The Open Source Definition. <https://opensource.org/docs/osd> (ogledano 7. 2. 2022)

WP Splet. <https://www.wpsplet.si/kaj-je-wordpress/> (ogledano 7. 2. 2022)

**dr. Philipp Reisner**

philipp.reisner@druga.si

Univerza Johannes Gutenberg Mainz, Nemčija

## DIVIDE ET IMPERA: ŠOLSKA AVTONOMIJA KOT INSTRUMENT IZOBRAŽEVALNE SEGREGACIJE

### DIVIDE ET IMPERA: SCHOOL AUTONOMY AS AN INSTRUMENT OF EDUCATIONAL SEGREGATION

#### ŽIVLJENJEPIŠ

Dr. Philipp Reisner poučuje kot koordinator za nemščino kot tuji jezik v vzhodni Sloveniji na II. gimnaziji Maribor in kot predavatelj na Obama Institute for Transnational American Studies na Univerzi Johannes Gutenberg Mainz v Nemčiji. V svojih multidisciplinarnih raziskavah se osredotoča na zgodovino glasbenega in jezikovnega izobraževanja ter na novoangleško in ameriško književnost, kulturo in teologije. Študiral je na Univerzi Heinricha Heineja v Düsseldorfu, Visoki šoli za glasbo in medije Roberta Schumanna v Düsseldorfu ter na Kalifornijski univerzi v Davisu.

\*\*\*

#### POVZETEK

Šolska avtonomija je aktualni pojem znotraj izobraževalnega sistema nemško govorečega okolja in odraža smernice njegovega oblikovanja. Poleg tega ima pomembno vlogo v šolskem vsakdanjiku. Pri tem pozabljamo na družbeno funkcijo šolske avtonomije in njen vpliv na izobraževalno razlikovanje, zato je potrebno dosedanje razprave o le-tej temeljito proučiti in kritično ovrednotiti.

Ključne besede: šolska avtonomija, izobraževalni federalizem, izobraževalna politika, izobraževalna segregacija, centralizacija, človekova pravica do izobrazbe

#### ABSTRACT

School autonomy has long since become a buzzword in the context of education policy in German-speaking countries, reflecting a worldwide trend in the design of school education. Moreover, it plays a significant role in school reality. In the process, the social functions of school autonomy and its contribution to educational segregation are lost sight of. It is therefore necessary to examine the concept and trend of "school autonomy" in depth with a good dose of healthy pessimism and thus contribute to critically deepening current discourses on education.

Keywords: School Autonomy, Educational Federalism, Educational Policy, Educational Segregation, Centralisation, Human Right to Education

Prispevek je v nemškem jeziku in slovenskem prevodu.



Schulautonomie ist im Kontext der Bildungspolitik deutschsprachiger Länder schon längst zu einem Schlagwort geworden, das einen weltweiten Trend in der Gestaltung von Schulerziehung widerspiegelt (Rauscher 2019; Salokangas, Ainscow 2017). Dabei geraten die gesellschaftlichen Funktionen der Schulautonomie und ihr Beitrag zur Bildungssegregation außer Blick. Selbst die FAZ titelte im letzten Herbst: „Schulautonomie sollte nicht überschätzt werden“, kritisierte jedoch mehr die fehlende Umsetzung der Schulautonomie, als über Grundsätzliches nachzudenken, und leistet daher eher dem weiteren Ausbau der Schulautonomie statt ihrer Kritik Vorschub (Kühl 2021). Dahinter steht jedoch die berechnete Frage, ob der Begriff der Schulautonomie – wie so oft in der Politik – nicht das Gegenteil von dem vorgibt, das gesellschaftlich erreicht wird, da den Schulen Rahmenbedingungen zur angemessenen Ausgestaltung der vermeintlichen Autonomie fehlen (vgl. Schimpf 2022).

Es gilt daher, den Begriff „Schulautonomie“ mit einer gehörigen Portion gesunden Pessimismus zu untersuchen und so dazu beizutragen, gegenwärtige Bildungsdiskurse kritisch zu vertiefen. Dies lässt sich aufgrund der Diversität seiner Bildungslandschaft besonders gut anhand der Entwicklungen im bevölkerungsreichsten deutschen Bundesland Nordrhein-Westfalen tun, zu denen sich nach einem Blick auf die Geschichte der Schulautonomie Thesen zum Zusammenhang von Schulautonomie, Zentralisierung, Bildungs-föderalismus und Bildungssegregation formulieren lassen (vgl. Fischer et al. 2016; Karakayalı 2020; Schönig 2007; 2016).

Die Verwendungshäufigkeit der Begriffe „school autonomy“ und „Schulautonomie“ legt nahe, dass Schulautonomie seit den 1980er Jahren sprunghaft an Bedeutung gewonnen hat (vgl. Daschner 1995; „School Autonomy“, Google Ngram Viewer). In Deutschland handelt es sich dabei um einen top-down gesteuerten, von der Kommerzialisierung des Bildungsraumes begleiteten Prozess, bei dem sich die Länderhoheit in Bildungsfragen zunehmenden Zentralisierungstendenzen ausgesetzt sieht (vgl. Daschner 1995, 169–173; Rürup 2007, 52; 363). Dabei ist die mangelnde Umsetzung von Spielräumen seitens der Schulen eher ein Resultat mangelnder Einbeziehung der Beteiligten in die politische Entscheidungsfindung denn ein Zeichen kategorischer Verweigerung oder Untätigkeit (vgl. Schimpf 2022).

Schulautonomie und Hochschulautonomie hängen zudem zusammen; sowohl das Hoch der Beschäftigung mit diesen Begriffen als auch der nachfolgende Rückgang lassen sich durch den sogenannten „PISA-Schock“ im Jahr 2000 erklären, der in Deutschland für stärkere Reaktionen als in anderen Ländern gesorgt hat („Schulautonomie“: Google Ngram Viewer). Dieser Schock hat sowohl im Schul- als auch im Hochschulsektor zu einer Konzentration auf die Förderung von MINT-Fächern geführt. Die Bologna-Reformen haben derweil seit ihrer Einführung im Jahr 1999 für zunehmende Kontroversen gesorgt. Diese Reformprozesse erzeugen in ihrem negativen Wirken synergetische Effekte und hängen voneinander ab; der gleichzeitige Rückgang der Diskussion um Schul- und Hochschulautonomie in der jüngsten Vergangenheit dürfte auch der zunehmenden Diskussion um eine Zentralisierung der deutschen Bildungslandschaft auf allen Ebenen geschuldet sein. Diese spiegelt sich in der zunehmenden Kritik am Bildungsföderalismus, die durch Implementierung von Bildungsplänen im Jahr 2005 und die Föderalismusreform im Jahr 2006 befördert wurde, während der Begriff der Bildungssegregation noch kaum Beachtung findet, obwohl die Tendenz dazu im nationalen Bildungsbericht von 2018 offengelegt und die steigende Kinderarmut in Deutschland belegt ist (Luig 2018).

Dazu lassen sich folgende Thesen formulieren:

1. Bildungsföderalistische Systeme wie in Deutschland verstärken den Effekt der Schulautonomie, denn zur Autonomie der Schulen kommt die der Bundesländer hinzu.
2. Schulautonomie fördert die Konkurrenz unter den Schulen, die Divergenz ihrer Angebote und differenziert so die Schullandschaft; die damit verbundenen Reibungsverluste steigern die Qualität

weniger, leistungs-starker Schulen auf Kosten der Masse; es kommt nicht zu einer neutralen, sondern einer auf- und abwertenden Spezialisierung der Schulen, die sich stärker an ihrer Klientel als an einem vermeintlichen Standard orientiert.

3. Der Begriff der Schulautonomie spiegelt auf der Makroebene der Schulorganisation wider, was der Kompetenzbegriff auf der Mikro-ebene der Lehrplangestaltung ermöglicht: die Aushöhlung eines Bildungsstandards, der umso stärker behauptet wird, je weniger er Realität ist.

4. Die Einführung der Sekundarschulen als zehnte Schulform der Sekundarstufe in Nordrhein-Westfalen im Jahr 2011 zeigt, dass die Diversifikation oberstes Ziel der Bildungspolitik ist, nicht die Anhebung des Bildungsniveaus. Auf allen Ebenen arbeiten also gesellschaftspolitische Kräfte auf eine Diversifikation der Schullandschaft hin, die vornehmlich Standortanpassung erreichen soll, aber tatsächlich soziale Spaltung fördert.

In Nordrhein-Westfalen zeigt sich, dass beispielsweise die Einführung des landesweiten Zentralabiturs im Jahr 2007 mit einem weiteren Ausbau der Schulautonomie durch kompetenzorientierte Lehrpläne einherging. Der Kompetenzbegriff wurde seither eingehender Kritik unterzogen, nicht jedoch der Begriff und die Praxis der Schulautonomie (vgl. Krautz 2018).

Das Zentralabitur in Nordrhein-Westfalen ist jedoch eine Fiktion, da nicht alle Abiturklausuren extern, sondern nur ein Teil extern und ein Teil an der jeweiligen Schule korrigiert werden; auch mündliche Abiturprüfungen finden ohne externe Prüfer statt. Damit kann sich die soziale Bezugsnorm innerhalb der Leistungsbewertung in Bezug auf den Schulrahmen so durchsetzen, dass sich der geringe Qualitätsdurchschnitt eines Schulstandorts mittel- bis langfristig auf den angewendeten Leistungsstandard auswirkt. Ein „sehr gut“ an einer Schule kann daher zum Beispiel ein „gut“ an einer anderen Schule bedeuten, und das nicht nur innerhalb der Schullaufbahn, sondern in der Bewertung des Zentralabiturs. Das ist allen Beteiligten bekannt, und so stellt sich nicht nur die Frage, mit welcher Abiturnote ein Schüler abschließt, sondern auch, von welcher Schule er kommt. Da der Konkurrenzkampf unter den Schulen um Schüler und finanzielle Mittel auch über Abiturnotendurchschnitte und Absolventenzahlen geführt wird, entstehen hier durch die Schulautonomie, die ein qualitatives Auseinanderentwickeln der Schulleistungen ermöglicht, kontraproduktive Anreize, die jeglichen Erziehungs- und Bildungszielen – besonders mit Blick auf Durchmischung und Diversität der Schülerschaft – zuwiderlaufen: Schüler suchen also eine Schule auf, weil dort das Abitur besonders leicht ist, oder – wenn sie sehr leistungsstark und ambitioniert sind – eine „schwierige Schule“, da sie dort mehr lernen und die Schule höheres Ansehen genießt. Da die Sekundarstufe in Deutschland die Klassen 5–13 umfasst, wird dieses Problem umso dramatischer. Es wird dadurch verstärkt, dass Fachschaften auf Basis kompetenzorientierter Lehrpläne schulstandortbezogene Curricula für jedes Fach entwerfen müssen, die dem Leistungsniveau des Schulstandorts angepasst werden können.

Diese dunkle Seite der Schulautonomie ist nur der Ausgangspunkt einer Kaskade weiterer Konsequenzen: die Bildungs- und Förderangebote einer schwachen Schule werden bei weitem nicht der Qualität und Personaldichte einer starken Schule entsprechen; überspitzt gesagt, gibt es also Schulen, die man eher wählt, weil Schule nicht wichtig ist, und andere, die man eher wählt, wenn Schule und Bildung im Elternhaus oder Schülerumfeld etwas bedeuten. Über diese Tatsache legt sich ein Teppich beschönigender Bildungspropaganda um Inklusion, Integration, Kompetenzorientierung, Bildungsstandards und soziale Verantwortung, der geeignet sein soll, das tatsächliche soziale Spaltungspotenzial, das diese bildungspolitische Weichenstellung eines vorgetäuschten Zentralabiturs bei gleichzeitiger Schulautonomie bedeutet, zu verschleiern. Viel, nicht zuletzt die politische Radikalisierung

rung westlicher Demokratien, die in vielen Fällen auf dem Schulhof ihren Anfang nimmt, steht dadurch auf dem Spiel.

Zur Abhilfe bedarf es zweierlei: einerseits eines ehrlichen neuen Bildungsdiskurses, der diese systemischen Mängel benennt und diskutiert, so-wie zweitens großer Vorsicht, damit sich solche verfehlten Strukturen nicht ausbreiten. Drittens steht für die Zukunft der deutschen Schulbildung jedoch zu befürchten, dass diesem Strukturproblem eine vermeintliche andere Lösung vorgeschoben wird, nämlich die Aufhebung des Bildungsföderalismus. Daran arbeiten Parteien aller Couleur sowie der gesellschaftliche Kurs seit langem. Das ist jedoch keine Lösung, sondern ein weiteres Verschleiern, da die Schulautonomie grundlegender Bestandteil auch einer zentralisierten Bildungspolitik sein wird. Im Rahmen dieser Entwicklung steht zu befürchten, dass sich die Schulautonomie als Katalysator der Zentralisierung des deutschen Bildungssystems und einer Abkehr vom Bildungsföderalismus erweisen wird.

Die zentrale Frage ist: ermöglicht Schulautonomie am oberen Ende der Skala den Spitzenschulen eines Landes, sich noch mehr den Bedürfnissen ihrer Schüler anzupassen und optimale Bedingungen und Voraussetzungen für sie zu schaffen, während am unteren Ende der Skala an den schwächsten Schulen eines Landes strukturell Bildungsräume geschaffen werden, die es ermöglichen, die schwächsten Schüler von den schwächsten Lehrkräften unterrichten zu lassen und durch flexible Standards und Schulautonomie dabei darüber hinwegzutäuschen, dass ganzen Bevölkerungsgruppen das Menschenrecht auf Bildung verwehrt wird (vgl. Deinet 2021; Niendorf 2016; Schönig 2020)? Diese Frage ist von großer Bedeutung für die Zukunft unserer Gesellschaften. Sie ist auf vielfältige Weise mit Bestrebungen verbunden, die im Kontext der deutschen Bildungspolitik aus oben genannten Gründen als „Scheinzentralisierung“ zu bezeichnen sind: die zunehmende gesellschaftliche Spaltung im Bildungssektor erfordert Narrative wie den der nun offen diskutierten Aufgabe des bundesrepublikanischen Bildungsföderalismus hin zu einem Bildungszentralismus, ein Narrativ, das gleichsam notwendig ist, um die zunehmende gesellschaftliche Spaltung im Bildungssektor zu kaschieren (wenn man behaupten kann, der Bildungsföderalismus mache unsere Bildungssysteme unnötig kompliziert und gehöre abgeschafft, muss man sich weniger damit beschäftigen, welche sozialen Verwerfungen durch die genannten Strukturen erzeugt und kaschiert werden).

Der Trend zum Bildungszentralismus birgt daher eine doppelte Gefahr: er täuscht über gesellschaftliche Spaltung hinweg und droht, den Bildungsföderalismus außer Kraft zu setzen, der ja ursprünglich in der Nachkriegszeit zur Verhinderung einer totalitären Ausnutzung des Bildungssystems im Grundgesetz verankert worden war. Der Schulautonomie kommt in diesem Zusammenhang eine Schlüsselrolle zu, da sie das andere Ende dieses Zentralisierungsdiskurses darstellt: dem offiziellen Narrativ zu Folge werden Leistungen bundesweit vergleichbar, während Schulautonomie die demokratische und flexible Anpassung an die gegebenen Realitäten der jeweiligen Schulstandorte ermöglicht. Die Vergleichbarkeit schulischer Leistungen im deutschen System ist, wie das Beispiel Nordrhein-Westfalens oben gezeigt hat, jedoch eine Lüge, die darüber hinaus die vorangegangene Lüge größerer Vergleichbarkeit und leichter Hochschulwechsel als ein Hauptargument für die Bologna-Reform im Hochschulwesen unbesehen auf die Schullandschaft überträgt, obwohl sich dieses Argument nachweislich als falsch erwiesen hat. Am Beispiel der Schulautonomie zeigt sich so ein weiteres Mal, dass Bildungskonzepte vom Hochschul- in den Schulsektor übertragen werden (und umgekehrt), ohne eingehend kritisch auf ihren Erfolg hin überprüft zu werden.

Diese Ausführungen machen deutlich, dass es bei allen befürwortenswerten Vorteilen der flexiblen Anpassung von Spitzenschulen an Spitzenleistungen auch eine dunkle Seite der Schulautonomie gibt, die mindestens vier Aspekte hat: erstens, einen öffentlichen Bildungsdiskurs, der sich immer weiter von

Schulwirklichkeiten entfernt, zweitens, einen schleichenden und ver-logenen Trend zum Zentralismus im Bildungswesen, drittens, ein Abhängen von Bevölkerungsgruppen, denen das Menschenrecht auf Bildung weitgehend verwehrt wird, und viertens – und auch das lässt sich wunderbar durch Schulautonomie rechtfertigen, da die Bedingungen der pädagogischen Praxis vor Ort durch fortschreitende Schulautonomie ja immer weniger verallgemeinerbar sind – eine zunehmende Ausgrenzung des Fachwissens im Bereich Pädagogik und Didaktik vom gesellschaftlichen Bildungsdiskurs und bildungspolitischer Entscheidungsfindung.

Das Beispiel Deutschland und Nordrhein-Westfalen zeigt daher, dass es kaum ein anderes gesellschaftliches Minenfeld geben mag, auf dem derartige Vorsicht bei Diskursteilnahme und Diskussionsbeiträgen geboten ist, wie das Feld der Schulautonomie, da es teilhat an den Grundkonstellationen unserer Bildungsentwicklung. Schulautonomie reiht sich daher in eine Kette von Idealismen ein, die oft das Gegenteil dessen benennen, das eigentlich passiert: Kompetenzorientierung – Vergleichbarkeit von Leistungen – Internationalisierung im Bildungssektor – Zunahme der Abiturientenzahlen – Integration – Inklusion – Lebenslanges Lernen. Der Diskurs um Schulautonomie weist uns daher einmal mehr darauf hin, dass die größte Gefahr darin besteht, dass zu viele Menschen zu einem Bildungsdiskurs beitragen, der in seiner Unehrllichkeit die Erneuerungsfähigkeit der ihn betreibenden Gesellschaften unterhöhlt. Um mit den negativen Seiten globaler Bildungstrends, wie es die negativen Seiten der Schulautonomie sind, umgehen zu können, benötigen wir einen globalen Pessimismus, der uns eher anleiten wird, als Gesellschaften die Resilienz zu entwickeln, die die praktischen Konsequenzen der oberflächlichen Entwicklung unserer Bildungsdiskurse erforderlich machen werden.

Šolska avtonomija je v okviru izobraževalne politike v nemško govorečih državah že zdavnaj postala modna beseda, ki odraža globalni trend v oblikovanju vzgoje in izobraževanja (Rauscher 2019; Salokangas, Ainscow 2017). Pri tem se pozablja na družbene funkcije šolske avtonomije in njen prispevek k segregaciji v izobraževanju. Celo časopis Frankfurter Allgemeine Zeitung je lani jeseni objavil naslov: "Šolske avtonomije ne smemo precenjevati", vendar je bolj kritiziral pomanjkljivo izvajanje šolske avtonomije kot pa razmišljal o temeljnih vprašanjih, zato prej spodbuja nadaljnjo širitev šolske avtonomije kot pa njeno kritiko (Kühl 2021). Upravičeno se zastavlja vprašanje, ali se koncept šolske avtonomije - tako kot pogosto v politiki - ne pretvarja, da je nasprotje tistega, kar je družbeno doseženo, saj šole nimajo okvirnih pogojev za ustrezno oblikovanje domnevne avtonomije (prim. Schimpf, 2022).

Zato je pomembno, da izraz "avtonomija šole" preučimo z zdravo mero pesimizma in tako prispevamo h kritični poglobitvi sedanjih izobraževalnih diskurzov. Zaradi raznolikosti njenega izobraževalnega prostora je to mogoče še posebej dobro storiti z obravnavo razvoja v Severnem Porenju-Vestfaliji, najbolj naseljeni nemški zvezni deželi, na kateri je mogoče po pregledu zgodovine šolske avtonomije oblikovati teze o povezavi med šolsko avtonomijo, centralizacijo, izobraževalnim federalizmom in izobraževalno segregacijo (prim. Fischer et al. 2016; Karakayalı 2020; Schönig 2007; 2016).

Pogostost uporabe izraza šolska avtonomija v nemškem in angleškem jeziku kaže na to, da je šolska avtonomija od 80. let prejšnjega stoletja skokovito pridobila na pomenu (prim. Daschner 1995; "School Autonomy", Google Ngram Viewer). V Nemčiji je to proces, ki ga od zgoraj navzdol spremlja komercializacija izobraževalnega prostora, v katerem je državna suverenost na področju izobraževanja

izpostavljena vse večjim težnjam po centralizaciji (prim. Daschner 1995, 169-173; Rürup 2007, 52; 363). V tem kontekstu je neizkoriščanje manevrskega prostora s strani šol bolj posledica nezadostne vključenosti deležnikov v politično odločanje kot pa znak kategorične zavrnitve ali neaktivnosti (prim. Schimpf, 2022).

Avtonomija šole in avtonomija visokošolskega izobraževanja sta prav tako povezani; tako veliko ukvarjanje s tema pojmom kot poznejši upad je mogoče razložiti s tako imenovanim "šokom PISA" leta 2000, ki je v Nemčiji povzročil močnejše odzive kot v drugih državah ("Schulautonomie": Google Ngram Viewer). Zaradi tega šoka se je spodbujanje predmetov STEM osredotočilo tako v šolskem kot visokošolskem sektorju. Bolonjske reforme pa so od svoje uvedbe leta 1999 sprožile vse več polemik. Ti reformni procesi ustvarjajo sinergijske učinke v svojem negativnem vplivu in so medsebojno odvisni; hkrati upad razprav o avtonomiji šol in univerz v bližnji preteklosti je verjetno tudi posledica vse pogostejših razprav o centralizaciji nemškega izobraževalnega prostora na vseh ravneh. To se kaže v vse večji kritiki izobraževalnega federalizma, ki jo je spodbudilo izvajanje izobraževalnih načrtov leta 2005 in reforma federalizma leta 2006, medtem ko se konceptu segregacije v izobraževanju še vedno posveča malo pozornosti, čeprav je v nacionalnem poročilu o izobraževanju iz leta 2018 razkrit trend v tej smeri in dokumentirano naraščanje revščine otrok v Nemčiji (Luig 2018).

Oblikujemo lahko naslednje teze:

1. Federalistični izobraževalni sistemi, kot so v Nemčiji, krepijo učinek avtonomije šol, saj se avtonomiji šol pridruži še avtonomija zveznih dežel.
2. Šolska avtonomija spodbuja konkurenco med šolami, raznolikost njihovih ponudb in s tem diferenciacijo šolskega prostora; s tem povezane izgube zaradi trenja povečujejo kakovost peščice zelo uspešnih šol na račun množic; rezultat ni nevtralna, temveč naraščajoča in padajoča specializacija šol, ki je bolj usmerjena k njihovim strankam kot k domnevnomu standardu.
3. Koncept šolske avtonomije na makro ravni šolske organizacije odraža to, kar koncept kompetenc omogoča na mikro ravni oblikovanja učnih načrtov: spodkopavanje izobraževalnega standarda, ki se uveljavlja toliko močnejše, kolikor manj se uresničuje.
4. Uvedba gimnazij kot desete vrste srednje šole v Severnem Porenju-Vestfaliji leta 2011 kaže, da je glavni cilj izobraževalne politike diverzifikacija in ne dvig izobraževalnih standardov. Družbenopolitične sile si tako na vseh ravneh prizadevajo za diverzifikacijo šolskega prostora, ki je navidezno namenjena prilagajanju lokacij, dejansko pa spodbuja družbeno razdeljenost.

V Severnem Porenju-Vestfaliji, na primer, lahko vidimo, da je uvedbo državne mature leta 2007 spremljala nadaljnja širitev šolske avtonomije s kompetenčno usmerjenimi učnimi načrti. Koncept kompetenc je bil od takrat podvržen poglobljeni kritiki, ne pa tudi koncept in praksa šolske avtonomije (prim. Krautz 2018).

Vendar je centralna matura v Severnem Porenju-Vestfaliji fikcija, saj se vsi maturitetni izpiti ne popravljajo zunanje, ampak le nekateri in nekateri na posamezni šoli; ustni maturitetni izpiti potekajo tudi brez zunanjih izpraševalcev. Tako lahko družbena referenčna norma v okviru vrednotenja uspešnosti glede na šolski okvir prevlada tako, da ima nizko povprečje kakovosti šolske lokacije blažilni učinek na uporabljeni standard uspešnosti. "Zelo dobro" na eni šoli lahko torej pomeni "dobro" na drugi šoli, in to ne le v času šolanja, temveč tudi pri ocenjevanju osrednje mature. To je znano vsem vpletenim, zato ni pomembno le, s katerim razredom mature dijak konča šolanje, ampak tudi, iz katere šole prihaja. Ker je tekmovanje med šolami za učence in razdeljevanje finančnih sredstev pogojeno tudi s povprečnimi ocenami mature in številom dijakov zadnjega letnika, avtonomija šol, ki omogoča kakovostne razlike v uspešnosti šol, ustvarja neproduktivne spodbude, ki so v nasprotju z vsemi izobraževalnimi cilji - zlasti v zvezi z mešanjem in raznolikostjo učencev: Tako dijaki iščejo šolo, ker je tam matura posebno lahka, ali - če so zelo uspešni in

ambiciozni - "težko šolo", ker se tam naučijo več in ker ima šola večji ugled. Ker srednješolsko izobraževanje v Nemčiji zajema od 5. do 13. razreda, je ta problem še toliko bolj dramatičen. To še poslabšuje dejstvo, da morajo predmetni sveti za vsak predmet oblikovati učne načrte za posamezno šolsko lokacijo na podlagi kompetenčno usmerjenih učnih načrtov, ki jih je mogoče prilagoditi ravni uspešnosti šolske lokacije.

Ta temna stran avtonomije šole je le začetek kaskade nadaljnjih posledic: izobraževalne in podporne ponudbe šibkih šol ne bodo niti približno dosegale kakovosti in gostote zaposlenih v močnih šolah; če povemo naravnost, obstajajo šole, ki jih ljudje izberejo, ker šola ni pomembna, in druge, ki jih izberejo, če šola in izobraževanje nekaj pomenita v domačem okolju staršev ali učencev. To dejstvo prekriva preproga evfemistične izobraževalne propagande o vključevanju, integraciji, usmerjenosti v kompetence, izobraževalnih standardih in družbeni odgovornosti, ki naj bi bila primerna za prikrievanje dejanskega potenciala za družbeno razdeljenost, ki ga pomeni ta izobraževalna politika, ki določa potek lažne centralne mature ob hkratni avtonomiji šol. Na kocki je veliko, tudi politična radikalizacija zahodnih demokracij, ki se v mnogih primerih začne že na šolskem dvorišču.

Za izboljšanje razmer je potrebno dvoje: prvič, pošten nov diskurz o izobraževanju, ki bo opredelil in obravnaval te sistemske pomanjkljivosti, in drugič, velika previdnost pri preprečevanju širjenja takšnih zgrešenih struktur. Tretjič, za prihodnost nemškega šolstva se je treba bati, da bo za ta strukturni problem predlagana domnevno drugačna rešitev, in sicer ukinitvev izobraževalnega federalizma. Stranke vseh barv in tudi socialna smer si že dolgo prizadevajo za to. Vendar to ni rešitev, temveč nadaljnja zameglitev, saj bo šolska avtonomija temeljna sestavina tudi centralizirane izobraževalne politike. Glede na ta razvoj se je treba bati, da se bo šolska avtonomija izkazala za katalizator centralizacije nemškega izobraževalnega sistema in odmika od izobraževalnega federalizma.

Osrednje vprašanje se glasi: ali šolska avtonomija v zgornjem delu lestvice omogoča najboljšim šolam v zvezni deželi, da se še bolj prilagajajo potrebam svojih učencev ter zanje ustvarjajo optimalne pogoje in predpogoje, medtem ko se v spodnjem delu lestvice na najšibkejših šolah zvezne dežele strukturno ustvarjajo izobraževalni prostori, ki najšibkejšim učencem omogočajo, da jih učijo najšibkejši učitelji, pri tem pa se s prožnimi standardi in šolsko avtonomijo prikriva dejstvo, da se celotnim skupinam prebivalstva odreka človekova pravica do izobraževanja (prim. Deinet 2021; Niendorf 2016; Schönig 2020)? To vprašanje je zelo pomembno za prihodnost naših družb. V mnogih pogledih je povezana s prizadevanji, ki bi jih v okviru nemške izobraževalne politike iz zgoraj navedenih razlogov lahko označili kot "pseudocentralizacijo": vse večja družbena delitev v izobraževalnem sektorju zahteva narativ, kot je tisti o zdaj odkrito obravnavani opustitvi izobraževalnega federalizma v Zvezni republiki Nemčiji v smeri izobraževalnega centralizma, narativ, ki je tako rekoč potreben za prikrievanje vse večje družbene delitve v izobraževalnem sektorju (če lahko trdimo, da izobraževalni federalizem po nepotrebnem zapleta naše izobraževalne sisteme in bi ga bilo treba odpraviti, se moramo manj ukvarjati s tem, kakšne družbene dislokacije ustvarjajo in prikrivajo omenjene strukture).

Težnja k izobraževalnemu centralizmu zato skriva dvojno nevarnost: prikriva družbene delitve in grozi, da bo razveljavljen izobraževalni federalizem, ki je bil v povojnem obdobju prvotno zapisan v ustavi, da bi preprečil totalitarno izkoriščanje izobraževalnega sistema. Avtonomija šol ima v tem kontekstu ključno vlogo, saj predstavlja drugi konec tega diskurza centralizacije: v skladu z uradno zgodbo je uspešnost primerljiva po vsej državi, medtem ko avtonomija šol omogoča demokratično in prožno prilagajanje danim razmeram v posameznih šolskih okrajih. Vendar je primerljivost uspešnosti šol v nemškem sistemu, kot je pokazal primer Severnega Porenja-Vestfalije, laž, ki poleg tega prenaša prejšnjo laž o večji primerljivosti in lažjih spremembah visokega šolstva v šolsko krajino, ki je bila nevidna kot glavni argument za bolonjsko reformo v visokem šolstvu, čeprav se je ta argument izkazal za dokazano napačen. Primer šolske

avtonomije tako ponovno kaže, da se izobraževalni koncepti prenašajo iz visokošolskega v šolski sektor (in obratno), ne da bi se podrobno kritično preverila njihova uspešnost.

Iz teh pripomb je razvidno, da ima šolska avtonomija ob vseh prednostih prožnega prilagajanja vrhunskih šol vrhunski uspešnosti tudi temno plat, ki ima vsaj štiri vidike: prvič, javni diskurz o izobraževanju, ki je vse bolj oddaljen od šolske realnosti; drugič, plazeča se in lažniva težnja po centralizmu v izobraževanju; tretjič, odvisnost od skupin prebivalstva, ki jim je v veliki meri odvzeta človekova pravica do izobraževanja, in četrtič - tudi to je mogoče čudovito utemeljiti s šolsko avtonomijo, saj so pogoji lokalne izobraževalne prakse zaradi postopne šolske avtonomije vse manj splošni - vse večje izključevanje strokovnega znanja s področja pedagogike in didaktike iz družbenega izobraževalnega diskurza in odločanja o izobraževalni politiki.

Primer Nemčije in Severnega Porenja-Vestfalije torej kaže, da skorajda ni drugega družbenega minskega polja, na katerem bi bila potrebna takšna previdnost pri sodelovanju v diskurzu in prispevanju k razpravi kot na področju šolske avtonomije, saj ta sodeluje v temeljnih konstelacijah našega izobraževalnega razvoja. Šolska avtonomija se tako pridruži verigi idealizmov, ki pogosto poimenujejo nasprotno od dejanskega dogajanja: usmerjenost v kompetence - primerljivost dosežkov - internacionalizacija v izobraževalnem sektorju - porast števila srednješolskih maturantov - integracija - inkluzija - vseživljenjsko učenje. Diskurz o avtonomiji šol nas zato ponovno opozarja, da je največja nevarnost, da preveč ljudi prispeva k izobraževalnemu diskurzu, ki s svojo nepoštenostjo spodkopava sposobnost prenove družb, ki se vanj vključujejo. Da bi se lahko spopadli z negativnimi stranmi globalnih izobraževalnih trendov, kot so negativne strani šolske avtonomije, potrebujemo globalni pesimizem, ki nas bo usmerjal, da bi kot družba razvijali odpornost, ki jo bodo zahtevale praktične posledice površnega razvoja naših izobraževalnih diskurzov.

#### VIRI IN LITERATURA

„School Autonomy“: Google Ngram Viewer. <https://books.google.com/ngrams/graph>. Zugriffsdatum 26.03.2022.

„Schulautonomie,Hochschulautonomie,Bologna-Reform,Bologna-Prozess,MINT“: Google Ngram Viewer. <https://books.google.com/ngrams/graph>. Zugriffsdatum 26.03.2022.

Daschner, Peter; Rolff, Hans-Günter; Stryck, Tom (Hg.) (1995): Schulautonomie: Chancen und Grenzen: Impulse für die Schulentwicklung. Weinheim: Juventa.

Daschner, Peter (1995): „Verführung von oben oder Bedürfnis von unten? Zur Diskussion um Schulautonomie in Hamburg“. In: Daschner, Peter; Rolff, Hans-Günter; Stryck, Tom (Hg.): Schulautonomie: Chancen und Grenzen: Impulse für die Schulentwicklung. Weinheim: Juventa, S. 169–184.

Deinet, Ulrich (2021): „Rezension zu Werner Schönig: Sozialraumorientierung. Grundlagen und Handlungsansätze. Wochenschau Verlag (Frankfurt am Main) 2020. 3., vollständig überarbeitete Auflage. ISBN 978-3-7344-0910-3. Reihe: Politik und Bildung – Band 87“. In: socialnet Rezensionen, ISSN 2190-9245, <https://www.socialnet.de/rezensionen/27479.php>. Zugriffsdatum 19.03.2022.

Fischer, Veronika et al. (Hg.) (2016): Soziale Arbeit und Schule: Diversität und Disparität als Herausforderung. Schwalbach/Ts.: Wochenschau.

- Karakayalı, Juliane (Hg.) (2020): Unterscheiden und Trennen: Die Herstellung von natio-ethno-kultureller Differenz und Segregation in der Schule. Weinheim: Beltz.
- Kinderschutzbund, Der. Bundesverband (2022): „Kinderarmut deutlich höher als gedacht: 4,4 Millionen Kinder sind nach Berechnungen des DKSB betroffen – Dunkelziffer liegt bei 1,4 Millionen.“ <https://www.dksb.de/de/artikel/detail/kinderarmut-deutlich-hoehere-als-gedacht-44-millionen-kinder-sind-nach-berechnungen-des-dksb-betroff-1>. Zugriffsdatum 26.03.2022.
- Krautz, Jochen (2018): „Kompetenzen machen unmündig“. <https://www.bdwi.de/forum/archiv/uebersicht/10702472.html>. Zugriffsdatum 19.03.2022.
- Kühl, Stefan (2021): „Schulautonomie sollte nicht überschätzt werden“. *FAZ* 26.11.2021, 9:45. <https://www.faz.net/aktuell/karriere-hochschule/die-politik-muss-in-der-schule-mehr-rahmenbedingungen-schaffen-17650486.html?premium>. Zugriffsdatum 26.03.2022.
- Luig, Judith (2018): „Bildungsbericht 2018: Mehr Gebildete, mehr Abgehängte“. *ZEIT ONLINE* 22. Juni 2018, 15:28. [https://www.zeit.de/gesellschaft/schule/2018-06/bildungsbericht-2018-deutschland-dipf-chancengleichheit-bildungsferne-schichten?utm\\_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F](https://www.zeit.de/gesellschaft/schule/2018-06/bildungsbericht-2018-deutschland-dipf-chancengleichheit-bildungsferne-schichten?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F). Zugriffsdatum 26.03.2022.
- Niendorf, Mareike; Reitz, Sandra (Hg.) (2016): Das Menschenrecht auf Bildung im deutschen Schulsystem: was zum Abbau von Diskriminierung notwendig ist (Analyse / Deutsches Institut für Menschenrechte). Berlin: Deutsches Institut für Menschenrechte. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ss0ar-48723-2>. Zugriffsdatum 19.03.2022.
- Rauscher, Erwin et al. (Hg.) (2019): Schulautonomie – Perspektiven in Europa: Befunde aus dem EU-Projekt INNOVITAS. Münster: Waxmann.
- Rürup, Matthias (2007): Innovationswege im deutschen Bildungssystem: Die Verbreitung der Idee der „Schulautonomie“ im Ländervergleich. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Salokangas, Maija; Ainscow, Mel (2017): Inside the Autonomous School: Making Sense of a Global Educational Trend. London, UK: Routledge.
- Schimpf, Wolfgang (2022): „Warum Schule nicht gelingt“. *FAZ* 20.01.2022, 10:58. [https://www.faz.net/aktuell/karriere-hochschule/niedersaechsische-gymnasien-werden-mit-zielvorgaben-ueberschuettet-17740037.html?printPagedArticle=true#pageIndex\\_2](https://www.faz.net/aktuell/karriere-hochschule/niedersaechsische-gymnasien-werden-mit-zielvorgaben-ueberschuettet-17740037.html?printPagedArticle=true#pageIndex_2). Zugriffsdatum 26.03.2022.
- Schönig, Werner (2007): „Bildungssegregation: Gibt es das? Grundüberlegungen und Probleme der empirischen Evidenz“. In: Heimbach-Steins, Marianne; Kruij, Gerhard; Kunze, Axel-Bernd (Hg.): Das Menschenrecht auf Bildung und seine Umsetzung in Deutschland. Diagnosen – Reflexionen – Perspektiven. Bielefeld: Bertelsmann, S. 115–145.
- Schönig, Werner (2020): Sozialraumorientierung: Grundlagen und Handlungsansätze. Frankfurt am Main: Wochenschau Verlag.
- Schönig, Werner (2016): „Bildungssegregation. Referenzrahmen sozialräumlicher Handlungsansätze im Schulkontext“. In: Fischer, Veronika; Genenger-Stricker, Marianne; Schmidt-Koddenberg, Angelika (Hg.): Soziale Arbeit und Schule. Diversität und Disparität als Herausforderung, Schwalbach/Ts.: Wochenschau, S. 215–240.



izr. prof. dr. Robert Repnik

robert.repnik@um.si

Fakulteta za naravoslovje in matematiko Univerze v Mariboru

## KOMPETENCE. RAZVOJ RAZLIČNIH KOMPETENC V IZOBRAŽEVANJU.

COMPETENCES. DEVELOPING DIFFERENT COMPETENCES IN EDUCATION.

### ŽIVLJENJEPIS

Dr. Robert Repnik je izredni profesor s področja fizike na Fakulteti za naravoslovje in matematiko Univerze v Mariboru in je član programske skupine Računsko intenzivni kompleksni sistemi. Ukvarja se z raziskavami na področju tekočih kristalov ter z didaktiko fizike. Na področju didaktike fizike se ukvarja s preučevanjem učinkovitosti načinov vnašanja sodobnih vsebin v pouk fizike, razvojem poučevanja astronomskih vsebin in didaktičnimi pristopi pri uporabi izobraževalne - komunikacijske tehnologije pri pouku fizike. Bil je koordinator projekta Razvoj naravoslovnih kompetenc. Posveča se tudi aplikacijam fizike v gospodarstvu ter sodeluje s podjetji, kjer so fizikalna znanja prepoznana kot pomembna.

\*\*\*

### POVZETEK

Velik izziv za izobraževanje je poučevanje učencev, ki bodo v odraslosti opravljali poklice, ki morda danes še sploh ne obstajajo. Usmerjenost pouka v hitro pozabljiva znanja ni prava izbira, potrebno je preiti k sistematičnem razvoju kompetenc, ki poleg znanj vključujejo še spretnosti in veščine ter odnose. Od nivoja izobraževalnih politik in znanosti do celovite in uspešne implementacije v šolah je še dolga pot. Nekaj dodatnega nerazumevanja vnašata še raznolikost in mnogoštevilnost kompetenc. V prispevku bom predstavil in med seboj povezal nekaj osnovnih vrst kompetenc, pomembnih za delo učiteljev. Pri tem bom izpostavil generične ter podjetnostne kompetence, zlasti pri reševanju problemov in učinkovitosti v poučevanju.

Ključne besede: kompetence, pouk, znanje, razvijanje kompetenc, spretnosti, veščine, izobraževalna politika

### ABSTRACT

A major challenge for education is to teach students who will grow up to careers that may not even exist today. Focusing teaching on rapidly forgettable skills is not the way to go, and we need to move towards the systematic development of competences that include not only knowledge but also skills and attitudes. There is still a long way to go from the level of education policy and science to comprehensive and successful implementation in schools. The diversity and multiplicity of competences adds to the lack of understanding. In this paper, I will present and interrelate some of the basic types of competences relevant to teachers' work. In doing so, I will highlight generic and entrepreneurial competences, especially in problem solving and teaching effectiveness.

Keywords: competences, teaching, knowledge, competence development, skills, skills, educational policy

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



Fakulteta za naravoslovje  
in matematiko

# KOMPETENCE

„RAZVOJ RAZLIČNIH KOMPETENC V IZOBRAŽEVANJU“

dr. Robert Repnik

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



Izr. prof. dr. Robert Repnik  
Assoc. Prof. Robert Repnik, PhD  
Prodekan | Vice-Dean

Univerza v Mariboru | University of Maribor  
Fakulteta za naravoslovje in matematiko  
Faculty of Natural Sciences and Mathematics  
Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenija

**NASLOV:**

Razvoj različnih kompetenc v izobraževanju

**AVTOR:**

izr. prof. dr. Robert Repnik, Fakulteta za naravoslovje in matematiko Univerze v Mariboru, Koroška c. 160, 2000 Maribor

**POVZETEK:**

Velik izziv za izobraževanje je poučevanje učencev, ki bodo v odraslosti opravljali poklice, ki morda danes še sploh ne obstajajo. Usmerjenost pouka v hitro pozabljiva znanja ni prava izbira, potrebno je preiti k sistematičnemu razvoju kompetenc, ki poleg znanj vključujejo še spretnosti in veščine ter odnose. Od nivoja izobraževalnih politik in znanosti do celovite in uspešne implementacije v šolah je še dolga pot. Nekaj dodatnega nerazumevanja vnašata še raznolikost in mnogoštevilnost kompetenc. V prispevku bom predstavil in med seboj povezal nekaj osnovnih vrst kompetenc, pomembnih za delo učiteljev. Pri tem bom izpostavil generične ter podjetnostne kompetence, zlasti pri reševanju problemov in učinkovitosti v poučevanju.

**ZAHVALA:**

Projekt PODVIG

**ČAS:**

25 min

**OSNOVNI VIRI:**

REPNIK, Robert, KLEMENČIČ, Eva, ŠPERNJAK, Andreja, SVETEC, Milan. Podjetnost v naravoslovju = Entrepreneurship in science. *Vzgoja in izobraževanje : revija za teoretična in praktična vprašanja vzgojno izobraževalnega dela*. [Tiskana izd.]. 2021, letn. 52, št. 4/5, str. 45-50. ISSN 0350-5065. [COBISS.SI-ID 75093763]

Projekt Razvoj naravoslovnih kompetenc, <http://kompetence.uni-mb.si/> (spletni dostop 29. 03. 2022)

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

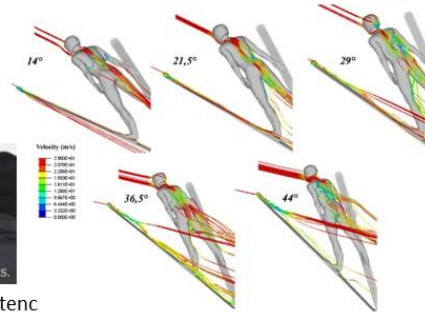
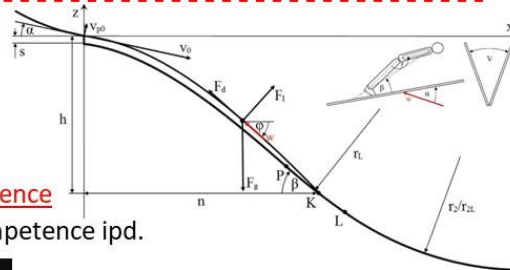


## KOMPETENCE

KOMPETENCE SO skupek: 1) znanj, 2) spretnosti in veščin ter 3) odnosov.

### Vrste kompetenc:

- Ključne kompetence
- Generične kompetence
- Predmetno specifične kompetence
- Druge, npr.: Podjetnostne kompetence ipd.



Vir: <http://kompetence.uni-mb.si> → Podrobnejši opis kompetenc

## KLJUČNE KOMPETENCE

Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje so opredeljene v referenčnem okviru Evropskega parlamenta kot kombinacija znanja, spretnosti in odnosov, ustrežajočim okoliščinam.

Referenčni okvir določa **osem ključnih kompetenc**:

- 1) pismenost (prej je bilo: **sporazumevanje v maternem jeziku**),
- 2) večjezičnost (prej je bilo: **sporazumevanje v tujih jezikih**),
- 3) matematična kompetenca ter kompetence v **znanosti (naravoslovju)** in tehnologiji,
- 4) digitalna kompetenca,
- 5) osebne in socialne kompetence ter učenje učenja,
- 6) državljanske kompetence,
- 7) kompetence podjetnosti in
- 8) kulturna zavest in izražanje.

## KOMPETENCE ZA PRIHODNOST

Sposobnost učenja in inovatorstva je tisto, kar razlikuje učence, ki so pripravljeni na naraščajočo kompleksnost življenja in dela v 21. stoletju od tistih, ki to niso.

**Ključna znanja in spretnosti so:**

- kreativnost in inovativnost
- kritično razmišljanje in razreševanje problemov
- komunikacija in sodelovanje

## GENERIČNE KOMPETENCE

Niso vezane na posamezen šolski predmet in jih posamezniki bolj kot z učenjem določene snovi razvija z načinom dela.

Kompetence, na katerih so zasnovali delo v projektu so:


1. sposobnost zbiranja informacij
2. sposobnost analize in organizacija informacij
3. sposobnost interpretacije
4. sposobnost sinteze sklepov
5. sposobnost učenja in reševanje problemov
6. prenos teorije v prakso
7. uporaba matematičnih idej in tehnik
8. prilagajanje novim razmeram
9. skrb za kakovost
10. sposobnost samostojnega in timskega dela
11. organiziranje in načrtovanje dela
12. verbalna in pisna komunikacija
13. medsebojna interakcija
14. varnost pri delu

Vir: [http://kompetence.uni-mb.si/plakat\\_03\\_kompetencew.pdf](http://kompetence.uni-mb.si/plakat_03_kompetencew.pdf)

## G.K. v RNK

Prevladujoče strategije in metode šolskega dela (z učiteljem kot posrednikom in razlagalcem znanja) niso odgovor na izzive, kako poučevati učence/dijake na način, da bodo učinkovito delovali v situacijah, ki so bile neznane v času njihovega izobraževanja.

**Potrebne so spremembe!**



		FIZ	BIO	KEM	SK	
1.	spodobnost zbiranja informacij,	114	23	24	28	39
2.	spodobnost analize in organizacija informacij,	104	24	26	13	41
3.	spodobnost interpretacije,	124	21	25	37	41
4.	spodobnost sinteze sklepov,	101	22	26	23	30
5.	spodobnost učenja in reševanja problemov,	91	21	20	15	35
6.	prenos teorije v prakso,	64	23	10	16	15
7.	uporaba matematičnih idej in tehnik,	37	22	1	8	6
8.	prilaganje novim razmeram,	46	17	7	14	8
9.	skrb za kakovost,	2	1	0	0	1
10.	spodobnost samostojnega in timskega dela,	50	21	2	15	12
11.	organiziranje in načrtovanje dela,	17	4	1	10	2
12.	verbalna in pisna komunikacija,	35	20	0	11	4
13.	medosebna interakcija,	15	8	3	2	2
14.	varnost pri delu.	5	1	0	1	3

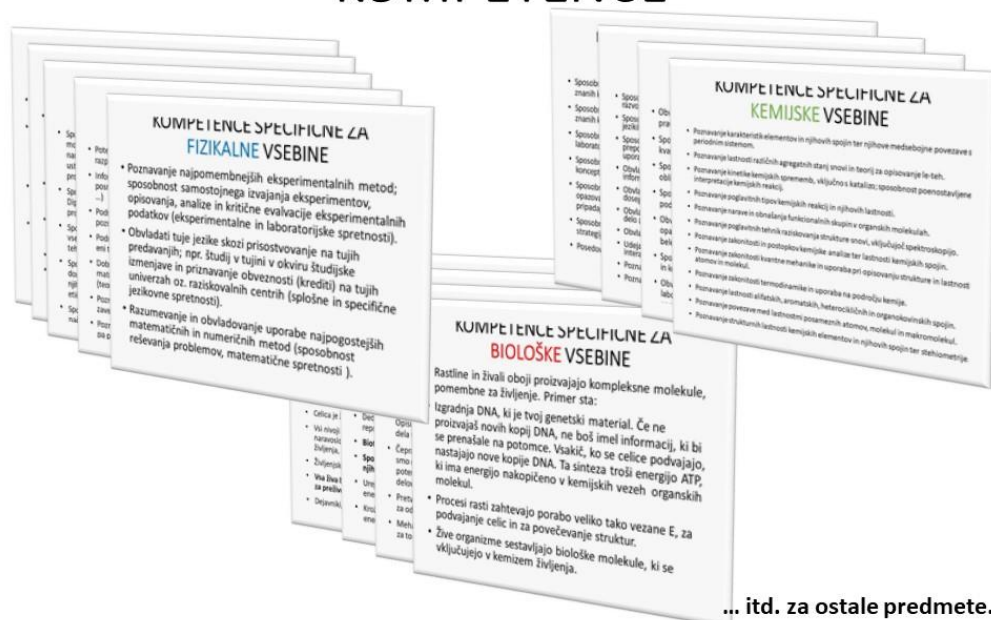
## PREDMETNO SPECIFIČNE KOMPETENCE

So vezane na specifične vsebine posameznega predmeta ali predmetnega področja in jih skoraj ni mogoče razvijati izven posameznega področja.

Na primer obravnava radioaktivnosti ali pojasnjevanje dogajanja v notranjosti zvezd je v domeni fizike. Razlaga kemijskih reakcij ali lastnosti kemijskih elementov pa je v domeni kemije ter obravnava nastanka, evolucije in delovanja živih bitij v domeni biologije.

Vir: [http://kompetence.uni-mb.si/plakat\\_03\\_kompetencew.pdf](http://kompetence.uni-mb.si/plakat_03_kompetencew.pdf)

## PREDMETNO SPECIFIČNE KOMPETENCE



... itd. za ostale predmete.

### Kompetenčni okvir podjetnosti

Zavod RS za šolstvo (21. 4. 2022). **PODVG**.  
<https://www.zrss.si/projekti/projekt-podvig/>

#### PODVG

Objavljeno 8. aprila, 2021 • Projekti, Domači projekti

**PODVG**  
Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v gimnazijah  
**POD**jetnost **V** Gimnaziji

Naravno sodruštvo Republike Slovenije in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada

Zavod Republike Slovenije za šolstvo | REPUBLIKA SLOVENIJA MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT | EVROPSKA UNIJA SKLAD ZA RAZVOJ ČLOVEKA

Ključni cilj projekta **PODVG – Podjetnost V Gimnaziji** je razviti in preizkusiti model celostnega razvoja kompetence podjetnosti pri dijaki skozi medpredmetno povezovanje in sodelovanje z okoljem in širšo skupnostjo. V ta namen bomo v sodelovanju z razvojnimi ter implementacijskimi gimnazijami in konzorcijskimi partnerji razvili, preizkušali in implementirali modele, ki bodo omogočili učinkovito umestitev kompetence podjetnosti v gimnazijski prostor in s pomočjo katerih bodo gimnazije celovito razvijale kulturo podjetnosti v kontekstu interdisciplinarnosti in povezovanja z okoljem.

#### Sodelujoči v projektu:

- Zavod RS za šolstvo – vodenje projekta;
- Vzgojno-izobraževalni zavodi: 28 razvojnih in 42 implementacijskih gimnazij;
- Univerza na Mariboru: Fakulteta za naravoslovje in matematiko;
- Univerza na Primorskem: Pedagoška fakulteta;
- Šola za ravnateljce;
- Institut Jožef Stefan;
- Gospodarska zbornica Slovenije;
- Društvo HUMANITAS – center za globalno učenje in sodelovanje;
- Zavod za kulturo, umetnost in izobraževanje Kersnikova;
- Zveza prijateljev mladine Slovenije.

Kompetenčni okvir podjetnosti (podjetnostne kompetence) 1/3

Področja	Kompetence	Namigi	Opisniki
1. Zamisli in priložnosti	1.1 Odkrivanje priložnosti	Uporabite domišljijo in sposobnosti za prepoznavanje priložnosti za ustvarjanje vrednosti.	Prepoznajte in ocenite priložnosti za ustvarjanje vrednosti z raziskovanjem družbenega, kulturnega in ekonomskega okolja. Raziščite potrebe in izzive, na katere je treba odgovoriti. Vzpostavite nove smiselne povezave in združite vse razdrobljene delce v delovanju okolja, v katerem živite, pri ustvarjanju priložnosti za ustvarjanje vrednosti.
	1.2 Ustvarjalnost	Razvijajte ustvarjalne in ciljno naravnane zamisli.	Razvijte različne zamisli in priložnosti za ustvarjanje vrednosti, vključno z boljšimi rešitvami za obstoječe in prihajajoče izzive. Raziskujte in inovativno preizkušajte. Združite znanje in vire za doseganje boljših rezultatov.
	1.3 Vizija	Delujte na uresničitvi svoje vizije priložnosti.	Zamislite si prihodnost. Razvijte vizijo za preskok od zamisli k dejanjem. Predstavljajte si možni razvoj dogodkov, da boste lažje usmerjali svoj trud in dejanja.
	1.4 Vrednotenje zamisli	Kar najboljše izkoristite zamisli in priložnosti.	Ovrednotite zamisli, ki ste jih oblikovali za socialno, kulturno in gospodarsko področje. Prepoznajte ustvarjalno moč zamisli in primerne poti za njeno uresničenje.
	1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	Ocenite posledice in vpliv zamisli, priložnosti ter dejanj.	Ovrednotite učinke zamisli, ki prinašajo vrednost, in učinek podjetnosti na ciljno skupnost, trg, družba in okolje. Razmislite o tem, kako trajnostno so postavljeni dolgoročni družbeni, kulturni in ekonomski cilji ter temu prilagodite potek dejavnosti. Ravnajte odgovorno.

Kompetenčni okvir podjetnosti (podjetnostne kompetence) 2/3

Področja	Kompetence	Namigi	Opisniki
2. Viri	2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	Verjemite vase in se nenehno razvijajte.	Razmislite o svojih kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih potrebah, prizadevanjih in željah. Opredelite in ovrednotite svoja lastna in skupinska močna in šibka področja. Verjemite v svojo sposobnost vplivanja na potek dogodkov kljub negotovosti, nazadovanjem ali začasnim neuspehom.
	2.2 Motiviranost in vztrajnost	Ostanite osredotočeni in vztrajajte.	Bodite odločni v udeležanju svojih zamisli in zadostitvi svojih potreb po dosežkih. Bodite potrpežljivi in vztrajajte pri doseganju svojih in skupinskih dolgoročnih ciljev. Kljubujte pritisku, težavam in začasnemu neuspehu.
	2.3 Aktiviranje virov	Zberite in upravljajte z viri, ki jih potrebujete.	Pridobite in uporabite materialne, nematerialne in digitalne vire ter podatke, ki jih potrebujete za preskok od zamisli k dejanjem. Kar najbolj izkoristite omejena sredstva. Pridobite in uporabite potrebne kompetence, vključno s tehničnimi, pravnimi, davčnimi znanji ter digitalnimi kompetencami.
	2.4 Finančna in ekonomska pismenost	Razvijte finančno in ekonomsko znanje in spretnosti.	Ocenite strošek pretvorbe zamisli v dejavnost. Časovno načrtujte, vzpostavite in ovrednotite finančne odločitve. Upravljajte s financami tako, da se bo vaša dejavnost, ki ustvarja vrednost, ohranila na dolgi rok.
	2.5 Pritegnitev drugih	Spodbudite, navdihnite in pritegnite še druge.	Navdihnite in navdušite posameznike in kolektive. Pridobite podporo, ki jo potrebujete za doseganje rezultatov. Učinkovito se sporazumevajte.

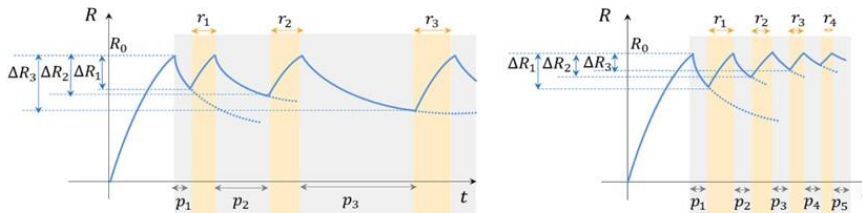


Kompetenčni okvir podjetnosti (podjetnostne kompetence) 3/3

Področja	Kompetence	Namigi	Opisniki
3. K dejanjem	3.1 Prevzemanje pobude	Delujte.	Sprožite procese, ki ustvarjajo vrednost. Sprejmite izzive. Vtrajajte pri svojih namerah in izvedbi načrtovane naloge.
	3.2 Načrtovanje in upravljanje	Določite prednostne naloge, organizirajte in spremljajte.	Določite kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje. Opredelite prednostne naloge in akcijske načrte. Prilagodite se spremembam.
	3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganj	Sprejmite odločitve v zvezi z obvladovanjem negotovosti, dvoumnosti in tveganj.	Sprejmite odločitve, kadar imate na voljo le delne ali dvoumne informacije, ali kadar obstaja možnost nepričakovanega izida. V proces ustvarjanja vrednosti vključite preiščene načine preizkušanja zamisli in prototipov že od zgodnjih faz dalje z namenom zmanjšanja tveganj neuspeha. Hitro odvijajoče se situacije obvladajte nemudoma in prilagodljivo.
	3.4 Sodelovanje	Povežite se, sodelujte in mrežite.	Sodelujte z drugimi pri preskoku od zamisli k dejanjem. Mrežite se. Rešujte spore in se na pozitiven način soočite s tekmeči, kadar je to potrebno.
	3.5 Izkustveno učenje	Učite se skozi dejavnosti.	Uporabite katero koli pobudo za ustvarjanje vrednosti kot priložnost za učenje. Učite se skupaj z drugimi, vključno z vrstniki in mentorji. Razmislite in se učite tako iz svojega uspeha in napak kot iz uspehov drugih.

Vir: Bacigalupo, M., Kamylyls, P., Pujos, Y., Van den Brande, G. (2016). EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. Luxembourg: Publication Office of the European Union. EUR 27939 EN. doi:10.27815/59384. Splet: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101581/ma27939enn.pdf> (ot. 17. 8. 2018).

## Prenosljivost, uporabnost, trajnost



Usvojeno znanje v tem modelu s časom eksponentno pada. Za ohranjanje usvojenega znanja  $R_0$  so potrebni impulzi, ki so lahko nanizani a) v vedno daljšem časovnem intervalu (faze pozabljanja  $p_1, p_2, p_3 \dots$ , osenčene s sivo barvo se podaljšujejo) ali b) v enakih časovnih intervalih (enaka dolžina faz pozabljanja). Slednje vpliva na čas reaktivacijske faze ( $r_1, r_2, r_3 \dots$ ) osenčene z rumeno barvo, s katerimi se želimo vedno znova povrniti v začetno stanje. Z  $\Delta R_i$  so označeni impulzi za ohranjanje znanja, katerih velikost se različno spreminja glede na pristop a) ali b).

### Dileme ocenjevanja razvitosti podjetnostne kompetence

Prof. dr. Robert Repnik,  
doc. dr. Milan Svetec,  
doc. dr. Andreja Špernjak,  
doc. dr. Eva Klemenčič  
Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Univerza v Mariboru

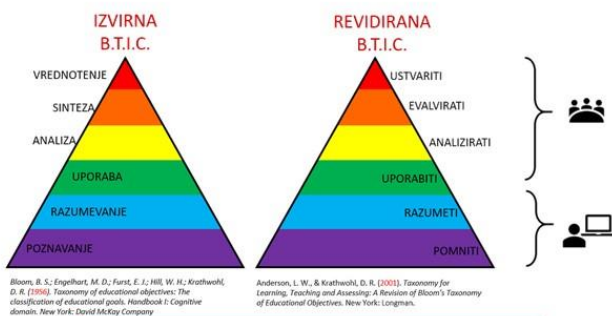
Ebbinghaus H (1880) Urmanuskript "Ueber das Gedächtniß". Passau: Passavia Universitätsverlag



## KOMPETENCE

Prevladujoče strategije in metode šolskega dela, z učiteljem kot posrednikom in razlagalcem znanja, niso odgovor na izziv, kako poučevati ljudi, da bi delovali na ustrezen način v situacijah, ki so bile neznane v času njihovega izobraževanja.

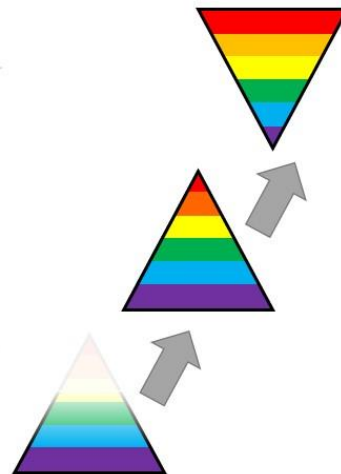
Bloomova „Taksonomija izobraževalnih ciljev: klasifikacija izobraževalnih ciljev“



Bloom, B. S.; Engelhart, M. D.; Furst, E. J.; Hill, W. H.; Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals, Handbook I: Cognitive domain*. New York: David McKay Company

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Longman.

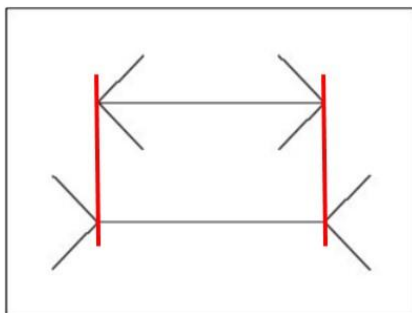
**Učimo se zato, da uspešneje rešujemo probleme.  
Učiti se moramo raznoliko in uspešno.**



Fakulteta za naravoslovje  
in matematiko

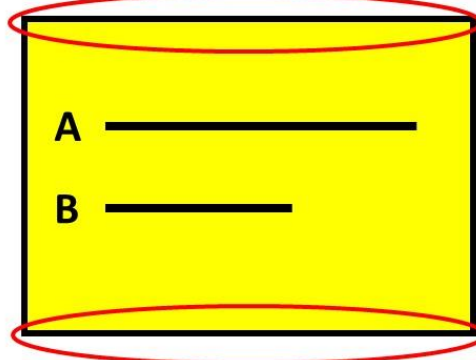
## KREATIVNO REŠEVANJE PROBLEMOV

Katera črta na tej sliki je najkrajša?



<http://www.seizethevuijade.com/chapter0/readOnline>

Katera vodoravna črta je najdaljša na naslednji sliki?

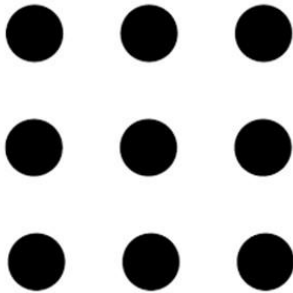


<https://i.redd.it/xihvd0xt95w11.png>



Univerza v Mariboru  
Fakulteta za naravoslovje  
in matematiko

Učinkovitost, kreativnost, inovativnost, samoiniciativnost...



Povežite 9 krožcev s 5 ravnimi črtami,  
ne da bi pri tem dvignili pisalo.

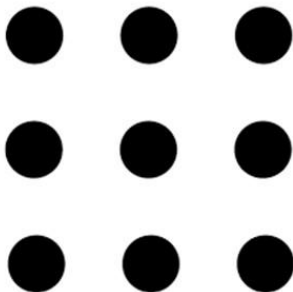


<https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/think-outside-the-box-vector-15173177>



Univerza v Mariboru  
Fakulteta za naravoslovje  
in matematiko

Učinkovitost, kreativnost, inovativnost, samoiniciativnost...



Povežite 9 krožcev s 4 ravnimi črtami,  
ne da bi pri tem dvignili pisalo.



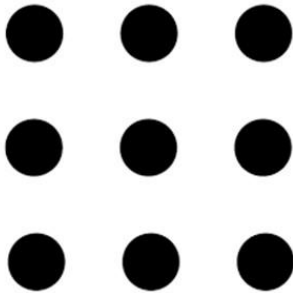
<https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/think-outside-the-box-vector-15173177>

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022

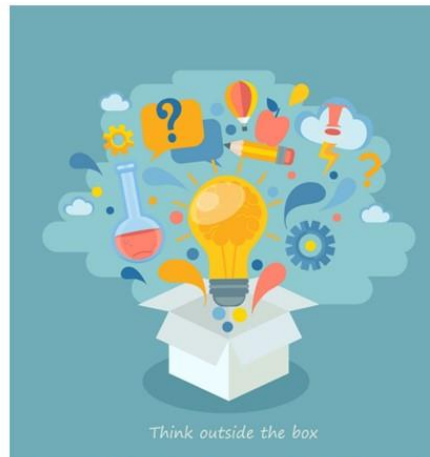


Univerza v Mariboru  
Fakulteta za naravoslovje  
in matematiko

Učinkovitost, kreativnost, inovativnost, samoiniciativnost...



Povežite 9 krožcev s 3 ravnimi črtami,  
ne da bi pri tem dvignili pisalo.



<https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/think-outside-the-box-vector-15173177>

NE LE ZNANJA ... KOMPETENCE SO POT DO  
učinkovitosti, kreativnosti, inovativnosti, samoiniciativnosti ...



Univerza v Mariboru  
Fakulteta za naravoslovje  
in matematiko

Pogosto obstaja več rešitev za isti problem.

HVALA ZA VAŠO POZORNOST.

mag. Vesna Rižnik

vesna.riznik@gmail.com

Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje, Velenje

## STRATEGIJE DELA IN OBLIKOVANJE SPODBUDNEGA UČNEGA OKOLJA ZA UČENCE Z MOTNJO POZORNOSTI IN HIPERAKTIVNOSTI

### WORK STRATEGIES AND FORMING AN ENCOURAGING LEARNING ENVIRONMENT FOR STUDENTS WITH ATTENTION AND HYPERACTIVITY DISORDERS

#### ŽIVLJENJEPIS

Vesna Rižnik je po izobrazbi profesorica slovenščine in magistrica profesorica specialne in rehabilitacijske pedagogike. Poučuje na Centru za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje. Najprej je delovala v programu nižjega izobrazbenega standarda, nato je kot mobilna učiteljica za dodatno strokovno pomoč sodelovala z učenci s specifičnimi učnimi težavami. Izredno pomembno ji je spodbudno in varno učno okolje za vse učence, še posebej pa za tiste, ki zaradi narave svojih težav potrebujejo dodatno pomoč in prilagoditve. Trenutno poučuje v posebnem programu vzgoje in izobraževanja.

\*\*\*

#### POVZETEK

Motnja pozornosti in hiperaktivnost je nevrobiološka motnja, z mednarodno kratico ADHD. Motnja ovira otrokovo vsakodnevno delovanje, s tem pa tudi uspešnost na mnogih področjih. Posebnosti v otrokovem funkcioniranju se resneje izrazijo ob vstopu v šolo. Zaradi posebnosti v odzivanju, se težave najbolj izkazujejo na področju socialnih odnosov in vedenja ter pri učenju. V prispevku bomo predstavili, katere strategije in oblike pomoči za premagovanje primanjkljajev so lahko v pomoč učencem z ADHD in kako jim pripravimo spodbudno učno okolje, ki je temelj vzgojno-izobraževalnega procesa v šoli.

Ključne besede: motnja pozornosti in hiperaktivnosti, strategije za premagovanje primanjkljajev, učenci s posebnimi potrebami, učno okolje

#### ABSTRACT

Attention Deficit Hyperactivity Disorder is a neurobiological disorder with the international acronym ADHD. The disorder hinders a child's daily functioning, and thus performance in many areas. Peculiarities in a child's functioning are more seriously expressed upon entering school. Due to the peculiarities of the response, the problems are most pronounced in the field of social relations and behavior, as well as in learning. We will present which strategies and forms of assistance to overcome deficits can help pupils with ADHD and how to prepare a stimulating learning environment, which is the foundation of the educational process in school.

Keywords: Attention deficit hyperactivity disorder, learning environment, strategies for overcoming deficits, students with special needs.

Lektoriranje prispevka: Vesna Rižnik

## 1 UVOD

Šola postaja prostor vse različnejših otrok z različnimi potrebami, ki potrebujejo prilagojene oblike ter metode dela pri pouku. Otroci z ADHD s svojo energičnostjo, živahnostjo in neposrednostjo predstavljajo velik izziv tako za starše, kot tudi za učitelje. Težave s pozornostjo, nemirnostjo in impulzivnostjo lahko učence bistveno ovirajo pri usvajanju osnovnih šolskih veščin (branje, pisanje, računanje) ali pri osvajanju drugih veščin (npr. socialnih, učnih, komunikacijskih ...), ki so pomembne za uspešno delovanje v šolskem okolju. Pomembno je, da motnjo pri otroku čim prej odkrijemo, da mu znamo nuditi ustrezno pomoč in podporo ter prilagoditi pouk in druge dejavnosti.

## 2 MOTNJA POZORNOSTI IN HIPERAKTIVNOSTI

Kljub raziskovanju na področju ADHD, še vedno ostajajo odprta vprašanja o konceptualizaciji motnje, njeni naravi, vzrokih in učinkovitih oblikah pomoči ter podpore. Najpogosteje se uporabljata dve klasifikaciji (klasifikacija Ameriške psihiatrične zveze - DSM priročnik in klasifikacija Svetovne zdravstvene organizacije - MKB klasifikacija) (Pulec Lah, 2013). Rotvejn Pajič in Pulec Lah (2011) poudarjata, da je kljub novejšim dognanjem o nevrolško kognitivnih posebnostih kot osnovi težav, motnja pozornosti in hiperaktivnosti še vedno uvrščena med vedenjske motnje, ker temelji na vedenjskih znakih. Težave s pozornostjo, impulzivnostjo in nemirnostjo so eden najpogostejših vzrokov usmerjanja učencev v bolj poglobljene postopke ocenjevanja in obravnave. Zaradi posebnosti v odzivanju in ravnanju v storilnostno naravnem šolskem okolju, se izkazujejo bolj ali manj izrazite težave na področju vedenja, socialnih odnosov in pri učenju. Učne težave učencev z ADHD se pojavljajo na kontinuumu od blažjih do kompleksnejših. Le-te lahko pojasnimo z vplivom glavnih značilnosti oziroma znakov ADHD: pomanjkljiva pozornost, impulzivnost in hiperaktivnost, ki vplivajo na učno učinkovitost.

### 2.1 Glavne značilnosti oziroma znaki ADHD

Pomanjkljiva pozornost se lahko pri otroku kaže na naslednje načine (Rotvejn Pajič in Pulec Lah, 2011):

- presliši navodila ali jih nenatančno prebere;
- neosredotočenost na nalogo ali dejavnost;
- nedokončane naloge;
- pozabljanje (potrebščine, dogovori ...);
- napake pri delu, ki niso posledica neznanja (stopnjujejo se s količino dela in trajanjem naloge);
- težko spremlja ali izvaja več dejavnosti hkrati;
- pozornost usmerja k nebistvenim dražljajem;
- bega od ene dejavnosti k drugi;
- težave pri prehajanju med aktivnostmi.

Hiperaktivnost oziroma neprimerna motorična in verbalna aktivnost, je lahko bolj ali manj izrazita in se pri otroku kaže na naslednje načine (Rotvejn Pajič in Pulec Lah, 2011):

- težko sedi pri miru;
- hodi po razredu;
- se preseda in guga na stolu;
- daje glasne neumestne pripombe;
- moti sošolce;
- ziba noge in stiska pesti;

- se igra s prsti, lasmi, predmeti;
- si prepeva ali se pogovarja sam s sabo;
- je notranje nemiren.

Učenčeva impulzivnost oziroma težave v kontroli odzivov, se kažejo na naslednje načine (Rotvejn Pajič in Pulec Lah, 2011):

- težko počaka z odzivom (npr. čakanje v vrsti, odgovori preden sliši celo vprašanje, zmoti dejavnost ali igro na neustrezen način, se nepremišljeno izraža ...);
- težave pri načrtovanju in pripravi na ocenjevanje znanja, projektnih nalogah, govornih nastopih ...;
- težave pri kompleksnih nalogah (branje, kompleksna navodila, reševanje kompleksnih nalog ...).

Po Barkleyu (2005, v Rotvejn Pajič in Pulec Lah, 2011) lahko skladno z novejšimi dognanji težave učencev z ADHD pojasnimo tudi s pomanjkljivo zmožnostjo samonadzora. Učne težave učencev z ADHD se različno izražajo pri vsakem posamezniku, pri katerem niso nujno prisotni vsi znaki. Za učence z ADHD je značilna variabilnost, ki se kaže v nihanju, kar je potrebno upoštevati pri nudenju pomoči in podpore. Za naravo težav pri ADHD je značilna razvojna spremenljivost, kar pomeni, da se težave skozi razvojna obdobja spreminjajo in različno vplivajo na posameznikovo funkcioniranje.

## 2.2 Temeljna izhodišča celostne obravnave učencev z ADHD

Po Rotvejn Pajič in Pulec Lah (2011) povzemamo temeljna izhodišča celostne obravnave učencev z ADHD:

### - Večdimenzionalnost.

Težave se pojavljajo na različnih področjih učenčevega funkcioniranja, zato mora biti tudi obravnava multimodalna. Potrebna je kombinacija pristopov in usmeritev v vse pomembne vidike učenčevega življenja.

### - Interaktivnost.

Zaradi posebnosti v procesiranju in odzivanju, učenec ne more izpolnjevati zahtev okolja, zato obravnavo nujno usmerjamo tudi v prilagajanje okolja.

### - Avtentičnost.

Učenje novih spretnosti naj poteka v vsakdanjem okolju (kjer se težave pojavljajo).

### - Individualizacija.

Za uspešnost obravnave se je potrebno prilagajati posamezniku, situaciji in specifičnim potrebam.

### - Longitudinalnost.

ADHD je dolgotrajna motnja, zato se pomoč in podpora izvajate dlje časa. Na tem mestu je pomembno, da upoštevamo razvojni vidik in z obravnavo pričnemo čim bolj zgodaj ter dovolj dolgo.

## 3 STRATEGIJE DELA, KI SO V POMOČ UČITELJEM PRI DELU Z UČENCI Z ADHD

Učitelj mora obvladati strategije dobre poučevalne prakse, ki pa so še posebej pomembne za učence s posebnimi potrebami (specifične prilagoditve pa izvajajo specialni in rehabilitacijski pedagogi in drugi ustrezno usposobljeni strokovni delavci). Za učitelja je zelo pomemben sodelovalni pristop s člani šolskega

tima, saj tako vzgojo in izobraževanje učenca s posebnimi potrebami ne čuti več kot lastno odgovornost, saj se zaveda, da ima pravico do pomoči, pravico do iskanja informacij in dodatnih učnih ter tehničnih pripomočkov. Ob tem učitelj izvaja strategije dobre poučevalne prakse in tako omogoča vsem učencem veselje do učenja ter njihovo optimalno uspešnost (Magajna idr., 2008).

V nadaljevanju so predstavljene konkretne strategije in prilagoditve, ki jih lahko učitelj uporabi v razredu kot del dobre poučevalne prakse pri vseh predmetih (Pulec Lah in Rotvejn Pajić, 2011; Kesič Dimić, 2015):

**Strategija: Dejavnosti, ki vključujejo gibanje**

**Opis:** Učenec "pomočnik", naloge in dejavnosti, ki omogočajo gibanje učenca (navodila: razdeli, poberi, pripravi, poišči ...).

**Zakaj?** Pri teh dejavnostih je učenec aktiven, zmanjša se gibalni nemir, izboljša se pozornost.

**Strategija: Zagotavljanje dodatnih dražljajev**

**Opis:** Barvno označevanje, blazina za sedenje, raba elastike za noge, omogočanje učenja z gibanjem (hoja med ponavljanjem, učenje v paru s podajanjem žogice, ploskanje ...).

**Zakaj?** Nemirnost učencev z ADHD je pogosto pogojena s potrebo po dodatnih dražljajih, le-ti omogočajo večjo pravilnost reševanja, vzdrževanje pozornosti, povečujejo osredotočenost in učinkovitost.

**Strategija: Postopnost in reševanje nalog po korakih.**

**Opis:** Podajamo kratka in enoznačna navodila, ki si smiselno sledijo. Kompleksne naloge razdelimo na krajše naloge, ki si sledijo po korakih.

**Zakaj?** Zaradi primanjkljajev v delovnem spominu se učenec težko osredotoča na več informacij hkrati in ob tem izvaja še določene zahteve.

**Strategija: Redno in aktivno poučevanje ter učenje razrednih pravil, rutin in pričakovanj povezanih z vedenjem v razredu**

**Opis:** Učitelj lahko z znaki, namigi in spodbudnimi usmeritvami prispeva k uspešnemu usmerjanju učenkega vedenja. Učitelj z učence, sestavi »pogodbo« o vedenju in upoštevanju navodil. Učitelj nagradi in pohvali ustrezne oblike vedenja.

**Zakaj?** Ker učencu omogoča lažjo organizacijo in zmanjšanje neprimernih oblik vedenja ter izboljšanje učne učinkovitosti.

**Strategija: Dosledna uporaba razrednih pravil, rutin in pričakovanj**

**Opis:** Učitelj opozori na upoštevanje določenega pravila že pred dejavnostjo, opozarja, spodbuja in preusmerja učenca k primernemu ravnanju, vzpostavlja očesni stik.

**Zakaj?** Učenci z ADHD počasneje usvajajo rutine in pravila, manj fleksibilni so v uporabi le-teh v različnih situacijah. Omogoča dosledno spodbudo.

**Strategija: Podajanje navodil.**

**Opis:** Pred podajanjem navodil učitelj vzpodbudi učenčevo pozornost (verbalno, neverbalno, z dotikom).

**Zakaj:** Učencu s tem omogočimo lažje sledenje navodilom in povečamo razumevanje le-teh.



Strategija: Več možnosti izbire nalog.

Opis: Učencu ponudimo enakovredne naloge, med katerimi samostojno izbira.

Zakaj? Učencu samostojna izbira naloge nudi občutek nadzora, individualnega odločanja, samozavest.

#### 4 PRILAGODITVE UČNEGA OKOLJA

Učinkovito učno okolje predstavlja varovalni dejavnik za učence z učnimi težavami. Učno okolje mora biti organizirano tako, da učence usmerja k učenju, hkrati pa jim dopušča dovolj prostora in časa za sodelovanje v učnem procesu. Spodbujati mora učenčev razvoj tako na kognitivnem, kot tudi na fizičnem, socialnem in čustvenem področju. Učencem mora ponujati spodbudne izzive in hkrati zmanjševati stres. Spodbudno učno okolje je temelj vzgojno-izobraževalnega procesa na šoli, saj uspešno preprečuje negativne odnose, vedenja in omogoča enake možnosti za vse učence. Učno okolje delimo na fizično, didaktično, socialno in kurikularno šolsko okolje (Jereb, 2011).

##### 4.1 Prilagoditve fizičnega okolja za učenca z ADHD

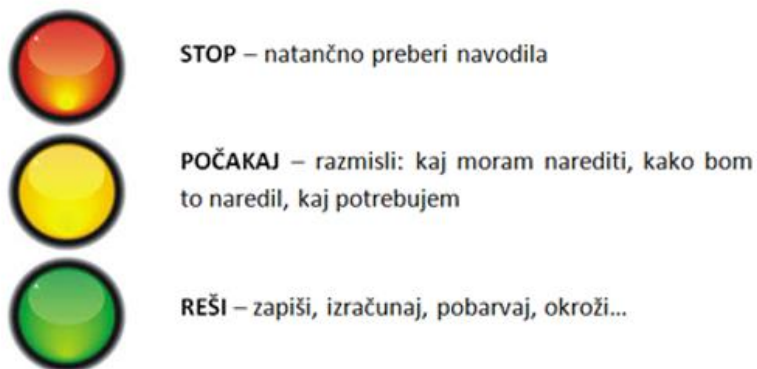
- Učno okolje naj ima čim manj motečih dejavnikov (učenec naj sedi stran od okna, vrat, zvočnika, na stenah naj bodo le nujna pomagala in izdelki ...).
- Učilnica naj bo sistematično urejena (označimo police, predalnice, gradiva ...).
- Učenec naj sedi blizu učitelja in table, v okolici mirnih učencev.
- Uporaba slušalk za odstranitev motečih dražljajev.
- Možnost izvajanja za druge učence nemotečih gibalnih aktivnosti med razlago.
- Možnost uporabe pripomočkov za sproščanje (risanje, sestavljanje, gnetenje, sedalna vreča, terapijska žoga, elastika za noge ...).
- "Tih kotiček", kamor se učenec lahko umakne pred motečimi dražljaji.

##### 4.2 Prilagoditve didaktičnega okolja za učenca z ADHD

- Krajši odmori med šolskim delom.
- Možnost večje telesne aktivnosti (pomoč pri pripravi dela, razdeljevanju gradiv ...).
- Dogovorjeni znak učitelja in učenca (predmet, narisani znak, neverbalna komunikacija) za prekinitev učenčevega neustreznega vedenja ali za spodbudo določenega vedenja.
- Pozitivno ojačanje učenca (osebna mapa dosežkov, pohvala pred sošolci, vizualizacija o uspešnem učenju ...).
- Multisenzorno poučevanje.
- Zvezki in učbeniki za različne predmete naj bodo barvno usklajeni.
- Uporaba delovnih listov s strategijami za reševanje določenih nalog (najprej pomislim, nato odgovorim).









1. Dvakrat preberem besedilo.
2. Barvno označim naslov in podnaslove.
3. Podčrtam ključne besede.
4. Pregledam slike, grafe, tabele v danem besedilu.
5. Izdelam miselni vzorec z barvnim označevanjem: <ul style="list-style-type: none"><li>• glavni naslov: rdeča barva;</li><li>• podnaslovi: zelena barva;</li><li>• ključne besede: modra barva.</li></ul>

Slika 1: Učinkovito učenje z uporabo miselnega vzorca po korakih



Slika 2: Kartonček za pomoč pri sistematičnemu reševanju nalog

- Uporaba kartic za uravnavanje vedenja z različnimi strategijami po korakih (Kako se lahko umirim? Veščine reševanja problemov, Kaj lahko naredim? ...).
- Uporaba kartončkov za organizacijo pri pisanju domače naloge:

1. Ugasnem televizijo, odstranim telefon.	
2. Pripravim/pospravim mizo.	
3. Pogledam v beležko kaj imam za domačo nalogo.	
4. Na mizi pripravim vse potrebno (zvezek, učbenik, pisalo...).	
5. Pozorno preberem navodila naloge.	
6. Naredim domačo nalogo.	
7. Pregledam narejeno domačo nalogo in popravim napake.	
8. Pospravim pripomočke in pripravim šolsko torbo za naslednji dan.	

Slika 3: Opora za organizacijo pri pisanju domače naloge

- Uporaba peščene ure kot okvir za dovršitev posameznih dejavnosti.
- Na mizi naj bodo opomniki, ki učenca opominjajo na sklenjene dogovore.



Slika 4: Opora za lažje sledenje pri pouku in individualni obravnavi

- SOS škatla (z različnimi predmeti in materiali za sproščanje ter usmerjanje pozornosti - žoga, pobarvanka ...).
- Beležka za zapisovanje domače naloge.
- Žvečenje žvečilnih gumijev med pisnem preverjanjem znanja.

#### 4.3 Prilagoditve socialnega okolja za učenca z ADHD

- Jasno opredeljene meje vedenja v razredu (do vrstnikov, učiteljev ...).
- Uporaba različnih metod za izboljšanje medvrstniških odnosov (pozitivna razredna klima, učenje socialnih veščin, igre vlog, kakovostna komunikacija in aktivno poslušanje).
- Spodbujanje medvrstniške pomoči.
- Sproščena klima v razredu.
- Zapis in učenje razrednih pravil ter igranje vlog za poglobljanje razumevanja pravil.
- Spodbujati možnost dobre socializacije učenca v razredu (krog prijateljstva, jutranji krog ...).

#### 4.4 Prilagoditve kurikularnega okolja za učenca z ADHD

- Učenje strategij za vzdrževanje pozornosti.
- Učenje samonadzora, očesnega kontakta z učiteljem, vaje za zbranost in aktivno poslušanje.
- Poučevanje naj bo direktno, z jasno določenimi koraki in sprotimi povratnimi informacijami.
- Preverjanje znanja naj poteka v tistem delu dneva, ko je učenec najbolj zbran.
- Primerno visoka pričakovanja učitelja.
- Aktivna oblika pouka.
- Spodbujanje učenčevih močnih področij.
- Oblikovne, količinske in vsebinske prilagoditve nalog (ne reduciramo zahtevnosti).
- Možnost izbire med več ponujenimi enakovrednimi nalogami.

### 5 ZAKLJUČEK

Za otroka z motnjo pomanjkljive pozornosti in hiperaktivnosti, pa tudi za njihove starše, je obdobje šolanja eno najbolj stresnih in čustveno napornih obdobj. Za uspešnost pri delu je izrednega pomena medsebojno sodelovanje – tako med strokovnimi delavci, kot tudi z učenci in njihovimi starši. Učitelji lahko že z manjšimi prilagoditvami prostora, in z organizacijo različnih metod ter oblik dela veliko pripomorejo k otrokovemu uspešnejšemu funkcioniranju v šoli ter pri težavah, ki izhajajo iz motnje.

VIRI IN LITERATURA

- Jereb, A. (2011). Učno okolje kot dejavnik pomoči učencem z učnimi težavami. V S. Pulec in M. Velikonja (ur.), Učenci z učnimi težavami. Izbrane teme (str. 68–69).
- Kesič Dimić, K. (2015). Vsi učenci so lahko uspešni - napotki za delo z učenci s posebnimi potrebami. Ljubljana: Rokus Klett.
- Magajna, L., Kavkler, M., Čačinovič Vogrinčič G., Pečjak, S. in Bregar Golobič, K. (2008). Koncept dela: Učne težave v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s <http://pefprints.pef.uni-lj.si/1476/>.
- Pulec Lah, S. (2013). Dejavniki učiteljeve usposobljenosti za poučevanje učencev z motnjo pozornosti in hiperaktivnostjo (Doktorska disertacija). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
- Pulec Lah, S. in Rotvejn Pajič, L. (2011). Spodbujanje učne uspešnosti učencev z učnimi težavami zaradi motnje pozornosti in hiperaktivnosti. V M. Košak Babuder in M. Velikonja (ur.), Učenci z učnimi težavami. Pomoč in podpora (str. 158–176). Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

**Nataša Rus**

natasa.rus@os-strocjvas.si  
OŠ Stročja vas

## MATEMATIKA JE LAHKO ZABAVNA MATH CAN BE FUN

### ŽIVLJENJEPIS

Sem Nataša Rus, rojena 5. 1. 1968 na Ptuju. Z družino živim na Podgradju pri Ljutomeru. Sem mama treh otrok. Dva sta že odrasla, tretja je devetošolka. Študirala sem na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Po poklicu sem profesorica razrednega pouka. Zaposlena sem na Osnovni šoli Stročja vas. Pred tem sem več let poučevala na Osnovni šoli Veržej. Tam sem bila nekaj let zaposlena v Vzgojnem domu Veržej kot vzgojiteljica učencev z vedenjskimi in čustvenimi težavami. Sedaj pa sem že pet let razredničarka četrtošolcem na OŠ Stročja vas.

\*\*\*

### POVZETEK

Matematika je predmet, ki ga učenci nimajo preveč radi. Usvojiti morajo veliko snovi, ki je temelj za nadaljnje učenje. Reševanje nalog v delovnem zvezku, zvezku ali na učnem listu je suhoparno in nezanimivo. Poučevanje s pomočjo didaktičnih iger in gibanja pa postane zanimivo, pestro in sproščujoče. Del sodobnega pouka je tudi formativno spremljanje, pri katerem se vsak učenec uči in opravlja naloge v svojem tempu. V prispevku bom predstavila nekatere aktivne oblike dela z elementi formativnega spremljanja.

Ključne besede: matematika, didaktične igre, gibanje, formativno spremljanje

### ABSTRACT

Math is a school subject that pupils don't like too much. They need to master the material that is the foundation for further great learning. Solving tasks in a workbook, notebook or worksheet is dryly and uninteresting. Teaching through didactic games and movement, however, becomes interesting, varied and relaxing. Part of the lesson is also formative assesment, in which each student learns and performs tasks at his or her own pace. In this paper, I will present some active forms of work with elements of formative assesment.

Keywords: Key words: mathematics, didactic games, movement, formative assesment.

Lektoriranje prispevka: Bernardka Marinič

## 1. UVOD

Tradicionalni sistem izobraževanja pričakuje od učencev prikovanost na šolske klopi več ur na dan, kjer sledijo razlagi učitelja, ki še vedno v največji meri poteka frontalno.

Vemo pa, da če je telo med učenjem aktivno, so tudi možgani aktivnejši. Zato je dobro, da učenje poteka preko več čutil, saj tako telo dobi več dražljajev, kar pusti večjo sled v možganih. Na tak način si učenec snov lažje in trajnejše zapomni.

Učitelji se zavedamo, da je treba pouk posodablјati, ga prilagajati individualnim potrebam učencev in času, v katerem živimo. Učitelji moramo vsakemu učencu pomagati razvijati znanja, spretnosti in veščine potrebne za samostojno življenje. Nemotiviranega, pasivnega učenca moramo začeti spodbujati k razmišljanju.

Vedno, kadar gre za učenje iz izkušenj ali za učenje nečesa, kar nas zanima, se učimo lahko in brez napora. Največkrat se sploh ne zavedamo, da je to učenje. Preprosto iščemo informacije, razmišljamo, si zapomnimo veliko informacij in podrobnosti, poskušamo na različne načine, vztrajamo ... In po navadi nam tudi uspe. V takih situacijah pravimo, da smo za učenje motivirani. Po drugi strani pa se učenja nečesa, za kar smo prepričani, da ne bomo zmogli ali bi od nas zahtevalo preveč napora, sploh ne lotimo ali pa svoj namen zelo hitro opustimo. V takih primerih smo na začetku sicer motivirani, nato pa nam ovire na poti vzamejo pogum in voljo. Enostavno nam zmanjka motivacije za vztrajanje na učni poti in uspešno premagovanje ovir. Enako se dogaja z učenci. Zato moramo ustvariti takšno učno okolje, kjer se bo vsak učenec čutil sprejetega, slišaneга, videneга, upoštevanega, kjer se bo čutil varnega in sproščeneга. Učitelj, ki v pouk vnaša novosti, dinamiko, razbija monotonijo, prav gotovo veliko pripomore k radovednosti učencev in njihovi pripravljenosti za delo. Učitelji moramo prilagajati svoje poučevanje tako, da pripravljamo za učence zanimive didaktične dejavnosti, ki jih učenci z veseljem opravljajo. Tako postane učenje učinkovitejše.

Da bi si učenci lažje, hitreje in dolgoročno zapomnili snov, sem v svoj pouk začela vpeljevati nove načine dela. Zelo me je pritegnilo poučevanje z gibanjem, saj vključuje veliko dinamike, gibanja in aktivnega dela učencev. Hkrati je tudi odlična popestritev pouka.

Da bi bilo znanje dolgotrajnejše, sem v pouk začela vpeljevati tudi formativno spremljanje.

V prispevku bom predstavila uro matematike v četrtem razredu, kjer so učenci utrjevali snov pisnega seštevanja in odštevanja s pomočjo gibanja ter formativnega spremljanja.

## 2. POMEN GIBANJA ZA UČENJE

Gibanje je biološka potreba človeka in je zelo pomembno za njegovo fizično ter psihično zdravje.

Zaradi preobsežnega učnega načrta v šolah, pretirano vodenih dejavnosti in prevelikih pričakovanj staršev so možgani otrok preobremenjeni s stresnimi hormoni. Otroci so vse bolj nemirni, imajo odkrenljivo pozornost, več je hiperaktivnosti.

V našem vzgojno-izobraževalnem sistemu je gibanja v povezavi z učenjem premalo. Pouk v večji meri temelji na vodenih metodah poučevanja, pri katerih so učenci večji del pri miru. Zbrano, sedeče šolsko delo je seveda pomembno, vendar je mnogo lažje in učinkoviteje, če v pouk vključimo tudi gibanje.

### 3. IGRA

Igra je prevladujoča dejavnost otroka, ki se z leti razvija in stopnjuje ter se ob vstopu v šolo ne konča. Nastaja kot otrokova notranja potreba po gibanju, delovanju in dejavnosti.

#### 3.1 Od gibanja in igre do učenja

Igre lahko uporabljamo za popestritev pouka in razgibavanje učencev, lahko pa z njimi uresničujemo določene vzgojno-izobraževalne cilje. Takšne igre imenujemo didaktične igre.

Kratke igre z gibanjem lahko vpeljemo v različne faze pouka. Pri tem je najpomembnejše, da z njimi uresničujemo cilje, ki jih želimo doseči. Gibanje lahko vpeljemo v uvodni del, kjer učence pripravljamo na glavni del. Glavni del je namenjen pridobivanju novih znanj, utrjevanju, razvoju gibalnih sposobnosti ter spoštovanju dogovorjenih pravil. V zaključnem delu pa lahko izberemo kakšno umirjeno igro, s katero se učenci sprostijo in umirijo (Fišer, Šiler in Videmšek, 2002).

#### 3.2 Didaktične igre

Didaktična igra je ciljno naravnano učenje. Njen osnovni namen je uresničevanje določenih vzgojno-izobraževalnih ciljev, ne da bi se učenci tega zavedali. Učenje postane zanimivejše, klima v razredu je bolj sproščena. Didaktične igre imajo pozitivne strani tudi za učitelje. Z učenci lažje vzpostavijo sproščen in odprt odnos. S pomočjo iger pomagajo učencem priti do novega znanja. Veliko vlogo imajo pri motivaciji učencev za nadaljnje delo. Če učenci postanejo nemirni in težje sledijo pouku, jih učitelj lahko uporabi za umirjanje. Didaktične igre pozitivno vplivajo na pouk.

### 4. FORMATIVNO SPREMLJANJE

Formativno spremljanje je v svetu prepoznano kot učinkovit način poučevanja in učenja, s katerim učenci pridobivajo trajnejše in kakovostnejše znanje, postajajo uspešnejši, bolj samozavestni in motivirani za delo.

Pri formativnem spremljanju je učenec v središču procesa. Ob podpori učitelja in s pomočjo vrstnikov aktivno izgrajuje svoje znanje. V vsakem trenutku ve, kje se nahaja, pozna svoj cilj in ve, kaj mora še narediti, da ga doseže. Sprotne informacije mu omogočajo izbiro njemu ustrezne poti do cilja in načina dokazovanja znanja. Z vpletenostjo v učni proces prevzame odgovornost za svoje učenje in znanje (Komljanc, 2008; Peršolja, 2019).

#### 4.1 Elementi formativnega spremljanja

Formativno spremljanje vsebuje sledeče elemente:

- diagnostika,
- nameni učenja in kriteriji učenja,
- dokazi,
- povratna informacija,
- aktivno učenje,
- samovrednotenje in vrstniško vrednotenje.



#### 4.1.1 Diagnostika

Namen diagnostike je ugotavljanje predznanja učencev.. Ključna vprašanja, ki vodijo potek dela v tej fazi, so: Kaj o tej temi vem/znam? Kaj me o tej temi še zanima? Učenci nanje lahko odgovorijo z izdelavo plakatov, lepljenjem lepljivih listkov, diskusijo in še mnogimi drugimi aktivnostmi (Brodnik, b. d.; Peršolja, 2019).

#### 4.1.2 Nameni učenja in kriteriji uspešnosti

Učenci načrtujejo svoje učenje in si pri tem pomagajo tako, da se vprašajo, kako bodo prišli do cilja, kako se najhitreje in najlažje učijo ter s kom, kje in kako se želijo učiti.

Kriterije uspešnosti oz. merila izpeljemo iz standardov znanja iz učnih načrtov ter namenov učenja. Dobri kriteriji morajo biti konkretni ter zapisani v prvi osebi ednine. Učencem omogočajo presojo uspešnosti svojega učenja in napredka glede na zastavljene cilje. Učenci kriterije uspešnosti najbolje razumejo, kadar so vključeni v njihovo oblikovanje. Pozorni moramo biti na to, da jih učenec razume in da jih ni preveč (Peršolja, 2019).

#### 4.1.3 Dokazi

Dokazi so izdelki, ki prikazujejo pridobljena znanja, spretnosti in veščine, zapisane v namenih učenja in kriterijih uspešnosti, ki naj bi jih učenci usvojili v procesu učenja. Z rednim zbiranjem dokazov lahko učitelj pravočasno odkrije napačne predstave in pomaga učencu načrtovati novo, drugačno pot do zastavljenih ciljev. Učenci z dokazi dobijo vpogled v svoje strategije učenja, spoznajo, v čem so dobri in kaj morajo narediti, da se pomaknejo naprej. Prav tako dobijo vpogled v svoje težave in poiščejo pot za izboljšanje (Komljanc, 2008).

#### 4.1.4 Povratna informacija

Povratna informacija je zelo pomemben dejavnik v procesu učenja, s katero učitelj učencu sporoči, kako napreduje, katere stopnje znanja je že dosegel in katerih še ni, ga usmerja k nadaljnjemu učenju, da bi dosegel cilje, ki si jih je zastavil. Podana mora biti pravočasno, primerno pogosto, razumljivo in jasno. Povratna informacija izboljša učenje, kadar učenec dobi informacijo o svojih močnih in šibkih področjih (Komljanc, 2009).

Pomembno vlogo ima tudi vrstniška povratna informacija, ta poteka od učenca k učencu.

#### 4.1.5 Aktivno učenje

Formativno spremljanje spodbuja aktivno vključenost učenca v vseh fazah pouka, od načrtovanja preko učenja do vrednotenja. Učitelj ima možnost sprotne opazovanja in odkrivanja vrzeli ter nerazumevanja le, če je vsak učenec aktiven.

#### 4.1.6 Samovrednotenje in vrstniško vrednotenje

Samovrednotenje poteka tako, da si učenci ob zapisanih merilih oz. kriterijih uspešnosti označijo, kaj že zmorejo in česa še ne. Na podlagi tega naredijo načrt za izboljšanje znanja.

Vrstniško vrednotenje pomembno dopolnjuje samovrednotenje. Učenci drug drugemu preverjajo pravilnost rezultatov in zapišejo povratno informacijo. Učenci uporabljajo jezik, ki jim je bližji in bolj razumljiv.

#### PRIMER IZ PRAKSE

V svoji nalogi bom predstavila uro matematike, kjer so učenci utrjevali pisno seštevanje in odštevanje. V uro sem vpeljala didaktične igre ter formativno spremljanje.

Predmet: Matematika

Razred: 4.

Učni sklop: Števila do 10 000

Učna enota: Pisno seštevanje in odštevanje do 10 000 s prehodom – utrjevanje

- Cilji:
- Učenci utrjujejo pisno seštevanje in odštevanje v obsegu do 10 000.
  - Urijo sposobnost samostojnega in timskega dela.

#### UVODNI DEL URE

##### MOTIVACIJA

V začetku smo preko igre menjava sedišč ponovili poimenovanja računskih operacij.

Naredili smo štiri skupine, za vsako računsko operacijo eno (seštevanje, odštevanje, množenje in deljenje). V vsaki skupini so bili trije stoli, za vsak člen posamezne računske operacije en stol. Učenci na znak zamenjajo tri sedišča. Ob tem ponavljajo poimenovanja števil v posameznih računskih operacijah.

Primer za skupino z računsko operacijo odštevanje: Učenec sede na prvi stol in glasno reče: »Zmanjševanec.« Nato sede na drugi stol in glasno pove: »Odštevanec.« Potem sede na tretji stol in poimenuje še tretji člen pri odštevanju: »Razlika.« Nato gre še k vsem naslednjim skupinam in poimenuje člene preostalih računskih operacij.

To 2-krat ponovimo. Pozorni smo predvsem pri računskih operacijah odštevanja, množenja in deljenja, saj jim poimenovanja le-teh povzročajo težave.

Sledila je didaktična igra sprehod. Učenci se v paru 2 minuti sprehajajo po učilnici in v paru ponovijo pravila pisnega seštevanja.

#### GLAVNI DEL URE

Igra hodeči listi: Vsak učenec dobi list, na katerem je na veliko napisan račun pisnega seštevanja ali odštevanja v obsegu do 10 000. Učenec list drži v roki.

Učenci se ob glasbi prosto gibajo po razredu. V rokah držijo list z računom. Ko je glasbe konec, se obrnejo k najbližjemu sosedu in z njim zamenjajo list. Račun prepišejo v zvezek in ga izračunajo. Ko spet zaslišijo glasbo, se spet gibajo po razredu. Ko glasbe ni več, zopet zamenjajo račune in jih izračunajo ...

Igra je potekala 10 minut.

### Kriteriji uspešnosti

Z učenci smo oblikovali skupne kriterije uspešnosti. Kriterije sem pisala na tablo, učenci so jih zapisali v zvezek.

Uspešen bom, ko bom:

- pravilno podpisoval števila (enice pod enice, desetice pod desetice, stotice pod stotice, tisočice pod tisočice);
- začel računati pri enicah in nadaljeval od desne proti levi;
- šel čez desetico, bom štel D naprej, pripisal jo bom k D ali S ali T;
- pod računom napisal črto (namesto enačaja);
- pisal čitljivo.

### Preverjanje

Ko so zapisali kriterije uspešnosti, je sledilo preverjanje rezultatov. Vsak par je dobil list z rešitvami. Učenci so zamenjali zvezke, poiskali račune, ki so jih izračunali in preverili pravilnost.

## ZAKLJUČNI DEL URE

### Samovrednotenje

Kot orodje za samovrednotenje sem uporabila tehniko nedokončanih stavkov, ki je primerno za hiter in učinkovit vpogled v proces učenja.

Učenci so nadaljevali povedi v preglednici.

### Povratna informacija učitelju

Na tabli imamo semafor znanja. Vsak učenec je, glede na svojo oceno, pritrdil magnetek k ustrezni barvi na semaforu. Zelena barva pomeni, da učenec snov obvlada, zmore sam. Rumena barva pomeni, da učenec še ni povsem prepričan o svojem znanju, potrebuje še nekaj pomoči. Rdeča barva pa pomeni, da učenec snovi še ne razume in potrebuje pomoč.

### Vrstniško vrednotenje

Učenci so po opravljeni rešeni nalogi drug drugemu popravili napačno izračunane račune in napisali povratno informacijo. Pri povratni informaciji se držimo pravila, da najprej pohvalimo, nato povemo, kaj je potrebno izboljšati.

Primeri povratnih informacij učencev:

- Pravilno si izračunala vse račune. Lahko bi malo lepše pisala.
- Če bi pravilno podpisal račune, bi več računov izračunal pravilno. Potrudi se, kako boš podpisoval račune.
- Imaš lepo pisavo, zato nisem imel težav z branjem računov. Če ne bi pozabil šteti desetice naprej, bi pravilno izračunal več računov.

### Učiteljeva povratna informacija

Učiteljeva informacija je pomembna za vsakega učenca. Na koncu sem naloge pregledala še sama. Moja povratna informacija je bila za učence spodbudna, zapisala sem, kaj je bilo pravilno in kaj je potrebno popraviti. Podala sem tudi navodila za nadaljnje delo.

## ZAKLJUČEK

Če želimo, da so učenci pri pouku aktivni, vedoželjni, da do čim več znanj pridejo sami, morajo biti za delo in učenje motivirani. To pa bomo dosegli z aktivnimi oblikami dela in drugačnimi pristopi, s katerimi lahko vplivamo na motivacijo učencev in naredimo korak bližje k večji aktivnosti učencev pri pouku. Učitelji imamo pri usmerjanju otrok pomembno vlogo in pomembno je, da jim pot učenja naredimo zanimivo, prijetno in njim prilagojeno. Poučevanje z gibanjem je zagotovo korak v pravo smer.

## VIRI IN LITERATURA

- Bečaj, J. (2000). Je bolje ocenjevati ali preverjati? Vzgoja in izobraževanje, 31 (2-3), 10 - 19.
- Brodnik, V. (b.d.). Formativno spremljanje in vrednotenje znanja in učenja. Pridobljeno 19. 2. 2022 s strani <https://jazon.splet.arnes.si/formativno-spremljanje-in-vrednotenje-znanja-in-ucenja/>
- Juriševič, M. (2012). Motiviranje učencev v šoli. Ljubljana. Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Komljanc, N. (2008). Razvoj didaktike ocenjevanja znanja. V Didaktika ocenjevanja znanja: Razvoj didaktike na področju ocenjevanja znanja: zbornik prispevkov (str. 8–23). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Komljanc, N. (2009). Formativno spremljanje učenja. V Didaktika ocenjevanja znanja: razvoj didaktike na področju ocenjevanja znanja: zbornik 2. mednarodnega posveta v Celju, marec 2008 (str. 8–17). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Novak, L., Vršič, V., Nedeljko, N. Dolgan, K., Dolinar, M., Kerin, M., ... Podbournik, K. (2018). Formativno spremljanje na razredni stopnji: priročnik za učitelje. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Peršolja, M. (2019). Formativno spremljanje znanja v praksi: priročnik za učitelje. Domžale: M. Peršolja.

Aleksandra Savanović

lazic.aleksandra@yahoo.com

Osnovna škola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija

## VERSKI POUK – KOMPETENCE ZA VSEŽIVLJENJSKO UČENJE SKOZI KRŠČANSKE KREPOSTI IN DEJANJA RELIGIOUS EDUCATION - COMPETENCES FOR LIFELONG LEARNING THROUGH CHRISTIAN VIRTUES AND ACTIONS

### ŽIVLJENJEPIS

Aleksandra Savanovic je študirala je na Pravoslavni bogoslovni fakulteti in si pridobila naziv master teolog. Svojo službeno pot je pričela leta 2012 na OŠ "Vuk Karadžić" v Surčinu. Sodelovala je na simpoziju v Črenšovcih in predstavljala šolo na drugih srečanjih doma in v tujini. Redno se udeležuje različnih seminarjev. Sodeluje v mnogih medpredmetnih povezavah v šoli in z drugimi učitelji v šolskih dejavnostih (Besedništvo, Revije, Eko Škola). Vsako leto organizira svečane akademije ob prazniku svetega Save in pripravlja razstave. Svoje učence spremlja in pripravlja na tekmovanja in razpise.

\*\*\*

### POVZETEK

Kompetenca za vseživljenjsko učenje je ena najpomembnejših kompetenc. Učenje je organizirano kot: učenje pridobivanja znanja, učenje delovanja, učenje skupnega življenja in učenje za življenje. Osnovno izhodišče sodobnega pristopa k učenju je, da gre za proces aktivne izgradnje znanja v določenem kontekstu. Poteka skozi interakcijo s specifičnim fizičnim in družbenim okoljem, z razvojem odnosov izmenjave in sodelovanja. Verska vzgoja je idealen predmet za razvoj te kompetence, saj njena celotna vsebina temelji na življenju posameznika, ki se sooča z različnimi skušnjavami in situacijami. Med raziskavo, koliko časa učenci preživijo na družbenih omrežjih, sem vsled zaskrbljujočih rezultatov prišla na idejo, da bi izpeljala projekt, ki bi učence s krepitvijo duha motiviral za premagovanje te odvisnosti.

Ključne besede: kompetence za vseživljenjsko učenje, zasvojenost, kreposti, dejanja, duhovnost, verska vzgoja

### ABSTRACT

Competence for lifelong learning is one of the most important competences. Learning is organised as: learning to acquire knowledge, learning to do, learning to live together and learning to live. The basic premise of the modern approach to learning is that it is a process of active knowledge construction in a specific context. It takes place through interaction with a specific physical and social environment, through the development of relationships of exchange and cooperation. Religious education is an ideal subject for the development of this competence, since its entire content is based on the life of an individual facing various temptations and situations. During my research on how much time students spend on social networks, I came up with the idea of carrying out a project to motivate students to overcome this addiction by strengthening their spirit.

Keywords: competences for lifelong learning, addiction, virtues, subjugation, spirituality, religious instruction

Prispevek je v srbskem jeziku.

Pre 20 godina u školski sistem tadašnje SR Jugoslavije vraćena je veronauka kao obavezan izborni predmet. To pitanje izazivalo je oštre debate i velike podele u javnosti. Stoga je veronauka kao školski predmet specifična, jer ishodi iz opšteg prava na slobodu veroispovedanja i kompleksnog prava roditelja i dece da se ona vaspitavaju u duhu svoje vere, koja je suštinski element identiteta ličnosti. Verska nastava je predmet koji se ne ocenjuje brojačno, već opisno, što od veroučitelja zahteva znatno više truda. Potrebno je kod njih stvoriti osećanje da se bave nečim značajnim i radost kada pronađu rešenje nekog problema, nešto saznaju ili urade. Zbog toga u sadržajima sa kojima se deca upoznaju treba isticati ono što je zanimljivo, uz ukazivanje na njihovu primenljivost i značaj za snalaženje u svakodnevnim životnim situacijama. Na taj način će se kod dece postepeno graditi stavovi i vrednosti u odnosu na intelektualnu aktivnost uopšte, uz uverenje da mogu dolaziti do rešenja problemskih situacija i saznanja prvenstveno oslanjanjem na svoje snage.

Rad je baziran na kompetencijama za celoživotno učenje. Smatram da je ovo najvažnija kompetencija za izgadivanje kompletnih i snažnih ličnosti kod naših učenika. Verska nastava je idealan predmet za razvijanje ove kompetencije, jer je sav njen sadržaj baziran na životu pojedinca u raznim iskušenjima i situacijama.

Takođe postoji velika mogućnost za koorelaciju sa svim ostalim predmetima, jer se prožima svuda.

Sa ucenicima sam radila istraživanje o tome koliko vremena provode na društvenim mrežama. Rezultati su bili zaista zabrinjavajući i sami učenici su bili u stanju šoka. Stoga se rodila ideja da se učenici motivišu da to vreme i energiju preusmere na svoj duhovni razvoj. Nastavne teme "Značaj vrlinskog života" i "Podvižnicko-evharistijski etos" su mi pružile mogućnost da se ova ideja realizuje. Učenici će uz pomoć nastavnika biti motivisani da sagledaju sebe, upoznaju svoje vrline i mane i postave sebi duhovni izazov koji treba da postignu. Pod podvigom (izazovom) se podrazumeva ostvarenje, postignuće, uspeh, ispunjenje cilja, kao i put do njega. Učenik je bio osposobljen da inicira učenje, da izabere strategije učenja i dizajnira kontekst u kojem uči, da prati i kontroliše napredak tokom učenja, da upravlja učenjem u skladu sa namerama i ciljem koji ima.

Cilj je učenik postaviti sam sebi. Bilo mu je predočeno da je poželjno krenuti od skromnijih ciljeva i postepeno rasti na toj lestvici.

Bitan faktor je i planiranje. U ovom duhovnom izazovu od učenika se tražilo umeće planiranja vremena za učenje i organizacija procesa učenja i upravljanje njime.

Veoma ih je motivisao rad u grupama gde su učenici kroz diskusiju mogli da procene uspešnost na svom duhovnom putu. Takođe su identifikovali teškoće (iskušenja) sa kojima su se susretali, umeli su da ih prevazilaze i da istraju u svom duhovnom napredovanju (učenju).

Prvi rezultati primene ove metode su bili fenomenalni. Učenicima se postepeno poboljšavala pažnja i aktivirao se fokus za učenje koji je bio skoro potpuno izgubljen. Bilo im je jasno da ni jedan podvig nije lak, ali istrajavanja u njemu je neopisiva sreća i ponos. Njihovo zadovoljstvo je meni najveća satisfakcija da nastavim i dalje da se trudim.

VIRI IN LITERATURA

- Veroučitelj u školi 1, časopis za didaktičko - metodička pitanja verske nastave, 2011.  
Veroučitelj u školi 2, časopis za didaktičko - metodička pitanja verske nastave, 2011.  
Veroučitelj u školi 3, časopis za didaktičko - metodička pitanja verske nastave, 2012.  
Emil Kamenov, Metodika nastave veronauke, Izdavač fondacija Arhiepiskopije beogradsko-karlovačke, Beograd 2012.  
Protojerej - stavrofor dr Dragomir Sando, Bogoslužjenje - kao osnova obrazovanja i vaspitanja u crkvi, Beograd 2009.  
Sveto Pismo Starog i Novog Zaveta, Sveti Arhijerejski Sinod Srpske Pravoslavne Crkve, Beograd 2007.  
Dimitrije Sokolov, Biblijska istorija, Beograd 1992.  
Život i pouke starca Porfirija Kavsokalivita, Beseda, Novi Sad 2009.  
Svetosavsko zvonice, br. 5/2005.  
Svetosavsko zvonice, br. 6/2005.  
Svetosavsko zvonice, br. 8/2008.  
Svetosavsko zvonice, br. 4/2010.  
Svetosavsko zvonice, br. 5/2010.  
Sveti vladika Nikolaj Velimirović, Vera svetih - pravoslavna veronauka, Šabac 2016.  
Vigopulu Marsini, Iz Ja-Grada u Ti-Grad, Beseda, Novi Sad 2014.  
Materijal preuzet sa internet adrese: <https://svetosavlje.org/deciji-vrlinoslov/>  
Marija Montessori, „Upijajući um“, DN Centar, Beograd, 2006.  
Tomas Gordon, Kako biti uspešan nastavnik, Kreativni centar, Beograd, 2000.  
Spasoje Vlajić, Moć je u mislima, Zlatni presek, Beograd, 2011.  
Džere Brofi, „Kako motivisati učenike da uče“, Klio, Beograd, 2015.

Janja Senekovič

janja.senekovic@gmail.com

OŠ Franceta Prešerna Maribor

## MOTIVACIJSKI DEJAVNIK DIDAKTIČNIH IGER PRI ZGODNJEM POUČEVANJU NEMŠČINE

### MOTIVATIONAL FACTOR OF DIDACTIC GAMES IN EARLY GERMAN TEACHING

#### ŽIVLJENJEPIŠ

Sem Janja Senekovič, po izobrazbi sem profesorica nemščine. Študij nemščine sem zaključila na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Prve delovne izkušnje sem si pridobivala na jezikovnih šolah, kjer sem nemščino poučevala tudi predšolske otroke, ki so, zaradi kratkotrajne pozornosti, zame predstavljali velik izziv. Sedaj sem že vrsto let zaposlena na OŠ Franceta Prešerna v Mariboru, kjer poučujem nemščino učence od tretjega do devetega razreda in izvajam delavnice o vrstniškem nasilju po metodi NEON. Z družino živim v Mariboru.

\*\*\*

#### POVZETEK

Didaktična igra je ena izmed učnih metod pri poučevanju tujega jezika nemščine, ki se uporablja za razvijanje vseh področij jezika. Z njo lahko dosežemo različne vzgojne in izobraževalne cilje, vendar le, če jo uporabljamo premišljeno in ustrezno. V literaturi zasledimo smernice za načrtovanje, izpeljavo in evalvacijo didaktičnih iger. Pri pouku lahko v različne etape učnega procesa vključujemo didaktične igre drugih avtorjev in igre, ki smo jih zasnovali sami. Le te omogočijo popestritev učenja, spodbujajo kreativnost, prispevajo k večji motivaciji za delo in posledično k boljšim rezultatom.

Ključne besede: didaktična igra, poučevanje nemščine, popestritev, motivacija

#### ABSTRACT

Didactic play is one of the teaching methods in teaching German as a foreign language, used to develop all areas of the language. By using it thoughtfully and appropriately we can achieve various educational goals. Guidelines for planning, deriving and evaluating didactic games can be found in the literature. In different stages of the learning process we can include in our lessons didactic games of other authors as well as games designed by ourselves. These enable the diversification of learning, encourage creativity, contribute to greater work motivation and consequently to better results.

Keywords: didactic game, teaching German, diversification, motivation

Lektoriranje prispevka: Nataša Želježič



## 1. UVOD

Otroška igra je otrokova notranja potreba, pri kateri se sprosti in zabava, obenem pa se razvija na intelektualnem, fizičnem, domišljjskem, socialnem ter čustvenem področju. Didaktična igra kot učna metoda se razlikuje od otroške igre v tem, da jo uporabljamo pri pouku ter preko nje dosegamo vzgojno-izobraževalne cilje.

Poučevanje otrok je izziv, ki nas učitelje vsakodnevno postavlja pred nove naloge. V svojem 20-letnem delu v vzgoji in izobraževanju se kot učiteljica nemščine nenehno srečujem z izzivi, ki jih prinaša sodobna družba. Časi, ko je učitelj pri svojem delu lahko uporabljal tablo, kredo in predpisane učbenike, so minili. Moderna tehnologija, tempo življenja in drugačne vrednote nenehno postavljajo v ospredje problem motivacije otrok za uspešno delo pri pouku.

Za uspešno učenje, predvsem v nižjih razredih osnovne šole, je pomembno pri učencu najprej vzpodbuditi veselje do učenja tujega jezika, kar je z metodo didaktične igre zelo učinkovito. Mnoge raziskave dokazujejo, da didaktična igra pozitivno vpliva na motivacijo, učno aktivnost, količino usvojenega znanja, spodbuja ustvarjalnost in domišljijo, hkrati pa naredi pouk prijeten in zabaven za učence.

### 1.1 Opredelitev didaktičnih iger

Didaktična igra je dejavnost, ki omogoča popestritev šolskega učenja in hkrati prispeva k večji motivaciji za delo in boljšim rezultatom. V ustrezno izbrano didaktično igro so lahko vključeni vsi učenci, ti med seboj sodelujejo, si pomagajo in se učijo. Didaktična igra tako pozitivno vpliva tudi na medsebojne odnose. Vsi učenci morajo sodelovati, tudi tisti bolj sramežljivi imajo tako priložnost enakovredno prispevati svoj delež. Ob igri se razvijajo tudi socialna čustva, kot so simpatija do človeka, naklonjenost, obzirnost, solidarnost, požrtvovalnost in otrok se uči za življenje, veseli se zmage, pokončno prenese poraz, nauči se odgovornosti in samostojnosti. Didaktične igre pozitivno vplivajo na otrokovo motoriko, širijo besedni zaklad otrok, spodbujajo razvoj miselnih sposobnosti.

Didaktično igro lahko poimenujemo tudi celostna metoda učenja, saj omogoča vzpostavitev učnega okolja, ki spodbuja domišljijo, zabavo, igro, humor, tveganje, komunikacijo in pozitivno dinamiko. Pouk se popestri in omogoča doseganje ciljev na bolj prijeten način.

Glavne prednosti didaktičnih iger so v tem, da dvignejo interes otrok, otrokovo vpletenost v učne procese, spodbujajo otrokovo kreativnost, spontanost, sodelovanje in tekmovalnost. Učenci uporabljajo svoje znanje, sposobnosti in izkušnje. Če je didaktična igra pretežka ali prelahka lahko postane nezanimiva in neučinkovita. Zato je stopnja zahtevnosti didaktične igre zelo pomembna. Prav tako je potrebno igro časovno omejiti. Če traja predolgo časa, ni več tako učinkovita, kot bi lahko bila. Ne smemo čakati, da jo zaključimo takrat, ko učenci več nimajo interesa zanjo.

Didaktične igre se zdijo učencem zanimive, menijo, da se ne učijo, če se igrajo. Namen didaktične igre je med drugim učence naučiti novo snov na neprisiljen način. Lahko pa se uporabljajo tudi za utrjevanje in ponavljanje podane snovi.

### 1.2 Didaktična igra kot sredstvo za ustvarjanje spodbudnega učnega okolja pri pouku

Z igrami se razvijajo otrokova čutila, predvsem vid, sluh, tip, otroci se naučijo natančno opazovati. Otrok mora spremljati igro, mora biti pozoren, kdaj je na vrsti, da ne zamudi z odgovorom. Lahko se uporabljajo

kadarkoli tekom učne ure. Primerne so tako za preverjanje predznanja kot popestritev ure in tudi na koncu učne ure za ponavljanje.

Sama najpogosteje uporabljam didaktične igre za učenje novega besedišča, utrjevanje naučenega besedišča, za razvijanje zgodnjega opismenjevanja v nemščini in utrjevanje kompleksnejših jezikovnih struktur. Uporabljam jih tudi za tekmovanje med učenci ali med razredi.

Moje izkušnje kažejo na to, da učenje skozi igro učencem omogoča spontanost, čustveno pripravljenost, jih hkrati spodbuja in motivira.

Didaktične igre imajo veliko pozitivnih vplivov tako na učence, kot na sam potek pouka:

- na začetku ure delujejo kot uvodna motivacija, da se učenci hitreje osredotočijo na temo;
- so zabavne in pomagajo ustvariti ugodno ozračje v razredu–;
- učencem sporočajo, da je učenje lahko zabavno;
- spodbuja ustvarjalno mišljenje;
- hitrost učenja se spremeni, navadno se poveča;
- motivacija se z igro vzdržuje oz. povečuje;
- otroci so aktivni, saj ni igre brez aktivnega vključevanja učencev v njo;
- poučevanje se odvija na otrokom prijaznejši, bližji način;
- vadba besedišča, izgovorjave in drugih pravil jezika postane zabavna;
- spodbuja poslušanje, koncentracijo in dviguje raven pozornosti;
- igre dvignejo raven samozavesti sramežljivim otrokom;
- spodbujajo sodelovanje otrok z učiteljem in med seboj;
- zbližujejo učitelja in otroke.

Učitelju pa lahko predstavlja neko breme, saj mora pokazati veliko pedagoškega znanja in igro zasnovati tako, da bo upošteval vzgojno – izobraževalne smotre, s katerimi bodo učenci res dosegli znanje.

## 2. PRIMERI DOBRE PRAKSE

Ker poučujem nemščino od tretjega do devetega razreda kot fakultativni pouk in obvezni izbirni predmet, se je glede na starostno različne skupine otrok nabralo kar nekaj idej, s katerimi poskušam učence motivirati za učenje tujega jezika. Kako preseči nezainteresiranost otrok, kako približati pouk učencu, da bo v njem užival, ter katere oblike in metode pri tem uporabiti, so vprašanja, ki me spremljajo pri mojem delu. Dinamika pouka je pri učenju tujega jezika zelo pomembna. Bolj so učenci aktivni, večji je učinek poučevanja. Na različnih izobraževanjih in predvsem s pomočjo lastne kreativnosti in domišljije, upoštevajoč odzive učencev, se je nabralo lepo število primerov, ki jih uporabljam pri svojem delu.

V empiričnem delu svojega prispevka bom podrobneje opisala metode dela z vključevanjem didaktičnih iger pri zgodnjem poučevanju nemščine, kjer je še posebej pomembno, kako poučujemo. V ospredje je postavljen otrok in njegovo aktivno sodelovanje, aktivirati moramo vsa otrokova čutila in vključevati vsebine, ki ponujajo otrokom priložnost situacijskega razumevanja. V zgodnjem izobraževalnem obdobju je predviden razvoj in nadgrajevanje strategije poslušanja in slušnega razumevanja ter zmožnosti govornega sporočanja in sporazumevanja. Učenci začnejo z razvojem branja in pisanja šele v drugi polovici tretjega razreda.

Osebnostno se mi zdi zelo pomembno, da priprava didaktične igre ne zahteva preveč časa za pripravo in da za izvedbo igre ne potrebujemo preveč materiala. Prednost didaktičnih iger, ki jih učitelj izdelava sam, je v tem, da lahko pri tem upošteva želje in potrebe učencev in navodila po svoje spreminja. Učitelj s svojimi

izkušnjami in poznavanjem učne snovi načrtuje in oblikuje igre. Pri tem ga vodijo operativni učni cilji in standardi znanja skladno s predmetnim učnim načrtom.

Učitelj si delo lahko olajša, tako da učenci nekaj potrebnih pripomočkov in sredstev prinesejo od doma in igro izdelajo pri pouku skupaj z učiteljem. Če učenci pri izdelavi sodelujejo, je verjetnost, da se bodo radi igrali in igro še bolj spoštovali, veliko večja.

V letošnjem šolskem letu smo s tretješolci predelali 5 večjih učnih sklopov: Zahlen, Farben, Schulsachen, Haustiere in Monate. Predvsem je šlo za učenje osnovnega besedišča in za preprostejšje jezikovne strukture, kot so preprosti dialogi, ki jih bom predstavila v nadaljevanju.

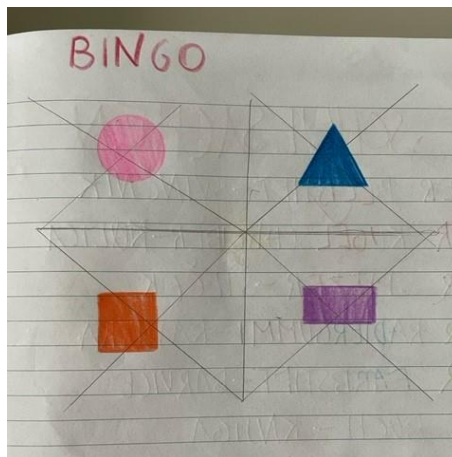
Za potrebe pouka nemščine sem letos izbrala 8 didaktičnih iger, ki bi jih lahko razdelila v 3 večje skupine:

- a) Igre, ki jih uporabljam za učenje novega besedišča s poudarkom na pravilni izgovorjavi;
- b) Igre za utrjevanje že naučenega;
- c) Igre za opismenjevanje.

a) Gibalne pesmi: Je aktivnost popolnega telesnega odziva, kjer s petjem in gibanjem učenci predvsem v nižjih razredih usvojijo največ novega besedišča. Spoznavajo pesmice, izštevance, rape, ki se nanašajo na učno snov. Rap Spring wie der Tieger, je ena od mnogih, ki je meni in učencem zelo pri srcu, kjer učenci ob glasbi in z gibanjem usvojijo in utrdijo besedišče in se naučijo šteti do deset.

b) Za utrjevanje snovi uporabljam veliko didaktičnih iger, ki so uporabne prav pri vsaki temi.

- Bingo je oblika besedne igre, kjer učenci nižjih razredov utrjujejo določene besede obravnavane teme (Tiere, Farben, Zahlen,...). Igro lahko vodi učitelj ali določen učenec v posamezni skupini. Za igro je potreben papir in pisalo, po potrebi lahko podlago za igro pripravi učitelj vnaprej.



Slika 1: Bingo - Farben

- Pantomima je priljubljena igra, ki jo uporabljamo predvsem za ugotavljanje živali ali aktivnosti. Pantomima je oblika, kjer učenci nižjih razredov spoznavajo in demonstrirajo določene besede obravnavane teme.



Slika 2: Pantomima

- Polaganje prstov je igra, ki jo uporabljam za utrjevanje števil do 10. Je zelo preprosta, učencem zanimiva, igra se v parih. Učenci lahko polagajo prste na hrbet ali na glavo sošolca. Igro lahko nekoliko spremenimo tako, da si učenci s prsti rišejo številke na hrbet sošolcu.



Slika 3: Wie viele Finger?

- Spomin je vizualna igra, ki jo večkrat pripravim za utrjevanje naučenega besedišča. Za začetek lahko učenci iščejo pare dveh enaki sličic, kasneje pa lahko zahtevnost stopnjujemo in pripravimo spomin, kjer učenci iščejo pare slike in poimenovanja.



Slika 4: Spomin

c) Ker so aktivnosti v tretjem razredu v večji meri govorno naravnane, se dejavnosti, ki vključujejo pisanje, sicer redkeje poslužujem. Najpogosteje uporabljam

- Vislice – Galgenspiel je besedna igra, ki jo lahko igramo na različne načine:

- učence razdelim v dve skupini;
- igra se lahko v dvojicah;
- igra se lahko tudi računalniška različica igre.

<https://www.german-games.net/germangames/hangman?topic=Numbers%20-%201%20to%2010&level=primary>

- Laufdiktat-narek s tekanjem je aktivna metoda. Učenec si v razredu najde prostor, kjer bodo nastajali zapiski, nato pa gre do mesta, kjer je zapisano besedilo, si zapomni besedo ali del povedi, se vrne na svoje mesto in to zapiše. Naloga ima tekmovalni značaj. Lahko se izvaja posamično ali v dvojicah, kjer en učenec zapisuje, drugi pa teka do lista z besedilom in pove to, kar si je zapomnil.
- Buchstabensalat- solata iz črk je igra sestavljanica, ki se lahko igra posamično, v dvojicah ali manjših skupinah. Učenci prejmejo pomešane črke in sličico, ki ponazarja novonastalo besedo. Težavnost lahko stopnjujemo tako, da učenec prejme več sličic in skupaj več pomešanih besed hkrati.

Aktivnost in kreativnost učencev lahko spremljamo na različne načine. Učenci na razredni stopnji zelo radi ustvarjajo s plastelinom različnih barv, kjer oblikujejo različne like. Skozi ustvarjanje nato utrjujemo in se učimo preproste dialoge.



Slika 5: Učenje skozi ustvarjanje

### 3. ZAKLJUČEK

Motivacija postaja sestavni del kakovostnega dela učiteljev v šoli. Da je motivacija učencev čim bolj uspešna, mora med učenci in učiteljem vladati sinergija, hkrati pa je potrebno zagotoviti tudi druge pogoje v razredu. Urejena, udobna učilnica in sodelovalno vzdušje so temeljni pogoj za učinkovito motivacijo in uspešno delo. Učitelj, ki dobro pozna učence in zna prisluhniti njihovim potrebam, hkrati pa ima realna pričakovanja učencev, bo pri svojem delu uspešen.

Sodobna šola v primerjavi s tradicionalno šolo preteklih desetletij zahteva večjo prožnost, s tem pa ne samo miselni, temveč tudi strokovni preskok pri delu z otroki, ki si želijo motiviranega odprtega učitelja, dovzetnega za novosti in sodoben način dela v razredu.

### VIRI IN LITERATURA

Juriševič, M. (2012). Motiviranje učencev v šoli. Pedagoška fakulteta Ljubljana.

Seliškar, N. (1995). Igramo se in učimo: zgodnje učenje tujega jezika. Zavod RS za šolstvo in šport.

<http://siol.net/novice/slovenija/kako-otroka-motivirati-za-ucenje-ni-lahko-je-pa-izvedljivo-51430>

**Staša Slapnik**

slapnik.stasa@gmail.com

Ekonomska gimnazija in srednja šola Radovljica

## **PRIJETNO S KORISTNIM: VIKEND POSLIKAVA** **THE USEFUL WITH THE AGREEABLE**

### **ŽIVLJENJEPIS**

Staša Slapnik, po izobrazbi profesorica likovne umetnosti. Zaposlena na Ekonomski gimnaziji in srednji šoli Radovljica. Poučuje na vseh treh programih: ekonomska gimnazija, ekonomski tehnik in medijski tehnik. Predmeti: likovna umetnost, umetnost, grafično oblikovanje in predmet izražanje s sliko in zvokom. Pri grafičnem oblikovanju se ukvarja z oblikovanjem tiskovin in novejših medijev, pri predmetu izražanje s sliko in zvokom pokriva avdio produkcijo. Mentorica šolskega radia, vodja mednarodne izmenjave, v preteklosti tudi vodja drugih projektov: Pisa, TVU ipd.

\*\*\*

### **POVZETEK**

Prispevek predstavlja projekt Vikend poslikava od zasnove do izvedbe in koristne vidike tovrstnih projektov. Kako ustvariti in združiti prijetno s koristnim in kaj vse se ob takšnih projektih pokaže. Ustvarjalnost, večšine sodelovanja, povezovanja, prilagajanja, komuniciranja, argumentiranja, kritičnega mišljenja, reševanja problemov, organiziranja in vodstvene sposobnosti nekaterih dijakov. S projektom smo ustvarili spodbudno delovno in učno okolje ter krepili kompetenc za prihodnje.

Ključne besede: projekt, ustvarjalnost, klima, kompetence

### **ABSTRACT**

This paper presents the "Weekend Painting" project from concept to implementation, and the useful aspects of such projects. How to create and combine the useful with the agreeable, and what emerges from such projects. For example, some students' creativity, their ability to cooperate, connect, adapt, communicate, and argument, as well as their critical thinking, problem solving, and organization and leadership skills. With the project, we created a stimulating working and learning environment, and strengthened competences for the future.

Keywords: Project, creativity, atmosphere, competences

Lektoriranje prispevka: Anamarija Krajšek

Prispevek predstavlja projekt Vikend poslikava od zasnove do izvedbe in koristne vidike tovrstnih projektov. Kako ustvariti in združiti prijetno s koristnim in kaj vse se ob takšnih projektih pokaže. Motivacija (še posebej notranja) igra pri tem ključno vlogo.

Motivacija je psihološki proces, ki usmerja in spodbuja naše vedenje (Juriševič, 2012). Motivacijo predstavljajo posamezni motivi. To so želje in potrebe, ki narekujejo naše delovanje in pojasnjujejo naša ravnanja. Motivi so tisti, ki nam dajejo zagon, da naredimo tisto, kar smo si zadali. Motivacija je velikokrat podprta z jasno zastavljenimi prioritetami in cilji. Dobro obvladovanje časa pa je pri tem ključen podporni mehanizem (Brts Psihologija, 2017).



Motivacijo delimo na zunanjo (pobude, dražljaji, situacije, pritiski, socialno okolje) in notranjo (fiziološki procesi, geni, potrebe, cilji, zamisli, vrednote) (Kobal Grum in Musek, 2009). Znano je, da so notranji motivacijski dejavniki dolgoročno vzdržljivejši kot zunanji.

Motivacija vključuje biološke, psihološke, čustvene in kognitivne sile, ki sprožijo določeno delovanje (Brts Psihologija, 2017). Izkustvena, kognitivna ali spoznavna teorija utemeljuje, da ljudi najbolj motivirajo stvari, ki jih zanimajo, so jim zabavne in v njih prebudijo radovednost (Kim, 2003). S tem pristopom se pozornost preusmeri na notranje motivacijske spodbude in želje učenca, da doseže zadovoljitev, izpolni potrebo ali odgovori na vprašanje (Juriševič, 2012). Humanistični pristop pa na drugi strani poudarja šolsko klimo, osebnostne lastnosti učitelja, povezane s čustveno podporo učencem (Juriševič, 2012).

Da bi lahko učitelji motivirali učence, morajo biti v prvi vrsti sami motivirani. Pobude za tovrstne akcije praviloma pridejo s strani strokovnih sodelavcev, ki poučujemo likovne in medijske predmete. Na Ekonomski gimnaziji in srednji šoli Radovljica izobražujemo za tri programe: ekonomska gimnazija, ekonomski tehnik in medijski tehnik. Šolo obiskuje nekaj več kot štiristo dijakov. Medijski tehnik je dokaj nov program, ki smo ga odprli v šolskem letu 2007/2008. Večina dijakov, ki se vpisuje v ta program, ima smisel za oblikovanje in estetiko ter so vir idej in kreativnosti, kar se je pokazalo tudi pri poslikavi sten. Za učitelje so takšni dijaki prav gotovo vir motivacije.

Projekt poslikava šolskih sten se je porodila v želji ustvariti ambient prijaznejši vsem, dijakom, učiteljem in zunanjim obiskovalcem. Narediti šolo prijetnejšo uporabnikom. Praznih sten različnih velikosti je bilo veliko. Izbrali smo stene, za katere smo prednostno menili, da jih je potrebno poslikati: velika stena v jedilnici, steni stopnišča v prehodu iz pritličja v prvo nadstropje, velika stena v predavalnici in nekaj posameznih sten za poživitev ambienta (prostorov) pred učilnicami. V iskanju »praznih platen« nismo imeli predstave, koliko dijakov bo pripravljeno sodelovati pri tako obsežnem projektu, ki se bo izvajal v



času izven pouka. Od števila sodelujočih je bilo odvisno, ali bomo lahko poslikali toliko sten v zelo kratkem času.

Odzvalo se je okoli trideset izredno motiviranih učencev. Ocenili smo, da je to glede na obseg zastavljenega dela primerno število sodelujočih. Cilj, ki smo si ga zastavili (poslikava praznih sten), pa ni bil edini. Zadali smo si ustvariti družabni dogodek, ki presega meje dela. Delo smo želeli združiti s sproščenim druženjem in zabavo. V sklopu dogodka smo načrtovali še druge aktivnosti, ki so dijake dodatno vzpodbudile k sodelovanju (npr. peka palačink ipd.) Kontinuiteto in neprekinjen proces ustvarjanja ter druženja je projektu doprinesla ideja, da bi sodelujoči v času izvajanja projekta prespali v šoli. Čar spanja v šoli (kar je bilo za dijake do takrat nepredstavljivo) je dalo projektu (še) poseben čar in s tem zagon za delo. Poslikavo smo terminsko umestili v čas izven pouka (za vikend) s pričetkom v petek po sedmi šolski uri.

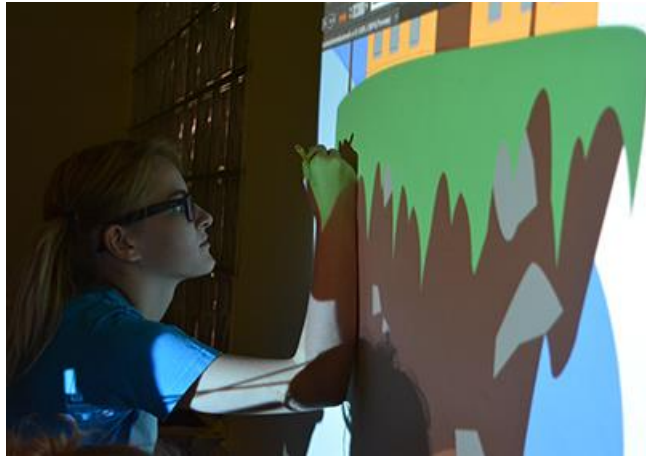


V nadaljevanju prispevek predstavlja projekt od zasnove do izvedbe. Projekt smo zasnovali trije učitelji stroke. Na začetku smo si mentorji ogledali prostore in izbrali nekaj sten: velika stena v jedilnici, steni na stopnišču, stena v predavalnici in še nekaj manjših sten po vseh nadstropjih pred učilnicami. Želeli smo, da poslikave pokrivajo kar se da različne dele šole. Po izboru sten smo povabili k prijavi vse dijake naše šole. Prijavilo se je okoli trideset dijakov, večina iz smeri medijski tehnik. Predstavili smo jim lokacije in jih pozvali k idejnim rešitvam. Dijaki so si izbrali različne površine (stene) in naredili predloge. Nekateri so uporabili program Illustrator, drugi so svoje osnutke predstavili na papirju. V roku meseca dni nam je uspelo zbrati zanimive, pisane motive za točno določene stene. Motivi so bili vezani na teme: šola (pogled na šolo skozi očala), znanje, dijaki (poslikava letečega dijaka skozi krajino monitorjev) in simboli Gorenjske (EGSŠ napis z motivi gorenjskega nageljna in lectarjevega srca).

Začeli smo z organizacijskimi pripravami. Izbrali smo primeren termin, določili urnik ( od začetka v petek ob dveh popoldan s kosilom za vse, do zaključka v nedeljo ob enih z zaključnimi deli in pospravljanjem). Natančen urnik priprav, izvedbe, osnovnih potreb (obroki, spanje) je bil dobra osnova za izpolnitev projekta v točno določenem terminu. Zadali smo si velik projekt, znaten del sten je bil po obsegu ogromen. Bili smo pod časovnim pritiskom. V ponedeljek je bil nov šolski dan. Nedokončano delo ni prišlo v poštev, saj bi s tem logistično stvari otežili, dijakom pa bi motivacija padla. Potrebno je izpostaviti, da je bil projekt zelo strnjen in zahteven.

K odličnemu vzdušju in motiviranosti dijakov in mentorjev sta pripomogla dober načrt projekta in premišljena organizacija. Ta je vključevala organizacijo nabave zadostne količine materiala, organizacijo dela, prostega časa in druženja, prehrane ter nočitve. Za dobro vzdušje je poskrbelo predvajanje glasbe

po celi šoli, vključili smo različne aktivnosti (kuhanje, ogled filma v večernem času), obiskali pa so nas tudi nekateri drugi učitelji, ki so prišli v soboto pogledat delo v nastajanju. Nekateri so za nekaj časa tudi prijeli za čopiče.



Mentorji smo si okvirno razporedili skupine, na katere nismo bili strogo vezani. Po pouku (7. šolsko uro) je bilo najprej organizirano skupno kosilo, saj dijaki po pouku niso šli domov. Po kosilu smo mentorji zbrali dijake in jim predstavili urnik dela. Dijaki so se sami formirali v manjše skupine. Po svoji volji so se odločili za sodelovanje pri točno določeni poslikavi ali pa so se priključili skupini sošolcev, prijateljev. Vodje skupin so bili dijaki, katerih motiv je bil izbran.

Predstavili smo jim akrilne barve, pojasnili, zakaj so za stensko poslikavo primernejše od drugih barv in jim pojasnili njihovo specifiko (npr. akril se hitro suši). Zaščitili smo okolico, tla. Iz učilnic smo prinesli projektorje in grafoskope ter jih namestili pred stene. Zaradi lažje poslikave (še posebej velikih sten) se nam je ta način zdel najprimernejši. Pri dveh stenah smo potrebovali tudi oder. Dijaki so si projicirano sliko najprej zarisali na steno, nato pa so začeli z nanašanjem barv. Projektorji in grafoskopi so bili ves čas vklopljeni. V ekipi smo imeli učiteljico (akademska slikarka), ki je skrbela za mešanje barv in iskanje pravih odtenkov. Dijaki so na podlagi tega znanja prišli do neprecenljive izkušnje. Pri nakupu barv smo se odločili za primarne, sekundarne barve, črno in belo barvo. Vse ostale barve in odtenke smo pridobili z mešanjem.



V petek smo z dijaki ustvarjali od pol tretje ure popoldan do pol desete zvečer, nato so iz telovadnice v učilnico nosili blazine, na katerih smo spali v spalnih vrečah. Ob desetih zvečer smo začeli s filmsko projekcijo filma, ki so ga izbrali dijaki. Naslednji dan smo vstali ob pol osmih in ob osmih zajtrkovali. Delo

se je nadaljevalo vse do kosila ob enih. Tudi ta dan so slikali do večernih ur s premorom za večerjo, sledil je ogled filma. Z delom smo zaključili v nedeljo ob enih. V vsem tem času je po šolskem ozvočenju odmevala glasba, vzdušje je bilo ves čas sproščeno. Vmesni odmori za kavo, čaj, peko palačink so omilili natrpan urnik in prispevali k sproščenosti, družabnosti in smehu.



Poleg kreativnosti dijakov smo imeli mentorji priložnost prepoznati še druge vrline dijakov, ki bi bile v času pouka prav gotovo spregledane. Ugotovitve so bile presenetljive. Do izraza so prišle različne veščine, poleg ustvarjalnosti so nekateri dijaki pokazali smisel za reševanje problemov, organiziranost, komunikacijske spretnosti, vodstvene sposobnosti. Pri vseh smo opazili sposobnost povezovanja, prilagajanja, dela v timu. Navdihujoče je bilo videti pripravljenost, delavnost in motiviranost ekip, ki so izpeljale projekt, na katerega smo izredno ponosni. V zelo kratkem času nam je uspelo izpeljati obsežen projekt. Tako dijaki kot mentorji smo bili navdušeni nad nastalimi poslikavami. Risbe formata A4 so na podlagi velikosti sten zasijale v vsej svoji veličini. Veseli smo, da smo uspeli uresničiti oba cilja, saj nam je poleg zanimivih poslikav uspelo ustvariti tudi zabaven, družaben dogodek. Potek poslikave z ostalimi aktivnostmi smo sproti objavljali na šolskih socialnih omrežjih. Dijaki so pokazali velik interes za ponovitev projekta. Za mentorje je bila to velika potrditev.

Šola je prostor, v katerem dijaki in zaposleni preživimo velik del časa, zato je zelo pomembno, da se zavedamo, kako pomembna sta poleg znanja, ki ga dijakom posredujemo, tudi dobro počutje in klima. Sta osnova za razvijanje socialnih veščin in osvajanje znanja. Spodbudno, kreativno učno okolje prav gotovo zelo pripomore k napredku otrok. Z drugačnim načinom dela, jasno zastavljenimi cilji in dobro organizacijo smo uspeli ustvariti spodbudno delovno in učno okolje. Mentorji smo imeli priložnost bolje spoznati dijake in jih videti v drugačni luči. Ustvarjalnost, veščine sodelovanja, povezovanja, prilagajanja, komuniciranja, argumentiranja, kritičnega mišljenja, reševanja problemov, organiziranja in vodstvene sposobnosti dijakov so veščine in znanja, ki jih ob takšnih projektih učenci lahko pokažejo ali pa se jih naučijo.

VIRI IN LITERATURA

Juriševič, M. (2012). Motiviranje učencev v šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Kobal Grum, D. in Musek, J (2009). Perspektive motivacije. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Kim, S. H. (2003). 1001 način, kako motivirati sebe in druge, da dobite, kar si želite imeti. Ljubljana: Tuma.

Brst Psihologija. (2017). Motivacija. Pridobljeno 31. 1. 2022, s  
[http://www2.arnes.si/~lukoper9/umetnost\\_ucenja/kaj\\_je\\_motivacija.html](http://www2.arnes.si/~lukoper9/umetnost_ucenja/kaj_je_motivacija.html)

**Mette Marie Valentin Sørensen**

mett7106@mfkskole.dk

Arden Skole, Danska

## MLADI SO ZELENİ

### YOUTHS GO GREEN

#### ŽIVLJENJEPIS

Mette Marie Valentin Sørensen je učiteljica matematike, biologije, fizike in kemije od leta 2006.

\*\*\*

#### POVZETEK

V projektu Mladi za zeleno smo se ukvarjali s sedemnajstimi svetovnimi cilji ZN. Osrednji namen projekta je spodbuditi učence k ukrepanju, sodelovanju, poklicnim priložnostim in perspektivam na področju zelene agende. Učenci so sodelovali pri iskanju rešitve za problem, ki so ga izpostavila lokalna podjetja. Učenci iz šole Arden Skole so iskali možne rešitve za odpadne vode iz proizvodnje sira v Nørager Mejeri. Ključne besede: šola, zelena agenda, projekt, iskanje rešitev, odpadne vode

#### ABSTRACT

In the project Youths Go Green we worked with the 17 UN World Goals. The focus of the project is to inspire students to action, involvement, career opportunities and perspective in the green agenda. The students worked together on finding a solution to a problem provided by local businesses. The students from Arden Skole worked on a solution for sewage from cheese production on Nørager Mejeri.

Keywords: school, school, green agenda, project, finding solutions, wastewater



Learn4Earth  
Funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union



ARDEN SKOLE

## Mladi so zeleni



Predstavljata: Mette Marie  
in Vibeke

## Mladi so zeleni



17 svetovnih  
ciljev ZN

Zeleni načrt



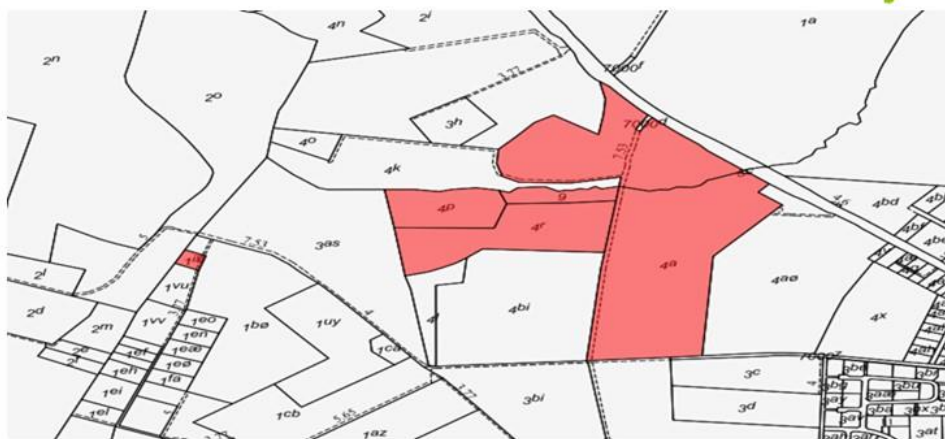
FN'S 17 VERDENSMÅL FOR BÆREDYGTIG UDVIKLING

1 AFKAF FATTIGDOM	2 STOP SILET	3 SUNDHED OG TRYKSEL	4 KVALITETS-UDDANNELSE	5 LIGESTILLING MELLER KØNENE	6 RENT VAND OG SANITET
7 BÆREDYGTIG ENERGI	8 ANKSTENDIGE JOBS OG ØKONOMISK VÆKST	9 INDUSTRIAL INNOVATION OG INFRASTRUKTUR	10 MINDRE ULIGHED	11 BÆREDYGTIGE BYER OG LOKALSAMFUND	12 ANSVARLIG FORBRUG OG PRODUKTION
13 KLIMA-INDSATS	14 LIVET I HAVET	15 LIVET PÅ LAND	16 FRED, RETFERDHED OG STÆRKE INSTITUTIONER	17 PARTNERSKABER FOR HANDLING	VERDENSMÅL for bæredygtig udvikling

## Nørager Dairy - mlekarna (Nordex Food)



## Problemsko zasnovano učenje



## Problemsko zasnovano učenje



## Kompetenca raziskovanja

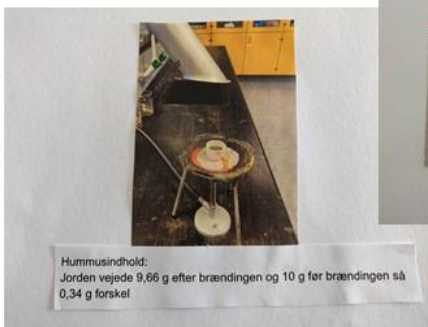




## Kompetenca raziskovanja



## Kompetenca raziskovanja



## Kompetenca modeliranja



## Kompetenca komunikacije



## Povezava

<https://www.youthsgogreen.dk/>



Mateja Sukič Kuzma

mateja.s.kuzma@gmail.com

OŠ Miška Kranjca Velika Polana

## IZZIVI IN PRILOŽNOSTI MEDPREDMETNEGA POVEZOVANJA OB PODPORI IKT IN INOVATIVNIH METOD POUKA (ALI KAKO ZDRUŽITI ANGLEŠČINO IN NARAVOSLOVJE NA DALJAVO IN V UČILNICI)

### CHALLENGES AND OPPORTUNITIES OF INTERDISCIPLINARY INTEGRATION WITH THE SUPPORT OF ICT AND INNOVATIVE TEACHING METHODS (OR HOW TO COMBINE ENGLISH AND SCIENCE AT A DISTANCE AND IN THE CLASSROOM)

#### ŽIVLJENJEPIS

Avtorica prispevka je profesorica angleščine in nemščine, ki ima dolgoletne izkušnje s poučevanjem v osnovni in srednji šoli. Dodatno se je izpopolnjevala na mednarodnih jezikovnih šolah v Avstriji, Veliki Britaniji in ZDA. Zanimajo jo predvsem inovativne metode dela pri pouku in sodobni pristopi k poučevanju. Je avtorica številnih prispevkov s področja poučevanja tujih jezikov, predstavljenih na Slovenskem izobraževalnem omrežju ter na mednarodnih konferencah in simpozijih, kjer je predstavljala implementacijo učnih orodij in aplikacij pri pouku tujih jezikov.

\*\*\*

#### POVZETEK

Pouk na daljavo nam je postavil veliko izzivov, a hkrati ponudil možnosti za raziskovanje in preizkušanje novih oblik in metod poučevanja. Medpredmetno povezovanje med angleščino in naravoslovjem predstavlja večmesečno delo na daljavo in v učilnici, ki temelji na uporabi različnih spletnih učnih orodij (YouTube, Zoom, Liveworksheets, Edpuzzle, WordItOut, Wordwall). Medpredmetno povezovanje predstavlja uspešen primer integracije različnih predmetnih področij, razvijanje bralnega in slušnega razumevanja, spodbujanje večjezičnosti ter medsebojnega sodelovanja.

Ključne besede: angleščina, medpredmetno povezovanje, IKT, spletna učna orodja, biologija, kemija

#### ABSTRACT

Distance learning has posed many challenges, but at the same time offered opportunities to explore and test new approaches and methods of teaching. Cross-curricular integration between English and science is a multi-month work at a distance and in the classroom. Its implementation is based on the use of various online learning tools (YouTube, Zoom, Liveworksheets, Edpuzzle, WordItOut, Wordwall). Cross-curricular integration is a successful example of the integration of different subject areas, the development of reading and listening comprehension, the promotion of multilingualism and mutual cooperation.

Keywords: English, cross-curricular integration, ICT, online learning tools, biology, chemistry

Lektoriranje prispevka: Martina Ternar Gabor

## UVOD

Pred dvema letoma smo nenadoma zaprli šole in ostali doma, čeprav so bili mnogi prepričani, da se kaj takega ne more zgoditi. Nenaden prehod na pouk na daljavo je predstavljal učiteljem in učencem velik izziv. Hkrati pa je ponujal obilo priložnosti za razvoj, raziskovanje in preizkušanje novih, sodobnih metod in oblik poučevanja. Tokrat se glede uporabe IKT nista postavljali vprašanja ali in kdaj, ampak kako.

Učitelji smo pri delu na daljavo raziskovali, preizkušali in rastli. Ob tem smo bili pripravljene sprejeti nove, drugačne izzive, kot bi jih ob običajnem delu v razredu. Ideja o medpredmetnem sodelovanju med kemijo in angleščino je vzniknila čisto spontano s preprostim vprašanjem: »Ali se ti zdi ta videoposnetek jezikovno ustrezen za 8. razred?« Učiteljica kemije je želela popestriti usvajanje učne snovi s posnetkom razlage v angleščini, vendar je potrebovala mnenje učiteljice angleščine glede jezikovne ustreznosti. Priložnost sem sprejela z navdušenjem in zagnanostjo spoznati in ponuditi učencem nekaj novega ter ob tem razširiti tudi lastna obzorja.

## USVAJANJE ZNANJA NA RAZLIČNIH RAVNEH

Učenci spremljajo razlago učne snovi drugače kot učitelji, saj morajo slediti razlagi na treh različnih ravneh.

### 1. Jezikovna raven

Učenci spoznavajo osnove tujega jezika, besedišče, slovnične strukture ob hkratnem razumevanju prebranega ali slišane besedila.

### 2. Strokovna terminologija

Učenci spoznavajo novo strokovno terminologijo v tujem jeziku, povezati morajo termine v slovenskem in tujem jeziku ter jim pripisati ustrezno definicijo oz. pomen.

### 3. Usvajanje nove snovi

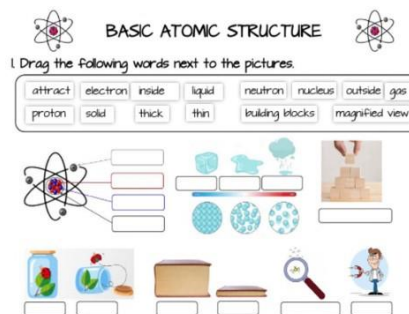
Poleg razumevanja tujega jezika in spoznavanja strokovne terminologije morajo učenci istočasno razumeti pomen besedila in usvojiti učno snov.

Učitelj je strokovnjak na svojem področju, ki ima strokovno znanje s posameznega področja in pozna pripadajočo terminologijo. Ko spremlja razlago snovi v tujem jeziku, se ne trudi z razumevanjem in usvajanjem terminov in pojmov, ampak premaguje samo jezikovno bariero. Učenci so glede tega v velikem zaostanku, prebijati se morajo skozi razlago v tujem jeziku, istočasno usvajati nova spoznanja o učni snovi ter spoznavati strokovno terminologijo. Zahtevnost naloge lahko primerjamo z dajanjem navodil za pot. Naloga ni zahtevna, če nam je pot znana. Če je pot neznan, pa postane naloga mnogo zahtevnejša, še toliko bolj, če so navodila za pot podana v tujem jeziku.

## ANGLEŠČINA IN KEMIJA

Priložnost medpredmetnega povezovanja sem sprejela z odprtimi rokami in veliko vnemo. Z učiteljico kemije sva se dogovorili o poteku in načinu dela ter časovni razporeditvi nalog. Učenci so spoznavali učno snov pri pouku kemije, pri pouku angleščine pa smo spoznavali besedišče, ki je bilo potrebno za razumevanje razlage v angleščini. Ker je delo potekalo na daljavo, je bil izziv še toliko večji. Tako sva v sodelovanju skupaj določili tudi spletna orodja, ki jih bodo učenci uporabljali pri usvajanju in utrjevanju učne snovi.

Pri pouku angleščine smo si najprej ogledali posnetek na YouTubeu, nato smo reševali naloge s pomočjo spletnega orodja Liveworksheets, kjer sem učencem ustvarila spletni delovni zvezek. Delovni list je vseboval 3 naloge in vgrajen videoposnetek. Prvi dve nalogi sta se nanašali na ključne besede in ustrezno besedišče v slovenščini in angleščini. Tretja naloga je preverjala razumevanje besedila. Povzetek besedila so morali učenci ustrezno dopolniti iz nabora besed. Ob koncu reševanja so imeli možnost preveriti odgovore, saj spletno učno orodje samodejno popravi učni list. Vpogled v dosežke ima tako učitelj kot učenci.



**1. Drag the following words next to the pictures.**

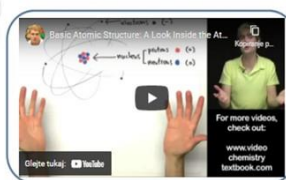
attract   electron   inside   liquid   neutron   nucleus   outside   gas  
proton   solid   thick   thin   building blocks   magnified view

**2. Connect English and Slovenian expressions.**

building blocks	električni nalog
electric charge	gradniki
empty space	majcen
magnified view	masa
mass	meriti
mile away	milo vstran (16 km)
size	povečan pogled
spinning	prazen proctor
tiny	sešteti
to add up	širok
to measure	tehtati
to weigh	velikost
wide	vrteti se

**3. Watch the video about the basic atomic structure and complete the sentences.**

add up   attract   tiny  
building blocks   electrons  
empty space   mass  
middle   mile   million  
moving   negative  
neutrons   nucleus  
outside   positive   pull  
protons   size   spin



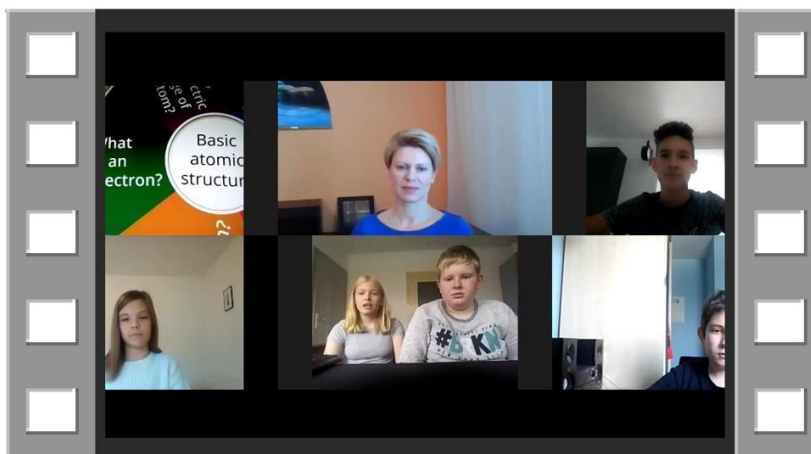
Atoms are the \_\_\_\_\_ that make up everything. Atoms are so \_\_\_\_\_ that we could place one \_\_\_\_\_ atoms lined up in a row on the width of a paper sheet. In the center of the atom it is the \_\_\_\_\_ which is made up of two different particles \_\_\_\_\_ and \_\_\_\_\_. On the \_\_\_\_\_ of the atoms, there are even smaller particles called \_\_\_\_\_. They are constantly \_\_\_\_\_ around the center but nucleus stays solid right in the \_\_\_\_\_ of the atom. Electric charge is very important. Protons have a \_\_\_\_\_ electric charge and electrons have a \_\_\_\_\_ electric charge. Opposite charges \_\_\_\_\_ so negatively charged electrons are attracted to positively charged protons that \_\_\_\_\_ them in. With atoms, beside their electric charge, it is also important how much they weigh - their \_\_\_\_\_. Protons and neutrons are very similar in \_\_\_\_\_ and mass. They weigh 1 AMU. When we are talking about the mass of atoms, we usually \_\_\_\_\_ the protons and neutrons because the electrons are too tiny. The electrons don't \_\_\_\_\_ in rice circles, they buzz around all over the place. If nucleus would be the size of a grape, the electrons would be a \_\_\_\_\_ away. So most of an atom is actually \_\_\_\_\_.

Slika 1: Delovni list v Liveworksheets



Slika 2: Prikaz dosežkov v Liveworksheets

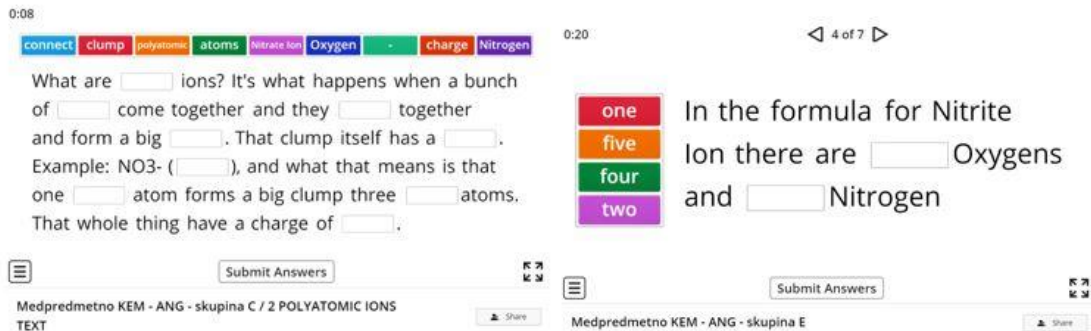
Pri pouku kemije so učenci obravnavali učno snov pri videokonferencah, v spletni učilnici in s spletnim orodjem Edpuzzle. Po evalvaciji rezultatov pri kemiji in angleščini sva se z učiteljico kemije odločili za naslednji korak in sicer za reprodukcijo usvojenega znanja v angleščini. Učenci so bili razdeljeni v več manjših skupin. Naloga posamezne skupine je bila razložiti učno snov svojim sošolcem. V ta namen so imeli učenci pripravljena vprašanja, ki so jim služila kot opora pri pojasnjevanju učne snovi. Učenci so najprej sami delali v skupini, nato smo skupaj preverili njihovo znanje in na koncu pridobili tudi dokaze o učenju, posnetek razlage učne snovi.



Slika 3: Delo na daljavo po skupinah

Po evalvaciji opravljenega dela in ovrednotenju učenčevega znanja sva se z učiteljico kemije odločili, da bosta nadaljevali z medpredmetnim povezovanjem. Na podoben način sva z učenci predelali učno snov ionskih spojin. Nato sva se odločili, da bodo učenci nov sklop spoznali z drugačnim pristopom in sicer z obrnjenim učenjem oz. flipped classroom. Učenci so dobili posnetek v angleškem jeziku, ki so si ga ogledali, drug drugemu podali razlage in ugotovitve. Delo je potekalo v skupinah, ki so bile skrbno načrtovane tako na kemijskem področju kot pri tujem jeziku. Učenci so znotraj skupine pripravili naloge za svoje sošolce,

pri tem so uporabljali spletno učno orodje Wordwall. Svoje izdelke so nama poslali v jezikovni in strokovni pregled. Pri skupni učni uri so učenci reševali naloge ostalih skupin in tako preverjali in utrjevali svoje znanje. Po opravljenih nalogah sva z učiteljico delo učencev analizirali in njihovo delo ustrezno evalvirali.



Slika 4: Vaje v spletnem orodju Wordwall

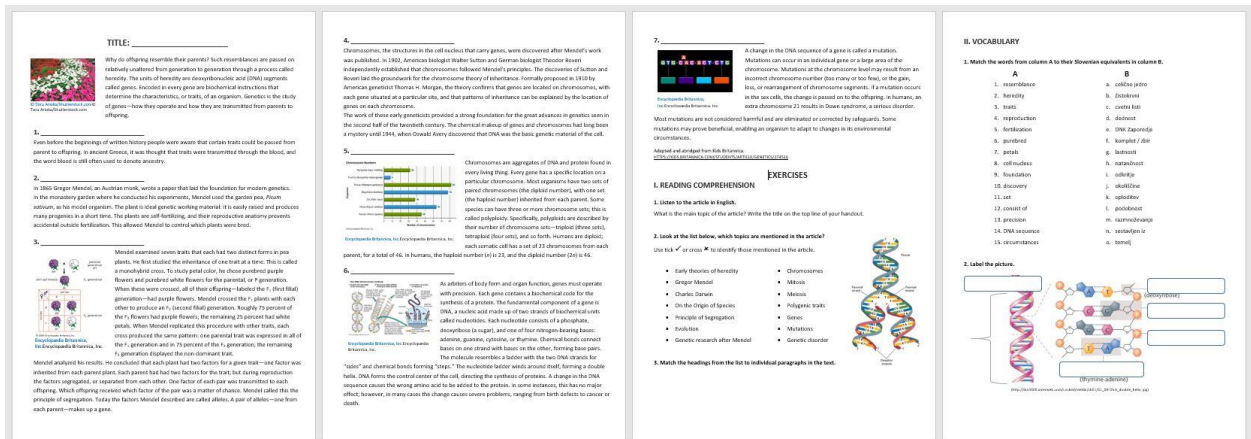
Medpredmetno povezovanje je trajalo ves čas pouka na daljavo. Učenci so poleg usvojenega znanja kemije razširili besedni zaklad in slušno razumevanje v angleščini, pridobili pa so tudi obilo znanja iz področja IKT, saj smo uporabljali štiri do pet različnih spletnih orodij. Učenci so postali veščji dela s spletnimi orodji, kar je predstavljalo dodatno vrednost medpredmetnega sodelovanja.

## ANGLEŠČINA IN BIOLOGIJA

V novem šolskem letu sva se z učiteljico odločili, da bova medpredmetno sodelovanje nadaljevali in nadgrajevali, tokrat na področju biologije in angleščine. Z istimi učenci, ki so sedaj devetošolci, smo skupaj spoznavali in razvozlavali temo genetike. Po učnem načrtu smo pri angleščini spoznavali dele človeškega telesa, bolezni in načine zdravljenja. Ker sva želeli tematiko aktualizirati in učence naučiti uporabljati tuje vire in literaturo, sva se odločili za članek iz spletne strani Encyclopedia Britannica, verzije Kids, kjer so strokovni članki namenjeni učencem in dijakom. Članek sem skrajšala in poenostavila ter ga poslala v strokovni pregled kolegici, ki poučuje biologijo.

Pri pouku angleščine smo obravnavali članek v tujem jeziku, potem ko so učenci že spoznali učno snov s področja genetike pri pouku biologije. Skrajšano in poenostavljeno besedilo smo najprej poslušali s pomočjo bralnika Microsoft Edge, nato smo besedilo prebrali in na kratko povzeli posamezne odstavke. Z vprašanji sem poskušala ugotoviti raven razumevanje besedila ter zagotoviti dodatna pojasnila, kjer so bila potrebna. Prvi del učnega lista je bil namenjen razumevanju besedila. Učenci so morali ugotoviti, katere vsebine iz nabora se nahajajo v članku in katere niso omenjene, nato pa so morali najti ustrezna poimenovanja posameznih odstavkov. Drugi del učnega lista je bil namenjen spoznavanju in razumevanju besedišča.





Slika 5: Delovni list Genetics

Prvi del medpredmetnega povezovanja je potekal v razredu, drugi del pa na daljavo. Učenci so v Liveworksheetsu reševali dva delovna lista, kjer so preverili in utrdili znanje, ki so ga pridobili pri pouku biologije in v članku iz enciklopedije. Na prvem delovnem listu so morali v angleškem jeziku poimenovati dvojno vijačnico in njene sestavne dele, na drugem delovnem listu pa so morali povzetek članka dopolniti z besedami iz nabora. Tretji del medpredmetnega povezovanja pri angleščini je ponovno potekal v razredu. Učenci so dobili besedilo slušnega in bralnega razumevanja s področja genetike oz. biologije. Naloge so bile podobno strukturirane in podobne težavnosti kot naloge nacionalnega preverjanja znanja. Naslednji korak je sledil pri pouku biologije, kjer so učenci preverili svoje znanje s pomočjo videoposnetkov v spletnem orodju Edpuzzle.

### SKLEPNE UGOTOVITVE

V zadnjih dveh letih je bilo poučevanje in učenje veliko bolj zahtevno in negotovo, vendar je ponujalo tudi mnogo izzivov in priložnosti za drugačen način dela. Medpredmetno povezovanje je omogočilo učencem in učiteljicama uporabo novih sodobnih spletnih orodij, inovativnih metod dela ter strokovne in osebne rasti. Učenci so na drugačen način usvajali znanja naravoslovnih področjih, vzpodbujali sva jih, da sami prihajajo do sklepov in ugotovitev ter da se učijo eden z drugim in eden od drugega. Ob tem so ogromno pridobili tudi na področju angleščine, poslušali in brali so avtentična besedila, širili besedni zaklad, spoznavali strokovno terminologijo v tujem jeziku. Učenci so postali večji dela z različnimi elektronskimi napravami in spletnimi orodji (YouTube, spletne učilnice, Edpuzzle, Liveworksheets, Wordwall, WordItOut, Zoom – breakrooms, ustvarjanje videoposnetkov).

Pozitivno me je presenetilo, da so učenci znanje različnih predmetov, različnih jezikov in iz različnih virov sintetizirali in nadgradili. Pri pouku angleščine niso samo reproducirali znanja, ki so ga pridobili iz virov v angleškem jeziku, ampak so uporabili različne vire in izkazali svoje znanje v angleščini. Ob evalvaciji učenčevih rezultatov sva z učiteljico ugotovili, da so se zelo izkazali učenci, ki sicer niso dobri v naravoslovju, vendar je angleščina njihovo močno področje ali obratno, tisti učenci, ki odlično obvladajo naravoslovje in je angleščina njihovo šibko področje, so pridobili tudi pri pouku tujega jezika.

Kot učiteljica angleščine sem mnenja, da cilj učenja angleščine ni zgolj obvladanje tujega jezika, ampak je cilj, da angleščina postane orodje za pridobivanje novih znanj. Učence želim naučiti, da angleščino uporabijo kot orodje pri učenju in spoznavanju novih vsebin. Pomembno je, da se učenci naučijo uporabljati tuje vire in brati članke v tujem jeziku. Povezovanje različnih predmetnih področij,

spoznavanje vsebin v različnih jezikih in uporaba raznovrstnih spletnih orodij je prava pot do znanja v prihodnosti. V prihodnosti učenci namreč ne bodo samo pasivni prejemniki informacij, pač pa jih bodo morali znati sami poiskati, primerjati, analizirati in ovrednotiti. S tem pa se ne spreminja zgolj vloga učenca, ampak tudi vloga učitelja. Učitelj prihodnosti ni več predavatelj, to ni oseba, ki podaja znanja, ampak učenca vodi, usmerja, vzpodbuja pri lastnem iskanju znanja. In prvi korak v prihodnost je danes, na izkušnjah od včeraj.

#### VIRI IN LITERATURA

- Dewitt, T. (1.10.2012). Basic Atomic Structure: A Look Inside the Atom [Video]. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=h6LPawAmnCQ>
- Dewitt, T. (25.3.2012). What's an Ion? [Video]. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=WWc3k2723IM>
- Dewitt, T. (22.4.2013). Writing Formulas with Polyatomic Ions [Video]. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=p9iQ5Qn42DM>
- Genetics. (2022). In Kids Britannica Online. Pridobljeno s <https://kids.britannica.com/students/article/genetics/274516>
- Sukič Kuzma, M. (2020). Basic Atomic Structure. In Liveworksheets. Pridobljeno s <https://www.liveworksheets.com/iv1340559xl>
- Sukič Kuzma, M. (2021). What is an Ion. In Liveworksheets. Pridobljeno s <https://www.liveworksheets.com/om1452139ay>
- Sukič Kuzma, M. (2022). Genetics. In Liveworksheets. Pridobljeno s <https://www.liveworksheets.com/kc2865537sc>

Petra Šijanec Koren  
petra.koren1@gmail.com  
OŠ Stročja vas

## OCENA KNJIGE SKOZI OBRNJENO UČENJE BOOK REVIEW THROUGH FLIPPED LEARNING

### ŽIVLJENJEPIS

Petra Šijanec Koren, diplomirana profesorica slovenščine s književnostjo in angleščine s književnostjo, je zaposlena na OŠ Stročja vas. Poučuje slovenski jezik s književnostjo in neobvezni izbirni predmet angleščina. Obenem vodi interesno dejavnosti angleščina v vrtcu. Letno izvaja kratek program ob komemoraciji, je koordinatorica šolskih proslav in projekta SKUM na OŠ Stročja vas ter izvajalka izbirnega predmeta filmska vzgoja. Sicer mamica dveh nadobudnih malčkov, ki poskrbita, da ji nikoli ni dolgčas. V prostem času rada prebere dobro knjigo, posluša glasbo in se razmiga v naravi.

\*\*\*

### POVZETEK

V kolikor želimo v svoj razred vnesti čim več znanja, moramo biti znanja željni najprej mi sami in vedno znova poskrbeti za pester, dinamičen in zanimiv pouk. Tako so učenci OŠ Stročja vas bili deležni poučevanja učnega sklopa ocena besedila skozi metodo obrnjenega učenja. Ugotovljeno je bilo, da so učenci učno snov lažje predelali, saj so imeli možnost večkratne razlage, hkrati so ves čas o njej debatirali s sošolci in jo konkretizirali v kratkem časovnem roku.

Ključne besede: ocena besedila, slovenščina, obrnjeno učenje, formativno spremljanje

### ABSTRACT

If we want to introduce as much knowledge as possible in our classroom, we must first be eager for knowledge ourselves and always take care of varied, dynamic and interesting lessons. The pupils of the Stročja vas primary school were taught the book review through the method of flipped learning. It was found that students were able to process the subject matter easier, as they had the opportunity in explanation of it several times. At the same time they were constantly discussing it with classmates, and they used their knowledge by writing a book review in a short time after learning it.

Keywords: text review, slovene, flipped learning, formative assesment.

Lektoriranje prispevka: Petra Šijanec Koren

## UVOD

Živimo v času negotovosti, v času sodobnih izzivov poučevanja, s katerimi se vsakodnevno srečujemo zaposleni v pedagoškem poklicu. Učence je potrebo opremiti za življenje, v ospredje postaviti vseživljenjsko učenje in hkrati vsakodnevno preživeti v razredu, ki je poln individuumov z različnimi potrebami. Niso le učenci tisti, ki se učijo, temveč tudi učitelji, če želijo biti zares kompatibilni in v koraku s časom. Vloga učitelja v sodobnem učnem procesu od njega zahteva fleksibilnost, vedoželjnost, vztrajnost in ure prostega časa. Velikokrat trud dela ni poplačan, so pa trenutki vredni omembe.

Spodbudno in varno učno okolje v učilnici je bistvenega pomena, saj učenci pri pouku lahko sodelujejo in se izražajo pozitivno, ker se čutijo vanj vključene. Jasna navodila, pričakovanja, pravila in pohvale ter na drugi strani znane posledice so bistvenega pomena optimalnega delovanja posameznega učenca pri pouku. Interakcija med učiteljem in učenci je ključna za odnos, ki bo trajen in uspešen.

Hitre spremembe v družbi narekujejo reorganizacijo dela v razredu in velikokrat tudi sprotno improvizacijo, pač glede na trenutno klimo v njem. Sam pouk lahko učitelj popestri na tisoč in en način – ključnega pomena je učiteljevo dobro poznavanje učencev in njihovih zmožnosti.

Učiteljeva vloga v razredu vedno znova dobiva nove razsežnosti in tega se je potrebno zavedati, to sprejeti in temu primerno ukrepati. Hkrati pa je dobro, da si učitelj upa tvegati in poskusiti kaj novega, saj le-tako učenci lahko spoznajo nove metode ali načine učenja, učitelj pa stopi iz svojih varnih okvirjev in se pouči ter nadgradi svoje poslanstvo.

V nadaljevanju prispevka bo predstavljena učna metoda obrnjeno učenje in poučevanje učnega sklopa ocena besedila z vnosom le-te v pouk pri devetošolcih OŠ Stročja vas.

## OCENA BESEDILA

Ocena besedila je besedilna vrsta, in sicer gre za neumetnostno besedilo, v katerem sporočevalec predstavi svoje mnenje o npr. prebrani knjigi, ogledani predstavi ali filmu, koncertu itd. Lahko ga hvali ali graja, seveda pa mora svoje mnenje utemeljiti z dokazi. Namen tvorbe takega besedila je vplivati na naslovnika oz. na njegovo mnenje. Sporočevalec na začetku navede osnovna dejstva, torej naslov dela, avtorja, leto in kraj izida, založbo itd. Sledi strnjena obnova. Nato predstavi svoje mnenje o prebranem delu in ga podkrepi z dokazi. Obvezno se mora podpisati z imenom in priimkom. Sporočevalec piše oz. izraža svoje mnenje o prebranem, zato je ocena običajno subjektivno besedilo in slednje izraža z jezikovnimi sredstvi kot so uporaba 1. osebe množine, raba vrednotenjskih besed in besednih zvez ter čustveno slogovno zaznamovanih besed in besednih zvez. Vsebuje lahko tudi nebesedni del. Poudariti je potrebno, da je sporočevalec strokovnjak na področju, ki ga ocenjuje. Ocene besedil so največkrat objavljene v javnih občilih in na spletnih straneh.

## OBRNJENO UČENJE

Gre za sodobni učni pristop, katerega glavni namen je, da se učenje iz učilnice premakne v učni prostor posameznika. Vsekakor cilji učenja ostanejo enaki, spremeni se način dela oz. pot, po kateri učenci pridejo do cilja – znanja. Bistvo tega pedagoškega pristopa k učenju je, da se učenci sami učijo po vnaprej podanih smernicah s strani učitelja, le-ta pa jih kasneje le usmerja in vodi, da uporabijo usvojeno znanje in ustvarjalno sodelujejo v pedagoškem procesu. Učenci tako prevzamejo odgovornost za lastno učenje, aktivno sodelujejo pri samem pridobivanju informacij in oboje prispeva k uspešnejšemu pomnjenju snovi,

prav tako k razumevanju le-te in kasneje tudi uporabi v novih situacijah. Pedagoški delavec se mora zavedati, da je potrebno tak pristop k učenju uvajati postopoma in načrtno, saj lahko v nasprotnem primeru dosežemo le negativen odziv – znižanje motivacije za učenje pri učencih. Predpisani koraki obrnjenega učenja so samostojno delo »doma«, kjer učitelj učencem posreduje učna gradiva; preverjanje znanja, kjer učitelj dobi povratno informacijo o učenčevem razumevanju vsebine in aktivno delo v učilnici, kjer učitelj usmerja učenca k uporabi znanja in ga hkrati spodbuja k medsebojnemu sodelovanju. Pozitivni učinki obrnjenega učenja so izboljššan proces izobraževanja, možnost lastnega ritma učenčevega učenja, učinkovita izraba časa med poukom, bolj trajno, poglobljeno in učinkovito znanje učenca itd. Po drugi strani je potrebno izpostaviti tudi nekatere pomanjkljivosti, kot so večja odgovornost učencev za lastno učenje; prepogosta raba tega pristopa lahko vodi v nemotiviranost učencev za delo, saj so oni po večini tisti, ki se učijo zelo aktivno; ni primerno za vsakršno učno snov; priprava gradiva terja od učitelja veliko časa itd.

#### FORMATIVNO SPREMLJANJE

V Evropi in po svetu šolski sistemi v vsakodnevni šolski praksi udejanjajo načela formativnega spremljanja. Dokazano je, da vnos omenjenih načel dobro vpliva na kakovost učenja in poučevanja ter na učni dosežek vseh učencev. Tak način učenja in poučevanja daje poudarek aktivni vlogi učenca v procesu učenja, pri tem pa ga učitelj podpira in hkrati ugotavlja njegov napredek, mu prilagaja pouk glede na njegove povratne informacije z namenom premagovanja ovir v učenju ter izboljšanju dosežkov. Tako je v ospredju učenčeva individualnost, in sicer se osmisli namen učenja, načrtovanje in udejanjanje le-tega, sam si lahko prilagodi načine učenja, uveljavljanje svojih zmožnosti in interesov, hkrati pa ohranja radovednost in ustvarjalnost.

#### PRIMER DOBRE PRAKSE

Poučevanje slovenščine jemljem strogo resno, saj gre za materinščino, ki bo učencem popotnica za celo življenje. Res je, da večina učencev meni, da je »težka« in se samega učenja lotevajo z rahlim odporom, vendar jim z osmišljanjem namenov učenja postaja učenje le-te »bližje«. Glede na izkušnje in vedenje občutkov učencev o slovenščini sem večkrat primorana uporabljati različne načine in pristope poučevanja. Tako sem med brskanjem po literaturi spoznala metodo poučevanja, ki se ji reče obrnjeno učenje oz. flipped learning. Prilagodila sem jo osnovnošolskemu programu in jo vnesla v pouk devetošolcev, in sicer v sklop imenovan ocena besedila.

#### Načrtovanje učnega sklopa

Preden sem sploh začela z načrtovanjem učnega sklopa, sem morala podrobno prebrati literaturo o obrnjenem učenju. Med drugim sem spoznala, da je dobro pred samo izvedbo učence poučiti o njej in si narediti dober načrt. Najprej sem postavila časovni okvir – 5 šolskih ur. Glede na načrtovano je bilo najbolj smiselno, da bi bilo učenje strnjeno. Tako sem se obrnila na kolege, ki so uslišali moj predlog. Sam pouk sem izvedla v enem dnevu. Izjema je bila učiteljeva povratna informacija zapisa ocene knjige, ki sem jo podala naslednji dan. Konkretno sem zabeležila dejavnosti učitelja in učencev ter si naredila podoben stezosled, ki mi je bil v veliko pomoč.

#### Izvedba poučevanja ocene knjige z metodo obrnjenega učenja

Učenci so na začetku prve ure dobili navodila za delo, in sicer ustno ter pisno v spletno učilnico. Preverila sem razumevanje le-teh in jih nato pustila, da samostojno nadaljujejo z delom. Obenem jim je bila predstavljena tudi časovnica poteka učnega dne.

Aktivno učenčevo delo se je začelo s preverjanjem predznanja – učenci so se prijavili v aplikacijo Mentimeter in odgovorili na vprašanje: Kaj že vem o besedilni vrsti ocena besedila? Za tem so si ogledali posnetek na podani povezavi in hkrati tvorili zapiske v svoj zvezek. Prav tako so imeli v navodilih podano literaturo, iz katere so se še lahko učili. Sledilo je preverjanje znanja v obliki kviza z uporabo aplikacije Socrative. Istočasno sem z uporabo le-te sledila njihovim odgovorom in tako dobila povratno informacijo o njihovem razumevanju vsebine. Sledila je dejavnost, ki je temeljila na medvrstniškem izmenjevanju informacij – po dva učenca sta v obliki miselnega vzorca skupaj tvorila zapis poglavitnih značilnosti besedilne vrste ocena besedila. Za nadaljnje delo sem ta čas zbrala informacije o odgovorih učencev iz Socrativ-a z namenom pomoči učencem in usmerjanju le-teh h kasnejši uporabi znanja na konkretnem primeru. Naslednja dejavnost je bila učenčeva tvorba ocene knjige po lastnem izboru, kjer je na konkretnem primeru pokazal naučeno. Zapis je nastajal v računalniški obliki. Ocene knjig smo nato natisnili in učenci so jih izmenjali in medvrstniško ovrednotili, in sicer po vnaprej skupaj zasnovanih kriterijih. Po vrednotenju je sledila poprava ocene knjige z upoštevanjem mnenja medvrstniškega ocenjevalca. Zaključna dejavnost je bila oddaja zapisov, tj. ocen knjig učiteljici v pregled. Naslednji dan so učenci pri uri slovenščine dobili še povratno informacijo z moje strani in sledila je poprava zapisa z upoštevanjem podanih napotkov.

#### Samoevalvacija

Pred zaključkom načrtovanega strnjene dne učenja so učenci še enkrat odgovarjali na vprašanja z uporabo aplikacije Mentimeter in rešili kratko anketo z namenom ugotovitve samorefleksije lastnega dela. Ugotovljeno je bilo, da je večini učencev v razredu metoda poučevanja odgovarjala, saj so si posnetek razlage učne snovi lahko pogledali večkrat, prav tako so lahko večkrat reševali kviz preverjanja znanja in na podlagi tvorbe lastnega zapisa usvojeno snov predstavili konkretno.

#### ZAKLJUČEK

V razredu skorajda ni več prostora za frontalno poučevanje – učitelj mora biti fleksibilen, raziskati mora potrebe in interese svojih učencev ter poskrbeti za spodbudno in motivirajoče učno okolje. Namen učenja ni le pridobitev dobre ocene, temveč je potrebno gledati širše in razumeti, da se učimo za življenje.

Z zagotovostjo lahko trdim, da se trud učitelja poplača, če žrtvuje svoj čas, se pouči o kakšni novi učni metodi dela in jo dejansko vnese v razred. Učenci rabijo dinamičen pouk, ki popestri sam proces učenja in posledično vzbudi zanimanje za učno snov. Zastavljeni cilj, ki sem si ga zadala v procesu načrtovanja učne metode obrnjenega učenja, je bil dosežen, saj so učenci izrazili, da jim je bil način dela blizu, da so se snov lažje naučili, ker so si imeli možnost večkrat ogledati razlago snovi in ker je bilo delo načrtovano v istem dnevu, ko so še lahko usvojeno znanje prikazali na konkretnem primeru oz. zapisu lastne ocene knjige.

#### VIRI IN LITERATURA

Cajhen N. [et al.]: Slovenščina za vsak dan 9. Učbenik za slovenščino v 9. razredu osnovne šole.

Ljubljana: Rokus Klett, 2011, str. 63–65.

Holcar Brunauer A. [et al.]: Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2016.

Kranjc T. [et al.]: Varno in spodbudno učno okolje. Zbirka kakovost v vrtcih in šolah 4. Ljubljana: Šola za ravnatelje, 2019.

Strokovna podlaga za obrnjeno učenje. Pridobljeno (21. 2. 2022) s:

[https://didakt.um.si/oprojektu/projektneaktivnosti/Documents/Strokovna%20podlaga\\_obrnjeno\\_27feb.pdf](https://didakt.um.si/oprojektu/projektneaktivnosti/Documents/Strokovna%20podlaga_obrnjeno_27feb.pdf)

Ocena. Pridobljeno (21. 2. 2022) s: <https://eucbeniki.sio.si/slo9/2238/index5.html>

Ivan Škrlec  
ivan.skrlec@gmail.com

## IZOBRAŽEVANJE IN PAMETNO OKOLJE EDUCATION AND SMART ENVIRONMENT

### ŽIVLJENJEPIS

Ivan Škrlec je diplomiral na fakulteti za elektrotehniko in računalništvo, Ljubljana, smer avtomatika, kibernetika v medicini. Od leta 2003 je podjetnik in lastnik podjetja z več zaposlenimi in zunanjimi izvajalci. Na podlagi preteklih izobraževanj in podjetniških izkušenj vseskozi gradi znanja na področju dela predvsem pa izobraževanja ljudi različnih starosti. V izzivih in iskanju rešitev vedno ubere nove pristope in sledi zadnjim trendom na področju, s katerim se ukvarja. Osebno rast vidi v udeleževanju seminarjev in start-up dogodkov, tekmovanj v iskanju idej in v uvajanju najnovejših tehnologij in trendov v vsakdanje poslovanje. Ukvarja se z vodenjem timov, delovanjem v društvih in organizacijo dogodkov, pridobivanjem projektov in analizo, poznavanjem informacijskih tehnologij, digitalnim marketingom in trženjem, vodenjem in organizacijo delavnic.

\*\*\*



# Izobraževanje in pametno okolje

IVAN ŠKRLEC, ITSI INFO D.O.O.

AVTONOMIJA V ŠOLI, MEDNARODNI SIMPOZIJ ČRENŠOVCI, 2022

Korona in ostale  
krize: (digitalna)  
priložnost ali  
past?

**CRISIS**  
**危机**  
**Danger Opportunity**



## Pametna mesta in skupnosti

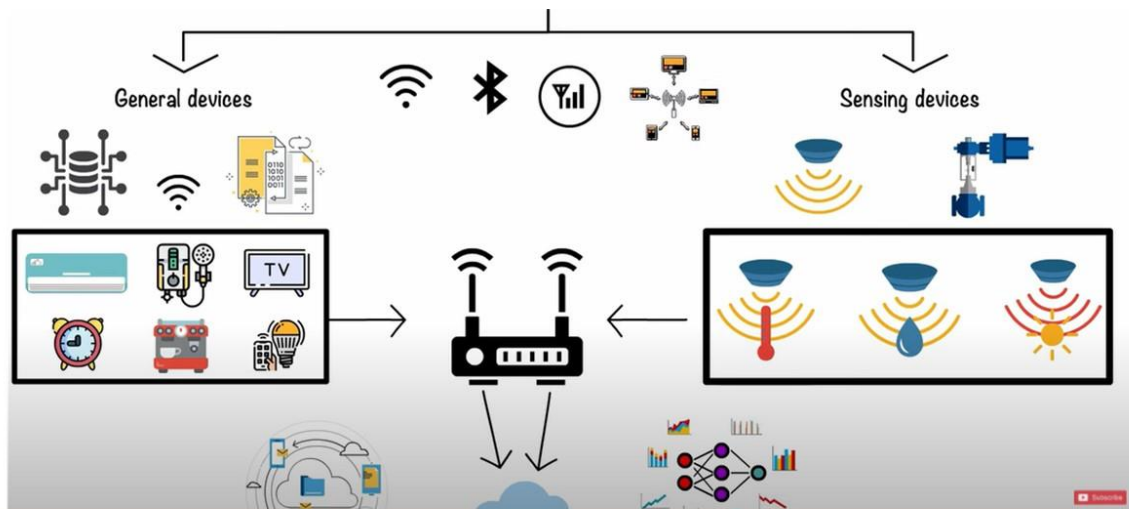
Pametna mesta/skupnosti so življenjska okolja, v katerih so se prebivalci odločili, da bodo z uporabo sodobnih IKT tehnologij zvišali kakovost življenja. S tem bodo vzpostavili boljšo povezljivost in dosegli optimalno rabo energije, materiala, storitev ter finančnih sredstev.

Sprememba življenjskih navad

Today, IoT is being used extensively to lessen the burden on humans



## Stebri pametnih skupnosti



Internet stvari: osnovni gradnik pametnih skupnosti



## Delo v oblaku

KAR GRE NA INTERNET, TAM  
TUDI OSTANE!



Pametno  
okolje kot  
izhodišče za  
učenje na  
daljavo

---



Igrifikacija in  
uporaba  
digitalnih  
pripomočkov

---



## Virtualna resničnost: priložnost ali past?



## Izobraževanje in pametno okolje

IVAN ŠKRLEC, ITSI INFO D.O.O., INFO@IT-SI.SI

AVTONOMIJA V ŠOLI, MEDNARODNI SIMPOZIJ ČRENŠOVCI, 2022

**Daniela Škrobar**

daniela.skrobar@os-strocjasvas.si  
OŠ Stročja vas

## RAZISKOVALNA NALOGA KOT INOVATIVEN PRISTOP K UČENJU

### A RESEARCH PAPER AS A NEW MODE OF TEACHING

#### ŽIVLJENJEPIS

Sem Daniela Škrobar. Rojena sem 9. 6. 1971 v Hannoveru v Nemčiji. Osnovno šolo sem obiskovala na Srednji Bistrici. Leta 1986 sem se vpisala na Srednjo šolo za farmacijo in zdravstvo v Ljubljani, smer farmacevtski tehnik. V študijskem letu 1990/91 sem nadaljevala šolanje na pedagoški fakulteti, smer biologija in kemija. Aprila 1996 sem diplomirala in pridobila naziv profesorica biologije in kemije. 2003 sem opravila izobraževanje za poučevanje naravoslovja. Od 1998 sem zaposlena na OŠ Stročja vas, kjer poučujem kemijo in naravoslovje ter dopolnjujem obvezo v podaljšanem bivanju.

\*\*\*

#### POVZETEK

V sodobni družbi postajata učenje in izobraževanje vse pomembnejša dejavnika posameznikovega zadovoljstva in uspeha. Cilj raziskovalne naloge je bil primerjati razlike med ekološko in konvencionalno pridelano pšenico. Poleg teoretičnega dela je naloga vsebovala eksperimentalni del, ki je potekal na terenu in v šolskem laboratoriju. V eksperimentalnem delu in delu na terenu sta učenci zasledovali devet hipotez, ki sta jih postavili na začetku raziskovalne naloge. Dobljene podatke sta analizirali in primerjali ter tako prišli do zaključkov, ki so ju delno presenetili.

Ključne besede: raziskovalna naloga, eksperimentalno delo, ekološko pridelana pšenica, konvencionalno pridelana pšenica, hipoteza

#### ABSTRACT

Today, learning and education are becoming increasingly important to people's success and satisfaction. The goal of the research paper was a comparison of the differences between organic and conventionally produced wheat. Additionally to the theoretical part, the paper had experimental parts that took place in the field as well as the school's laboratory. The experiment part and the laboratory part involved two students testing nine hypotheses that were formulated at the beginning of the paper. After analyzing and comparing the results, they came to some surprising conclusions.

Keywords: research paper, experimental work, organic produced wheat, conventional produced wheat, hypothesis

Lektoriranje prispevka: Bernardka Marinič

## 1. UVOD

V današnjem sodobnem času nas mediji bombardirajo z ekološko pridelano hrano in z zdravim načinom življenja ... Ampak – ali je res vse eko tudi zdravo? Kaj sploh pomeni, da so živila pridelana na ekološki način oz. konvencionalen način? Živila, pridelana na konvencionalen način, nimajo prepovedi uporabe kemično sintetiziranih sredstev za varstvo rastlin, hormonskih regulatorjev rasti ... Ekološka živila pa so pridelana na okolju prijazen način, brez uporabe pesticidov in mineralnih gnojil. Rastline rastejo na zdravih tleh in niso onesnažena s pesticidi ter mineralnimi gnojili. Domače ni nujno ekološko. Velikokrat mislimo, da so tudi živila, na katerih piše, da so domača ali naravna, pridelana brez kemičnih sredstev in so enakovredna živilom z ekološkimi oznakami – a ta živila niso vedno pod nadzorom in nimajo certifikata.

Ali se splača pridelovati pšenico na ekološki način? Ker velikokrat slišimo, da je ekološka hrana bolj zdrava, je učenki zanimala razlika med ekološko in konvencionalno pridelano pšenico (tip: krušna, sorta Lukullus). Učenki je zanimala kvaliteta in kvantiteta obeh pšenic, zato sta si postavili devet hipotez, ki sta jih na podlagi dela na terenu in eksperimentalnega dela ovrgli oz. potrdili.

## 1. RAZISKOVALNA NALOGA

Z raziskovalno nalogo se mladostniki prvič srečajo z raziskovalnim delom in tako spoznajo različne metode raziskovalnega dela. Prednosti raziskovalne naloge so: delo v majhni skupini, izhajanje iz potreb učencev, razvijanje socialnih kompetenc, učenje kakovostne predstavitve, urjenje v javnem nastopanju, globoko učenje, raziskovalni naboj, inovativnost ... Z izdelavo raziskovalne naloge se popularizirata znanost in tehnika.

### 1.1. Raziskovalni načrt

#### 1.1.1. Določitev raziskovalnega problema

Osnovni elementi raziskovalnega načrta so: opredelitev problema – (delovni) naslov raziskovalne naloge; analiza stanja (iskanje virov, pregled obstoječe literature); opredelitev namena, ciljev, hipoteze oz. raziskovalnega vprašanja; izbira raziskovalne metode in merskih instrumentov; časovno-terminalski načrt zbiranja podatkov; analiza rezultatov (tabele, grafi, risbe ...); pisanje raziskovalne naloge z diskusijo (naše rezultate primerjamo z rezultati drugih raziskovalcev) in zaključki/sklepi.

#### 1.1.2 Postavitev hipoteze

Pri postavitvi hipoteze se vprašamo, kaj nas na področju, ki ga želimo raziskati, konkretno zanima. Hipoteza oz. raziskovalno vprašanje mora biti: razumljivo napisano; osredotočeno na bistvo in jedrnat; zajemati mora vse, kar bomo raziskovali; odprtega tipa (odgovor ne more biti da ali ne); preverljivo. Hkrati pa morajo biti kratka in zelo dobro definirana. V procesu preverjanja se hipoteza bodisi sprejme bodisi zavrne.

## 2.2. Vsebina

### 2.2.1. Povzetek

V besedilu podamo kratek pregled ali izvleček dela v slovenskem in angleškem oz. nemškem jeziku.

#### 2.2.2. Uvod

Uvod prikazuje namen naloge in opisuje postopke dela. V njem jasno postavimo hipoteze.

#### 2.2.3. Teoretični del

V teoretičnem delu kratko in jedrnato opišemo, kako je problem obdelan v literaturi, ki smo jo zbrali, in rezultate dosedanjih raziskav. Pri pisanju teoretičnega dela je potrebna doslednost pri navajanju virov, da se lahko vsak, ki ga tematika zanima, v temo poglobi. Če virov ne citiramo, kršimo avtorske pravice.

#### 2.2.4. Metode in material

Pri metodah na kratko opišemo potek dela in ustrezne metode dela. Iz metod mora drugi raziskovalec razbrati potek eksperimenta, da lahko sam ponovi eksperiment. Na tak način potem drugi raziskovalec potrdi ali zavrže naše ugotovitve. Navesti je potrebno kemikalije, opremo, aparature, potrebščine, računalniške programe itd., ki so bili uporabljeni pri raziskavi. Pri raziskovanju v naravoslovju se najpogosteje uporablja eksperimentalna metoda. Mladi raziskovalci morajo izbrane metode razumeti, zato morajo biti le-te po težavnosti primerne starosti, saj bodo le tako lahko eksperiment sami izvedli.

#### 2.2.5. Rezultati

Rezultati so najvažnejši del raziskovalne naloge. V tem delu opišemo rezultate opazovanj, analiz, meritev ... Opisani morajo biti samo glavni, neizpodbitni rezultati brez nepotrebnih ponavljanj. Za predstavitev pogosto uporabimo vizualni način prikazovanja informacij, kot so grafi, tabele, skice ... Če je le možno, naj bo razlaga na isti strani, kot je vizualno podan rezultat.

#### 2.2.6. Razprava

Razprava je razlaga, ki ovrednoti pomen posameznih rezultatov. Na tem mestu je potrebno opozoriti na tiste ugotovitve, ki odpirajo nova, še neraziskana področja. Poglavje Razprava lahko združimo s poglavjem Rezultati in tako sproti komentiramo predstavljene rezultate.

#### 2.2.7. Zaključek

V zaključku strnemo rezultate, ki smo jih pridobili skozi celoten raziskovalni proces. Osredotočimo se na predstavitev ugotovitev in sklepov ter jih ovrednotimo glede na postavljeno hipotezo oz. raziskovalni cilj. Zapišemo, če smo hipotezo potrdili ali zavrnil. V zaključku nakažemo tudi odprta vprašanja, ki so se porodila med raziskovanjem in nakazujejo nadaljnja raziskovanja.

#### 2.2.8. Priloge

Priloge niso obvezen del raziskovalne naloge.

#### 2.2.9. Viri

Na koncu raziskovalne naloge navedemo literaturo. Uporabljeno literaturo lahko razvrstimo na več načinov, najpogosteje pa uporabljamo abecedno razvrstitev po avtorjih in kronološko razvrstitev. Vsaka raziskovalna naloga mora imeti navedene vse uporabljene vire.

### 3. PRIMER RAZISKOVALNE NALOGE V OSNOVNI ŠOLI S PODROČJA EKOLOGIJE IN VARSTAVA OKOLJA

Z učiteljico matematike in fizike sva predlagali učenkama 8. in 9. razreda, da bi izdelali raziskovalno nalogo. Predstavili sva jima korake raziskovalne naloge ter predlagali okvirno temo. Učenki sta pokazali interes za



predlagano temo in se odločili, da bosta izdelali raziskovalno nalogo. Naš končni cilj je bil predstavitev raziskovalne naloge na Srečanju mladih raziskovalcev Slovenije.

Določile smo raziskovalni problem, ki se je glasil: Ekološko ali konvencionalno pridelana pšenica?

Pred postavitvijo hipotez smo skupaj razmišljale, kaj nas konkretno zanima pri pridelavi ekološke in konvencionalne pšenice ter s katerimi metodami dela bomo prišle do rezultatov. Postavile smo devet hipotez, ki sta jih učenki z raziskovalnimi metodami dela potrdili oz. ovrgli.

Preden sta se učenki lotili eksperimentalnega dela in dela na terenu sta preučili teorijo v strokovni literaturi. Zanimalo ju je, kaj je ekološka pridelava, kako poteka ekološka pridelava žit, kaj je značilno za pšenico in katere so prednosti pridelave krušne sorte pšenice Lukullus. Za delo na terenu smo v domačem okolju iskali dva kmeta. Enega, ki pridobiva pšenico na konvencionalni način, in drugega, ki pridobiva pšenico na ekološki način. Pomemben pogoj je bil, da oba kmeta pridelujeta enako sorto pšenice, v našem primeru Lukullus. Uspelo nam je najti dva lokalna kmeta, ki sta nam dovolila preučevanje pšenice na njihovih njivah.

Da sta učenki prišli do potrebnih rezultatov, sta uporabili naslednje metode dela:

- merjenje mase, dolžine klasa,
- eksperimentalno določanje nitratov v prsti in pšenici,
- fotografiranje poteka dela,
- filtriranje,
- opazovanje,
- obdelava dobljenih podatkov (izračun procentov, povprečne vrednosti),
- laboratorijska analiza kakovosti pšenice.

Delo na terenu je potekalo predvsem v spomladanskih in poletnih dneh v popoldanskih urah, ker je bilo potrebno opraviti meritve in opazovanja v točno določenem delu vegetacije. V poletnih počitnicah smo bili v času žetve v navezi s kmeti, ker za naše raziskovalno delo nismo smeli zamuditi žetve. Meritve hektolitrske teže, vsebnosti beljakovin in padnega števila je opravilo podjetje Bureau Veritas. Izdali so certifikat o količini in kakovosti pšenice, ki nam je bil v pomoč pri našem raziskovalnem delu. Merjenje nitratov v pšenici sta učenki opravili v šolskem laboratoriju. Merjenje dolžine klasov, štetje rastlin na kvadratnem metru, štetje zrn v klasu pa je potekalo neposredno na terenu.

Z delom na terenu, laboratorijskim delom in analizo podatkov sta učenki potrdili oz. zavrgli devet hipotez, ki sta jih postavili na začetku raziskovalne naloge.

Potrditev in zavrnitev hipotez:

1. V konvencionalno pridelani pšenici bo vsaj 10-krat več nitratov kot v ekološki pšenici. **POTRJENA**
2. Prst, v kateri je rasla konvencionalno pridelana pšenica, bo vsebovala vsaj 15-krat več nitratov kot prst, v kateri je rasla ekološka pšenica. **OVRŽENA**
3. Na enem m<sup>2</sup> obdelovalne površine ekološke pšenice bo vsaj 2-krat več plevela kot na enem m<sup>2</sup> obdelovalne površine konvencionalno pridelane pšenice. **POTRJENA**
4. Na enem m<sup>2</sup> obdelovalne površine konvencionalno pridelane pšenice bo vsaj 50 % več rastlin pšenice kot na enem m<sup>2</sup> obdelovalne površine ekološke pšenice. **OVRŽENA**
5. Klas konvencionalne pšenice bo vsaj 2-krat daljši kot klas ekološke pšenice. **POTRJENA**
6. V klasu konvencionalno pridelane pšenice bo vsaj 30 % več zrnja kot v klasu ekološke pšenice. **POTRJENA**
7. V konvencionalno pridelani pšenici bo vsaj 15 % več beljakovin kot v ekološki pšenici. **OVRŽENA**

8. Konvencionalno pridelana pšenica bo imela vsaj 20 % večjo hl težo kot ekološka pšenica. OVRŽENA
9. Konvencionalno pridelana pšenica bo imela vsaj 20 % večje padno število kot ekološka pšenica. POTRJENA

Od devetih hipotez sta učenki pet hipotez potrdili in štiri ovrgli.

V zaključku svoje raziskovalne naloge sta poiskali razloge ZA in PROTI pridelovanju ekološko pridelane pšenice.

Razlogi ZA pridelovanje ekološke pšenice:

- Prepoved uporabe kemičnih in sintetičnih fitofarmaceutskih sredstev.
- Prepoved uporabe mineralnih gnojil.
- Visoko kakovostna pridelana hrana.
- Ugoden vpliv na zdravje ljudi.
- Višja cena pridelka za pridelovalca.
- Varovanje okolja (vode, tal, zraka).
- Prispevek k večji biodiverziteti.
- Manj toplogrednih plinov.

Razlogi PROTI pridelovanju ekološke pšenice:

- Manjši pridelek in s tem manjša proizvodnja hrane.
- Višja cena pridelka za potrošnika.

#### 4. ZAKLJUČEK

Raziskovalna naloga je nastajala deset mesecev. Učenki sta se udeležili regijskega in državnega tekmovanja Srečanja mladih raziskovalcev Slovenije ter osvojili zlato in srebrno priznanje. Z raziskovalno nalogo sta se naučili metodičnega dela. Pridobili sta izkušnjo, ki je učenkama koristila pri nadaljnjem šolanju, saj sta v gimnaziji obe uspešno nadaljevali z izdelavo raziskovalnih nalog. Ena izmed njiju se je odločila za študij kemije. Prepričana sem, da je izdelava raziskovalne naloge v osnovni šoli pripomogla k njeni odločitvi za študij. S sodelavko sva ugotovili, da osnovnošolci pri izdelavi raziskovalne naloge potrebujejo veliko pomoči in podpore mentorjev. Zato vidim smisel za izdelavo raziskovalnih nalog v osnovni šoli pri učencih, ki so motivirani, vedoželjni, samoiniciativni in pripravljeni stopiti iz cone udobja.

#### VIRI IN LITERATURA

- Bavec, M., Robečar, M., Repič, P., Štabuc-Starčević, D. (2012). Sredstva in smernice za ekološko kmetijstvo. Maribor: Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede, Inštitut za ekološko kmetijstvo
- Belšak Šel, N. (2018). Priročnik z navodili za izdelavo raziskovalne naloge (Priročnik, Znanstveno-raziskovalno središče Bistra Ptuj). Pridobljeno s <http://www.bistra.si/>
- Panič, S. (2010). Ekološka pridelava živil v slovenskem prostoru (Diplomsko delo, Kranj). Pridobljeno s <https://dk.um.si/Dokument.php?id=18838>
- Tanjšek, T. (1988). Pšenica. Ljubljana: ČZP Kmečki glas

Alenka Šrot

alenka.srot@guest.arnes.si  
OŠ Zreče

## MATEMATIČNA DELAVNICA NA TABORU ZA NADARJENE UČENCE

### MATH WORKSHOP AT THE ENRICHMENT CAMP PROGRAM FOR GIFTED PUPILS

#### ŽIVLJENJEPIS

Sem Alenka Šrot. Končala sem visokošolski študij matematike, pedagoška smer, na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo v Ljubljani. Poklicno pot sem začela na Srednji strokovni šoli v Štorah, kjer sem poučevala matematiko 13 let. Sedaj sem 21 let zaposlena na OŠ Zreče kot učiteljica matematike v 7., 8. in 9. razredu. OŠ Zreče je vsa leta nadpovprečno uspešna na NPZ iz matematike. Vsako leto sestavim urnik za predmetno stopnjo in organiziram tekmovanje iz matematike za celo šolo. Vrsto let sem bila pomočnica glavnega ocenjevalca pri nacionalnih preizkusih znanja.

\*\*\*

#### POVZETEK

V osnovni šoli je zelo velik izziv delo z matematično nadarjenimi učenci. Na naši šoli vsako leto izvedemo Tabor za nadarjene za učence od 7. do 9. razreda, ki se začne že v petek dopoldan in zaključi v soboto. Na taboru so zastopana različna področja, saj so udeleženi učenci različnih nadarjenosti. Predstavila bom nekaj načinov motiviranja učencev za matematiko na tem taboru, kjer so reševali zanimive matematične naloge (Goldbachova domneva), z računalniškim programom GeoGebra pa spoznavali lepoto matematike v geometriji (Eulerjeva premica in krožnica deveterih točk).

Ključne besede: matematična delavnica, nadarjeni učenci, Goldbachova domneva, Eulerjeva premica, krožnica deveterih točk

#### ABSTRACT

It is quite a challenge to work with mathematically gifted pupils in primary school. Every year our school prepares a camp enrichment program for gifted pupils from 7th to 9th grade, which begins on Friday morning and ends on Saturday. There are different fields represented at the camp as the participants are variously gifted. I shall present some kinds of motivation for pupils from this camp, who were solving some interesting mathematical problems (Goldbach conjecture) and discovering the beauty of geometry with computer program GeoGebra (Euler line and nine-point circle).

Keywords: Key words: mathematic workshop, gifted pupils, Goldbach conjecture, Euler line, nine-point circle

Lektoriranje prispevka: Barbara Potnik

## 1 UVOD

Nadarjeni ali talentirani so tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji bodisi v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potenciale na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju. Takšni učenci poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti. Zato na Osnovni šoli Zreče poleg dodatnega pouka pri različnih predmetih organiziramo tudi Tabor za nadarjene učence, popoldanske delavnice za nadarjene in večere branja. V te dejavnosti so vključeni tisti učenci z dejanskimi visokimi dosežki, kot tudi tisti s potencialnimi zmožnostmi za take dosežke na različnih področjih. Na Taborih za nadarjene smo imeli naslednje delavnice: treniranje inteligence v šoli, ruska delavnica, športna delavnica, čuječnost, geocaching, telovadba za možgane, pozitivna samopodoba. V nadaljevanju bom opisala matematično delavnico na tem taboru.

## 2 MATEMATIČNI RAZVEDRILNI PROBLEMI IN TRIKI

Ker se Tabora za nadarjene udeležijo učenci različnih sposobnosti, sem izbrala naloge, ki jih sicer ne rešujemo pri rednem pouku, a so za učence zelo zanimivi.

### 1. naloga: Goldbachova domneva

Obstaja veliko matematičnih problemov, za katere še niso našli rešitev. Takšni problemi so včasih postavljeni kot uganka ali domneva brez dokaza. Enega takšnih primerov je predstavil matematik Christian Goldbach (1690 – 1764) v pismu Leonardu Eulerjevu (1707–1783) leta 1742. Ta znani primer iz teorije števil se imenuje Goldbachova domneva in je eden najstarejših primerov na področju teorije števil, ki še ni bil dokazan. Glasi se: Vsako sodo število, večje od 2, lahko zapišemo kot vsoto dveh praštevil.

Kot zanimivost povemo, da je grški pisatelj in matematik Apostolos Doxiadis (1953) leta 1992 na osnovi te domneve napisal roman Stric Petros in Goldbachova domneva. Glavni junak je čudaški Petros Papahristos, ki živi samotno v vasici nedaleč od Aten, obdeluje svoj vrtiček in se požvižga na vse svoje sorodnike, razen na svojega nadobudnega nečaka. Ko ta nekega dne prestreže skrivnostno vabilo, namenjeno stricu Petrosu, se začne razkrivati življenjska zgodba o možu, ki so ga nadarjenost, vedoželjnost, a tudi kanček napuha pripeljali v sam vrh svetovne matematične elite.

Britanska in ameriška založnika sta leta 2000 roman objavila v angleščini (prevedel ga je Doxiadis sam) in ponudila milijonsko nagrado tistemu, ki bi dokazal Goldbachovo domnevo do aprila 2002. A to ni uspelo nikomur. 16. februarja 2008 je portugalski profesor Tomas Oliveira e Silva pokazal, da domneva velja do števila  $1,1 \cdot 10^{18}$ .

Kadar matematiko povežemo z zgodovino in povemo kakšno zanimivo zgodbo, ki je povezana z matematičnim raziskovanjem, učence še dodatno motiviramo. Mnoge zgodbe so namreč zelo sporočilne, nekatere so zgolj zabavne, druge resnične. Učenci se seznanijo tudi s tem, kako so v preteklosti znani matematiki razmišljali. S takšnimi zgodbami učenci drugače gledajo na matematiko.

Naloga: Vsako sodo število, večje od 2, lahko zapišemo kot vsoto dveh praštevil.

Učencem se je zdela ta naloga še posebej zanimiva predvsem zaradi predzgodbe. Reševanja naloge smo se lotili tako, da smo se skupaj spomnili, katera so praštevila. Povedali so, da so to naravna števila, ki imajo natanko dva delitelja. Najmanjše in edino sodo praštevilo je 2. Praštevil je neskončno mnogo, kar je

dokazal že Evklid pred več kot 2300 leti. Nato so učenci pri sodih številih do vključno 44 pokazali, da ta domneva velja:

$$4 = 2 + 2, 6 = 3 + 3, 8 = 3 + 5, 10 = 5 + 5, 12 = 5 + 7, 14 = 7 + 7, 16 = 11 + 5, 18 = 11 + 7, 20 = 13 + 7, \\ 22 = 17 + 5, 24 = 17 + 7 = 19 + 5, 26 = 19 + 7 = 13 + 13, 28 = 23 + 5, 30 = 23 + 7, 32 = 29 + 3, \\ 34 = 29 + 5, 36 = 29 + 7, 38 = 31 + 7, 40 = 37 + 3, 42 = 37 + 5, 44 = 37 + 7 = 41 + 3$$

Skupaj smo ugotavljali, kakšen je pomen teh raziskav. Vrednost in pomen morda nista vidna takoj, ampak šele potem, ko jih nekdo z dovolj razumevanja prenese v prakso na nekem čisto novem področju.

## 2. naloga - razvedrilni problemi

Za naslednji matematični izziv sem izbrala nalogo, ki je osnovnošolcem bolj za razvedrilo, srednješolcem pa predstavlja dober primer geometrijskega zaporedja oz. geometrijske vsote. Razvedrilni problemi in matematične igrice prikažejo matematiko na zabaven način. S tem motiviramo učence in jim dajemo občutek uspeha ob reševanju problemov. Na ta način si želijo raziskovati dalje in imajo željo po spoznavanju novih vsebin. Nekatere razvedrilne naloge so lahko sestavni del snovi, ki jo obravnavamo, lahko pa jih uporabimo le za razvedrilo. Čeprav so včasih te naloge nekoliko nepraktične in neživljenjske, so po drugi strani zabavne, povečajo učenčevo zanimanje, spodbujajo intelektualno radovednost in omogočajo raziskovanje matematičnih tehnik in konceptov. Najboljši primeri razvedrilnih nalog so tisti, ki pokažejo zahtevnost, vendar so hkrati enostavno rešljivi.

Naloga: Bi raje zaslužili 100 000 evrov vsak dan v mesecu ali bi raje zaslužili 1 cent prvi dan, 2 centa drugi dan, 4 cente tretji dan in vsak nadaljnji dan dvakrat toliko kot prejšnji dan ter tako naprej vseh 31 dni?

Z učenci smo debatirali, kaj je boljše. Večina je menila, da prva varianta, saj so to lahko izračunali na pamet. Za drugo možnost so ugotovili, da ne bo šlo na pamet. Pomagali so si z žepnimi računalni in prišli do zaključka, da pri drugi možnosti dobijo 21 474 836, 47 evra, pri prvi pa »samo« 3 100 000 evrov. Ugotovili so, da bi brez žepnega računalna to zelo dolgo računali, hkrati pa so bili zelo presenečeni nad rezultatom. Povedala sem jim, da bodo lahko to v srednji šoli izračunali s pomočjo geometrijske vsote:

$$1/100+2/100+4/100 + 8/100+\dots+2^{30}/100= 1/100 \cdot (2^{31}-1) = 21\,474\,836,47$$

## 3. naloga - matematični triki.

Pri učencih lahko vzpodbudimo zanimanje in radovednost tudi s predstavitvijo navideznih čarovnij. Motiviramo jih s tem, da problem, ki je enostavno rešljiv, predstavimo tako, da se učenci vprašajo, kako in zakaj smo do rešitve prišli.

Naloga:

Izberi neko trimesno število. Prva in zadnja števka ne smeta biti enaki.

Nato zapiši število v obratnem vrstnem redu. Primer: če si izbral število 123, zapiši število 321.

Odštej manjše število od večjega.

Če je rezultat dvomestno število, dodaj spredaj 0 (sicer ne naredi ničesar).

Rezultat zapiši v obratnem vrstnem redu.

Seštej prejšnji in novi rezultat.

Dobljeni rezultat pomnoži z 100 000 000.

Odštej 74 326 174 341.

Dešifriraj rezultat. Poglej, katera črka ustreza posamezni števk. Izpiši črke. Dobljeno besedilo preberi od desne proti levi.

2	T
3	A
4	L
5	O
6	B
7	Š
8	N
9	S

Slika 1: Magična koda

Dobimo geslo: SOBOTNA ŠOLA

### III. Čarovniški trik

Izberi neko trimesno število. Prva in zadnja števka ne smeta biti enaki.  
Nato zapiši število v obratnem vrstnem redu.  
Primer: če si izbral število 123, zapiši število 321.  
Odštej manjše število od večjega.  
Če je rezultat dvomestno število, dodaj spredaj 0( sicer ne naredi ničesar).  
Rezultat zapiši v obratnem vrstnem redu.  
Seštej prejšnji in novi rezultat.  
Dobljeni rezultat pomnoži z 100 000 000.  
Odštej 74 326 174 341.  
Dešifriraj rezultat. Poglej, katera črka ustreza posamezni števk. Izpiši črke. Dobljeno besedilo preberi od desne proti levi.



Magična koda:

2	T
3	A
4	L
5	O
6	B
7	Š
8	N
9	S

$$\begin{array}{r} \text{izbrano št.: } 546 \\ 645 \\ \hline 645 \quad 990 \\ -546 \quad 99 \\ \hline 99 \quad 1089 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 108\,900\,000\,000 \\ - 74\,326\,174\,341 \\ \hline 33\,573\,825\,659 \\ \text{ALOSANTOBOS} \end{array}$$

←  
GESLO: SOBOTNA ŠOLA

Slika 2: Rešitev 3. naloge

Učenci so bili nad to nalogo neverjetno navdušeni. Zanimivo se jim je zdelo, da so vsi dobili enako geslo. Spraševali so se, kako je to mogoče. Pogovorili smo se, zakaj so dobili vsi enako geslo, kljub temu, da si je vsak izbral svoje število. Tu so zopet opazili lepoto in čarobnost matematike.

### 3 ZABAVNA GEOMETRIJA

V drugem delu smo se preselili v računalniško učilnico, kjer so učenci s pomočjo programa GeoGebra načrtali Eulerjevo premico in krožnico deveterih točk.

GeoGebra se je pojavila kot program za dinamično geometrijo leta 2001, v katerem se prepleta geometrija in algebra. Avtor je Markus Hohenwarter s salzburške univerze. GeoGebra je interaktivna programska oprema za učenje in poučevanje matematike od osnovne šole do univerzitetne ravni in še dalje. Konstrukcije je mogoče izdelati s točkami, vektorji, odseki, premicami, poligoni, polinomi in funkcijami, ki jih je mogoče pozneje dinamično urejati. Program je preveden tudi v slovenščino.

Uporaba računalniških programov pri poučevanju matematike predstavlja velik izziv. S pomočjo GeoGebre in podobnih programov lahko matematiko odlično približamo učencem, željnih spoznavanja novih tehnologij. To vpliva na boljšo predstavljaljivost in razumevanje geometrijskih in algebrskih pojmov ter izrekov, predstavlja pa tudi pomoč pri oblikovanju in dokazovanju geometrijskih domnev.

Učenci se srečajo z računalniškim programom GeoGebra že v 6. razredu, ko s pomočjo programa rišejo premice, pravokotnice, daljice, kote, merijo kote, raziskujejo orientacijo kotov ...V 7. razredu nato rišejo simetrale kotov, simetrale stranic trikotnikov, težiščnice trikotnikov, višine trikotnikov, zrcalijo like preko premice in preko točke, raziskujejo vsoto notranjih kotov v trikotniku in trikotniško neenakost ...

Z učenci smo v drugem delu delavnice najprej ponovili, katere so znamenite točke trikotnika in kako jih narišemo. Spomnili so se, da so to: višinska točka, ki je presečišče nosilk višin, središče trikotniku očrtane krožnice je presečišče simetral stranic; središče trikotniku včrtane krožnice je presečišče simetral kotov in težišče, ki je presečišče težiščnic. Skupaj smo obnovili njihovo znanje o načrtovanju z ustreznimi orodji v programu GeoGebra.

#### 1. naloga

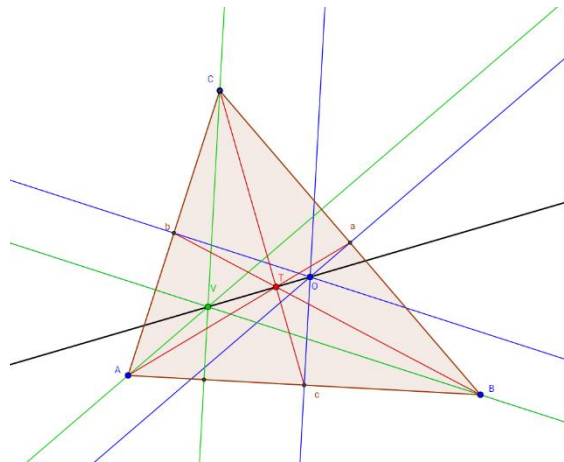
S pomočjo programa GeoGebra nariši tri znamenite točke raznostraničnega trikotnika ABC in jih označi: višinsko točko z V, središče trikotniku očrtane krožnice z O in težišče s T.

Opazuj medsebojno lego točk O, T, V ter zapiši ugotovitev. S premikanjem posameznega oglišča si oglej lego točke O glede na trikotnik.

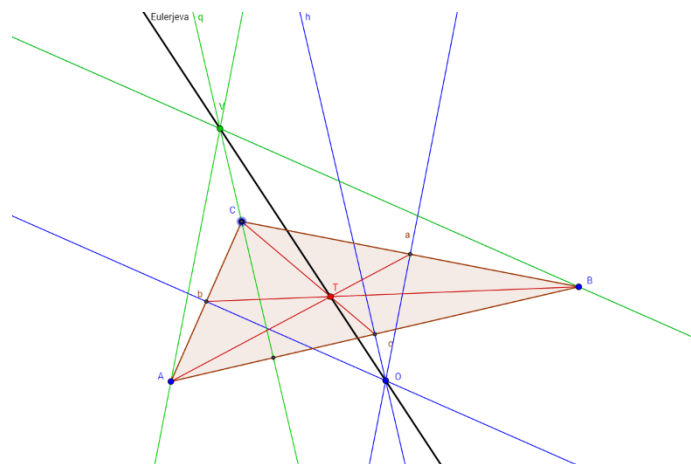
Vsak učence je samostojno narisal poljuben raznostranični trikotnik in ustrezne znamenite točke trikotnika. Za simetrale so uporabili eno barvo, za težiščnice drugo in za nosilke višin tretjo barvo. Točke so tudi označili s črkami O, T, V. Ugotovili so, da točke O, T, V ležijo na isti premici.

Z merjenjem so ugotovili tudi razmerje daljic:  $|OT| : |TV| = 1 : 2$ .

S premikanjem posameznega oglišča so opazili, da točke O, T, V vedno ležijo na isti premici. Opazovali so tudi lego točke O glede na trikotnik. Pri topokotnem trikotniku leži zunaj trikotnika, v ostrokotnem pa znotraj trikotnika, v pravokotnem trikotniku leži na hipotenuzi.



Slika 3: Eulerjeva premica - ostrokotni raznostranični trikotnik



Slika 4: Eulerjeva premica - topokotni raznostranični trikotnik

Povem jim, da se ta premica imenuje Eulerjeva premica.

Leonard Euler (1707–1783) je bil švicarski matematik in fizik, ki je prispeval kar nekaj revolucionarnih odkritij na različnih področjih. Leta 1766 je Euler popolnoma oslepel, svoja odkritja je narekoval po sijajnem spominu. Dosegel je vidne rezultate na vseh področjih matematike, ki so tedaj obstajala, na mnogih področjih je bilo Eulerjevo podajanje snovi skoraj popolnoma dokončno. V času, ko je živel, je izšlo 530 njegovih knjig in člankov, po njegovi smrti pa še 356. Zanimiv je podatek, da je leta 1727 Euler sodeloval na akademskem tekmovanju v Parizu, kjer je reševal problem najboljše tehnike postavitve jamborjev na ladje. Osvojil je drugo mesto za Pierrom Bougerom, ki je kasneje postal znan kot "oče ladijske arhitekture". Od takrat naprej je Euler sodeloval vsako leto in zmagal dvanajstkrat zaporedoma.



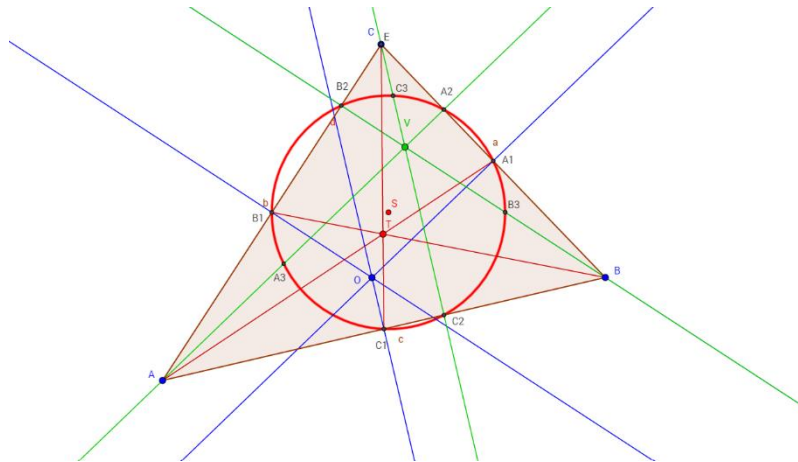
## 2. naloga

Za risanje krožnice deveterih točk ali Feuerbachove krožnice so dobili učenci podrobna navodila.

Nariši:

- ostrokotni raznostranični trikotnik ABC;
- simetrale stranic z modro barvo: presečišče označi s črko O;
- težiščnice z rdečo barvo: presečišče označi s črko T;
- nosilke višin z zeleno barvo: presečišče označi s črko V;
- razpolovišča stranic in jih označi: A1, B1, C1;
- nožišča višin in jih označi: A2, B2, C2;
- razpolovišča daljic AV, BV, CV in jih označi: A3, B3, C3;
- razpolovišče daljice OV in ga označi s točko S, ki je središče krožnice;
- krožnico s središčem v S in polmerom  $|SA1|$ .

Učenci so bili navdušeni, da jim je uspela zahtevna konstrukcija narisane krožnice, ki je potekala skozi devet točk. Ugotovili so, da s premikanjem oglišč trikotnika ležijo te točke na isti krožnici.



Slika 5: Krožnica deveterih točk

## 4 ZAKLJUČEK

Ob koncu matematične delavnice so učenci izpolnili evalvacijski vprašalnik. Delavnico so pohvalili, druženje z »drugačno« matematično jim je bilo zelo zanimivo, čas jim je hitro minil, še posebej jim je bilo všeč delo z računalniškim programom GeoGebra. Pohvalili so izbor raznovrstnih matematičnih izzivov. Izrazili so željo, da bi se podobnih delavnic še udeležili. Delo je potekalo v sproščenem vzdušju individualno ali v tandemu in učenci so bili ves čas izredno motivirani za delo. Tudi sama pri svojem delu ugotavljam, da se premalo posvečamo nadarjenim učencem. V okviru rednega pouka je premalo časa zanje, dodatni pouk iz matematike pa je večinoma namenjen reševanju tekmovalnih nalog.

VIRI IN LITERATURA

Struik, Dirk J. Kratka zgodovina matematike. Ljubljana: DZS, 1978.

Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. Pridobljeno s

[https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Odkrivanje\\_in\\_delo\\_z\\_nadarjenimi\\_ucenci.pdf](https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf) (18. 2. 2022).

[https://www.modrijan.si/knjigarna/zadnji-izvodi/i\\_529\\_stric-petros-in-goldbachova-domneva](https://www.modrijan.si/knjigarna/zadnji-izvodi/i_529_stric-petros-in-goldbachova-domneva)  
(Pridobljeno 19. 2. 2022).

Ilc, K. Načini motiviranja učencev pri pouku matematike. Pridobljeno s

<https://dk.um.si/Dokument.php?id=28829> (20. 2. 2022).

GeoGebra. Pridobljeno s <https://sl.wikipedia.org/wiki/GeoGebra> (21. 2. 2022).

Jožica Vršič Novoselnik  
novoselnik.jozica@gmail.com  
OŠ Cerkevjak - Vitomarci

## MOČ BRANJA IN PRIPOVEDOVANJA THE POWER OF READING AND STORYTELLING

### ŽIVLJENJEPIS

Po poklicu sem profesorica slovenščine in teologije. Zaposlena sem na Osnovni šoli Cerkevjak – Vitomarci. Poučujem slovenščino, izbirni predmet gledališki klub in šolsko novinarstvo, obveznost pa dopolnujem v šolski knjižnici na POŠ Vitomarci. Zraven poučevanja veliko svojega časa na šoli namenjam pripravljanju prireditev, spodbujanju branja; v vrtcu in šoli izvajam jogo s pravljico, pripovedujem ob kamišibaju. Vsako leto z učenci pripravim gledališko predstavo.

\*\*\*

### POVZETEK

Branje in pripovedovanje je otrokom vrednota, ki jo začnemo razvijati v rani mladosti. Učitelji se pri svojem delu srečujemo z izzivi, kako približati knjige, branje in pripovedovanje otrokom. V članku vam bom predstavila, kako se na OŠ Cerkevjak – Vitomarci lotevamo branja in pripovedovanja pravljič, in sicer s pomočjo pravljič z jogo, pripovedovanjem ob kamišibaju. Domače branje je dejavnost, ki ji v šoli moramo posvetiti veliko pozornosti. Prebrana knjiga mladega bralca oblikuje in nanj vpliva, da se čustveno in intelektualno razvija.

Ključne besede: branje, pripovedovanje, joga, kamišibaj, domače branje

### ABSTRACT

The value of reading and storytelling is something that starts to develop in early age. Teachers find challenging of how to draw attention to books, reading and storytelling. In this article my objective is to present how we at a primary school Cerkevjak - Vitomarci tackle reading and storytelling, namely by means of storytelling with yoga, kamishibai and physical exercises before storytelling. Required reading is an activity that needs special attention. The book shapes and influences the young reader to emotionally and intellectually develops.

Keywords: reading, storytelling, yoga, kamishibai, required reading

Lektoriranje prispevka: Ksenja Žmauc

## 1 UVOD

Branje in pripovedovanje je otrokom vrednota, ki jo začnemo razvijati v rani mladosti, z namenom, da postanejo bralci, morda tudi pripovedovalci za vse življenje. Učitelji se pri svojem delu srečujemo z izzivi, kako približati knjige, branje in pripovedovanje otrokom. Pri svojem delu se lotevam različnih tehnik branja in pripovedovanja otrokom, pripovedovanje s kamišibajem, pravljici dodajam elemente joge, pred branjem pa pogosto izvajam gibalne vaje za boljšo motivacijo pred branjem. Domače branje je dejavnost, ki ji v šoli moramo posvetiti veliko pozornosti. Prebrana knjiga mladega bralca oblikuje in nanj vpliva, da se čustveno in intelektualno razvija.

## 2 BRANJE

Če ne bomo brali nas bo pobralo. (Tone Pavček, 2001), ta citat je vodilo pri mojem delu z mladimi bralci.

Danes je bralna sposobnost nujno potrebna vsakomur za smiselno preživetje v svetu neomejene besedilne ponudbe, ko nas različna besedila obdajajo in spremljajo od prve jutranje ure do zadnjih nočnih minut in nas z različnimi sporočili usmerjajo in z nami manipulirajo. K dinamičnemu razvoju sodobnih družb lahko prispevajo le visoko pisarni in ustvarjalni posamezniki s pozitivno samopodobo. Dobro načrtovana vzgoja za branje in pozitiven odnos do pisane besede je pomemben, žal pa usoden za vse otroke, ki jih ne uspemo prepričati o pomenu branja (Grosman, 2003).

Paul Kropp v svoji knjigi Vzgajanje bralca piše, da si lahko samo želimo, da naši otroci postanejo bralci za vse življenje. Da se branje spleča, kajti branje prinaša radost, čisto veselje, ko vstopamo v druge svetove, v svet domišljije.

Da vzgojimo bralce za vse življenje, je treba upoštevati tri temeljna pravila:

1. Vsak dan berite svojim otrokom.
2. Kupujte raznolike knjige in revije za svojega otroka in zase.
3. Razumno omejite gledanje televizije, videa in igranje računalniških video-igric.

Tretjemu pravilu se danes pridružuje razumna in omejena raba pametnih telefonov.

Motivacija za branje med 13. in 16. letom izrazito pada. Branje je pomembno za našo družbo kot celoto in za naše otroke kot posameznike. Mladostniki začnejo prosti čas porabljati zase, za svojo družabno življenje, šport, glasbo ali potrošništvo. Za branje se ne najde več časa. V tem obdobju je vloga staršev in šole pri motiviranju mladih bralcev izrednega pomena in tudi zelo zahtevna (Kropp, 2000).

## 3 PRIPOVEDOVANJE

Vsak otrok ob branju in pripovedovanju uživa. Pripovedovanje odraslih otrokom je bogata izkušnja za otroka. Pripovedovanje je početje, ki človeka spremlja že tisočletja. Po izvoru pripadamo ustnim kulturam, torej tistim, ki pisave še niso poznale in pri katerih so se vsa besedna sporočila prenašala le s pripovedovanjem.

Medijska agresivnost je nasproti govorjeni besedi huda konkurenca, po drugi strani pa velik izziv. Očarljivo je namreč v današnjem času zgolj s pripovedovanjem doseči popolno pozornost poslušalcev, očarljivo je doživeti moč človeške besede, ki plava skozi prostor in mir, ki se ob tem sprosti v prostoru in ljudeh. Pripovedovanje pritegne poslušalce vseh starosti. Pripovedovanje ni le govorjenje, je globlji odnos s poslušalcem. S pripovedovanjem krepimo otrokovo sposobnost poslušanja in koncentracije nasploh,

širimo njegov domišljjski svet in s tem ustvarjamo temelje za večjo samostojnost in ustvarjalnost v mišljenju (Štefan, 2003).

Z branjem in pripovedovanjem širimo otrokov besedni zaklad in sposobnost izražanja ter pisanja.

### 3.1 Pripovedovanje s kamišibajem

Kamišibaj prihaja z Japonske in pomeni papirnato gledališče. Kamišibaj je umetnost pripovedovanja zgodb ob slikah v malem lesenem odru. Gre za posebno umetniško obliko, ki povezuje besedno in likovno umetnost in presega meje med njima. Je vizualno pripovedno gledališče. Komunikacija z občinstvom pri izvedbi kamišibaja temelji na skupnem doživljanju zgodbe v interakciji slike in besede.



Fotografija 1: Pripovedovanje ob kamišibaju

Zgodbo lahko pripovedovalec bere s sličic na zadnji strani slik ali pripoveduje prosto, ob butaju lahko stoji ali sedi.

Pravila za pripovedovanje:

- kamišibajkar ali pripovedovalec postavi butaj na dvignjeno mesto (mizo);
- v butaju so slike, na njih je narisana zgodba;
- kamišibajkar odpre vratca butaja in začne pripovedovati zgodbo;
- med pripovedovanjem vleče slike iz butaja, po pripovedovanju se vratca zaprejo (Sitar, 2018).

Ob pripovedovanju lahko uporabimo rekvizite, pojemo, recitiramo, igramo na glasbila. Za uprizorjanje kamišibaja potrebujemo butaj (leseni oder), hiošigi (leseni palčki) in slike formata A3.

Otroci na OŠ Cerkvenjak – Vitomarci obožujejo pripovedovanje ob kamišibaju. V letošnjem šolskem letu sem jim za kamišibaj pripravila tri pravljice, in sicer Mojco Pokrajculjo, O volku, ki je padel iz pravljice in Janček Ježek (že narejena zgodba Založbe Aristej). Učenci tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja pa so ustvarjali kamišibaj o življenju in delu Franceta Prešerna. Kamišibaj uporabljamo tudi za ponavljanje in utrjevanje učne snovi. Zelo primeren je za pripovedovanje pravljic, basni, pripovedk, poezije, ugank, izštevank, lahko obnavljamo domače branje, lotimo pa se lahko tudi neumetnostnih besedilnih vrst (opis naravnega pojava, pripoved o življenju osebe).

### 3.2 Joga s pravljico

Pravljčna joga je vodena vadba z elementi joge, posebej oblikovana za otroke. Otroci se spoznavajo s svojim telesom, naučijo se osnovnih jogijskih položajev in preprostih dihalnih tehnik ter se ob tem odlično zabavajo. Pravljčna joga poudarja nenasilen odnos do sveta, ljudi, do samega sebe, predvsem poudarja pozitivno naravnost in ne spodbuja tekmovalnosti. Dovolj je, če otroci v jogi uživajo (Božič, 2012).

Elementi, ki jih zajema pravljčna joga, so: dihanje, asane, pravljica, glasba ter pripomočki. Vsaka asana postane nek pravljčni lik, ki je vpleten v zgodbo. Rdeča nit celotne pravljčne joge je pravljica, ki posamezne asane poveže v smiselno celoto (Božič, 2012).

Moja ura pravljčne joge je sestavljena iz uvodnih vaj, asan s pripovedovanjem zgodbe in sprostitve z vizualizacijo. Jogo običajno začnemo tako, da se usedemo v položaj lotusa, usedemo se udobno, prekrizamo noge, vzravnamo hrbtenico, roke sklenemo pred svoje srce in se zavemo dihanja. Pozdravimo se z jogijskim pozdravom namaste, kar pomeni »moja duša pozdravlja tvojo dušo« in zapojemo še mantró OM.

Ob začetku je čas, da uporabimo še katerega od pripomočkov in s tem ozavestimo dihanje: pihanje lističev, peres, dihano s pomočjo hubermanove mreže, duhamo rožice kot bikec Ferdinand (vdih) in potem pihamo svečko (izdih). Joga in pravljica sta dejavnosti, ki plemenitita ena drugo. K začetnim dejavnosti spada raztezanje; iz sedečega položaja roke povlečemo proti soncu (pokažemo kako smo veliki), se umivamo (umivamo dlani, vse od komolcev do ramen).

Asanam se lahko pridružijo pesmice; Ježek teka teka, Sijaj sija sončece, Metuljček cekinček, Majhen pajkec.

Elemnete pravljčne joge povežemo v celoto. V jedru si sledijo asane: drevo, lisica, miška, jež (pojemo pesem Ježek teka teka), mačka, pes, ptica, pes in zaspanček. Ob asanah pripovedujemo pravljico o jesen in živalih, ki se zbirajo v jesenskem gozdu.

Sledi vizualizacija gozda, ki je spokojen in miren. Pripovedujem vizualizacijo. Otroci so v položaju zaspančka, pokriti z odejico, na koncu vizualizacije se oglasijo še zvoki tibetanske pojoče posode, zvonček koshi, mogoče deževna palica.

Jogo s pravljico zaključimo z zrenjem v peščeno uro; vaja v čuječnosti. Na koncu sedemo v položaj lotusa in se pozdravimo s pozdravom namaste.

Pravljica je rdeča nit dejavnosti, vse se dogaja okrog zgodbe. Lahko si jih izmislimo ali pripovedujemo znane pravljice in zgodbe (Zrcalce, Kačalinka Čalalinka).

S starejšimi učenci imamo minutke za jogo (del priprave na učno uro), ob branju in pripovedovanju pogosto uporabljamo samo posamezne asane, ki so primerne za zaključek dejavnosti (lisica, drevo, gora, metulj).

Dejavnost izvajam tudi kot knjižničarka v vrtcu in z učenci prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja, na POŠ Vitomarci imam interesno dejavnost Joga s pravljico.

### 4 DOMAČE BRANJE

Učenci in učenke naj doma v posameznem šolskem letu preberejo tri do pet čim bolj raznovrstnih književnih besedil, sposobnejši pa jih lahko po presoji učitelja preberejo tudi več. Z upoštevanjem načela književne kakovosti ima elitna književnost izrazito prednost pred trivialno. V središču so besedila iz

slovenske književnosti ... Osrednje vsebine so dela klasikov, dopolnjujejo pa jih naslovi iz sodobne književnosti (Učni načrt, slovenščina).

Domače branje sodi v obvezni del učnega načrta za slovenščino, vsako leto pripravim (posodabljam) skupaj z učiteljicami, ki poučujejo slovenščino, seznam knjig za domače branje v posameznih razredih.

Vedno znova se ob sestavljanju seznama za domače branje sprašujemo, kakšni so njihovi interesi za branje in kako jim bo prebrana knjiga v življenju koristila.

Vsako domače branje obravnavam na drugačen način. Domačemu branju na leto v posameznem razredu namenimo najmanj pet šolskih ur obravnave, po potrebi lahko tudi več.

Obravnave domačega branja se lotevam na zelo raznolike načine:

- govorni nastop (ocenjevanje govornih nastopov),
- okrogla miza o književnem delu,
- obnova knjige (vsebine),
- izdelava knjižne kazalke,
- pisanje razlagalnega spisa,
- reševanje učnega lista,
- aktualizacija knjige (vodeni razgovor),
- risanje naslovnice o prebrani knjigi (ali pred branjem),
- nadaljevanje književnega dela,
- ocena knjige,
- zapis za na platnico knjige (6 povedi),
- ilustracija književnega dela,
- risanje stripa,
- opis in oznaka književnih oseb,
- dramatizacija prebranega dela (Županova Micka),
- izdelava kamišibaja,
- miselni vzorec o avtorju prebranega dela.



Fotografija 2: Knjižne kazalke

Pri obravnavi književnega dela lahko združujemo različne dejavnosti, večino dela opravimo v šoli, nekaj pa ga učenci lahko opravijo doma. Eno domače branje na leto ocenim (govorni nastop – predstavitev knjige ali pisanje razlagalnega spisa).

## 5 ZAKLJUČEK

Dejavnosti, povezane z branjem in pripovedovanjem, so hrana za dušo in telo naših učencev in tudi učiteljev. Kljub internetni dobi je zaradi knjig naše življenje lepše in bogatejše. Moč branja in pripovedovanja pomaga otrokom, da širijo svoj besedni zaklad, spoznavajo svet okrog sebe. Otrokom skoraj vsak dan berem ali jim pripovedujem zgodbo, pravljico in tudi poezijo.

Pri pouku slovenščine najstnike spodbujanjem k branju dobre literature, o prebranem se pogovarjamo, vrednotimo prebrano, pišemo in govorimo o prebranem in se lotevamo novih nalog.

## VIRI IN LITERATURA

Božič, U. (2012). Pravljična joga. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Grosman, M., Štefan, A., (2003). Beremo skupaj, priročnik za spodbujanje branja. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kropp, P. (2000). Vzgajanje bralca. Tržič: Učila.

Sitar, J. (2018). Umetnost kamišibaja, Maribor: Založba Aristej.

Učni načrt, Program OŠ, Slovenščina. (2018). Pridobljeno 20. 2. 2022 iz  
[http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni\\_UN/UN\\_slove\\_nscina\\_OS.pdf](http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slove_nscina_OS.pdf)

Zapiski s tečaja Pravljična joga s Tatjano Baligač, 2019.



dr. Tatjana Vučajnk  
tatjana.vucajnk@aau.at  
Univerza v Celovcu, Avstrija

## ROBOTKI BEE-BOT IN LITERANA BESEDILA BEE-BOT AND LITERARY TEXTS

### ŽIVLJENJEPIS

Dr. Tatjana Vučajnk, rojena 1976 v Brežicah, je profesorica slovenščine in se ukvarja s poučevanjem slovenščine tako prvega kot drugega in tujega jezika. Je avtorica številnih učnih gradiv in soavtorica učbenikov za poučevanje slovenščine kot drugega in tujega jezika (npr. Poigrajmo se slovensko, S slovenščino po svetu, Einstieg Slowenisch, Slovensko-nemški tematski slovar: osnovno in razširjeno besedišče, Jezik skozi leposlovje in projektne dneve, Čebelice letijo in pravljice spregovorijo, Pravljisnica). Zaposlena je na Univerzi v Celovcu.

\*\*\*

### POVZETEK

Dvojezično slovensko-nemško učno gradivo je namenjeno učencem različnih starosti, ki se slovenščino učijo kot (prvi), drugi ali tuji jezik v jezikovno in starostno heterogenih skupina, ter omogoča individualizacijo in notranjo diferenciacijo. Ob usvajanju jezikovnih kompetenc učenci razvijajo tudi literarne, kulturološke in IKT kompetence, hkrati pa se jim omogoča ustvarjalnost in razvijanje prostorskih predstav.

Ključne besede: poučevanje slovenščine, spodbujanje branja v slovenščini, slovenščina kot drugi in tuji jezik, jezikovno heterogeni razredi, slovenske pravljice

### ABSTRACT

Bilingual Slovene-German teaching material is intended for students of different ages who learn Slovene as (first), second or foreign language in linguistically and age-heterogeneous groups, and enables individualization and internal differentiation. In addition to language acquisition students also develop literary, cultural and ICT competencies, at the same time enable them to be creative and develop spatial representations.

Keywords: teaching slovene, reading in slovene, slovene as second and foreign language, linguistically heterogeneous classeslovene fairy tale

Lektoriranje prispevka: Tatjana Vučajnk

## ROBOTKI BEE-BOT IN LITERANA BESEDILA

Navidh za nastanek dvojezičnega učnega gradiva za učence slovenščine kot (prvega), drugega ali tujega jezika je nastal v okviru poučevanja slovenščine v starostno in jezikovno heterogenih skupinah (kombiniranih skupinah oz. razredih) v zamejstvu, kjer sta v ospredju individualizacija in notranja diferenciacija, saj želimo, da vsak učenec nadgrajuje svoje jezikovno znanje slovenščine (ter razvija literane kompetence v slovenščini); hkrati pa je pouk za učence zanimiv, živahen in igriv. Novo učno gradivo je tridelni didaktični komplet, ki ga sestavljata dvojezična (slovensko-nemška) čitanka z naslovom Pravljišnica, priročnik za učitelja z naslovom Čebelice letijo in pravljice spregovorijo ter igralne kartice.

Samo gradivo spodbuja tudi uporabo IKT, tj. robota čebelice (Bee-Bot®; poimenovanje čebelica zato, ker je robot podoben čebelici) s plastificirano igralno podlogo s 24 polji/žepki. Polja oz. žepke na plastificirani igralni podlogi napolnimo z igralnimi karticami iz učnega gradiva, ki je namenjeno učencem od šestega (z omejitvami) do dvanajstega leta, lahko pa ga uporabljajo tudi starejši, ki se želijo slovenščine učiti na igriv in inovativen način po načelih IKT.

## ZAKAJ RAVNO STRIP?

Osnova za izdelavo igralnih kartic (v nadaljevanju za posamezni sklop igralnih kartic uporabljamo poimenovanje čebelica) so bile Slovenske ljudske pravljice (in ena nemška) v stripu Matjaža Schmidta, ki so izšle pri Založbi Mladinska knjiga leta 2009. V gradivu je podan izbor osmih pravljic: Zakaj ima zajček kratek rep, Kako je rusica pregnala Mujo Karotovo, O šivilji in škarjicah, Zlatorog, O mladeniču, ki bi rad strah poznal, Palček, Deklica veka, Sveti Miklavž in parkelj.

Strip kot literarna vrsta se odlikuje po svojem specifičnem jeziku in ilustrativnosti. Za dvojezičnega oz. tujejezičnega govorečega (pa tudi za govorca prvega jezika, še zlasti neopismenjenega) so izredno pomembne tudi povedne ilustracije, saj omogočajo sklepanje o pomenu, v dejavnostih po branju besedila pa omogočajo pripovedovanje ob ilustracijah. Izkušnje kažejo, da strip kot literarna vrsta z vključevanjem IKT še dodatno motivira učence za delo z zahtevnejšimi literarnimi besedili. Zagovarjamo podajanje in vključevanje literarnih besedil od začetka učenja slovenščine, saj učencem ponujajo poistovetenje z njihovim miselnim svetom, hkrati pa so tudi predmet za razvijanje nadaljnje komunikacije (kar je sicer pri učenju prvega jezika stalnica). Skupni evropski jezikovni okvir (prevod v slovenščino iz leta 2011) je sicer literarna besedila umeščal na višje jezikovni ravni, medtem ko pa je Dodatek k Skupnemu evropskemu jezikovnemu okviru (2018) literarna besedila umestil tudi že na začetniške jezikovne ravni.

## KULTUROLOŠKE VSEBINE IN DOLŽINA PRAVLJIC

Pri izboru pravljic smo upoštevali skupine učencev, v katerih so tako učenci prvega kot tudi drugega in tujega jezika. Učitelju pa je prepuščeno, da učencu glede na njegovo jezikovno raven poda ustrezno bralno gradivo in vsebino, s katero tako diferencira in individualizira delo v razredu. Ob tem velja izpostaviti, da so izbrane pravljice zanimive tudi s kulturološkega vidika. Będkowska-Kopczyk in Antloga (2016: 534) navajata seznam ključnih besed slovenske kulture, kamor umešča »poimenovanja artefaktov (npr. kozolec), objektov narave (npr. Triglav), inštitucij (npr. Metelkova mesto), običajev (npr. pustovanje), fiktivnih in stvarnih likov (npr. Martin Krpan oz. France Prešeren), (avto)stereotipov (npr. delavnostjo)«. Kot fiktivne in stvarne like je treba zlasti pri šoloobveznih otrocih izpostaviti Deklico veka (pri kateri se nam zastavlja vprašanje, ali je bila prej Deklica veka ali Mojca Pokrajculja), svetega Miklavža, ki je v našem kulturnem prostoru zaznan kot eden izmed treh dobrih mož, ki obdarujejo otroke meseca decembra, ter

Zlatoroga, kozo z zlatimi rogovi, katerega poimenovanje pa je v širšem kulturnem pogledu znano zlasti zaradi poimenovanja piva (kot zanimivost naj omenim tudi prvo objavo zapisa pripovedi o Zlatorogu v Ljubljanskih novicah 1868, in sicer v nemščini). Zagotovo vsi ti liki »sežejo globlje v slovensko zavest« (Będkowska-Kopczyk in Antloga, prav tam). Pri izboru je bil pomemben kriterij tudi geografski in kulturni prostor v stiku. Pravljici Kako je rusica pregnala Mujo Karotovo ter Zlatorog pokrajinsko lahko umestimo v slovenski kulturni prostor ob italijanski meji, Deklico veka v prostor ob avstrijski meji, pravljico Palček pa kot izvorno nemško besedilo. Kot tipična slovenska pravljica je pojmovana O šivilji in škarjicah. Izbrane pravljice tako »zrcalijo duhovno plast določene jezikovne skupnosti« (Będkowska-Kopczyk 2020: 117) in doprinesjo k usvajanju medkulturnih kompetenc.

Kot pomemben kriterij za izbor besedil na področju kultur v stiku je dolžina pravljič v stripu, saj želimo tudi nebralce motivirati za branje literarnih besedil. Nebralci, še zlasti pa tisti, ki imajo težave z jezikom, pogosto raje posegajo po krajših besedil, kot so stripi na dveh straneh (Deklica veka, Sveti Miklavž in parkelj, Od kdaj ima zajček kratek rep, Kako je rusica pregnala Mujo Karotovo), pri njih pa želimo prav tako spodbuditi tudi branje daljših (stripa na štirih straneh, npr. Palček, O šivilji in škarjicah) in dolgih (stripa Zlatorog in O mladeniču, ki bi rad strah poznal) literarnih besedil.

#### VSEBINA IGRALNIH KARTIC

Igralne kartice na eni strani predstavljajo ilustrativno podporo zapisanemu besedilu, kar pomeni, da k določenemu kontekstualnemu zapisu besedila dodamo še ilustracijo. Tako imamo na eni strani ilustracije in zapise ključnih dogodkov iz pravljice, ki omogočajo prikaz oz. zapis zaporedja v zgodbi, hkrati pa tudi izbor ključnih besed (tako zapis kot tudi ilustracija) za razumevanje vsebine pravljice. Namen igralnih kartic je, da učenci ob branju zapisa ali ilustracije smiselno obnovijo pravljico ali samostojno tvorijo novo zgodbo. Tudi pri igralnih karticah smo upoštevali različne jezikovne ravni, saj so določeni besedni konteksti zapisani/povzeti le s povedjo, ki pa načeloma sledi pravilu enostavnejše in frekventnejše jezikovne strukture. Pri učencih želimo spodbuditi tudi ustvarjalnost in tvorjenje različnih smiselnih povezav, kar odražajo tudi same ilustracije, saj je ilustrirano potrebno tudi ubesediti z lastnimi nezapisanimi jezikovnimi strukturami.

#### ROBOT (Bee-Bot®)

Robot čebelica (Bee-Bot®) ima funkcijske tipke naprej, nazaj, levo, desno, pojdi (go), izbriši (x), premor (II), s katerimi programiramo in usmerjamo robota čebelico. Funkcijska tipka premor (II) omogoča različno programsko zaporedje, kratek postanek na delni rešitvi; v našem primeru je to npr. programiranje naprej, levo, premor, nazaj, nazaj, desno, naprej tako, da se za trenutek ustavi na ilustraciji z eno izmed rešitev, ker smo pritisnili na tipko premor, nato pa nadaljuje na zapis besede (besedne zveze) oz. povedi. Učenci se s čebelico učijo osnov programiranja, hkrati pa razvijajo orientacijo v prostoru. Čebelice temeljijo na »igrifikaciji« (game based learning), kar pa ne pomeni, da se pouk spreminja v igro, ampak se učenci s pomočjo igre lažje učijo, hkrati pa z njo pripomoremo k motivaciji ter ohranjamo pozornost, radoživost in vztrajnost. Gre za pedagoški pristop, ki povečuje aktivno udeležbo učencev v dejavnosti.

Čebelice, so zasnovane zelo široko in omogočajo učitelju še nadaljnje naloge ob delu z besedilom – ob iskanju kombinacij pri učenju programiranja, npr. iskanje različnih poti (algoritmov) do rešitve oz. rešitev.

Samo gradivo pa je zasnovano tudi tako, da ga je mogoče uporabljati, tudi če plastificirane igralne podloge z žepki in robota čebelice nimamo. Dejavnosti lahko izvajamo le z igralnimi karticami, tako da jih zložimo

kot v plastificirano igralno podlogo, namesto robota čebelice pa učenec na ustrezno rešitev postavi predmet (npr. gobo, radirko, igračo). V tem primeru je izpuščen le korak programiranja robota čebelice.

V priročniku za učitelja, ki opisuje možnosti uporabe didaktičnega gradiva, nikakor ne želimo posredovati receptov za izvedbo pri pouku, predlagamo le nekatere možnosti dela z gradivom. Učiteljem je glede na cilj in skupino omogočeno samostojno izbiranje besedil za branje in kombinacij čebelic (igralnih kartic).

#### ČITANKA PRAVLJISANICA

V čitanki so zbrane navedene pravljice v treh različnih oblikah zapisa – zgodba kot besedilo, zgodba v obliki stripa, zgodba v obliki slikopisa. Slikopisi so avtorska dela in nastali na podlagi stripov Matjaža Schmidta. So nekakšni povzetki zgodb, ki poleg ključnih besed oz. besednih zvez vključujejo tudi nekaj komunikativnih in uporabnih fraz. Za začetniške jezikovne ravni priporočamo zlasti branje stripov in slikopisov. Slednji so priporočeno čtivo v obdobju opismenjevanja.

Čitanko lahko uporabljamo za delo v razredu, kar bomo predstavili v nadaljevanju. Prav tako z njo želimo spodbujati družinsko branje v slovenščini oz. v nemščini (vsa besedila so prevedena v nemščino), če jim jezikovna raven v slovenščini tega ne omogoča več. Namen čitanke je tudi, da jo učenci odnesejo domov, pokažejo staršem, starim staršem in sorodnikom, da skupaj berejo pravljice v različnih oblikah zapisa in se o njih pogovorjajo, v katerem koli ponujenem jeziku.

#### DELO V RAZREDU

Namen vseh treh oblik zapisa besedila je, da učitelj znotraj jezikovno in/ali starostno heterogene skupine pri pouku slovenščine učencem omogoči individualizacijo in pridobivanje kompetenc ob literarnem in jezikovnem nadgrajevanju znanja. Zamišljen je tretjinski model dela v jezikovno in/ali starostno heterogeni skupini:

- prva tretjina ure je namenjena skupni uvodni motivaciji (aktivnostim za ogrevanje, spoznavanju novih besed in besednih zvez, pojasnjevanju kulturnega ozadja), napovedi in umeščanju besedila (dejavnosti pred branjem besedila);
- druga tretjina ure je namenjena branju/poslušanju besedila, tako da učitelj z različnimi oblikami zapisa besedila diferencira delo (učitelj bere učencem besedilo oz. vsak učenec bere besedilo, ki ga je po učiteljevi presoji sposoben na dani jezikovni ravni razumeti), premoru po branju (dejavnosti med branjem besedila);
- tretja tretjina ure pa je zopet mišljena kot skupna aktivnost različnih jezikovnih in/ali starostnih ravni, namenjena je izražanju doživetij, vajam za preverjanje razumevanja, pogovoru o besedilu, razčlenjevanju/analizi, sintezi, vrednotenju besedila, kreativnemu pisanju in novim nalogam; učitelj glede na skupino odloči, katero kombinacijo čebelice bo uporabil za dejavnost (dejavnosti po branju besedila).

S predstavljenim ne želimo vsiljevati modela dela v jezikovno in/ali starostno heterogenih skupinah, ponujamo le eno izmed možnosti, ki se je v praksi izkazala za uspešno.

Individualizacija in notranja diferenciacija se tako izvajata na dveh ravneh: najprej z izbiro besedila za branje (različne oblike zapisa besedil omogočajo primerjavo med zgodbami), nato pa še z izbiro igralnih kartic.

Konkretno si diferenciacijo in delo s čitanko predstavljamo tako, da znotraj ene skupine učeči se berejo tri različne oblike zapisa besedila. Učitelj presodi, katero obliko bo dal izbranemu učečemu se, npr. zgodbo brez ilustracij tistemu, ki je govorec slovenščine kot prvega ali drugega jezika, strip tistemu, ki je govorec slovenščine kot drugega jezika, slikopis ali strip tistemu, ki se slovenščine uči na začetniški ravni. Priporočamo, da učitelj v razredu glasno prebere besedilo, zato svetujemo, da pred branjem v razredu učencem da za domačo nalogo branje tiste oblike zapisa besedila, ki ustreza njegovi jezikovni ravni.

Nekatere čebelice omogočajo zlasti razumevanje, doživljanje, interpretiranje, vrednotenje prebranih besedil (Zakaj ima zajček kratek rep, Kako je rusica ugnala Mujo Karotovo, O šivilji in škarjicah, Zlatorog, O mladeniču, ki bi rad strah poznal), druge pa se osredotočajo bolj na utrjevanje slovnice (Palček) in besedišča (Deklica veka, Sveti Miklavž in parkelj).

#### VIRI IN LITERATURA

Będkowska-Kopczyk, Agnieszka, Antloga, Špela (2016): Klopotec kot ena ključnih besed slovenske kulture. In: Jesenšek, Marko (Ur.): Rojena v narečje. Akademikinji prof. Dr. Zinki Zorko ob 80-letnici. Maribor. Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 545–560.

Będkowska-Kopczyk, Agnieszka (2020): Uporabnost koncepta ključnih besed kulture pri poučevanju kulturoloških vsebin in razvijanju medkulturne zmožnosti (na primeru vinske leksike). V: Slavia Centralis. 1/2020. 7–17.

Skupni evropski jezikovni okvir. <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/SEJO-komplet-za-splet.pdf>

Dodatek k Skupnemu evropskemu jezikovnemu okviru. <http://www.dugs.si/wp-content/uploads/2018/03/Evropskikonf.okvirZJ.pdf>

Vučajnk, Tatjana (ur.) (2020/2021). Pravljisnica/Traummärchen. Laafeld: Pavelhaus/Pavlova hiša.

Vučajnk, Tatjana idr. (2020/2021). Čebelice letijo in pravljice spregovorijo ter igralne kartice/Im Bienenflug durch Märchenwelten und Spielkärtchen. Laafeld: Pavelhaus/Pavlova hiša.

## Marjon Willers in Chandra Pankhania

marjon@healtheducationtrust.com

Health Education Trust, Velika Britanija

chandra@healtheducationtrust.com

Health Education Trust, Velika Britanija

# VLOGA JEDILNICE PRI USTVARJANJU SPREMEMB NA PODROČJU PODNEBJA IN ZDRAVJA

## THE ROLE OF THE DINING ROOM IN CREATING CHANGE IN CLIMATE AND HEALTH

### ŽIVLJENJEPIS

Marjon Willers in Chandra Pankhania sta vodji oddelkov družbe Health Education Trust. Od leta 2007 sta sodelovali v programu Hrana za življenje, kjer sta uvedli koncept akcijske skupine za šolsko prehrano (SNAG). Skupina SNAG je pobudnik za vzpostavitev demokratičnega odločanja učencev na področju šolske prehrane in načrtovanja ukrepov za preoblikovanje kulture prehranjevanja. Ta koncept je tudi izhodišče za akcijski načrt aktivnosti na področju alergij, zdravja in podnebnih sprememb v šolah.

\*\*\*

### POVZETEK

Šolsko jedilnico lahko uporabimo za spremembe prehranjevalnih navad učencev. S tem dosegamo zdravstvene cilje posameznika in celotnega planeta. V šolskem okolju učencem lahko ponudimo zdravo izbiro hrane in ustvarimo okolje, v katerem so pripravljene izbirati in preizkušati tudi nova živila. V predstavitvi bodo obravnavana nekatera druga področja, ki jih morajo šole upoštevati, da bi zmanjšale količino zavrnjene hrane in spodbujale uravnotežene prehranjevalne navade. To vključuje razpoložnje, zdravje, zdravo telesno težo in pripravljenost za učenje. Dobro počutje učencev ne vpliva le na njihovo zdravje, temveč tudi na njihove učne dosežke in pozornost.

Ključne besede: prehranjevalne narave, zdrava prehrana, šolska jedilnica, zdravo življenje, podnebje, zdravje

### ABSTRACT

Utilising the dining room environment to nudge eating behaviour to meet individual and planet health goals. While pupils are at school, we can positively influence their eating habits for the better, by providing them with healthy choices but also creating an environment where pupils are willing to choose and try new foods they may not be exposed to at home. Providing a healthy menu does not automatically lead to pupils making balanced choices essential for good health. There are many other levers that influence choice. This presentation will look at some of the other areas that schools need to consider to reduce food waste and promote balanced eating habits in line with planetary health. This will incorporate mood, health, healthy weight and readiness to learn. Pupils' access to food outside of the school perpetuates inequality; positively influencing food choice at school can mitigate some of the negative effects. Pupils' wellbeing not only impact on their health but also their academic achievement and attainment. The dining

room environment creates an opportunity to equip pupils to make positive food choices outside of school to make them active food citizens rather than passive consumers.

Keywords: nutritional health, healthy eating, healthy living, healthy living, climate, school canteen, school meals

## Vloga jedilnice pri ustvarjanju sprememb na področju podnebja in zdravja

Chandra Pankhania / Marjon Willers  
Director – Health Education Trust

April 2022



## Kaj ustvarja prijetno okolje za prehranjevanje?

V klepetu zapišite, kaj je za vas pomembno, ko greste na večerjo.

Na osnovi česa izbirate, kam boste šli jest?



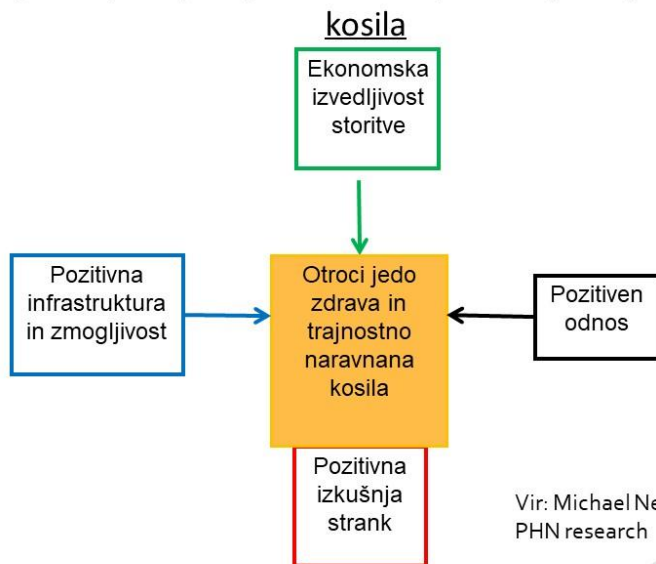
## Danes

- ▶ Kako ustvarimo pozitivno okolje v jedilnici?
- ▶ Glas učenca
- ▶ Ukrepaj
- ▶ Vpliv pozitivnega okolja v jedilnici





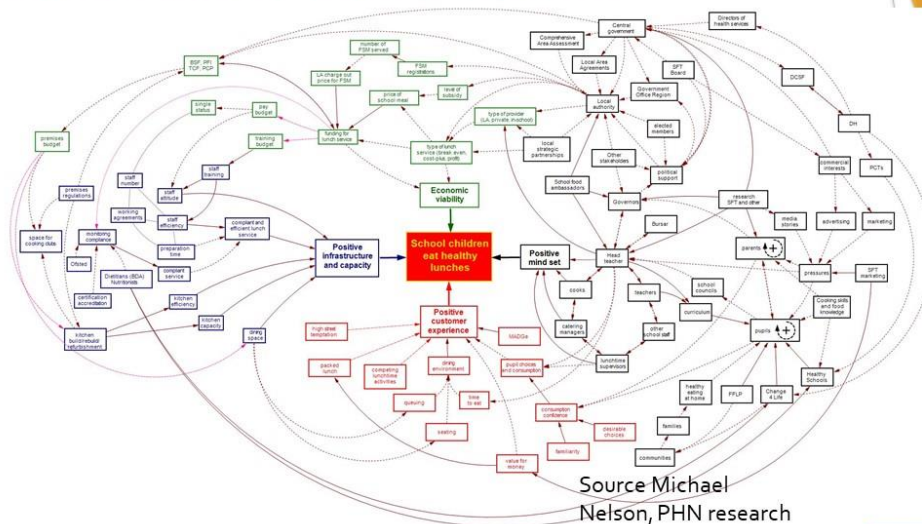
Dejavniki, ki vplivajo na zdravo prehranjevanje v času



Vir: Michael Nelson, PHN research



Hrana v šolah: shema sistema



Source Michael Nelson, PHN research







## Kdo?

Vsak v šolski skupnosti ima vlogo pri ugotavljanju načinov, kako izboljšati okolje prehranjevanja:

- ❖ Učenci
- ❖ Kuharji in pomočniki kuharjev
- ❖ Dežurni učitelji
- ❖ Starši
- ❖ Starejši vodje
- ❖ Učitelji
- ❖ Guvernerji



## Svetovanje

- ❖ Pregled šolske prehrane
- ❖ Iz ciljne skupine pridobite mnenje o tem, kako obrok izgleda, diši, kakšnega okusa je in kako zveni – včasih celo ime jedi otroke odvrne!
- ❖ Ciljna skupina je dober način za povratno informacijo o jedeh, ki so postrežene in lahko veliko pove o tem, zakaj je hrana zavržena.
- ❖ Učenci naj osveščajo o pomembnosti zmanjšanja odpadne hrane s posterji, nalepkami in tehtanjem zavržene hrane.



## Kontrolni seznam za pozitivno jedilnico

Aktivnost	Dobro opravljeno	Potrebno še nekaj dela	Ni opravljeno
Z učenci in zaposlenimi z navdušenjem govorite o šolski hrani.			
Posredujete bistveno sporočilo, zakaj je pomembno zmanjšati količino odpadne hrane in kakšna je prehranska vrednost zdravega prehranjevanja.			
Zavzemite aktivno vlogo pri poskušanju novih jedi in spodbujajte učence pri tem. Učenci bodo verjetno bolj pogumni pri poskušanju novih jedi, če bodo z ljudmi, ki jim zaupajo in jih imajo radi.			
Ne priganjajte učencev, ko jedo. Učenci bodo morda mislili, da morajo končati, če bodo zaposleni čistili mize in pospravljali pohištvo.			
Spodbujajte učence, da bodo poskusili jesti vsaj nekaj različnih sestavin kosila, namesto da bi jedli samo recimo škrobna živila in pustili zelenjavo, saj bodo pridobili, če bodo pojedli uravnotežen obrok.			

HEALTH  
EDUCATION  
TRUST®

Learn4Earth

Funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union



Aktivnost	Dobro opravljeno	Potrebno še nekaj dela	Ni opravljeno
Spodbujajte učence k pitju prosto dostopne vode s pipe, tako da je ponujena v vrčih na mizah.			
Poskušajte z gojenjem hrane, da učencem pomagata razumeti, od kod hrana prihaja. Če jo je mogoče uporabiti za pripravo šolskih obrokov, se prepričajte, da bodo učenci vedeli, da je to hrana, ki so jo sami vzgojili.			
Pomagajte mlajšim učencem, ki so mogoče manj samozavestni ali potrebujejo pomoč pri razumevanju pravil v jedilnici.			
Ocenite celotno izkušnjo obroka v jedilnici in presodite, ali bi želeli kupiti hrano in uživati v obroku v taki jedilnici. Če ne, potem razmišljajte, kaj bi se lahko spremenilo. Mogoče zmanjšanje hrupa, izboljšanje socialnega okolja s posedanjem odraslih med učence, uporaba namiznih prtov...			

HEALTH  
EDUCATION  
TRUST®

Learn4Earth

Funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union



## Zmanjšanje odpadkov

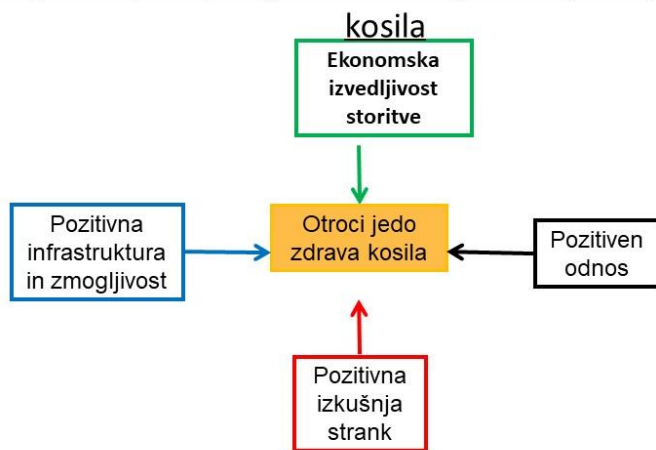


## Vpliv

- Bolj zdravi otroci
- Izboljšanje stanja
- Zmanjšana količina odpadne hrane/ boljše za podnebje
- Kohezivna skupnost
- Finančne koristi



Dejavniki, ki vplivajo na zdravo prehranjevanje v času



CHILDREN'S  
FOOD TRUST  
Eat. Better. Do Better.

Vir: Michael Nelson,  
PHN research



**Manja Žugman**

manja.zugman@gmail.com

OŠ Ledina, Bolnišnična šola, Ljubljana

## KULTURNO OBARVANA BOLNIŠNIČNA ŠOLA A CULTURE FOCUSED HOSPITAL SCHOOL

### ŽIVLJENJEPIS

Manja Žugman je diplomirana slovenistka, novinarka, literarna ustvarjalka in literarna kritičarka. Piše otroške uganke, poezijo, haikuje, spremne besede in kritike ter objavlja v slovenskih literarnih revijah. Posveča se kulturnemu novinarstvu in potopisnim reportažam, od leta 2006 do 2018 je soustvarjala časnik Šolski razgledi. Izdala je nekaj pesniških zbirk, zbirk otroških ugank, monografijo, prav tako pa uredila zbornik prispevkov Šola v bolnišnici.

Do leta 2020 je poučevala slovenščino, od leta 2021 pa je prevzela vodenje Bolnišnične šole OŠ Ledina v Ljubljani.

\*\*\*

### POVZETEK

Prispevek podaja uvid v kulturne dneve v bolnišnični šoli. Kulturni dnevi so prilagojeni specifičnim potrebam bolnih otrok in mladostnikov. Vsebine kulturnih dni so zasnovane tako, da omogočajo učencem in dijakom pridobivati nova znanja na zanimiv, poučen, problemski in raziskovalen način, hkrati pa delujejo tudi sprostitveno in terapevtsko. Kulturni dnevi bolnim otrokom in mladostnikom popestrijo in osmislijo dneve v bolnišnici.

Ključne besede: bolnišnična šola, kulturni dan, vzgojno-izobraževalni cilji, kompetence

### ABSTRACT

The article provides insight into the topic of culture days in the hospital school. They are adjusted to the specific needs of sick children and young people. The topics of the culture days are designed in such a way that they provide the pupils and students with the opportunity to gain new knowledge in a fun, educational way and provide the children with relaxation and therapy. The purpose of the culture days is to make the children and youth's time spent in the hospital more interesting.

Keywords: hospital school, culture day, educational goals, competence

Lektoriranje prispevka: Kristina Gruden Reya



## 1 PREDSTAVITEV BOLNIŠNIČNIH ŠOLSKIH ODDELKOV OŠ LEDINA

Bolnišnični šolski oddelki v šolskem letu 2021/2022 obeležujejo 70 let svojega delovanja. Od leta 1958 spadajo pod okrilje OŠ Ledina v Ljubljani. Bolnišnična šola deluje na Pediatrični kliniki in na dislociranih enotah; kot so Ortopedska klinika, Dermatovenerološka klinika, posamezni oddelki Psihiatrične klinike, Univerzitetni rehabilitacijski inštitut – URI Soča in Center za klinično psihiatrijo. V letošnjem šolskem letu se je odprla tudi dnevna bolnišnica na Mestni otroški bolnici, ki je prav tako dislocirana enota in del oddelka Službe za otroško psihiatrijo.

V bolnišnični šoli je zaposlenih 23 učiteljev. Vzgojno-izobraževalno delo udeležujemo za učence osnovnih šol in za srednješolce, ki sicer obiskujejo gimnazije ter druge srednje in poklicne šole. Pouk poteka individualno ali v manjših skupinah, poteka v živo ali na daljavo. Učence poučujemo in ocenjujemo. Srednješolce samo poučujemo oziroma jim nudimo individualno učno pomoč pri splošno-izobraževalnih predmetih, njihovo znanje pa oceni matična šola.

Slovenščino sem (poleg ostalih bolnišničnih oddelkov) poučevala tudi na oddelku Službe za otroško psihiatrijo, kjer so obravnavani in/ali hospitalizirani otroci in mladostniki s čustvenimi težavami. Ti se udeležujejo terapevtskih dejavnosti strokovnega zdravstvenega tima. Bolnišnično šolo začnejo obiskovati, ko tako presodi strokovni zdravstveni tim, s tem pa morajo soglašati tudi starši. Učitelji pri svojem učnem delu ves čas, na tedenski ravni, sodelujemo in se povezujemo s strokovnim zdravstvenim timom, se med seboj posvetujemo in skupaj iščemo načine, metode, poti in oblike pomoči, da bi posamezniku v največji možni meri tudi pomagali.

Letno je v bolnišnično šolo vključenih okrog 2700 otrok, od tega okrog 600 srednješolcev. Statistika kaže, da iz leta v leto potrebe po pouku v bolnišnični šoli naraščajo. Največ ur pouka izvedemo na pedopsihiatričnih oddelkih, na hemato-onkološkem oddelku in na Univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu Soča. Med šolskimi predmeti pa je največ potreb po pouku matematike, slovenščine in tujega jezika – angleščine.

## 2 DNEVI DEJAVNOSTI V BOLNIŠNIČNI ŠOLI

V bolnišnični šoli izvajamo številne projekte in dneve dejavnosti. Med projekti velja omeniti šolski časopis Utrinki, Robinzonova bralna značka, Robinzonova angleška bralna značka, Bolnišnične olimpijske igre, Likovni natečaj Hop na grad, Modri stol idr.

Realiziramo tehniške, naravoslovne, športne in kulturne dni. Potekajo v enem ali več dneh, vendar zagotovo znotraj enega tedna in v obsegu 4 pedagoških ur. Pozorni moramo biti na skrbne in raznoliko zasnovane priprave na dneve dejavnosti, saj nekateri učenci in dijaki pri nas ostajajo le nekaj dni, drugi nekaj tednov, tretji mesecev, nekateri celo vse leto. Nekateri posamezniki se zaradi svoje bolezni in načina zdravljenja vračajo večkrat v letu, tudi do desetkrat. Vzgojno-izobraževalne priprave moramo naravnati tako, da bodo zastavljene cilje dosegli osnovno- in srednješolci, ki bodo v določen dan dejavnosti vključeni bodisi individualno bodisi skupinsko. Predlogi in ideje za izvedbo morajo upoštevati še psiho-fizične (z)možnosti bolnega otroka oziroma mladostnika na določenem bolnišničnem oddelku. »Čeprav stremimo k poenotenju vsebin, morajo biti dejavnosti individualno prilagojene vsakemu učencu ali dijaku posebej glede na njegovo starost, vrsto bolezni in način zdravljenja« (Žugman, 2021). Število udeleženih otrok in mladostnikov se med izvajanjem dneva dejavnosti tudi spreminja; nekatere preseneti slabo počutje, oditi morajo na kakšno zdravstveno preiskavo ali poseg, obiščejo jih starši, prijatelji ali sošolci. Učitelji moramo biti pri tem zelo potrpežljivi in prilagodljivi. Dni dejavnosti pa ne realiziramo vedno le sami v okviru

bolnišnične šole, ampak k sodelovanju in soustvarjanju povabimo tudi različne zunanje institucije ali izvajalce (Moderno galerijo, Narodno galerijo, pisatelje, pesnike, glasbenike).

### 3 KULTURNI DNEVI

»Kulturni dnevi so dejavnost, ki bolnišnične prostore začasno spremeni v ustvarjalne delavnice, gledališče, muzej, razstavne prostore, koncertne dvorane in še druga zanimiva prizorišča« (Bečan, 2002). Vzgojno-izobraževalne priprave kulturnih dni pripravljamo slovenistke v okviru strokovnega aktiva, izvajajo pa jih učitelji na bolnišničnih oddelkih.

#### 3.1 Utrinkovanje

Prvi kulturni dan imenujemo Utrinkovanje in ga običajno izvedemo v tednu otroka. Namenjen je ustvarjanju prispevkov za bolnišnični šolski časopis Utrinki. Običajno vnaprej določimo tematiko, nazadnje smo izbrali Zgodbe v nas in okoli nas. Rdeča nit je bila zgodba: osebnoizpovedna, domišljajska, slišana. Učenci in dijaki so lahko ustvarili tudi skupno oddelčno zgodbo, lahko so se spomnili na čas epidemije korona virusa, na pripovedi svojih staršev in starih staršev, na doživetja v bolnišnici. Izbor vsebine je bil poljuben, ponudili pa smo jim bogat nabor idej. Zgodbo so lahko ubesedili, jo predstavili v stripu, likovni podobi ali uglasbeni.

Učenci in dijaki so sledili vzgojno-izobraževalnim ciljem: ustvarjanje za šolski časopis, razvijanje ustvarjalnosti in domišljije ob upoštevanju lastnosti dobre zgodbe, ustvarjalno preživetje bolnišničnega šolskega dne.

#### 3.2 Bolnišnični knjižni sejem ali Knjiga

Drugi kulturni dan uresničimo v času, ko poteka Slovenski knjižni sejem. Naslovimo ga Bolnišnični knjižni sejem ali Knjiga. Nadaljujemo z ustvarjanjem zgodb; tudi s ciljem pridobiti čim več prispevkov za šolski časopis. Učenci in dijaki so sledili predlogom in vzgojno-izobraževalnim ciljem prvega kulturnega dne, hkrati pa smo le-te nadgradili.

Uresničiti je bilo mogoče še vzgojno-izobraževalne cilje: učenci obišejo in spoznajo Slovenski knjižni sejem (na spletu, virtualno), spoznavajo pot knjige, predstavijo svoje najljubše knjige, zgodbe, avtorje, ustvarijo svoje zgodbe.

Posvetili smo se knjigi in pisanju zgodb, čeprav je bila odločitev glede na bralno pismenost in bralno kulturo slovenskih učencev in dijakov precej tvegana. Cilje smo odlično dosegli. Zanimivo namreč je, da so ob branju in poslušanju zgodb vztrajali tudi učenci, ki branja in pisanja ne marajo. Tako so zagotovo naredili v svojem življenju pomemben korak. Bralna kultura in bralna pismenost sta zagotovo pomembni stvari v šolanju in nasploh v življenju, a hkrati zelo zahtevni. Prav zaradi omenjenega šola od njiju ne bi smela bežati.

#### 3.3 Prešernovanje ali Urednikovanje

Tretji kulturni dan izvedemo v februarju in z njim počastimo Prešernov dan. Naslovimo ga Prešernovanje ali Urednikovanje. Na oddelku Službe za otroško psihiatrijo, kjer je največ otrok in mladostnikov, se običajno odvija Urednikovanje. Dan je namenjen urejanju prispevkov, nastalih na prvem in drugem

kulturnem dnevu – pripravi šolskega časopisa. Na tretjem dnevu dejavnosti se učenci in dijaki prelevijo v novinarje, urednike, lektorje, fotografe ter na podlagi prebiranja, razvrščanja, kritičnega presojanja, jezikovnega in slogovnega znanja spoznavajo delo različnih poklicev v časopisni hiši. Cilj je dokončno urediti Utrinke.

Prešernovanje se odvija na vseh drugih bolnišničnih oddelkih in je namenjeno kulturi ter kulturnemu prazniku. Sledimo vzgojno-izobraževalnim ciljem: učenci razmišljajo in se pogovarjajo o pomenu kulture in kulturnega praznika; obeležijo praznik z likovnim, literarnim, glasbenim, gibalnim ustvarjanjem na temo Prešerna, njegovega življenja in dela; spoznajo Prešernove nagrajence; spoznajo svetovni dan glasnega branja (5. februar), glasno berejo, sebe in poslušalce obdarijo z lepo besedo.

### 3.4 Slovenija praznuje

Četrty kulturni dan realiziramo v juniju. Z njim obeležimo dan državnosti in zaključek šolskega leta. Poimenujemo ga Slovenija praznuje. Učenci in dijaki sledijo vzgojno-izobraževalnim ciljem, kot so: spoznavajo kulturno-zgodovinske mejnike v razvoju slovenske države; praznik počastijo tudi z virtualnim literarno-zgodovinskim ogledom Ljubljane, na katerem spoznavajo področja jezika, literature in identitete; ustvarjajo na raznolikih področjih (glasba, poezija, ilustracija, kamišibaj, film, risanka, strip ...). Ugotavljamo namreč, da so kulturne in zgodovinske značilnosti naše prestolnice tiste vsebine, ki učence in dijake vedno privlačijo, hkrati pa je to priložnost, ko si npr. učenec iz Lendave lahko поблиže ogleda Ljubljanski grad, spozna arhitekta Plečnika in se sprehodi po Tromostovju ter se ustavi na Prešernovem trgu in prisluhne zgodbam o Prešernu in podobno.

Učenci in dijaki lahko pripravijo različne predstavitevne oblike Slovenije (turistični prospekti, razglednice, priponke, ppt-predstavitve, gesla, voščila domovini). Svoje stvaritve predstavijo na bolnišničnih oddelkih ali na šolski spletni strani. Vsekakor med dejavnosti sodijo še: ogled filma o osamosvojitvi, spoznavanje državnih simbolov, reševanje najrazličnejših spletnih kvizov na dano tematiko, za svoje vrstnike pripravijo kviz o slovenski državi in podobno.

## 4 SKLEP

Na kulturnih dneh učenci in dijaki pridobivajo kompetence za vse življenje; razvijajo ustvarjalnost in domišljijo v najširšem pomenu besede, sposobnost dojemanja spoznanj družboslovnih ved in jezikoslovja. Na svojevrsten način doživljajo umetniški izraz, besedo, spoznavajo zvok in gib ter »se navajajo na sprejemanje in vrednotenje lastnega dela, dela sošolk in sošolcev ter odraslih« (Žugman, 2021).

Učenci se posameznik na svoji bolnišnični poti tudi na dnevu dejavnosti pridobiva kompetence za učinkovito ustno in pisno sporazumevanje ter sodelovanje. Omogočimo mu poizvedovanje in iskanje informacij ter uporabo le-teh, da bi lahko (raz)rešil določen problem in dosegel vzgojno-izobraževalni cilj. Pri tem je neizbežno rokovanje s sodobno tehnologijo (razvijanje digitalne kompetence) in varno rabo spletnega okolja. Kulturni dan zasnujemo zanimivo, zadosti poučno in raziskovalno, pa tudi dovolj problemsko, stopnji učenca ali dijaka primerno.

Dnevi dejavnosti v bolnišnični šoli niso le učne, ampak tudi terapevtske narave. Bolnemu učencu ali dijaku popestrijo in osmislijo dneve v bolnišnici. Odpravijo ali vsaj omilijo njegove občutke osamljenosti, žalosti, strahu in tesnobe. Krepijo in ohranjajo njegovo življenjsko perspektivo (Bečan, 2004). Skozi dneve dejavnosti ugotavljamo posameznikova šibka področja in nadgrajujemo močna, ne nazadnje pa se na

kulturnih dneh učenec ali dijak dotakne samega sebe, svojih globin. Pozitivno prispevajo k njegovi samopodobi.

Slovenistke moramo biti pri snovanju kulturnih dni tudi same vedoželjne, vztrajne, razgledane in prilagodljive. Ves čas se moramo izobraževati in izpopolnjevati, prebirati literaturo, obiskovati gledališke predstave, muzeje, galerije, literarne večere, knjižne sejme in podobno, da se lahko pri nizanju predlogov za ustvarjanje poslužujemo svoje možganske nevihte, potem pa na dnevu dejavnosti le-te omogočimo, spodbudimo tudi pri učencu oziroma dijaku.

Bolnišnični učitelj je najprej sam pripravljen na vseživljenjsko učenje, zaradi česar pa si glede na okoliščine in specifiko bolnišničnega pedagoškega dela tudi želi, da bi njegov učenec bolezní navkljub rasel in se razvijal, saj »bolnišnična šola ni le šola, kjer se poučuje; je šola, ki učencu, njegovi bolezní navkljub, ponuja take načine dela, da je učenec vseskozi aktiven, ob delu sproščen, vesel in kreativen« (Bečan, 1996).

#### VIRI IN LITERATURA

Bečan, T. (1996): Magna Charta za vse hospitalizirane otroke, mladostnike in mladostnice. Vzgoja in izobraževanje 27, št. 3. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo.

Bečan, T. (2004): Bivanje otrok in mladostnikov v bolnišnicah. Zbornik 2004, ob 50. Letnici delovanja Pediatrične klinike v Ljubljani in 10. Obletnici organiziranih prizadevanj za gradnjo nove pediatrične klinike v Ljubljani. Ljubljana. Ustanova za novo pediatrično kliniko.

Bečan, T. (2002): 50 let bolnišničnega dela v Ljubljani. Zbornik OŠ Ledina – bolnišnična šola. Spletni vir: <https://www.bolnisnicna-sola.si/o-soli/zbornik/>. Pridobljeno: 23. 2. 2022.

Žugman, M. (2021): Šola v bolnišnici. Zbornik prispevkov ob 70-letnici bolnišnične šolske dejavnosti v Ljubljani. Spletni vir: [https://www.bolnisnicna-sola.si/files/2021/11/ZBORNİK-70-let\\_C.pdf](https://www.bolnisnicna-sola.si/files/2021/11/ZBORNİK-70-let_C.pdf). Pridobljeno: 23. 2. 2022.

AVTONOMIJA V ŠOLI  
14. mednarodni simpozij  
Črenšovci, 1. in 2. april 2022



# PROGRAM 14. MEDNARODNEGA SIMPOZIJA 2022

14. mednarodni strokovni simpozij  
»AVTONOMNI ODZIVI ZA USTVARJANJE SPODBUDNIH UČNIH  
OKOLIJ IN KREPITEV KOMPETENC ZA PRIHODNOST«

# PROGRAM SIMPOZIJA

Črenšovci, 1. in 2. april 2022

PETEK, 1. 4. 2022

8. <sup>00</sup> –8. <sup>30</sup>	Prijava udeležencev
8. <sup>30</sup> –8. <sup>50</sup>	Kulturni program: OŠ Franceta Prešerna Črenšovci <b>ODPRTJE</b> mednarodnega strokovnega simpozija in pozdravni nagovor: <ul style="list-style-type: none"><li>Vera Markoja, županja Občine Črenšovci</li><li>mag. Stanko Čerpnjak, ravnatelj OŠ Franceta Prešerna Črenšovci</li><li>Darja Farič Klemenčič, predstojnica ZRSŠ, OE Murska Sobota</li></ul>
PLENARNI DEL simpozija (telovadnica), moderator: Tomi Bušinovski	
8. <sup>50</sup> –9. <sup>25</sup>	Janez Pravdič <b>O nasilju malo drugače.</b>
9. <sup>25</sup> –10. <sup>05</sup>	mag. Marija Horvat <b>Pot do spodbudnega okolja ni kratka, ni lahka in se nikoli ne konča</b>
10. <sup>05</sup> –10. <sup>40</sup>	Alba Aguilar, Laura Valencia in Natàlia Rodríguez, Fundació Escoles Garbí, Španija <b>Šolska knjižnica: Spodbuda za vseživljenjsko učenje</b>
10. <sup>40</sup> –11. <sup>15</sup>	dr. Katarina Diklić in Marija Borojević, Osnovna šola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija <b>Vloga Osnovne šole "Vuk Karadžić" Surčin pri ustvarjanju spodbudnega okolja za razvijanje kompetenc</b>
11. <sup>15</sup> –11. <sup>40</sup>	ODMOR
11. <sup>40</sup> –12. <sup>05</sup>	dr. Tatjana Vučajnk, Univerza v Celovcu, Avstrija <b>Robotki BEE-BOT in literarna besedila</b>
12. <sup>05</sup> –12. <sup>30</sup>	Marjon Willers in Chandra Pankhania, Health Education Trust, Velika Britanija <b>Vloga jedilnice pri ustvarjanju sprememb na področju podnebja in zdravja</b>
12. <sup>30</sup> –13. <sup>05</sup>	dr. Philipp Reisner, Johannes Gutenberg University Mainz, Nemčija <b>Divide et impera: Šolska avtonomija kot instrument izobraževalne segregacije</b>
13. <sup>05</sup> –14. <sup>00</sup>	KOSILO

14. <sup>00</sup> –15. <sup>15</sup>	<b>Simpozij-PRVI DEL</b>
15. <sup>15</sup> –15. <sup>30</sup>	ODMOR
15. <sup>30</sup> –16. <sup>45</sup>	<b>Simpozij-DRUGI in TRETJI DEL</b>
16. <sup>45</sup> –17. <sup>00</sup>	ODMOR
17. <sup>00</sup> –17. <sup>30</sup>	Glasbeni nastop <b>MePZ Štefana Kovača</b> pod vodstvom mag. Tomija Bušinoskega. Glasbeni nastop <b>Mihaela Čerpnjaka</b> na klavirju.
17. <sup>30</sup> –18. <sup>30</sup>	<b>DELAVNICE</b>
18. <sup>30</sup> –19. <sup>00</sup>	VEČERJA (evalvacija dejavnosti)

<b>DELAVNICE</b>	<b>PETEK, 1. 4. 2022, 17.<sup>30</sup>–18.<sup>30</sup></b>
<ol style="list-style-type: none"> <li><b>Dediščina lokalnega okolja</b> (Pomelaj d.o.o.), učilnice v prvem nadstropju šole</li> <li><b>Robotki BEE-BOT</b> (dr. Tatjana Vučajnk, Susanne Weitlaner), učilnica št. 46 (drugo nadstropje)</li> </ol>	

## SOBOTA, 2. 4. 2022

8. <sup>00</sup> –8. <sup>30</sup>	Prijava udeležencev
<b>PLENARNI DEL</b> simpozija (telovadnica), moderatorka: Stanka Zver	
8. <sup>30</sup> –9. <sup>05</sup>	dr. Natalija Komljanc, Zavod RS za šolstvo <b>Razumevanje razvoja sposobnosti z vidika didaktike</b>
9. <sup>05</sup> –9. <sup>30</sup>	Andreja Jelovčan, Zavod sv. Stanislava, Ljubljana <b>Ustvarjalno učenje</b>
9. <sup>30</sup> –10. <sup>00</sup>	dr. Anna Marie Fisker, Center for Food science, design & Experience, University of Aalborg, Danska <b>Learn4Earth, projekt EU Erasmus+ za otroke, ki promovira podnebje, okolje in hrano</b>
10. <sup>00</sup> –10. <sup>25</sup>	Gabriel Díaz, Fundació Escoles Garbí, Španija <b>Čas za igro in vrtovi: celostni razvoj učencev</b>
10. <sup>25</sup> –10. <sup>45</sup>	ODMOR
10. <sup>45</sup> –11. <sup>10</sup>	dr. Jason O'Rourke, Washingborough Academy, Velika Britanija <b>Razvijanje glasu otrok za spodbujanje podnebja, okolja in hrane v osnovni šoli</b>
11. <sup>10</sup> –11. <sup>35</sup>	Ivan Škrlec <b>Izobraževanje in pametno okolje</b>

11. <sup>35</sup> -12. <sup>00</sup>	dr. Irena Markovič, OŠ Rače <b>Krepitev kompetenc pri raziskovanju lokalne zgodovine</b>
12. <sup>00</sup> -12. <sup>30</sup>	dr. Robert Repnik, FNM, Maribor <b>Kompetence</b>
12. <sup>30</sup> -13. <sup>30</sup>	KOSILO
13. <sup>30</sup> -15. <sup>10</sup>	<b>Simpozij ČETRI DEL</b>
15. <sup>10</sup> -15. <sup>20</sup>	ODMOR
15. <sup>20</sup> -15. <sup>30</sup>	<b>ZAKLJUČEK MEDNARODNEGA SIMPOZIJA</b>

**Tuji udeleženci simpozija:**

**Avstrija:** dr. Tatjana Vučajnk, Susanne Weitlaner

**Hrvaška:** Valentina Bogdan, Dražen Crnčec, mag. Maja Goričanec, mag. Ksenija Perčić, Srebrenka Puklavec  
Trstenjak, Monika Turk

**Danska:** dr. Anna Marie Fisker, Vibeke Prip Larsen, Mette Marie Valentin Sørensen

**Nemčija:** dr. Philipp Reisner

**Srbija:** Marija Borojević, Jelena Ćoso, dr. Katarina Diklić, Aleksandra Savanović, Marina Maksić, Jelena Marković, Jelena Mišić

**Španija:** Alba Aguilar, Gabriel Díaz, Natàlia Rodríguez, Laura Valencia

**Velika Britanija:** dr. Jason O'Rourke, Chandra Pankhania, Marjon Willers



European Taler Support Network





Simpozij PRVI DEL	<b>PETEK, 1. 4. 2022, 14.<sup>00</sup>–15.<sup>15</sup></b>
SKUPINA A Učilnica št. 52a Moderatorica: Mateja Rogan	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Jelena Marković, Osnovna škola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija <b>Zgodovina - pouk o preteklosti za podjetnostne kompetence v prihodnosti</b></li> <li>2. Sandra Ivanuša, OŠ Franceta Prešerna Maribor <b>Sprememba v odnosu in komunikaciji med učencem in učiteljem pred in po obdobju izobraževanja na daljavo</b></li> <li>3. Sara Horvat, Srednja upravno administrativna šola Ljubljana <b>Srečen učitelj – srečen učenec</b></li> </ol>
SKUPINA B Učilnica št. 52b Moderatorica: mag. Metka Husar Černjavič	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Valentina Bogdan in Monika Turk, Osnovna škola Sveti Martin na Muri, Hrvaška <b>Glasbena ustvarjalnost in digitalna orodja pri pouku tujega jezika - dejavnosti in projekti v OŠ Sveti Martin na Muri (nemški jezik)</b></li> <li>2. Margaret Godec, OŠ Janka Kersnika Brdo <b>Razvijanje veščine komuniciranja s pomočjo socialnih iger</b></li> <li>3. dr. Renata Močnik, Gimnazija Šiška <b>Več športnih aktivnosti za spodbujanje kreativnega učnega okolja in še bolj športno usmerjeno organizacijsko kulturo Gimnazije Šiška</b></li> </ol>
SKUPINA C Učilnica št. 46 Moderator: Boris Rudaš	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Aleksandra Savanović, Osnovna škola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija <b>Verski pouk – Kompetence za vseživljenjsko učenje skozi krščanske kreposti in dejanja</b></li> <li>2. mag. Klavdija Hrenko Podergajs, OŠ Starše <b>Oblikovanje s + ali RaP kot priložnost za spremembo poučevalne prakse</b></li> <li>3. Janja Senekovič, OŠ Franceta Prešerna Maribor <b>Motivacijski dejavnik didaktičnih iger pri zgodnjem poučevanju nemščine</b></li> </ol>
SKUPINA Č Učilnica št. 29 Moderator: Mitja Gomboc	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Jelena Čoso, Osnovna škola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija <b>Kompetence za celostno učenje, odgovoren odnos do okolja in sodelovanje v demokratični družbi, preko delavnic o svobodi, izmenjavi mnenj in občutkov</b></li> <li>2. mag. Vesna Rižnik, Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje, Velenje <b>Strategije dela in oblikovanje spodbudnega učnega okolja za učence z motnjo pozornosti in hiperaktivnosti</b></li> <li>3. Valerija Lepener, OŠ Franceta Prešerna Maribor <b>Vključevanje elementov Montessori pedagogike in Montessori materialov v pouk slovenskega jezika</b></li> </ol>
SKUPINA D Učilnica št. 30 Moderatorica: Nataša Čeh	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Marina Maksić, Osnovna škola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija <b>Naravoslovni muzej in pouk biologije</b></li> <li>2. mag. Katja Golob, Center za sluh in govor Maribor <b>Miselna aktivacija učencev in povezovanje znanja o Sloveniji</b></li> <li>3. Manja Žugman, OŠ Ledina, Bolnišnična šola, Ljubljana <b>Kulturno obarvana bolnišnična šola</b></li> </ol>

Simpozij DRUGI DEL	<b>PETEK, 1. 4. 2022, 15.<sup>30</sup>–16.<sup>45</sup></b>
SKUPINA A Učilnica št. 52a Moderatorica: Gabrijela Novak	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Dražen Crnčec, Osnovna šola Sveti Martin na Muri, Hrvaška <b>Kako razvijati kompetence učencev skozi obšolske dejavnosti v sklopu šolskega sadovnjaka</b></li> <li>2. Lina Dečman Molan, Šolski center Kranj <b>Spodbudno učno okolje v Strokovni tehniški gimnaziji</b></li> <li>3. Rebeka Bajec, OŠ Gabrovka - Dole <b>Računalniško opismenjevanje v 3. razredu</b></li> </ol>
SKUPINA B Učilnica št. 52b Moderatorica: Metka Sabo	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Jelena Mišić, Osnovna šola "Vuk Karadžić" Surčin, Srbija <b>Delo v podaljšanem bivanju preko ustvarjalno - motivacijskih delavnic Z delom v vrtu do zdravega telesa in uma</b></li> <li>2. Andreja Blazina, OŠ Zreče <b>Ustvarjalni izziv za brihtne glavce</b></li> <li>3. Suzana Grah, Center za sluh in govor Maribor <b>Učiteljev pristop k obravnavanju disciplinskih problemov</b></li> </ol>
SKUPINA C Učilnica št. 46 Moderatorica: Nataša Novak	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Mette Marie Valentin Sørensen, Arden Skole, Danska <b>Mladi so zeleni</b> Vibeke Prip Larsen, Arden Skole, Danska <b>Namenoma divji</b></li> <li>2. Maja Mernik, OŠ Ludvika Pliberška Maribor <b>To smo mi (dobri medsebojni odnosi kot temelj duševnega zdravja učencev)</b></li> <li>3. Karmen Mihelčič, Strokovni center Višnja Gora <b>Morala kot kompetenca za prihodnost</b></li> </ol>
SKUPINA Č Učilnica št. 29 Moderatorica: Karmen Zdravec	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. mag. Maja Goričanec in mag. Ksenija Perčič, Osnovna šola Sveti Martin na Muri, Hrvaška <b>Z delom v vrtu do zdravega telesa in uma</b></li> <li>2. Milan Černel, OŠ Mladika, Ptuj <b>3 G matematika</b></li> <li>3. Iztok Pungaršek, Ekonomska gimnazija in srednja šola Radovljica <b>Uporaba spletnih aplikacij skozi oči informatika</b></li> </ol>
SKUPINA D Učilnica št. 30 Moderatorica: Sara Fekonja	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Srebrenka Puklavec Trstenjak, Osnovna šola Mursko Središče, Hrvaška <b>Radijske oddaje učencev pri pouku hrvaškega jezika</b></li> <li>2. mag. Ksenija Plazl, Srednja šola za oblikovanje Maribor <b>Šiviljska delavnica – ustvarjalno delovno okolje</b></li> <li>3. Staša Slapnik, Ekonomska gimnazija in srednja šola Radovljica <b>Prijetno s koristnim: Vikend poslikava</b></li> </ol>

Simpozij ČETRTI DEL	<b>SOBOTA, 2. 4. 2022, 13.<sup>30</sup>–15.<sup>10</sup></b>
SKUPINA A Učilnica št. 52a Moderatorica: Romana Glavač	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. mag. Andreja Černel, OŠ Cerkvenjak - Vitomarci <b>Gledališče- uspešen način izobraževanja in vzgajanja tudi v času moderne tehnologije</b></li> <li>2. Renata Gabor, OŠ Franceta Prešerna Črenšovci <b>Angleščina za najmlajše preko znakovnega jezika</b></li> <li>3. Urška Golob, OŠ Janka Glazerja Ruše <b>Matematični veseli december</b></li> <li>4. Andreja Podgorelec, OŠ Franceta Prešerna Črenšovci <b>Ustvarjanje spodbudnega učnega okolje v vrtcu Črenšovci</b></li> </ol>
SKUPINA B Učilnica št. 52b Moderator: Saša Utroša	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. mag. Sonja Gjerkeš Ščančar, OŠ Franceta Prešerna Črenšovci <b>Kako razvijamo varno in spodbudno učno okolje</b></li> <li>2. Mateja Hrastnik, OŠ Hudinja <b>Glasbeni idol</b></li> <li>3. Lidija Jarc, OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici <b>Učenec je raziskovalec in poučna literatura je zakon!</b></li> <li>4. Monika Leštan, OŠ Stročja vas <b>Čuječnost v vrtcu</b></li> </ol>
SKUPINA C Učilnica št. 29 Moderatorica: Nataša Litrop	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Klavdija Kern, Viški vrtci <b>Dihajva skupaj</b></li> <li>2. Jožica Vršič Novoselnik, OŠ Cerkvenjak - Vitomarci <b>Moč branja in pripovedovanja</b></li> <li>3. Alenka Šrot, OŠ Zreče <b>Matematična delavnica na taboru za nadarjene učence</b></li> <li>4. Petra Šijanec Koren, OŠ Stročja vas <b>Ocena knjige skozi obrnjeno učenje</b></li> </ol>
SKUPINA Č Učilnica št. 30 Moderatorica: Petra Sobočan	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Valerija Horvat, OŠ Sveti Jurij <b>Ko čebela postane prijateljica otrok</b></li> <li>2. Nataša Horvatić Dolamič, OŠ Stročja vas <b>Razvijanje lastne prakse in vzpostavljanje spodbudnih učnih okolij z elementi formativnega spremljanja</b></li> <li>3. Nataša Rus, OŠ Stročja vas <b>Matematika je lahko zabavna</b></li> </ol>

<p><b>SKUPINA D</b> Učilnica št. 39 Moderatorica: Mirjam Maučec</p>	<ol style="list-style-type: none"><li>1. mag. Mojca Moškon Mešl, OŠ Rače <b>Ustvarjalnost pri pouku angleščine kot drugega tujega jezika v osnovni šoli</b></li><li>2. Mateja Sukič Kuzma, OŠ Miška Kranjca Velika Polana <b>Izzivi in priložnosti medpredmetnega povezovanja ob podpori IKT in inovativnih metod pouka (ali kako združiti angleščino in naravoslovje na daljavo in v učilnici)</b></li><li>3. Suzana Kotnjek, OŠ Miška Kranjca Velika Polana <b>Povežimo naravoslovje in jezikoslovje na daljavo in v učilnici – popestritev, izziv in primer dobre prakse</b></li></ol>
<p><b>SKUPINA E</b> Učilnica št. 36 Moderatorica: Sandra Pučko</p>	<ol style="list-style-type: none"><li>1. Daniela Škrobar, OŠ Stročja vas <b>Raziskovalna naloga kot inovativen pristop k učenju</b></li><li>2. Tadeja Prša, OŠ Franceta Prešerna Črenšovci <b>Učenje z gibanjem pri urah dodatne strokovne pomoči</b></li><li>3. Boštjan Petučnik, Srednja šola za oblikovanje Maribor <b>Poslovni model – ustvarjalnost in inovativnost v učnem okolju</b></li></ol>